

[illegible]
[illegible]
Virginia, 1846.

John Smith's Book

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΟΚΤΩ.

XENOPHONTIS

DE CYRI INSTITUTIONE

LIBRI OCTO.

GRAECA RECOGNOVIT, CUM CODICE MS. OXONIENSI ET OMNIBUS FERE LIBRIS EDITIS CONTULIT, PLURIMIS IN LOCIS EMENDAVIT, VERSIONEM LATINAM REFORMAVIT, OBSERVATIONIBUS SUIS, TABULAQUE GEOGRAPHICA AUXIT ET ILLUSTRAVIT:

NOTAS QUOQUE H. STEPHANI, LEUNCLAVII, AE. PORTI ET MURETI RECENSITAS ET CASTIGATAS, VARIANTIUM LECTIONUM DELECTUM, INDICESQUE NECESSARIOS ADJUNXIT.

THOMAS HUTCHINSON, A. M.

EDITIO PRIMA AMERICANA:

QUA PLURIMA LONDINIENSIS ERRATA, DILIGENTISSIME ANIMADVERSA, CORRIGUNTUR:

CURA JOHANNIS WATTS.

PHILADELPHIA:

Ex Officina Classica:

IMPENSIS WM. POYNTELL ET SOC.

1806.

LECTORIS.

TRIENNIUM jam exactum est, ex quo XENOPHONTEA hæc Cyri M. Historia Græcè et Latinè, varióque observationum cultu exornata, publicam in lucem è prelo prodiit OXONIENSI. Cùm verò istius quidem editionis exemplaria, tam propter eorum penuriam, quàm adparatûs universi magnificentiam jam magno veneant, juventutísque adeò studiosæ manibus ferè denegata sint; visum est, ad fidem ejus, novam hanc editionem ità formare, ut et comparari commodè et tractari possit. Hunc in finem, textum, versionem, notas denique typis excudi minoribus, minoríque adeò totum Opus exhiberi formâ curavimus. Dissertationes etiam editioni Oxoniensi præmissas, eidémque adjunctum vocabulorum Orientalium Indicem eo omisimus consilio, ut isti simul editioni salva sua constaret præstantia, ac mole voluminis decrescente, pretium unà decresceret. Tres tamen adjecti sunt Indices: quorum primus voces, ad rem quæ spectant militarem, expositione auctas: secundus res memorabiles, servato literarum ordine, complectitur: tertius loca Novi Testamenti à Xenophonte lucem fœnerantia dat. Vale, Lector amice, curísque nostris fave.

Anno Domini 1737.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Α'.

ΕΝΝΟΙΑ [a] ποθ' ἡμῖν ἐγένετο, ὅσαι δημοκρατίαι κατελύθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλως πως βουλομένων πολιτεύεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν δημοκρατίᾳ· ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι, ὅσαι τε ὀλιγαρχίαι, ἀνήρηνται ἤδη ὑπὸ δήμων· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ πάμπαν κατελύθησαν, οἱ δὲ, κἂν ὁποσονοῦν χρόνον ἄρχοντες διαγένωνται, θαυμάζονται ὡς σοφοί τε καὶ εὐτυχεῖς ἄνδρες γεγενημένοι. Πολλοὺς δ' ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι, καὶ ἐν ἰδίοις οἴκοις τοὺς μὲν, ἔχοντας καὶ πλείονας οἰκέτας, τοὺς δὲ, καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῖς ὀλίγοις τούτοις πάντῃ δυναμένους χρῆσθαι πειθομένοις τοὺς δεσπότας. Ἔτι [b] δὲ πρὸς τούτοις ἐνενοοῦμεν, ὅτι ἄρχοντες μέν εἰσι καὶ οἱ βουκόλοι τῶν

SUBIIT aliquando nos cogitatio, quot democratiæ ab iis eversæ fuerint, qui alio quodam reipublicæ statu, potiùs quàm populari, uti vellent; quotque item monarchiæ, quotque oligarchiæ, à populo jam sublatæ: et quot tyrannidem adgressi, eorum alii quidem vel statim prorsùs sint *de imperio* dejecti, alii verò, si modò imperium, quantumcunque id *tandem* fuerit ad tempus, retinere valuerint, in admiratione sint, tanquam qui et sapientes fuerint et felices viri. Quin et multos animadvertisse videbamur, quorum alii quidem in privatis ædibus famulos vel complures, alii verò perpaucos haberent; cùm tamen iidem domini nè his quidem paucis in omnibus possent uti obedientibus. Ad hæc autem cogitabamus, et bubulcis in boves, et in equos

a Ἔννοιά ποθ', &c.] Eo consilio procemium hoc adornavit Xenophon, ut Cyrum virtute, tam bellicâ quàm civili, instructissimum exhiberet. Imperandi artem esse quiddam longè difficillimum, alia atque alia civitatum Græcarum fata multiplici docuerunt exemplo. Erat ergo Cyri propria quædam laus, quòd eam penitùs intellexit, et feliciter exercuit: dum quanto major operi accesserit difficultas, tanto uberior illi constiterit gloria.

b Ἔτι δὲ πρὸς, &c.] Ab imperatorio ad pastorale munus apta satìs transitio, Homero scriptoribusque Orientalibus perquàm familiaris. Quæ quidem et simplicitati dictionis, quam in Xenophonte nulli non deamârunt, et verbis, quibus Cyrum, l. viii, p. 581, usum facit, adprimè est consentanea, παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ.

βοῶν, καὶ οἱ ἱπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ πάντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς, ὧν ἂν ἐπιστατῶσι ζώων εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο· πάσας τοίνυν ταύτας τὰς ἀγέλας ἐδοκοῦμεν ὁρᾶν μᾶλλον ἐθελούσας πείθεσθαι τοῖς νομεῦσιν, ἢ τοὺς ἀνθρώπους τοῖς ἄρχουσι. Πορεύονταί τε γὰρ αἱ ἀγέλαι οἷ ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονταί τε χωρία ἐφ' ὁποῖα ἂν αὐτὰς ἐφιῶσιν, ἀπέχονταί τε ὧν ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν, τοῖς γιγνομένοις ἐξ αὐτῶν, ἐῶσι τοὺς νομέας χρῆσθαι οὕτως, ὅπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. Ἔτι τοίνυν οὐδεμίαν πώποτε ἀγέλην ᾐσθόμεθα συστᾶσαν ἐπὶ τοὺς νομέας, οὔτε ὡς μὴ πείθεσθαι, οὔτε ὡς μὴ ἐπιτρέπειν τῷ καρπῷ χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ χαλεπώτεραί εἰσιν αἱ ἀγέλαι πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐτῶν, καὶ ὠφελουμένοις ὑπ' αὐτῶν· ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται, ἢ ἐπὶ τούτους οὓς ἂν αἴσθωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειροῦντας. Ὅτε μὲν δὴ ταῦτα ἐνεθυμούμεθα, οὕτως ἐγιγνώσκομεν περὶ αὐτῶν, ὡς [a] ἀνθρώπῳ πεφυκότι πάντων τῶν ἄλλων ζώων εἴη ῥᾷον ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν. Ἐπειδὴ δὲ ἐνενοήσαμεν, ὅτι Κῦρος ἐγένετο Πέρσης, ὃς παμπόλλους μὲν ἀνθρώπους ἐκτήσατο πειθομένους αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, πάμπολλα δὲ ἔθνη, ἐκ τούτου δὴ ἠναγκαζόμεθα [b] μετανοεῖν, μὴ οὔτε τῶν ἀδυνάτων, οὔτε τῶν χαλεπῶν ἔργων

illis, qui eos pascunt, esse imperium, omnésque adeò pastores qui vocantur, posse eorum, quibus præsint, animalium dominatores jure existimari: atque videre videbamur greges hosce omnes libentiùs pastoribus parere, quàm principibus suis homines. Greges enim illi et pergunt quocunque eos pastores dirigant, et per ea pascuntur loca, in quæ eos dimittant, et ab iis abstinent, à quibus eos arceant: quinetiam fructibus, qui ex eis proveniunt, pastores ità, ut ipsi voluerint, uti sinunt. Jam verò nullum unquam gregem adversùs pastores coivisse accepimus, quò vel minùs eis pareret, vel fructu uti non permitteret: imò etiam omnibus aliis infestiores sunt greges, quàm iis, qui et in eos imperium habent, et ex iis capiunt commoda: homines verò contra nullos magis consurgunt, quàm quos imperium in se moliri senserint. Hæc igitur cùm in animo versaremus, ità de iis statuimus, eà esse hominem naturâ, ut facilius illi sit aliis omnibus animantibus, quàm hominibus, imperare. Sed postquam cogitavimus, Cyrum existitisse Persam, qui permultos quidem homines, permultas civitates, permultasque nationes sibi habuerit obsequentes, tum verò mutatâ sententiâ coacti sumus existimare,

a Ὡς ἀνθρώπῳ πεφυκότι] Eam sc. esse humanæ naturæ conditionem—ut Stephanus hanc phrasim interpretatus est: sive, Hominem ità esse à naturâ comparatum, ut facilius, &c.

b Μετανοεῖν] Propriè est, *Sententiam*

ἢ τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἤν τις ἐπισταμένως τοῦτο πράττῃ. Κύρῳ γοῦν ἴσμεν ἐθελήσαντας πείθεσθαι, τοὺς μὲν, ἀπέχοντας παμπόλλων ἡμερῶν ὁδὸν, τοὺς δὲ, καὶ μηνῶν, τοὺς δὲ, οὐδ' ἑωρακότας πώποτε αὐτὸν, τοὺς δὲ, καὶ εὖ εἰδότας ὅτι οὐδ' ἂν ἴδοιεν· καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ ὑπακούειν. Καὶ γάρ τοι τοσοῦτον διήνεγκε τῶν ἄλλων βασιλέων, καὶ τῶν πατρίους ἀρχὰς παρειληφότων, καὶ τῶν δι' ἑαυτῶν κτησαμένων, ὥστε ὁ μὲν Σκύθης, καίπερ παμπόλλων ὄντων Σκυθῶν, ἄλλου μὲν οὐδενὸς δύναιτ' ἂν ἔθνους ἐπάρξαι, ἀγαπῴη δ' ἂν εἰ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους ἄρχων διαγένοιτο· καὶ ὁ Θρᾷξ Θρᾳκῶν, καὶ ὁ Ἰλλυριὸς Ἰλλυριῶν· καὶ τἄλλα δὲ ὡσαύτως ἔθνη ἀκούομεν· τὰ γοῦν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶναι λέγεται, καὶ λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων· Κῦρος δὲ παραλαβὼν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη αὐτόνομα ὄντα, ὁρμηθεὶς σὺν ὀλίγῃ Περσῶν στρατιᾷ, [a] ἑκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἑκόντων δὲ Ὑρκανίων· κατεστρέψατο δὲ Σύρους,

quod imperare hominibus neque in impossibilium sit neque difficilium factu numero, modò quis peritè id agat. Cyro certè quidem novimus libenter paruisse alios, qui complurium dierum, alios, qui etiam mensium, iter ab eo distarent, alios item, qui nullo unquam tempore illum adspexerant, alios demum, qui benè noverint nè fore quidem ut viderent; ac nihilominus tamen ei obedire voluerunt. Is etenim usque adeò cæteris regibus antecelluit, tum iis qui paternos principatus accepissent, tum iis qui ipsi per se acquisivissent, ut Scytha quidem, quamvis permagnus sit Scytharum numerus, nullam aliam gentem ditioni suæ subjicere possit, satis verò sibi ducat, si in suum imperium tenere perseveret: et Thrax in Thracas, et Illyricus in Illyricos; quod ipsum de reliquis itidem nationibus audimus: nam in Europâ quidem gentes etiam nunc suis aiunt legibus vivere, et minimè consociatas esse: Cyrus autem, cùm nationes Asiæ suis similiter legibus utentes accepisset, cum exiguâ Persarum manu profectus, Mediis Hyrcaniisque non invitis præfuit: subegit verò Syros,

mutare, aliter, quàm anteà, judicare; adeóque, cùm μετάνοια ipsa nihil aliud sonet, quàm *mutatio sententiæ*, observare libet Anglicanos interpretes apostoli verba, Heb. xii, 17, οὐχ εὗρε τόπον μετανοίας, minùs rectè reddidisse. Ibi enim vox μετάνοια non pœnitentiam, quasi Esavo denegatam, sed Isaaci retractationem frustrà quæsitam, denotat: ut hic sit loci sensus, Esavi neque precibus neque lachrymis Isaacum permoveri potuisse, ut quæ modò Jacobo promiserat, ea jam beneficia in ipsum transferenda revocaret.

a Ἑκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἑκόντων δὲ Ὑρκανίων] Partic. δὲ, præcedente μὲν, sæpè solam copulandi vim habet, atque ità in pluribus ejusdem periodi membris adhiberi solet. Exemplorum tanta est in uno Xenophonte copia, ut, omnia proferre, hominis esset otio suo et lectoris patientiâ intemperanter abutentis. Hoc igitur semel monuisse sit satis. Consimilis harum particularum occurrit usus, Jud. 8, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ, &c. Notandum etiam est, Xenophontem hìc copiosè narrare regni illius amplitudinem, quod Cyro dedisse Deum traditum est. 2 Chron. xxxvi, 23. Esd. i, 2.

Ἀσσυρίους, Ἄραβας, Καππαδόκας, Φρύγας ἀμφοτέρους, Λυδούς, Κᾶρας, Φοίνικας, Βαβυλωνίους· ἦρξε δὲ καὶ Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν, καὶ Κιλίκων· ὡσαύτως δὲ Σακῶν καὶ Παφλαγόνων, καὶ [a] Μαριανδυνῶν, καὶ ἄλλων δὲ παμπόλλων ἐθνῶν, ὧν οὐδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν. Ἐπῆρξε δὲ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλατταν, καὶ Κυπρίων καὶ Αἰγυπτίων. Καὶ τοίνυν τούτων τῶν ἐθνῶν ἦρξεν οὔθ' ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων, οὔτε ἀλλήλοις· καὶ ὅμως ἠδυνήθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ [b] ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπλῆξαι πάντας, καὶ μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ· ἠδυνήθη δὲ ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσαύτην τοῦ πάντας αὐτῷ χαρίζεσθαι, ὥστε ἀεὶ τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ἀξιοῦν κυβερνᾶσθαι. Ἀνηρτήσατο δὲ τοσαῦτα φῦλα, ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, ὅποι ἂν ἄρξηταί [c] τις πορεύεσθαι ἀπὸ τῶν βασιλείων, ἤν τε πρὸς ἕω, ἤν τε πρὸς ἑσπέραν, ἤν τε πρὸς ἄρκτον, ἤν τε πρὸς μεσημβρίαν. Ἡμεῖς μὲν δή, ὡς ἄξιον ὄντα θαυμάζεσθαι τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐσ-

Assyrios, Arabas, Cappadocas, Phrygas utrosque, Lydos, Caras, Phœnices, Babylonios: imperavit etiam et Bactriis et Indis et Cilicibus; et Sacis itidem et Paphlagonibus et Mariandynis, aliisque compluribus gentibus, quarum nè nomina quidem quis possit referre. Atque Græcos Asiam incolentes, Cyprios quoque et Ægyptios, cum ad mare descendisset, in potestatem suam redegit. His igitur imperavit gentibus, quibus neque cum ipso, neque inter se, lingua erat communis: et tamen potuit tantum terrarum *nominis* sui terrore pervadere, ut omnes percelleret, nemóque adversùs ipsum quidquam moliretur: ac tantum omnibus gratificandi sibi desiderium injicere valuit, ut semper ipsius arbitrio regi cuperent. Tot autem nationes *sibi* devinxit, quot vel percurrere operosum fuerit, quocunque quis ire à regiâ cœperit, sive ad orientem, sive ad occidentem, sive ad septentriones, sive ad meridiem. Nos quidem certè, cùm sit hic vir admiratione dignus, di-

a Μαριανδυνῶν] Libet populum hunc, diù nimis exulantem, suam tandem in sedem reducere. Quod feci, jure factum ostendunt, Ptolom. p. 134, Edit. Bert. Strab. p. 816 et 996, Ed. Wolf. Dionys. Perieg. v. 788. Scylax in Peripl. p. 34. Anonym. in Descrip. Pont. Eux. p. 10, Ed. Oxon. Mela, p. 23, Ed. Gron. Qui Mariandynos, non verò Megadinos vel Megadidos, inter gentes hic loci à Xenophonte memoratas, recensere solent. Et, quod omnem dubitationem tollat, Philelphus, vetere usus exemplari, *Mariandynis* in suâ versione exhibet.

b Τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ] Editi quidam libri habent τοῦ ἑαυτοῦ. Stephanus etiam ait se malle præpositionem illam hinc abesse. Quam tamen, cum librorum melioris notæ auctoritate, tum usitato scriptorum Atticorum stilo fretus, omnino retinendam censeo. Hîc quippe præpositionis, ante genitivum eleganter redundantis, non pauca suppeditant exempla.

c Ἄρξηταί τις πορεύεσθαι] Πλεονάζειν hîc videtur ἄρξηται, ut sæpè in libris Evangelicis; ἤρξατο ὁδὸν ποιεῖν, pro ὁδὸν ἐποίουν, Marc. ii, 23. Et, ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν, Marc. vi, 7.

κεψάμεθα τίς ποτε ὢν γενεάν, καὶ ποίαν τινὰ φύσιν ἔχων, καὶ τινὶ παιδείᾳ παιδευθείς, τοσοῦτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρ... Ὅσα οὖν καὶ ἐπυθόμεθα καὶ [a] ᾐσθῆσθαι δοκοῦμεν περὶ αὐ..., πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

ΠΑΤΡΟΣ μὲν δὴ λέγεται ὁ Κῦρος γενέσθαι Καμβύσου, Περσῶν βασιλέως· (ὁ δὲ Καμβύσης οὗτος τοῦ Περσειδῶν γένους ἦν· οἱ δὲ Περσεῖδαι ἀπὸ Περσέως κλῄζονται)· μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι· ἡ δὲ Μανδάνη αὕτη Ἀστυάγους ἦν θυγάτηρ, τοῦ Μήδων γενομένου βασιλέως. Φῦναι δὲ ὁ Κῦρος λέγεται, καὶ ᾄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος, καὶ φιλομαθέστατος, καὶ φιλοτιμότατος, ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλῆναι, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομεῖναι τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα. Φύσιν μὲν δὲ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔχων διαμνημονεύεται· ἐπαιδεύθη γε μὴν ἐν Περσῶν νόμοις. Οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελού-

speximus, quo tandem genere ortus, quali præditus ingenio, quâve institutus disciplinâ, adeò in hominibus imperandis excelluerit. Quæcunque igitur de illo et audivimus et percepisse videmur, hæc enarrare conabimur.

AC Cyrus quidem patre natus esse dicitur Cambyse, Persarum rege: (Cambyses autem hic Persidarum genere natus erat; at Persidæ à Perseo nomen habent): matre verò consentitur fuisse Mandane; quæ quidem Mandane erat Astyagis, Medorum regis, filia. Fuisse autem Cyrus naturâ fertur, atque hoc etiam tempore à barbaris decantatur; specie quidem pulcherrimus, animo verò humanissimus, disciplinæ studiosissimus, et honoris cupidissimus; adeò ut laudis gratiâ laborem omnem perferret, omnéque adiret periculum. Animi certè indole ac formâ tali ornatus fuisse traditur: quinetiam secundùm Persarum leges institutus est. Hæ autem leges à curâ publici commodi initium su-

a Ἠσθῆσθαι δοκοῦμεν] Nè quis hisce loquendi formis, ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι, ᾐσθῆσθαι δοκοῦμεν, &c. hujus historiæ fidem elevatam putet, notandum est, verba δοκεῖν, φαίνεσθαι, νομίζεσθαι, ità à Græcis adhiberi solere, ut per ea significent (non dubii quidpiam aut ambigui, non quod *videtur*, sed) quod *reverà est*. Sic enim Ulp. ad Olynth. 1, Dem. p. 2, τὸ δὲ νομίζειν, καὶ τὸ δοκεῖν, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐ πάντως ἐπὶ ἀμφιβόλου τάττουσιν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀληθεύειν. Cujus rei testimonium perhibent, Isocr. ad Dem. p. 6, Ed. Wolf. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος· ubi, δοκεῖ κρατεῖσθαι ponitur pro κρατεῖται· et Appian. de Bell. Hisp. Edit. Steph. p. 256, οἵτινες δ᾽ αὐτὴν οἰκῆσαι πρῶτοι νομίζονται, quæ rectè vertit interpres, *qui primi eam* (Hispaniam) *incoluerint*. Nec aliter apud Sacros Auctores verba ista solent intelligi; Mat. iii, 9, μὴ δόξητε λέγειν. Luc. viii, 18, ὃ δοκεῖ ἔχειν. Act. xvi, 13, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, pro οὗ ἦν.

δοι· οὐχ ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. Αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται πόλεις ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλοι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως ἐθέλουσι διάγειν, ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παριέναι, μὴ παίειν ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχουσι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως· ἢν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτοῖς ἐπέθεσαν. Οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι προλαβόντες, ἐπιμέλονται ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηροῦ τινος ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι. Ἐπιμέλονται δὲ ὧδε· Ἔστιν αὐτοῖς Ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη, ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα πεποίηται. Ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον· ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ. Διήρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορά, ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα, εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δ᾽ ἐστὶν ἓν μὲν παισίν, ἓν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο [a] τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. Νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἕκαστοι τούτων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες·

mere videntur: nec eodem modo, quo pleræque civitates, curam illam auspicantur. Etenim plurimæ civitates unicuique liberos suos, prout ipse voluerit, educare permittentes, atque ipsis senioribus pro arbitrio vitam agere, eis præscribunt nè furentur, nè rapiant, nè in domum aliquam vi ingrediantur, nè quem injustè percutiant, nè adulterium committant, nè magistratûs imperium detrectent, et reliqua tidem his consimilia: quòd si quis in horum aliquo delinquat, pœnas in eum statuerunt. At Persicæ leges *hoc* antevertentes, diligenter curant ab initio tales nè sint cives, qui pravam aliquam fœdámve rem appetant. Curant autem hoc modo: Est illis forum quòd vocatur Liberale, ubi et regia et aliæ magistratuum ædes sunt extructæ. Hinc venalia quæque, et circumforanei atque eorum clamores et ineptiæ alium in locum sunt rejectæ; nè horum turba cum decoro illorum ordine, qui sunt instituti, misceatur. Est autem hoc ipsum forum, ad palatia situm, in quatuor partes divisum; quarum una pueris est adtributa, altera ephebis, tertia viris, quarta iis, qui jam militares annos confecerint. Atque lege ad sua loca singuli horum adsunt, pueri quidem et viri, primâ luce:

a Τελείοις ἀνδράσιν] Quæ uno verbo reddere, cum Gabrielio, satiùs duxi, quàm periphrasi minùs propriâ uti. Eum autem τέλειον ἄνδρα dicere solent Græci, qui ad ἀκμὴν ætatis viriumque vigorem pervenit. Sensu quidem tralatitio is apostolo, Ephes. iv, 13, dicitur τέλειος ἀνὴρ, qui quod ad interiorem hominem attinet, eousque profecerit, ut mysterium fidei probè teneat, et (ut Heb. v, 14) sensus habeat ad discernendum bonum à malo exercitatos.

οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' ἂν ἑκάστῳ προχωρῇ, πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτοὺς παρεῖναι. Οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα σὺν τοῖς γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γεγαμηκότων· οὗτοι δὲ οὔτε ἐπιζητοῦνται, ἢν μὴ προῤῥηθῇ παρεῖναι· οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν. Ἄρχοντες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται)· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ᾑρημένοι εἰσὶν, οἳ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἂν ἀποδεικνύναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν, οἳ ἂν αὐτοὺς τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς· εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προστάται ᾑρημένοι, οἳ προστατεύουσιν, ὅπως καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν. Ἃ δὲ ἑκάστῃ ἡλικίᾳ προστέτακται ποιεῖν, διηγησόμεθα, ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται, ᾗ ἐπιμέλονται ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται.

Οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγουσι μανθάνοντες δικαιοσύνην, καὶ λέγουσιν ὅτι [a] ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. Οἱ δὲ ἄρχοντες

seniores verò, quando cuique commodum sit, exceptis diebus statutis, quibus oportet eos adesse. At ephebi cubant etiam ad palatia cum gymnicis armis, præter eos qui uxorem habent: hi autem nè requiruntur quidem, nisi denuntiatum fuerit, ut adsint; nec tamen sæpiùs abesse decorum est. Harum autem cuique partium duodecim sunt præsides (nam et in duodecim tribus Persæ sunt divisi); et pueris quidem præsunt delecti quidam ex senioribus, qui optimos eos reddituri videantur: ephebis autem, ex viris, qui hos effecturi optimos existimentur: et viris, qui eos reddituri putentur paratissimos ad ea exequenda, quæ à summo magistratu constituta fuerint et imperata: sunt etiam seniorum præsides delecti, qui ideò præsunt, ut ipsi quoque sua persolvant officia. Quæ verò cuique ætati facienda præcipiantur, enarrabimus, quò magis perspicuum fiat, qualem adhibeant curam, ut cives sint quàm optimi.

Pueri igitur ad scholas ventitantes, in justitiâ discendâ versantur: aiuntque illos hujus rei causâ venire, quemadmodùm apud nos qui literis discendis operam dant. Horum verò præsides maximam diei

a. Ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται] Nimirùm, ad discendam justitiam, ἐπί τι ἔρχεσθαι sæpè apud Xenoph. aliosque significat, *alicujus rei consequendæ aut perugendæ causâ venire.* Eâdem loquendi formula usus est S. Matt. c. iii, 7, ubi ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα—valet,—ἵνα τοῦ βαπτισθῆναι.

αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. Γίγνεται γὰρ δὲ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, καὶ [a] ἄλλων οἵων εἰκός. Οὓς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται. Κολάζουσι δὲ καὶ οὓς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας εὑρίσκωσι. Δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος, οὗ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα, [b] δικάζονται δὲ ἥκιστα, [c] ἀχαριστίας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. Οἴονται γὰρ τοὺς ἀχαρίστους, καὶ περὶ Θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους. Ἕπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία· καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἡγεμών. Διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην· μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. Διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι τοὺς

partem in jure dicendo consumunt. Fiunt etenim inter pueros quoque, quemadmodùm inter viros, accusationes mutuæ, et de furto, et de rapinâ, et de vi, et de fraude, et de maledictione, et de aliis, uti par est. Quoscunque autem in horum aliquo deliquisse noverint, *eos* puniunt. Castigant etiam quoscunque injustè *alios* accusâsse deprehenderint. Ac judicium de eo quoque exercent crimine, cujus causâ homines quàm maximè quidem se invicem oderunt, in jus verò minimè vocant, *scilicet* ingratitudine; et quemcunque cognoverint posse referre gratiam, qui tamen non refert, hunc etiam severè admodum puniunt. Arbitrantur enim ingratos et Deos imprimis, et parentes, et patriam, et amicos negligere. Ingrati autem animi vitium maximè comitari videtur impudentia: etenim hæc ad turpia quæque dux maxima esse videtur. Temperantiam quoque pueros docent: ad temperantiam verò discendam plurimùm id eos adjuvat, quòd ipsos etiam seniores vident totos dies temperanter vitam agere. Docent porrò eos magistratibus parere: quam item ad rem multùm confert, quòd et seniores

a Καὶ ἄλλων οἵων εἰκός] Et de aliis minùs honestis, quæ nonnunquàm fieri verisimile est, quæque ad magistratum deferri et solent et debent.

b Δικάζονται δὲ ἥκιστα] Vulgares editiones habent οὐχ ἥκιστα; sensu planè contrario, et (ut levissimè dicam) incommodo. Mureto monente, delemus part. οὐχ: quod et Stephanus probat, et hujus loci postulat sententia. Dicit enim Xenoph. *Id Persis fuisse peculiare, quòd non tantùm (ut reliqui homines) odio haberent, sed in judicium insuper deducerent, ἀχαριστίας crimen.*

c Ἀχαριστίας] Quod de Persis tradit Xenoph. id Macedonibus solis tribuisse videtur Seneca, l. 3, Benef. c. 6, *Exceptâ Macedon. gente, non est*, &c. Sed, meritò suspecta est hujus loci communis lectio; in quo Medorum, loco Macedonum, reponi debere contendunt Stephanus et Muretus.

πρεσβυτέρους καὶ πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. Διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. Φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτον μὲν, ἄρτον, ὄψον δὲ, [a] κάρδαμον· πιεῖν δὲ, ἤν τις διψῇ, [b] κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. Πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ γενεᾶς οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν· ἐκ τούτου δὲ [c] εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. Οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε·

Δέκα ἔτη, ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προείρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης (δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι)· παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι

magno studio magistratibus obtemperare cernunt. In cibo etiam ac potu continentes esse docent: ad quod item præstandum, id magnoperè conducit, quòd vident seniores ipsos non priùs ventris causâ discedere, quàm præsides eos dimiserint: quodque non apud matrem pueri, sed apud præceptorem, vescuntur, quando id eis præsides significârint. Ferunt autem domo pro cibo quidem, panem, pro obsonio, nasturtium: ad potandum verò, si quis sitiat, cothonem, ut de fluvio hauriant. Ad hæc sagittare discunt et jaculari. Et quidem ad sextum septimúmve ac decimum ætatis annum hæc agunt pueri: ex eo autem tempore ad ephebos abeunt. Hi rursùs ephebi hoc modo degunt.

Decem annis, postquam ex pueris excesserint, cubant quidem circa palatia, quemadmodum jam dictum est, cùm civitatis custodiendæ, tum exercendæ temperantiæ gratiâ (videtur enim hæc ætas potissimùm curâ indigere): ac interdiu etiàm magistratibus utendos se

a Κάρδαμον] Plantæ species, quæ (ut Phavorinus ait) apud Persas reperiri solet. Varias ejus virtutes enumerant, Cassianus Bassus Geoponic. l. xii, c. 27, Ed. Cant. Dioscorid. l. ii, c. 185. Plin. Hist. Nat. lib. xx, c. 13. Unum tamen non attigerunt, quæ hîc præcipuè venit notanda, quæque à Suidâ his verbis memorata est; Ἐπιχθόνια οὖρον τὰ κάρδαμα καὶ πολύσπερμος. Καὶ διὰ τοῦτό φασι Πέρσας χρῆσθαι· φυλάττονται γὰρ πολλὰ πτύειν, καὶ οὐρεῖν, καὶ ἀπομύττεσθαι. Hanc siccandi vim ei quoque tribuit Phavorinus.

b Κώθωνα] Poculum fictile, propriè Laconicum et militare; cujus formam referebat id, quo utebantur Persæ; ideóque apud Xenoph. eodem, quo Laconicum illud, venit nomine. Quoad formam verò (quantum quidem ex Plutarch. tom. i, p. 45, Ed. Par. Jul. Poll. l. vi, c. 16. Athen. Δειπν. l. xi, c. 10. Phavor. et Hesych. colligere licet) altior pauld erat, unam ansam habens et ἄμβωνας; id est, cujus non rectà assurgunt latera, sed protuberant.

c Εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται] Sc. ἐκ τῶν παίδων. Eâdem ellipsi utitur apost. 2 Cor. ii, 13, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν, pro ἐξῆλθον ἐκ Τρωάδος, καὶ ἀπῆλθον εἰς Μακεδονίαν, ut Joh. iv, 43, ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν, &c.

χρῆσθαι, ἤν τι δέωνται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ· καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς· ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. Ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας τόξα παρὰ τὴν φαρέτραν, καὶ ἐν κολεῷ [a] κοπίδα ἢ σάγαριν· ἔτι δὲ καὶ γέῤῥον, καὶ παλτὰ δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τῷ δ' ἄν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι. Διὰ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ βασιλεὺς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστι, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται ὅπως ἂν θηρῶσιν, ὅτι ἀληθεστάτη δοκεῖ αὕτη [b] ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι. Καὶ γὰρ πρῳῒ ἀνίστασθαι ἐθίζει, καὶ ψύχη καὶ θάλπη ἀνέχεσθαι, γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις· ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεῦσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν παραπίπτῃ. Καὶ τὴν ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνθιστῆται· παίειν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον· ὥστε οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν τί ἐν τῇ θήρᾳ ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων. Ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὴν θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, τῶν παίδων, τἄλλα δὲ ὅμοιον. Καὶ θη-

præbent, si quid agendum sit pro republicâ: et si tempus ità postulet, omnes circa palatia morantur: cùm verò rex venatum exit, id quod sæpiùs unoquoque mense facit, dimidiam custodiæ partem educit. Habeant autem exeuntes oportet arcus cum pharetrâ, ac copidem in vaginâ, vel securim: præterea scutum, et palta duo, ut et alterum emittant, et altero, si sit opus, cominùs utantur. Idcircò autem venatui publicè dant operam, et rex, perindè ac in bello, se ducem eis præstat, venatúrque ipse, et, ut alii venentur, curam adhibet, quòd videtur hæc verissima esse bellicæ disciplinæ exercitatio. Etenim assuefacit diluculò surgere, et frigora calorésque perferre; itineribus quoque exercet atque cursu; necessarium etiam est feram, ubicunque occurrerit, sagittâ, jaculóque petere. Sæpè etiam acui animum in venatione necesse est, cùm valentior aliqua bestia contrà sese objecerit: ferire enim propiùs accedentem oportet et ab irruente cavere; adeóque haud facilè invenias, quid in venatione desideretur eorum quæ fiunt in bello. Exeunt autem in venationem, prandium secum ferentes copiosius quidem, ut par est, quàm sit puerorum, alioqui simile. Ac dum ve-

a Κοπίδα ἢ σάγαριν· ἔτι δὲ καὶ γέῤῥον, καὶ παλτὰ] De his omnibus vide indicem vocabulorum militarium.

b Ἡ μελέτη] Vox μελέτη eas omnes, sive animi sive corporis, exercitationes designare solet, quibus, quasi prælusionibus, ideò artium studiosi incubuêre, ut, cùm res postularet, egregium se in suâ quisque arte præstare posset. Timotheo itidem suam μελέτην commendans apostolus, 1 Tim. iv, 15, verbum μελέτα à consuetudine sive agonistarum sive rhetorum, ad earum rerum curam, quæ ad animæ salutem pertinent, eleganter transfert.

ρῶντες μὲν, οὐκ ἂν ἀριστήσαιεν· ἢν δέ τι δέῃ θηρίου ἕνεκα ἐπικαταμεῖναι, ἢ ἄλλως βουληθῶσι διατρίψαι περὶ τὴν θήραν, τὸ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τὴν ὑστεραίαν αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου· καὶ μίαν ἄμφω ταύτας τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα, ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ, δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. Καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι ὅ, τι ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ μὴ, τὸ κάρδαμον. Εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω, πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. Αἱ δ᾽ αὖ μένουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελετῶσαι τά τε ἄλλα, ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. Εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται· ἐν ᾗ δ᾽ ἂν τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὦσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ εὐπιστότατοι, ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. Χρῶνται δὲ τοῖς μένουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαὶ, ἤν τι ἢ φρουρῆσαι δεήσῃ, ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ καὶ ἄλλο τι, ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα

nantur, nequaquam prandeant: sed si quid opus fuerit feræ causâ præstolari, aut aliter venationi immorari velint, prandium id cœnati, postridiè rursùs ad cœnam usque venantur; ambosque hos dies pro uno supputant, quod unius diei cibum consumant. Hoc autem faciunt consuescendi causâ, ut, si quid facto opus fuerit in bello, id etiam præstare possint. Quicquid verò qui hâc sunt ætate, venando ceperint, id hi obsonium habent; sin minùs, nasturtium. Si quis autem eos existimat injucundè edere, cùm nasturtium solum adhibeant ad panem, vel bibere injucundè, cùm aquam potent, recordetur is, quàm suavis sit maza panisque ei qui esuriens edit, et quàm dulcis sit aqua ei qui sitiens bibit. Ac tribus quæ domi manent operam consumunt tum in cæteris artibus, quas pueri didicerunt, colendis, tum in sagittis jaculisque mittendis; atque in his summâ contentione assiduè se exercent. Sunt etiam publica horum certamina, et præmia proposita: et in quacunque tribu plurimi sint peritissimi et fortissimi et fidelissimi, non modò eum, qui in præsenti eorum est præses, laude et honore afficiunt cives, sed illum etiam qui eos, dum adhuc pueri essent, instituit. Utuntur verò magistratus his qui remanent ephebis, si quid vel præsidio fuerit opus, vel investigandi fuerint malefici, vel comprehendendi latrones, vel etiam aliud quidpiam eorum agendum fuerit, quæ sunt roboris aut

ἐστί. Ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν. Ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας.

Ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε. Πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ἤν τι δέῃ περὶ τοῦ κοινοῦ, ὅσα φρονούντων τε ἤδη ἔργα ἐστὶ καὶ ἔτι δυναμένων. Ἢν δέ που δεήσῃ στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες οὐδὲ παλτὰ, στρατεύονται· τὰ δ' ἀγχέμαχα ὅπλα καλούμενα, θώρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέῤῥον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷόν περ γράφονται οἱ Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ, μάχαιραν ἢ κοπίδα. Καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίστανται, πλὴν οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι. Ἐπειδὰν δὲ τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν οὗτοι [a] πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς· ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους. Οἱ δ' αὖ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύονται μὲν οὐκέτι ἔξω [b] τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ μένοντες δικάζουσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. Καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι

celeritatis opera. Hæc igitur agunt ephebi. Sed postquam hos decem annos compleverint, ad viros transeunt.

A quo autem tempore ex ephebis excesserunt, hi rursùs annos quinque et viginti ità degunt. Primum quidem, quemadmodùm ephebi, magistratibus utendos se præbent, si horum quidquam postulet reipublicæ ratio, quæ per eos effici possint, qui et jam prudenti sint animo et integris adhuc viribus. Sicubi verò militatùm exire oportuerit, non jam arcus, qui hâc ratione instituti sunt, nec palta in expeditione gestant; sed arma quæ ἀγχέμαχα vocantur, thoracem nimirum circa pectora, et scutum in sinistrâ, quemadmodùm Persæ pingi solent; in dextrâ, gladium vel copidem. Et magistratus quidem omnes ex his constituuntur, præterquam puerorum magistri. Ac postquam hos quinque ac viginti annos exegerint, fuerint sanè hi annos ampliùs paulò quinquaginta nati: tunc verò transeunt in eorum ordinem, qui et sunt, et appellantur, seniores. Et seniores quidem hi non ampliùs extra patriam militant, sed domi manentes, tum publica omnia tum privata exercent judicia. Etiam capitis supplicia decernunt illi, iidem-

a Πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες, &c.] Ex hâc phrasi constare videtur malè, vel in optimis cæteroquin editionibus, verba ista Paulina interpuncta esse, 1 Tim. v, 9, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα, Schmidio quippe assentior, qui comma post γεγονυῖα, non ἑξήκοντα, ponendum esse statuit: quòd aliàs ἐλάττων legi oporteret. Hîc autem adverbium ἔλαττον ad γεγονυῖα, ut πλεῖον in exemplo Xenophontéo ad γεγονότες, referendum esse nil dubito.

b Ἔξω τῆς ἑαυτῶν] Supple χώρας. Nec aliud supplementum desideratur Act. xii, 20, ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

πάσας αἱροῦνται· καὶ ἤν τις, ἢ ἐν ἐφήβοις, ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν, ἐλλίπῃ τὶ τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος. Οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες, ἐκκρίνουσιν· ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ.

Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι· νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη, διὰ τὰ προειρημένα. Λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι· τούτων δ᾽ οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ᾽ ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. Ἀλλ᾽ οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας, πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. Οἳ δ᾽ ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως οὐκ ἔξεστιν. Οἳ δ᾽ ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας συναυλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἳ δ᾽ ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους· οἳ δ᾽ ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. Οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες

que magistratus omnes eligunt: ac si quis, vel inter ephebos, vel inter viros, in eorum aliquo deliquerit, quæ legibus constituta sunt, tribuum præsides unumquemque deferunt, et ex aliis qui voluerit. Seniores verò, re cognitâ, ordine movent: et qui ordine motus est, reliquum vitæ tempus infamis traducit.

Ut verò clariùs pateat universa Persarum reipublicæ ratio, paulò altiùs rem repetam: nunc enim, propter ante dicta, quàm paucissimis exponi poterit. Persæ dicuntur esse circiter centum viginti millia: horum nemo lege ab honoribus ac magistratibus arcetur, sed licet Persis omnibus ad publicas justitiæ scholas liberos suos mittere. Et quidem qui possunt liberos in otio alere, mittunt: qui non possunt, non mittunt. Iis autem, qui apud publicos magistros instituti sunt, licet inter ephebos juvenilem ætatem transigere; hâc verò ratione non edoctis interdictum est. Et qui inter ephebos continenter ea, quæ leges jubent, peregerint, his licet in virorum societatem transire, magistratuumque ac honorum esse participes: qui verò contrà vel inter pueros vel inter ephebos tempus suum non exegerint, ad virorum classem non admittuntur: qui porrò inter viros vitam reprehensioni minimè obnoxiam degerint, seniorum ii in ordinem cooptantur. Ità igitur hi constituuntur seniores, qui omnis iter honesti

καθίςανται· καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ᾗ οἴονται χρώμενοι βέλτιςοι ἂν εἶναι. Καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαιταν. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐςι Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεςοὺς φαίνεσθαι· αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα που φανερὸν γενέσθαι ἢ τοῦ οὐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες ἀνήλισκον, ὥςε ἄλλῃ ποι ἀποχωρεῖν. Ταῦτα μὲν δὴ [a] κατὰ πάντων Περσῶν ἔχομεν λέγειν· οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὡρμήθη, νῦν λέξομεν τὰς Κύρου πράξεις, ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός.

Κῦρος μὲν γὰρ μέχρι δώδεκα ἐτῶν, ἢ ὀλίγῳ πλεῖον, ταύτῃ τῇ παιδείᾳ ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλίκων διαφέρων [b] ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸ ταχὺ μανθάνειν ἃ δέοι, καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἕκαςα ποιεῖν.. Ἐκ δὲ τούτου τοῦ χρόνου μετεπέμψατο Ἀςυάγης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, [c] καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς· ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμει, ὅτι ἤκουε καλὸν κἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι. Ἔρχεται δ᾽ αὐτή τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα. Ὡς δὲ ἀφίκετο τάχιςα,

confecerunt: estque hæc reipublicæ ratio, quâ utentes, putant se posse optimos evadere. Quin hoc etiam tempore testimonia extant et moderati eorum victûs, et laborum, quos cibi digerendi causa suscipiunt. Turpe enim hâc etiam tempestate apud Persas habetur exspuere, nasum emungere, et flatûs videri plenos: turpe item ducitur si quis ire quóquam conspiciatur vel meiendi, vel aliûs hujusmodi rei causâ. Hæc autem facere non possent, nisi et modico uterentur victu, et humores laborando consumerent, ità ut ii aliò quopiam secederent. Et hæc quidem habemus, quæ de Persis omnibus dicamus: nunc Cyri res gestas, cujus gratiâ narratio instituta est, exponemus, à pueritiâ ejus initio sumpto.

Cyrus ad annos usque duodecim, aut paulò plus, hâc erat disciplinâ institutus, antecelluitque omnibus æqualibus tum celeriter, quæ oporteret, discendo, tum præclarè singula ac viriliter exequando. Ex eo autem tempore filiam suam accersivit Astyages, ejusque filium: hunc enim videre percupiebat, quòd pulchrum eum esse ac bonâ præditum indole audiret. Et venit ipsa Mandane ad patrem, Cyrum quoque filium secum perducens. Et simul ac pervenisset, Cyrusque

a Κατὰ πάντων Περσῶν] Eandem vim habet præpos. κατὰ, 1 Cor. xv, 15, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ Θεοῦ—de Deo.

b Διαφέρων ἐφαίνετο] Vide quæ suprà annotavimus de verbis φαίνεσθαι, &c. p. 6.

c Καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς]. Quem hic παῖδα, eundem mox υἱὸν, vocat. Atque idem prorsùs sonat ista vox, Act. iii, 13, ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ.

καὶ ἔγνω ὁ Κῦρος τὸν Ἀστυάγην τῆς μητρὸς πατέρα ὄντα, εὐθὺς, οἷα δὴ παῖς φιλόστοργος ὢν φύσει, ἠσπάζετό τε αὐτὸν, ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι συντεθραμμένος καὶ πάλαι φιλῶν ἀσπάζοιτο· καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ [a] ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ, καὶ χρώματος ἐντρίψει, καὶ κόμαις προσθέτοις, ἃ δὴ νόμιμα ἦν ἐν Μήδοις (ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικά ἐστι, καὶ οἱ πορφυροῖ χιτῶνες, καὶ οἱ [b] κάνδυες, καὶ οἱ στρεπτοὶ περὶ τῇ δέρῃ, καὶ τὰ ψέλλια περὶ ταῖν χεροῖν· ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι, καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἐσθῆτες φαυλότεραι, καὶ δίαιται εὐτελέστεραι), ὁρῶν δὴ τὸν κόσμον τοῦ πάππου, ἐμβλέπων αὐτῷ, ἔλεγεν, Ὦ μῆτερ, ὡς καλός μοι ὁ πάππος. Ἐρωτώσης δὲ τῆς μητρὸς αὐτὸν, πότερος δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι, ὁ πατὴρ ἢ οὗτος, ἀπεκρίνατο ἄρα ὁ Κῦρος, Ὦ μῆτερ, Περσῶν μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατὴρ, Μήδων μέντοι, ὅσων ἑώρακα ἐγὼ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐπὶ [c] θύραις, πολὺ οὗτος ὁ ἐμὸς πάππος

Astyagem matris patrem esse cognovisset, continuò, ut puer erat à naturâ pio erga parentes affectu, et eum amplexatus est, veluti si quis jam olim unà educatus, jamque olim amans amplexaretur; et cùm eum videret oculorum pigmentis, colore infricto, ascitiisque comis ornatum, ut Medorum ferebat consuetudo (hæc enim omnia Medica sunt, et purpureæ tunicæ, et candyes, et torques ad collum, et armillæ ad manus; apud Persas verò domi degentes, hoc etiam tempore multò tum vestes sunt viliores, tum victus tenuiores), cùm videret, ergo, avi ornatum, intuens in eum, O mater, inquit, quàm pulcher meus est avus! Matre verò eum interrogante, uter pulchrior ipsi videretur, paterne, an ille, respondit utique Cyrus, Persarum quidem, ô mater, longè pulcherrimus est pater meus, Medorum verò, quotquot equidem vidi cùm in viis tum ad portas, multò formosissimus est hic meus

a Καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ, &c.] Ambitiosam hanc ornatûs rationem gentes Orientales, in luxum effusiores, excogitârunt. Ità olim Jezebelem, ut regiam præ se ferret gravitatem, oculos fuco ornâsse legimus, 2 Reg. ix, 30. Ad quem locum LXXII. habent ἐστιμμίσατο τοὺς ὀφθαλμοὺς, i. e. stibio depinxit. Hoc enim lapide ideò in pingendis oculis homines, decoris nimiùm studiosi, utebantur, quòd eos non nigravit tantùm, sed etiam dilatavit; ut Plin. Hist. Nat. tom. v, l. xxxiii, p. 52. Medos verò imprimis hujusmodi se cultu ornâsse, testatur etiam Plutarch. tom. i, p. 557, Ed. Par. ubi de Surena hæc habet, ἀλλὰ Μηδικώτερον ἐσκευασμένος ἐντρίμμασι προσώπου, καὶ κόμης διακρίσει.

b Καὶ οἱ κάνδυες] Candys, Persarum vestis; quam Medis acceptam referunt. Ab his enim (teste Strabone, tom. ii, p. 797, Ed. Wolf.) ad illos vestitûs, omnisque adeò vitæ, ratio manavit.

c Ἐπὶ θύραις] Sc. regiæ. Qualem locum Mardochæum aliquando, more Persico, occupâsse Sacra docet Historia, Esth. ii, 19. Ad januam enim aulici homines obambulare solebant, ut præstò semper essent, si quâ in re rex eorum operâ uti vellet.

κάλλιστος. Ἀντασπαζόμενος δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, [a] καὶ στολὴν καλὴν ἐνέδυσε, καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις ἐτίμα καὶ ἐκόσμει· καὶ εἴ που ἐξελαύνοι, ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος, ἅτε παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλότιμος, ἥδετο τῇ στολῇ· καὶ ἱππεύειν μανθάνων, ὑπερέχαιρεν· ἐν Πέρσαις γὰρ, διὰ τὸ χαλεπὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους, καὶ ἱππεύειν, ἐν ὀρεινῇ οὔσῃ τῇ χώρᾳ, καὶ ἰδεῖν ἵππον πάνυ σπάνιον ἦν. Δειπνῶν δὲ ὁ Ἀστυάγης σὺν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βουλόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥδιστα δειπνεῖν, ἵνα ἧσσον τὰ οἴκαδε ποθοίη, προσῆγαγεν αὐτῷ καὶ [b] παροψίδας, καὶ παντοδαπὰ ἐμβάμματα καὶ βρώματα. Τὸν δὲ Κῦρον ἔφασαν λέγειν, Ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ, εἰ ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ λεκάνια ταῦτα διατείνειν τὰς χεῖρας, καὶ ἀπογεύεσθαι τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. Τί δέ; φάναι τὸν Ἀστυάγην, Οὐ γὰρ πολύ σοι δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ δεῖπνον εἶναι τοῦ ἐν Πέρσαις; Τὸν δὲ Κῦρον πρὸς ταῦτα ἀποκρί-

avus. Astyages autem vicissim eum amplexatus, et pulchrâ stolâ induit, et torquibus armillísque honestavit atque ornavit: ac si quò equitaret, eum in equo, cui aureum esset frenum, circumducebat, quemadmodum et ipse proficisci consueverat. At Cyrus, ut qui puer erat elegantiæ honorísque studiosus, delectabatur stolâ; et cùm equitare disceret, mirum in modum lætatus est: nam in Persiâ, eò quòd difficile est, tum equos alere, tum equitare, cùm montosa sit regio, vel videre equum rarissimè datur. Cùm verò cœnaret Astyages unà cum filiâ et Cyro, vellétque puerum quàm suavissimè cœnare, ut domestica minùs desideraret, apponebat ei paropsidas omnifariáque condimenta et fercula. Ibi Cyrum dixisse ferunt, Quantum, ave, tibi est in cœnâ negotii, si tibi necessarium sit ad omnes istas patellas manus extendere, et epulas hasce omnigenas degustare! Quid? inquit Astyages, Nonne hæc tibi videtur cœna multò elegantior quam Persica? Cyrum autem ad hæc respondisse

a Καὶ στολὴν, &c.] Hinc abundè liquet, vocem στολὴν vestem virilem, non apud Hellenistas duntaxat, significare, (uti Grotius, ad Marc. xii, 38, existimâsse videtur) sed apud ipsum Xenophontem, sermonis Græci, sive elegantiam spectes sive puritatem, cultorem longè felicissimum.

b Παροψίδας] Παροψίδος nomen tam de quodam cibi genere, quàm de vase escario dici solet. Latinos id pro vase posuisse testantur, Juv. Sat. iii, v. 142, —quàm multâ, magnáque *paropside* cœnat. et Sueton. l. vii, p. 603, Ed. Casaub. —*paropsidem* leguminis pro sedulitate, &c. Apud Græcos, contrà, sæpiùs significationem illam alteram postulare videtur: ità enim Phrynich. p. 28, Παροψίς, τὸ ὄψον· οὐχὶ δὲ τὸ ἀγγεῖον, ὥς τινές. Et Jul. Poll. tom. i, p. 598, ad vocem παροψίδα, ait, ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ζωμοῦ εἶδός τι, ἢ ὥς τινες, μάζης, ἢ τὶς παρενθήκη ὄψου, ὃ οἱ νῦν ἂν εἴποιεν παροψημάτιον. Athen. l. ix, p. 368, Ed. Casaub. vult παροψίδας hîc poni ἀμφιβόλως, adeò ut denotet, et patinas et cibos diversi generis admovisse Cyro Astyagem. Ego quidem Hœschelii potiùs sententiæ accedo, qui, in not. ad Phrynich. obsonium hîc intelligi debere affirmat.

νασθαι λέγεται, Οὐχὶ, ὦ πάππε· ἀλλὰ πολὺ ἁπλουστέρα καὶ εὐθυτέρα παρ' ἡμῖν ἡ ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὸ ἐμπλησθῆναι, ἢ παρ' ὑμῖν. Ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς τοῦτο ἄγει, ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ ἡμῖν σπεύδετε, πολλοὺς δέ τινας ἑλιγμοὺς ἄνω καὶ κάτω πλανώμενοι, μόλις ἀφικνεῖσθε ὅποι ἡμεῖς πάλαι ἥκομεν. Ἀλλ', ὦ παῖ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, οὐκ ἀχθόμενοι ταῦτα περιπλανώμεθα· γευόμενος, δὲ, ἔφη, καὶ σὺ γνώσῃ ὅτι ἡδέα ταῦτά ἐστιν. Ἀλλὰ καί σε, φάναι τὸν Κῦρον, ὦ πάππε, μυσαττόμενον ταῦτα τὰ βρώματα ὁρῶ. Καὶ τὸν Ἀστυάγην ἐπερέσθαι· Καὶ τίνι δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, ταῦτα λέγεις; Ὅτι σὲ, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν [a] τοῦ ἄρτου ἅψῃ, εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον· ὅταν δὲ τούτων τινὸς θίγῃς, εὐθὺς ἀποκαθαίρεις τὴν χεῖρα εἰς τὰ χειρόμακτρα, ὡς πάνυ ἀχθόμενος ὅτι [b] καταπλέα σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο. Πρὸς ταῦτα δὴ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν· εἰ τοίνυν οὕτω γιγνώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε εὐωχοῦ, ἵνα νεανίας οἴκαδε ἀπέλθῃς· Ἅμα δὲ ταῦτα λέγοντα πολλὰ αὐτῷ παραφέρειν, καὶ θήρεια καὶ τῶν ἡμέρων. Καὶ τὸν Κῦρον,

ferunt, Nequaquam, ave; sed longè simplicior apud nos ac rectior est ad explendam famem via, quàm apud vos. Nam panis et caro nos ad hoc deducunt: vos eodem quidem, quò nos, tenditis, sed per multas quasdam ambages sursum deorsúmque vagantes, vix eò tandem pervenitis, quò nos jamdudum venimus. Verùm, ô fili, dixit Astyages, haud ægrè circum hæc vagamur: sed et tu, si gustaveris, inquit, senties hæc esse suavia. At verò vel te ipsum, ave, aiebat Cyrus, hasce epulas fastidire video. Et Astyagem interrogâsse *ferunt:* Unde, fili, conjecturam capiens, hoc ais? Quòd te, inquit, video, cùm panem tetigeris, nullâ re manum abstergere: cùm verò horum aliquid attigeris, statim ad mantilia manum purgas, quasi molestè admodum feras, quòd istis plena fuerit. Ad hæc subdidit Astyages: Si ergò ità, fili, sentis, carnibus saltem vescere, quò strenuus adolescens domum redeas. Simúlque hæc locutus, multas ei tam ferarum quàm cicurum animalium carnes adferri jussisse perhibetur. Cyrus autem,

a Τοῦ ἄρτου ἅψῃ.] Rectè olim à Beza, ad Colos. ii, 21, fuit observatum, verbum ἅπτεσθαι, quod propriè de manûs prehensione dicitur, ad ipsum cibi, manu prehensi, ésum eo loco referri. Sed, quod apud interpretem illum frustrà quæsiverit lector, istiusmodi ejus verbi notationis exemplum hîc insigne quidem suppeditat Xenophon.

b Καταπλέα] Stephano monente, accentui novam sedem assignavi, quo adjectivum illud antecedentis χεῖρα genus induat. Interpretes quidem Latini, parum sibi constantes, ità hunc locum reddiderunt, quasi eodem quo nos, legissent modo: cùm tamen libri ab ipsis editi κατάπλεα exhibeant. Quòd si cui levis hæc accentûs loci mutatio minùs arrideat, alia latinè vertendi via tentanda est; ut neutrum κατάπλεα, substantivè sumptum, satietatem denotet; seu, ea quæ, præ nimiâ eorum copiâ, satietatem afferant.

ἐπεὶ ἑώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν· Ἦ καὶ δίδως, φάναι, μοι, ὦ πάππε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ, τι ἂν βούλωμαι αὐτοῖς χρῆσθαι; Νὴ Δία, φάναι, ἐγώ σοι, ὦ παῖ. Ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον λαβόντα τῶν κρεῶν, διαδιδόναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς ἐπιλέγοντα ἑκάστῳ· Σοὶ μὲν τοῦτο, ὅτι προθύμως μὲ ἱππεύειν διδάσκεις· Σοὶ δὲ, ὅτι μοι παλτὸν ἔδωκας (τοῦτο γὰρ νῦν ἔχω)· Σοὶ δὲ, ὅτι τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις· Σοὶ δὲ, ὅτι μου τὴν μητέρα τιμᾷς· τοιαῦτα ποιεῖν, ἕως διεδίδου πάντα ἃ ἔλαβε κρέα. Σάκᾳ δὲ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, τῷ οἰνοχόῳ, ὃν [a] ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, οὐδὲν δίδως; Ὁ δὲ Σάκας ἄρα καλός τε ὢν ἐτύγχανε, καὶ [b] τιμὴν ἔχων προσάγειν τοὺς δεομένους Ἀστυάγους, καὶ ἀποκωλύειν οὓς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι προσάγειν. § Καὶ τὸν Κῦρον ἐπερέσθαι προπετῶς, ὡς ἂν παῖς μηδέπω ὑποπτήσσων, Διὰ τί, ὦ πάππε, τοῦτον οὕτω τιμᾷς; Καὶ τὸν Ἀστυάγην σκώψαντα εἰπεῖν· Οὐχ ὁρᾷς, φάναι, ὡς καλῶς οἰνοχοεῖ καὶ εὐσχημόνως; Οἱ δὲ τῶν βασιλέων τούτων οἰνοχόοι κομψῶς τε οἰνοχοοῦσι, καὶ καθαρίως ἐγχέουσι, καὶ διδόασι [c] τοῖς τρισὶ

cùm eam carnium copiam vidisset: Num, inquit, ave, das mihi has omnes carnes, ut iis pro arbitrio utar? Profectò, inquit ille, *has* ego tibi *do*, fili. Ibi Cyrum aiunt inter avi ministros acceptas carnes distribuisse, cùm simul hæc ferè unicuique diceret: Hoc tibi quidem do, quòd alacri animo me doces equitare: Tibi hoc, quòd paltum mihi dedisti (nam hoc ego nunc habeo): Tibi verò, quòd avo præclarè servis: Tibi quoque, quòd matrem meam honore prosequeris: atque ità fecisse eum fertur, quoad omnes, quas acceperat, carnes distribuisset. Sacæ verò, inquit Astyages, pincernæ, quem ego maximo in honore habeo, nihilne das? Sacas autem is et pulcher erat, et eo fungebatur munere, ut eos, quibus Astyage convento opus esset, adduceret, et, quos adducere minùs opportunum ipsi videtur, arceret. Tum Cyrus, ut puer nihil adhuc veritus, temerè interrogavit, Cur, ave, tanto istum in honore habes? Cui Astyages dixit jocabundus: Nonne vides, inquit, quàm bellè quamque venustè pocillatoris munus obeat? Et horum sanè regum pincernæ vinum eleganter miscent, et perpolitè infundunt, ac tribus digitis

a Ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ] Nec mirum, tanti apud Astyagem fuisse quenquam è pocillatorum grege. Nam, οἰνοχόειν, teste Athen. lib. x. p. 424, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ εὐγενέστατοι παῖδες, ὡς ὁ τοῦ Μενελάου υἱός. Ὠινοχόει δ᾽ υἱὸς Μενελάου κυδαλίμοιο. Odyss. ό. v. 141.

b Καὶ τιμὴν ἔχων προσάγειν] Vox προσάγειν (ut ex hoc loco constat) præter vim ejus vulgò notam, κατ᾽ ἐξοχὴν etiam usurpatur de *accessu ad reges et principes*, qui alicui datur per interpretes eorum, seu per eos qui sunt à consiliis: ad quam vocis hujus notionem respexisse videatur apost. Pet. 1 Ep. c. iii, v. 18, ubi Christus dicitur, ἡμᾶς προσάγειν τῷ Θεῷ—ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ. Et Paulus, in Epist. ad Ephes. c. ii, v. 18, Ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν—πρὸς τὸν πατέρα.

c Τοῖς τρισὶ δακτύλοις, &c.] Hoc ferè modo pocula sustinere solebat elegantior

δακτύλοις ὀχοῦντες τὴν φιάλην, καὶ προσφέρουσιν, ὡς ἂν ἐνδοῖεν τὸ ἔκπωμα εὐληπτότατα τῷ μέλλοντι πίνειν. Κέλευσον δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τῷ Σάκᾳ, καὶ ἐμοὶ δοῦναι τὸ ἔκπωμα, ἵνα κἀγὼ καλῶς σοὶ πιεῖν ἐγχέας, ἀνακτήσωμαί σε, ἢν δύνωμαι. Καὶ τὸν κελεῦσαι δοῦναι. Λαβόντα δὲ τὸν Κῦρον, οὕτω μὲν εὖ κλύσαι τὸ ἔκπωμα, ὥσπερ τὸν Σάκαν ἑώρα· οὕτω δὲ στήσαντα τὸ πρόσωπον σπουδαίως καὶ εὐσχημόνως πως προσενεγκεῖν καὶ ἐνδοῦναι τὴν φιάλην τῷ πάππῳ, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀστυάγῃ πολὺν γέλωτα παρασχεῖν. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ἐκγελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πάππον, καὶ φιλοῦντα ἅμα εἰπεῖν, Ὦ Σάκα, ἀπόλωλας· ἐκβαλῶ σε τῆς τιμῆς· τά τε γὰρ ἄλλα, φάναι, σοῦ κάλλιον οἰνοχοήσω, καὶ οὐκ ἐκπίομαι αὐτὸς τὸν οἶνον. Οἱ γὰρ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, [a] ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι [b] καταῤῥοφοῦσι· τοῦ δὲ, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Ἐκ τούτου δὴ ὁ Ἀστυάγης ἐπισκώπτων ἔφη, Καὶ τί δὴ, ὦ Κῦρε, τὰ ἄλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν,

phialam vehentes præbent, offeruntque ità, ut hausturo poculum commodissimè capiendum porrigant. At ille, jubeto, inquit, ave, Sacam mihi quoque poculum tradere, ut et ipse tibi potum bellè miscens te mihi, si possim, conciliem. Atque is dare jussit. Cyrus autem cùm accepisset, ità sedulo poculum eluit, quemadmodùm Sacam fecisse viderat: jam etiam vultu ità composito, seriò venustéque quodammodò phialam avo porrexit atque tradidit, ut multum matri ac Astyagi risum concitaret. Atque ipse etiam Cyrus effusè ridens ad avum exiliit, simúlque eum osculans dixit, Periisti, Saca; ego te de munere dejiciam: nam et in cæteris pincernæ officio præclariùs, quàm tu, fungar, et vinum non ipse ebibam. Regum enim pincernæ cùm phialam tradant, aliquantum vini cyatho ex eâ haustum, in sinistram manum infundentes, absorbent: eâ quidem de causâ, ut, si venenum infuderint, nihil hoc ipsis prosit. Tum verò jocari pergens Astyages inquit, Cur, Cyre, cæteris in rebus Sacam imitans,

quivis pincerna. Ità enim Philostr. Ep. xxiii, *Mulieri cauponatrici*, Ed. Olear. Πάντα μὲ αἴρει τὰ σά· καὶ ὁ λινοῦς χιτὼν— καὶ τῶν ἄκρων δακτύλων αἱ συνθέσεις, ἐφ' ὧν ὀχεῖται τὸ ποτήριον. Et Heliodor. Æthiop. lib. vii, Ed. Par. p. 357, de Theagene poculum Arsacæ tradituro,—καὶ ἅμα προσέφερε τῇ Ἀρσάκῃ προσηνὲς, κερασάμενος εὔρυθμόν τέ τι, καὶ ἄκροις τοῖς δακτύλοις ἐποχῶν τὴν φιάλην.

a Ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ] Quædam edit. legunt ἐπ' αὐτῆς, male. Κύαθος autem erat trulla ænea, quâ vinum de craterâ hauriebant: adeóque, à usu tali, ἀρυστὴρ appellatur, à Poll. tom. i, p. 575, et tom. ii, p. 1239 et 1301.

b Καταῤῥοφοῦσι] Reges quippe luctuosi majorum quorundam exitus à venenis sibi metuere monuerunt. Atque Persas primos instituisse, ut ministri cibos prægustarent, Suidas tradit ad Ἐδέατρος, quod (inquit is) est ὄνομα Ἑλληνικόν· ἡ δὲ χρεία, Περσική· ἣν δὲ προγεύστης τὸ πρῶτον, καὶ προνοῆσθαι τοῦ βασιλέως εἰς ἀσφάλειαν.

οὐκ ἀπεῤῥόφησας τοῦ οἴνου; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ἐδεδοίκειν μὴ ἐν τῷ κρατῆρι φάρμακα μεμιγμένα εἴη. Καὶ γὰρ ὅτε εἱστίας σὺ τοὺς φίλους [a] ἐν τοῖς γενεθλίοις, σαφῶς κατέμαθον φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγχέαντα. Καὶ πῶς δὴ, ἔφη, σὺ, ὦ παῖ, τοῦτο κατέγνως; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ὑμᾶς ἑώρων καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι σφαλλομένους. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἃ οὐκ ἐᾶτε ἡμᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε. Πάντες μὲν γὰρ [b] ἅμα ἐκεκράγειτε, ἐμανθάνετε δὲ οὐδὲ ἓν ἀλλήλων· ᾔδετε δὲ καὶ μάλα γελοίως· οὐκ ἀκροώμενοι δὲ τοῦ ᾄδοντος, ὠμνύετε ᾄδειν ἄριστα. Λέγων δὲ ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ ῥώμην, ἐπεὶ ἀνασταίητε ὀρχησόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι ἐν ῥυθμῷ, ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι, ἐδύνασθε. Ἐπιλέλησθε δὲ παντάπασι, σύ τε, ὅτι βασιλεὺς ἦσθα, οἵ τε ἄλλοι, ὅτι σὺ ἄρχων. Τότε γὰρ δὴ ἔγωγε καὶ πρῶτον κατέμαθον, ὅτι τοῦτ' ἄρα ἦν ἡ ἰσηγορία, ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε· οὐδέποτε γοῦν ἐσιωπᾶτε. Καὶ ὁ Ἀστυάγης εἶπεν, Ὁ δὲ σὸς πατὴρ, ὦ παῖ, πίνων οὐ μεθύσκε-

vinum non absorbuisti? Quòd profectò metueram, ait, nè venena essent in cratere mista. Etenim cùm tu amicos in natalitiis convivio exceperis, planè deprehendi venenum vobis eum infudisse. At quonam pacto, inquit ille, tu, fili, hoc intellexisti? Quòd profectò videbam, inquit, vos et mente et corpore titubare. Primùm enim, quæ nos pueros facere non sinitis, ea ipsi faciebatis. Nam omnes simul clamabatis, cùm vosmet mutuò planè non intelligeretis, quin et ridiculè admodùm canebatis; et cùm eum qui caneret minimè audiretis, jurabatis tamen optimè canere. Et cùm quisque vestrûm robur suum prædicaret, postquam saltaturi exsurgebatis, non modò non ad numerum saltare, sed nè erecti quidem stare, poteratis. Eratísque penitùs obliti, et tu, quòd rex esses, et alii, quòd tu *ipsorum* princeps. Et quidem ego tunc primùm didici, æqualitèr loquendi licentiam hoc utique esse, quod vos eo tempore faciebatis: nunquam enim tacebatis. Et Astyages ait, At pater tuus, fili, cùm bi-

a Ἐν τοῖς γενεθλίοις] Natalem sanè diem, præ cæteris, lætum festúmque transigebant Persæ. Testes sint, Herod. in Clio, p. 55, Ed. Gronov. Ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾷν νομίζουσι, τῇ ἕκαστος ἐγένετο. Ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι. Zosim. t. iii, Hist. Rom. script. Græc. min. p. 684, de Hormisdâ —τοῦ πατρὸς αὐτῷ Περσῶν βασιλεύοντος, καὶ τὸν γενέθλιον ἐπιτελοῦντος, κατὰ τὸν Περσῶν νόμον, ἡμέραν—et Plat. in Alcib. i, p. 121, Ed. Steph. βασιλέως γενέθλια πᾶσα θύει καὶ ἑορτάζει ἡ Ἀσία.

b Ἅμα ἐκεκράγειτε, ἐμανθάνετε δὲ, &c.] Calices, nimirum, fœcundiores, eos nimium quantum disertos fecerant. Notandum hîc est, latiùs aliquantò patere Græcorum μανθάνειν, quàm Latinorum *discere*. Λέγομεν γὰρ, ait Aristot. Ethic. lib. vi, p. 267, Edit. Oxon. τὸ μανθάνειν, συνιέναι πολλάκις. Eodem ferè sensu apost. 1 Cor. iv, 31, sermonis etiam ἀταξίαν reprehendens, hoc verbo utitur; ἵνα πάντες μανθάνωσιν, *ut omnes discant*, i. e. loquentis cujusque orationem, *percipiant*, atque *intelligant*.

ται; Οὐ μὰ Δί᾽, ἔφη. Ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; [a] Διψῶν παύεται· ἄλλο δὲ κακὸν οὐδὲν πάσχει· οὐ γὰρ, οἶμαι, ὦ παππε, Σάκας αὐτῷ οἰνοχοεῖ. Καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν. Ἀλλὰ τί ποτε σὺ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκᾳ πολεμεῖς; Τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν, Ὅτι, νὴ Δία, φάναι, μισῶ αὐτόν· πολλάκις γάρ με πρὸς τὸν πάππον ἐπιθυμοῦντα προσδραμεῖν, οὗτος ὁ μιαρώτατος ἀποκωλύει. Ἀλλὰ ἱκετεύω, φάναι, ὦ παππε, δός [b] μοι τρεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτοῦ. Καὶ τὸν Ἀσυάγην εἰπεῖν, Καὶ πῶς δὴ ἂν ἄρξαις αὐτοῦ; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Στὰς ἂν, ὥσπερ οὗτος, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα ὁπότε βούλοιτο εἰσιέναι ἐπ᾽ ἄρισον, λέγοιμ᾽ ἂν, ὅτι οὔπω δυνατὸν τῷ ἀρίσῳ ἐντυχεῖν· σπουδάζει γὰρ πρός τινας. Εἶθ᾽ ὁπόταν ἥκῃ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, λέγοιμ᾽ ἂν, ὅτι λοῦται. Εἰ δὲ πάνυ σπουδάζοι φαγεῖν, εἴποιμ᾽ ἂν, ὅτι παρὰ ταῖς γυναιξίν ἐσιν· ἕως [c] παρατείναιμι τοῦτον, ὥσπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει, ἀπὸ σοῦ κωλύων. Τοιαύτας μὲν αὐτοῖς εὐθυμίας παρεῖχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ· τὰς δέ ἡμέρας, εἴ τινος αἴσθοιτο δεόμενον ἢ τὸν πάππον, ἢ τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφὸν, χαλεπὸν

bit, nonne inebriatur? Non profectò, inquit. Quomodo ergo agit? Sitire desinit: nec aliud quidquam mali patitur: non enim, opinor, ave, Sacas ei pocula ministrat. Ibi mater ait, Quid verò causæ est, cur Sacam usque adeò oppugnes? Quoniam profectò, inquit Cyrus, eum odi: nam me sæpiùs ad avum accurrere percupientem, impurissimus iste prohibet. Sed obsecro, te, inquit, ave, da mihi ut triduum ego imperium in ipsum exerceam. Et Astyages ait, Quânam verò ratione ei imperitares? Respondit autem Cyrus, Stans equidem, quemadmodùm iste, in aditu, deindè ubi ad prandium vellet ingredi, dicerem, nondum fieri posse ut prandio interesset: nam cum quibusdam de seriis rebus agit. Post ubi ad cœnam veniret, dicerem, quòd lavatur. Sin magno edendi desiderio teneretur, dicerem, eum esse apud mulieres; donec hunc ego ità cruciem, ut ipse me cruciat, ab aditu ad te prohibens. Talia quidem illis oblectamenta in cœnâ præbebat: interdiù verò, si quâ re aut avum aut avunculum indigere perciperet, haud facile erat ut aliorum quisquam

a Διψῶν παύεται.] Phrasis hîc planè gemina, in quâ participium eleganter loco infinitivi positum, occurrit, Luc. v, 4, Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν.

b Δός μοι] *Hoc mihi beneficium concede. Fac mihi hanc potestatem.* Atque ità filii Zebedæi Christum supplices compellàrunt, Marc. x, 37, Δὸς ἡμῖν, &c. Eâdem notione *dare* Latinis quoque usurpatur.

c Ἕως παρατείναιμι] Eam hujus verbi interpretationem amplector, quam Causabonus (Animad. in Athen. p. 285) affert: propriè enim (ut is) *extensionem* significat; quoniam autem tormentis corpora extenduntur, παρατείνειν solet accipi simpliciter pro *torquere*, aut quoquomodo *cruciare*.

ἢν ἄλλον φθάσαι τοῦτο πρήσαντα· ὅ, τι γὰρ δύναιτο ὁ Κῦρος, ὑπερέχαιρεν αὐτοῖς χαριζόμενος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὡς ἀπιοῦσα πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐδεῖτο αὐτῆς ὁ Ἀστυάγης καταλιπεῖν τὸν Κῦρον. Ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι βούλοιτο μὲν ἂν ἅπαντα τῷ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μέντοι τὸν παῖδα χαλεπὸν νομίζειν εἶναι καταλιπεῖν. Ἔνθα δὴ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον, Ὦ παῖ, ἢν μένῃς παρ' ἐμοὶ, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμὲ εἰσόδου σοὶ οὐ Σάκας ἄρξει, ἀλλ' ὁπόταν βούλῃ εἰσιέναι ὡς ἐμὲ, ἐπί σοι ἔσται· καὶ χάριν σοὶ, ἔφη, μᾶλλον εἴσομαι, ὅσῳ ἂν πλεονάκις εἰσίῃς ὡς ἐμέ. Ἔπειτα δὲ, ἵπποις τοῖς ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἄλλοις ὁπόσοις ἂν βούλῃ· καὶ ὅταν ἀπίῃς, ἔχων ἄπει οὓς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. Ἔπειτα δὲ, ἐν τῷ δείπνῳ, ἐπὶ τὸ μετρίως σοὶ δοκοῦν ἔχειν, ὁποίαν βούλει ὁδὸν πορεύσῃ. [a] Ἔπειτα, τάτε νῦν [b] ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ συλλέξω,· ἃ σὺ, ἐπειδὰν τάχιστα ἱππεύειν μάθῃς, διώξῃ, ἢ

in eâ peragendâ ipsum anteverteret: mirificè enim lætabatur Cyrùs, si quâ in re eis gratificari posset.

At cùm jam Mandane reditum ad virum suum pararet, orabat eam Astyages, Cyrum ut relinqueret. Ea verò respondit, se velle quidem patri in omnibus gratificari, veruntamen difficile esse existimare, puerum invitum relinquere. Tum verò ad Cyrum ait Astyages, O fili, si apud me manseris primùm quidem in me adeundo Sacas tibi non imperabit, sed in tuâ erit potestate, ad me, quandocunque volueris, accedere ; et quo sæpiùs accesseris, eo majorem, inquit, tibi gratiam habebo. Deindè, equis meis uteris, et aliis quotcunque volueris ; et cùm abibis, duces tecum quos ipse volueris. Insuper verò, in cœnâ, ad id quod intra mediocritatem consistere tibi videbitur, quamcunque libebit viam tenebis. Prætereà, et quæ nunc in hortis sunt feras tibi do, et alias cujusque generis colligam, quas tu, cùm primùm equitare didiceris, agitabis, et

a Ἔπειτα τάτε] Vulgò legitur, Ἐπεὶ τάτε, perperàm. Facilè quidem ultima prioris vocis syllaba excidere potuit, ob similem proximè sequentem. Series autem orationis, quæ ea continet illicia, quibus puerilem animum capi posse sperabat Astyages, ἔπειτα omnino postulat.

b Ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία] Feras paradisis inclusas alere, voluptatisque simul et corporis exercendi causâ agitare, consueverunt Persarum reges. Itâ Xen. Ἀναβ. l. i, p. 146, Edit. Steph. de Celænis. Ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν, καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης· ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο, &c. Philostrat. de Vit. Apoll. p. 46, c. xxxviii. Μέλλων δέ ποτε πρὸς θήραν γίγνεσθαι τῶν ἐν τοῖς παραδείσοις χωρίων (veriùs fortassè, θηρίων) ἐς οὓς λέοντες ἀπόκεινται, &c. Et Q. Curt. pro suâ, quæ hujusmodi datâ occasione semper ferè elucet, elegantiâ, lib. viii, p. 565 et 566, Edit. Snakenb. *Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla sunt majora indicia, quàm magnis nemoribus saltibusque nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas*, &c.

τοξεύων καὶ ἀκοντίζων καταβαλεῖς, ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Καὶ παῖδάς δέ σοι ἐγὼ συμπαίκτορας παρέξω· καὶ ἄλλα ὅσα ἂν βούλῃ λέγων πρός ἐμὲ οὐκ ἀτυχήσεις. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερα βούλοιτο μένειν, ἢ ἀπιέναι. Ὁ δὲ οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ταχὺ εἶπεν, ὅτι μένειν βούλοιτο. Ἐπερωτηθεὶς δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς, Διὰ τί; Εἰπεῖν λέγεται, Ὅτι οἴκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κράτιστος εἶναι, ὦ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων· ἐνταῦθα δὲ εὖ οἶδα ὅτι ἱππεύων ἥττων εἰμὶ τῶν ἡλίκων· καὶ τοῦτο, εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀνιᾷ. Ἢν δέ με καταλίπῃς ἐνθάδε, καὶ μάθω ἱππεύειν, ὅταν μὲν ἐν Πέρσαις ὦ, οἶμαί σοι ἐκείνους τοὺς ἀγαθοὺς τὰ πεζικὰ ῥᾳδίως νικήσειν· ὅταν δὲ εἰς Μήδους ἔλθω ἐνθάδε, πειράσομαι τῷ πάππῳ ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππεὺς, συμμαχεῖν [a] αὐτῷ. Τὴν δὲ μητέρα εἰπεῖν, Τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὦ παῖ, πῶς μαθήσῃ ἐνθάδε, ἐκεῖ ὄντων σοὶ τῶν διδασκάλων; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Ἀλλ', ὦ μῆτερ, ἀκριβῶς ταύτην γε οἶδα. Πῶς σὺ οἶσθα; εἰπεῖν τὴν Μανδάνην. Ὅτι, φάναι, ὁ διδάσκαλός με, ὡς ἤδη ἀκριβοῦντα τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἄλλοις καθίστη δικάζειν. Καὶ

tum sagittis tum jaculis, quemadmodùm grandes viri consuevêre, prosternes. Collusores porrò tibi pueros præbebo; et alia quæcunque mihi velle te dixeris, nunquam non impetrabis. Hæc cùm dixisset Astyages, interrogavit Cyrum mater, manere vellet, an abire. Hîc autem nihil cunctatus est, sed celeriter, velle se manere, respondit. Rursùs verò à matre interrogatus, Quamobrem? Dixisse perhibetur, Quoniam domi quidem, mater, æqualium et sum et videor esse præstantissimus, sive sagittis sive jaculis mittendis; hîc autèm probè novi me meis æqualibus equitando inferiorem esse, id quod, certò scias, mater, ait, me vehementer torquet. Quod si me hîc reliqueris, et equitare didicero, cùm quidem apud Persas fuero, puto me illos pedestrium certaminum peritos facilè superaturum: cùm verò huc ad Medos venero, bonorum equitum factus præstantissimus eques, avo auxilia ferre conabor. Ad justitiam, inquit mater, Quomodo hîc, fili, addisces, cùm tui illinc sint magistri? Responditque Cyrus, Equidem hanc, mater, accuratè calleo. Quî id tibi cognitum est? inquit Mandane. Quoniam me magister, ait, ut qui justitiam perfectè jam tenerem, vel aliis me judicem constituit. Atque

a Αὐτῷ] Redundat hîc, ut mox post ἐκδύσας, pronomen αὐτὸς. Immeritò igitur Pasor Gram. Nov. Test. p. 271, hoc more Hebræorum in Nov. Test. fieri censet, Mat. iv, 16, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. Matt. viii, 1. Marc. vii, 25, atque alibi passim.

τοίνυν, φάναι, ἐπὶ μιᾷ ποτὲ δίκῃ πληγὰς ἔλαβον, ὡς ὀκ ὀρθῶς δικάσας. Ἦν δὲ ἡ δίκη τοιάδε· Παῖς μέγας μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μικρὸν, μέγαν ἔχοντα χιτῶνα, ἐκδύσας αὐτὸν, τὸν μὲν ἑαυτȣ̃ ἐκεῖνον ἠμφίεσε, τὸν δὲ ἐκείνȣ αὐτὸς ἐνέδυ. Ἐγὼ γȣ̃ν τȣ́τοις δικάζων, ἔγνων βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἁρμόζοντα ἑκάτερον ἔχειν χιτῶνα. Ἐν δὲ τȣ́τῳ με ἔπαισεν ὁ διδάσκαλος, λέγων ὅτι ὁπότε μὲν καταςαθείην τȣ̃ ἁρμόττοντος κριτὴς, ȣ̃τω δέοι ποιεῖν· ὁπότε δὲ κρῖναι δέοι, ὁποτέρȣ ὁ χιτὼν εἴη, τȣ̃τ' ἔφη σκεπτέον εἶναι, τίς κτῆσις δικαία ἐςι· πότερα τὸν βίᾳ ἀφελόμενον ἔχειν, ἢ τὸν ποιησάμενον, ἢ πριάμενον κεκτῆσθαι. Ἔπειτα δὲ ἔφη τὸ μὲν νόμιμον, δίκαιον εἶναι· τὸ δὲ ἄνομον, βίαιον. Σὺν τῷ νόμῳ ȣ̃ν ἐκέλευε δεῖν τὸν δικαςὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. Οὕτως ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ μῆτερ, τάγε δίκαια παντάπασιν οἶδα ἀκριϐῶς· ἢν δέ τι ἄρα προσδέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, ȣ̃τος ἐπιδιδάξει. Ἀλλ' ȣ̓ ταυτὰ, ἔφη, ὦ παῖ, παρά τε τῷ πάππῳ δίκαια, καὶ ἐν Πέρσαις ὁμολογεῖται. Οὗτος μὲν γὰρ τῶν ἐν Μήδοις πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν· ἐν Πέρσαις δὲ τὸ ἴσον ἔχειν δίκαιον νομίζεται. Καὶ ὁ σὸς πρῶτος πατὴρ τεταγμένα μὲν ποιεῖ, ἃ ποιεῖ τῇ πόλει· τεταγμένα

adeò, inquit, quâdam aliquando in lite plagas accepi, utpote qui minùs rectè judicâssem. Erat autem causa hujusmodi: Puer grandis, qui parvam habebat tunicam, alium parvum puerum, cui magna erat tunica, exuit; ac suam quidem illi circumdedit, illius autem ipse vestem induit. Ego igitur horum causam judicans, statui ambobus esse melius, ut uterque tunicam sibi congruentem haberet. At hîc me verberavit magister, qui diceret ità faciendum esse, siquando de eo quod congrueret judex essem constitutus; cùm verò judicandum fuerit, utrius esset tunica, hoc, inquit, considerandum esset, quæ possessio justa sit: utrum ut is qui vi abstulit haberet, an qui à se factam, emptamve possideret. Deindè subjiciebat id esse justum, quod legibus constitutum esset; quòd verò contra leges violentùm. Quare secundùm legem jubebat sententiam semper esse à judice ferendam. Ità ego sanè, mater, ait, jura omninò accuratè calleo: quòd si quid fortè prætereà mihi opus fuerit, avus, inquit, hic meus id me insuper docebit. Atqui, fili, inquit, non eadem justitiæ ratio apud avum et apud Persas est consensu pari recepta. Hic enim omnium apud Medos se dominum constituit; apud Persas verò id justum ducitur, æquo ut quisque jure cum cæteris vivat. Ac tuus adeò pater primus ex præscripto præstat, quæ præstat civitati; præscripta

δὲ λαμβάνει· μέτρον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν· Ὅπως [a] οὖν μὴ ἀπολῇ μαστιγούμενος, ἐπειδὰν οἴκοι εἴης, ἂν παρὰ τούτου μαθὼν ἥκῃς [b] ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ τὸ τυραννικὸν, ἐν ᾧ ἐστι τὸ πλέον οἴεσθαι χρῆναι ἁπάντων ἔχειν. Ἀλλ' ὅγε σὸς πατὴρ, εἶπεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδάσκειν μεῖον ἢ πλεῖον ἔχειν. Ἢ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν ἑαυτοῦ μεῖον ἔχειν; Ὥστε θάρσει, ὡς ὁ σός γε πατὴρ οὔτε ἄλλον οὐδένα, οὔτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν μαθόντα ἀποπέμψεται.

Τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος· τέλος δὲ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμενε, καὶ αὐτοῦ ἐτρέφετο. Καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις συνεκέκρατο, ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι· ταχὺ δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν ἀνήρτητο προσιὼν, καὶ ἔνδηλος ὢν ὅτι ἠσπάζετο αὐτῶν τοὺς υἱεῖς· ὥστε καὶ εἴ τι τοῦ βασιλέως δέοιντο, τοὺς παῖδας ἐκέλευον Κύρου δεῖσθαι διαπράξασθαι σφίσιν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅ,τι δέοιντο αὐτοῦ οἱ παῖδες, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν,

etiam accipit: ac norma ei, non animi libido, sed lex est. *Cave igitur*, nè flagris cæsus pereas, cùm domi fueris, si redeas, pro regiâ, tyrannicam disciplinam ab hoc edoctus, cujus quidem *disciplinæ* hoc proprium est, ut statuat, plus oportere unum quàm alios omnes habere. At iste certè pater tuus, inquit Cyrus, aptior est omninò, mater, ad docendum ut minus, quàm ut plus, quis habeat. Annon vides, ait, eum Medos omnes minus habere docuisse quàm se? Quare noli metuere, nè pater hicce tuus vel me, vel alium quenquam ità edoctum à se dimittat, ut plura, quàm alii, possidere studeat.

Hujusmodi quidem multa loquebatur Cyrus: tandemque, mater abiit, remansit Cyrus, ibíque educabatur. Et quidem in æqualium suorum consuetudinem brevi se insinuavit ità, ut familiariter iis uteretur; brevíque sibi eorum patres cum visendo devinxit, tum manifestè ostendendo se filios eorum valdè diligere: adeò ut si quâ in re regis ope indigerent, filios Cyrum rogare juberent, ut id sibi conficeret. Cyrus autem, quicquid eum rogarent pueri, pro humanitate suâ gloriæque cupiditate,

a Ὅπως οὖν μὴ, &c.] Ὅπως μὴ, ἐλλειπτικῶς, sive *præcipiendo*, sive *vetando*, dici solet, subaud. ὅρα, φυλάττε, aut alio his simili verbo. Eandem ferè Atticam ellipsin apostoli concisa illa præ se fert oratio, Ephes. v, 33, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. sc. *id præstet*, seu, *videto* ut, &c. Et, 1 Tim. i, 3, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ, &c. subintell. οὕτω ποίησον, aut aliâ quàpiam idem significante phrasi, *ità facito*, *vide*.

b Ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ τὸ τυραννικὸν] Rectè quidem Mandane filium sibi cavere monet, nè, Medorum imbutus disiplinâ, tyrannum potiùs quàm regem se tandem præstaret. Prioris enim est, contrà quàm pateretur reipublicæ apud Persas administrandæ ratio, jura sibi nata negare: et, ut Aristot. in Ethic. Nicom. p. 365, Ed. Oxon. τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖν ejusque imperium idem appellat, lib. iii, Polit. p. 346, tom. ii, Ed. Par. παρέκβασιν τῆς βασιλείας.

περὶ παντὸς ἐποιεῖτο διαπράτ]εσθαι. Καὶ ὁ Ἀςυάγης δὲ, ὅ,τι δέοι]ο αὐτοῦ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνα]ο ἀν]ιλέγειν, μὴ οὐ χαρίζεσθαι. Καὶ γὰρ ἀσθενήσαν]ος αὐτῦ, οὐδέπο]ε ἀπέλειπε τὸν πάππον, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύε]ο· δῆλός τε ἦν πᾶσιν ὅτι ὑπερεφοβεῖτο, [a] μή οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι. Καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς εἴ τινος δέοιτο Ἀςυάγης, πρῶτος ᾔσθάνε]ο Κῦρος, καὶ πάν]ων ἀοκνότα]α ἀνεπήδα ὑπηρε]ήσων ὅ,τι οἴοι]ο χαριεῖσθαι· ὥςε παν]άπασιν ἀνεκτήσα]ο τὸν Ἀςυάγην.

Καὶ ἦν μὲν ἴσως ὁ Κῦρος πολυλογώτερος, ἅμα μὲν διὰ τὴν παιδείαν, ὅτι ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλυ καὶ διδόναι λόγον ὧν ἐποίει, καὶ λαμβάνειν παρ᾽ ἄλλων, [b] ὁπότε δικάζοι· ἔτι δὲ ϗ διὰ τὸ φιλομαθὴς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ τὺς παρόν]ας ἀνηρώτα, πῶς ἔχον]α τυγχάνοι· καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ᾽ ἄλλων ἐρωτῷτο, διὰ τὸ ἀγχίνους εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνε]ο· ὥςε ἐκ πάν]ων τύτων ἡ πολυλογία συνελέγε]ο αὐτῷ. Ἀλλ᾽ ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεταί τι αὐτοῖς

illud supra omnia spectabat, ut effectum daret. Atque Astyages ipse, quicquid ab eo Cyrus peteret, recusare nihil poterat, quo minùs ei gratificaretur. Etenim cùm ægrotârat, nunquam ab avo discedebat, neque plorare unquam desinebat: ac palam omnibus indicavit se valdè pertimescere, nè moreretur avus. Noctu enim si quâ re Astyages indigeret, primus sentiebat Cyrus, et omnium impigerrimus exiliebat subministraturus omnia quæ grata fore putaret: adeò ut Astyagem penitùs sibi devinxerit.

Et erat quidem Cyrus paulò fortasse loquacior, partim ob institutionem, quòd à magistro et eorum quæ fecerat rationem reddere cogeretur, et ab aliis accipere, quoties jus diceret: partim quòd, cùm discendi studiosus esset, de multis ipse rebus solebat eos, quibuscum erat, interrogare, quomodò se haberent; et ad ea quæcunque alii ab ipso quærerent, ob ingenii acumen, continuò respondebat: ità ut ex his omnibus loquacitas ei colligeretur. Sed quemadmodùm in corporibus, quotquot in adolescentiâ grandes facti sunt, apparet tamen in iis

a Μή οἱ ὁ πάππος, &c.] Ornatui, hoc loco, soli inservit pronom. enclit. οἱ, ut et aliæ alibi solent particulæ, quas ut reddamus, Latinæ linguæ ratio non patitur. Et iis sanè in interpretandâ quâvis periodo omissis, sic satis constabit sententia, constabit et constructio. Id verò si inter legendum fiat, Graia mox perit venustas; et aures sermoni Attico adsuetæ gratiam orationis haud parum imminutam sentient.

b Ὁπότε δικάζοι] Hactenùs in plerisque editis, ἃ δικάζοι. Alteram tamen illam lectionem haud cunctanter recepi, præsertim cùm omnium ferè emendatiorum librorum margines, et Cod. etiam Bodl. eam agnoscant. Atque eâ quidem admissâ, expedita magis fit sententia, et iis, quæ de Cyro judicium exercente, præcesserant, consentanea.

νεαρὸν, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοετίαν· ὕτω καὶ Κύρε ἐκ τῆς πολυλογίας οὐ θράσος διεφαίνετο, ἀλλ' ἁπλότης καὶ φιλοστοργία· ὥστε ἐπιθυμίαν τις εἶχεν ἔτι πλείω ἀκύειν αὐτῦ, ἢ σιωπῶντι παρεῖναι. Ὡς δὲ προῆγεν ὁ χρόνος αὐτὸν, σὺν τῷ μεγέθει, εἰς ὥραν τῦ πρόσηβον γενέσθαι, ἐν τύτῳ δὴ τοῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο, καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· αἰδῦς δὲ ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθαίνεσθαι, ὁπότε συντυγχάνοι τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ τὸ σκυλακῶδες, [a] τὸ πᾶσιν ὁμοίως προσπίπτειν, οὐκέτι ὁμοίως προπετῶς εἶχεν. Οὕτω δὲ ἡσυχαίτερος μὲν ἦν, ἐν δὲ ταῖς συνουσίαις πάμπαν ἐπίχαρις. Καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζονται πολλάκις ἥλικες πρὸς ἀλλήλους, [b] οὐχ ἃ κρείσσων ᾔδει ὢν, ταῦτα πρῦκαλεῖτο τοὺς συνόντας, ἀλλ' ἅπερ εὖ ᾔδει ἑαυτὸν ἥττονα ὄντα, ταῦτα ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιήσειν. Καὶ κατῆρχεν ἤδη ἀναπηδῶν ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἢ διακοντιούμενος, ἢ διατοξευσόμενος ἀπὸ τῶν ἵππων, ὕπω πάνυ ἔποχος ὤν· ἡττώμενος δὲ, αὐτὸς ἐφ'

juvenile quiddam, quod annorum paucitatem arguit; ità quoque ex Cyri loquacitate non audacia perlucebat, sed simplicitas et magna quædam ad amorem propensio: ut ex eo quis plura adhuc audire magìs optaret, quàm tacenti adesse. Postquàm verò tempus eum, unà cum auctâ corporis mole, ad ætatem produxerat, quâ pubertatem jam attingeret, tum paucioribus quidem verbis, vocèque sedatiori utebatur; atque verecundiæ adeò plenus erat, ut etiam erubesceret, cùm obvius fieret senioribus: nec jam ampliùs catulorum illum morem, quo nempè omnibus similiter assultando solent alludere, temerè itidem retinuit. Atque ità quietior sanè fiebat, at in congressibus omnino pergratus. Nam quæcunque inter æquales sæpenumerò solent esse certamina, in his non ad ea socios suos provocabat, quæ se meliùs tenere noverat, sed in quibus se inferiorem esse certò sciret, eorum auctor erat, se meliùs illis facturum inquiens. Jamque adeò in equos insilire incipiebat, vel jacula, vel sagittas ex equis emissurus, cùm necdum equo aptè insidere admodùm sciret: quòd si vinceretur, ipse sibi plu-

a Τὸ πᾶσιν, &c.] Sic, vel optimis repugnantibus libris, emendari locum hunc debere censui. Τῷ enim illud, quod anteà legebatur, ad τὸ σκυλακῶδες neutiquam referri potest; cùm tamen id postulet loci sententia. Monendus etiam est lector, in quibusdam editis vocem ὁμοίως, proximè sequentem omitti; eâ forsan de causâ, quod eadem mox iterum occurrit. Sed, nec adeò incondita est repetitio, ut ad eam vitandam delenda sit altera ὁμοίως; nec quidem absque sensûs detrimento utravis abesse posse videtur.

b Οὐχ ἃ κρείσσων ᾔδει ὢν] Ex Cyro exempla sibi sumant adolescentes; iis, in exercendis excolendísque sive corporis sive animi facultatibus, quod foret utilissimum. Ea quippe sese gerendi ratio, generosiorem spirat indolem, animumque indicat non ostentare vires, sed promovere, ultráque prodire, cupientem. Atque ità ferè Pompeius, auctore Sallust. Histor. Fragment. lib. vi, p. 88, Ed. Cant. *cum alacribus saltu, cum velocibus cursu, cum validis vecte certabat.*

ἑαυτοῦ μάλιστα ἐγέλα. Ὡς δ᾽ οὐκ ἀπεδίδρασκεν, ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἡττῷτο, ἀλλ᾽ ἐκαλινδεῖτο ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις βέλτιον ποιεῖν, ταχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον· ἀφίκετο τῇ ἱππικῇ τοῖς ἡλικιώταις· ταχὺ δὲ παρῄει, διὰ τὸ ἐρᾷν τοῦ ἔργου· ταχὺ δὲ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει, διώκων καὶ βάλλων καὶ κατακαίνων· ὥστε ὁ Ἀστυάγης οὐκέτ᾽ εἶχεν αὐτῷ συλλέγειν θηρία. Καὶ ὁ Κῦρος αἰσθόμενος ὅτι βουλόμενος οὐ δύναιτό οἱ ζῶντα παρέχειν, πολλάκις ἔλεγε πρὸς αὐτόν, Ὦ πάππε, τί σε δεῖ θηρία ζητοῦντα πράγματα ἔχειν; Ἀλλὰ ἢν ἐμὲ ἐκπέμπῃς ἐπὶ θήραν σὺν τῷ θείῳ, νομιῶ, ὅσα ἂν ἴδω θηρία, σέ μοι ταῦτα τρέφειν. Ἐπιθυμῶν δὲ σφόδρα ἐξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν, οὐκέθ᾽ ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατο, ὥσπερ παῖς ὤν, ἀλλ᾽ ὀκνηρότερον προσῄει. Καὶ ἃ πρόσθεν τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετο, ὅτι οὐ παρίει αὐτὸν πρὸς τὸν πάππον, αὐτός ἤδη Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο· οὐ γὰρ προσῄει, εἰ μὴ προΐδοι, εἰ καιρὸς εἴη· καὶ τοῦ Σάκα ἐδεῖτο πάντως σημαίνειν αὐτῷ, ὁπότε [a] ἐν καιρῷ εἴη εἰσιέναι, καὶ ὁπότε οὐκ ἐν καιρῷ· ὥστε ὁ Σάκας ἤδη ὑπερεφίλει αὐτόν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

Ἐπεὶ δ᾽ οὖν ἔγνω ὁ Ἀστυάγης σφόδρα αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς

rimùm ridens illudebat. Et cùm, propterea quòd superaretur, haudquaquam defugeret ea agere in quibus fuerat inferior, sed assiduè in experiendo versaretur, si rursùs posset eadem peritiùs facere, brevi quidem assequutus est, ut equitando par esset æqualibus; brevi etiam, ob rei studium, à tergo *eosdem* reliquit: brevi denique feras quæ in hortis erant, persequendo, feriendo, interimendo, confecit; ità ut Astyages undè feras ei colligeret ampliùs non haberet. Cyrus autem cùm sensisset, non posse *avum*, tametsi cuperet, vivas sibi feras præbere, *ità* eum sæpe alloquebatur, Quid opus est, ave, tibi molestiam in conquirendis feris creari? Si modò me cum avunculo venatum emiseris, putaverim, quascunque feras videro, eas te mihi alere. Cùm autem vehementer cuperet ad venationem egredi, non ampliùs ità, ut cùm puer esset, efflagitare poterat, sed cunctantiùs avum adibat. Et quæ anteà Sacæ vitio vertebat, quòd eum ad avum non admitteret, in iis jam sibi ipse fiebat Sacas: non enim adibat, nisi prævidisset, an esset tempestivum: Sacamque rogabat, omnino sibi significaret, quando accedendi tempus opportunum esset, et quando non esset: itaque jam Sacas eum, perindè atque omnes alii, mirificè diligebat.

Postquam igitur cognovit Astyages vehementer eum extra hortorum

a Ὁπότε ἐν καιρῷ] Phrasin ipsam eodem sensu habet, Luc. xx, 10, Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε, &c. tempore, sc. colligendis fructibus opportuno.

ἔξω θήρας, ἐκπέμπει αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ, καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τῶν δυσχωριῶν φυλάττοιεν αὐτὸν, καὶ εἴ τι τῶν ἀγρίων φανείη θηρίων. Ὁ οὖν Κῦρος τῶν ἑπομένων προθύμως ἐπυνθάνετο, ὁποίοις οὐ χρὴ θηρίοις πελάζειν, καὶ ὁποῖα χρὴ θαῤῥοῦντα διώκειν. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἄρκτοι τε πολλοὺς ἤδη πλησιάσαντας διέφθειραν, καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παρδάλεις· αἱ δὲ ἔλαφοι, καὶ δορκάδες, καὶ ἄγριοι ὄϊες, καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι, ἀσινεῖς εἰσιν. Ἔλεγον δὲ καὶ τοῦτο, τὰς δυσχωρίας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ θηρία· πολλοὺς γὰρ [a] ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις κατακρημνισθῆναι. Καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα πάντα ἐμάνθανε προθύμως· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ἐπιλαθόμενος ὧν ἤκουεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν ἢ ὅποι ἔφευγε. Καί πως διαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ κἀκεῖνον [b] ἐξετραχήλισεν· οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμενεν ὁ Κῦρος μόλις πως, καὶ ὁ ἵππος ἐξανέστη. Ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀκοντίσας καταβάλλει τὴν ἔλαφον, [c] καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα.

septa venari cupere, emittit eum unà cum avunculo, et custodes simul mittit in equis ætate provectiores, qui eum à locis impeditis servarent, atque à ferocioribus bestiis, si qua appareret. Cyrus igitur alacri animo comites percunctatus est, quibusnam feris appropinquandum non esset, quásve oporteret audacter insequi. Hi autem dicebant, ursos complures olim qui propiùs ad eos accesserant dilaniâsse, itemque leones et apros et pardos: cervas autem, et capreas, et oves sylvestres, et asinos sylvestres, nihil nocere. Addebant et illud, impedita loca nihilo minùs quàm bestias esse cavenda; multos enim aliquando unà cum ipsis equis per prærupta loca præcipites corruisse. Hæc sanè Cyrus omnia promptè discebat: ut verò cervam exilientem vidisset, oblitus omnium quæ audierat, insequebatur, nihil aliud spectans quàm quò fugeret. At equus ejus nescio quomodo prosiliens concidit in genua, parumque abfuit quin et illum de collo præcipitârit: verùm enimverò Cyrus cum quâdam difficultate inhæsit, et equus exsurrexit. Postquam autem in planitiem venit, cervam jaculo vibrato sternit, pulchram sanè bestiam magnamque.

a Ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις] Hîc loci præpos. σὺν ellipsin patitur: quæ deest etiam, eodem planè modo, Apocal. viii, 4. Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων.

b Ἐξετραχήλισεν] Ad hunc locum multa congessit Stephanus, quem sic tandem reddit, *et parum adfuit quin ei excusso collum, vel cervicem, fregerit*. Lexicogr. autem ità ἐκτραχηλίζω, et ἐξετραχηλισθῆναι interpretantur, ut nunc *excutiendi*, nunc *collum frangendi* notionem, iis tribuant; non verò, ut vult Stephanus, utramque simul. Mihi quidem videtur Xenoph. id solum voluisse, equum, nempè, in genua lapsum de cervice suâ tantùm non præcipitâsse Cyrum. Adeò ut locus intelligi debeat, non tam de *frangendi colli*, quàm de *cadendi* periculo. Nam mox sequitur, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμενεν ὁ Κῦρος μόλις πως, &c.

c Καλόν τι χρῆμα] Vox χρῆμα, quæ in

Ὁ μὲν δὴ ὑπερέχαιρεν· οἱ δὲ φύλακες προσελάσαντες, ἐλοιδόρουν αὐτὸν, καὶ ἔλεγον εἰς οἷον κίνδυνον ἔλθοι· καὶ ἔφασαν κατερεῖν αὐτοῦ τῷ πάππῳ. Ὁ οὖν Κῦρος εἱστήκει, καταβεβηκὼς, καὶ ἀκούων ταῦτα ἠνιᾶτο. Ὡς δ' ᾔσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον, ὥσπερ ἐνθουσιῶν· καὶ ὡς εἶδεν ἐκ τοῦ ἐναντίου κάπρον προσφερόμενον, ἀντίος ἐλαύνει· καὶ διατεινάμενος εὐστόχως, βάλλει εἰς τὸ μέτωπον, καὶ κατέσχε τὸν κάπρον. Ἐνταῦθα μέν τοι ἤδη καὶ ὁ θεῖος αὐτῷ ἐλοιδορεῖτο, τὴν θρασύτητα ὁρῶν. Ὁ δ' αὐτοῦ λοιδορουμένου, ὅμως ἐδεῖτο, ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, ταῦτα ἐᾶσαι αὐτὸν δοῦναι εἰσκομίσαντα τῷ πάππῳ. Τὸν δὲ θεῖον εἰπεῖν φασὶν, Ἀλλ' ἢν αἴσθηται ὅτι ἐδίωκες, οὐ σοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ λοιδορήσεται, ὅτι σε εἴων. Κἂν βούληται, φάναι αὐτὸν, Μαστιγωσάτω, ἐπειδάν γε ἐγὼ δῶ αὐτῷ. Καὶ σύ γε εἰ βούλει, ἔφη, ὦ θεῖε, τιμωρησάμενος ὅ,τι βούλει, τοῦτο ὅμως χάρισαί μοι. Καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι τελευτῶν εἶπε, Ποίει ὅπως βούλει· σὺ γὰρ νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδου τε τῷ πάππῳ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ταῦτα θηράσειεν ἐκείνῳ. Καὶ τὰ ἀκόντια ἐδείκνυε μὲν οὔ, κατέθηκε δὲ ᾑματωμένα, ὅπου ᾤετο τὸν

Ipse igitur gaudio exsiliebat: at custodes cùm adequitâssent, eum objurgabant, indicabantque quantum in periculum devenisset: et ad avum rem se delaturos aiebant. Itaque Cyrus, cùm ex equo descendisset, constitit, et hæc audiens angebatur. Sed ubi clamorem exaudîsset, in equum rursùs, entheo tanquam furore actus, insiliit: et cùm primùm aprum ex adverso irruentem cerneret, obviam equum incitat; jaculóque peritè contorto, frontem ferit, aprumque prostravit. Ibi verò eum avunculus etiam, visâ ejus audaciâ, reprehendit. At ille tamen ab eo ità reprehendente petiit, ut quæcunque ipse cepisset *animalia*, ad avum afferre ac ei dare se permitteret. Avunculum autem dixisse ferunt, At si te *hæc* insequutum esse sentiat, non te solùm, sed me etiam, qui permiserim, objurgabit. Etiam verberet, inquit ille, siquidem ità volet, postquam hæc ei dederim. Quin tu quoque, ait, avuncule, si licet, quodvis supplicium de me sumito, modò hoc mihi gratificeris. Et Cyaxares sanè tandem inquit, Ut voles, facito: quippe tu jam quidem rex noster esse videris. Atque ità Cyrus, illatis feris, et dabat avo, et se has ille venatum esse dicebat. Jacula verò non ille quidem ostendebat, cruenta tamen ibi deposuerat, ubi avum

rebus tractandis locum habere solet, ad res animatas venustè migrat. Pari modo eandem adhibet Eurip. Phœnis. v. 206, Ed. Cant. φιλόψογον γὰρ χρῆμα θηλειῶν ἔφυ. Nec aliter Herod. l. i, p. 14, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐλύμπῳ συὸς χρῆμα γίνεται μέγα.

πάππον ὄψεσθαι. Ὁ δὲ Ἀςυάγης ἄρα εἶπεν, Ἀλλ', ὦ παῖ, δέχομαι μὲν ἔγωγε ἡδέως, ὅσα μοι δίδως· οὐ μέντοι δέομαί γε τούτων οὐδενὸς, ὥςε σὲ κινδυνεύειν. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Εἰ τοίνυν μὴ σὺ δέῃ, ἱκετεύω, ὦ πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτὰ, ὅπως ἐγὼ διαδῶ τοῖς ἡλικιώταις. Ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀςυάγης, καὶ ταῦτα λαβὼν διαδίδου ὅτῳ σὺ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἐθέλεις. Καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν, ἐδίδου τε ἄρα τοῖς παισὶ, καὶ ἅμα ἔλεγεν·

Ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαροῦμεν, ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν· ὅμοιον γάρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, οἷόνπερ εἴ τις δεδεμένα ζῶα θηρῴη. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἦν· ἔπειτα καὶ μικρὰ καὶ ψωραλέα· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, χωλὸν ἦν· τὸ δὲ, κολοβόν. Τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία, ὡς μὲν καλὰ, ὡς δὲ μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο. Καὶ αἱ μὲν ἔλαφοι, ὥσπερ πτηναὶ, ἥλλοντο πρὸς τὸν οὐρανόν· οἱ δὲ κάπροι, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας φασὶ τοὺς ἀνδρείους, ὁμόσε ἐφέροντο· ὑπὸ δὲ τῆς πλατύτητος οὐδὲ ἁμαρτεῖν οἷόντε ἦν αὐτῶν· καλλίω δὲ, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τεθνηκότα ταῦτα εἶναι, ἢ ζῶντα ἐκεῖνα τὰ περιῳκοδομημένα. Ἀλλὰ ἆρα ἂν, ἔφη, ἀφεῖεν καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ἐπὶ τὴν θήραν; Καὶ ῥᾳδίως γ' ἂν, ἔφασαν, εἰ Ἀςυάγης κελεύοι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Τίς ἂν οὖν ὑμῶν πρὸς Ἀςυάγην μνησθείη;

ea visurum putabat. Astyages autem inquit, Libenter equidem, fili, accipio, quæcunque mihi donas; sed horum tamen nullius sic egeo, ut tibi *propterea* periculum adeundum sit. Et Cyrus ait, Si ergo tu non eges, obsecro te, ave, ea mihi da, ut inter æquales distribuam. Sume verò, fili, respondit Astyages, et hæc, et ex aliis quæcunque volueris, et inter quos tibi visum fuerit distribue. Itaque Cyrus ea sumpta et pueris dabat, et simul dicebat:

O pueri, ut certè nugabamur, cùm feras illas in septis hortorum venaremur: simile enim mihi quidem esse videtur, quemadmodùm si quis ligata animalia venaretur. Primùm enim in angusto erant loco; deindè tenues et scabiosæ: et alia quidem earum clauda erant, alia mutila. Sed quæ in montibus feræ sunt et pratis, quàm sunt pulchræ, quàm magnæ, quàm nitidæ visæ! Atque cervæ quidem, tanquam volucres, ad cælum saltu tollebantur: apri verò, quemadmodùm fortes viros *facere* dicunt, adversi propè ferebantur: et præ latitudine fieri non posset, ut ab iis aberrares: pulchriores denique, ait, mihi quidem hæ *bestiæ* videntur esse vel mortuæ, quàm vivæ illæ septis inclusæ. Num verò, inquit, vos etiam parentes venatum ire permitterent? Et facilè quidem, aiunt illi, si Astyages jubeat. Et Cyrus inquit, Quis igitur vestrî apud Astyagem mentionem fecerit?

Τίς γὰρ ἂν, ἔφασαν, σοῦ γε ἱκανώτερος πεῖσαι; Ἀλλὰ [a] μὰ τὸν Δία, ἔφη, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅστις ἄνθρωπος γεγένημαι· οὐδὲ γὰρ λέγειν οἷός τ' εἰμὶ, οὐδ' ἀναβλέπειν πρὸς τὸν πάππον [b] ἐκ τοῦ ἴσου ἔτι δύναμαι. Ἢν δὲ τοσοῦτον ἐπιδιδῶ, δέδοικα, ἔφη, μὴ παντάπασι βλάξ τις καὶ ἠλίθιος γένωμαι. Παιδάριον δὲ ὢν, δεινότατον λαλεῖν ἐδόκουν εἶναι. Καὶ οἱ παῖδες εἶπον, Πονηρὸν λέγεις τὸ πρᾶγμα, εἰ μηδὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ἄν τι δέῃ, δυνήσῃ πράττειν, ἀλλ' ἄλλου τινὸς ἡμᾶς τὸ ἐπὶ σοὶ ἀνάγκη δεῖσθαι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐδήχθη· καὶ σιγῇ ἀπελθὼν, [c] διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾷν, εἰσῆλθεν, ἐπιβουλεύσας ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον, καὶ διαπράξειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν ὧν ἐδέοντο. Ἤρξατο οὖν ὧδε.

Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ πάππε, ἤν τις ἀποδράσῃ τῶν οἰκετῶν, καὶ λάβῃς αὐτὸν, Τί αὐτῷ χρήσῃ; Τί δὴ ἄλλο, ἔφη, ἢ δήσας ἐργάζεσθαι ἀναγκάσω; Ἢν δὲ αὐτόματος σοι πάλιν ἐπέλθῃ, πῶς ποιήσεις; Τί

Quisnam, dixerunt illi, magis ad persuadendum te fuerit idoneus? At profectò, inquit, ego quidem qui homo factus sim nescio: neque enim avum alloqui possum, neque jam ampliùs ex æquo quasi jure respicere. Quòd si tantum pudori *huic meo* accesserit, vereor, inquit, nè hebes fatuusque omnino fiam. At puerulus cùm essem, in loquendo acerrimus esse videbar. Tum dicebant pueri, Malè comparatam rem narras, si nè nostrâ quidem causâ, ubi quid opus fuerit, quicquam agere poteris, sed, quod in te est, id nobis ab alio quodam necessariò sit petendum. Hæc cùm audîsset Cyrus, animo angebatur; et cùm tacitus abiisset, séque ipse ad audendum hortatus esset, ingressus est, re secum deliberatâ, quâ ratione avum quàm minimâ cum molestiâ alloqueretur, sibíque ac pueris, quæ peterent, conficeret. Sic igitur orsus est.

Dic mihi, inquit, ave, si famulorum quis aufugerit, et eum prehenderis, quid de eo facturus sis? Quid aliud, ait, quàm ut vinctum opus facere cogam? At si sponte suâ ad te redierit, quid facies? Quid

a Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία] Antea, μὰ τὴν Ἥραν. Sed hæc jurandi formula huic loco parum conveniat, sive Persarum sive Græcorum more loqui intelligatur Xenophon. Persis enim nullum erat numen, quod Junoni, quam Græci coluêre, respondeat. Apud hos autem mulieres solæ, et de maribus quotquot mulieres imitari vellent, per Deas jurare solebant. Ità ferè Phavor. ad particulam νή. Hæc insuper nostra lectio auctoritate MS. Bodl. firmatur, eamque omnes optimæ notæ impressi in orâ exhibent.

b Ἐκ τοῦ ἴσου] Interpret. hujus locutionis vim haud assecuti esse videntur. Sensus, uti opinor, est: Cyrum tandem ὑποπτήσσειν incipere, et revereri avum, quem non jam ampliùs, ut æqualis æqualem, adire atque alloqui sustinuit.

c Διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾷν] Stilo ferè poëtico, ea omnia, quæ de venatione campestri modò præcesserant, descripsit et animavit auctor. Hîc quoque ludit ejus ingenium; et puerum, non secùs ac Heroa quemvis Homerus, animum hortatu proprio excitantem inducit. Sic enim poëta solet:

Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.
Τέτλαθι δὴ, κραδίη, &c. Odys. υ', v. 17, &c.

δὲ, ἔφη, ἢ μαστιγώσας αὐτόν γε, ἵνα μὴ αὖθις ταῦτο ποιῇ, ἔπειτα ἐξαρκοῦντι πάλιν αὐτῷ χρήσομαι; Ὥρα οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, παρασκευάζεσθαί σοι εἴη ὅτῳ μαστιγώσεις με, ὡς βουλευόμενόν γε ὅπως ἀποδρῶ, λαβὼν τοὺς ἐμοὺς ἡλικιώτας ἐπὶ θήραν. Καὶ ὁ Ἀστυάγης, [a] Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπών· ἔνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι. Χαρίεν γὰρ, ἔφη, εἰ ἕνεκα κρεαδίων τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποβουκολήσαιμι. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐπείθετο μὲν καὶ ἔμενεν· ἀνιαρὸς δὲ καὶ [b] σκυθρωπὸς ὢν, σιωπῇ διῆγεν. Ὁ μέντοι Ἀστυάγης, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἰσχυρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίσασθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν. Καὶ πεζοὺς πολλοὺς καὶ ἱππέας συναλίσας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ συνελάσας εἰς τὰ ἱππάσιμα χωρία τὰ θηρία, ἐποίησε μεγάλην θήραν. Καὶ βασιλικῶς δὴ αὐτὸς παρὼν, ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν, [c] πρὶν Κῦρος ἐμπλησθείη βάλλων. Ὁ δὲ Κῦρος οὐκ εἴα κωλύειν· ἀλλ'

aliud, inquit, quàm ut eo verberibus cæso, nè hoc iterum faciat, posthac ut anteà rursùs utar? Tempus ergo tibi fuerit, inquit Cyrus, parare quo me verberes, quippe qui consilium inierim quâ ratione aufugiam, adsumptis ad venandum meis æqualibus. Et Astyages, Perbellè, inquit, fecisti qui prædixeris: ex ædibus enim nè te moveas veto. Nam bella res fuerit, inquit, si, caruncula gratiâ, filiæ *meæ* filium evagari sinam. Hæc cùm audîsset Cyrus, parebat ille quidem ac manebat: sed cùm mœstus esset, tristique vultu, perpetuò silebat. Astyages autem, ubi eum vehementiùs dolore affici intellexerat, volens ei rem gratam facere, venatum proficiscitur: et multis peditibus equitibusque, ac pueris etiam, coactis, ferisque in loca equitabilia compulsis, magnam venationem instituit. Quin et ipse regio cum apparatu præsens, vetuit ferire quenquam, priusquam Cyrus feriendo satiatus esset. At Cyrus *eum alios* prohibere non passus est: sed

a Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπών] Græci eleganter eum καλῶς ποιῆσαι dicunt, cujus facta probant laudantque. Eandem præ se ferunt elegantiam Evang. verba, Act. x, 33, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος.

b Καὶ σκυθρωπὸς ὢν] Erràsse ex hoc loco constat D. Heinsium; cùm, ad Luc. xxiv, 17. Exercit. Sacr. p. 204. Hellenistarum esse asserit, hanc vocem σκυθρωπὸς de *tristi* usurpare.

c Πρὶν Κῦρος ἐμπλησθείη βάλλων] Nepotem suum, modò mœrentem, beneficio Astyages insigni mulcere atque demereri studet; ideóque regium illi quendam honorem comites præstare voluit. Regibus quippe suis Persas tantum tribuisse accepimus, ut in venatione nemini, priusquam rex telum emiserit, bestiam ferire liceret. Et vitam penè amisisse Megabyzum, quòd hunc Artaxerxi honorem temerè præripuerit, in Persic. tradit Ctesias, p. 646,—μέλλοντος δὲ φερομένου τοῦ θηρίου, βάλλει ἀκοντίῳ Μεγάβυζος καὶ ἀναιρεῖ. καὶ ὀργίζεται Ἀρταξέρξης, ὅτι πρὶν ἢ αὐτὸς τύχῃ, Μεγάβυζος ἔβαλε· καὶ προστάσσει τὴν κεφαλὴν τοῦ Μεγαβύζου ἀποτμηθῆναι. Hujus autem observantiæ gratiam Artaxerxem illum *Longimanum* primum subditis suis fecisse, testatur Plut. in Apophth. t. ii, p. 173, Πρῶτος δὲ προβάλλειν ἐκέλευσε τῶν συγκυνηγετούντων τοὺς δυναμένους καὶ βουλομένους.

εἰ βούλει, ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες πάντας τοὺς κατ' ἐμὲ διώκειν καὶ διαγωνίζεσθαι, ὅπως ἕκαστος τὰ κράτιστα δύναιτο. Ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀστυάγης ἀφίησι· καὶ στὰς ἐθεᾶτο τοὺς ἁμιλλωμένους ἐπὶ τὰ θηρία, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας, καὶ ἀκοντίζοντας. Καὶ τῷ Κύρῳ ἥδετο, οὐ δυναμένῳ σιγᾷν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ', ὥσπερ σκύλακι γενναίῳ, ἀνακλάζοντι, ὁπότε πλησιάζοι θηρίῳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνομαστὶ ἕκαστον. Καὶ τοῦ μὲν καταγελῶντα αὐτὸν ὁρῶν εὐφραίνετο, τὸν δέ τινα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ᾐσθάνετο οὐδ' ὁπωστιοῦν φθονερῶς. Τέλος δ' οὖν, πολλὰ θηρία ἔχων ὁ Ἀστυάγης ἀπῄει. Καὶ τολοιπὸν οὕτως ἥσθη τῇ τότε θήρᾳ, ὥστε ἀεὶ, ὁπότε οἷόν τε εἴη, συνεξῄει τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς παρελάμβανε, καὶ τοὺς παῖδας, Κύρου ἕνεκα. Τὸν μὲν δὴ πλεῖστον χρόνον οὕτω διῆγεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συναίτιος ὢν, κακοῦ δὲ οὐδενί.

Ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε ἢ ἑκκαίδεκα ἔτη αὐτοῦ γενομένου, [a] ὁ υἱὸς τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, γαμεῖν μέλλων, ἐπεθύμησεν αὐτὸς θηράσαι εἰς [b] τοῦτον τὸν χρόνον. Ἀκούων οὖν ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν

ei vis, inquit, ave, jucundè me venari, sine omnes meos æquales insequi et certare, ut quisque optimè possit. Tum verò permisit Astyages; stansque spectabat decertantes contra feras, studioséque *inter se* contendentes, persequentesque, et jaculantes. Atque Cyrus delectabatur, qui præ voluptate silere non posset, sed, generosus tanquam catulus, clamorem ederet, cùm feræ appropinquaret, et unumquemque nominatim appellans exhortaretur. Valdè etiam gaudebat, cùm eum huncquidem deridere, illum verò sine ullâ prorsùs invidiâ laudare sentiebat. Tandem, discessit Astyages multas feras secum habens. Jamque adeò venatione illâ delectatus est, ut semper, quoties quidem liceret, cum Cyro exiret, assumptis tum multis aliis, tum pueris, Cyri gratiâ. Et hoc sanè modo maximam temporis partem traducebat Cyrus, omnibus voluptatis quidem ac boni alicujus auctor, mali autem nemini.

Cùm verò circiter quindecim sedecimve annos haberet, regis Assyriorum filius, uxorem ducturus, ipsemet id temporis venari cupivit. Itaque quòd audiret in suis ac Medorum finibus plurimas

a Ὁ υἱὸς τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως] Nempè, Evilmerodachus, Nebuchadnesaris filius, cujus in ditione tunc temporis erant, Chaldæa, Assyria, Arabia, Syria, Palæstina. De venatione hâc et prælio, cujus extiterat causa, Usserius ad annum M. 3421. Julianæ periodi 4131. Ante æram Christianam 583.

b Εἰς τοῦτον τὸν χρόνον] Similis locutio, Luc. i, 20, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν, quæ implebuntur *in tempore suo*.

καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι, ἅτε ἀθήρευτα ὄντα διὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελθεῖν. Ὅπως οὖν ἀσφαλῶς θηρῴη, ἱππέας τε προσέλαβε πολλοὺς καὶ πελταστάς, οἵτινες ἔμελλον αὐτῷ ἐκ τῶν λασίων τὰ θηρία ἐξελᾶν εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ εὐήλατα. Ἀφικόμενος δὲ ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ ἡ φυλακή, ἐνταῦθα ἐδειπνοποιεῖτο, ὡς πρωὶ τῇ ὑστεραίᾳ θηράσων. Ἤδη δὲ ἑσπέρας γενομένης, ἡ διαδοχὴ τῇ πρόσθεν φυλακῇ ἔρχεται ἐκ πόλεως, καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. Ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πολλὴ στρατιὰ παρεῖναι, δύο μὲν φυλακαὶ ὁμοῦ οὖσαι, πολλοὶ δὲ οὓς αὐτὸς ἔχων ἧκεν ἱππέας καὶ πεζούς. [a] Ἐβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶναι λεηλατῆσαι ἐκ τῆς Μηδικῆς· καὶ λαμπρότερόν τε ἂν φανῆναι τὸ ἔργον τῆς θήρας, [b] καὶ ἱερείων πολλὴν ἀφθονίαν ἐνό-

esse feras, quippe quas nemo propter bellum venaretur, istuc exire impendiò voluit. Ut igitur tutò venaretur, et equites et peltastas complures assumpsit, qui feras è locis sylvestribus in culta planáque depellerent. Cùm autem eò pervenisset ubi castella ipsius erant et custodia, ibi cœnam parari jussit, ut qui postridiè manè venaturus esset. Et cùm jam advesperasceret, ex urbe veniunt qui custodiæ priori succederent, tàm pedites quàm equites. Quapropter ipsi numerosus adesse visus est exercitus, cùm binæ quidem unà essent custodiæ, multíque, quos ipse secum duxerat, equites peditesque. Itaque re deliberatâ statuit optimum esse Medorum ex agro prædas agere; atque *ità* tum venationis opus illustrius visum iri, tum magnam animalium copiam fur-

a Ἐβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶναι λεηλατῆσαι] Populi quidem Orientales rei venatoriæ maturè vacârunt: Nimrodusque in primis potens audit venator, Gen. x, 9. Populabundi etiam per finitimorum agros vagari, atque indè pecorum armentorumque prædam agere, eorum fortissimi quique solebant. Sic Chaldæi olim in Jobi camelos irruebant, eosque viabducebant, Job. i, 17. Ad alias demùm Gentes prædandi eadem manavit libido, atque adeò gravissima nonnunquam belli suscipiendi extiterat causa. Nec sanè aliò Achilléa illa spectabat oratio. Il. α΄. v. 152, et seq.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ᾽ ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος· ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν·
Οὐ γάρ πώποτ᾽ ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους.

b Καὶ ἱερείων πολλὴν, &c.] Interpret. Evilmerodachum sacrificiorum curam animo volutâsse putârunt; ideóque ἱερείων verterunt *victimarum*. Mihi quidem rectè observâsse videtur Casaub. Animadv. in Athen. p. 35. Græcos, nempè, scriptores ἱερεῖα appellare non solùm victimas, quæ verè ἱερεύονται; verùm etiam omnia, quæcunque ad comedendum jugulantur, animalia. Cùm enim nullum animal in proprios usus mactarent, quin aliquam ejus partem Deo adolendam consecrarent, hinc factum est, ut, quodcunque animal in cibum cæderent, ἱερεῖον vocarent. Ità Xen. ipse Κύρ. Ἀναβ. l. iv, p. 193, Ed. Steph. Ἐνταῦθα εἶχον πάντα τὰ ἐπιτήδεια ὅσα ἐστὶν ἀγαθά, ἱερεῖα, σῖτον, οἴνους, &c. et lib. v, p. 214, ὅθεν κατέβαλλόν τινες καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν, καὶ ἄλλα ἃ εἶχον. Item Polyb. l. ii, p. 103, Ed. Par. Πλείστων γὰρ ὑϊκῶν ἱερείων κοπτομένων ἐν Ἰταλίᾳ διά τε τὰς εἰς τοὺς ἰδίους βίους, καὶ τὰς εἰς τὰ στρατόπεδα παραβολάς. Et Galen. l. ii,

μιζε γενήσεσθαι. Οὕτω δὴ πρωῒ ἀναςὰς, ἦγε τὸν ςρατόν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς καταλείπει ἀθρόους ἐν τοῖς μεθορίοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἵπποις προσελάσας πρὸς τὰ τῶν Μήδων φρούρια, τὺς μὲν βελτίςους καὶ πλείςυς ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ἐνταῦθα κατέμενεν, ὡς μὴ βοηθοῖεν οἱ φρουροὶ τῶν Μήδων ἐπὶ τοὺς καταθέοντας· τὺς δ' ἐπιτηδείυς ἀφῆκε κατὰ φυλὰς ἄλλυς ἄλλοσε καταθεῖν· καὶ ἐκέλευε περιβαλλομένυς ὅτῳ τὶς ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Σημανθέντων δὲ τῷ Ἀςυάγει, ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐκβοηθεῖ ᾗ αὐτὸς πρὸς τὰ ὅρια σὺν τοῖς περὶ αὐτόν· καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡσαύτως σὺν τοῖς παρατυχῦσιν ἱππόταις· ᾗ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμαινε πᾶσιν ἐκβοηθεῖν. Ὡς δὲ εἶδον [a] πολλὺς ἀνθρώπυς τῶν Ἀσσυρίων συντεταγμένυς, καὶ τὺς ἱππέας ἡσυχίαν ἄγοντας, ἔςησαν καὶ οἱ Μῆδοι. Ὁ δὲ Κῦρος ὁρῶν ἐκβοηθοῦντας ᾗ τὺς ἄλλυς πασσυδεὶ, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς, πρῶτον τότε ὅπλα ἐνδὺς,

futuram existimavit. Manè igitur surgens, exercitum educit; ac pedites quidem in finibus confertos relinquit, ipse verò cum equitatu ad castella Medorum provectus, optimos secum habens atque plurimos equites, ibi substitit, nè Medorum præsidiarii milites *suis* contra eos qui populabundi discurrerent auxilium ferrent; idoneos autem *quosdam* tributim dimisit, ut alii aliò discurrerent: atque *hos* corripere jussit quicquid habuerit quisque obvium, et ad se abigere. Et hi quidem hæc agebant.

Cùm autem Astyagi nunciatum esset, hostes jam esse in *ipsius* agro, ipse etiam cum illis quos secum habuit, opis ferendæ causâ ad limites excurrit; quod et filius itidem fecit cum equitibus qui tum fortè aderant: aliisque omnibus auxilio ut venirent imperavit. Cùm verò vidissent magnam Assyriorum multitudinem simul instructam, et equites quietem agentes, substiterunt etiam Medi. Cyrus autem videns alios quoque totis viribus ad opem ferendam egredi, egreditur et ipse auxilium laturus, tum primùm arma indutus, nondum *id fore*

c. 2, περὶ κρέσιων, p. 54, Edit. Charter. Καὶ εἰ νέον ἱερεῖον εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ', &c. et mox. Ἔμπαλιν δὲ τοῖς νέοις ἱερείοις, τὰ γεγηρακότα, &c. His in locis, aliisque compluribus, ἱερεῖα sunt animantes, quarum vescimur carnibus. Atque ità commodè satis vox ea hîc accipi potest; ubi de illo loquitur Xenophon, qui ad prædam agendam omni studio incubuit, ut quàm lautissimo regióque planè apparatu nuptias celebraret.

a Πολλὺς ἀνθρώπυς τῶν Ἀσσυρίων, &c.] Stephanus se mirari ait, quid hîc agat vox ἀνθρώπυς. An timendum fuit, pergit ille, nè cum πολλὺς alios quàm ἀνθρώπυς intelligeremus? Mihi quidem πλεονάζειν omninò videtur, ut apud alios passim solet scriptores. Ità apud Arrian. Exped. lib. ii, p. 70, Ed. Gronov. ἄλλους τε καὶ δούλους ἀνθρώπους ἐλευθέρους ἐς χεῖρας ἧξειν. Et Luc. ii, 15, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες.

ὔποτε [a] οἰόμενος· ὔτως ἐπεθύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. Καὶ γὰρ μάλα καλὰ ἦν, καὶ εὖ ἁρμόττοντα αὐτῷ, ἃ ὁ πάππος περὶ τὸ σῶμα ἐπεποίητο. Οὕτω δὴ ἐξοπλισάμενος, προσήλασε τῷ ἵππῳ. Καὶ ὁ Ἀστυάγης ἰδὼν, ἐθαύμασε μὲν τίνος κελεύσαντος ἥκοι· ὅμως δ᾽ εἶπεν αὐτῷ μένειν παρ᾽ ἑαυτῷ. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς εἶδε πολλοὺς ἱππέας ἀντίους, [b] ἤρετο, Ἦ ὗτοι, ἔφη, ὦ πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἳ ἐφεστήκασι τοῖς ἵπποις ἠρέμα; Πολέμιοι μέντοι, ἔφη. Ἦ καὶ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ ἐλαύνοντες; Καὶ ἐκεῖνοι μέντοι. Νὴ τὸν Δί᾽, ἔφη, ὦ πάππε, ἀλλ᾽ ὖν πονηροί γε φαινόμενοι καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἱππαρίων, ἄγουσιν ἡμῶν τὰ χρήματα· ὐκῦν χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ᾽ αὐτύς. Ἀλλ᾽ ὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον τὸ στῖφος τῶν ἱππέων ἕστηκε συντεταγμένον; οἳ, ἢν ἐπ᾽ ἐκείνυς ἡμεῖς ἐλαύνωμεν, ὑποτεμῦνται πάλιν ἡμᾶς ἐκεῖνοι· ἡμῖν δὲ ὔπω ἰσχὺς πάρεστιν. Ἀλλ᾽ ἢν σὺ μένῃς, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀναλαμβάνῃς τὺς προσβοηθῦντας, φοβήσονται ὗτοι, καὶ ὐ κινήσονται· οἱ δ᾽ ἄγοντες ἀφήσυσιν εὐθὺς τὴν λείαν, ἐπειδὰν ἴδωσί τινας ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐλαύνοντας.

ratus: tanto ea induendi desiderio flagravit. Erant enim perpulchra sanè, atque ipsi bellè congruentia, quæ avus ei ad *tegendum* corpus facienda curaverat. Ità igitur armatus, equo *ad alios* advectus est. Et eum cùm vidisset Astyages, miratus ille quidem est cujus jussu veniret: sed tamen ei dicebat, ut apud se maneret. Cyrus autem, cùm conspexisset multos equites adversos, interrogabat, Num isti, inquiens, ave, hostes sunt, qui equis quietè insident? Hostes profectò, ait *is*. Num et illi, qui huc illuc cursant? Et illi sanè. At enimverò, inquit, ave, ignavi esse videntur, et ignavis *insidere* equulis, qui nostras tamen res diripiunt: itaque nostrûm aliquos oportet impetum in eos facere. At non vides, fili, inquit, quanta equitum turma constiterit instructa? qui, si nos in illos irruamus, ipsi nos iterum subeundo intercipient: nobis verò nondum satis copiarum adest. Verùm si tu maneas, inquit Cyrus, et eos qui subsidio veniunt adsumas, metuent hi, neque se movebunt: illi verò qui *res nostras* auferunt prædam mox dimittent, ubi quosdam impetum in se facere viderint.

a Οὔποτε οἰόμενος] Frustrà Canterus aliique hunc sollicitârunt locum, cujus nimirum eos latuerat sententia; quam, cum Mureto, hanc esse opinor: Tum primùm Cyrum induisse arma, quod tempus ipse nunquam venturum putaverat, ardenter adeò ea induere cupiebat. Id enim naturâ ferè omnibus insitum esse constat, ut quodcunque summâ quis cupiditate expetiverit, ejus ei omnis expectatio longa esse videatur.

b Ἤρετο, Ἦ οὗτοι, ἔφη] Παρέλκει hîc ἔφη; ut φάναι paulò suprà p. 27. Redundantiæ huic indulgere solent Attici, [illegible] sunt ultrò citróque habita.

Ταῦτ' εἰπὼν, ἔδοξέ τι λέγειν τῷ Ἀςυάγει. Καὶ ἅμα θαυμάζων ὡς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐγρηγόρει, κελεύει τὸν υἱὸν λαβόντα τάξιν ἱππέων ἐλάσαι ἐπὶ τὰς ἄγοντας τὴν λείαν. Ἐγὼ δὲ, ἔφη, ἐπὶ τούσδε, ἢν ἐπὶ σὲ κινῶνται, ἐλῶ· ὥςε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν προσέχειν τὸν νοῦν. Οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης, λαβὼν [a] τῶν ἐῤῥωμένων ἵππων τὲ καὶ ἀνδρῶν, προσελαύνει. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἶδεν ὁρμωμένους, συνεξορμᾷ εὐθύς· καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγεῖτο ταχέως, καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οὐκ ἀπελείποντο. Ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς πελάζοντας οἱ λεηλατοῦντες, εὐθὺς ἀφέντες τὰ χρήματα ἔφυγον. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπετέμνοντο, καὶ οὓς μὲν κατελάμβανον εὐθὺς ἔπαιον, πρῶτος δὲ ὁ Κῦρος· ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν ἔφθασαν, κατόπιν τούτους ἐδίωκον, καὶ οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ᾕρουν τινὰς αὐτῶν. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος, ἄπειρος, ἀπρονοήτως φέρεται πρὸς κάπρον, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος ἐφέρετο, μόνον ὁρῶν τὸ παίειν τὸν ἁλισκόμενον, ἄλλο δ' οὐδὲν προνοῶν. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἑώρων πονοῦντας, τοὺς σφετέρους, προὐκίνησαν τὸ ςῖφος, ὡς παυσομένους τοῦ διωγμοῦ, ἐπεὶ σφᾶς ἴδοιεν

Hæc cùm protulisset, visus est Astyagi aliquid dicere. Et simul admiratus et prudentiam ejus et vigilantiam, filium jubet assumptâ equitum manu in eos ducere, qui prædam agerent. Ego verò, inquit, in hos, si contrà te se commoverint, impetum faciam: adeò ut animum nobis attendere cogantur. Itaque Cyaxares, robustissimis et equis et viris assumptis, *in hostem* fertur. Ac Cyrus, ut *hos* cum impetu exeuntes vidit, statim unà se proripit: atque ipse primus celeriter ducebat, et Cyaxares sanè subsequebatur, atque alii non procul erant relicti. Eos autem ut appropinquantes viderunt ii qui prædas agebant, continuò relictis rebus in fugam sese conjiciebant. At qui circa Cyrum erant *hos* subeundo intercipiebant, et quoscunque assequerentur statim feriebant, et in primis Cyrus: quotquot autem declinato cursu eos antevertendo effugerant, hos à tergo persequebantur, nec intermittebant, sed ex eis quosdam ceperunt. Sicut autem canis generosus, inexpertus, temerè in aprum fertur, ità et Cyrus ferebatur, solum *hoc* videns ut captum feriret, ac nihil aliud prospiciens. Hostes verò, cùm suos laborantes cernerent, agmen promoverunt, arbitrati fore ut ii persequi desisterent; postquam ipsos contrà irruere

a Τῶν ἐῤῥωμένων ἵππων, &c.] Hactenùs, in omnibus ferè libris, ἱππέων. Quid? inquit Stephanus, ἱππεῖς non sunt ἄνδρες ipsi quoque? Si et ipsi sunt ἄνδρες, Cur Xenoph. ἱππέων τε καὶ ἀνδρῶν dixisset? Itaque res ipsa et Philelphi versio, quæ præfert *equis virisque*, ἵππων reponendum esse docent; nè mirum sanè Stephani et Leunclavii de hâc revocandâ voce consensum memorem.

προσορμήσαντας. Ὁ δὲ Κῦρος ὐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρμονῆς ἀνακαλῶν τὸν θεῖον, ἐδίωκε· καὶ ἰσχυρὰν τὴν φυγὴν τοῖς πολεμίοις ἐποίει, κατέχων· Καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, ἴσως μὲν καὶ αἰσχυνόμενος τὸν πατέρα· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἵποντο, προθυμότεροι ὄντες, ἐν τῷ τοιύτῳ, εἰς τὸ διώκειν, καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς τὺς ἐναντίυς ἄλκιμοι ὄντες. Ὁ δὲ Ἀςυάγης, ὡς ἑώρα τὺς μὲν ἀπρονοήτως διώκοντας, τὺς δὲ πολεμίυς ἀθρόυς τε καὶ τεταγμένυς ἀπαντῶντας, δείσας περί τε τῦ υἱοῦ καὶ τῦ Κύρυ, μὴ εἰς παρεσκευασμένυς ἀτάκτως ἐμπεσόντες πάθοιέν τι, ἡγεῖτο εὐθὺς πρὸς τοὺς πολεμίους. Οἱ δ' αὖ πολέμιοι, ὡς εἶδον τοὺς Μήδους προκινηθέντας, διατεινάμενοι, οἱ μὲν τὰ παλτὰ, οἱ δὲ τὰ τόξα, ἔςησαν, ὡς ἂν ἐπειδὴ εἰς τόξευμά γε ἀφίκοιντο ςησομένυς, ὥσπερ τὰ πλεῖςα εἰώθασι ποιεῖν. Μέχρι γὰρ τοσύτυ, ὁπότε ἐγγύτατα γίγνοιντο, προσήλαυνον ἀλλήλοις, καὶ ἠκροβολίζοντο πολλάκις μέχρις ἑσπέρας. Ἐπεὶ δε ἑώρων τὺς μὲν σφετέρυς φυγῇ εἰς αὐτὺς φερομένυς, τὺς δ' ἀμφὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ' αὐτὺς ἐπομένυς, τὸν δὲ Ἀςυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξεύματος, ἐκκλίνυσι καὶ φεύγυσιν. Οἱ δὲ, ἅτε ὁμόθεν διώκοντες, ᾕρουν πολλὺς ἀνακράτος· καὶ τὺς μὲν ἁλισκομένυς ἔπαιον, καὶ ἵππυς καὶ ἄν-

vidissent. At Cyrus nihil propterea *de contentione* remittebat, sed præ gaudio avunculum inclamans, insequebatur; &, acriùs urgens, hostes in effusam fugam vertebat. Cyaxares quidem subsequebatur, patrem fortassè reveritus; et cæteri quoque sequebantur, cùm promptiores, tali in rerum statu, sint ad persequendum, etiam illi qui non admodùm in adversos hostes animosi sunt. At Astyages, cùm hos quidem inconsideratè persequi videret, hostes verò confertos instructosque occurrere, solicitus et de filio et de Cyro, nè in paratos incompositè delapsis adversi quid accideret, in hostes confestim duxit. At hostes rursùs, ut viderunt Medos se promovisse, intentis alii paltis, alii arcubus, constiterunt, *quòd fore putarent* ut et illi subsisterent, ubi ad teli jactum pervenissent, quemadmodùm plerumque facere consueverant. Nam ad hoc usque intervallum, cùm *vel* quàm proximè ad alteros alteri accederent, contra se mutuò provehebantur, ac sæpè ad vesperam usque missilibus procul sese invicem adpetebant. At postquam et suos fugâ ad se ferri cernerent, et Cyrum cum suis propè à tergo ipsos insequentem, et Astyagem cum equitatu esse jam intra teli jactum, inclinant et fugiunt. Illi verò, utpotè qui è propinquo persequebantur, multos summis adnixi viribus ceperunt; et quoscunque prehenderent, tàm equos quàm vi-

δρας, τὺς δὲ πίπτοντας κατέκαινον· καὶ οὐ πρόσθεν ἔστησαν πρὶν ἢ πρὸς τοῖς πεζοῖς τῶν Ἀσσυρίων ἐγένοντο. Ἐνταῦθα μέντοι δείσαντες μὴ καὶ ἐνέδρα τις μείζων ὑπείη, ἐπέσχον. Ἐκ τούτου δὴ ἀνήγαγεν ὁ Ἀστυάγης, μάλα χαίρων τῇ ἱπποκρατίᾳ· καὶ τὸν Κῦρον ὐκ ἔχων ὅ,τι χρὴ λέγειν· αἴτιον μὲν εἰδὼς ὄντα τῦ ἔργυ, μαινόμενον [a] δὲ γινώσκων τῇ τόλμῃ. Καὶ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε τῶν ἄλλων, μόνος ἐκεῖνος ὐδὲν ἄλλο ἢ τὺς πεπτωκότας περιελαύνων ἐθεᾶτο· καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχθέντες, προσήγαγον τῷ Ἀστυάγει, μάλα ἐπίπροσθεν ποιούμενον τὺς προσάγοντας, ὅτι ἑώρα τὸ πρόσωπον τῦ πάππυ ἠγριωμένον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῇ αὐτῦ. Ἐν μὲν δὴ Μήδοις ταῦτα ἐγένετο· καὶ οἵ τε ἄλλοι πάντες τὸν Κῦρον διὰ στόματος εἶχον, καὶ ἐν λόγῳ, καὶ ἐν ᾠδαῖς· ὅτε Ἀστυάγης, καὶ πρόσθεν τιμῶν αὐτὸν, τότε ὑπερεξεπέπληκτο ἐπ' αὐτῷ.

Καμβύσης δὲ, ὁ τοῦ Κύρου πατὴρ, ἥδετο μὲν πυνθανόμενος ταῦτα· ἐπειδὴ δὲ ἤκουσεν ἀνδρὸς ἤδη ἔργα διαπραττόμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις ἐπιχώρια ἀποτε-

bant, et quotquot caderent interimebant; neque priùs constitêre quàm ad Assyriorum peditatum pervenissent. Hîc verò, nè majores aliquæ subessent insidiæ veriti, substiterunt. Tum igitur Astyages *suos* reduxit, equestri victoriâ magnoperè lætatus; nec quid de Cyro diceret habebat: quòd *illius* quidem facinoris ipsum auctorem fuisse sciret, sed audaciâ furentem animadverteret. Etenim tum cæteris domum abeuntibus, solus ille nihil aliud quàm eos qui cecidissent circumequitando spectabat, adeóque ii, quibus id negotii datum erat, vix eum *indè* abstractum ad Astyagem deduxerunt, qui *quidem* eos ipsos, qui se adducerent, sibi prætendere studebat, quòd avi vultum ad conspectum sui sæviorem factum cerneret. Et hæc quidem apud Medos contigerunt: et Cyrum cùm alii omnes in ore, sermone, et cantilenis habebant; tum Astyages, apud quem vel anteà erat in honore, jam stupefactus eum suspiciebat.

Hæc verò Cambyses, Cyri pater, cùm audîsset, gaudebat ille quidem; at ubi accepisset eum viri jam obire munia, revocavit, ut patria Persarum

[a] *Μαινόμενον δὲ γιγνώσκων*, &c.] Hoc quoque loquendi genus (ut rectè monet Stephanus) iis annumerandum esse videtur, quæ ab Homero mutuatus est Noster. Ità enim ille:

Οὐχ' ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων—Il. ε', v. 185. Et Il. θ', v. 355.

——ὁ δὲ μαίνεται οὐκέτ' ἀνεκτῶς.
Ἕκτωρ Πριαμίδης—Ad quem locum hæc Eustath. p. 716, Μαίνεσθαι δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐνθουσιᾷν ἔφη πρὸς μάχην, ὅπερ ἐπίτασίς ἐστι τοῦ μαιμᾷν καὶ τοῦ ὁρμᾷν, καὶ τῶν ὁμοί[illegible]

λοίη. Καὶ τὸν Κῦρον δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπιέναι βούλοιτο, μὴ ὁ πατὴρ τὶ ἄχθοιτο, καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο. Τῷ οὖν Ἀςυάγει ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμπειν αὐτόν. [a] Ἔνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δοὺς, οὓς αὐτὸς ἐπεθύμει λαβεῖν, καὶ ἄλλα συσκευάσας παντοδαπὰ, ἀπέπεμπε, καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτὸν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχων ἐν αὐτῷ, ἄνδρα ἔσεσθαι ἱκανὸν καὶ φίλους ὠφελεῖν, καὶ ἐχθροὺς ἀνιᾶν. Ἀπιόντα δὲ τὸν Κῦρον προὔπεμπον ἅπαντες, καὶ παῖδες, καὶ ἥλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ἐφ' ἵππων, καὶ Ἀςυάγης αὐτός· καὶ οὐδένα ἔφασαν ὅντιν' οὐ δακρύοντ' ἀποςρέφεσθαι. Καὶ Κῦρον δὲ αὐτὸν σὺν πολλοῖς δακρύοις λέγεται ἀποχωρῆσαι. Πολλὰ δὲ δῶρα διαδοῦναι αὐτὸν φασὶ τοῖς ἡλικιώταις, ὧν Ἀςυάγης αὐτῷ ἐδεδώκει· τέλος δὲ, καὶ ἣν εἶχε ςολὴν τὴν Μηδικὴν ἐκδύντα δοῦναί τινι, δηλῶν ὅτι τοῦτον μάλιςα ἠσπάζετο. Τοὺς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους τὰ δῶρα λέγεται Ἀςυάγει ἀπενεγκεῖν· Ἀςυάγην δὲ δεξάμενον Κύρῳ ἀπο-

instituta absolveret. Et quidem Cyrum dixisse fertur, abire se velle, nè quid pater ægrè ferret, et civitas *de se* quereretur. Quare visum est Astyagi necesse esse eum dimittere. Ibi igitur cùm et equos illi, quos ipse voluit sumere, donâsset, atque alias res omnigenas comparâsset, dimisit, tum quòd eum amaret, tum quia magnam in eo spem haberet, virum fore idoneum et ad afferendum amicis adjumentum, et ad molestiam inimicis exhibendam. Abeuntem verò Cyrum universi, et pueri, et æquales, et viri, et senes, equis vecti, atque *adeò* Astyages ipse, deducebant; ac neminem omnium fuisse dicunt quin lacrymans reverterit. Et Cyrum quoque ipsum multis cum lacrymis discessisse traditum est. Et multa eum inter æquales munera distribuisse ferunt, de iis *nempè* quæ ipsi dederat Astyages; ac demùm, exutâ quam habebat stolâ Medicâ cuidam *hanc* dedisse, indicio quod erat se hunc in primis diligere. At illos, cùm sumpsissent libentíque animo accepissent munera, ad Astyagem *ea* detulisse fertur; Astyagemque recepta itidem ad Cyrum refe-

a Ἔνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δοὺς, &c.] Pro benigno utique eo liberalique Orientalium more, quo donis quidem amplissimis, luculentis amici animi indiciis, alii alios cumulare solebant. Sic Jacobus, quò fratris Esavi gratiam sibi conciliaret, munera ei præmisit magna, Gen. xxxii, 13. Idemque monet, Josepho, Ægypti præfecto, munus esse deferendum, ex iis quæ in Chananæâ pretiosissima habebantur, et ab Ægyptiis maximi fiebant, Gen. xliii, 11. Josephus vicissim ipse largè quidem et effusè multa fratribus donavit, multa patri deferenda curavit, Gen. xlv, 22. Astyages Cyro donat equos, Media quibus abundabat: hîc nempè pratum illud erat *Hippoboton*, equis alendis inclytum. Sic enim de Mediâ Strabo, tom. ii, p. 796, ἱππόβοτος δὲ καὶ αὐτη ἐςὶ διαφερόντως, ἡ Ἀρμενία· καλεῖται δὲ τις καὶ [illegible] πόβοτος, &c.

πέμψαι· τὸν [a] δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μήδους, καὶ εἰπεῖν, Ὦ πάππε, εἰ βούλει με καὶ πάλιν ἰέναι ὡς σὲ μὴ αἰσχυνόμενον, ἔα ἔχειν εἴτῳ τι ἐγὼ δέδωκα· Ἀστυάγην δὲ ταῦτα ἀκούσαντα ποιῆσαι, ὥσπερ ὁ Κῦρος ἐπέστειλεν.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ [b] παιδικοῦ λόγου μνησθῆναι, λέγεται, ὅτε Κῦρος ἀπῄει, καὶ ἀπηλλάττοντο ἀπ᾽ ἀλλήλων, [c] τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τὸν Κῦρον τῷ στόματι, ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν, νόμῳ Περσικῷ (καὶ γὰρ νῦν ἔτι τοῦτο ποιοῦσι Πέρσαι)· ἄνδρα δή τινα τῶν Μήδων, μάλα καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, ἐκπεπλῆχθαι πολὺν δὴ χρόνον ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ Κύρου· ἡνίκα δὲ ἑώρα τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας αὐτὸν, ὑπολειφθῆναι· ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ, καὶ εἰπεῖν, Ἐμὲ μόνον οὐ γινώσκεις, ὦ Κῦρε, τῶν συγγενῶν; Τί δὲ, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, [d] Ἦ καὶ σὺ συγγενὴς εἶ; Μάλιστα, φά-

renda curâsse; hunc autem in Mediam denuò *ea* cum his verbis remisisse, Si me vis, ave, iterùm ad te pudore minimè confusum venire, sinito habere si quid ego cuipiam largitus sum: atque his auditis Astyagem fecisse, quemadmodùm Cyrus nuntiari jusserat.

Quòd si mentio sermonis blanditias pueriles spirantis sit facienda, fertur, cùm Cyrus abiret, et à se invicem discederent, cognatos ore Cyrum, more Persico, osculatos dimisisse (etenim hoc etiam tempore id faciunt Persæ); virum autem quendam Medum, admodùm *sanè* probum et honestum, longo tempore Cyri pulchritudinis *amore* fuisse perculsum; et cùm cognatos eum osculantes videret, substitisse; alii verò postquam abiissent, accessisse ad Cyrum, dixisséque, Me solum ex cognatis, Cyre, non cognoscis? Quid! dixisse Cyrum, Num et tu cognatus es? Maximè,

a Τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μήδους καὶ εἰπεῖν] Similis locutio est ea, quâ utitur Mat. xi, 2, 3, *πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ*, &c.

b Παιδικοῦ λόγου] Eos sequi interpretes, qui amatorium hîc finxerunt sermonem, non mihi magìs quàm Stephano placet. Iis enim, quæ mox narrare pergit Xenophon, nil nisi jucunda quædam inerat simplicitas, cum blandis, ut puerorum est ingenium, honesti amoris indiciis conjuncta.

c Τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τὸν, &c.] Erat nimirum hoc olim in more positum, ut inter familiares et sanguine vel affinitate conjunctos oscula dividerentur, salutandi et valedicendi causâ. Ità Jacobus Rachelem, Laban Jacobum, osculatus est, Gen. xxix, 11, 13. Plura adferre exempla non opus est.

d Ἦ καὶ σὺ συγγενὴς εἶ;] Non eos solùm, qui regi aut affinitate aliquâ aut propinquitate conjuncti erant, *cognatos* ejus appellârunt Persæ; sed alios etiam, quibuscum regi nulla necessitudo intercesserat, eo, honoris causâ, titulo cumulârunt. Id quod abundè docet victoriæ illud præmium à Dario propositum,—*καὶ συγγενὴς Δαρείου κληθήσεται*, 1 Esd. iii, 7. Quocum re verbisque ferè concinit Josephus, *καὶ συγγενής μου κληθήσεται*, Antiq. Jud. lib. xi, vol. i, p. 472, Ed. Oxon. Illos autem, qui id quicquid erat honoris consecuti sunt, ad oris osculum fuisse admissos auctor est Arrianus, lib. vii, Exped. p. 287,—*καὶ ὅσους συγγενεῖς ἀπέφηνε, τούτοις δὲ νόμιμον ἐποίησε φιλεῖν αὐτὸν μόνοις.*

ναι. Ταῦτ' [a] ἄρα, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, καὶ ἐνεώρας μοι· πολλάκις γάρ δοκῶ σε γιγνώσκειν τοῦτο ποιοῦντα. Προσελθεῖν γάρ σοι ἀεὶ βουλόμενος, ἔφη, νὴ τοὺς θεοὺς, ᾐσχυνόμην. Ἀλλ' οὐκ ἔδει, φάναι τὸν Κῦρον, συγγενῆ γε ὄντα· ἅμα δὲ προσελθόντα φιλῆσαι αὐτόν. Καὶ τὸν Μῆδον φιληθέντα, ἐρέσθαι, Ἦ καὶ ἐν Πέρσαις νόμος ἐστὶν οὗτος συγγενεῖς φιλεῖν; Μάλιστα, φάναι, ὅταν γε ἴδωσιν ἀλλήλους [b] διὰ χρόνου, ἢ ἀπίωσί ποι ἀπ' ἀλλήλων. Ὥρα ἂν εἴη σοὶ, ἔφη ὁ Μῆδος, πάλιν φιλεῖν ἐμέ· ἀπέρχομαι γὰρ, ὡς ὁρᾷς, ἤδη. Οὕτω καὶ τὸν Κῦρον πάλιν φιλήσαντα, ἀποπέμπειν, καὶ ἀπιέναι. Καὶ ὁδόν τε οὔπω πολλὴν διεληλύσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸν Μῆδον ἥκειν πάλιν ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ. Καὶ τὸν Κῦρον ἰδόντα, Ἀλλ' ἦ, φάσαι, ἐπελάθου τι ὧν ἐβούλου εἰπεῖν; Οὐ μὰ Δία, φάναι· ἀλλ' ἥκω διὰ χρόνου. Καὶ τὸν Κῦρον εἰπεῖν, Νὴ Δί', ὦ σύγγενες, δι' ὀλίγου γε. Ποίου ὀλίγου; εἰπεῖν τὸν Μῆδον. Οὐκ οἶσθα, φάναι, ὦ Κῦρε, ὅτι καὶ ὅσον σκαρδαμύττω χρόνον, πάνυ πολύς μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐχ ὁρῶ σε τότε τοιοῦτον ὄντα; Ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον γελάσαι τε ἐκ τῶν πρόσθεν δακρύων, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπιόντα

respondisse *illum*. Idcircò utique, dixisse Cyrum, me defixis oculis intuebaris: videor enim hoc te sæpiùs facere animadvertisse. Enimverò cùm nunquam non te accedere vellem, profectò, ait, me pudebat. At non oportuit, dixisse Cyrum, *pudore te deterreri*, cùm cognatus esses: simulque cùm accessisset eum osculatus est. Et Medum, accepto osculo, interrogâsse, *fertur*, Estne et Persis in more osculari cognatos? Maximè, dixisse *Cyrum*, cùm saltem et intervallo temporis alii alios videant, vel à se invicem aliquò discedant. Tempus *igitur* tibi fuerit, inquit Medus, me iterum ut osculeris? jam enim, uti vides, abeo. Atque ità cùm Cyrus denuò eum osculatus esset, dimisit, atque ipse etiam abiit. Cumque illi nondum longam viam *alter ab altero* digressi essent, ecce Medus sudante equo revertitur. Quem cùm vidisset Cyrus, Num quid eorum, inquit, es oblitus, quæ *mihi* dicere velles? Non profectò, ait; sed temporis ex intervallo venio. Brevi quidem, herclè, mi cognate, dixit Cyrus. Quî brevi, dixit Medus? Nonne nôsti, inquit, Cyre, mihi perlongum esse videri tempus, quo vel conniveo, quòd te talem intereà non adspiciam? Ibi verò et risisse Cyrum *fertur* post priores lacrymas, et illum abire, bonóque esse animo jus-

a Ταῦτ' ἄρα, &c.] Pro διὰ ταῦτα. Eadem videtur ἔλλειψις τῆς διὰ, 2 Pet. i, 5. Καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ, &c. Nisi quis huc derivare malit vim præpositionis εἰς, quæ inest in verbo παραμυσσείγκαντες mox sequenti.

b Διὰ χρόνου] Græci absolutè solent dicere διὰ χρόνου, quod non subindè fiat, sed interjecto temporis intervallo recurrat. Ità ferè Chemnitius ad Evang. verba, δι' ἡμερῶν, Marc. ii, 1, quæ significant, Multos vel saltem aliquot dies interjectos fuisse, cùm à susceptâ Gal[...] tione Capernaum rediret

θαῤῥεῖν, ὅτι παρέσαι αὐτοῖς ὀλίγε χρόνε· [a]ὥςε ὁρᾷν σοι ἐξέσαι, κᾂν βούλῃ, ἀσκαρδαμυκτεί.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ὅτως ἀπελθὼν εἰς Πέρσας, ἐνιαυτὸν μὲν λέγεται ἔτι ἐν τοῖς παισὶ γενέσθαι. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ παῖδες ἔσκωπτον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μεμαθηκὼς ἐν Μήδοις ἥκοι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσθίοντα αὐτὸν ἑώρων, ὥσπερ αὐτοὶ, ἡδέως, καὶ πίνοντα, καὶ εἴ ποτ' ἐν ἑορτῇ εὐωχία προσγένοιτο, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν του ἑαυτῦ μέρες ᾐσθάνοντο ἢ προσδεόμενον· καὶ πρὸς τύτοις δὲ, καὶ τἄλλα κρατιςεύοντα αὐτὸν ἑώρων περὶ ἅπαντα ἑαυτῶν, ἐνταῦθα δὴ πάλιν ὑπέπτησσον οἱ ἥλικες αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ, διελθὼν τὴν παιδείαν ταύτην, ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τὺς ἐφήβυς, ἐν τύτοις αὖ ἐδόκει κρατιςεύειν, καὶ μελετῶν ἃ χρὴ, καὶ καρτερῶν ἃ ἔδει, καὶ αἰδύμενος τὺς πρεσβυτέρυς, καὶ πειθόμενος τοῖς ἄρχουσι.

Προϊόντος δὲ τῦ χρόνυ, ὁ μὲν Ἀςυάγης ἐν τοῖς Μήδοις ἀποθνήσκει· ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τῦ Ἀςυάγυς παῖς, τῆς δὲ Κύρυ μητρὸς ἀδελφὸς, τὴν ἀρχὴν ἔλαβε τῶν Μήδων. Ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, καταςρεψάμενος μὲν πάντας Σύρυς, φῦλον οὐ μικρὸν,

sisse, brevi enim se ipsis adfuturum: itaque si voles, *ait*, tibi licebit, oculis me non conniventibus, intueri.

Cyrus igitur hoc modo ad Persas reversus, annum adhuc inter pueros egisse perhibetur. Ac primùm quidem eum illudebant pueri, ut qui apud Medos delicatè vivere edoctus venisset. At postquam eum et comedere suaviter, quemadmodùm ipsi *solebant*, et bibere vidissent, et si quando festo die lautius injiceretur epulum, eum *aliis* potiùs de portione suâ largiri, quàm quid amplius requirere sensissent; atque adeò ad hæc, in cæteris etiam rebus omnibus eum ipsis longè præstare animadvertissent; tum enimverò contrà æquales eum reverebantur. At postquam, cursu hujus institutionis absoluto, jam ad ephebos transiit, inter hos item maximè excellere visus est, et exercendo quæ oportebat, et tolerando quæ opus erat, et seniores reverendo, et magistratibus parendo.

Procedente verò tempore moritur apud Medos Astyages; et Cyaxares Astyagis filius, matrisque Cyri frater, Medorum imperio potitus est. Rex autem Assyriorum, cùm Syros omnes, gentem non parvam,

[a] Ὥςε ὁρᾷν σοι ἐξέσαι, &c.] Transitio est ab obliquâ oratione ad rectam; cujus etiam exempla in sacris scriptoribus sunt notandæ, ut Luc. v, 14, Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ. Et Act. i, 4, παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τῦ πατρὸς, ἣν ἠκέσατέ μυ.

ὑπήκοον δὲ πεποιημένος τὸν Ἀραβίων βασιλέα, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ Ὑρκανίους, πολιορκῶν δὲ καὶ Βακτρίους, ἐνόμιζεν εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενεῖς ποιήσειε, πάντων γε ἂν τῶν πέριξ ῥᾳδίως ἄρξειν· ἰσχυρότατον γὰρ τῶν ἐγγὺς φύλων τοῦτο ἐδόκει εἶναι. Οὕτω δὴ διαπέμπεται πρός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πάντας, καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν Λυδῶν βασιλέα, καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκῶν, καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ πρὸς Κᾶρας, καὶ Παφλαγόνας, καὶ Ἰνδοὺς δὲ, καὶ πρὸς Κίλικας, τὰ μὲν καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, λέγων ὡς μεγάλα τε εἴη ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεστηκότα εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶεν, καὶ [a] συνεστήκοιεν εἰς ἓν, καὶ κινδυνεύοιεν, εἰ μή τις αὐτοὺς

subegisset, Arabum regem imperio suo subjecisset, subditos jam et Hyrcanios haberet, Bactriosque obsideret, existimavit, si Medorum vires debilitâsset, facilè *se* finitimis omnibus imperaturum: hæc enim natio inter vicinas alias potentissima esse videbatur. Itaque nuntios ad subditos suos universos, et ad Crœsum Lydorum regem, et ad *regem* Cappadocum, et Phrygas utrosque, ad Caras, ad Paphlagonas, ad Indos etiam, et ad Cilicas mittit, et Medos Persasque apud illos in invidiam et crimen vocat, cùm diceret magnas esse has fortesque gentes, et *viribus consiliisque* conjunctas, et affinitatibus mutuis devinctas, easdemque omninò inter se *ità* conspirâsse, ut periculum esset, nisi quis

a Καὶ συνεστήκοιεν εἰς ἕν] Vix dum legeramus συνεστηκότα εἰς τὸ αὐτὸ, cùm mira sanè, nec suavis adeò, verborum idem ferè sonantium occurrit iteratio. Stephanus locum mendo laborare putat; medicas verò manus inaniter adhibuisse videtur. Is enim cum adjunctione ità legi vult. ᾗ δὲ καὶ πρὸς πόλεμον συνεστήκοιεν εἰς ἕν. Editi omnes et MS. Bodl. (nec quisquam aliter uspiam inveniri ait) ad tuendam lectionem receptam conspirant: quam quidem, tantâ præsertim cùm nitatur auctoritate, temerè nemo, uti opinor, improbabit, modò ei hanc et illam mox legenti φρένα distinctæ suboriantur ideæ. Quidni igitur, inter legendum hæc Assyriorum regis verba, hujusmodi quædam animo concipiamus? Eas nimirum gentes, quas in crimen is voluit et invidiam vocare, societate *primò* initâ, inter se communia dudùm agitâsse consilia, conjunctisque viribus esse ad ea exsequenda paratas: hanc *deindè* societatem stabiliori connubiorum vinculo firmâsse adeò, ut cùm jam *tandem* sese mutuò propiore affinitatis amicitiæque gradu contigerint, unum impensiùs studerent ambæ, vellent idem, idem nollent, et fidei hinc indè datæ forent servantissimæ. Hæc si minùs placeat interpretatio, dicendum forsan erit, Regem illum ideò hæc ingeminâsse verba, ut quantum tum sibi tum eis, quas per nuntios compellavit, gentibus à Medis Persisque eas conspirantibus timendum esset, exprimeret fortiùs et vehementiùs urgeret, easdemque adeò faciliùs in suas partes traheret, et ad arma citiùs pro communi salute capienda concitaret. Conjungi autem solent ἓν καὶ ταὐτὸ, de iis cùm fiat oratio, qui inter se maximè consentiunt; ità Polybius (ut exempla omittam aliundè petenda) l. v, p. 441, δεῖν μάλιστα μὲν μηδέποτε πολεμεῖν τοὺς Ἕλληνας ἀλλήλοις, ἀλλὰ μεγάλην χάριν ἔχειν τοῖς θεοῖς, εἰ λέγοντες ἓν καὶ ταυτὸ πάντες, &c. Atque eodem ferè modo Evang. de iis qui ὁμοθυμαδὸν ad occidendum Jesum erant coacti,—καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ, &c. Act. iv, 46.

φθάσας ἀσθενώσει, ἐπὶ ἓν ἕκαστον τῶν ἐθνῶν [a] ἰόντες καταστρέψασθαι. Οἱ μὲν δὴ καὶ τοῖς λόγοις τούτοις πειθόμενοι, συμμαχίαν αὐτῷ ποιοῦνται· οἱ δὲ, καὶ δώροις καὶ χρήμασιν ἀναπειθόμενοι· πολλὰ γὰρ καὶ ταῦτα ἦν αὐτῷ. Κυαξάρης δὲ ὁ τοῦ Ἀστυάγους παῖς, ἐπεὶ ᾐσθάνετο τήν τ' ἐπιβουλὴν καὶ τὴν παρασκευὴν [b] αὐτῶν συνισταμένην ἐφ' ἑαυτὸν, αὐτός τε εὐθέως ὅσα ἐδύνατο παρεσκευάζετο, καὶ εἰς Πέρσας δὲ ἔπεμπε πρός τε τὸ κοινὸν, καὶ πρὸς Καμβύσην [c] τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα, καὶ βασιλεύοντα ἐν Πέρσαις. Ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῦρον, δεόμενος αὐτοῦ πειρᾶσθαι ἄρχοντα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἴ τινας πέμποι στρατιώτας τὸ Περσῶν κοινόν. Ἤδη γὰρ καὶ ὁ Κῦρος, διατετελεκὼς τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη, ἐν τοῖς ἀνδράσιν ἦν. Οὕτω δὴ δεξαμένου τοῦ Κύρου, οἱ βουλεύοντες γεραίτεροι αἱροῦνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς Μήδους στρατείας. Ἔδοσαν δὲ αὐτῷ διακοσίους [d] τῶν ὁμοτίμων προσελέσθαι· τῶν δ' αὖ διακοσίων ἑκάστῳ, τέτταρας ἄνδρας

eas antevertendo debilitaret, nè nationes alias adortæ singulas, *omnes*, everterent. At illi, partim his verbis persuasi, partim muneribus ac pecuniis adducti, harum enim magna ei aderat copia, societatem belli cum eo ineunt. Cyaxares verò Astyagis filius, cùm et insidias eorum et apparatum adversus se conflatum animadverteret, statim et ipse quæcunque poterat parabat, et nuntios in Persiam tum ad rempublicam, tum ad Cambysem qui sororem ipsius in matrimonio habebat, et in Persiâ regnabat, legavit. Atque etiam ad Cyrum mittebat, rogans eum daret operam, ut si quos Persarum respublica missura esset milites, eorum ipse veniret imperator. Jam etiam Cyrus, exactis decem inter ephebos annis, in virorum numerum, erat adscitus. Itaque Cyro *munus* suscipiente, seniores consiliarii imperatorem eum ad expeditionem Medicam deligunt. Et potestatem ei fecêre ducentos de eis qui ὁμότιμοι vocantur allegendi: horum verò ducentorum unicuique permiserunt,

a Ἰόντες] Editi omnes mendosè, uti videtur, ἰόντας exhibent. Stephanus et Muretus auctores mihi fuêre, ut ἰόντες reponerem; quod quidem et ipsa syntaxeos ratio postulat, cùm hîc, ut rectè monet Stephanus, nominandi casu opus sit, qui cum κινδυνεύοιεν jungatur.

b Αὐτῶν συνισταμένην, &c.] Tentavit hunc locum Stephanus, quippe cui visum esset συνίστασθαι meliùs de *personâ*, quàm de *re* dici; ideóque legi etiam monet, τῶν συνισταμένων ἐφ' ἑαυτόν. Sed verbum illud bis eâdem Polybii (alios, nè adducerem auctores) paginâ, 124, de bello usurpatur. Quamvis minimè aspernanda est lectio quam Stephanus laudat, quamque adeò MS. Bodl. clarè repræsentat.

c Τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα] Nempè, *in matrimonio*. Quod loquendi genus reperitur etiam Matt. xiv, 4, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

d Τῶν ὁμοτίμων] Hi fuêre principes quidem viri, sic dicti, quòd honore erant et dignitate pares: qui, ut proceres ferè alii omnes, ad fores regiæ morari consuevêre: uti Noster lib. vii, sub finem, ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ ταῖς ἀρχείοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, &c.

ἐκ τῶν ὁμοίων ἔδοσαν προσελέσθαι· γίγνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι· τῶν δ᾽ αὖ χιλίων τούτων ἔδοσαν προσελέσθαι ἑκάστῳ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστὰς, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέκα δὲ τοξότας. Καὶ οὕτως ἐγένοντο μύριοι μὲν τοξόται, μύριοι δὲ πελτασταὶ, μύριοι δὲ σφενδονῆται· χωρὶς δὲ τούτων οἱ χίλιοι ὑπῆρχον. Τοσαύτη μὲν δὴ στρατιὰ τῷ Κύρῳ ἐδόθη. Ἐπειδὴ δὲ ᾑρέθη τάχιστα, ἤρξατο μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν· καλλιερησάμενος δὲ, τότε προσηρεῖτο τοὺς διακοσίους. Ἐπεὶ δὲ προσείλοντο καὶ οὗτοι δὴ τοὺς τέσσαρας ἕκαστοι, συνέλεξεν αὐτοὺς, καὶ ἔλεξεν ὁ Κῦρος ἐν αὐτοῖς τότε πρῶτον τάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ προσειλόμην μὲν ὑμᾶς, οὐ νῦν πρῶτον “ δοκιμάσας, ἀλλ᾽ ἐκ παίδων ὁρῶν ὑμᾶς, ἃ μὲν καλὰ ἡ πό- “ λις νομίζει, προθύμως αὐτὰ ἐκπονοῦντας· ἃ δὲ αἰσχρὰ ἡγεῖ- “ ται εἶναι, παντελῶς τούτων ἀπεχομένους. Ὧν δὲ ἕνεκα αὐτός “ τε οὐκ ἄκων εἰς τόδε τὸ τέλος κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα, “ δηλῶσαι ὑμῖν βούλομαι. Ἐγὼ γὰρ κατενόησα ὅτι οἱ πρόγονοι “ οὐδὲν χείρους ὑμῶν ἐγένοντο· ἀσκοῦντες γοῦν κἀκεῖνοι διετέλεσαν, “ ἅπερ ἔργα ἀρετῆς νομίζεται. Ὅ, τι μέντοι προσεκτήσαντο τοιοῦ- “ τοι ὄντες ἢ τῷ τῶν Περσῶν κοινῷ ἀγαθὸν, ἢ αὑτοῖς, τοῦτο οὐκέτι “ δύναμαι κατιδεῖν. Καίτοι ἔγωγε οἶμαι οὐδεμίαν ἀρετὴν ἀσ-

ut quatuor viros ejusdem ordinis adsciret: ità hi mille fiunt: horum autem mille unicuique concesserunt, ut ex Persarum plebe decem peltastas, funditores decem, decem sagittarios allegeret. Atque hoc modo sagittariorum decem millia, peltastarum decem millia, funditorum decem millia, confecta sunt; præter hos autem erant mille illi. Tantus igitur Cyro datus est exercitus. At ille cùm primùm electus esset *imperator*, à diis primùm est auspicatus; sacrisque litatis, tum *demum* ducentos illos adscivit. Postquam verò et horum singuli quatuor legissent, eos convocavit, et hæc primùm ad eos verba tunc fecit Cyrus:

“ Allegi vos equidem, viri amici, non qui nunc primùm *vos* probaverim, sed qui viderim vos indè usque à pueritiâ ea, quæ civitas “ honesta censet, studiosè facere: protinusquè ab iis abstinere, quæ “ illa turpia esse ducit. Quibus verò de causis et ipse munus hoc non “ invitus susceperim, et vos advocaverim, vobis exponere libet. Ma- “ jores ego nostros nihilo nobis deteriores fuisse animadverti; quippe “ qui se nunquam non in iis, quæ virtutis studia ducuntur, exercu- “ erint. Quid tamen emolumenti tales qui essent vel Persarum civi- “ tati publicè, vel sibi privatim acquisiverint, hoc nequaquam per- “ spicere possum. Atqui ego quidem arbitror nullam ad hominibus

" κεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων, ὡς μηδὲν πλέον ἔχωσιν οἱ ἐσθλοὶ γενόμενοι τῶν πονηρῶν· ἀλλ' οἵ τε [a] τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι, οὐχ, ἵνα μηδέποτε εὐφρανθῶσι, τοῦτο πράττουσιν, ἀλλ' ὅπως διὰ ταύτην τὴν ἐγκράτειαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφραίνωνται, οὕτω παρασκευάζονται· οἵ τε λέγειν προθυμούμενοι δεινοὶ γενέσθαι, οὐχ, ἵνα εὖ λέγοντες μηδέποτε παύσωνται, τοῦτο μελετῶσιν, ἀλλ' ἐλπίζοντες τῷ λέγειν εὖ πείθοντες πολλοὺς ἀνθρώπους, πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ διαπράξεσθαι· οἵ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκοῦντες, οὐχ, ὡς μαχόμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐκπονοῦσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὗτοι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ γενόμενοι, πολὺν μὲν ὄλβον, πολλὴν δὲ εὐδαιμονίαν, μεγάλας δὲ τιμὰς καὶ αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει περιάψειν. Εἰ δέ τινες ταῦτα ἐκπονήσαντες, πρίν τινα καρπὸν ἀπ' αὐτῶν κομίσασθαι περιεῖδον αὐτοὺς γήρᾳ ἀδυνάτους γενομένους, ὅμοιον ἔμοιγε δοκοῦσι πεπονθέναι, οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς γενέσθαι, ἢ εὖ σπείρων, ἢ εὖ φυτεύων,

" virtutem coli, ut qui probi evaserint nihilo meliore sint conditione quàm inertes: sed qui à voluptatibus in præsentiâ oblatis abstinent, non, ut nulla unquam gaudia percipiant, hoc faciunt, sed ut in posterum propter hanc continentiam multiplici gaudio fruantur, ità sese comparant: quique dicendi vi student excellere, non, ut ornatè dicendi finem nunquam faciant, hoc meditantur, sed quòd fore sperant ut, cùm dicendi facultate in suam multos homines sententiam adduxerint, multa magnáque assequantur commoda: iique itidem qui res bellicas tractant, non, ut pugnare nunquam desinant, hunc laborem sustinent, sed quòd hi quoque arbitrantur, si peritiam rei militaris adepti sint, multas se opes, multam felicitatem, magnos honores tum sibi tum patriæ acquisituros. Quòd si qui studiosè in his versati, per negligentiam sese senectute imbecilles reddi siverunt, priusquàm fructum ex eis aliquem perceperint, illis ejusmodi quidpiam usu venisse mihi quidem videtur, ac si quis agricola, postquam peritus esse studuisset, benè serendo, benè item plantando,

a Τῶν παραυτίκα ἡδονῶν, &c.] Vult τὰς ἐν τῷ παρόντι ἡδονάς, quibus mox opponitur τὸ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφραίνεσθαι. Quâ cum locutione apostolicam illam conferre libet, 2 Cor. iv, 17, τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν. Quæ idem valent quod ejusdem apostoli verba, Rom. viii, 18, τὰ παθήματα τοῦ νῦν [illegible]. Tempus autem hoc cùm vix [illegible]nti rationem habeat, si vitam æternùm posthàc producendam animo reputemus, rectè, patet, ab interpretibus τὸ παραυτίκα θλίψιν conversum esse, *temporariam* vel *momentaneam afflictionem*. Atque ità Latini etiam adverbium nonnunquam loco nominis adjectivi adhibent,

—neque enim ignari sumus antè malorum.

Æn. l. i, v. 202, et passim alibi.

" ὁπότε αὐτὸν καρποῦσθαι ταῦτα δέοι, ἐῴη τὸν καρπὸν ἀσυγκό-
" μιστον εἰς τὴν γῆν πάλιν καταῤῥεῖν. Καὶ εἴ τις ἀθλητὴς πολλὰ
" πονήσας, καὶ ἀξιόνικος γενόμενος, ἀναγώνιστος διατελέσειεν,
" οὐδ' ἂν οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀναίτιος εἶναι ἀφροσύνης.
" Ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα· ἀλλ' ἐπείπερ
" συνίσμεν ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι ἀσκηταὶ ὄντες τῶν
" καλῶν κἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὓς ἐγὼ σα-
" φῶς ἐπίσταμαι, αὐτὸς ἰδὼν, ἰδιώτας ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς
" ἀγωνίζεσθαι. Οὐ γάρ πω οὗτοι ἱκανοί εἰσιν ἀγωνισταὶ, οἳ ἂν
" τοξεύωσιν, ἢ ἀκοντίζωσιν, ἢ ἱππεύωσιν ἐπιστημόνως, ἢν δέ που
" πονῆσαι δέῃ, τούτῳ λείπωνται· ἀλλ' οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ
" τοὺς πόνους· οὐδέ γε οἵτινες, ἀγρυπνῆσαι δέον, ἡττῶνται τούτου·
" ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τὸν ὕπνον· οὐδέ γε οἱ ταῦτα
" μὲν ἱκανοὶ, ἀπαίδευτοι δὲ ὡς χρὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολεμίοις
" χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον ὅτι τῶν μεγίστων παιδευμάτων
" ἀπείρως ἔχουσιν. Ὑμεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δήπου, ὅσαπερ οἱ ἄλλοι
" ἡμέρᾳ, δύνασθε χρῆσθαι· [a] πόνους δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας

" cùm tandem fructus eum ex his colligere oporteat, eos minimè
" comportatos, in terram rursùs decidere patiatur. Si quis itidem
" athleta multum postquam laboris hauserit, et idoneus ad victoriam
" adipiscendam evaserit, in certamen nunquam descenderit, neque is
" mihi quidem jure liberandus dementiæ culpâ videtur. At nobis,
" viri, idem nequaquam usu veniat; sed cùm ipsimet nobis conscii
" simus, indè usque à pueritiâ nos et in honestarum et laudabilium
" actionum studiis exercitatos esse, eamus in hostes, quos ego, quippe
" qui spectaverim, certò scio adversùm vos pugnandi rudes esse. Ne-
" quaquam enim idonei sunt præliatores, qui vel sagittandi, vel jacu-
" landi, vel equitandi sunt periti, labores verò perferre si quando
" oporteat, hîc deficiant; verùm hi quod ad labores attinet, rudes
" sunt; neque ii certè, qui vigilandum cùm sit, vigiliis succumbunt;
" sed et hi rudes sunt, somnum quod attinet: neque ii sanè, qui ad
" hæc quidem præstanda sint idonei, ignari verò quomodò se et erga
" socios et hostes gerere oporteat; sed et hos maximarum disciplina-
" rum rudes esse constat. At vos opinor nocte, perindè atque alii
" die, uti potestis: labores autem ad jucundè vivendum duces esse

a Πόνους δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως, &c.] Longinum audi, p. 94, Edit. nuperæ Londin. Ἀντὶ τοῦ πονεῖν θέλετε "πόνον "ἡγεμόνα τοῦ ζῆν ἡδέως ποιεῖσθε," εἰπὼν, καὶ τἄλλ' ὁμοίως ἐκτείνας, μεγάλην τινὰ ἔννοιαν τῷ ἐπαίνῳ προσπεριωρίσατο. Idem ferè de labore Livius in eâ, quâ Appian. Claudium usum facit, oratione, lib. v, tom. i, p. 334, Edit. Amstel. *Labor voluptasque, dissimillima naturâ, societate quâdam inter se naturali sunt juncta.*

« νομίζετε· λιμῷ δὲ ὅσαπερ ὄψῳ διαχρῆσθε· ὑδροποσίαν δὲ ῥᾷον « τῶν λεόντων φέρετε· κάλλιστον δὲ πάντων καὶ πολεμικώτατον κτῆμα « εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμισθε· ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλλον ἢ τοῖς « ἄλλοις ἅπασι χαίρετε. Τοὺς δ' ἐπαίνου ἐραστὰς ἀνάγκη ἐπὶ τούτῳ « πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι. Εἰ δὲ « ταῦτα ἐγὼ λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἐμαυτὸν ἐξα- « πατῶ· ὅ,τι γὰρ μὴ τοιοῦτον ἀποβήσεται παρ' ὑμῶν, εἰς ἐμὲ « τὸ ἐλλεῖπον ἥξει. Ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πείρᾳ, καὶ τῇ ὑμῶν εἰς « ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ, μὴ ψεύσειν με ταύτας « τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας. [a] Ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ὁρμώμεθα, ἐπειδὴ « καὶ ἐκποδὼν ἡμῖν γεγένηται τὸ δόξαι τῶν ἀλλοτρίων ἀδίκως « ἐφίεσθαι. Νῦν γὰρ ἔρχονται μὲν οἱ πολέμιοι, ἄρχοντες ἀδίκων « χειρῶν· καλοῦσι δὲ ἡμᾶς οἱ φίλοι ἐπικούρους. Τί οὖν ἐστιν ἢ τοῦ « ἀλέξασθαι δικαιότερον, ἢ τοῦ τοῖς φίλοις ἀρήγειν κάλλιον; « Ἀλλὰ μὴν διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐχ ἥκιστα οἶμαι θαῤῥεῖν, τὸ μὴ « παρημεληκότα με τῶν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιεῖσθαι. Πολλὰ γάρ « μοι συνόντες, ἐπίστασθε οὐ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ τὰ « μικρὰ πειρώμενον, ἀπὸ θεῶν ὁρμᾶσθαι ἀεί. Τέλος, ἔφη, Τί δεῖ

« existimatis; fame tanquam obsonio omninò utimini; aquæ potum « faciliùs quàm leones ipsi fertis; pulcherrimam denique omnium pos- « sessionem et bellatoribus aptissimam in animos vestros condidistis; « quippe qui laude magìs quàm omnibus aliis rebus gaudetis. Laudis « autem amatores necesse est ejus *adipiscendæ* gratiâ, laborem omnem, « omne periculum libentissimè subire. Quòd si hæc ego de vobis, ali- « ter ac sentiam, dico, memet ipsum fallo: nam si contigerit ut vosmet « tales non præstetis, in me quicquid defuerit recidet. Verùm et ex- « perientiâ, et benevolentiâ erga me vestrâ, et hostium amentiâ *fretus* « confido, bonas hasce spes me non frustraturas. Fidentibus igitur « animis proficiscamur, præsertim cùm hoc procul à nobis absit, ut « aliena per injuriam appetere videamur. Hostes enim nunc adve- « niunt, qui primi bello lacessunt: amici verò nos ad opem ferendam « arcessunt. Quid ergò vel justius est quàm vim propulsare, aut ho- « nestius quàm amicis opitulari? At verò eâ vos de causâ non paulò « fidentiores esse arbitror, quòd *nimirum* diis minimè neglectis ex- « peditionem hanc parem. Nam cùm multùm mecum versemini, « non modò res magnas, sed etiam parvas aggredientem, initium à « diis semper *me* facere novistis. Tandem, ait, Quid pluribus verbis

a Ἀλλὰ θαῤῥοῦντες, &c.] Ἀλλὰ hoc loco, *itaque*, *quin*; quam notionem obtinet, Act. x, 20,—Ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι.

" λέγειν ἔτι; Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τὰς ἄνδρας ἑλόμενοι ϗ ἀναλα-
" βόντες, καὶ τἄλλα παρασκευασάμενοι, ἴτε εἰς Μήδυς· ἐγὼ δ'
" ἐπανελθὼν πρὸς τὸν πατέρα, πρόειμι δὴ, ὅπως τὰ τῶν πολε-
" μίων ὡς τάχιςα μαθὼν οἷά ἐςι, παρασκευάσω ὑμῖν ὅ, τι ἂν
" δύναμαι, ὅπως ὡς κάλλιςα, σὺν θεῷ, ἀγωνιζώμεθα." Οἱ
μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Κῦρος δὲ ἐλθὼν οἴκαδε, καὶ προσευξάμενος Ἑςίᾳ πατρῴᾳ, καὶ Διῒ πατρῴῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὡρμᾶτο ἐπὶ τὴν ςρατείαν· συμπρϋπεμπε δὲ αὐτὸν ϗ ὁ πατήρ. Ἐπεὶ δὲ ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λέγονται ἀςραπαὶ ϗ βρονταὶ αὐτῷ αἴσιοι γενέσθαι. Τύτων δὲ φανέντων, οὐδὲν ἔτι ἄλλο οἰωνιζόμενοι ἐπορεύοντο, ὡς οὐδένα ἂν λήσαντα τὰ τῦ μεγίςυ θεῦ σημεῖα.

Προϊόντι δὲ τῷ Κύρῳ ὁ πατὴρ ἤρχετο λόγυ τοιῦδε. Ὅτι μὲν, ὦ παῖ, θεοὶ ἵλεῴ τε ϗ εὐμενεῖς πέμπυσί σε, ϗ ἐν ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις· γιγνώσκεις δὲ καὶ αὐτός. Ἐγὼ γάρ σε ταῦτα ἐπίτηδες ἐδιδαξάμην, ὅπως μὴ δι' ἄλλων ἑρμηνέων τὰς τῶν θεῶν συμβυλὰς συνείης, ἀλλὰ αὐτὸς, καὶ ὁρῶν τὰ ὁρατὰ, καὶ ἀκούων τὰ ἀκουςὰ, γιγνώσκοις, καὶ μὴ ἐπὶ μάντεσιν εἴης, οἵ, εἰ βύλοιντό, σε ἐξαπατῷεν, ἕτερα λέγοντες ἢ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα· μηδ' αὖ, εἴ ποτε ἄρα ἄνευ μάντεως γένοιο, ἀποροῖς

" opus est? At vos lectis quidem assumptisque viris, cæterisque rebus
" paratis, an Medos pergite: ego verò ad patrem reversus, *eò* utique
" *jam* proficiscor, quò de rebus hostium quàm celerrimè quales eæ sint
" edoctus, quicquid potero vobis parem, ut quàm præclarissimè, deo
" juvante, dimicemus." Et illi quidem hæc agebant.

Cyrus autem domum reversus, precatusque Vestam patriam, et Jovem patrium, cæterosque deos, in expeditionem profectus est: eumque pater etiam deducebat. Ac postquam domo egressi essent, fulgura tonitruaque fausta ei oblata fuisse perhibentur. Quæ cùm apparuissent, alio prætereà nullo captato augurio perrexêre, quasi neminem maximi dei signa latere possent.

Cyrum verò progredientem pater hujusmodi verbis alloqui cœpit: Quòd quidem, fili, dii te propitii atque benigni dimittunt, cùm ex sacrificiis constat tum cælestibus signis: id quod et ipse etiam nôsti. Hæc ego enim te de industriâ edocui, ut nè per alios interpretes deorum consilia intelligeres, sed ipse *ea*, et quæ videnda sint videns, et quæ audienda audiens, cognosceres, et ab hariolis non penderes, qui te, si vellent, decipere possent, alia dicentes quàm quæ divinitùs portenderentur: néve rursùs, si quando hariolus non adesset, quid de

θείοις σημείοις ὅ, τι χρῷο· ἀλλὰ διὰ τῆς μαντικῆς γιγνώσκων τὰ παρὰ τῶν θεων συμβουλευόμενα, τούτοις πείθοιο. Καὶ μὲν δὴ, ὦ πάτερ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅπως γ᾽ ἂν ἵλεῳ οἱ θεοὶ ὄντες ἡμιν συμβουλεύειν ἐθέλωσιν, ὅσον δύναμαι κατὰ τὸν σὸν λόγον διατελέσω ἐπιμελούμενος. Μέμνημαι γὰρ [a] ἀκούσας ποτὲ σου, ὅτι εἰκότως ἂν καὶ παρὰ τῶν θεῶν πρακτικώτερος εἴη, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων, ὅςις μὴ, ὁπότε ἐν ἀπόροις εἴη, τότε κολακεύοι, ἀλλ᾽ ὅτε ἄριςα πράττοι, τότε μάλιςα τῶν θεῶν μεμνῷτο· καὶ τῶν φίλων δὲ ἔφησθα χρῆναι ὡσαύτως ἐπιμελεῖσθαι. Οὐκοῦν νῦν, ἔφη, ὦ παῖ, διά γε ἐκείνας τὰς ἐπιμελείας ἥδιον μὲν ἔρχῃ πρὸς τοὺς θεοὺς δεησόμενος· ἐλπίζεις δὲ μᾶλλον τεύξεσθαι ὧν ἂν δέῃ, ὅτι συνειδέναι σαυτῷ δοκεῖς οὐ πώποτ᾽ ἀμελήσας αὐτῶν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς πρὸς φίλους μοι τοὺς θεοὺς ὄντας οὕτω διάκειμαι. Τί γὰρ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι ἐκεῖνα, ἅ ποτε ἐδόκει ἡμῖν; [b] ὡς, ἅπερ δεδώκασιν οἱ θεοὶ, μαθόντας ἀνθρώπους

signis divinis statuendum esset ambigeres; sed vaticinandi arte percipiens quæ divinitùs consulerentur, eisdem obtemperares. Et Cyrus quidem, pater, inquit, ut dii propitii nobis consulere velint, quantum potero ex oratione tuâ nunquam non curabo. Memini enim ex te aliquando audîsse, meritò illum etiam à diis, quemadmodùm et ab hominibus, aliquid faciliùs impetrare, qui non tunc *demùm*, cùm adducitur in angustias, aduletur, sed cùm felicissimâ utitur fortunâ, tunc deorum maximè meminerit: et amicorum etiam aiebas eodem modo habendam esse curam. Ergo jam, fili, inquit, libentiùs deos accedis supplicaturus, propter illa *tua in eis colendis* studia: et speras te magìs ea quæ petieris consecuturum, quòd tibi sic conscius èsse videris ut qui nunquam eos neglexeris. Sanè quidem, pater, inquit, sic erga deos sum affectus ut qui mihi amici sint. Quid enim, fili, inquit, meministin' illa, de quibus inter nos aliquando conveniebat? *nimirùm*, ea quæ dii largiti

a Ἀκούσας ποτέ σου] Knatchbullus, ad Act. i, 4, in miram quandam interpunctionem, atque adeò interpretationem, istorum verborum, τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου, delapsus est: quippe qui ἠκούσατέ μου, pro παρὰ μοῦ, violentam constructionem esse judicâsset. Ei scilicet in mentem non venerat, verba *audiendi*, præter accusativum *objecti* (ut loquuntur) *auditi*, genitivum etiam *subjecti à quo quid auditur*, usitatè regere. Constructio hæc est Nostro perquàm familiaris.

b Ὡς, ἅπερ δεδώκασιν οἱ θεοὶ, &c.] Stephanus multum sibi negotii verba hæc, ὡς ἅπερ, facessisse ait: tandem ὅσαπερ rescribendum statuit: quâ de scripturâ exstat etiam Mureti adstipulatio. Ego verò nihil mutandum puto; cùm lectio recepta sensum satìs idoneum dare videatur. Non enim rarò, apud probatissimos quosque auctores, particulam ὡς præmissam reperimus, cùm ad orationem, priùs habitam, denuò referendum se accingunt. Cambyses igitur hîc, meâ quidem sententiâ, repetendo jam percurrit monita, quæ anteà Cyro, ea omnia comprobanti tradiderat; quæque huc ferè recidere videntur. Earum, scilicet, artium, quibus acquirendis ido-

βέλτιον πράξειν, ἢ ἀνεπιστήμονας αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐργαζομένους μᾶλλον ἀνύτειν, ἢν ἀργοῦντας, καὶ ἐπιμελουμένους ἀσφαλέστερον ἂν διάγειν, ἢ ἀφυλακτοῦντας τούτων· παρέχοντας οὖν ἑαυτοὺς οἵους δεῖ, οὕτως ἡμῖν ἐδόκει δεῖν καὶ αἰτεῖσθαι τὰ ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν. Ναὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, μέμνημαι μέντοι ταῦτα [a] ἀκούσας σου· καὶ γὰρ ἀνάγκη ἦν πείθεσθαι τῷ λόγῳ τούτῳ. Καὶ γάρ οἶδά σε λέγοντα ἀεὶ, ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν οὔτε, ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· οὔτε, μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· οὔτε, μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν, σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας· οὐδὲ, μὴ σπείροντάς γε σῖτον, εὔχεσθαι καλὸν αὐτοῖς σῖτον φύεσθαι· οὐδὲ, μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τοὺς δὲ ἀθέμιστα εὐχομένους ὁμοίως ἔφησθα εἰκὸς εἶναι παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τοὺς παράνομα δεομένους. Ἐκείνων δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπελάθου, ἅ ποτε [b] ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα; ὡς ἱκανὸν εἴη καὶ

sunt, homines si didicerint meliùs facturos, quàm si eorum sint imperiti: et si operentur, plus effecturos, quàm si sint otiosi; et si curam adhibeant, securiùs vitam acturos, quàm si horum sint negligentes: adeóque præbentes seipsos quales oportet, sic nobis videbatur oportere quoslibet bona à diis petere. Profectò, inquit Cyrus, memini quidem ex te hæc audîsse: et sanè necesse erat huic tuo sermoni adsentiri. Etenim novi te dicere solitum, nè fas quidem esse à diis petere vel eos, qui equitandi artem non didicerint; ut equestri prælio victoriam adipiscantur: vel eos, qui sagittare nesciant, ut sagittandi peritos sagittando superent: vel gubernandi rudes precari, ut naves gubernando servent: vel eos, qui frumentum non serant poscere, bonum ut sibi nascatur frumentum: vel denique eos, qui in bello sibi non caveant, salutem petere: hujusmodi enim omnia esse contra leges divinas: eos verò, qui ea quæ non fas sit precantur, par esse aiebas æquè à diis optata non consequi, atque ab hominibus nihil impetrare eos, qui ea quæ legibus adversantur rogant. Illorum verò, fili, ait, oblitúsne es, quæ aliquando inter nos argumentando concludebamus? sat magnum scilicet ac

neas Numen vires nobis condonavit, illos sese peritissimos longè præstare, indéque maxima comparare commoda, qui iis tum discendis tum colendis assiduam operam dederunt; eosque adeò credulam nimis fovere spem, qui ignavis freti precibus, læta sibi omnia polliceri audent. Hujusmodi sunt sagittandi, equitandi, aliæque, paulò post memoratæ, artes, quas ideò Xenophon inter ea recenset ἃ οἱ θεοὶ δεδώκασι, quòd copiam hominibus eas, si velint, discendi fecêre. Reliqua, quæ ad hunc locum annotavit Stephanus, ad calcem operis inter variantes lectiones discutienda rejecimus.

a Ἀκούσας σου] Vide quæ paulò antè de hâc constructione sunt dicta.

b Ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα] Huic verbo tribuenda est hîc loci potestas τοῦ συλλο-

καλὸν ἀνδρὶ ἔργον, εἴ τις δύναιτο ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν αὐτός τε καλὸς κἀγαθὸς δοκίμως γένοιτο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ὅπως αὐτός τε καὶ οἱ οἰκέται ἱκανῶς ἔχοιεν. Τὸ δὲ, τούτου μεγάλου ἔργου οὕτως [a] ὄντος, ἐπίστασθαι ἀνθρώπων ἄλλων προστατεύειν, ὅπως ἕξουσιν ἅπαντα τὰ ἐπιτήδεια ἔκπλεω, καὶ ὅπως ἔσονται πάντες οἵους δεῖ, τοῦτο θαυμαστὸν δήπου ἐφαίνετο ἡμῖν εἶναι. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ πάτερ, μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος· συνεδόκει οὖν καὶ ἐμοὶ, ὑπερμέγεθες εἶναι ἔργον, τὸ καλῶς ἄρχειν. Καὶ νῦν γ', ἔφη, ταυτά μοι δοκεῖ ταῦτα, ὅταν πρὸς αὐτὸ τὸ ἄρχειν σκοπῶν λογίζωμαι. Ὅταν μέντοιγε πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους ἰδὼν κατανοήσω, οἷοί τε ὄντες διαγίγνονται ἄρχοντες, καὶ οἷοι ὄντες ἀνταγωνισταὶ ἡμῶν ἔσονται, πάνυ μοι δοκεῖ αἰσχρὸν εἶναι, τὸ τοιούτους αὐτοὺς ὄντας ὑποπτῆξαι, καὶ μὴ ἐθέλειν ἰέναι αὐτοῖς ἀνταγωνιουμένους· οὓς, ἔφη, ἐγὼ αἰσθάνομαι, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἡμετέρων φίλων τούτων, ἡγουμένους, δεῖν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων διαφέρειν τῷ καὶ πολυτελέστερον δειπνεῖν, καὶ πλέον ἔνδον ἔχειν χρυσίον, καὶ πλείονα χρόνον καθεύδειν, καὶ πάντα ἀπονώτερον τῶν ἀρχομένων διάγειν.

præclarum esse hominis opus, si quis studio suo perficere possit, ut et ipse insigniter honestus probusque evadat, et ut *omnium* ad victum necessariorum affatim sit tum ipsi tum familiæ. Jam verò, cùm hoc adeò magnum opus esset, scire etiam hominibus aliis præesse, ut omnia ad victum necessaria illis abundè suppetant, et tales ut sint omnes quales oportet, id sanè nobis admirandum esse videbatur. Profectò memini, pater, inquit, hoc quoque te dicere: itaque mihi simul videbatur, ingens arduumque esse opus, rectè imperare. Et nunc quidem, ait, idem de his mihi videtur, cùm ad ipsum munus imperatorium respiciens mecum ipse considero. Cùm verò in alios homines intuens perspexerim, quales sint qui in imperio permanent, et quales qui nobis adversarii futuri sunt, omninò mihi turpe videtur, hujusmodi quosdam formidare, ac non libenter ad certamen cum iis ineundum procedere; quos ego, inquit, intelligo, ab amicis hisce nostris initio facto, existimare, oportere principem à *sibi* subjectis in eo differre, ut et sumptuosiùs cœnet, et domi plus auri habeat, et diutiùs dormiat, et omninò magìs otiosè quàm

γίζομαι, quæ ei itidem competit Roman. iii, 28. Λογιζόμεθα οὖν, πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον, &c. Ubi, non in opinionem tantùm incertam se adduci ait apostolus, sed persuasissimum habere, non aliter quàm fide justitiam alicui posse contingere.

a Ὄντος ἐπίστασθαι] Vulgo, ὄντος ὑφίστασθαι. Distinctio verò post ὄντος est ponenda, et pro ὑφίστασθαι substituendum ἐπίστασθαι; id quod alii conjecturâ perspexère, et tum res ipsa, tum MS. Bodl. ratum faciunt.

Ἐγὼ δὲ οἶμαι, ἔφη, τὸν ἄρχοντα οὐ τῷ ῥᾳδιουργεῖν χρῆναι διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν τε καὶ φιλοπονεῖν προθυμούμενον. Ἀλλά τοι, ἔφη, ὦ παῖ, ἔνιά ἐστιν, ἃ οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἀγωνιστέον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα, ὧν οὐ ῥᾴδιον εὐπόρως περιγενέσθαι. Αὐτίκα δήπου οἶσθα, ἔφη, ὅτι εἰ μὴ ἕξει ἡ στρατιὰ τὰ ἐπιτήδεια, καταλύσεταί σου εὐθὺς ἡ ἀρχή. Οὐκοῦν ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ πάτερ, Κυαξάρης φησὶ παρέξειν τοῖς ἐντεῦθεν πᾶσιν ἰοῦσιν, ὁπόσοι ἂν ὦσι. Τούτοις δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, σὺ πιστεύων ἔρχῃ τοῖς παρὰ Κυαξάρῃ χρήμασιν; Ἔγωγε, ἔφη ὁ Κῦρος. Τί δὲ, ἔφη, οἶσθα ὁπόσα αὐτῷ ἐστι; Μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ μὲν δή. Ὅμως δὲ τούτοις, ἔφη, πιστεύεις τοῖς ἀδήλοις; Ὅτι δὲ πολλῶν μέν σοι δεήσει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νῦν ἀνάγκη δαπανᾶν, ἐκεῖνο οὐ γινώσκεις; Γινώσκω, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἐὰν οὖν, ἔφη, ἐπιλίπῃ αὐτὸν ἡ δαπάνη, ἢ καὶ ἑκὼν ψεύσηται, πῶς σοι ἕξει τὰ τῆς στρατιᾶς; Δῆλον ὅτι οὐ καλῶς. Ἀτὰρ, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ εἰ ἐνορᾷς τινα πόρον καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἂν προσγενόμενον, ἕως ἔτι ἐν φιλίᾳ ἐσμὲν, λέγε. Ἐρωτᾷς, ἔφη, τοῦτο, ὦ παῖ, εἴ τις ἂν ἀπὸ σοῦ πόρος προσγένοιτο; Ἀπὸ τίνος δὲ μᾶλλον εἰκός ἐστι πόρον προσγενέσθαι,

subditi degat. Ego autem, ait, arbitror, principem non desidiosè vitam agendo à subditis distare debere, sed et *rebus suis* alacri animo prospiciendo et laboribus studiosè tolerandis. At verò, fili, inquit *ille*, sunt quædam, in quibus non cum hominibus certandum est, sed cum ipsis rebus, quas *quidem* haud facile est commodè superare. Ac primùm quidem nôsti, inquit, nisi exercitus commeatum habeat, imperium tuum statim ruiturum. Atqui hæc, pater, inquit, Cyaxares præbiturum se dicit omnibus hinc proficiscentibus, quotquot fuerint. Ergò ut, fili, ait, iter ingrederis his opibus quæ sunt apud Cyaxarem confisus? *Sic*, equidem, inquit Cyrus. Quid autem, ait, nostin' quantæ sint illi *opes?* Minimè profecto, inquit Cyrus. Et hisce tamen incertis, ait, fretus es? Quòd autem multis tibi erit opus, atque magnos etiam alios *sumptus* jam necesse est impendere, illud non vides? Video, inquit Cyrus. Quòd si ergò deficiat illum sumptûs suppeditandi copia, vel etiam sciens fallat, quomodò tibi sese res exercitûs habuerint? Certè non benè. Cæterùm tu, pater, ait, si quam parandæ *copiæ* rationem quæ à me quoque possit adferri perspicis, *eam mihi*, dum adhuc in regione pacatâ sumus, exponito. Hoc, fili, quæris, ait, ecqua possit abs te etiam copiæ parandæ ratio proficisci? A quonam verò magìs convenit copiæ parandæ rationem adinve-

ἢ ἀπὸ τοῦ δύναμιν ἔχοντος; Σὺ δὲ πεζὴν μὲν δύναμιν ἔχων ἐνθένδε ἔρχῃ, ἀνθ᾽ ἧς, εὖ οἶδ᾽ ὅτι, πολλαπλασίαν ἄλλην οὐκ ἂν δέξαιο· ἱππικὸν δέ σοι, ὅπερ κράτιστον, τὸ Μήδων σύμμαχον ἔσται. Ποῖον οὖν ἔθνος τῶν πέριξ οὐ δοκεῖ σοι, καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενον [a] ὑμῖν ὑπηρετήσειν, καὶ φοβούμενον μή τι πάθῃ; Ἃ χρή σε κοινῇ σὺν Κυαξάρῃ σκοπεῖσθαι, μήποτε ἐπιλίπῃ τι ὑμᾶς ὧν δεῖ ὑπάρχειν· [b] καὶ ἔθους δὲ ἕνεκα μηχανᾶσθαι προσόδου πόρον. Τόδε δὲ μάλιστα πάντων μέμνησό μοι, μηδέποτε ἀναμένειν τὸ πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια, ἕς τ᾽ ἂν ἡ χρεία σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ᾽ ὅτε μὲν μάλιστα εὐπορῇς, τότε πρὸ τῆς ἀπορίας μᾶλλον μηχανῶ. Καὶ γὰρ τεύξῃ μᾶλλον παρ᾽ ὧν ἂν δέῃ, μὴ ἀπορεῖν δοκῶν, καὶ ἔτι ἀναίτιος ἔσῃ παρὰ τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις· [c] ἐκ τούτου δὲ μᾶλλον καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἰδοῦς τεύξῃ· καὶ ἤν τινας βούλῃ τῇ δυνάμει εὖ ποιῆσαι ἢ κακῶς, μᾶλλον, ἕως ἂν ἔχωσι τὰ δέοντα οἱ στρατιῶται,

niri, quàm ab eo qui exercitui præsit? Tu verò cum *iis* pedestribus copiis hinc discedis, quas, sat scio, cum aliis longè majoribus non commutares: equitatus autem Medorum, qui sanè est præstantissimus, tibi belli socius erit. Quam ergò nationem finitimam putas, et gratificandi studio, et damni metu, non *omnia* vobis subministraturam? Quæ *quidem* te communitèr cum Cyaxare considerare oportet, nè quid unquam eorum vos deficiat, quæ adesse debeant; atque etiam assuescendi causâ reditûs rationem excogitare. Hoc verò maximè omnium mihi memineris, nè unquam rationem res necessarias comparandi excogitare differas, donec ipsa te cogerit necessitas: sed cùm maximè *rebus omnibus* abundes, tunc potiùs *aliquam* ante inopiam excogita. Nam et magìs consequêris *ab illis*, à quibus petes, cùm non indigere videaris, et prætereà culpâ apud milites tuos vacabis: hâc autem ratione magìs etiam ab aliis reverentiam consequêris: et si quos copiis *tuis* vel juvare volueris vel lædere, impensiùs, dum res necessarias habebunt milites,

a Ὑμῖν ὑπηρετήσειν] Ii hîc, qui commeatum aliasque res necessarias exercitui præbent, ὑπηρεταὶ dicuntur. Undè liquet, verbum hoc non ea tantùm complecti officia, quæ præsentis operam et laborem requirunt (quod ferè est, in Nov. Testam. διακονεῖν), sed etiam quæ liberalitate constant suppeditandisque facultatibus, etsi nullum accedat ministrandi servitium. Atque adeò optimè sic exponitur, Act. xxiv, 23,——καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

b Καὶ ἔθους] Editiones quædam dant ἔθνους, nullo planè sensu. MS. Bodl. habet ἴθυς, quod lubens sum amplexus: ut, Stephano interprete, hic fit sensus, *Etiamsi putatis vos in præsentiâ nihil opus eo habituros, tamen, in omnem eventum, illud in consuetudinem est adducendum.*

c Ἐκ τούτου δὲ, &c.] Phrasis hæc *tempus* alibi sæpiùs, hîc *causam*, denotat. Nec incommodè forsan duplicem hanc ei tribuamus vim, Joh. vi, 66. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον, &c. ut utrumque eo loco intelligendum sit, et *quando* et *quare* multi discipuli à Christo desciverint.

ὑπηρετήσουσί σοι· καὶ [a] πεισικωτέρους, σάφ' ἴσθι, λόγους δυνήσῃ τότε λέγειν, ὅταν περ καὶ ἐνδείκνυσθαι μάλιςα δύνῃ καὶ εὖ ποιεῖν ἱκανὸς ὢν καὶ κακῶς. Ἀλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τέ μοι καλῶς δοκεῖς ταῦτα λέγειν πάντα, καὶ ὅτι ἃ μὲν αὖ νῦν λήψονται οἱ ςρατιῶται, οὐδεὶς αὐτῶν ἐμοὶ τούτων χάριν εἴσεται (ἴσασι γὰρ ἐφ' οἷς αὐτοὺς Κυαξάρης ἄγεται συμμάχους)· ὅ, τι δ' ἂν πρὸς τοῖς εἰρημένοις λαμβάνῃ τὶς, ταῦτα καὶ τιμὴν νομιοῦσι, καὶ χάριν τούτων πλείςην εἰκὸς εἰδέναι τῷ διδόντι. Τὸ δ' ἔχοντα δύναμιν, ᾗ ἔςι μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα ἀντωφελεῖσθαι, ἔςι δὲ ἐχθροὺς ἔχοντα πειρᾶσθαί τι κτᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν, ἔπειτα ἀμελεῖν τοῦ πορίζειν, οἴει τὶ, ἔφη, ἧσσον τοῦτο εἶναι αἰσχρὸν, ἢ εἴ τις ἔχων μὲν ἀγροὺς, ἔχων δὲ ἐργάτας οἷς ἂν ἐργάζοιτο, ἔπειτα ἐῴη τὴν γῆν ἀργοῦσαν ἀνωφέλητον εἶναι; Ὡς οὖν ἐμοῦ, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσοντος τοῦ τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ςρατιώταις συμμηχανᾶσθαι, μήτ' ἐν φιλίᾳ, μήτ' ἐν πολεμίᾳ, οὕτως ἔχε τὴν γνώμην.

Τί γὰρ, ἔφη, τῶν ἄλλων, ὦ παῖ, ὧν ἐδόκει ποθ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι μὴ παραμελεῖν, μέμνησαι; Οὐ γὰρ, ἔφη, μέμνημαι; ὅτε

tibi navabunt operam: et oratione, mihi crede, magis ad persuadendum aptâ te tunc usurum, cùm maximè etiam demonstrare poteris te et ad juvandum et ad lædendum esse idoneum. At *Cyrus*, pater, inquit, cùm aliis de causis præclarè mihi hæc omnia dicere videris, tum etiam quòd quæ modò milites accepturi sunt, eorum nemo mihi istorum *nomine* gratiam sit habiturus (sciunt enim quibus conditionibus Cyaxares eos ad belli societatem accersat): quicquid verò præter promissa illa quis accipiet, id et honori *sibi* ducent, et consentaneum est maximam pro eo largienti gratiam *eos* habituros. Qui autem copias habeat, quibus et beneficia in amicos conferens ab iis vicissim ipse commodi aliquid percipere possit, possit et experiri ut si quos habeat hostes ad iis aliquid *sibi* acquirat, negligens ut is deindè sit in comparandis opibus, an minùs, inquit, hoc turpe putas, quàm si quis cùm agros habeat, habeat operarios iis colendis idoneos, nihilominùs terram incultam sinat esse inutilem? Itaque sic de me sentias *velim*, ait, nunquam me in conquirendis rebus exercitui necessariis fore negligentem, nec in amicorum, nec in hostium regione.

Quid verò, fili, ait, an *et* aliorum, quæ nobis aliquandò videbantur necessariò non spernenda esse, meministi? Quidni meminerim, inquit?

a Καὶ πεισικωτέρους] Editi quidem alii πιστοτέρους, alii πιστικωτέρους, exhibent. Sed lectionem, quam reposuimus, non immeritò laudâsse videtur Stephanus, cùm manifestum sit auctorem verba ad persuadendum accommodatiora significare velle; ideóque optimè huic loco quadrat vocabulum à πεῖθειν derivatum. Leunclavius quidem in margine legit πειστικωτέρους. Nostra tamen lectio propiùs MS. Bodl. accedit, qui dat πεισικωτέρους.

ἐγὼ μὲν πρός σε ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, ὅπως ἀποδοίην τῷ Φάσκοντί με στρατηγεῖν πεπαιδευκέναι· σὺ δὲ ἅμα διδούς μοι, ἐπηρώτας ὧδέ πως, [a] Ἀρά γε, εἶπες, ὦ παῖ, ἐν τοῖς στρατηγικοῖς ἔργοις καὶ οἰκονομίας τὶ σοὶ ἐπεμνήσθη ὁ ἀνὴρ, ᾧ τὸν μισθὸν φέρεις; οὐδὲν μέντοι οἱ στρατιῶται ἧττον τῶν ἐπιτηδείων δέονται, ἢ οἱ ἐν οἴκῳ οἰκέται. Ἐπεὶ δ' ἐγώ σοι, λέγων τἀληθῆ, εἶπον ὅτι οὐδ' ὁτιοῦν περὶ τούτου ἐπεμνήσθη, ἐπήρου με πάλιν, εἴ τι ὑγιείας μοι πέρι ἔλεξε καὶ ῥώμης· [b] ὡς δεῆσον καὶ τούτων, ὥσπερ καὶ ὑπὲρ τῆς στρατηγίας, τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἀπέφησα, ἐπήρου με αὖ πάλιν, εἴ τινα ἐπιμέλειαν ἐδίδαξέ με, ὡς ἂν ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτιστοι ἂν σύμμαχοι γένοιντο. Ἀποφήσαντος δέ μου καὶ τοῦτο, ἀνέκρινας αὖ σὺ καὶ τόδε, εἴ τι μ' ἐπαίδευσεν ὡς ἂν δυναίμην στρατιᾷ προθυμίαν ἐμβαλεῖν· λέγων, ὅτι τὸ πᾶν διαφέρει ἐν παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀθυμίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο ἀνένευον, ἤλεγχες αὖ σὺ, εἴ τινα λόγον ποιήσαιτο διδάσκων περὶ

quandò ego ad te argenti petendi causâ veniebam, quod ei persolverem qui *se* arte imperatoriâ me instituisse diceret; tu verò simul *id* mihi dans, hoc ferè modo me interrogabas: Num, aiebas, fili, vir iste, cui mercedem adfers, in *explicandis* imperatoris officiis ullam etiam de ratione domesticæ rei administrandæ mentionem fecit? nihilo sanè minùs milites rebus ad victum necessariis indigent, quàm qui domi sunt famuli. Cùm verò ego tibi, vera dicens, respondissem, illum hâc de re nè quidquam sanè memorâsse, rursùm ex me quærebas, ecquid mihi de bonâ *corporis* valetudine ac robore disseruisset; utì de quibus imperatorem, non secùs ac de munere imperatorio, solicitum esse oporteat. Hoc etiam cùm negâssem, me rursùm interrogabas, ecquam me procurandi rationem docuisset, ut socii in quolibet munere militari præstantissimi evadant. Hoc quoque à me denegato, denuò percunctatus es, nùmquid me erudiisset quo pacto possem exercitui alacritatem injicere; quippe qui diceres in omni *suscipiendo* opere inter alacritatem et abjectionem animi discrimen esse maximum. Ubi hoc etiam abnuissem, sciscitatus es tu rursùm, num quæ sermone præcepta

a Οὐ γὰρ, ἔφη, μέμνημαι;] Pro οὐ γὰρ, Budæi judicio, ἦ γὰρ reponendum fuerit. Vulgata tamen sana omninò videtur lectio, quæ interrogationibus cum emphaticâ quâdam asseveratione prolatis alibi etiam inservire soleat. Testem do unicum, at plurium instar, Aristophanem:

Πεισθ. Εἰσὶν γὰρ ἕτεροι βάρβαροι θεοί τινες Ἄνωθεν ὑμῶν; Περμ. Οὐ γὰρ εἰσὶ βάρβαροι, Ὅθεν ὁ πατρῷός ἐστιν Ἐξηκεστίδης;

Ὀρνιθ. v. 1524, et seqq. Edit. Kuster. Amstelod.

b Ὡς δεῆσον] Vulgò, δεήσει. Sed rectè Stephanus δεῆσον scribendum censet; ut sit ὡς δεῆσον pro δεήσοντος, quo modo etiam δέον usurpatur, sicut ἐξὸν, ἰὸν, &c. Hanc porrò scripturam offert MS. Bodl.

τοῦ πείθεσθαι τὴν στρατιὰν, ὡς ἄν τις μάλιστα μηχανῷτο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο παντάπασιν ἄρρητον ἐφαίνετο, τέλος δή με ἐπήρου, ὅ, τι ποτὲ διδάσκων, στρατηγίαν φαίη με διδάσκειν. Κἀγὼ δὴ ἐνταῦθα ἀπεκρινάμην ὅτι τὰ τακτικά. Καὶ σὺ γελάσας διῆλθές μοι, παρατιθεὶς ἕκαστον, [a]ὅτι οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ τακτικῶν, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων. Τί δ' ἄνευ τοῦ ὑγιαίνειν; Τί δ' ἄνευ τοῦ ἐπίστασθαι τὰς εὑρημένας εἰς πόλεμον τέχνας; Τί δ' ἄνευ τοῦ πείθεσθαι; Ὡς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας, ὅτι μικρόν τι μέρος εἴη στρατηγίας τὰ τακτικὰ, ἐπερομένου μου, εἴ τι τούτων σύ με διδάξαι ἱκανὸς εἴης, ἀπιόντα με ἐκέλευσας τοῖς στρατηγικοῖς ἀνδράσι νομιζομένοις εἶναι διαλέγεσθαι, καὶ πυνθάνεσθαι πῇ ἕκαστα τούτων γίγνεται. Ἐκ τούτου δὴ συνῆν τούτοις ἐγὼ, οὓς μάλιστα φρονίμους περὶ τούτων ἤκουον εἶναι. Καὶ περὶ μὲν τροφῆς, ἐπείσθην ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον, ὅ, τι Κυαξάρης ἔμελλε παρέξειν

tradidisset de conciliandâ exercitûs obedientiâ, quâ quis potissimùm ratione *id* possit efficere. Cùm verò de hoc quoque nihil omninò esse dictum pateret, postremò interrogabas, quid tandem docendo, disciplinam imperatoriam *se* mihi tradere diceret. Tum autem, respondi ego, rationes instruendi exercitûs. Risisti *hic* tu *quidem*, et singulis *istis* propositis, mihi percurrendo *ostendisti*, exercitûs instruendi artem militibus nihil prodesse, absque rebus ad victum necessariis. Quid autem absque firmâ valetudine? Quid absque illarum artium scientiâ, quæ ad belli usum sunt inventæ? Quid absque obedientiâ? Cúmque adeò perspicuum mihi fecisti, rationem aciei instruendæ exiguam quandam esse muneris imperatorii partem, atque ego rogâssem, an tu idoneus esses qui me quidpiam horum doceres, ut abirem hortatus es et illis cum viris dissererem qui rei imperatoriæ periti haberentur, *déque ipsis* percunctarer quo pacto horum singula fierent. Ex eo igitur tempore cum illis ego versatus sum, quos in primis esse harum rerum prudentes audiebam. Ac de victu quidem, mihi persuasum est satìs id futurum, quod Cyaxares nobis sit

a Ὅτι οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ, &c.] Stephanus et Leuncl. στρατηγίᾳ meliùs huic loco quàm στρατιᾷ convenire putarunt. Et huic quidem lectio in hunc modum redintegranda videbatur, τί εἴη ὄφελος στρατηγίᾳ τακτικῶν, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων; Ludit uterque, ut opinor, operam; dum loco minimè laboranti medicinam adferre parant. Antiqua mihi placet scriptura, apud omnes melioris notæ libros recepta, reique adeò ipsi satìs consentanea. Στρατιᾷ in primis τῷ στρατηγίᾳ præferendam puto. Id enim egerat, referente Cyro, Cambyses, ut, inter cætera imperatoris officia, multiplicem exercitûs curam primum ferè locum tenere doceret; et nè minimùm quidem peritiam Tactices militibus profuturam, nisi rerum etiam necessariarum iis suppeteret copia. Imò verò, (ut percontando pergebat ille) Quid commodi ex memoratâ istâ peritiâ percepturi sunt ii, ni eorum saluti prospexerit imperator? Ni, &c. Confer quæ tradit Noster lib. iii, ἀπομν. p. 444—5, Ed. Steph.

ἡμῖν· περὶ δὲ ὑγιείας, ἀκούων τε καὶ ὁρῶν ὅτι καὶ πόλεις αἱ χρῄζουσαι ὑγιαίνειν ἰατροὺς αἱροῦνται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν στρατιωτῶν ἕνεκεν ἰατροὺς ἐξάγουσιν, οὕτω καὶ ἐγώ, ἐπεὶ ἐν τῷ τέλει τούτῳ ἐγενόμην, εὐθὺς τούτου ἐπεμελήθην· καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ πάτερ, πάνυ ἱκανοὺς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔχειν ἄνδρας μετ' ἐμαυτοῦ. Πρὸς τοῦτο δὴ ὁ πατὴρ εἶπεν, Ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη, οὗτοι μέν, οὓς λέγεις, [a] ὥσπερ ἱματίων ῥαγέντων εἰσί τινες ἀκεσταί, οὕτω καὶ ἰατροί, ὅταν τινὲς νοσήσωσι, τότε ἰῶνται τούτους· σοὶ δὲ τούτου μεγαλοπρεπεστέρα ἔσται ἡ τῆς ὑγιείας ἐπιμέλεια· τοῦ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ κάμνειν τὸ στράτευμα, τούτου σοὶ δεῖ μέλειν. [b] Καὶ τίνα δή, ἔφη, ὦ πάτερ, ὁδὸν ἰών, τοῦτο πράττειν ἱκανὸς ἔσομαι; Ἂν μὲν δήπου χρόνον τινὰ μέλλῃς ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ὑγιεινοῦ δεῖ πρῶτον στρατοπέδου μὴ ἀμελῆσαι· τούτου δὲ οὐκ ἂν ἁμάρτοις, ἐάν περ μέλῃ σοι. Καὶ γὰρ λέγοντες οὐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι περί τε τῶν νοσηρῶν χωρίων καὶ τῶν ὑγιεινῶν· μάρτυρες δὲ σαφεῖς ἑκατέροις αὐτῶν παρίστανται τά τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. Ἔπειτα δέ, οὐ τὰ χωρία μόνον ἀρκέσει σκέψασθαι, ἀλλὰ μνήσθητι πῶς πειρᾷ

præbiturus: de bonâ verò valetudine, quòd et audirem et viderem tum civitates eas, quæ quò benè valeant operam dant, medicos eligere, tum imperatores militum gratiâ medicos educere, ità et ego, postquam mihi munus hoc mandatum fuit, statim in hujus rei curam incubui: et opinor, ait, pater viros *me* artis medicæ admodùm gnaros mecum habere. Ad hoc pater respondit, Verùm, fili, inquit, medici, quos dicis, isti, quemadmodùm sunt vestium laceratarum sarcinatores quidam, ità et ipsi tum demùm, cùm aliqui in morbum inciderint, medentur iis: at ea quæ tibi incumbet bonæ valetudinis cura *eo quod exercent medici officio* præclarior erit; hoc enim tibi curæ esse oportet, nè exercitus omninò in morbos incidat. Et quânam viâ, pater, ait, incedens, hoc præstare potero? Nimirum si diutiùs in eodem loco sis mansurus, primùm negligendum tibi non erit ut castra in regione ponas salubri: quod quidem facilè adsequêris, si curæ tibi fuerit. Etenim nunquam loqui desinunt homines tam de morbidis locis quàm salubribus: testes autem evidentes his utrisque adsunt, tum corpora tum colores. Deindè, regiones considerare non satìs erit, sed ad memoriam revocare debes quo pacto studeas

a Οὓς λέγεις, ὥσπερ ἱματίων ῥαγέντων, &c.] Ab hâc medicorum imagine, haud multùm abludit ea, quam tradit Galenus ipse, περὶ συστάσεως ἰατρικῆς, p. 172. Tit. 2. Ἔνιαι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πράγματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ αἱ κατὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σκυτοτομίαν. Ἔνιαι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ πονήσαντα, καθάπερ αἵ τε τὰ διερρωγότα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτουσαι.

b Καὶ τίνα δὴ] Evangelista immeritò, sanè à Grotio, ad Marc. x, 26. Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Hebraismis gaudere dicitur, quòd nimirum καὶ interrogativè positam exhibeat. Sic enim et Noster et οἱ ἔξω alii loqui sæpè solent.

σὺ ἐπιμελεῖσθαι σεαυτοῦ, ὅπως ὑγιαίνῃς. Καὶ Κῦρος εἶπε, Πρῶτον μὲν πειρῶμαι, νὴ Δία, μηδέποτε ὑπερεμπίπλασθαι· δύσφορον γάρ· ἔπειτα δὲ ἐκπονῶ [a]τὰ εἰσιόντα· οὕτω γάρ μοι δοκεῖ ἥ τε ὑγίεια μᾶλλον παραμένειν, καὶ ἰσχὺς προσγίνεσθαι. Οὕτω τοίνυν δεῖ, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. Ἦ καὶ σχολὴ, ἔφη, ἔσται, ὦ πάτερ, σωμασκεῖν τοῖς στρατιώταις; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ πατὴρ, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Δεῖ γὰρ δήπου στρατιὰν, εἰ μέλλει πράξειν τὰ δέοντα, μηδέποτε παύεσθαι ἢ τοῖς πολεμίοις κατὰ πορσύνουσαν κακὰ ἢ ἑαυτῇ ἀγαθά. Ὡς χαλεπὸν μὲν καὶ ἕνα ἄνθρωπον ἀργὸν τρέφεσθαι, πολὺ δ' ἔτι, ὦ παῖ, χαλεπώτερον οἶκον ὅλον· πάντων δὲ χαλεπώτατον στρατιὰν ἀργὸν τρέφειν. [b]Πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθίοντα ἐν στρατιᾷ, καὶ ἀπ' ἐλα-

tui ipsius curam gerere, ut rectè valeas. Et Cyrus inquit, Primùm quidem, herclè, operam do nè unquam nimiùm me repleam; nam grave et molestum est: deindè qui intrârunt *cibos* laborando digero: ità enim mihi videtur et valetudo magìs permanere firma, et robur accedere. Ità igitur, fili, inquit, et aliorum curam agere oportet. Num et otium, pater, ait, militibus ad exercenda corpora suppetet? Imò verò, respondit pater, non modò *otium erit*, sed etiam necessitas *id postulabit*. Nam certè oportet exercitum, si officio suo sit satisfacturus, nunquam desinere vel hostibus damna vel sibi ispi commoda adferre. Etenim difficile est vel unum hominem otiosum ali; multò etiam difficilius, fili, est, totam familiam: omnium verò difficillimum, exercitum otiosum alere. Plurima enim sunt in exercitu quæ comedunt, quæque tenui admodùm *commeatu instructa in bel-*

a Τὰ εἰσιόντα] *Cibus* et *Potus* exprimuntur verbo huic affini, Marc. vii, 18, τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον.

b Πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθίοντα, &c.] Longa est injuria, quam huic fecère loco interpretes; longæ ambages, quibus ad eum explicandum, dicam? an obscurandum usi sunt. Nè te per eas fatigatum teneam, interpretationem tibi do, quam Mureto partim, partim Stephano acceptam refero, Πλεῖστα τὰ ἐσθίοντα, &c. non enim militibus tantùm cibo opus est, sed et caculis, calonibus, lixis, tum etiam equis, non iis modò quibus vehuntur equites, sed et iis qui sarcinas et impedimenta gestant; quæ omnia, nisi alantur, certam pestem exercitui adferunt. Ideóque bonum imperatorem de commeatu et pabulo vel in primis solicitum esse oportet. Hucusque Muretus, et videtur, rectè: Pergit: Sed fateor me non videre, quid sit, quod statim sequitur, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμώμενα. Nec sanè quisquam alius facilè hariolari poterit, quid ista sibi velint verba, si versiones solas consuluerit. Sed Stephanum audi; qui ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμᾶσθαι dici hoc loco arbitratur eos, qui bellum aggrediuntur, rebus necessariis, et nominatim commeatu, minimùm instructi. Perindè ac si diceret Auctor, Quamvis magna pars bellum aggrediatur rebus ad vitam necessariis minimùm instructa, tamen cùm in eas incidit, et in potestate habet, cum nullâ parsimoniâ utitur, sed potiùs eas prodigit. Sic autem dictum erit ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμώμενος, ut ὁρμώμενος ἀπ' ἐλασσόνων, et οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε ὁρμώμενοι. Ità ferè Plutarchus verbo ὁρμῶμαι cum hâc præpos. utitur; Ὧν Περπέννας ὁ κορυφαιότατος ἐπεχείρησεν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν μὲν ὁρμώμενος δυνάμεων καὶ παρασκευῶν. Tom. 1, p. 628.

χίστων ὁρμώμενα, καὶ οἷς ἂν λάβῃ δαψιλέστατα χρώμενα· ὥστε οὐδέποτε προσήκει στρατιὰν ἀργεῖν. Λέγεις σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥσπερ οὐδὲ γεωργοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ στρατηγοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος εἶναι. Τὸν δέ γε ἐργάτην στρατηγὸν ἐγώ, ἔφη, ἀναδέχομαι (ἤν μή τις θεὸς βλάπτῃ) ἅμα καὶ τὰ ἐπιτήδεια μάλιστα ἔχοντας τοὺς στρατιώτας ἀποδείξειν, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντας παρασκευάσειν. Ἀλλὰ μέντοι τό γε μελετᾶσθαι, ἔφη, ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας ἄν τινάς μοι δοκεῖ, ὦ πάτερ, προειπὼν ἑκάστοις, καὶ ἆθλα προτιθείς, μάλιστα ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότε δέοιτο, ἔχειν ἂν παρεσκευασμένοις χρῆσθαι. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη, ὦ παῖ· τοῦτο γὰρ ποιήσας, σάφ' ἴσθι, ὥσπερ χοροὺς, τὰς τάξεις ἀεὶ τὰ προσήκοντα μελετώσας θεάσῃ. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴς τε τὸ προθυμίαν ἐμβαλεῖν στρατιώταις οὐδέν μοι δοκεῖ ἱκανώτερον εἶναι, ἢ τὸ δύνασθαι ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐμποιεῖν ἀνθρώποις. Ἀλλ', ἔφη, ὦ παῖ, τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν, οἷόν περ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει, οἷαπερ ὅταν τὸ θηρίον ὁρᾷ. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον προθύμως, εὖ οἶδ' ὅτι ἔχει, ὑπακούσας· ἢν δὲ πολλάκις ψεύδηται αὐτάς, τελευτῶσαι οὐδ' ὁπόταν ἀληθῶς ὁρῶν καλῇ, πείθονται αὐτῷ. Οὕτω καὶ περὶ τῶν ἐλπίδων ἔχει· ἢν πολλάκις

lum feruntur, et quæcunque ceperint, iis largissimè utuntur: idcircò nunquam convenit exercitum esse otiosum. Dicis tu, pater, inquit, ut mihi videtur, quemadmodùm iners agricola nulli sit usui, ità et imperatorem desidem nulli esse usui. Atqui ego quidem imperatorem, ait, industrium polliceor (nisi quis deus obstet) id præstaturum ut et rebus necessariis milites abundent, et corporibus sint quàm optimè affectis. Verùm enimverò quod ad exercitationem, ait, singularum rerum bellicarum attinet, arbitror, si quis certamina quædam singulis indicat, et præmia proponat, eum maximè effecturum ut in singulis benè exercitati evadant, ità ut, ubi opus fuerit, iis paratis uti possit. Optimè dicis, fili, inquit: nam hoc si feceris, certò scias, ordines te *militum*, tanquam choros, in iis quæ officii ratio postulat semper occupatos spectaturum. At verò, inquit Cyrus, ad alacritatem militibus injiciendam nihil mihi magìs idoneum esse videtur, quàm bonas posse spes in animis hominum excitare. Verùm, fili, ait, hoc sanè tale est, ac si quis in venatione canes eàdem semper inclamet voce, quâ, cùm feram videt, *utitur*. Nam primùm quidem, sat scio, alacriter obediunt: sin frequenter eas decipiat, tandem, nè tum quidem obsequuntur ei, cùm *feram* verè conspiciens clamando hortetur. Sic etiam se habet spei *ex*-

προσδοκίας ἀγαθῶν ἐμβαλὼν ψεύδηταί τις, τελευτῶν, οὐδ᾽ ὁπόταν ἀληθεῖς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιοῦτος, πείθειν δύναται. Ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐτὸν λέγειν, ἃ μὴ σαφῶς εἰδείη, φείδεσθαι δεῖ, ὦ παῖ· ἄλλοι δ᾽ ἐνίοτε λέγοντες ταυτὸ διαπράττοιεν ἄν· τὴν δὲ αὐτοῦ παρόρμησιν εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους δεῖ ὡς μάλιστα ἐν πίστει διασώζειν. Ἀλλὰ, καὶ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ πάτερ, καὶ καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ ἐμοὶ οὕτως ἥδιον. Τοῦ γε μὴν πειθομένους παρέχεσθαι τοὺς στρατιώτας οὐκ ἀπείρως μοι δοκῶ ἔχειν, ὦ πάτερ. Σύ τε γάρ με εὐθὺς τοῦτο ἐκ παιδίου ἐπαίδευες, σαυτῷ πείθεσθαι ἀναγκάζων· ἔπειτα τοῖς διδασκάλοις παρέδωκας· καὶ ἐκεῖνοι αὖ ταυτὸ τοῦτο ἔπραττον. [a] Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἐν τοῖς ἐφήβοις ἦμεν, ὁ ἄρχων ἡμῶν αὐτοῦ τούτου ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο· [b] καὶ οἱ νόμοι δὲ οἱ πολλοὶ δοκοῦσί μοι δύο ταῦτα μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. Καὶ τοίνυν κατανοῶν περὶ τούτων, ἐν ἅπασιν ὁρᾷν μοι δοκῶ τὸ προτρέπον πείθεσθαι μάλιστα ὂν, τὸ τὸν

citanda ratio: si sæpiùs quis injectâ bonorum expectatione fallat, is ad extremum, etiam cùm veras spes afferat, persuadere non potest. Iis utique *imperatorem* ipsum dicendis, quæ non certò sciverit, abstinere, fili, oportet; at alii si nonnunquam *ea* dicant, idem *quod ipse volet* efficiant: suam verò incitationem ad summa pericula fide quàm maximè dignam servare oportet. At enimverò, pater, inquit Cyrus, et mihi rectè dicere videris, et sic *facere* me magìs juvat. Atqui quâ ratione fieri possit ut obedientes sint milites mihi, pater, nequaquam ignorare videor. Tute enim hoc me statim à puero docebas, cùm tibi ipsi parere cogeres; deindè magistris *me* tradidisti, atque illi quoque idem hoc agebant. Deindè, cùm jam inter ephebos versati sumus, præfectus noster hujus ipsius rei curam enixè admodùm agebat; quin leges etiam pleræque videntur mihi hæc duo maximè docere, imperare *scilicet* et esse sub imperio. Quapropter equidem de his cogitans, in omnibus videre mihi videor hortamen ad obediendum efficacissimum id esse, si

a Ἐπεὶ δὲ, ὡς, &c.] Vir Cl. Lambertus Bos, in Observ. Miscel. legendum putat, ἐπὶ δὲ, i. e. *deindè, prætereà*. Conjectura hæc mihi non adeò arridet, ut propterea lectionem, quam libri tuentur omnes, mutem: præsertim cùm alibi etiam ἐπεὶ δὲ pro ἔπειτα poni videatur; ut apud Plutarch. tom. 1, p. 621. Ἐπεὶ δὲ, πρὸς Κίνναν εἰς τὸ στρατόπεδον πορευθεὶς, ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ διαβολῆς ἔδεισε——Ubi, ἐπεὶ vertendum est, *deindè*; non, ut interpretes, *postquam*. Et apud Herodotum, Ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι, &c. lib. ii, p. 100.

b Καὶ οἱ νόμοι δὲ, &c.] Particulam δὲ orationi, à καὶ incipienti, sic ferè inserunt elegantiores Græci. Id quod tum præcipuè usu venit, cùm aliquid iis, quæ modò præcesserant, quod plus sit majúsve, adjicere parant. Atque ità loqui solent scriptores sacri; Act. v, 32,—— καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον; et 2 Tim. iii, 12. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες—Ubi, καὶ δὲ verti potest, *quin etiam*.

μὲν πειθόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾷν, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν. Καὶ ἐπὶ μέν γε τὸ ἀνάγκῃ πείθεσθαι, ἔφη, αὕτη, ὦ παῖ, ἡ ὁδός ἐστιν· ἐπὶ δὲ τὸ πολὺ κρεῖττον τούτου, τὸ ἑκόντας πείθεσθαι, ἄλλη συντομωτέρα ὁδός ἐστιν. Ὃν γὰρ ἂν ἡγήσωνται περὶ τοῦ συμφέροντος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ οἱ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείθονται. Γνοίης δ' ἂν ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἐπιτάξοντας ὅ,τι χρὴ ποιεῖν καλοῦσι· καὶ ἐν θαλάττῃ δὲ, ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται· καὶ οὕς γ' ἂν νομίζωσί τινες βέλτιον ἑαυτῶν ὁδοὺς εἰδέναι, [a] ὡς ἰσχυρῶς τούτων οὐδ' ἀπολείπεσθαι θέλουσιν· ὁπότε δὲ οἴονται πειθόμενοι κακόν τι λήψεσθαι, οὔτε ζημίαις πάνυ τι θέλουσιν εἴκειν, οὔτε δώροις ἐπαίρεσθαι. Οὐδὲ γὰρ τὰ δῶρα ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ κακῷ ἑκὼν οὐδεὶς λαμβάνει. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰς τὸ πειθομένους ἔχειν οὐδὲν εἶναι ἀνυσιμώτερον τοῦ φρονιμώτερον δοκεῖν εἶναι τῶν ἀρχομένων. Λέγω γὰρ οὖν, ἔφη. Καὶ πῶς δή τις, ὦ πάτερ, τοιαύτην δόξαν περὶ αὑτοῦ τάχιστα παρασχέσθαι ἂν δύναιτο; Οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὦ παῖ, συντομωτέρα ὁδὸς περὶ ὧν ἂν βούλῃ δοκεῖν φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων φρόνιμον. Καθ' ἓν δὲ

is qui dicto audiens est et laude et honore, contumax autem et ignominiâ et supplicio, afficiatur. Ad efficiendum sanè, inquit, ut necessitate *coactus* quis pareat, hæc, fili, via est: verùm ad id quod hoc multò melius est, ut *nempè* ultrò pareant homines, alia via est magìs compendiaria. Nam quemcunque existimant seipsis in iis *conficiendis* quæ sibi sint utilia prudentiorem, huic homines libentissimè parent. Hoc autem ità se habere, cùm in multis aliis, tum certè in ægrotantibus licet animadvertere, qui libentissimo animo id præcepturos arcessunt quod faciendum sit; itidemque in mari, gubernatoribus perquàm libenter parent, qui unà navigant; quos item arbitrentur aliqui meliùs quàm se vias nôsse, ab iis nè sint à tergo relecti totis viribus enituntur; cùm autem futurum putant uti ex obedientiâ detrimenti quid capiant, *tum verò* nec suppliciis admodùm cedere, nec donis excitari volunt. Neque enim dona quisquam suo damno libens accipit. Dicis tu, pater, ait, nihil ad hoc, ut *suos* quis obsequentes habeat, efficacius esse, quàm ut sibi subjectis prudentior videatur. Dico *id* equidem, inquit. At quo pacto, pater, possit aliquis opinionem ejusmodi de se quàm primùm exhibere? Nulla est, inquit, fili, via magìs compendiaria, quàm ut, quibus in rebus prudens videri volueris, in iis *reverà* prudens sis. Quòd si hæc

a Ὡς ἰσχυρῶς τούτων, &c.] Verbum aliquod hìc Stephano deesse visum est; isque adeò locum sic supplendum putavit, ὡς ἰσχυρῶς τούτων ἔχονται, οὐδ' ἀπολείπεσθαι θέλουσι. Conjectura vehementer placet; eamque libens in textum reciperem, nisi codices reclamarent omnes.

ἕκαστον περὶ τούτων σκοπῶν, γνώσῃ ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. Ἢν γὰρ βούλῃ, μὴ ὢν ἀγαθὸς γεωργὸς, δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸς, ἢ ἱππεὺς, ἢ ἰατρὸς, ἢ αὐλητὴς, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ἐννόει, πόσα γε ἂν δέοι σε μηχανᾶσθαι, τοῦ δοκεῖν ἕνεκα. Καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαινεῖν τέ σε πολλοὺς, ὅπως δόξαν λάβῃς, καὶ κατασκευὰς καλὰς ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν κτήσαιο, ἄρτι τε ἐξηπατηκὼς εἴης ἂν, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὅπου ἂν πεῖραν δοίης, ἐξεληλεγμένος τ' ἂν εἴης, καὶ προσέτι ἀλαζὼν φαίνοιο. Φρόνιμος δὲ περὶ τοῦ συνοίσειν μέλλοντος πῶς ἄν τις τῷ ὄντι γένοιτο; Δηλονότι, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσα μέν ἐστι μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν ἂν, ὥσπερ τὰ τακτικὰ ἔμαθες· ὅσα δὲ ἀνθρώποις οὔτε μαθητὰ, οὔτε προορατὰ ἀνθρωπίνῃ προνοίᾳ, διὰ μαντικῆς ἂν παρὰ θεῶν πυνθανόμενος, φρονιμώτερος ἄλλων ἂν εἴης· ὅ,τι δὲ γνοίης βέλτιον ὂν πραχθῆναι, ἐπιμελόμενος ἂν τούτου, ὡς ἂν πραχθείη. Καὶ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τούτου, οὗ ἂν δέῃ, φρονιμωτέρου ἀνδρὸς, ἢ τὸ ἀμελεῖν. Ἀλλὰ μέντοι ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων (ὅπερ ἔμοιγε ἐν τοῖς μεγίστοις δοκεῖ εἶναι) δηλονότι ἡ αὐτὴ ὁδὸς, ἥπερ εἴ τις ὑπὸ τῶν φίλων στέργεσθαι ἐπιθυμοίη. Εὖ γὰρ οἶμαι δεῖν ποιοῦντα φανερὸν εἶναι. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, ὦ παῖ, χαλεπὸν, τὸ ἀεὶ δύνασθαι εὖ ποιεῖν, οὓς ἄν τις ἐθέλῃ· τὸ δὲ συνηδόμενόν τε φαίνεσθαι,

singulatim consideres, vera me dicere intelliges. Nam si, bonus agricola cùm non sis, bonus videri velis, vel eques, vel medicus, vel tibicen, vel aliud quidpiam, quàm multa machinari tibi opus fuerit, ut *talis* videare, cogita. Et si quidem tum multis te ut laudent persuaseris, quò *hanc* de te opinionem excites, tum præclaros ad horum quælibet apparatus acquisiveris, jam *sic demùm* eris deceptor, et paulò post, ubi periculum *tui* feceris, in fraude deprehensus etiam eris, et præterea vanus videberis. Prudens autem in eo quod profuturum est quo quispiam pacto reverà fiat? Nimirum si ea, inquit, fili, quæcunque discendo cognosci possunt, didiceris, quemadmodùm aciei instruendæ artem *jam* didicisti: quæcunque verò, nec ab hominibus disci possunt, nec providentiâ humanâ prospici, *de iis* si per vaticinationem à diis certior factus fueris, cæteris prudentior eris: si *denique*, quod ut fiat satius esse intellexeris, id ut fiat curam adhibueris. Id enim *faciendum* curare, quod *fieri* oporteat, prudentioris est viri, quàm negligere. At verò ad conciliandam eorum quibus præsumus benevolentiam (quod quidem ego in maximis duco) eadem *est* haud dubiè via, quâ *utendum est illi* qui ab amicis diligi cupiat. Dandam enim operam puto ut palàm sit beneficus. Sed hoc quidem, fili, difficile est, posse semper, quoscunque velit quispiam, beneficiis afficere: ut verò unà gaudere videatur,

ἤν τι ἀγαθὸν αὐτοῖς [a] συμϐαίνῃ, καὶ συναχθόμενον, ἤν τι κακὸν, καὶ συνεπικουρεῖν προθυμούμενον ταῖς ἀπορίαις αὐτῶν, καὶ προφοϐούμενον μήτι σφαλῶσι, καὶ προνοεῖν πειρώμενον ὡς μὴ σφάλλωνται, ἐπὶ ταῦτά πως δεῖ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν. Καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων δὲ, ἢν μὲν ἐν θέρει ὦσι, τὸν ἄρχοντα δεῖ τοῦ ἡλίου πλεονεκτοῦντα φανερὸν εἶναι· ἢν δὲ ἐν χειμῶνι, τοῦ ψύχους· ἢν δὲ δέῃ μοχθεῖν, τῶν πόνων· πάντα γὰρ ταῦτα εἰς τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συλλαμϐάνει. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς καὶ καρτερώτερον δεῖ πρὸς πάντα τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων εἶναι. Λέγω γὰρ οὖν, ἔφη. Θάῤῥει μέντοι, ἔφη, ὦ παῖ· εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, [b] ὅτι τῶν ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμοίως ἅπτονται, ἄρχοντός τε ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτου· ἀλλ' ἐπικουφίζει τι ἡ τιμὴ τοὺς πόνους τῷ ἄρχοντι, καὶ τὸ αὐτὸν εἰδέναι, ὅτι οὐ λανθάνει, ὅ,τι ἂν ποιοίη. Ὁπότε δὲ, ὦ πάτερ, ἤδη ἔχοιεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοιέν τε, πονεῖν δὲ δύναιντο, τὰς δὲ πολεμικὰς τέχνας ἠσκηκότες εἶεν, φιλοτίμως δ' ἔχοιεν πρὸς τὸ ἀγαθοὶ φαίνεσθαι, τὸ δὲ πείθεσθαι αὐτοῖς ἥδιον εἴη τοῦ ἀπειθεῖν, οὐκ ἂν

si quid eis prosperè eveniat, et unà dolere si quid adversi, et prompto esse animo dubiis eorum rebus unà succurrendis, et solicitus nè quâ in re labantur, et studiosè providere nè infelici successu rem gerant, in his magìs quodammodò oportet socium *te* præbere. Jam verò in rebus gerendis, si per æstatem sint *gerendæ*, oportet imperatorem palàm se solis maximè patientem exhibere; sin per hyemem, frigoris; et si laborandum sit, laborum: nam hæc omnia ad conciliandum eorum quibus quis præsit amorem conducunt. Dicis tu, pater, inquit, oportere imperatorem omnia tolerantiùs pati, quàm eos qui sunt sub *ejus* imperio. *Id* utique dico, inquit. Tu tamen, fili, ait, bono sis animo: certò enim hoc scias, labores eosdem similibus corporibus, imperatoris *scilicet* et privati, æquè graves non esse; sed ipse honos labores nonnihil leviores facit imperatori, et quòd intelligat, minimè latere, quicquid *ipse* agat. Ubi verò, pater, res necessarias jam habeant milites, rectè valeant, labores perferre possint, in bellicis artibus exercitati sint, et obnixè strenui videri cupiant, et *denique* facere imperata quàm detrectare ipsis sit jucundius, nonne jam

a. Συμϐαίνῃ] Hanc scripturam exhibent, Editiones Argentor. Ingolst. et Stobæus; quam cum Stephano vulgatæ illi συμϐαίνει præferendam duxi.

b Ὅτι τῶν ὁμοίων, &c.] Sententiam hanc Cicero, in l. ii, Disput. Tusc. hæc verba præfatus transtulit, "Itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat; cujus in primis laudabat illud, quod diceret, *eosdem labores non æquè graves esse imperatori et militi: quòd ipse honos laborem leviorem faceret imperatorium.*" P. 160, Edit. Cantab.

ἤδη τηνικαῦτα σωφρονεῖν ἄν τίς σοι δοκοίη διαγωνίζεσθαι βουλόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους ὡς τάχιστα; Ναὶ, μὰ Δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε πλεῖον ἕξειν· εἰ δὲ μὴ, ἔγωγ' ἂν ὅσῳ οἰοίμην καὶ αὐτὸς βελτίων εἶναι, καὶ τοὺς ἑπομένους βελτίους ἔχειν, τόσῳ δ' ἂν μᾶλλον φυλαττοίμην· ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ἂν οἰώμεθα πλείστου ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα πειρώμεθα ὡς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιεῖσθαι. Πλέον δ' ἔχειν, ὦ πάτερ, πολεμίων πῶς ἄν τις δύναιτο μάλιστα; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι τοῦτο φαῦλον, ὦ παῖ, οὐδ' ἁπλοῦν ἔργον ἐρωτᾷς· ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τοῦτο ποιήσειν, καὶ ἐπίβουλον εἶναι, καὶ κρυψίνουν, καὶ δολερὸν, καὶ ἀπατεῶνα, καὶ κλέπτην, καὶ ἅρπαγα, [a] καὶ ἐν παντὶ πλεονέκτην τῶν πολεμίων. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπεν, Ὦ Ἡράκλεις, οἷον σὺ λέγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρα με γενέσθαι. Οἷος ἂν, ἔφη, ὦ παῖ, δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἴης. Πῶς μὴν, ἔφη, παῖδας ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τἀναντία τούτων ἐδιδάσκετε; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ νῦν γε, πρὸς τοὺς φίλους τε καὶ πρὸς τοὺς πολίτας· ὅπως δέ γε τοὺς πολεμίους δύναισθε κακῶς ποιεῖν, οὐκ οἶσθα μανθάνοντας ὑμᾶς πολλὰς κακουργίας; Οὐ δῆτ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ πάτερ. Τίνος μὴν, ἔφη, ἕνεκα ἐμανθάνετε τοξεύειν; Τίνος

tum sapere tibi quis videretur, si cum hoste quàm primùm confligere vellet? *Ità* profectò, inquit, si quidem superiori conditione sit futurus: sin minùs, ego certè quanto et meliorem me esse existimaverim, et meliores mecum habere, tanto magis caverem: quemadmodùm et alia, quæ à nobis plurimi æstimanda esse putemus, ut quàm maximè in tuto sint, operam damus. At quâ potissimùm ratione possit quis, pater, meliori esse quàm hostes conditione? Non herclè, inquit, non jam de levi, fili, neque simplici re percontaris: sed certò scias oportere eum qui præstaturus hoc sit, et insidiatorem esse, et mentis suæ occultatorem, et fraudulentum, et veteratorem, et furem, et raptorem, et in quâvis re plus quàm hostes habendi appetentem. Et Cyrus ad ea ridens ait, Dii boni, qualem esse me virum, tu, pater, oportere dicis! Qualis, inquit, si fueris, fili, et justissimus sis et legum observantissimus. At quî fit, ait, ut pueri cùm essemus et ephebi, his contraria nos doceretis? Immò, inquit, etiam nunc profectò, erga amicos *utique* et cives: hostes verò ut lædere possitis nonnè nôsti multas vos didicisse nequitias? Minimè equidem, pater, inquit. Cur, ergò ait *ille*, sagittare discebatis? Cur,

a Καὶ ἐν παντὶ πλεονέκτην] Anteà, πλεονεκτεῖν. Sed aptiùs Stephani et Mureti judicio, scribitur πλεονέκτην, continuatâ et hîc orationis formâ. Horum judicium confirmat MS. Bodl. necnon, Leunclavio teste, liber Budensis, quo Camerarium usum dicit.

δ' ἕνεκα, ἀκοντίζειν; Τίνος δ' ἕνεκα, [a]δολοῦν ὗς ἀγρίους πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι; Τί δὲ, ἐλάφους ποδάγραις καὶ ἀρπεδόναις; Τί δὲ λέουσι καὶ ἄρκτοις καὶ παρδάλεσιν ὐκ εἰς τὸ ἴσον καθιστάμενοι ἐμάχεσθε, ἀλλὰ μετὰ πλεονεξίας τινὸς ἀεὶ ἐπειρᾶσθε ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτά; Ἢ οὐ γινώσκεις ὅτι ταῦτα πάντα κακουργίαι τινὲς, καὶ ἀπάται, καὶ δολώσεις, καὶ πλεονεξίαι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, θηρίων γε· ἀνθρώπων δὲ εἰ καὶ δόξαιμι βούλεσθαι ἐξαπατῆσαι τινὰ, πολλὰς πληγὰς οἶδα λαμβάνων. Οὐδὲ γὰρ τοξεύειν, οἶμαι, ἔφη, οὐδ' ἀκοντίζειν ἄνθρωπον ἐπετρέπομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν ἐδιδάσκομεν· ἵνα γε νῦν μὲν μὴ κακουργοίητε τὺς φίλυς, εἰ δέ ποτε πόλεμος γένοιτο, δύναισθε καὶ ἀνθρώπων ϛοχάζεσθαι. Καὶ ἐξαπατᾷν δὲ καὶ πλεονεκτεῖν ὐκ ἐν ἀνθρώποις ἐπαιδεύομεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐν θηρίοις, ἵνα μηδ' ἐν τούτοις τὺς φίλους βλάπτοιτε· εἰ δέ ποτε πόλεμος γένοιτο, μηδὲ τούτων ἀγύμναϛοι εἴητε. Οὐκῦν, ἔφη, ὦ πάτερ, εἴπερ χρήσιμά ἐϛιν ἀμφότερ' ἐπίϛασθαι, εὖ τε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνθρώπυς, καὶ διδάσκειν ἀμφότερα ταῦτα ἔδει ἐν ἀνθρώποις. Ἀλλὰ λέγε-

jaculari? Cur, sues agrestes retibus et foveis fallendo captare? Cur, cervos pedicis et laqueis? Cur cum leonibus et ursis et pardis non æquo marte pugnabatis, sed aliquâ semper conditione superiori adversùs hasce *feras* certare nitebamini? Annon animadvertis hæc omnia nequitias esse, et fraudes, et dolos, et melioris conditionis captationes? *Sunt* herclè, inquit Cyrus, adversùs feras quidem; at hominum quenquam si modò decipere velle viderer, multas *me* plagas accipere *solitum* novi. Neque enim sagittis, opinor, *pater* inquit, neque jaculo hominem vobis ferire permisimus, sed scopum petere docebamus; non quidem ut in præsens noceretis amicis, verùm si quando bellum obortum sit, etiam homines ictu certo ferire possetis. Atque adeò fallaciis utendi et meliorem aliquam conditionem præripiendi ratione non in hominibus vos instituimus, sed in feris, nec his *quidem artibus* ut amicos læderetis; at siquandò bellum sit obortum, neque his exercitati essetis. Atqui, pater, inquit, si utraque scitu sunt utilia, tàm benè quàm malè facere hominibus, hæc etiam utraque erant in hominibus docenda. Fertur utique, fili,

a Δολῦν] Rectè hoc verbum pro δυλῦν, quod hactenùs obtinuit, substituendum arbitratus est Stephanus. Nam pro hâc emendatione facit, primùm, res ipsa; cùm is, qui apros retibus et foveis capit, dolo adversùs illos utatur, non vi apertâ, de quâ potiùs, quàm de dolo dicendum esset τὸ δυλοῦν; deindè, quòd et præcedit δολερὸν et sequitur δολώσεις. Et lectionem sanè quam Stephanus, his rationibus adductus, reponendam censuit, MS. Bodl. clarè repræsentat. Huic etiam suffragium suum dedit Cl. Lamb. Bos; qui similem planè locum ex Plutarchi protulit *amatorio*, p. 757, tom. 2. Εὐχόνται δ' Ἀρισαίῳ δολοῦντες ὀρύγμασι ἢ βρόχοις λύκους καὶ ἄρκτυς—Ubi habemus δολοῦν ὀρύγμασι καὶ βρόχοις, ut hîc δολοῦν πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι.

ται, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων γενέσθαι ποτὲ ἀνὴρ διδάσκαλος τῶν παίδων, ὃς ἐδίδασκεν ἄρα τοὺς παῖδας [a] τήν τε δικαιοσύνην, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις, καὶ ἀδικίαν· μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι· καὶ μὴ ἐξαπατᾷν, καὶ ἐξαπατᾷν· καὶ μὴ διαβάλλειν, καὶ διαβάλλειν· καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ πλεονεκτεῖν. Διώριζε δὲ τούτων ἅ τε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον ἦν, καὶ ἃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς· καὶ ἔτι δὲ προβὰς ταῦτα ἐδίδασκεν, ὡς τοὺς φίλους δίκαιον εἴη ἐξαπατᾷν, ἐπί γε ἀγαθῷ· καὶ κλέπτειν τὰ τῶν φίλων, ἐπί γε ἀγαθῷ. Καὶ ταῦτα διδάσκοντα ἀναγκη καὶ γυμνάζειν ἦν πρὸς ἀλλήλους τοὺς παῖδας ταῦτα ποιεῖν· ὥσπερ καὶ ἐν πάλῃ φασὶ τοὺς Ἕλληνας διδάσκειν ἐξαπατᾷν, καὶ γυμνάζειν δὲ τοὺς παῖδας πρὸς ἀλλήλους τοῦτο δύνασθαι ποιεῖν. Γενόμενοι οὖν τινες οὕτως εὐφυεῖς καὶ πρὸς τὸ εὖ ἐξαπατᾷν, καὶ πρὸς τὸ εὖ πλεονεκτεῖν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖν οὐκ ἀφυεῖς ὄντες, οὐκ ἀπείχοντο οὐδ' ἀπὸ τῶν φίλων, τὸ μὴ οὐχὶ πλεονεκτεῖν αὐτῶν πειρᾶσθαι. Ἐγένετο οὖν ἐκ τούτου [b] ῥήτρα, ᾗ καὶ νῦν χρώμεθα ἔτι, ἁπλῶς

ait *ille*, tempore majorum nostrorum virum quendam fuisse puerorum magistrum, qui nimirum justitiam pueros doceret, quemadmodùm tu quoque jubes, et injustitiam; non mentiri, et mentiri; non fallere, et fallere; non calumniari, et calumniari; non *aliis* præripere commodum, et præripere. Distinguebat etiam quænam horum erga amicos, quæ adversùs inimicos facienda essent: atque adeò progressus ulteriùs hæc docebat, amicos decipere, *ipsorum* bono quidem, justum esse; et amicorum res, *ipsorum* quidem bono, furari. Hæc qui docebat pueros ad ea inter se facienda exercuer[illegible] etiam necesse er[illegible]; quemadmodùm et in luctâ circumveniendi rationem Græcòs docere aiunt, atque etiam exercere pueros ut inter se hoc facere possint. Itaque cùm nonnulli naturâ essent ingeniosi et ad scitè decipiendum, et ad *aliis* aliquid scitè præripiendum, ac fortassè etiam ad lucrandi studium non inepti essent, nec ab amicis quidem abstinebant, quo minùs eis aliquid præripere conarentur. Factum est igitur indè decretum, quo nunc etiam utimur, ut

a Τήν τε δικαιοσύνην] In vulgatis, voces καὶ ἀδικίαν non leguntur. Sed particula copulativa τε ante δικαιοσύνην, ad aliquid ducere videtur, quod justitiæ mox opponendum sit; sicut et cætera inter se pugnant hujus periodi membra. Igitur Leunclavii conjecturam, quæ Stephano etiam valdè arrisit, secutus, voces καὶ ἀδικίαν suo loco inferendas curavi; orationi enim complendæ vel hæ vel similes omninò deesse videntur.

b Ῥήτρα] In omnibus ferè editis, φήτρα hîc perperàm legitur. Nos, re quidem ipsâ duce, Stephanum, Leunclavium et Muretum sequendos omninò putavimus, qui primi ῥήτραν haud dubiè recipiendam animadvertêre. Hanc porrò vocem in margine MS. Bodl. laudatam invenimus. Græci autem, teste Plutarcho, tom. i, p. 43 et 47, et tom. ii, p. 213. Leges à Lycurgo latas ῥήτρας dixêre.

διδάσκειν τὺς παῖδας, ὥσπερ τοὺς οἰκέτας πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διδάσκομεν ἀληθεύειν, καὶ μὴ ἐξαπατᾷν, μηδὲ κλέπτειν, μηδὲ πλεονεκτεῖν· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῖεν, κολάζειν· ὅπως σὺν τοιούτῳ ἔθει ἐθισθέντες, πρᾳότεροι πολῖται γένοιντο. Ἐπεὶ δὲ ἔχοιεν τὴν ἡλικίαν, ἥνπερ σὺ νῦν ἔχεις ἤδη, καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι διδάσκειν. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι ἐξενεχθῆναι δοκεῖτε πρὸς τὸ ἄγριοι πολῖται γενέσθαι, ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἀλλήλους συντεθραμμένοι· ὥσπερ γε καὶ περὶ ἀφροδισίων οὐ διαλεγόμεθα πρὸς τοὺς ἄγαν νέους, ἵνα μὴ πρὸς τῇ ἰσχυρᾷ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῖς ῥᾳδιουργίας προσγενομένης, ἀμέτρως αὐτῇ χρῷντο οἱ νέοι. Νὴ Δί', ἔφη· ὡς τοίνυν ὀψιμαθῆ με ὄντα τούτων τῶν πλεονεξιῶν, ὦ πάτερ, μὴ φείδυ, εἴ τι ἔχεις, διδάσκειν [a] ὅπως πλεονεκτήσω ἐγὼ τῶν πολεμίων. Μηχανῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόση ἐςὶ δύναμις, τεταγμένοις τοῖς σαυτοῦ ἀτάκτους λαμβάνειν τοὺς πολεμίυς· καὶ ὡπλισμένοις, ἀόπλους· ἢ ἐγρηγορόσι, καθεύδοντας· ἢ φανερούς σοι ὄντας, ἀφανὴς ὢν αὐτὸς ἐκείνοις· καί ἐν δυσχωρίαις αὐτοὺς γιγνομένους, ἐν ἐρυμνῷ αὐτὸς ὤν, ὑποδέξῃ. Καὶ πῶς ἄν, ἔφη, τίς τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἁμαρτάνοντας δύναιτο ἂν

simpliciter docerentur pueri, quemadmodùm servos docemus erga nos veraces esse, et non fallaciis uti, nec furari, nec quidquam *alicui* plus habendi desiderio eripere: si *quid* autem contra hæc facerent, ut castigarentur; quò *nimirum* mansuetiores, his moribus adsuefacti, cives existerent. At postquam eâ essent ætate, quâ tu jam nunc es, *tunc sanè iis* et jura adversùs hostes *servanda* tutò tradi posse putabant. Non enim ampliùs *eò* efferri posse videmini, ut cives feri evadatis, cùm *ità* simul nutriti et educati estis, ut vos mutuò revereamini: sicuti de rebus venereis ad valdè juvenes verba non facimus, nè accedente ad vehementem eorum libidinem audaciâ, immodicè huic *libidini* indulgeant juvenes. Ità profectò, inquit *Cyrus:* quapropter me, ceu serò accedentem ad discendum rationes illas præripiendi commoditates, pater, docere, si quid habes, nè recusato, quò ego meliori sim, quàm hostes, conditione. Igitur enitere, inquit, quantum potes, ut cum tuis instructis hostes non instructos deprehendas; et cum armatis, inermes; et cum vigilantibus, dormientes; et abs te conspectos, cùm ipsi te non videant; et ut difficultatibus locorum impeditos, ipse in loco munito constitutus, excipias. Et quonam modo pater, inquit, possit aliquis hostes in hujusmodi erroribus

a Ὅπως πλεονεκτήσω, &c.] Ut τοῦ πλεονεκτεῖν et πλεονεξίας (quibus crebrò usus est Xenophon) innotescat vis, eam haud abs re forsan constare notandum est, in dolis intendendis, in insidiis locandis, in consiliis occultandis, omníque adeò præripiendâ occasione, quà quis alium fallere, anteire, et superare queat.

τοὺς πολεμίους λαμβάνειν; Ὅτι, ἔφη, ὦ παῖ, πολλὰ μὲν τούτων ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πολεμίους πάσχειν. [a] Σιτοποιεῖσθαί τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέρους, κοιμᾶσθαί τε ἀμφοτέρους, καὶ ἕωθεν ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα σχεδὸν ἅμα πάντας ἀποχωρεῖν δεῖσθαι· καὶ ταῖς ὁδοῖς, ὁποῖαι ἂν ὦσι, τοιαύταις ἀνάγκη χρῆσθαι· ἃ χρή σε πάντα κατανοοῦντα, ἐν ᾧ μὲν ἂν ὑμᾶς γινώσκῃς ἀσθενεστάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα φυλάττεσθαι· ἐν ᾧ δ' ἂν τοὺς πολεμίους αἰσθάνῃ [b] εὐχειρωτοτάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι. Πότερον δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τούτοις μόνον ἐστὶ πλεονεκτεῖν, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; Καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἔφη, ὦ παῖ· ἐν τούτοις μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται, εἰδότες ὅτι δέονται. Οἱ δ' ἐξαπατῶντες τοὺς πολεμίους δύνανται, καὶ θαρσῆσαι ποιήσαντες, ἀφυλάκτους λαμβάνειν· καὶ διῶξαι [c] παραδόν-

deprehendere? Quoniam, fili, ait, multa talia cùm vobis tum hostibus accidere necesse est. Nam utrosque cibum sumere necesse est, utrosque etiam somnum capere, ac manè ad *factu* necessaria simul ferè omnibus secedendum est; et viis, qualescunque fuerint, talibus uti necesse est: quæ te omnia considerantem oportet, ubi quidem vos maximè imbecillos esse animadverteris, ibi summâ cautione uti: ubi verò posse senseris hostes facillimè opprimi, ibi potissimùm eos adoriri. Num verò in his duntaxat, ait Cyrus, meliori esse conditione licet, an etiam in quibusdam aliis? *In aliis*, et sanè multo magìs, inquit, fili: nam in his quidem plerumque omnes cautiones adhibent accuratas, quippe quas necessarias esse intelligant. Qui verò hostibus fallendis operam dant, possunt *eos*, et injectâ fiduciâ, incautos opprimere; et concessâ

a Σιτοποιεῖσθαι] Interpretes alii alio modo verbum hoc exponunt: Philelphus *frumentatum ire*, Leunclavius, *victûs rationem expedire*, reddit. Suidam ego sequendum duxi, qui id hîc accipi scribit pro τροφὴν λαμβάνειν, *cibum sumere*. Sensus hoc modo exoritur tum huic loco consentaneus, tum iis quæ noster lib. hujus Historiæ vii, tradit, nempè, οὐδαμοῦ ἀνθρώπους εὐχειρωτοτέρους εἶναι, ἢ ἐν σίτοις καὶ ποτοῖς, &c.

b Εὐχειρωτοτάτους] Omninò placet hæc lectio, quam Stephanus et Leunclavius ex conjecturâ restituendam pronuntiârunt. Vulgati habent εὐχειροτάτους. Sed εὐχείρωτος ferè, non item εὔχειρος, dici solet qui *facilè subjugari*, seu *capi potest*. Atque itâ Xenophontem ipsum hâc usum esse voce ex iis constat, quæ modò ex eo ad σιτοποιεῖσθαι attulimus. Et, ut ex hâc voce, itâ ex illâ καρτερώτερον, p. 85, syllabam excidisse, iidem docti viri putârunt: cùm Xenophon alibi eum καρτερικὸν dicere soleat, quem loco citato καρτερὸν appellat. Ut, ἀπομν. lib. i, p. 414, —πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος.

c Παραδόντας] Legitur etiam προδόντας. Ut verò illud huic præponam auctores mihi sunt Muretus, Stephanus, et Leunclavius. Utrocunque autem modo legas, loci sensus satìs constabit, Sapienter scil. facturum imperatorem, qui hostibus se suosque insequendi occasionem nonnunquam præbet; illi enim, dum incautè sequuntur eos qui fugam simulant, ordines solent deserere.

τες ἑαυτοὺς, ἀτάκτους ποιῆσαι· καὶ ἐς δυσχωρίαν φυγῇ ὑπαγάγοντες, ἐνταῦθα ἐπιτίθεσθαι. Δεῖ δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, φιλομαθῆ σε τούτων πάντων ὄντα, οὐχ, οἷς ἂν μάθοις, τούτοις μόνοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιητὴν εἶναι τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους μηχανημάτων· ὥσπερ καὶ οἱ μουσικοὶ οὐχ, οἷς ἂν μάθωσι, τούτοις μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μέλη πειρῶνται ποιεῖν. Καὶ σφόδρα μὲν καὶ [a] ἐν τοῖς μουσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ εὐδοκιμεῖ, πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον τὰ καινὰ μηχανήματα εὐδοκιμεῖ· ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἐξαπατᾷν δύνανται τοὺς πολεμίους. Εἰ δὲ σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο μετενέγκοις ἐπ' ἀνθρώπους, ἢ τὰς μηχανὰς, ἃς καὶ πάνυ ἐπὶ τοῖς μικροῖς θηρίοις ἐμηχανῶ, οὐκ οἴει ἂν, ἔφη, πρόσω πάνυ ἐλάσαι τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους πλεονεξίας; Σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς ὄρνιθας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χειμῶνι ἀνιστάμενος, ἐπορεύου νυκτός· καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνιθας ἐπεποίητό σοι ἐπὶ τούτῳ αἱ πάγαι αὐταῖς, καὶ τὸ κεκινημένον χωρίον ἐξείκαστο τῷ ἀκινήτῳ. Ὄρνιθες δὲ ἐπεπαίδευντό σοι, ὥστε σοὶ μὲν τὰ συμφέροντα ὑπηρετεῖν, τὰς δὲ ὁμοφύλους ὄρνιθας ἐξαπατᾷν· αὐτὸς δὲ ἐνή-

se insequendi facultate, eorum ordines perturbare; et cùm fugâ *simulatâ* paulatim in difficilia loca perduxerint, ibi aggredi. Oportet autem te, fili, inquit, qui hæc omnia discendo callere cupis, non, quæcunque didiceris, his solis uti, sed ipsum etiam machinationum esse adversùs hostes opificem: quemadmodùm et musici non iis tantùm, quos didicêre, modis utuntur, sed alios etiam facere conantur. Ac vehementer quidem cùm in musicis quæ nova sunt et florida probantur, tum verò multò magìs in rebus bellicis novæ machinationes laudantur: hæ enim faciliùs hostes decipere possunt. Quòd si tu quidem, fili, ait, nihil aliud in homines transferas, quàm eas molitiones quas vel adversùs bestias minutas admodùm excogitabas, nonne *te*, inquit, plurimùm in rationibus, quibus hoste superior evadas, inveniendis profecturum putas? Nam tu quidem hyeme surgens sævissimâ, ad *captandas* aves noctu ire solebas; et priusquàm aves se commoverent, *jam* eis erant abs te posita in hunc finem retia, et quem moveras locus erat immoto persimilis: *quædam* autem tibi aves erant *ità* edoctæ, ut tuis quidem commodis servirent, sui verò generis aves in fraudem pellicerent: ipse in insidiis *ità* te

[a] Καὶ ἐν τοῖς μουσικοῖς, &c.] Priorem hujus sententiæ partem ab Homero Xenoph. accepisse videtur: sic enim ille:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Ὀδυσ. α'. v. 351,—2. Nec aliter Pindarus:

——Αἴνει δὲ παλαιὸν
Μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων
Νεωτέρων. Ὀλυμπ. θ'. v. 73, et seq.

θρευες, ὥστε ὁρᾶν μὲν αὐτὰς, μὴ ὁρᾶσθαι δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν· εἶχες δ᾽ ἐπιμέλειαν τοῦ φθάνειν ἕλκων τὰ πετεινὰ πρὸ τοῦ φυγεῖν. Πρὸς δ᾽ αὖ τὸν λαγὼ, ὅτι μὲν ἐν σκότει νέμεται, τὴν δ᾽ ἡμέραν ἀποδιδράσκει, κύνας ἔτρεφες, αἳ τῇ ὀσμῇ αὐτὸν ἀνεύρισκον. Ὅτι δὲ ταχὺ ἔφευγεν, ἐπεὶ εὑρεθείη, ἄλλας κύνας εἶχες ἐπιτετηδευμένας πρὸς τὸ καταπόδας αἱρεῖν. Εἰ δὲ καὶ ταύτας ἀποφύγοιεν, τοὺς πόρους αὐτῶν ἐκμανθάνων, καὶ πρὸς οἷα χωρία φεύγειν αἱροῦνται οἱ λαγὼ, ἐν τούτοις τὰ δίκτυα δυσόρατα ἐνεπετάννυες, ἵνα [a] ἐν τῷ σφόδρα φεύγειν, αὐτὸς ἑαυτὸν, ἐμπίπτων, ἐνέδυ. Τοῦ δὲ μηδ᾽ ἐντεῦθεν διαφεύγειν, σκοποὺς τοῦ γιγνομένου καθίστης, οἳ ἐγγύθεν ταχὺ ἔμελλον ἐπιγενήσεσθαι· καὶ αὐτὸς μὲν σὺ ὄπισθεν κραυγῇ οὐδὲν ὑστεριζούσῃ τοῦ λαγὼ βοῶν, ἐξέπληττες αὐτὸν, ὥστε ἀφρόνως ἁλίσκεσθαι· τοὺς δὲ ἔμπροσθεν σιγᾶν διδάξας ἐνεδρεύοντας, λανθάνειν ἐποίεις. Ὥσπερ οὖν προεῖπον, εἰ τοιαῦτα ἐθελήσαις καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους μηχανᾶσθαι, οὐκ οἶδ᾽ ἔγωγε εἴ τινα λίποις ἂν τῶν πολεμίων. Ἢν δέ ποτε ἄρα ἀνάγκη γένηται [b] ϗ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ, καὶ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, καὶ ὡπλισμένους ἀμφοτέρους μάχην

abdebas, ut illas tu quidem cerneres, ab illis verò cerni non posses; curam etiam adhibuisti, ut volucres priùs trahendo anteverteres, quàm fugerent. Rursùs autem adversùs leporem, quòd is in tenebris pastum quærat, interdiù verò fugit, canes alebas, quæ eum odoratu investigarent. Quoniam verò, postquam fuerit inventus, celeriter in fugam se conjiceret, canes alias habebas ad *eum* vestigiis persequendo capiendum institutas. Quòd si et has effugerent lepores, edoctus eorum meatus, et ad quæ potissimùm loca fugere soleant, in illis retia visu difficilia tendebas, ut dum concitatè fugeret, illapsus *in ea lepus*, ipse se *in ea* indueret. Atque utì nè hinc etiam aufugeret, speculatores ejus quod accideret constituebas, qui è propinquo celeriter adcurrendo supervenirent *illi*: et tu quidem ipse à tergo clamorem ad leporem usque pervenientem tollens, *ità* territabas eum, ut improvidè *procurrens* caperetur: eos autem, quos ab anteriori parte in insidiis collocatos silere jusseras, latere faciebas. Quamobrem, ut aiebam anteà, si hujusmodi quædam adversùs homines etiam moliri volueris, haud equidem scio, an ullum ex hostibus *superstitem* relicturus sis. Quòd si aliquando necessitas obveniat, ut et in æquo campi, et marte aperto, et armatis utrisque prælium

a Ἵνα ἐν τῷ—ἐνέδυ] Sic etiam ἵνα cum indicativo construitur, 1 Cor. iv, 6,—ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε—pro φυσιῶσθε, uti videtur; sicut et ἐνέδυ hìc ponitur pro ἐνδύσαιτο.

b Καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ, ϗ, &c.] In vulgatis, ἐν τῷ ἰσοπέδῳ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ὡπλισμένους ϗ ἀμφοτέρους, &c. prætermissâ scil. priori ϗ, alterâ verò è suo loco in alienum translatâ. Bodleiani MS. lectionem nos admisimus, cui ferè nomen suum dedit olim Muretus.

συνάπτειν, ἐν τῷ τοιούτῳ δὴ, ὦ παῖ, αἱ ἐκ πολλοῦ παρεσκευασμέναι πλεονεξίαι μέγα δύνανται. Ταύτας δὲ ἐγὼ λέγω εἶναι, ὅταν τῶν στρατιωτῶν εὖ μὲν τὰ σώματα ἠσκημένα ᾖ, εὖ δὲ αἱ ψυχαὶ τεθηγμέναι, εὖ δὲ αἱ πολεμικαὶ τέχναι μεμελετημέναι ὦσιν. Εὖ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι ὁπόσους ἂν ἀξιοῖς σοι πείθεσθαι, καὶ ἐκεῖνοι πάντες ἀξιώσουσί σε πρὸ ἑαυτῶν βουλεύεσθαι. Μηδέποτε οὖν ἀφροντίστως ἔχε, ἀλλὰ τῆς μὲν νυκτὸς προσκόπει τί σοι ποιήσουσιν οἱ ἀρχόμενοι, ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται· τῆς δὲ ἡμέρας, ὅπως τὰ εἰς νύκτα κάλλιστα ἕξει. Ὅπως δὲ χρὴ τάσσειν εἰς μάχην στρατιὰν, ἢ ὅπως ἄγειν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ἢ στενὰς ἢ πλατείας ὁδοὺς, ἢ ὀρεινὰς ἢ πεδινάς· ἢ ὅπως στρατοπεδεύεσθαι, ἢ ὅπως φυλακὰς νυκτερινὰς ἢ καὶ ἡμερινὰς καθιστάναι, ἢ ὅπως πρὸς πολεμίους προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἢ ὅπως παρὰ πόλιν πολεμίαν ἄγειν, ἢ ὅπως πρὸς τεῖχος ἄγειν ἢ ἀπάγειν, ἢ ὅπως νάπας ἢ ποταμοὺς διαβαίνειν, ἢ ὅπως ἱππικὸν φυλάττεσθαι, ἢ ὅπως ἀκοντιστὰς ἢ τοξότας· καὶ εἴ γε δή σοι κατὰ κέρας ἄγοντι οἱ πολέμιοι ἐπιφανεῖεν, πῶς χρὴ ἀντικαθιστάναι· καὶ εἴ σοι ἐπὶ φάλαγγος ἄγοντι ἄλλοθέν ποθεν οἱ πολέμιοι φανεῖεν, ἢ κατὰ πρόσωπον, ὅπως χρὴ ἀντιπαράγειν· ἢ ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ἄν τις

conserendum sit, in hoc certè, fili, rerum statu, adjumenta quibus superiores evadamus, multò antè comparata, plurimùm valent. Hæc autem esse dico, cùm corpora militum probè fuerint exercitata, animíque probè exacuti sint, si militares artes probè excultæ. Prætereà hoc etiam certò scias necesse est, quoscunque censeas æquum esse tibi parere, eos item omnes existimaturos æquum esse, ut tu rebus eorum consulas. Nunquam igitur curam abjicias, sed noctu provideas quid subjectos imperio tuo facere velis, ubi dies advenerit; interdiù verò, quo pacto se res nocturnæ quàm optimè sint habituræ. Quâ verò ratione oporteat exercitum ad pugnam instruere, quo pacto vel interdiù vel noctu, vel per angustas vel latas, vel per montosas vel campestres vias ducere: quo pacto metari castra, quo pacto nocturnas diurnásve excubias constituere, quo pacto ad hostes accedere vel ab hostibus recedere, quo pacto propter urbem hostilem iter facere, quo pacto *exercitum* ad murum adducere vel abducere, quo pacto saltus vel fluvios transire, quo pactò à copiis equestribus vel à jaculatoribus vel à sagittariis cavere: et si quidem tibi *exercitum* in cornua explicatum ducenti se ostendant hostes, quâ ratione eis sit obsistendum; et si tibi *cum* phalangis in morem instructum ducenti ex aliâ quâvis parte, quàm à fronte, appareant, quo pacto ducendus sit in eos exercitus; quâ quis ratione possit quid hostes

μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως τὰ σὰ ἥκιστα οἱ πολέμιοι εἰδεῖεν· ταῦτα δὲ πάντα τί ἂν ἐγὼ λέγοιμί σοι; Ὅσα τε γὰρ ἐγὼ ᾔδειν, πολλάκις ἀκήκοας· ἄλλως τὲ εἴ τις ἐδόκει τὶ τούτων ἐπίστασθαι, οὐδενὸς αὐτῶν ἠμέληκας, οὐδ᾽ ἀδαὴς γεγένησαι. Δεῖ οὖν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, οἶμαι, τούτοις χρῆσθαι, ὁποίοις ἄν σοι ἀεὶ συμφέρειν τούτων δοκῇ. Μάθε δέ μου, ὦ παῖ, καὶ τάδε, ἔφη, τὰ μέγιστα· παρὰ γὰρ ἱερὰ καὶ οἰωνοὺς μήτ᾽ ἐν σαυτῷ μηδέποτε, μηδ᾽ ἐν [a] τῇ στρατιᾷ, κινδυνεύσῃς· κατανοῶν, ὡς ἄνθρωποι μὲν αἱροῦνται πράξεις εἰκάζοντες, εἰδότες δὲ οὐδέν, ἀπὸ ποίας ἔσται αὐτοῖς τἀγαθόν. Γνοίης δ᾽ ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνομένων. Πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη [b] πόλεις ἔπεισαν, καὶ ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι, πόλεμον ἄρασθαι πρὸς τούτους, ὑφ᾽ ὧν οἱ πεισθέντες ἐπιθέσθαι ἀπώλοντο. Πολλοὶ δὲ πολλοὺς ηὔξησαν ἤδη καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις, ὑφ᾽ ὧν αὐξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον. Πολλοὶ δέ, οἷς ἐξῆν φίλοις χρῆσθαι, καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν, τούτοις δούλοις μᾶλλον βουληθέντες ἢ φίλοις χρῆσθαι, ὑπ᾽ αὐτῶν τούτων δίκην ἔδοσαν. Πολλοῖς δ᾽ οὐκ ἤρκεσεν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχουσι ζῆν ἡδέως, ἐπιθυ-

rerum agant cognoscere, vel tu quid instituas hostes minimè sciant: hæc, *inquam*, omnia quid ego tibi commemorem? Nam et quæcunque ego noveram, audîsti sæpiùs; et prætereà si qui horum aliquid callere videbantur, eorum neminem neglexisti, nec imperitus evasisti. Quapropter ad *quælibet*, opinor, eventa his uti oportet *monitis*, quæcunque ex iis tibi quovis tempore ex usu potissimum fore videbuntur. Hæc etiam ex me, fili, maximi *sanè* momenti discito: nunquam vel ipse *solus*, vel cum exercitu, contrà quàm sacra monent et auguria, periculum adieris; *illud* cogitans, homines conjecturis nixos res gerendas suscipere, et planè nescios esse undè boni aliquid sit ipsis eventurum. Id quod ex ipsis rerum eventibus intelligas licet. Multi enim iique sapientissimi habiti, civitatibus persuaserunt, ut bellum adversùs eos moverent, à quibus illi, qui *alios* invadere persuasi fuerant, sunt deleti. Multi multos et privatos homines et respublicas ad majora provexerunt, à quibus promotis gravissima mala passi sunt. Multi, cùm eos, quibus amicis uti poterant, collatis *in ipsos* et acceptis beneficiis, servorum quàm amicorum loco habere maluerint, iisdem pœnas dedêre. Multi vitâ jucundâ cum partis *alicujus* possessione *conjunctâ* non contenti, cùm

a Ἐν τῇ στρατιᾷ] Ἐν hîc potestatem habet τοῦ μετά, perinde atque Luc. xiv, 31, —εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι.

b Πόλεις ἔπεισαν] Suspectum nonnullis est illud πόλεις, pro quo in quibusdam editis πολλοὺς ad marginem notatum est. Leunclavius Xenophontem πλείστους scripsisse putat. Nulla tamen satis idonea videtur antiquæ lectionis rejiciendæ ratio.

μήσαντες δὲ πάντων κύριοι εἶναι, διὰ ταῦτα καὶ ὧν εἶχον ἀπέτυχον· πολλοὶ δὲ τὸν πολύευκτον χρυσὸν κτησάμενοι, διὰ τοῦτον ἀπώλοντο. Οὕτως [a] ἥ γε ἀνθρωπίνη σοφία οὐδὲν μᾶλλον οἶδε τὸ ἄριστον αἱρεῖσθαι, ἢ εἰ κληρούμενος, ὅ, τι λάχοι, τοῦτό τις πράττοι. Θεοὶ δὲ, ὦ παῖ, αἰεὶ ὄντες πάντα ἴσασι, τὰ γεγενημένα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ ὅ, τι ἐξ ἑκάστου αὐτῶν ἀποβήσεται· καὶ τῶν συμβουλευομένων ἀνθρώπων οἷς ἂν ἵλεῳ ὦσι, προσημαίνουσιν ἅ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἃ οὐ χρή. Εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἐθέλουσι συμβουλεύειν, οὐδὲν θαυμαστόν· οὐ γὰρ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν, ὧν ἂν μὴ θέλωσιν ἐπιμελεῖσθαι.

omnia suam in potestatem redigere cuperent, idcircò iis etiam quæ possidebant exciderunt: multi *denique* aurum tantoperè votis *omnium* expetitum adepti, ob hoc *ipsum* periêre. Itaque humana quidem sapientia nihilo magìs quod optimum est deligere novit, quàm si quis sortibus ductis, hoc agat, quod ei sorte obtigerit. Verùm dii, fili, immortales omnia nôrunt, præterita, et præsentia, et quis singulorum futurus sit exitus: et hominibus *eos* consulentibus, quibus *quidem* sunt propitii, quæ suscipienda vel non suscipienda sint, antè significant. At non omnibus eos consulere velle, minimè mirum *videri debet*; neque enim necessitate sunt coacti illorum curam gerere, quos *benevolentiâ suâ complecti* nolint.

a Οὕτως ἥ γε ἀνθρωπίνη, &c.] Nihil gravius, nihil scholâ illâ dignius, ex quâ quasi sancto quodam augustóque fonte non hæc tantùm divina planè conclusio, sed et præcedens omnis, quatenùs ad mores spectat pietatemque, manavit oratio. Jam verò nec inusitatum est, nec sanè, ut opinor, ægrè ferendum, historicos rerum gestarum expositioni salubria quædam subindè admiscere monita, præceptísque amicis adeò legentium pectora formanda curare. Patris certè erat talia docere filium in aleam belli jam jam profecturum. Sed de pietate eâ, omníque adeò dicendi elegantiâ, quæ in scriptis Xenophontéis ubique ferè elucet, alium jam statuimus disserendi locum.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Β΄.

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν δὴ ἀφίκοντο διαλεγόμενοι μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίδος· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀετὸς δεξιὸς φανεὶς προηγεῖτο, προσευξάμενοι θεοῖς καὶ ἥρωσι, τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς πέμπειν σφᾶς, οὕτω διέβαινον τὰ ὅρια. Ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, προσηύχοντο αὖθις θεοῖς, τοῖς Μηδίαν γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτούς. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκὸς, ὁ μὲν πατὴρ πάλιν εἰς Πέρσας ἀπῄει, Κῦρος δὲ εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐπορεύετο. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κυαξάρην, πρῶτον μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἠσπάσαντο ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Κῦρον Κυαξάρης, πόσον τι ἄγοιτο στράτευμα. Ὁ δ᾽ ἔφη, τρισμυρίους μὲν, οἳ καὶ πρόσθεν ἐφοίτων πρὸς ὑμᾶς μισθοφόροι· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν οὐδεπώποτε ἐξελθόντων προσέρχονται τῶν ὁμοτίμων. Πόσοι τινές; ἔφη ὁ Κυαξάρης· Οὐκ ἂν ὁ ἀριθμός σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκούσαντα εὐφρανεῖ· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο

AC talia quidem disserentes Persidis usque fines pervenêre; cùm autem aquila dextra iis visa præcederet, deos et heroas precati terræ Persidis præsides, ut se propitii benigníque dimitterent, fines ità *demùm* transierunt. Postquam verò transiissent, rursùs deos precati sunt Medicæ terræ præsides, ut se propitii benigníque exciperent. His peractis, mutuò se complexi, ut par erat, ad Persas pater rursùs revertebat, Cyrus in Mediam ad Cyaxarem proficiscebatur. Cùm autem ad Cyaxarem Medorem in regione pervenisset Cyrus, primùm se, ut par erat, mutuò complexi salutârunt: deindè Cyrum interrogabat Cyaxares, quantum exercitum duceret. *Cyrus* autem, triginta quidem millia, inquit, qui et antehâc mercede conducti ad vos venire consueverunt: *præter hos* ex eorum etiam ordine qui ὁμότιμοι vocantur qui nullo unquam tempore *domo* sunt egressi, alii *quidam* adveniunt. Quàm multi? ait Cyaxares. Numerus *sanè* te, inquit Cyrus, cùm *eum* audieris, non admodùm delectabit; verùm illud

ἐννόησον, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμότιμοι καλούμενοι πολλῶν ὄντων τῶν ἄλλων Περσῶν ῥᾳδίως ἄρχουσιν. Ἀτὰρ, ἔφη, δέῃ τι αὐτῶν; ἢ μάτην ἐφοβήθης, οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἔρχονται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ πολλοί γε. Πῶς τοῦτο σαφές; Ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἥκοντες αὐτόθεν, ἄλλος ἄλλον τρόπον, πάντες ταυτὰ λέγουσιν. Ἀγωνιστέον ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας; Ἀνάγκη γὰρ, ἔφη. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ καὶ τὴν δύναμιν ἔλεξάς μοι, εἰ οἶσθα, πόση τις ἡ προσιοῦσα, καὶ πάλιν τὴν ἡμετέραν; ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρας, πρὸς ταῦτα βουλευώμεθα, ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα. Ἄκουε δὲ, ἔφη ὁ Κυαξάρης.

Κροῖσος μὲν ὁ Λυδὸς ἄγειν λέγεται μυρίους μὲν ἱππέας, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισμυρίους. Ἀρτάμαν δὲ, τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχοντα, λέγουσιν ἱππέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ σὺν πελτασταῖς οὐ μείους τετρακισμυρίων· Ἀρίβαιον δὲ, τὸν τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελταστὰς οὐ μείους τρισμυρίων· τὸν Ἀράβιον δὲ Μάραγδον, ἱππέας τε εἰς μυρίους, καὶ ἅρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι χρῆμα. [a] Τοὺς μέντοι Ἕλληνας,

tecum reputes *velim*, paucos hosce, qui ὁμότιμοι appellantur, in cæteros Persas, multi sint licèt, facilè imperium obtinere. Verùm, inquit, numquid iis tibi opus est? an sine causâ timuisti, neque veniunt hostes? Immò *veniunt* illi profectò, ait, et multi quidem. Quî hoc constat? Quòd cùm multi, inquit, indè veniant, alius alio modo, omnes *tamen* eadem referunt. Est ergò nobis cum viris certandum? *Id* utique *poscit* necessitas, ait *Cyaxares*. Cur igitur, inquit Cyrus, non mihi dixisti, si nôsti, et hostium copiæ, quæ adveniunt, quantæ sint, et item nostræ? ut cognitis ambabus, quo pacto optimè bellum geramus, pro earum ratione deliberemus. Audi verò, inquit Cyaxares:

Crœsus quidem ille Lydus ducere fertur equites decies mille, peltastas et sagittarios plures quadraginta millibus. Artamam autem, magnæ Phrygiæ principem, equitum circiter octo millia, hastatos cum peltastis non pauciores quadraginta millibus ducere perhibent: Aribæum, Cappadocum regem, equites ad sex mille, sagittarios et peltastas haud pauciores triginta millibus: et Maragdum Arabem, et equites ad decies mille, et currus ferè centum, et funditorum ingentem quandam copiam. De Græcis verò,

a Τοὺς μέντοι Ἕλληνας, &c.] Hoc periodi membrum, quòd à quarto quoque casu, præcedentium more, incipit, currente oratione, exit ἀνακολούθως. Cùm enim posset, Οἱ Ἕλληνες οἰκοῦντες ἐν τῇ Ἀσίᾳ οὐ λέγονται, &c. maluit, τοὺς μέντοι Ἕλληνας, &c. Subaudias igitur hîc necesse est ἀμφὶ, vel διὰ, ut sit accusativus absolutus. Hujus

τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας, οὐδέν πω σαφὲς λέγεται, εἰ ἕπονται· τοὺς δὲ ἀπὸ Φρυγίας, τῆς παρ' Ἑλλήσποντον, συμβαλεῖν φασι Γαβαῖον, ἔχοντα εἰς Καΰστρου πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππεῖς, πελταστὰς δὲ εἰς μυρίους. Κᾶρας μέντοι, καὶ Κίλικας, καὶ Παφλαγόνας παρακληθέντας οὔ φασιν ἕπεσθαι. [a]Ὁ δὲ Ἀσσύριος, ὁ Βαβυλῶνά τε ἔχων καὶ τὴν ἄλλην Ἀσσυρίαν, ἐγὼ μὲν οἶμαι ἱππέας μὲν ἄξειν οὐ μεῖον δισμυρίων· ἅρματα δ', εὖ οἶδ', οὐ πλείω διακοσίων· πεζοὺς δὲ, οἶμαι, παμπόλλους· εἰώθει γοῦν, ὁπότε δεῦρ' ἐμβάλλει. Σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, πολεμίους λέγεις, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισμυρίους εἶναι, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλέον ἢ εἴκοσι μυριάδας. Ἄγε δὴ, τῆς σῆς δυνάμεως τί πλῆθος φὴς εἶναι; Εἰσὶν, ἔφη, Μήδων ἱππεῖς μὲν πλείους τῶν μυρίων· πελτασταὶ δὲ καὶ

qui Asiam incolunt, nihil dum certi est allatum, an sequantur, *necne:* eos autem qui è Phrygiâ sunt, propter Hellespontum sitâ, Gabæo *sese* conjuncturos aiunt, qui ad Caystri planitiem sex millia equitum habet, peltastas circiter decies mille. Caras verò, et Cilices, et Paphlagonas, licèt arcessiti sint, non sequuturos aiunt. Quod autem ad Assyrium attinet, qui et Babylona, et reliquam Assyriam possidet, ducturum *eum* equidem arbitror, equites non pauciores viginti millibus; currus, sat scio, non plures ducentis; pedites verò, *ut* opinor, permultos: *sic* certè consuevit, cùm fines nostros invadit. Dicis tu, inquit Cyrus, hostium equites esse ad sexagies mille, peltastas verò et sagittarios plures ducentis millibus. Age verò, quem tuarum copiarum ais esse numerum? Medorum, inquit, sunt equites plures decem millibus; peltastæ et

structuræ non desunt exempla; unum adfero, quod suppeditat egregius ille atticismorum artifex Aristophanes;

Δεινόν γε τὸν κήρυκα, τὸν παρὰ τοὺς βροτοὺς
Οἰχόμενον, εἰ μηδέποτε νοστήσει πάλιν.

Ὀρνιθ. v. 1269 et seq.

a Ὁ δὲ Ἀσσύριος, &c.] Recta orationis structura, ut ἄξει legamus, postulat. Et hanc sanè lectionem exhibet MS. Bodleianus: quam tamen adeò non recipiendam puto, ut non possim non suspicari eam ab officiosâ nimìs librarii alicujus sedulitate profectam, quò nimirum ab omni ἀνακολουθίας et solæcismi periculo Xenophontem tutum præstaret. Sed tali non eget is auxilio. Melior adest defensor, Lucianus; quem vide rectum quarti loco casûs adhibentem, in Dialogo Nept. et Nereid. p. 107.—Νηρ. Ἀλλὰ κἀκείνην σῶσαι δεήσει, χαρισάμενος τῷ Διονύσῳ, pro δεήσει σε σῶσαι χαρισάμενον, &c. Ecce autem alterum, Ælianum scil. in Histor. Anim. lib. iv, cap. xxxvi, p. 82, edit. Tigur. Ἡ τῶν Ἰνδῶν γῆ φασιν αὐτὴν οἱ συγγραφεῖς πολυφάρμακον εἶναι, καὶ τ, &c. Illud etiam Stephanus considerandum esse monet, sæpè ἀνακολουθίαν hujusmodi apud Xenophontem reperiri. Nulla tamen protulit exempla; bina igitur dabo luculenta: Οὗτος δὲ, ὃν ᾤετο πιστὸν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν ηὗρε Κύρῳ φιλαίτερον ἢ ἑαυτῷ. Ἀναβ. lib. i, p. 159. Alterum extat Oecon. p. 478. Οἱ δὲ φίλοι, ἤν τις ἐπίστηται αὐτοῖς χρῆσθαι ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι: Simili modo nominativum absolutum apud Evang. reperimus; Joh. vi, 39.—ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, &c. &c. c. xvii, 5. —ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς, &c. Malè ergò Grotius aliique hujusmodi locutiones Hebraismis annumerandas esse statuerunt. Huc referri debent similes loquendi formulæ, apud Mat. xii, 36, Luc. xxi, 6, Joh. vii, 38, Act. vii, 40, atque alia passim apud N. T. loca, in quibus nominativus extat absolutus.

τοξόται γένοιντ' ἂν ὡς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κἂν ἑξακισμύριοι. Ἀρμενίων δὲ, ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν, παρέσονται ἱππεῖς μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. Λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μεῖον ἢ τρίτον μέρος τοῦ τῶν πολεμίων ἱππικοῦ, πεζοὺς δὲ σχεδὸν ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεις. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κυαξάρης, [a]ὀλίγους νομίζεις Περσῶν εἶναι, οὓς σὺ φῂς ἄγειν; Ἀλλ' εἰ μὲν ἀνδρῶν προσδεῖ ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴτε καὶ μὴ, αὖθις βουλευσόμεθα· τὴν δὲ μάχην μοι, ἔφη, λέξον ἑκάστων ἥτις ἐστί. Σχεδὸν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, πάντων ἡ αὐτή. Τοξόται γάρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ οἵ τ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ, τοιούτων γε τῶν ὅπλων ὄντων. Ἀνάγκη γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, τῶν πλειόνων ἡ νίκη· πολὺ γὰρ ἂν θᾶττον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν τιτρωσκόμενοι ἀναλωθείησαν, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων οἱ πολλοί. Εἰ οὖν οὕτως ἔχει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τί ἂν ἄλλο τις κρεῖττον εὕροι, ἢ πέμπειν εἰς Πέρσας, καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι εἴ τι πείσονται Μῆδοι, εἰς Πέρσας τὸ δεινὸν ἥξει, ἅμα δὲ αἰτεῖν πλεῖον στράτευμα; Ἀλλὰ

sagittarii in nostrâ utique *regione* fortassè fuerint sexagies mille. Ab Armeniis, inquit, qui nobis sunt finitimi, equitum millia quatuor aderunt, peditum viginti millia. Dicis tu, inquit Cyrus, equites nostros tertiâ parte equitatûs hostium esse minores, pedites verò dimidiam circiter *eorum peditatûs* partem. Quid igitur? ait Cyaxares, paucosne, *adeò* Persas esse arbitraris, quos ducere te dicis? Verùm nobis, inquit Cyrus, an præterea milite sit opus, nec ne, posthac deliberabimus: mihi autem, inquit, quæ sit singulorum pugnæ ratio exponito. Propè omnium, ait Cyaxares, est eadem. Nam illorum et nostri *milites* sagittarii sunt et jaculatores. Cùm ergò, ait Cyrus, hujusmodi sint arma, eminùs pugnare necesse erit. Necesse sanè *erit*, ait Cyaxares. Hîc igitur, inquit Cyrus, illorum *erit* victoria, qui *numero* plures fuerint: multò enim citiùs à pluribus pauci, vulneribus confecti, perierint, quàm à paucis plures. Si ergo, Cyre, inquit, sic se res habeat, quid aliud melius quis reperire possit, quàm ad Persas utì mittamus, et simul eos doceamus, calamitatem ad Persas penetraturam, si Medis adversi quid acciderit, simúlque majorem exercitum postulemus? At

a Ὀλίγους νομίζεις, &c.] In editis quibusdam exemplaribus legitur οὐκ ante ὀλίγους, quam, Stephano et Leunclavio præeuntibus, omisi. Hic autem loci sententiam sic interpretatur: Miratur utique, *ait*, Cyaxares, Cyrum ad Medorum Armeniorumque copias, non etiam Persicas adjicere. Quapropter subjicit interrogando: Quid ergo, Cyre? Tune tam exiguas arbitraris esse copias Persicas, quas ipse te aiebas adducere; ut illæ nostrarum numerum non adaugeant?

τοῦτο μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐδ' εἰ πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει γε οὐκ ἂν ὑπερβαλοίμεθα τοὺς πολεμίους. Τί μὴν ἄλλο ἐνορᾷς ἄμεινον τούτου; Ἐγὼ μὲν ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, [a] εἰ σὺ εἴην, ὡς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς προσιοῦσιν, οἷάπερ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν, οἱ τῶν ὁμοτίμων καλούμενοι. Ταῦτα δ' ἐστὶ, θώραξ μὲν περὶ τὰ στέρνα, γέῤῥον δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν, κοπὶς δὲ ἢ σάγαρις εἰς τὴν δεξιάν· κἂν ταῦτα παρασκευάσῃς, ἡμῖν μὲν ποιήσεις τὸ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ φεύγειν, ἢ τὸ μένειν, αἱρετώτερον. Τάττομεν δὲ, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς μένοντας· οἵγε μέντ' ἂν αὐτῶν φεύγωσι, τούτους ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμομεν, ὡς μὴ σχολάζωσι μήτε φεύγειν, μήτ' ἀναστρέφεσθαι. Κῦρος μὲν οὕτως ἔλεξε· τῷ δὲ Κυαξάρῃ ἔδοξέ τε εὖ λέγειν, καὶ τοῦ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι οὐκέτι ἐμέμνητο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προειρη-

hoc quidem, inquit Cyrus, certò scias, nos multitudine hostes non superaturos esse, etiamsi Persæ universi veniant. Quid igitur aliud, *quod* melius hoc *sit*, vides? Equidem, inquit Cyrus, si essem qui tu, quàm primùm Persis omnibus huc venientibus *ejusmodi* fabricanda curarem arma, qualibus instructi veniunt è nostris ii, qui ὁμότιμοι appellantur. Ea verò sunt, lorica circum pectus, in manu lævâ scutum, in dextrâ copis vel securis: hæc si paraveris, efficies ut nobis cum hostibus congredi tutissimè liceat, et hostibus *ipsis* foret optabilius fugere, quàm subsistere. Ac nos quidem ipsos, ait, adversùs eos collocamus qui subsistent: ex iis autem quicunque fugerint, hos vobis et equitibus adtribuimus, ut eis nec fugere vacet, nec converti. Cyrus quidem ad hunc modum disseruit: et Cyaxari visus et rectè dicere, *isque adeò* nullam de pluribus arcessendis mentionem faciebat ampliùs, sed arma, de quibus modò dictum, pa-

a Εἰ σὺ εἴην] In diversa hîc, ut solent errantes, editores interpretésque abeunt. In Flor. edit. legitur εἰ ἔχοιμι. In Ald. εἰ σὺ εἴην, ἔχοιμι. Leunclavius receptam sanè lectionem in suâ interpretatione sequutus est; at margini has etiam, εἰ ἔχοιμι, εἰ οἰσύην ἔχοιμι, ascripsit. Stephano vulgata scriptura ideò ferè displicet, quòd hujus loquendi generis vix aliud exemplum extare putaret: undè se malle ait, cum doctis quibusdam viris, legere, εἰ οἰσύην ἔχοιμι, vel potiùs οἰσύας; nam ὅπλα οἰσύινα, ut pergit is, apud Xenophontem, Hell. lib. ii, legimus. De loci hujus depravatione et nugatoriis conjecturis hactenùs; nunc ad tuendam quam retinuimus lectionem veniamus. Accipe igitur locutionis hujus exempla, à Stephano desiderata: Παρμενίων δὲ πρῶτος εἶπεν. Ἐγὼ μὲν, ὢν Ἀλέξανδρος, ἔλαβον ἂν τὰ διδόμενα. —Ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὑπολαβὼν εἶπε, Κἀγὼ, εἰ Παρμενίων ἦν, ἔλαβον ἄν. Diodor. Sic. Bibl. Hist. l. xvii, p. 531, Edit. Rhodom. Simili modo Arrianus: Ἀλέξανδρον δὲ Παρμενίωνι ἀποκρίνασθαι, ὅτι καὶ αὐτὸς ἂν, εἴπερ Παρμενίων ἦν, οὕτως, &c. lib. ii, de Exped. Alex. p. 101, Edit. Gronov. Nec aliter Plutarchus de Parmenionis consilio, et regiâ illâ Alexandri responsione; Ἔλαβον ἂν, εἰ Ἀλέξανδρος ἤμην. Κἀγὼ νὴ Δία, εἶπεν, εἰ Παρμενίων ἤμην. tom. ii, p. 180.

μένα. Καὶ σχεδόν τε ἕτοιμα ἦν, καὶ τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν, ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στράτευμα. Ἔνθα δὴ εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος, συναγαγὼν αὐτοὺς, τάδε.

“ Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὁρῶν, αὐτοὺς μὲν καθωπλισμένους
“ οὕτως, καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους, ὡς εἰς χεῖρας συμ-
“ μίξοντας τοῖς πολεμίοις, τοὺς δὲ ἑπομένους ὑμῖν Πέρσας γινώσ-
“ κων ὅτι οὕτως ὡπλισμένοι εἰσὶν, ὡς ὅτι προσωτάτω ταχθέν-
“ τες μάχεσθαι, ἔδεισα μὴ, ὀλίγοι στάντες, καὶ ἔρημοι συμμάχων
“ συμπίπτοντες πολεμίοις πολλοῖς, πάθοιτέ τι. Νῦν οὖν, ἔφη,
“ σώματα μὲν ἔχοντες ἀνδρῶν ἥκετε οὐ μεμπτά· ὅπλα δὲ ἔσται
“ αὐτοῖς [a] ὅμοια τοῖς ἡμετέροις. Τὰς γεμὴν ψυχὰς αὐτῶν
“ θήγειν, ἡμέτερον τὸ ἔργον. Ἄρχοντος γάρ ἐστιν οὐκ αὐτὸν μόνον
“ ἀγαθὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως
“ ὡς βέλτιστοι ἔσονται.” Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δ' ἥσθησαν μὲν πάντες, νομίζοντες μετὰ πλειόνων ἀγωνιεῖσθαι· εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ἔλεξε τοιάδε.

rabat. Ac *ea* cùm propè jam parata essent, Persarum aderant ὁμότιμοι ducentes eum qui à Persis *mittebatur* exercitum. Ibi tum Cyrus hæc, iis convocatis, verba fecisse perhibetur:

“ Ego vos quidem, amici, cùm sic et ipsos armatos, et animis pa-
“ ratos viderem, ut qui manus cum hostibus conserturi essetis, Persas
“ verò, qui vos sequuntur, ejusmodi armis instructos animadverterem,
“ ut *in hostem* pugnare, nisi *ab eo* quàm longissimè collocati, non pos-
“ sent, veritus sum nè, si pauci consisteretis, et belli sociis destituti in
“ magnam hostium multitudinem incideretis, adversi quid vobis eveni-
“ ret. Jam verò et corpora, inquit, virorum haud culpanda *vobiscum*
“ *unà* adducentes adestis; et illis arma nostris similia futura sunt. Ut
“ autem eorum exacuantur animi, eæ *scilicet* nostræ *erunt* partes. Est
“ enim ejus qui cum imperio est, non seipsum modò bonum præbere,
“ sed eorum etiam quibus præest curam gerere, ut illi quam optimi
“ evadant.” In hunc modum *Cyrus* quidem loquutus est: ii verò gavisi sunt omnes, quòd se plures in pugnâ socios habituros arbitrarentur; unus autem ex iis hujusmodi etiam verba fecit:

[a] Ὅμοια τοῖς ἡμετέροις] Stephanus legit ὑμετέροις, et mox etiam ὑμέτερον, pro ἡμέτερον τὸ ἔργον. Et cum eo facit MS. Eton. At ex præcedentibus illis verbis, ὡς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην ἅπασι Πέρσαις τοῖς προσιοῦσιν, οἷάπερ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν, &c. rectè Æmilius Portus ἡμετέροις legendum colligit. Hoc ipsum et ex sequentibus apparet; sic enim ipse Cyrus infrà, ad Persas verba faciens, dicit, Ἔξεστι δ' ὑμῖν λαβοῦσιν ὅπλα, οἷάπερ ἡμεῖς ἔχομεν, &c. Ἡμέτερον autem ἔργον, non ὑμέτερον, legendum, tum omnium ferè librorum consensus, tum res ipsa abundè docet: nam statim sequitur; Ἄρχοντος γάρ ἐστιν, &c.

« 'Αλλὰ θαυμαστὰ μὲν, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κύρῳ « συμβουλεύσω τι εἰπεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν τὰ ὅπλα λαμβάνωσιν « οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμαχεῖσθαι. [a] 'Αλλὰ γινώσκω γὰρ, ἔφη, « ὅτι οἱ τῶν ἱκανωτάτων καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι, οὗτοι καὶ « μάλιστα ἐνδύονται ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων· καὶ δῶρα ἢν διδῶ-« σιν οἱ τοιοῦτοι, κἂν μείω τυγχάνῃ ὄντα, ἢ τὰ παρὰ τῶν ὁμοίων, « ὅμως μείζονος αὐτὰ τιμῶνται οἱ λαμβάνοντες. Καὶ νῦν, ἔφη, « οἱ Πέρσαι παρακληθέντες ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἡσθήσονται, « ἢ ὑφ' ἡμῶν παρακαλούμενοι· εἴς τε τοὺς ὁμοτίμους καθιστά-« μενοι, βεβαιοτέρως σφίσιν ἡγήσονται ἔχειν τοῦτο, ὑπὸ βασιλέως « τε παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ γιγνόμενον, ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ « αὐτὸ τοῦτο ἄγοιντο. 'Απεῖναι μέντοι, οὐδὲ τὰ ἡμέτερα χρή· « ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ δεῖ τῶν ἀνδρῶν θήγειν πάντως τὸ φρόνημα. « Ἡμῖν γὰρ ἔσται τοῦτο χρήσιμον, ὅ,τι ἂν οὗτοι βελτίονες γένων-« ται.» Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καταθεὶς τὰ ὅπλα εἰς τὸ μέσον, καὶ συγκαλέσας πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας, ἔλεξε τοιάδε.

« Ἄνδρες [b] Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ ἔφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ὑμῖν χώρᾳ, καὶ

« Equidem fortassè, ait, mira *quædam* proferre videbor, si consilium « Cyro dare velim, ut aliquid pro nobis dicat, cùm arma sumpserint « ii quos belli socios habituri sumus. At enim sentio, inquit, eorum « orationes quibus et ad beneficium præstandum et ad lædendum max-« ima est facultas, plurimùm in audientium animos penetrare: tales « etiam si munera largiantur, licèt viliora sint iis quæ à paris conditionis « hominibus *offeruntur*, tamen ea pluris æstimant accipientes. Jam « verò Persæ, inquit, multò majori jucunditate afficientur, Cyrus eos « si cohortatus fuerit, quàm nostra illis adlatura esset cohortatio: et in « eorum qui ὁμότιμοι appellantur ordinem cooptati, *beneficium* hoc sta-« bilius sibi fore existimabunt, si et à filio regis et ab imperatore pro-« ficiscatur, quàm si à nobis ad hunc ipsum *gradum* promoverentur. « Neque verò illa abesse debent quæ nostri sunt muneris: sed omninò « quovis modo virorum animos exacuere oportet. Quicquid enim « illorum virtuti accesserit, id è re nostrâ fuerit.» Itaque Cyrus armis in medio depositis, atque omnibus Persarum militibus convocatis, hujusmodi orationem habuit:

« In eâdem, Persæ, nobiscum regione vos et nati estis et edu-

a 'Αλλὰ γινώσκω γὰρ, &c.] In eandem ferè sententiam apud Euripidem Hecuba, his versibus, quos ut insignes illustrésque laudat A. Gellius, lib. xi, 4.

Τὸ δ' ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν Πείσει. « Λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν Κἀκ τῶν δοκούντων, αὐτὸς οὐ ταὐτὸν σθένει.» Hec. v. 293, et seq.

b Ἄνδρες Πέρσαι, &c.] Hujusmodi pleonasticâ compellandi formulâ, Græcis, orationem habituris, perquàm familiari, usus est scriptor evangelicus. Act. i, 11, Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί, &c.

" ἐτράφητε· καὶ τὰ σώματά γε ἡμῶν ἐδὲν χείρονα ἔχετε, ψυχάς " τε ἐδὲν κακίονας ὑμῖν προσήκει ἡμῶν ἔχειν. Τοιῦτοι δ' ὄντες, " ἐν μὲν τῇ πατρίδι ἐ μετείχετε τῶν ἴσων ἡμῖν, οὐχ ὑφ' ὑμῶν " ἀπελαθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῦ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκην ὑμῖν εἶναι " πορίζεσθαι. Νῦν δὲ ὅπως μὲν ταῦτα ἕξετε, ἐμοὶ μελήσει, " σὺν τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλεσθε, λαβοῦσιν ὅπλα " οἷάπερ ἡμεῖς ἔχομεν, καὶ εἴ τι χείρονες ἡμῶν ἐςὲ, εἰς τὸν αὐ- " τὸν ἡμῖν κίνδυνον ἐμβαίνειν· κἀν τι ἐκ τύτων καλὸν κἀγαθὸν " γίγνηται, τῶν ὁμοίων ἡμῖν ἀξιῦσθαι. Τὸν μὲν οὖν πρόσθεν " χρόνον, ὑμεῖς τε τοξόται ϗ ἀκοντιςαὶ ἦτε, καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴ " τι χείρυς ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, οὐδὲν θαυμαςόν· ἐ γὰρ ἦν " ὑμῖν σχολὴ, ὥσπερ ἡμῖν, τύτων ἐπιμελεῖσθαι. Ἐν δὲ τῇδε " τῇ ὁπλίσει, ἐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προέξομεν. Θώραξ μὲν γὰρ περὶ " τὰ ςέρνα ἁρμόζων ἑκάςῳ ἔςαι, γέῤῥον δὲ ἐν τῇ ἀριςερᾷ, ὃ " πάντες εἰθίσμεθα φορεῖν, μάχαιρα δὲ ἢ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ, " ᾗ δὴ παίειν τὺς ἐναντίυς δεήσει, οὐδεν φυλαττομένυς μή τι παί- " σαντες ἐξαμάρτωμεν. Τί οὖν ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου ἡμῶν " διαφέροι, πλὴν ἐν τόλμῃ; ἣν οὐδὲν ὑμῖν προσήκει ἧττονα ὑμῶν " παρέχεσθαι. Νίκης τε γὰρ ἐπιθυμεῖν, ἣ τὰ καλὰ πάντα ϗ τὰ

" cati; et corpora quidem nostris nihilo deteriora habetis, animósque " *adeò* ut nostris nihilo ignaviores habeatis consentaneum est. Tales " autem cùm sitis, in patriâ quidem pari nobiscum conditione non " eratis, non quòd à nobis indè repulsi essetis, sed quòd vobis victum " quæritare necesse esset. At nunc ut hæc quidem *omnia quæ ad vi-* " *tam sunt necessaria* vobis suppetant, mihi curæ erit, diis juvanti- " bus: vobis autem licet, siquidem *ità* libuerit, sumptis qualia nos " gestamus armis, etiamsi nobis aliquâ in re deteriores sitis, idem no- " biscum *pugnæ* periculum adire: et si quid indè præclari et eximii " obtigerit, paria nobiscum *præmia*, tanquam qui iis digni fueritis, " consequi. Enimverò tempore anteacto, vos quoque sagittarii et ja- " culatores, quemadmodùm et nos, fuistis; quòd si in *sagittis jaculis-* " *que* mittendis minùs quàm nos periti eratis, minimè mirum *id videri* " *debet;* neque enim vobis his *artibus* studiosè operam dare, perindè " ac nobis, otium erat. At in hoc armaturæ genere, nihilo nos potiores " vobis erimus. Nam unicuique aptus erit thorax circa pectus, in lævâ " *manu* scutum, quod omnes gestare consuevimus, in dextrâ gladius vel " securis, quâ feriendi *nobis* erunt hostes, minimè verentibus nè ictus " nostri aberrent. Quid igitur est in his, quo alius nostrûm alium præstare " possit, præter audaciam? quam vos non minorem quàm nos exhibere " decet. Nam et victoriam expetere, quæ bona ac præclara omnia

" ἀγαθὰ κτᾶται καὶ σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει; " Κράτους τε, ὃ πάντα τὰ τῶν ἡττόνων τοῖς κρείττοσι δωρεῖται, " τί εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ καὶ ὑμᾶς τούτου δεῖσθαι; Τέλος εἶπεν· " Ἀκηκόατε πάντα· ὁρᾶτε τὰ ὅπλα πάντα· ὁ μὲν χρῄζων, λαμ- " βανέτω ταῦτα, καὶ ἀπογραφέσθω πρὸς τὸν ταξίαρχον εἰς τὴν " ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν· ὅτῳ δ' ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρου χώρᾳ εἶναι, κα- " ταμενέτω ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις." Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· Ἀκούσαντες δὲ οἱ Πέρσαι ἐνόμισαν, εἰ παρακαλούμενοι ὥστε τὰ ὅμοια πονοῦντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν, μὴ θελήσουσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀμηχανοῦντες βιοτεύειν· καὶ οὕτω δὴ ἀπογράφονται πάντες, ἀνέλαβόν τε τὰ ὅπλα πάντες.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν προσιέναι, παρῆσαν δὲ οὐδέπω, ἐν τούτῳ ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἀσκεῖν μὲν τὰ σώματα τῶν μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἰσχὺν, διδάσκειν δὲ τὰ τακτικὰ, θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. Καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ Κυαξάρου ὑπηρέτας, προσέταξεν ἑκάστοις τῶν στρατιωτῶν ἱκανῶς, ὧν ἐδέοντο, πάντα πεποιημένα, παρασχεῖν· τοῦτο δὲ παρασκευάσας, οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐλελοίπει, ἢ ἀσκεῖν τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον· ἐκεῖνο δοκῶν καταμεμαθηκέναι, ὅτι οὗτοι κράτιστοι ἕκαστα γίγνονται, οἳ ἂν ἀφέμενοι τοῦ πολλοῖς προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπὶ ἓν ἔργον τράπωνται.

" parat et conservat, cur nos magìs quàm vos deceat? Et cur *victrici* " potentiâ, quæ facultates devictorum omnes victoribus donat, nobis " opus esse magìs quàm vobis, rationi sit consentaneum? Tandem dixit, " Audîstis omnia: arma omnia cernitis: *iis* qui indiget, ea capiat, no- " ménque apud cohortis præfectum profitendo in eundem nobiscum " ordinem adscribatur: cui verò mercenarii *militis* locum tenere sat est, " in servilibus armis maneat *indutus*." Hæc Cyri verba fuerunt: Quæ cùm audîssent Persæ, jure se arbitrabantur omnem *deindè* ætatem in rerum inopiâ et egestate acturos, si invitati ut pares suscipiendo labores eadem consequerentur *præmia*, non paruîssent: itaque omnes nomina *sua* sunt professi, omnésque *adeò* arma acceperunt.

Intereà verò dum hostes adventare dicerentur, nec dum tamen adessent, Cyrus suorum corpora ad robur exercere nitebatur, et *eos* quæ ad disciplinam militarem pertinent docere, et ad res bellicas animos acuere. Ac primùm quidem acceptis à Cyaxare ministris, imperavit *eis* ut singulis militibus abundè omnia, quibus opus esset, parata suppeditarent: quod cùm *ità* curâsset, nihil aliud ipsis *militibus agendum* reliquit, quàm ut in rebus bellicis *sese* exercerent; quippe qui illud sibi videretur animadvertisse singulis *nimirum* eos in rebus effici præstantissimos, qui misso facto plurium studio, ad unam rem animum converterent.

Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν περιελὼν καὶ τὸ τόξῳ μελετᾷν καὶ ἀκοντίῳ, κατέλιπε τοῦτο μόνον αὐτοῖς, τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέῤῥῳ καὶ θώρακι μάχεσθαι. Ὥστε εὐθὺς αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώμας, ὡς ὁμόσε ἰτέον εἴη τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδενὸς ἀξίους εἶναι συμμάχους· τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολογῆσαι, οἵ τινες ἂν εἰδῶσιν ὅτι οὐδὲ δἰ ἓν ἄλλο τρέφονται, ἢ ὅπως μάχωνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐννοήσας ὅτι περὶ ὁπόσων ἂν γένωνται ἀνθρώποις φιλονεικίαι, πολὺ μᾶλλον ἐθέλουσι ταῦτα ἀσκεῖν, ἀγῶνάς τε αὐτοῖς προεῖπεν ἁπάντων, ὁπόσα ἐγίνωσκεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι ὑπὸ στρατιωτῶν. Ἃ δὲ προεῖπε, τάδε ἦν· [a] ἰδιώτῃ μὲν, ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῆ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐθελόπονον, καὶ φιλοκίνδυνον μετ᾽ εὐταξίας, καὶ ἐπιστήμονα τῶν στρατιωτικῶν, καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα, καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· πεμπαδάρχῳ δὲ, αὐτὸν ὄντα οἷόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην, καὶ τὴν πεμπάδα, εἰς τὸ δυνατὸν, τοιαύτην παρέχειν· δεκαδάρχῳ δὲ, τὴν δεκάδα· ὡσαύτως δὲ λοχαγῷ, τὸν λόχον· ὡς δὲ αὔτως ταξιάρχῳ· ὡς δὲ αὔτως ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ἀρχόντων, ἀνεπίκλητον αὐτὸν ὄντα

Quin etiam ex ipsis rebus ad bellum pertinentibus sublatâ sagittandi jaculandíque exercitatione, hoc solum illis *agendum* reliquit, ut gladio et scuto et thorace *instructi* pugnarent. Itaque statim sic eorum præparavit animos, ut vel cominùs cum hostibus congrediendum *statuerent*, vel fatendum *se* nullius in bello momenti socios esse: hoc autem fateri grave *est illis*, qui aliam nullam ob causam ali se nôrunt, quàm utì pro iis pugnent qui victum præbent. Prætereà, cùm ei in mentem veniret homines in iis multò libentiùs se exercere, de quibus contentiones cum æmulatione conjunctæ inter ipsos nascantur, certamina earum rerum omnium indixit illis, in quibus exerceri milites utile esse judicaret. Erant autem hæc, quæ indicebat; gregario *militi*, ut præfectis se obedientem exhiberet, ad labores impigrum, ad subeunda pericula, ordine *tamen* servato, promptum, peritum rerum militarium, in armis elegantiæ studiosum et in hujusmodi rebus omnibus laudis avidum: quinque virorum præfecto, ut et ipse boni *militis* gregarii more se gereret, et quinionem, pro virili, talem exhiberet: decurioni, ut decuriam: manipuli itidem ductori, manipulum: cohortis itidem præfecto; itidemque aliorum præfectorum unicuique, tum ut ipse reprehensione

a Ἰδιώτῃ μὲν, ἑαυτὸν, &c.] Vulgò, ἰδιώτῃ μὲν ἀγαθὸν ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῆ, &c. Pessimè: nam si ἀγαθὸν sit retinenda, distinctio ante eam, et post παρέχειν, erit ponenda: quin et, Stephano censente, copulativam particulam καὶ ante εὐπειθῆ, necesse fuerit addere. Sed cùm vox ἀγαθὸν Stephano et Leunclavio sit suspecta, à Philelpho non reddatur, in Argentor. Ingolst. editionibus, et MS. Bodl. non legatur, haud temerè est, quòd ei locum in textu denegandum statuimus.

ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὐτῷ ἀρχόντων, ὅπως ἐκεῖνοι αὖ ὧν ἂν ἄρχωσι παρέξουσι τὰ δέοντα ποιοῦντας. Ἆθλα δὲ προὔφηνε, τοῖς μὲν ταξιάρχαις, οἳ κρατίστας δόξαιεν τὰς τάξεις παρασκευάσαι, χιλιάρχους ἔσεσθαι· τῶν δὲ λοχαγῶν, οἳ κρατίστους δόξαιεν τοὺς λόχους ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιαρχῶν χώρας ἐπαναβήσεσθαι· τῶν δ' αὖ δεκαδαρχῶν τοὺς κρατίστους, εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι· τῶν δ' αὖ πεμπαδαρχῶν, ὡσαύτως εἰς τὰς τῶν δεκάρχων· τῶν γεμὴν ἰδιωτῶν τοὺς κρατιστεύοντας εἰς τὰς τῶν πεμπαδαρχῶν. Ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τούτοις τοῖς ἄρχουσι, πρῶτον μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαί, αἳ πρέπουσαι ἑκάστοις, συμπαρείποντο. Ἐπανέτεινε δὲ καὶ μείζονας ἐλπίδας τοῖς ἀξίοις ἐπαίνου, εἴ τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἀγαθὸν μεῖζον φαίνοιτο. Προεῖπε δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις ταῖς τάξεσι, καὶ ὅλοις τοῖς λόχοις· καὶ ταῖς δεκάσιν ὡσαύτως καὶ ταῖς πεμπάσιν, ἐὰν φαίνωνται [a] εὐπιστόταται τοῖς ἄρχουσιν οὖσαι, καὶ

vacaret, tum daret operam ut suo sub imperio *constituti* duces, ipsi vicissim eos quibus præsint in officio continerent. Præmia verò proponebat, cohortium quidem præfectis, ut qui cohortes optimas reddidisse viderentur, tribuni fierent: ut autem ex manipulorum præfectis ii, qui manipulos effecisse optimos viderentur, eorum in loca succederent qui fuissent præfecti cohortium: ut decuriones itidem optimi, in eorum loca substituerentur qui manipulorum præfecti fuissent: et quinque virorum præfecti, in decurionum itidem: gregariorum autem *militum* præstantissimi, in eorum *substituerentur loca* qui quinque virorum fuissent præfecti. His verò præfectis omnibus hoc aderat, ut primùm ab iis quibus præerant colerentur; deindè honores etiam alii, singulis convenientes, unà accedebant. Quin et majores spes laude dignis ostendebat, si qua secuturo tempore fortuna melior affulserit. Totis etiam cohortibus, totisque manipulis victoriæ præmia promisit; decuriis itidem et quinionibus, si præfectis *suis* obedientissimi comperti essent, et

a Εὐπιστόταται] Stephanus et Leunclavius de hâc scripturâ digladiantur. Inter eos quidem convenit, aptiorem esse huic loco *obedientiæ*, quàm *fidei*, mentionem. At hic voci εὐπιστότατος *obedientiæ* notionem minimè competere posse contendit. Stephanus, contrà, ἄπιστος pro ἀπειθὴς, et ἀπιστεῖν pro ἀπειθεῖν, inveniri ait. Instat ille acriùs, et vitii damnat scripturam per ἰῶτα simplex, ubi de *obedientiâ* sermo fiat: atque adeò, ut hìc εὐπιστοτάτας in εὐπειστοτάτας, ità p. 14, edit. nostræ, εὐπιστότατοι in εὐπειστότατοι, et ἀναβ. lib. ii, p. 292, edit. suæ, ἀπιστεῖν in ἀπειστεῖν, simili denique modo in aliis ejusmodi locis lectionem mutari debere asserit. Nodus hinc incidit, ad quem solvendum lexicographi parum juvabant. Cùm autem vindice minimè indignus videatur, haud abs re fore visum est, nonnulla verborum cognatæ originis exempla proferre, quæ lectorem per loca memorata, aliaque apud Nostrum similia, hærentem forsan expediant. Primùm igitur, quod ad vocem εὐπιστότατος attinet, p. 14, de *fide* eam non incommodè intel-

προθυμότατα ἀσκοῦσαι τὰ προειρημένα. Ἦν δὲ ταύταις τὰ νικητήρια, οἷα δὴ εἰς πλῆθος πρέπει. Ταῦτα μὲν δὴ προείρητό τε, καὶ ἤσκητο ὑπὸ τῆς στρατιᾶς. Σκηνὰς δὲ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλῆθος μὲν, ὅσοι ταξίαρχοι ἦσαν· μέγεθος δὲ, ὥστε ἱκανὰς εἶναι τῃ τάξει ἑκάστῃ· ἡ δὲ τάξις ἦν ἑκατὸν ἄνδρες. Ἐσκήνουν μὲν δὴ οὕτω κατὰ τάξεις. Ἐν δὲ τῷ ὁμοσκηνοῦν ἐδόκουν μὲν αὐτῷ ὠφελεῖσθαι πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τοῦτο, ὅτι ἑώρων ἀλλήλους ὁμοίως τρεφομένους· καὶ οὐκ ἐνῆν πρόφασις μειονεξίας, ὥστε ὑφίεσθαί τε τινὰ, κακίω τε ἕτερον ἑτέρου εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ὠφελεῖσθαι δὲ ἐδόκουν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ γιγνώσκεσθαι ἀλλήλοις ὁμοσκηνοῦντες. Ἐν γὰρ τῷ γιγνώσκεσθαι,

in iis quæ sunt prædicta se libentissimè exercerent. Erant autem illis *ejusmodi* præmia victoriæ *constituta*, qualia multitudini sanè conveniunt. Et hæc quidem erant præscripta, atque in his se exercebant milites. Tabernacula, quod numerum attinet, *tot* eis instruxit, quot erant præfecti cohortium; magnitudine verò *tantâ*, ut singulis cohortibus capiendis sufficerent: cohors autem ex centum viris constabat. Atque hoc modo centuriatim in tabernaculis degebant. Ex *tali* autem contubernio hoc ei videbantur ad futurum certamen percepturi commodi, quod eodem se modo ali mutuò cernerent; neque deterioris conditionis prætextui locus erat, ut quis *eo nomine* remissiùs ageret, et alius alio adversùs hostes ignaviùs se gereret. Hoc etiam commodi ipsi videbantur ex contubernio consequuturi, quòd hinc *faciliùs* se mutuò cognoscerent. Nam ex eo quod se nôssent inter se,

ligi posse putamus; cùm ii, qui aliis in disciplinam traduntur, eorúmque adeò imperio subjiciuntur, non *fidei* minùs, quàm *obedientiæ*, nomine laudari soleant. Fatendum tamen est, *obedientiæ* Nostrum sæpissimè mentionem facere; ideóque si quis de eâ vocem illam ibi interpretari malit, me adversarium non habebit. At verò quin hoc sensu illa hîc accipi debeat, non est cur quis dubitet. Hoc solum restat, ut scripturam, quam libri omnes, tam typis quàm manu descripti, tuentur, satis sanam esse (licèt longè secùs existimet Leunclavius) ostendamus. En igitur exempla scripturæ per simplex *ἰῶτα*, quæ unus suppeditavit Sophocles, ubi de *obedientiâ*, vel præstandâ vel rejiciendâ, loquutus est auctor:

Κρ. Τὸ μὴ 'πιχωρεῖν τοῖς ἀπιστοῦσιν τάδε.

Quem versum Scholiastes sic exponit, τὸ μὴ ἐντρέπειν μηδὲ συγχωρεῖν τοῖς ἀπειθοῦσιν, his statim additis, Ἔλεγον δὲ καὶ τὴν πειθὼ, πίστιν. Antig. v. 225. Et ejusdem fabulæ v. 666—7.

Ἐπεὶ γὰρ, αὐτὴν εἷλον ἐμφανῶς ἐγὼ,
Πόλεως ἀπιστήσασαν ἐκ πάσης μόνην.

Idem in Trachin. v. 1198.

Τλ. Ὡς πρὸς τί πίστιν τήνδε ἄγαν ἐπιστρέφεις;

Ubi πίστις, secundum observationem schol. ad v. 225, Antig. valet, πειθὼ, et verti debet *obedientiâ*, non (ut interpres) *fides*: id quod ea quæ præcedunt et mox sequuntur attentiùs legenti satìs constabit. Respondet enim Hercules:

Οὐ θᾶσσον οἴσειν, μηδ᾽ ἀπιστήσεις ἐμοί;
v. 1199.

Idem Hercules, v. 1240.

—μηδ᾽ ἀπιστήσῃς πατρί.

et paucis interjectis,

Πειθοῦ. Τὸ γάρ τοι μεγάλα πιστεύσαντ᾽ ἐμοὶ,
Σμικροῖς ἀπιστεῖν, τὴν πάρος συγχεῖ χάριν.

Ex his abundè liquet, omnino frustrà fecisse Leunclavium, cùm lectionem vulgatam necessariò mutandam esse statueret; eosque adeò satìs commodè εὐπιστότατοι dici posse, quorum summa est obedientia.

καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσιν ἐδόκει μᾶλλον ἐγγίνεσθαι· οἱ δὲ ἀγνοούμενοι ῥᾳδιουργεῖν πως μᾶλλον δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες. Ἐδόκουν δὲ αὐτῷ καὶ εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν μέγα ὠφελεῖσθαι διὰ τὴν ὁμοσκηνίαν. Εἶχον γὰρ οἱ μὲν ταξίαρχοι ὑφ' ἑαυτοῖς τὰς τάξεις [a] κεκοσμημένας, ὥσπερ ὁπότε εἰς ἕνα πορεύοιτο ἡ τάξις· οἱ δὲ λοχαγοὶ τοὺς λόχους· ὡσαύτως οἱ δεκάδαρχοι, τὰς δεκάδας· καὶ οἱ πεμπάδαρχοι, τὰς πεμπάδας. Τὸ δὲ ἀκριβοῦν τὰς τάξεις σφόδρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἰς τὸ μὴ ταράττεσθαι, καὶ εἰς τὸ, εἰ ταραχθεῖεν, θᾶττον καταστῆναι· ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων, ἃ ἂν δέῃ συναρμοσθῆναι, ἔστι, κἂν ὁπωσοῦν καταβεβλημένα τύχῃ, συναρμόσαι ταῦτα εὐπετῶς, ἢν ἔχῃ γνωρίσματα, ὥστε εὔδηλον εἶναι, ἐξ ὁποίας χώρας ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν. [b] Ἐδόκουν δὲ ὠφελεῖσθαι αὐτῷ ὁμοῦ τρεφόμενοι καὶ πρὸς τὸ ἧττον ἀλλήλους ἂν ἐθέλειν ἀπολείπειν· ὅτι ἑώρα καὶ τὰ

majorem in omnibus verecundiam excitari arbitrabatur: ignoti verò qui sunt, quemadmodùm ii qui in tenebris versantur, ad segnitiam aliquantum procliviores esse videntur. Videbantur etiam ei ad accuratam ordinum cognitionem contubernio magnoperè juvari. Nam præfecti cohortium perindè sub se dispositas cohortes habebant, ut cum procedant in cohorte singuli: manipulorum item ductores, manipulos: decuriones itidem decurias: et quinque virorum præfecti, quiniones. Ordines autem accuratè cognitos habere, utile admodum ei videbatur esse, tum ut nè perturbarentur, tum ut, siquando perturbarentur, citiùs *in ordinem* restitui possent: quemadmodùm sanè et lapides et ligna, quæ coagmentanda sunt, utcunque fuerint disjecta, facilè quis coagmentare possit, si qua habeant indicia, quæ manifestum faciant, cujus eorum unumquodque sit loci. Hoc porrò ipsi videbantur ex convictu capturi commodi, ut minùs alii alios deserere vellent: quòd videret

a Κεκοσμημένας] Vulgò κειμαμένας, nullo sensu commodo, ut mihi cum Stephano videtur. Lectionem, quam damus, Leunclavius et Camerarius in versionibus suis secuti sunt; eámque Philelphi librum exhibuisse constat; in cujus interpretatione, *ordines ornatos*, mala sit licèt, usus est in firmandâ emendatione nostrâ non levis. Porrò, verbum κοσμοῦμαι familiare est auctoribus, cùm militum describunt ordines. Hujus rei locuples testis est Homerus:

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι.

Il. γ', v. 1. Et,

—διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες

Βάλλομεν——Odyss. ι, 157—8.

Sic passim poëta. Nec aliter locuti sunt solutæ orationis scriptores. Ità enim Dionys. Halic.—ἐκοσμεῖτο δή' ἐν τοῖς ἀγῶσι μετὰ τοὺς προμάχους, tom. i, p. 212, Edit. Oxon. Et de Valerio consule Æquos et Volscos adgressuro—τοῦτον εἶναι νομίσας τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον, ἐξῆγε κεκοσμημένην τὴν στρατιὰν, καὶ, &c. tomi ejusdem p. 691.

b Ἐδόκουν δὲ, &c.] Similem locum apud Plutarchum observavit Cl. Lambertus Bos, quem dignum, ut hîc apponatur, existimavit. Ἡ συντροφία ὥσπερ ἐπιτόνιόν ἐστι τῆς εὐνοίας, καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν συντρεφομένων ἀποσπώμενα, ταῦτα ποθοῦντα φαίνεται. *De Educ. Puer.* p. 3, tom. ii. Atque ità Noster ipse, Mem. l. ii, p. 433, —ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων.

θηρία, τὰ ὁμοῦ τρεφόμενα, δεινὸν ἔχοντα πόθον, ἤν τις αὐτὰ διασπᾷ ἀπ' ἀλλήλων.

Ἐπεμέλετο δὲ καὶ τοῦδε ὁ Κῦρος, ὅπως μήποτε ἀνίδρωτοι γενόμενοι ἐπὶ τὸ ἄριστον, καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοιεν. Ἢ γὰρ ἐπὶ θήραν αὐτοὺς ἐξάγων, ἱδρῶτα αὐτοῖς παρεῖχεν, ἢ παιδιὰς τοιαύτας ἐξεύρισκεν, αἳ ἱδρῶτα ἔμελλον παρέχειν· ἢ καὶ [a] πρᾶξαι εἴ τι δεόμενος τύχοι, οὕτως ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως, ὡς μὴ ἐπανίοιεν ἀνιδρωτί. Τοῦτο γὰρ ἡγεῖτο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, καὶ πρὸς τὸ δύνασθαί τι πονεῖν. Καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλοις δὲ πρᾳοτέρους εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τοὺς πόνους εἶναι, ὅτι καὶ οἱ ἵπποι συμπονοῦντες ἀλλήλοις, πρᾳότεροι συνεστήκασι. Πρὸς γε μὴν τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίγνονται, οἳ ἂν ξυνειδῶσιν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκότες.

Κῦρος δὲ αὐτῷ σκηνὴν μὲν κατεσκευάσατο, ὥστε ἱκανὴν ἔχειν οὓς καλοίη ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Ἐκάλει δὲ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ταξιαρχῶν οὓς καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λοχαγῶν, καὶ τῶν δεκάρχων τινὰς καὶ τῶν πεμπαδάρχων ἐκάλει· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν στρατιωτῶν· ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν πεμπάδα ὅλην,

etiam bestias, quæ unà pascuntur, miro sui desiderio teneri, si quis eas à se invicem divellat.

Hoc quoque Cyro curæ erat, ut nunquam, nisi priùs sudâssent, ad prandium cœnámve accederent. Nam vel eos in venationem eductos ad sudorem usque exercebat, vel ejusmodi ludos excogitabat, qui sudorem elicerent; vel si qua etiam res ipsi fortè agenda esset, ità se ducem in eâ agendâ præbuit, ut absque sudore non redirent. Hoc enim et ad excitandam edendi dulcedinem, et ad bonam valetudinem, et ad laborum tolerantiam utile putabat. Quin ad hoc etiam conducere labores arbitrabatur, ut inter se mansuetiores essent, propterea quòd et equi eosdem labores inter se sustinentes, placidiùs eodem stare loco consueverint. In hostes sanè redduntur animosiores, qui sibi ipsis conscii sunt, quàm egregiè se *simul* exercuerint.

Cyrus autem tabernaculum sibi instruendum curavit, quod eorum capax esset, quos ad cœnam invitaret. Et invitabat plerúmque cohortium præfectos, quos ipsi visum esset opportunum: nonnunquam ex manipulorum præfectis et decurionibus et quinque virorum præfectis quosdam: quosdam etiam aliquando ex militibus; aliquando etiam qui-

a Πρᾶξαι] Sic legendum, non, ut in vulgatis, πρᾶξας, rectè monet Leunclavius; quocum facere videtur Philelphus, qui vertit: *agere eum si quid oporteret.* Hanc emendationem Stephanum etiam, in secundâ suâ editione, secutum esse invenio.

καὶ [a] δεκάδα ὅλην, καὶ λόχον ὅλον, καὶ τάξιν ὅλην. Ἐκάλει δὲ καὶ ἐτίμα, ὅτε τινὰς ἴδοι τοιοῦτό τι ποιήσαντας, ὃ πάντας ἐβούλετο ποιεῖν. Ἦν δὲ τὰ μὲν παρατιθέμενα ἀεὶ ἴσα αὐτῷ τε καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸ στράτευμα δὲ ὑπηρέτας ἰσομοίρους ἀεὶ πάντων ἐποίει· οὐδὲν γὰρ ἧττον τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐτῷ εἶναι τοὺς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρέτας οὔτε κηρύκων, οὔτε πρέσβεων. Καὶ γὰρ πιστοὺς ἡγεῖτο δεῖν εἶναι τούτους, καὶ ἐπιστήμονας τῶν στρατιωτικῶν, καὶ συνετοὺς, προσέτι δὲ σφοδροὺς, καὶ ταχεῖς, καὶ ἀόκνους, καὶ ἀταράχους. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὅσα οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν, ἐγίνωσκεν ὁ Κῦρος δεῖν τοὺς ὑπηρέτας ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀσκεῖν, ὡς μηδὲν ἀναίνοιντο ἔργον, ἀλλὰ πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς πράσσειν, ὅσα ἂν ὁ ἄρχων προστάττοι.

Ἀεὶ μὲν οὖν ἐπεμέλετο ὁ Κῦρος, ὁπότε συσκηνοῖεν, ὅπως [b] εὐχα-

nionem totam, totam decuriam, totum manipulum, cohortem *denique* totam invitabat. Invitare autem atque *eos* honore excipere solebat, cùm cerneret aliquos ejusmodi quiddam fecisse, quod ab omnibus fieri volebat. Semper verò et ipsi et ad cœnam invitatis eædem apponebantur dapes. Et exercitûs etiam ministris æquas semper partes distribuendas curabat: nam castrenses illos ministros non minùs honore dignos existimabat, quàm præcones ac legatos. Etenim fideles hos esse debere putabat, rerúmque quæ ad milites pertinent peritos, et intelligentes, quin etiam gnavos, et celeres, et impigros, et intrepidos. Præterea autem censebat Cyrus, ea ministris *istis* inesse debere, quæcunque viris qui optimi habentur adsint, et huic sese adsuefacere, ut nullum opus detrectent, sed existiment decere se omnia agere quæcunque jusserit imperator.

Cyrus certè quidem semper operam dabat, ut, cùm in eodem taber-

a Καὶ δεκάδα ὅλην, καὶ, &c.] Leunclavius hæc verba, καὶ δεκάδα ὅλην, ab aliis omissa, in contextum meritò recepit; partim, ut ipse ait, quòd hactenus à Xenophonte hic ordo sit observatus; partim, quòd ea Philelphus etiam, suis in libris Græcis reperta, sit interpretatus. Camerarius, auctore Stephano, hanc quoque lectionem in veteri libro se reperisse testatur. His adjici potest MS. Bodl. auctoritas; in quo, ut in eo etiam quo Camerarius usus est, extat ἐκάλει post συμπάδα ὅλην, quod minimè necessarium censet Stephanus, cùm ex præcedentibus nullo negotio subaudiri possit; et ejùs, hâc in re, judicio lectorem facilè adsensurum puto.

b Εὐχαριστότατα] Hæc scriptura, quam præstant libri omnes, immeritò, ut mihi videtur quidem, est in dubium ab iis revocata, qui εὐχαριτώτατοι legi debere putârunt; eamque adeò margini adscripserunt. Leguntur alibi sanè apud Nostrum εὐχάριτος et ἀχάριτος. At apud eundem legitur etiam ἀχάριστον de eo quod *ingratum* est, aut *injucundum*. Apud Homerum hoc certè modo scribitur:

Ξεῖν', ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα μεθ' ἡμῖν ταῦτ' ἀγορεύεις.

Odyss. Θ', v. 236. Idem.

Δόρπου δ' οὐκ ἄν πως ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο. Odyss. υ', v. 392.

Quidni igitur rectè legatur etiam εὐχαριστότατον, de eo quod est *jucundissimum*? Fatetur quidem Stephanus hu-

ριστότατοί τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται, καὶ παρορμῶντες εἰς τἀγαθόν· Ἀφίκετο δ' οὖν καὶ εἰς τόνδε ποτὲ τὸν λόγον· Ἆρά γε, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν διὰ τοῦτο φαίνονται εἶναι [a] οἱ ἕτεροι, ὅτι οὐ πεπαίδευνται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμῖν; ἢ οὐδὲν ἄρα διοίσουσιν ἡμῶν, οὔτε ἐν ταῖς συνουσίαις, οὔτε ὅταν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους δέῃ; Καὶ ὁ Ὑστάσπης ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλ' ὁποῖοι μέν τινες ἔσονται εἰς τοὺς πολεμίους, οὔπω ἔγωγε ἐπίσταμαι· ἐν μέντοι τῇ συνουσίᾳ δύσκολοι, ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔνιοι αὐτῶν ἤδη φαίνονται. Πρώην μέν γε, ἔφη, Κυαξάρης ἔπεμψεν εἰς τὴν τάξιν ἑκάστην [b] ἱερεῖα, καὶ ἐγένετο ἑκάστῳ ἡμῶν τρία κρέα, ἢ καὶ πλείω, τὰ περιφερόμενα. Καὶ ἤρξατο μὲν δὴ ἀπ' ἐμοῦ ὁ μάγειρος, τὴν πρώτην περίοδον περιφέρων· ὅτε δὲ τὸ δεύτερον εἰσῄει περιοίσων, ἐκέλευσα ἐγὼ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἄρχεσθαι, καὶ ἀνάπαλιν περιφέρειν. Ἀνακραγὼν οὖν τις τῶν κατὰ μέσον τὸν κύκλον κατακειμένων στρατιωτῶν, Μὰ Δί', ἔφη, τῶν. δὲ μὲν οὐδὲν ἴσον ἐστίν, εἴγε ἀφ' ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ οὐθεὶς οὐδέποτε ἄρξεται. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἤχθέσθην τε

naculo unà essent, et jucundissimi simul sermones, et qui ad præclarum aliquid *eos* incitarent, injicerentur. Itaque hunc etiam aliquando in sermonem incidit: Num, viri, ait, cæteri *illi propterea* nobis aliquantò inferiores esse videntur, quòd eâ, quâ nos, non sunt disciplinâ instituti? an nihil à nobis different, neque in congressibus, neque cùm dimicandum erit cum hostibus? Et Hystaspes suspiciens dixit, At quales quidem in hostes futuri sunt, ego certè nondum scio; veruntamen in *familiari* consuetudine ex iis quidam, profectò, morosi jam videntur. Nuper quidem, inquit, Cyaxares ad singulas cohortes animantium corpora mittebat, et unicuique nostrûm tres aut plures carnis, quæ circumferebatur, portiones obvenerunt. Et coquus quidem à me exorsus est, cùm primâ *eam* circuitione circumferebat: cùm autem secundò ingrederetur ut circumferret, jussi ego *eum* ab ultimo ordiri, et vice versâ circumferre. Ibi tandem militum quidam in mediâ coronâ discumbentium exclamans, Nulla profectò, ait, hic est æqualitas, si à nobis, qui sumus in medio, nemo unquam incipiet. Quod ego cùm audîssem, molestè tuli

jusmodi vocabulorum, quæ nempè voci χέρες originem suam acceptam referunt, se duplicem alibi scripturam animadvertisse. Sed, hâc de re qui plura velit, grammaticos adeat inter se certantes. Nos eorum nil moramur lites, cùm auctorum usum et fidem librorum incorruptam oppugnent.

a Οἱ ἕτεροι] Mureto rescribendum videtur ἑταῖροι. Eos enim hîc dicit Cyrus, qui tum primùm adsciti erant in ordinem τῶν ὁμοτίμων, quósque adeò in sequentibus vocat ἑταίρους. Stephanus etiam hanc lectionem margini adscribendam curavit. Mihi sanè haud aspernanda videtur: judicet lector.

b Ἱερεῖα] Vide quæ ad hanc vocem jam annotavimus, p. 35.

εἴ τι μεῖον δοκοῖεν ἔχειν, καὶ ἐκάλεσα εὐθὺς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. Ὁ δὲ μάλα τοῦτό γε εὐτάκτως ὑπήκουσεν. Ὡς δὲ τὰ περιφερόμενα ἧκε πρὸς ἡμᾶς, ἅτε, οἶμαι, ὑςάτους λαμβάνοντας, τὰ σμικρότατα λελειμμένα ἦν· ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος πάνυ ἀνιαθεὶς δῆλος ἐγένετο, καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτόν· Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἀλλὰ μὴ φρόντιζε· αὐτίκα γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται, καὶ σὺ πρῶτος λήψῃ τὸ μέγισον. Καὶ ἐν τοσούτῳ περιέφερε τὸ τρίτον, ὅπερ δὴ λοιπὸν ἦν τῆς περιφορᾶς· κἀκεῖνος ἔλαβε μετ' ἐμὲ δεύτερος. Ὡς δ' ὁ τρίτος ἔλαβε, καὶ ἔδοξεν αὐτὸν μεῖζον ἑαυτοῦ λαβεῖν, καταβάλλει ὃ ἔλαβεν, ὡς ἕτερον ληψόμενος. Καὶ ὁ μάγειρος οἰόμενος αὐτὸν οὐδέν τι δεῖσθαι ὄψου, ᾤχετο [a] παραφέρων πρὶν λαβεῖν αὐτὸν ἕτερον. Ἐνταῦθα δὴ οὕτω βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὥςε ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ ὃ εἰλήφει ὄψον, ὃ δὲ ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τοῦ ἐμβάπτεσθαι, τοῦτό πως,

videri *medios* deteriori esse conditione, ac eum ad me statim arcessivi. Paruit in hoc ille mihi perquàm modestè. Cùm autem ea quæ circumferebantur ad nos pervenissent, quippe quibus ultimo sanè loco sumendum esset, minimæ partes relictæ erant; tum ille palàm visus est magno mœrore affici, et secum ipse: O iniquam *meam* fortunam, qui jam huc sim arcessitus! Et ego aiebam, Nè sis solicitus: statim enim à nobis incipiet, ac tu primus capies quod maximum erit. Et *coquus* interim tertiùm circumferebat, quod *solum* sanè circumferendum restabat: atque ille secundo post me sumebat loco. Cùm autem tertius *etiam* sumpsisset, et visus est *huic* majorem suà portionem accepisse, id quod sumpserat abjicit, velut aliud sumpturus. At coquus, qui eum nihil quicquam obsonii egere putaret, abiit atque *aliis* fercula priùs adferebat, quàm ille aliud sumpsisset. Hîc enimverò usque adeò graviter hunc casum tulit, ut, cùm absumptum esset quod acceperat obsonium, etiam quod

a Παραφέρων] Participium hoc, pro περιφέρων, Stephanus primùm huc per errorem irrepsisse putavit: deindè, veterem scripturam retinere, alio tamen sensu, nempè pro *ultrà, sive ulterius ferens*, accipere, maluit. Ego Budæum laudo, quem fatetur quidem Stephanus utrumque, παραφέρων, nimirum, et περιφέρων, eodem significato dici putâsse; sed falsò eum asserit ex hoc tantùm Xenophontis loco suam opinionem confirmâsse. Audi Athenæum, quem citat Budæus: Ἔδεξε οὖν πᾶσιν, διὰ τὸν τηλικόνδε ὅρκον, μὴ βιάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον· ἐπ' ἄλλο δέ τι τῶν παραφερομένων τὰς χεῖρας ἐπιβάλλειν. Καὶ ὁ Οὐλπιανὸς ἔφη,——ἐδίδες τινος γεύσεται, πρὶν λεχθῆναι, ποῦ κεῖται τὸ παραφέρειν—Καὶ ὁ Μάγνος ἔφη. Ἀριστοφάνης ἐν Προαγῶνι.

Τί οὐκ ἐκέλευσας παραφέρειν τὰ ποτήρια.
—Ἄλεξις ἐν Παμφίλῃ·
Παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτα παραφέρων
Ἀγαθῶν ἁμάξας—

Athen. lib. ix, p. 380. Idem, lib. xi, p. 464,

Καὶ τραγήματα παραφέρειν, &c.

Plura si velis, consulas licet Budæum. Ego quidem his fretus, vulgatam lectionem, à quâ stant libri omnes, minimè deserendam puto.

ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαί τε καὶ ὀργίζεσθαι τῇ τύχῃ, δυσφορούμενος ἀνέτρεψεν. Ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς, ὁ ἐγγύτατα ἡμῶν, ἰδὼν, συνεκρότησέ τε τὼ χεῖρε, καὶ τῷ γέλωτι ηὐφραίνετο. Ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποιούμην βήττειν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἠδυνάμην κατέχειν τὸν γέλωτα. Τοιοῦτον μὲν δή σοι, ὦ Κῦρε, ἕνα τῶν ἑταίρων ἐπιδεικνύω, ἔφη. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτῳ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλασαν. Ἄλλος δέ τις ἔλεξε τῶν ταξιαρχῶν·

Οὗτος μὲν δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἔοικεν, οὕτω [a] δυσκόλῳ ἐνέτυχεν. Ἐγὼ δὲ, ὡς σὺ διδάξας ἡμᾶς τὰς τάξεις ἀπέπεμψας, καὶ ἐκέλευσας διδάσκειν τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστον τάξιν, ἃ παρὰ σοῦ ἐμάθομεν, οὕτω δὴ καὶ ἐγὼ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίουν, ἐλθὼν ἐδίδασκον ἕνα λόχον. Καὶ στήσας τὸν λοχαγὸν πρῶτον, καὶ τάξας δῆτα ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα νεανίαν, καὶ τοὺς ἄλλους, ᾗ ᾤμην δεῖν, ἔπειτα στὰς ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, βλέπων εἰς τὸν λόχον, ἡνίκα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, [b] προϊέναι ἐκέλευσα. Καὶ ὁ ἀνήρ σοι ὁ νεανίας ἐκεῖνος προελθὼν τοῦ λοχαγοῦ ἔμπροσθεν,

ei reliquum erat intinctûs, stupefactus *jam* iratúsque fortunæ, id præ impatientiâ everteret. Id quidem cùm proximus nobis manipuli præfectus videret, manibus complosis ridens gaudebat. Ego verò, inquit, tussire me simulabam; neque enim ipse risum continere possem. Ejusmodi sanè, inquit, Cyre, quendam è sociis tibi *nostris* ostendo. Hìc omnes quidem, ut par erat, riserunt. Et alius quidam ex cohortium præfectis:

Hic quidem, Cyre, inquit, in morosum ità, ut videtur, incidit. Ego verò, postquam tu nos rationes ordinum à te edoctos dimisisses, ac jussisses utì quisque suam cohortem ea doceret, quæ abs te didicissemus, atque ità ipse, *inquam*, quemadmodùm et alii fecêre, discedens *abs te* manipulum unum erudiebam. Et cùm manipuli præfectum loco primo statuissem, ac post hunc quidem strenuum *quendam* juvenem collocâssem, cæterósque quo quemque loco *disponendum* putabam, stans deindè ab anteriori parte, versúsque manipulum respiciens, cùm opportunum mihi visum esset, progredi jussi. Ac *protinùs* juvenis ille progressus ante manipuli præfectum,

a Δυσκόλῳ ἐνέτυχεν] Sic edidit Stephanus, veteris cujusdam exemplaris fide nixus; et sic in margine scripsit Leunclavius. Vulgò quidem, satìs ineptè, δυσκόλως ἐπέτυχεν, vel, quod sanè ferri potest, δυσκόλῳ ἐπέτυχεν.

b Προϊέναι] Vulgò, προσιέναι, perperam. Lectionem quam damus, MS. Bodl. repræsentat, eámque nos meritò amplexos esse, quæ mox sequuntur verba, luculenter satìs ostendunt: Ἀλλ' ἐγὼ οὐ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας, προϊέναι. Et, Οὐκ ἤκουσας, ἔφη, προστάττοντος προϊέναι πάντας; Quin etiam, Leunclavium nobiscum facere invenio; à quo tamen, ut etiam ab omnibus aliis editoribus, paulò post, προσελθὼν, pro προελθὼν, mendosè scribitur. Hanc vocem reponendam vidit Stephanus, eámque exhibet MS. Bodl. et loci ratio postulat: nam, paucis interjectis, legimus, Καὶ ὃς ἔφη, Προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις.

πρότερος ἐπορεύετο. Κἀγὼ ἰδὼν εἶπον, Ὦ ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; Καὶ ὃς ἔφη, Προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις. Κἀγὼ εἶπον, Ἀλλ' ἐγὼ οὐ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας, προϊέναι. Καὶ ὃς ἀκούσας τοῦτο, μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς λοχίτας εἶπεν· Οὐκ ἀκούετ', ἔφη, προστάττοντος προϊέναι πάντας; Καὶ οἱ ἄνδρες πάντες παρελθόντες τὸν λοχαγὸν, ᾖεσαν πρὸς ἐμέ. Ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτοὺς ἀνεχώριζεν, ἐδυσφόρουν τε, καὶ ἔλεγον, Ποτέρῳ χρὴ πείσασθαι; Νῦν γὰρ ὁ μὲν κελεύει προϊέναι, ὁ δ' οὐκ ἐᾷ. Ἐγὼ μέντοι ἐνεγκὼν ταῦτα πρᾴως, ἐξαρχῆς αὖ καταχωρίσας, εἶπον, μηδένα τῶν ὄπισθεν κινεῖσθαι, πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν ἡγῆται· ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὁρᾷν πάντας, τῷ πρόσθεν ἕπεσθαι. Ὡς δ' εἰς Πέρσας τὶς ἀπιὼν ἦλθε πρὸς ἐμὲ, καὶ ἐκέλευσέ με τὴν ἐπιστολὴν δοῦναι, ἣν ἔγραψα οἴκαδε, κἀγὼ (ὁ γὰρ λοχαγὸς ᾔδει ὅπου ἔκειτο ἡ ἐπιστολὴ) ἐκέλευσα αὐτὸν δραμόντα ἐνεγκεῖν τὴν ἐπιστολήν· ὁ μὲν δὴ ἔτρεχεν· ὁ δὲ νεανίας ἐκεῖνος εἵπετο τῷ λοχαγῷ, σὺν αὐτῷ τῷ θώρακι καὶ τῇ κοπίδι· καὶ ὁ ἄλλος δὲ πᾶς λόχος, ἰδὼν ἐκεῖνον, συνέτρεχε· καὶ ἧκον οἱ ἄνδρες φέροντες τὴν ἐπιστολήν. Οὕτως, ἔφη, ὅγε ἐμὸς λόχος ἀκριβοῖ σοι πάντα τὰ παρὰ σοῦ. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ὡς εἰκὸς, ἐγέλων ἐπὶ τῇ δορυφορίᾳ τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν,

prior incedebat. Quod ego cùm viderem, Quid, inquam, agis, homo? Et ille, Progredior, ait, quemadmodùm tu jubes. Atqui ego, inquam, non te solum, sed omnes, progredi jubebam. Id ille cùm audisset, ad *socios* manipulares conversus: Annon auditis, ait, jubentem omnes progredi? Tum viri omnes manipuli præfectum prætergressi, ad me venerunt. Cùm autem manipuli præfectus eos priorem in locum redire vellet, stomachabantur, et dicebant, Utri parendum erit? Jam enim hic progredi jubet, ille vetat. At ego hæc æquo ferebam animo, et cùm de integro in suum quemque locum restituissem, nè quis se posteriorum prius commoveret, edicebam, quàm anterior præcederet; sed unum hoc spectarent omnes, ut anteriorem sequerentur. Quidam verò in Persiam profecturus cùm ad me veniret, et abs me postularet, ut epistolam *ei* darem, quam domum *mittendam* scripseram: atque ego cùm juberem manipuli præfectum (is enim quo loco sita esset epistola nôrat) ad epistolam *eam* adferendam currere; ille quidem cursui se dabat; juvenis autem ille manipuli præfectum, cum ipso thorace copidéque, sequebatur: reliquus item universus manipulus, illum intuens, unà currebat: atque *adeò* viri venêre epistolam ferentes. Sic *demùm*, inquit, meus quidem manipulus omnia accuratè tenent abs te *imperata*. Ac alii quidem, ut par erat, de hoc epistolæ satellitio ridebant. Cyrus autem inquit,

Ὦ Ζεῦ καὶ πάντες θεοί, οἵους ἄρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας ἑταίρους. οἵ γε εὐθεράπευτοι μὲν οὕτως εἰσίν, ὥστε εἶναι αὐτῶν καὶ μικρῷ ὄψῳ παμπόλλους φίλους ἀνακτήσασθαι· πιθανοὶ δ' οὕτως εἰσί τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ προσταττόμενον, πρότερον πείθονται. Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα ποίους τινὰς χρὴ μᾶλλον εὔξασθαι, ἢ τοιούτους στρατιώτας ἔχειν. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅμα γελῶν, οὕτως ἐπῄνεσε τοὺς στρατιώτας.

Ἐν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγχανέ τις ὢν τῶν ταξιαρχῶν, Ἀγλαϊτάδας ὄνομα· ἀνὴρ, τὸν τρόπον τῶν [a] στρυφνοτέρων ἀνθρώπων· οὗτος ὧδέ πως εἶπεν· Ἦ γὰρ οἴει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τούτους ἀληθῆ λέγειν ταῦτα; Ἀλλὰ τί μὴν βουλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; Τί δ' ἄλλο γε, ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν ἐθέλοντες; ὑπὲρ οὗ λέγουσί τε ταῦτα, καὶ ἀλαζονεύονται. Καὶ ὁ Κῦρος, Εὐφήμει, ἔφη· μὴ λέγε ἀλαζόνας εἶναι τούτους. Ὁ μὲν γὰρ ἀλαζὼν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι ἐπὶ τοῖς προσποιουμένοις καὶ πλουσιωτέροις εἶναι, ἢ εἰσι, καὶ ἀνδρειοτέροις, καὶ ποιήσειν ἃ μὴ ἱκανοί εἰσιν ὑπισχνουμένοις· καὶ ταῦτα, φανεροῖς γιγνομένοις, ὅτι τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα καὶ κερδᾶναι ποιοῦσιν.

O Jupiter diíque omnes, quales tandem, *quales* viros socios habemus! quos tam levi sanè cultu demereri liceat, ut multorum ex iis amicitia exiguo etiam obsonio conciliari queat: nonnulli autem adeò sunt ad obedientiam propensi, ut priusquàm nôrint quid sit imperatum, pareant. Ego quidem haud scio, quales tandem potiùs optandum sit, quàm ut hujusmodi quis habeat milites. Et Cyrus quidem simul ridens, hoc modo milites collaudabat.

Erat autem fortè in tabernaculo quidam ex præfectis cohortium, Aglaïtadas nomine; vir, quod ad mores adtineret, ex asperiorum numero: is in hunc ferè modum loquutus est; Túne, inquit, Cyre, vera istos hæc narrare putas? Quid igitur, inquit Cyrus, mentiendo quærunt? Quid aliud, inquit, nisi quòd risum movere volunt? cujus rei causâ et narrant hæc, et sese ostentant. Tum Cyrus, Bona verba, *quæso*, ait: nè hos ostentatores appellaveris. Nam mihi quidem nomen ἀλαζὼν iis inditum fuisse videtur, qui se et ditiores esse simulant et magìs strenuos, quàm sint, quique pollicentur ea se præstaturos, quibus ipsi præstandis non sufficiant; ídque, si pateat ipsos *hæc* accipiendi aliquid et quæstûs causâ facere.

a Στρυφνοτέρων] Vulgò, στλυφνοτέρων. At melior videtur lectio, quam, MSto Bodl. firmatam, ex margine in textum recepimus. Eadem vox, sensu consimili, ab Aristophane est usurpata, Σφήκ. v. 872.

Παῦσόν τ' αὐτοῦ τουτὶ τὸ λίαν στρυφνὸν
καὶ πρίνινον ἦθος.

Οἱ δὲ μηχανώμενοι γέλωτα τοῖς συνοῦσι, μήτε ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει, μήτ᾽ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀκουόντων, μήτε ἐπὶ βλάβῃ μηδεμιᾷ, πῶς οὐχ οὗτοι ἀστεῖοι ἂν καὶ [a] εὐχάριτες δικαιότερον ὀνομάζοιντο μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; Ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως ἀπελογήσατο περὶ τῶν τὸν γέλωτα παρασχόντων. Αὖθις δὲ ὁ λοχαγὸς, ὁ τὴν τοῦ λόχου χαριτίαν διηγησάμενος, ἔφη, Ἦπου ἂν, ὦ Ἀγλαϊτάδα, εἴ γε κλαίειν ἐπειρώμεθά σε ποιεῖν, σφόδρα ἂν ἡμῖν ἐμέμφου· (ὥσπερ ἔνιοι καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν λόγοις οἰκτρὰ ἄττα λογοποιοῦντες εἰς δάκρυα πειρῶνται ἄγειν), ὁπότε γε νῦν καὶ αὐτὸς εἰδὼς ὅτι εὐφραίνειν μέν τι σε βουλόμεθα, βλάπτειν δ᾽ οὐδὲν, ὅμως οὕτως ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ἡμᾶς ἔχεις. Ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Ἀγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε· ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ [b] τοῦ κλαίειν καθίζοντος τοὺς φίλους, πολλαχῇ ἔμοιγε δοκεῖ ἐλάττονος ἄξια διαπράττεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μηχανώμενος. Εὑρήσεις δὲ καὶ σὺ, ἢν ὀρθῶς λογίζῃ, ἐμὲ ἀληθῆ λέγοντα. Κλαύμασι μέν γε καὶ πατέρες υἱοῖς σωφροσύνην μηχανῶνται, καὶ διδάσκαλοι παισὶν ἀγαθὰ μαθήματα· καὶ νόμοι γε πολίτας διὰ τοῦ κλαίοντας καθίζειν, εἰς δικαιοσύνην προτρέπονται· τοὺς δὲ

Qui verò risum *aliis* secum versantibus, neque lucri sui, neque detrimenti audientium, neque ullius adeò damni causâ movent, quid causæ est cur hi non urbani ac faceti justiùs quàm ostentatores appellentur? Atque in hunc sanè modum Cyrus eos, qui risum excitaverant, defendebat. Rursùs autem manipuli præfectus ille, qui rem eam narraverat quam lepidè fecit manipulus, inquit, Certè quidem, Aglaïtada, si te ad fletum commovere conati essemus (quemadmodùm nonnulli tam carminibus quàm orationibus miserabilia quædam commenti lacrimas ciere nituntur) vehementer nos reprehendisses; cùm nunc quidem licèt et ipse noveris velle nos te exhilarare, minimè autem lædere, ità tamen contumeliosè nos habes. Et jure quidem *id* profectò, ait Aglaïtadas: nam qui risum amicis excitat, videtur is mihi sanè quidam efficere longè minoris æstimandum, quàm qui eos inducit, ut sedentes plorent. Et tu quoque, si rectè rem perpenderis, me vera dicere invenies. Nam fletu et patres filios temperantes reddere conantur, et magistri puerorum animos bonis disciplinis imbuere: leges etiam dum eò cives adigunt ut sedentes plorent, ad justitiam eos impellunt: illos verò

a Εὐχάριτες] Vulgati quidam, et Stobæus εὐχάριτοι. At solet hic crebrò, in transcribendis auctoribus, errare. Nos meliores duces, Stephanum, Leunclavium, et MS. Bodl. secuti sumus.

b Τοῦ κλαίειν καθίζοντες] Duo paulò post sequentes loci, in quibus κλαίοντας καθίζειν legitur. Stephano locum hunc meritò suspectum reddere videbantur. Eâdem hâc phrasi utitur etiam Noster, Symp. pag. 513,—πολλοὺς κλαίοντας καθίζειν. Brodæus censet ἕνεκα hìc ante κλαίειν intelligi debere. Sed cum Stephano libet ἐπέχειν, propter raritatem hujus loquendi generis.

γέλωτα μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σώματα ὠφελοῦντας, ἢ ψυχὰς οἰκονομητικωτέρας ποιοῦντας ἢ πολιτικωτέρας; Ἐκ τούτου ὁ Ὑστάσπης ὧδέ πως εἶπε· Σὺ, ἔφη, ὦ Ἀγλαϊτάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους θαῤῥῶν δαπανήσεις τοῦτο τὸ πολλοῦ ἄξιον, καὶ κλαίοντας ἐκείνους πειράσῃ καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως, ἔφη, [a] καὶ τοῖσδε τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ἐπιδαψιλεύσῃ. Καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι πολύς σοι ἐστὶν ἀποκείμενος· οὔτε γὰρ αὐτὸς χρώμενος ἀνήλωκας αὐτὸν, οὐδὲ μὴν φίλοις γε, οὐδὲ ξένοις ἑκὼν εἶναι γέλωτα παρέχεις· ὥστε οὐδεμία σοὶ πρόφασίς ἐστιν, ὡς οὐ παρεκτέον σοι ἡμῖν γέλωτα. Καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας εἶπε, Καὶ σὺ δῆτ' αὖ, ὦ Ὑστάσπη, γέλωτα πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ; Καὶ ὁ λοχαγὸς εἶπε, Ναὶ μὰ Δί', ἀνόητος ἄρα ἐστίν· ἐπεὶ ἔκ γε σοῦ πῦρ, οἶμαι, ῥᾷον ἄν τις ἐκτρίψειεν, ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. Ἐπὶ τούτῳ μὲν δὴ οἵ τε ἄλλοι ἐγέλασαν, τὸν τρόπον εἰδότες αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. Καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν φαιδρωθέντα, Ἀδικεῖς, ἔφη, ὦ λοχαγὲ, ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸν σπουδαιότατον διαφθείρεις, γελᾶν ἀναπείθων, καὶ ταῦτ', ἔφη, οὕτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλωτι. Ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθ' ἔληξεν. Ἐκ δὲ τούτου Χρυσάντας ὧδε ἔλεξεν·

qui risum excitant, an dicere possis vel corporibus aliquid adferre commodi, vel animos ad rei privatæ publicæve administrationem magis idoneos efficere? Hystaspes deindè sic fermè loquutus est: Tu, inquit, Aglaïtada, si me audias, in hostes illud magni æstimandum audacter impendes, et efficere conaberis illi ut sedentes plorent: nobis autem, ait, et amicis hisce *tuis* risûs aliquid, vilis illius rei, omninò largieris. Nam *hujus* apud te magnam repositam esse copiam scio: neque enim ipse usu eum absumpsisti, neque amicis sanè, neque hospitibus libens ridendi materiam præbes: adeò ut nihil prætexere possis, quo minùs risum nobis impertias. Et Aglaïtadas, Túne etiam, Hystaspa, inquit, ex me risum elicere conaris? Ibi tum manipuli præfectus inquit, Demens fuerit profectò, *id utique si conaretur:* nam ex te quidem, opinor, ignem faciliùs quis excusserit, quàm risum elicuerit. Hîc quidem et alii, qui ingenium illius nôssent, riserunt, et leniter subrisit etiam Aglaïtadas ipse. Ac Cyrus eum exhilaratum videns, Iniquè agis, inquit, manipuli præfecte, quòd dum *huic* ut rideat persuades, nobis maximâ gravitate virum corrumpis, præsertim, ait, qui adeò risui sit infestus. Et hæc quidem hîc finem habuerunt. Chrysantas verò deinceps hujusmodi verba fecit:

a Καὶ τοῖσδε τοῖς, &c.] In editis quibusdam legitur, ἐν τοῖς δὲ τοῖς, &c. in aliis, ἐν τοῖς, &c. Stephanus dicit paucos ex multis codices scriptam non habere præpositionem ἐν, eamque, ut supervacaneam, expungendam putat. Lectionem, quam damus, exhibet MS. Bodl. Edit. Eton. Elzev. aliæque.

Ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐννοῶ ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν σὺν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ βελτίονος, οἱ δὲ καὶ μείονος ἄξιοι· ἢν δέ τι γένηται ἀγαθὸν, ἀξιώσουσι πάντες οὗτοι ἰσομοιρεῖν. Καί [a] τοι ἔγωγε οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, τοῦ τῶν ἴσων τόν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξιοῦσθαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τοῦτο, Ἆρ' οὖν, πρὸς τῶν θεῶν, κράτιστον ἡμῖν, ἄνδρες, ἐμβαλεῖν περὶ τούτου βουλὴν εἰς τὸν στρατὸν, πότερα δοκεῖ, ἤν τι ἐκ τῶν πόνων δῷ ὁ θεὸς ἀγαθὸν, ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν, ἢ σκοποῦντας τὰ ἔργα ἑκάστου, πρὸς ταῦτα καὶ τὰς τιμὰς ἑκάστῳ, προτιθέναι. Καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβαλεῖν λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐχὶ προειπεῖν ὅτι οὕτω ποιήσεις; Ἦ οὐ σὺ καὶ τοὺς ἀγῶνας, ἔφη, προεῖπας καὶ τὰ ἆθλα; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐχ ὅμοια ταῦτα ἐκείνοις. Ἃ μὲν γὰρ ἂν στρατευόμενοι κτήσωνται, κοινὰ, οἶμαι, ἑαυτοῖς ἡγήσονται εἶναι· τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς στρατείας ἐμὴν ἴσως ἔτι οἴκοθεν νομίζουσιν εἶναι· ὥστε διατάττοντα ἐμὲ τοὺς ἐπιστάτας οὐδὲν, οἶμαι, ἀδικεῖν νομίζουσιν. Ἦ καὶ οἴει,

Ego quidem, Cyre, vósque omnes qui adestis, inquit, cogito, nobiscum nonnullos pluris, minoris alios, faciendos *domo* profectos esse: si quid autem prosperè evenerit, omnes hi æquales portiones consequi postulabunt. At ego quidem nihil in rebus humanis inæqualius esse duco, quàm ignavum et fortem æqualibus *præmiis* haberi dignos. Ad hoc subjecit Cyrus, An igitur, per deos, optimum, viri, fuerit hâc de re ad exercitum referre, utrum placeat, si quid de laboribus boni deus dederit, æquales facere omnium partes, an consideratis cujusque factis, ad horum rationem honores cuique proponere? Et quid opus est, inquit Chrysantas, de hoc *ad exercitum* referre, ac non edicere potiùs ità te facturum esse? Annon tu et certamina indixisti, ait, et *constituisti* præmia. At profectò, subjecit Cyrus, hæc illis non sunt similia. Nam quæcunque *hâc* in expeditione acquirent, ea, ut arbitror, communia sibi fore putabunt: imperium verò *hâc* in expeditione *summum* fortassis etiam domestico jure mihi deberi existimant: itaque si præfectos ego constituo, nihil, opinor, me contra jus fásque agere putant. Nam pu-

a Καί τοι ἔγωγε, &c.] Hoc olim questus est Achilles, nihilo uberiora esse virtutis, quàm ignaviæ, præmia:

—ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί·
Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι·
Ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς, ἠδὲ καὶ ἐσθλός.
Il. ι. v. 316, et seq.

Atque hæc præmia largiendi ratio, exempto omni accipientium discrimine, Euripidi est civitatum pestis:

Ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις,
Ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ,
Μηδὲν φέρηται τῶν κακιόνων πλέον.
Hec. v. 306, et seq.

ἔφη ὁ Χρυσάντας, ψηφίσασθαι ἂν τὸ πλῆθος συνελθὸν, ὥστε μὴ ἴσων ἕκαστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κρατίστους ϗ τιμαῖς ϗ δώροις πλεονεκτεῖν; Ἔγωγ᾽, ἔφη ὁ Κῦρος, οἴομαι, ἅμα μὲν ὑμῶν συναγορευόντων, ἅμα δὲ ϗ αἰσχρὸν ὂν [a] ἀντιλέγειν μὴ οὐχὶ τὸν πλεῖστα ϗ πονοῦντα, ϗ ὠφελοῦντα τὸ κοινὸν, τοῦτον ϗ μεγίστων ἀξιοῦσθαι. Οἶμαι δὲ, ἔφη, ϗ τοῖς κακίστοις σύμφορον φανεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς πλεονεκτεῖν. Ὁ δὲ Κῦρος ἐβούλετο ϗ αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὁμοτίμων γενέσθαι τοῦτο τὸ ψήφισμα. Βελτίους γὰρ ἂν ϗ αὐτοὺς ἡγεῖτο εἶναι, εἰ εἰδεῖεν ὅτι ἐκ τῶν ἔργων ϗ αὐτοὶ κρινόμενοι, τῶν ἀξίων τεύξοιντο. Καιρὸς οὖν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι νῦν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου ψῆφον, ἐν ᾧ ϗ οἱ ὁμότιμοι ὤκνουν τὴν τοῦ ὄχλου ἰσομοιρίαν. Οὕτω δὲ συνεδόκει τοῖς ἐν τῇ σκηνῇ ἐμβαλέσθαι περὶ τούτου λόγον, καὶ συναγορεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι, ὅσισπερ ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι.

Ἐπιγελάσας δὲ τῶν ταξιαρχῶν τις εἶπεν, Ἀλλ᾽ ἐγὼ, ἔφη, ἄνδρα ϗ τοῦ δήμου οἶδα, ὃς συνερεῖ ὥστε μὴ εἰκῆ οὕτως, ἰσομοιρίαν εἶναι. Ἄλλος δ᾽ ἀντήρετο τοῦτον, τίνα λέγοι. Ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, Ἔστι, νὴ Δί᾽, ἀνὴρ σύσκηνος ἐμὸς, ὃς ἐν παντὶ μαστεύει πλέον ἔχειν.

tas, inquit Chrysantas, fore ut vulgus, postquam convenerit, sciscat, nè æquales singuli portiones consequerentur, sed præstantissimos *quosque* cùm honoribus tum præmiis maximè augendos esse? Equidem *sic* arbitror, ait Cyrus, tum quia vos mihi adsensuri estis, tum quòd turpe fuerit recusare quo minùs is qui et plurimum laboris sustinet et plurimum reipublicæ utilitatis adfert, etiam maximis *quibusque* dignus habeatur potiaturque. Arbitror autem, inquit, vel ignavissimis commodum visum iri, *viros* fortes potiori esse *quam cæteros* conditione. Et Cyrus *quidem* eorum etiam causâ qui ὁμότιμοι appellantur decretum hoc fieri volebat. Nam et hos magìs strenuos futuros existimabat, si intelligerent, judicio de ipsis ex operibus facto, se præmia digna consequuturos. Quapropter ei opportunum videbatur, hoc tempore hâc de re suffragium inire, cùm et ii qui ὁμότιμοι vocantur hanc vulgi æqualitatem reformidabant. Itaque iis quoque placuit qui in tabernaculo *tunc* aderant, de hoc referendum esse, ac unumquemque his patrocinari debere aiebant, qui virum *se* perhiberi vellet.

Et quidam è præfectis cohortium subridens dixit, Enimverò ego, inquit, quendam *mediâ* etiam de plebe novi, qui nobis adsentietur, non ità temerè *servandam* esse æqualitatem. Hunc autem interrogabat alius, quemnam diceret. Et respondit is, Est, profectò, quidam mihi contubernalis, qui in omnibus plus aliis habere quærit.

a Ἀντιλέγειν μὴ, &c.] Simili modo locutus est Evangelista οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, Luc. xx, 27.

Ἄλλος δ' αὖ ἐπήρετο αὐτὸν, Ἦ καὶ τῶν πόνων; Μὰ Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή· ἀλλὰ τοῦτό γε ψευδόμενος ἑάλωκα. Καὶ γὰρ πόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, πάνυ πρᾴως ἀεὶ ἐᾷ τὸν βουλόμενον πλέον ἔχειν. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκω τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, οἷον καὶ νῦν ὅδε λέγει, εἴπερ δεῖ ἐνεργὸν καὶ πειθόμενον ἔχειν τὸ στράτευμα, [a] ἐξαιρετέους εἶναι ἐκ τῆς στρατιᾶς. Δοκεῖ γάρ μοι τὸ μὲν πολὺ τῶν στρατιωτῶν εἶναι, οἷον ἕπεσθαι, ᾗ ἄν τις ἡγῆται· ἄγειν δ', οἶμαι, ἐπιχειροῦσιν, οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπὶ τὰ καλὰ κἀγαθὰ, οἱ δὲ πονηροὶ, ἐπὶ τὰ πονηρά. Καὶ πολλάκις τοίνυν πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι, ἢ οἱ σπουδαῖοι. [b] Ἡ γὰρ πονηρία διὰ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν πορευομένη, ταύτας ἔχει συμπειθούσας πολλοὺς αὐτῇ ὁμογνωμονεῖν· ἡ δ' ἀρετὴ πρὸς ὄρθιον ἄγουσα, οὐ πάνυ δεινή ἐστιν ἐν τῷ παραυτίκα εἰκῇ συνεπισπᾶσθαι· ἄλλως τε καὶ ἢν ἄλλοι ὦσιν, ἐπὶ τὸ

Tum alius rursùm interrogabat eum, Num et laborum? Minimè verò, inquit: at hîc sanè in mendacio sum deprehensus. Semper enim æquo admodùm fert animo, in laboribus, et cæteris hujusmodi, plus alium habere, qui velit. At ego quidem statuo, viri, inquit Cyrus, tales homines, qualem jam iste narrat, si quidem strenuum atque obedientem exercitum habere velimus, numero copiarum *nostrarum* eximendos esse. Nam militum plerique mihi *sic comparati* esse videntur, ut sequantur, quacunque quis duxerit: ducere verò, ut opinor, viri strenui ac præclari conantur, ad res præclaras et honestas, improbi, ad improbas. Atque adeò plurium sæpè mali homines consequuntur assensum, quàm probi. Nam improbitas per voluptates in præsentiâ se offerentes procedens, harum utitur ope ad multos persuadendos ipsi utì adsentiantur: virtus autem in ardua ducens, non admodùm pollet in hominibus ad se illicò temeréque adtrahendis; præsertim si sint alii, qui è

a Ἐξαιρετέους] Ità scripsi de conjecturâ consilioque Stephani, Mureti et Leunclavii. Et sanè scripturam hanc res ipsa flagitare videtur: nam, ἐξαιρέτους, quod hactenus dedêre libri, sonat, *selectos, eximios, exemptos;* non, ut hujus loci ratio postulat, *eximendos, ejiciendos*. Si qui enim lexicographi hanc etiam τῷ ἐξαίρετος tribuêre vim, hunc ipsum ii locum respexêre; cujus tamen vitiosam scripturam agnoverunt. Constantinus quidem cautiùs; qui ad ἐξαιρέτους habet, *id est*, ἐξαιρετέους. Stephanus autem, cùm ἐξαιρετέοι mox dicat Xenophon, se non dubitare ait, quin et hîc ἐξαιρετέους itidem legendum sit. Florentina sanè editio exhibet, ut hîc ἐξαιρέτους, ità in posteriore loco, ἐξαίρετοι. Laudo sibi constantem, errantem non sequor.

b Ἡ γὰρ πονηρία] Eandem sententiam his versibus expressit Hesiodus, quos ex eo Plato protulit, *de Republic.* lib. ii, tom. ii, p. 364.

Τὴν μέντοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστιν ἑλέσθαι
Ῥηϊδίως· ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν.

πρανὲς καὶ τὸ μαλακὸν ἀντιπαρακαλοῦντες. Καὶ τοίνυν ἤν μέν τινες βλακείᾳ [a] καὶ ἀπονίᾳ μόνον κακοὶ ὦσι, τούτους ἐγὼ νομίζω, ὥσπερ κηφῆνας, δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοινωνούς· οἳ δ᾽ αὖ τῶν μὲν πόνων κακοὶ ὦσι κοινωνοὶ, πρὸς δὲ τὸ πλεονεκτεῖν σφοδροὶ καὶ ἀναίσχυντοι, οὗτοι καὶ ἡγεμονικοί εἰσι πρὸς τὰ πονηρά· πολλάκις γὰρ δύνανται τὴν πονηρίαν πλεονεκτοῦσαν ἀποδεικνύναι· ὥστε παντάπασιν ἐξαιρετέοι οἱ τοιοῦτοι ἡμῖν εἰσι. Καὶ μηδὲ μέντοι σκοπῆτε, ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντιπληρώσετε τὰς τάξεις· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἵππους, οἳ ἂν ἄριστοι ὦσιν, οὐκ οἳ ἂν πατριῶται, τούτους ζητεῖτε, οὕτω καὶ ἀνθρώπους ἐκ πάντων, [b] οἳ ἂν ὑμῖν μάλιστα δοκῶσι συνισχυριεῖν τε ὑμᾶς καὶ συγκοσμήσειν, τούτους λαμβάνετε. Μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τόδε πρὸς τὸ ἀγαθόν· οὔτε γὰρ ἅρμα δήπου ταχὺ γένοιτ᾽ ἂν, βραδέων ἵππων ἐνόντων, [c] οὔτε δίκαιον, ἀδίκων συνε-

diverso ad declivem mollémque viam cohortentur. Idcircò si qui ex ignaviâ laborúmque detrectatione solùm sint mali, eos equidem arbitror, veluti fucos, sumptûs tantùm damnum sociis inferre: qui rursùs mali sunt in laboribus socii, in commodis autem *suis* captandis vehementes atque impudentes, hi etiam duces se ad *facta* præbent improba; sæpè enim efficere possint, ut præcipua commoda improbitati cedant: quare omninò sunt homines ejusmodi nobis eximendi. Neque verò vobis circumspiciendum est, quâ ratione de civibus ordines repleatis: sed quemadmodùm equos, qui optimi, non qui vestrâ in patriâ sint nati, quæritis, sic et homines ex omnibus sumite, quoscunque vobis et roboris et ornamenti plurimum adlaturos existimabitis. Mihi autem hoc quoque testimonio est, id nobis utile futurum; quòd neque celer possit esse currus, cujus equi sunt tardi, nec benè instructus, si conjuncti sint *equi* malè in-

a Καὶ ἀπονίᾳ] Vulgò, ἀπονοίᾳ, vitiosè. Interpretes ferè omnes eam, quam damus, lectionem meritò secuti sunt. De vitio enim hîc loquitur Xenophon, quo laborant ii, quibus jucundissimum est ἀπόνως βιοτεύειν, quique adeò sua vel omninò detrectant officia, vel κακοί εἰσι τῶν πόνων κοινωνοί. Hujusmodi Noster homines fucis mox, ignavo pecori, adsimilat: ad *ignaviam* autem designandam accommodatior haud dubiè ἀπονία est, quàm ἀπόνοια.

b Οἳ ἂν ὑμῖν] Editi ferè omnes exhibent ἡμῖν. Stephanus rectè ὑμῖν rescribendum curavit. Hæc enim lectio omninò necessaria est ad commodum loci sensum, eámque MS. Bodl. repræsentat.

c Οὔτε δίκαιον] Non dubitat Leunclavius quin desit vocabulum aliquod ante δίκαιον. Quid est enim, inquit, ἅρμα δίκαιον, *currus justus*? Quis hoc modo loquutus est unquam? Dormitat nempè vir bonus, et parum diligenter ea pensitat verba, quibus consilium suum, de voce στράτευμα ante δίκαιον inserendâ, confirmare nititur. Verba autem sunt Xenophontis, in lib. iv, Memor. Edit. Leunc. p. 804, φασὶ δέ τινες καὶ ἵππον καὶ βοῦν τῷ βουλομένῳ δικαίους ποιήσασθαι.——De quibus sic Leunclavius: "Et quid στράτευμα δίκαιον, *exercitum justum*, dici "miremur? cùm Xenophon etiam bo-"vem et equum dicat aliquos polliceri "se δικαίους ποιήσεσθαι, justos effecturos, "nimirum, ad operas suas idoneos." Hæc ille. At nonne pari ratione et ἅρμα δίκαιον dici possit? Imò verò δίκαιον id omne dici potest, cui nihil ad nomen suum tuendum deest, quod ad

ζευγμένων· οὐδέ γε οἶκος δύναται εὖ οἰκεῖσθαι, πονηροῖς οἰκέταις χρώμενος· ἀλλὰ καὶ ἐνδεόμενος οἰκετῶν, ἧτίον σφάλλεται, ἢ ὑπὸ ἀδίκων ταραττόμενος. Εὖ δὲ ἴςε, ὦ ἄνδρες, ἔφη, Φίλοι, ὅτι οὐδὲ τῦτο μόνον ὠφελήσυσιν οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, ὅτι κακοὶ ἀπέσονται, ἀλλὰ καὶ τῶν καταμενόντων, ὅσοι μὲν ἀνεπίμπλαντο ἤδη κακίας, a ἀποκαθαρῦνται πάλιν αὐτήν· οἱ δὲ ἀγαθοὶ τὺς κακὺς ἰδόντες ἀτιμασθέντας, πολὺ εὐθυμότερον τῆς ἀρετῆς ἀνθέξονται. Ὁ μὲν ὕτως εἶπε· τοῖς δὲ Φίλοις ἅπασι συνέδοξε ταῦτα, καὶ ὕτως ἐποίυν.

Ἐκ δὲ τύτυ πάλιν αὖ καὶ σκώμματος ἦρχεν ὁ Κῦρος. Καταvoήσας γάρ τινα τῶν λοχαγῶν σύνδειπνον ἀγόμενον, καὶ παρακλίτην πεποιημένον, ἄνδρα· ὑπερδασύν τε καὶ ὑπέραισχρον, ἀνακαλέσας τὸν λοχαγὸν ὀνομαςὶ, εἶπεν ὧδε. Ὦ Σαμβαύλα, ἔφη, ἀλλ' ἦ καὶ σὺ, κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, ὅτι καλόν ἐςι, περιάγεις τῦτο τὸ μειράκιον, τὸ παρακατακείμενόν σοι; Νὴ τὸν Δί', ἔφη ὁ Σαμβαύλας, ἥδομαι καὶ συνὼν τύτῳ, καὶ θεώμενος αὐτόν. Ἀκύσαντες δὲ

structi: neque domus quidem rectè administrari potest, quæ improbis utatur famulis: immò etiam minùs detrimenti accipit, si careat famulis, quàm si ab injustis perturbetur. Pro certo autem, amici, habeatis, inquit, submotis malis *militibus*, non id modò *nos* commodum indè percepturos, mali quod aberunt, sed illi etiam qui nobiscum manebunt, quotquot sanè pleni jam improbitatis esse cœperunt, rursùs ab eâ se repurgabunt; boni autem cùm malos ignominiâ notatos viderint, multò alacriùs virtuti adhærescent. Et ille quidem sermonem hunc habuit: ab amicis autem omnibus comprobata hæc erant, atque *adeò* ab iis res sic instituta est.

Atque hîc rursùm Cyrus jocari cœpit. Nam cùm animadvertisset è præfectis manipulorum quendam ad cœnam secum unà ducere, juxtáque se inter discumbendum retinere, hominem et hirsutum et deformem admodùm, manipuli præfecto nominatim compellato, sic *eum* affatus est: Num et tu, Sambaula, inquit, in morem Græcorum, hunc accumbentem tibi adolescentulum, quia formosus sit, circumducis? Profectò, inquit Sambaulas, et hujus consuetudine et aspectu delector. Hæc autem

usum debitum aptum est, et spem de eo conceptam minimè fallit. Sic, apud librum hujus Historiæ octavum, γήδιον δικαιότατον dicitur; apud Virgilium, *justissima tellus*. Sic et Mem. lib. iv, equi dicuntur δίκαιοι, et cur non ἅρμα, equorum ratione, δίκαιον, æquè ac ταχὺ, eorundem ratione, appelletur? Quin et participium illud συνεζευγμένων, ad currum δίκαιον, ad equos ἀδίκων, referri debere luculentissimè, opinor, indicat.

a Ἀποκαθαρῦνται] In vulgatis legitur ἀνακαθαροῦνται. Quod quidem ferri potest, nec à me repudiatur, nisi quòd non modò Stephanus aliique illam alteram lectionem præferendam putent, sed et eam exhibeat MS. Bodl.

ταῦτα οἱ σύσκηνοι, προσέβλεψαν· ὡς δὲ εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἴσχει, ἐγέλασαν πάντες. Καί τις εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Σαμβαύλα, ποίῳ ποτέ σε ἔργῳ ἀνὴρ οὗτος [a] ἀνήρτηται; Καὶ ὃς εἶπεν, Ἐγὼ ὑμῖν, νὴ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. Ὁποσάκις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα, εἴτε νυκτὸς, εἴτε ἡμέρας, οὐ πώποτέ μοι οὔτ᾽ ἀσχολίαν προὐφασίσατο, οὔτε βάδην ὑπήκουσεν, ἀλλ᾽ ἀεὶ τρέχων· ὁποσάκις τε πρᾶξαί τι αὐτῷ προσέταξα, οὐδὲν ἀνιδρωτὶ πώποτε εἶδον αὐτὸν ποιοῦντα. Πεποίηκε δὲ καὶ τοὺς δώδεκα ἅπαντας τοιούτους, οὐ λόγῳ, ἀλλ᾽ ἔργῳ ἀποδεικνὺς, οἵους δεῖ εἶναι. Καί τις εἶπε, Κᾆπειτα τοιοῦτον ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτὸν, ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς; Καὶ ὁ αἰσχρὸς ἐκεῖνος πρὸς τοῦτο εἶπε, Μὰ Δία, ἔφη· οὐ γὰρ φιλόπονός ἐστιν· ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ, εἰ ἐμὲ ἔθελε φιλεῖν, τοῦτο ἀντὶ πάντων τῶν γυμνασίων. Τοιαῦτα μὲν δὴ, καὶ γελοῖα καὶ σπουδαῖα, καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο ἐν τῇ σκηνῇ. Τέλος δὲ, τὰς τρίτας σπονδὰς ποιήσαντες, καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὰ ἀγαθὰ, τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυον. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος συνέλεξε τοὺς στρατιώτας πάντας, καὶ ἔλεξε τοιάδε.

" Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγύς· προσέρχονται γὰρ οἱ

ubi contubernales audîssent, *in eum* oculos convertêre: et cùm faciem hominis supra modum deformem vidissent, riserunt omnes. Et quidam, Quo tandem facto, quæso, inquit, Sambaula, vir hic te *sibi* devinxit? Respondit ille, Ego vobis, profectò, viri, dicam. Quoties eum sive noctu, sive interdiu vocavi, nunquam mihi neque occupationem prætexuit, neque pedetentim, sed cursim perpetuò paruit: quoties item ut aliquid faceret imperavi, nihil eum vidi unquam sine sudore facere. Quin et reliquos *mihi* duodecim tales effecit, non verbis, sed re demonstrando, quales esse oporteat. Tum quidam ait, Tu verò, talis cùm sit, non eum oscularis, ut cognatos *soles?* Et ad hoc respondit deformis ille, Non profectò, ait: nam minimè est laborum amans: quippe si me osculari vellet, omnium hoc ei exercitationum loco esset. Et talia quidem partim ridicula, partim seria, tum dicebantur in tabernaculo, tum gerebantur. Tandem, ubi tertiam peregissent libationem, et à diis bona precati essent, convivio soluto cubitum iverunt. Postridiè autem Cyrus omnes coëgit milites, et hujusmodi orationem habuit:

" Propè, amici, à nobis adest certamen: adventant enim hostes,

a Ἀνήρτηται] Vulgò, ἀνέρηται. Hunc locum inauspicatò tentavit Stephanus, nec reponendum vidit ἀνήρτηται, ut commodus constaret sensus. Hoc autem verbo, eodem planè modo, suprà usus est Xenophon; ἀνηρτήσατο δὲ τοσαῦτα φῦλα, &c. p. 5, et ταχὺ δὲ τοὺς στρατιώτας αὐτῶν ἀνήρτητο, &c. p. 33. Et sic legendum olim restè conjecerunt Leunclavius et Muretus.

" πολέμιοι. [a]Τὰ δ' ἆθλα τῆς νίκης, ἢν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, δῆλον ὅτι οἵ τε πολέμιοι ἂν ἡμέτεροι, καὶ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἢν δὲ ἡμεῖς αυ νοκώμεθα (τοῦτο γὰρ ἀεὶ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν δεῖ), καὶ οὕτω τὰ τῶν ἡττομένων ἀγαθὰ πάντα τοῖς νικῶσιν ἀεὶ ἆθλα πρόκειται. Οὕτω δή, ἔφη, δεῖ ὑμᾶς γιγνώσκειν, ὡς, ὅταν μὲν ἄνθρωποι κοινωνοὶ πολέμου γενόμενοι, ἐν ἑαυτοῖς ἔχωσιν ἕκαστοι, ὡς, εἰ μὴ αὐτός τις προθυμηθήσεται, οὐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόντων, ταχὺ πολλά τε καὶ καλὰ διαπράττονται· οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀργεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων· ὁπόταν δὲ ἕκαστος διανοηθῇ, ὡς ἄλλος ἔσται ὁ πράσσων καὶ ὁ μαχόμενος, κἂν αὐτὸς μαλακίζηται, τοῖς τοιούτοις, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι πᾶσιν ἅμα πάντα ἥξει τὰ χαλεπὰ φερόμενα. Καὶ ὁ θεὸς οὕτω πως ἐποίησε· τοῖς μὴ θέλουσιν ἑαυτοῖς προστάττειν ἐκπονεῖν

" Victoriæ autem præmia, si quidem nos vicerimus, hæc *nobis futura* constat, ut et hostes et bona eorum omnia nostra sint: sin ipsi contrà vincamur (nam et ità loqui et ità *fieri posse* fingere oportet), itidem *nostra* superatorum bona omnia victoribus præmia semper sunt proposita. Sic ergo vobis existimandum est, homines belli societate junctos, cùm apud se singuli statuant, nihil ex sententiâ successurum, nisi quisque suo se loco præbuerit alacrem, multa brevi et præclara gesturos; nihil enim eorum quæ peragenda sunt per socordiam ab iis negligetur: cùm verò quisque cogitaverit, alium fore rem qui gerat pugnétque, licèt ipse segniter agat, hujusmodi, inquit, homines universos, pro certo habeatis, adversa simul omnia statim invasura. Atque ipse deus sic quodammodo constituit: is *enim* illis, qui sibi imperare nolint, ut

a Τὰ δ' ἆθλα τῆς, &c] Stephanus aliique hæc ità distinguunt verba, τὰ δ' ἆθλα, τῆς νίκης. Haud, opinor, commodè. Is autem in suis annotationibus verba illa proferens, notis parentheseos inclusa, τοῦτο γὰρ αἰεί, &c. suspectum se hunc habere locum ait; atque adeò lectorem ad Latinum suæ editionis Xenophontem remittit. Monenti tamen si quis paruerit, eum promisso minimè satisfecisse, sed locum silentio transiisse, inveniet. Muretus etiam totum hujus orationis principium à librariis pessimè acceptum esse putat, ideóque partim, ut ipse ait, veteribus libris, partim conjecturâ, fretus, id hoc modò proponit et legendum censet: Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγύς· προσέρχονται γὰρ οἱ πολέμιοι. Τὰ δὲ ἆθλα τῆς νίκης, ἢν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, τὰ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἢν δὲ ἡμεῖς αὖ νικώμεθα (καὶ τοῦτο γὰρ λέγειν δεῖ), δηλονότι τῶν πολεμίων τὰ ἡμέτερα. Καὶ οὕτω τὰ τῶν ἡττωμένων ἀγαθὰ πάντα τοῖς νικῶσιν ἀεὶ ἆθλα πρόκειται. Ego conjecturam non improbo. Sed lectionem, quam damus, præstant libri omnes; nisi quòd Leunclavius καὶ ποιεῖν in marginem rejecerit. Quod factum nollem; cùm satis forsan commodè sumi possit pro τιθέναι, et exponi, *fingere animo, ob oculos ponere*. Ut verborum sensus sit, "Ne verò casûs cujusque gravioris securi sitis, et spolia referendi amplâ spe nimìs inflati, hoc etiam vobis fatendum animóque cogitandum erit, μάχης εἶναι ἑτεραλκέα νίκην, bellique adeò eventus, si qui alii, ancipites esse," &c.

P

“ τἀγαθὰ, ἄλλυς αὐτοῖς ἐπιλακτῆρας δίδωσι. Νῦν ὖν, ἔφη, “ λεγέτω τις, ἐνθάδε ἀναςὰς, περὶ αὐτῦ τύτυ, ποτέρως ἂν τὴν “ ἀρετὴν οἴεται ἀσκεῖσθαι μᾶλλον παρ' ἡμῖν, εἰ μέλλοι ὁ πλεῖςα “ καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθέλων πλείςης καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, “ ἢ ἂν εἰδῶμεν ὅτι [a] ὐδὲν διαφέρει κακὸν εἶναι· ὁμοίως γὰρ πάντες “ τῶν ἴσων τευξόμεθα.” Ἐνταῦθα δὴ ἀναςὰς ὁ Χρυσάντας, εἷς τῶν ὁμοτίμων, ἀνὴρ ὔτε μέγας, ὔτε ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρων, ἔλεξεν ὧδε·

“ Ἀλλ' οἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὐδὲ διανούμενόν σε ὡς δεῖ “ ἴσον τὺς κακὺς τοῖς ἀγαθοῖς ἔχειν, ἐμβαλεῖν τῦτον τὸν λόγον, “ ἀλλ' ἀποπειρώμενον εἴ τις ἄρα ἔςαι ἀνὴρ, ὅςις ἐθελήσει ἐπι- “ δεῖξαι ἑαυτὸν, ὡς διανοεῖται, μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ποιῶν, “ ἃ ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ καταπράξωσι, τύτων ἰσομοιρεῖν. Ἐγὼ δὲ, “ ἔφη, εἰμὶ μὲν ὔτε ποσὶ ταχὺς, ὔτε χερσὶν ἰσχυρός· γιγ- “ νώσκω δὲ, ὅτι ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ποιήσω, ὐκ ἂν “ κριθείην ὔτε πρῶτος, ὔτε δεύτερος, οἴομαι δὲ ὐδὲ χιλιοςὸς, “ ἴσως δὲ ὐδὲ μυριοςός. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σαφῶς ἐπίςαμαι, ὅτι “ εἰ μὲν οἱ δυνατοὶ ἐῤῥωμένως ἀντιλήψονται τῶν πραγμάτων,

“ bona laboribus acquirant, alios dat, qui imperent. Nunc ergò, ait, “ surgat hîc aliquis, déque hoc ipso verba faciat, utro modo virtu- “ tem apud nos magìs excultam iri existimet, si is qui plurimum et “ laboris et periculorum adire vèlit, plurimum etiam honoris con- “ sequuturus sit, an *verò* si nihil referre sciamus ignavum esse “ *quenquam;* quippe omnes pariter æqualia sumus consequuturi præ- “ mia.” Tum verò surgens Chrysantas, unus ex eorum numero, qui ὁμότιμοι appellantur, vir neque *staturâ* magnus, neque specie ro- bustus, sed excellens prudentiâ, in hunc modum loquutus est:

“ Equidem arbitror, Cyre, ait, te de hoc *ad nos* retulisse non quòd “ in animo cogitares æquali portione fortes et ignavos debere potiri, “ sed utì experiaris an quisquam sit, qui ipsum indicare velit, cogitare “ se, *fore* ut, tametsi nihil ipse pulchrè præclaréve faciat, parem eorum “ portionem capiat, quæ alii virtute *suâ* comparaverint. Ego verò, in- “ quit, neque sum pedibus celer, neque manibus robustus; et futurum “ intelligo, ut judicio ex iis de me facto, quæ meo corpore geram, “ neque primum, neque secundum, neque, opinor, millesimum, immò “ fortè neque decies millesimum locum habiturus sim. At hoc quoque “ certò futurum scio, ut si viribus præstantes fortiter res gerendas

a Οὐδὲν διαφέρει. &c.] Muretus legendum censet, ὐδὲν διαφέρει κακὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι. At libri omnes conjecturam respuunt: neque ejus ope locus hic videtur indigere. Quem enim alium, nisi ἀγαθὸν, voluit his verbis auctor, ὁ πλεῖστα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθέλων?

"ἀγαθοῦ τινός μοι [a]μετέσαι τοσοῦτον μέρος, ὅσον ἂν δίκαιον ᾖ· "εἰ δ' οἱ μὲν κακοὶ μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ καὶ δυνατοὶ "ἀθύμως ἕξουσι, δέδοικα, ἔφη, μὴ ἄλλου τινὸς μᾶλλον, ἢ τοῦ ἀγα- "θοῦ, μεθέξω πλέον μέρος, ἢ ἐγὼ βούλομαι." Χρυσάντας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. Ἀνέςη δ' ἐπ' αὐτῷ Φεραύλας, Πέρσης, τῶν δημοτῶν, Κύρῳ πως ἔτι οἴκοθεν συνήθης καὶ ἀρεςὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀφυὴς, καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἀγεννεῖ ἀνδρὶ ἐοικὼς, καὶ ἔλεξε τοιάδε·

"Ἐγὼ, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες Πέρσαι, ἡγοῦ- "μαι μὲν ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἴσου νῦν ὁρμᾶσθαι πάντας εἰς τὸ ἀγωνί- "ζεσθαι περὶ ἀρετῆς. Ὁρῶ γὰρ ὁμοίᾳ μὲν τροφῇ πάντας ἡμᾶς "τὸ σῶμα ἀσκοῦντας, ὁμοίας δὲ συνουσίας πάντας ἀξιουμένους, τὰ δὲ "αὐτὰ καλὰ πᾶσιν ἡμῖν προκείμενα. Τό, τε γὰρ τοῖς ἄρ- "χουσι πείθεσθαι, ἐν κοινῷ κεῖται· καὶ ὃς ἂν φανῇ τοῦτο ἀπροφα- "σίςως ποιῶν, τοῦτον ὁρῶ παρὰ Κύρου τιμῆς τυγχάνοντα· τό, τ' "αὖ πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι, οὐ τῷ μὲν προσῆκον, τῷ δ' "οὔ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ τοῦτο προκέκριται κάλλιςον εἶναι. [b]Νῦν δὲ, ἔφη,

"capessiverint, mihi etiam tantum boni alicujus obveniet, quantum "æquum fuerit: sin autem et ignavi nihil fecerint, et fortes robustíque "animis minùs fuerint alacres, vereor, inquit, nè potiùs alterius cujus- "dam rei, quàm boni *alicujus*, partem, eámque majorem, quàm ipse "velim, habiturus sim." Et hunc quidem in modum loquutus est Chrysantas. Post eum autem surrexit Pheraulas, Persa, qui è plebe erat, Cyro quodammodò jam consuetudine domesticâ familiaris acceptúsque vir, habitu corporis haud indecoro, animo viro degeneri nequaquam similis, atque orationem hanc habuit:

"Ego quidem, Cyre, ac vos Persæ, inquit, quotquot adestis, ex- "istimo nos omnes jam æquis conditionibus ad virtutis certamen con- "tendere. Quippe consimili nos omnes victu curare corpora, et om- "nes eâdem consuetudine dignos haberi fruíque, et eadem nobis "omnibus *virtutis* decora proposita esse, video. Nam iis ut parea- "mus, qui cum imperio sunt, communiter *omnibus* est propositum: "et quisquis hoc sine recusatione in conspectu omnium præstat, hunc "à Cyro honore affici video: itidem fortiter adversùs hostes se "gerere, non huic convenit, illi non *convenit*, sed et hoc jam antè "judicatum est omnibus honestissimum esse. Nunc verò, inquit,

a Μετέσαι τοσοῦτον] A plerisque editis abest vox τοσοῦτον, quam tamen minimè rejiciendam puto, cùm ferè soleat illam alteram, ἴσον, in oratione præcedere. Stephanum eam retinuisse video; et MS. Bodl. eandem exhibet.

b Νῦν δὲ, ἔφη, &c.] Libri nonnulli repræsentant, νῦν δὲ, φημὶ, &c. Muretus illud φημὶ delendum putat: Stephanus etiam se malle ait codices eos sequi, in quibus ea, quam damus, reperitur scriptura. Et sanè passim illud ἔφη sic adhibitum videmus.

" ἡμῖν καὶ δέδεικται μάχη, ἣν ἐγὼ ὁρῶ πάντας ἀνθρώπους
" φύσει ἐπισαμένους, ὥσπερ γε καὶ τἄλλα ζῶα ἐπίσαλαι τινὰ μά-
" χην ἕκασα, οὐδὲ παρ' ἑνὸς ἄλλου μαθόντα, ἢ παρὰ τῆς φύσεως·
" οἷον, [a] ὁ βοῦς, κέρατι παίειν· ὁ ἵππος, ὁπλῇ· ὁ κύων, σό-
" ματι· ὁ κάπρος, ὀδόντι. Καὶ φυλάττεσθαι δὲ, ἔφη, ἐπίσαλαι
" ταῦτα πάντα ἀφ' ὧν μάλισα δεῖ· καὶ ταῦτα, [b] εἰς οὐδενὸς δι-
" δασκάλου πώποτε φοιτήσαντα. Καὶ ἐγὼ ἐκ παιδίου εὐθὺς μὲν
" προβάλλεσθαι ἠπισάμην πρὸ τούτου, ὅτῳ ᾤμην πληγήσεσθαι· καὶ
" εἰ μὴ ἄλλο μηδὲν ἔχοιμι, τὼ χεῖρε προέχων, ἐνεπόδιζον, ὅ,τι
" ἠδυνάμην, τὸν παίοντα· καὶ τοῦτο ἐποίουν οὐ διδασκόμενος,
" ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παιόμενος, εἰ προβαλλοίμην. Μά-
" χαιραν γεμὴν εὐθὺς παιδίον ὢν ἥρπαζον, ὅπου ἴδοιμι, οὐδὲ
" παρ' ἑνὸς οὐδὲ τοῦτο μαθὼν, ὅπως δέοι λαμβάνειν, ἄλλου, ἢ πα-
" ρὰ τῆς φύσεως, ὥς ἐγώ φημι. Ἐποίουν γοῦν καὶ τοῦτο κωλυό-
" μενος, οὐ διδασκόμενος· ὥσπερ καὶ ἄλλα ἐσὶν ἃ, εἰργόμενος
" καὶ ὑπὸ πατρὸς καὶ ὑπὸ μητρὸς, ὑπὸ τῆς φύσεως πράττειν ἠναγ-
" καζόμην. Καὶ, ναὶ μὰ Δία, ἔπαιόν γε τῇ μαχαίρᾳ πᾶν

" etiam pugna nobis monstrata est, quam homines ego universos
" à naturâ nôsse video, quemadmodùm et aliorum quælibet ani-
" malium aliquam pugnam nôrunt, non per alium quenquam, atque
" ipsam naturam, edocta: verbi gratiâ, bos cornu ferire *novit;* equus,
" ungulâ; canis, ore; aper, dente. Atque omnia hæc *animalia* ab iis
" *sibi* cavere nôrunt, à quibus maximè cavendum est; idque, ad nullius
" unquam magistri *ludum* profecta. Ego etiam statim à puero nôram
" ei *aliquid* objicere, à quo me percussum-iri putâram; ac si nihil aliud
" haberem, manus prætendens, quantum poteram, percutientem impe-
" diebam: atque hoc faciebam cùm *non modò* non docerer, sed etiam
" ob id ipsum vapularem, si *quid* objicerem. Gladium porrò statim puer
" adhuc, ubi vidissem, adripiebam, nè hoc quidem, quo pacto prehen-
" dendus esset, sub alio quoquam, quàm *ipsâ* naturâ, ut ego censeo,
" edoctus. Et hoc quidem certè faciebam cùm prohiberer, non docerer:
" quemadmodùm et alia *quædam* sunt quæ, patre licèt matréque veta-
" rer, facere *tamen* à naturâ cogebar. Ac gladio, profectò, cædebam

a Οἷον ὁ βοῦς, &c.] Libet hîc apponere, quod de variis itidem naturæ donis suavissimè lusit Anacreon, Od. 2.

Φύσις κέρατα Ταύροις,
Ὁπλὰς δ' ἔδωκεν Ἵπποις,
Ποδωκίην Λαγωοῖς,
Λέουσι χασμ' ὀδόντων,
Τοῖς, &c.

b Εἰς οὐδενὸς, &c.] Ἔλλειψις huic planè similis ea est, quâ utitur evangelista, Act. ii, 27, Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου. Et hoc scilicet, et illo loco, subaudiamus necesse est οἶκον vel οἰκίαν.

" ὅ, τι δυναίμην λανθάνειν. Οὐ γὰρ μόνον φύσει ἦν, ὥσπερ τὸ " βαδίζειν καὶ τρέχειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, πρὸς τῷ πεφυκέναι, τοῦτο " ποιεῖν ἐδόκει μοι εἶναι. Ἐπεὶ οὖν, ἔφη, αὕτη ἡ μάχη καταλεί- " πεται, ἐν ᾗ προθυμίας μᾶλλον ἢ τέχνης ἔργον ἐστὶ, πῶς ἡμῖν " οὐχ ἡδέως [a] πρὸς τούσδε τοὺς ὁμοτίμους ἀγωνιστέον; ὅπου γε τὰ μὲν " ἆθλα τῆς ἀρετῆς ἴσα πρόκειται, [b] παραβαλλόμενοι δὲ οὐκ ἴσα εἰς " τὸν κίνδυνον ἴσμεν, ἀλλ' οὗτοι μὲν ἔντιμον βίον, ὅς [c] βίων ἥδιστος, ὃς " μόνος· ἡμεῖς δὴ ἐπίπονον μὲν, ἄτιμον δὲ, ὥσπερ, οἶμαι, χαλεπώ- " τατος. Μάλιστα δὲ, ὦ ἄνδρες, τοῦτό με εὐθύμως εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν

" quicquid clanculùm poteram. Neque enim naturâ solùm insitum " erat, sicut incedere et currere, sed superquam quod ingenitum " erat, etiam suave mihi hoc facere videbatur. Quandoquidem igitur " hæc, inquit, *nobis* dimicatio restat, in quâ plus animorum alacritas " quàm ars effectura est, cur non libenter adversùs hosce, qui di- " cuntur ὁμότιμοι, certamen suscipiamus? cùm sanè paria virtutis " præmia sint *utrisque* proposita, at nos non item res paris pretii " objicere periculo sciamus; sed illos vitam honoratam, quæ ju- " cundissima, quæ unica: nos autem laboriosam quidem *illam*, sed " inhonoratam, quam equidem molestissimam duco. Maximè autem, " viri, hoc me ad *suscipiendum* læto animo adversùs hosce certa-

a Πρὸς τούσδε τοὺς, &c.] Plerique libri non habent τούσδε, sed eo sublato, simpliciter, πρὸς τοὺς ὁμοτίμους. Illud tamen in exemplaribus, quibus usi sunt Camerarius et Philelphus, extitisse, utriusque hujus loci interpretatio indicare videtur. Ille enim vertit, *cum istis comparibus;* hic, *adversùs hosce homotimos*. Quin et MS. Bodl. idem repræsentat, et optimè huc quadrare videtur. Nam Pheraulas ille plebeius digito quasi demonstrat ὁμοτίμους, tanquam homines distincti à se suique ordinis. Atque eandem loquendi rationem bis ante finitam orationem usurpat: εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς τούσδε —et πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους τούσδε.

b Παραβαλλόμενοι δε, &c.] Legitur etiam προβαλλόμενοι, pro παραβαλλόμενοι, et ἴμεν pro ἴσμεν. Sed, qui lectionem receptam movendam putârunt, loci sententiam haud, opinor, adsecuti sunt. Qualis autem ea sit, versio nostra ostendet. Et minimè insolens esse hoc loquendi genus, παραβάλλεσθαί τι εἰς τὸν κίνδυνον, satis ea probant exempla Thucydidea, à Stephano ad hunc locum adlata: unum, πολῖται ὅπλοις καὶ πλείω παραβαλλόμενοι. Ubi, simpliciter et sine adjectione dicit πλείω παραβαλλόμενοι, pro eo quod, imitando hunc Xenophontis locum, diceretur, πλείω παραβαλλόμενοι εἰς κίνδυνον: alterum, οἳ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. Ubi, variatâ tantùm orationis formâ, παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν, idem sonat, quod παραβαλλόμενοι εἰς τὸν κίνδυνον. Nec aliter Homerus: Il. ι. 322.

Αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.

Ubi notat Stephanus, Homerum accusativo post παραβαλλόμενος non contentum, infinitivum addidisse, πολεμίζειν ponentem pro ὥστε πολεμίζειν: quod commodè resolvi posse videtur in παραβαλλόμενος εἰς πόλεμον, eodem modo quo Xenophon dicit παραβαλλόμενοι εἰς κίνδυνον.

c Βίων ἥδιστος, ὃς, &c.] Duas has voces, ὃς μόνος, nullam idoneam sententiam efficere censet Muretus: quique adeò libentèr, ut ipse ait, pro eis reposuerit, καὶ ἄπονον ut opponat Pheraulas ἔντιμον καὶ ἄπονον βίον τῷ ἐπιπόνῳ καὶ ἀτίμῳ. Sed renituntur libri omnes; qui cùm vulgatam lectionem servent, intacta per me licet maneat. Adnotandum tamen est, MS. Bodl. aliam lectionem exhibere, nempè ὃς μόνος περ ἥδιστος βίων, quàm margini adscribendum curârunt Stephanus et Leunclavius.

" πρὸς τὕσδε παρορμᾷ, ὅτι Κῦρος ἔςαι ὁ κρίνων, ὃς οὐ φθόνῳ
" κρίνει· ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, ἦ μὴν ἐμοὶ δοκεῖ Κῦρος,
" οὕς τινας ἂν ὁρᾷ ἀγαθοὺς, φιλεῖν οὐδὲν ἧτῖον ἑαυτοῦ· τούτοις
" γὖν ὁρῶ αὐτὸν ὅ, τι ἂν ἔχοι ἥδιον διδόντα μᾶλλον, ἢ αὐτὸν
" ἔχοντα. Καί τοι, ἔφη, οἶδα ὅτι ὗτοι μέγα φρονὗσιν, ὅτι πε-
" παίδευνται δὴ καὶ πρὸς λιμὸν, καὶ πρὸς δίψος, καὶ πρὸς ῥίγος καρ-
" τερεῖν· κακῶς.εἰδότες ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείτῖονος διδασ-
" κάλυ πεπαιδεύμεθα, ἢ ὗτοι. Οὐ γὰρ ἐςιν διδάσκαλος τὕτων
" οὐδεὶς κρείτῖων τῆς ἀνάγκης, ἢ ἡμᾶς καὶ λίαν ἀκριϐὗν ταῦτα
" ἐδίδαξε. Καὶ πονεῖν μὲν ὗτοι δὴ τὰ ὅπλα φέροντες ἐμελέτων, ἃ
" ἐςι πᾶσιν ἀνθρώποις εὑρημένα, ὡς ἂν εὐφορώτατα εἴη· ἡμεῖς δέ
" γε, ἔφη, ἐν μεγάλοις φορτίοις καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν ἠναγ-
" καζόμεθα· ὥςε νῦν ἐμοὶ δοκεῖν τὰ τῶν ὅπλων φορήματα πτε-
" ροῖς μᾶλλον ἐοικέναι ἢ φορτίοις. Ὡς ὗν ἐμὗ γε καὶ ἀγωνιὗ-
" μένὗ, καὶ, ὁποῖός τις ἂν ὦ, κατὰ τὴν ἀξίαν τιμᾶσθαι ἀξιώσον-
" τος, οὕτως, ἔφη, ὦ Κῦρε, γίγνωσκε. Καὶ ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες
" δημόται, παραινῶ ὁρμᾶσθαι εἰς ἔριν ταύτης τῆς μάχης πρὸς
" τοὺς πεπαιδευμένους τούσδε· νῦν γὰρ, ἔφη, ἄνδρες εἰλημ-
" μένοι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ." Φεραύλας μὲν δὴ οὕτως
εἶπεν· ἀνίςαντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἑκατέροις συναγορεύοντες.

"men excitat, quòd Cyrus judex erit, qui non ex invidiâ judicat;
"at quod per deos jurans affirmo, Cyrus mihi videtur, quoscunque
"fortiter se gerere animadvertat, nihilo minùs quàm se ipsum dili-
"gere: his certè quidem eum video, quicquid habeat jucundiùs dare,
"quàm apud se retinere. Et sanè novi, inquit, istos ὁμοτίμους elatis
"esse animis, quòd instituti sint et ad famem, et ad sitim, et ad
"frigus tolerandum; cùm ipsi parum noverint, nos etiam his à
"magistro potiori, quàm ipsos, institutos esse. Nullus enim est ne-
"cessitate potior horum magister, quæ nos hæc vel accuratè admodùm
"tenere docuit. Et hi quidem ad labores sese armis ferendis exer-
"cuêre, quæ *ità* sunt ab omnibus hominibus excogitata, ut gestatu
"sint commodissima: nos verò, inquit, sub magnis oneribus et in-
"cedere cogebamur et currere: ut mihi jam armorum gestamina
"similiora videantur alis quàm oneribus. Quamobrem, Cyre, in-
"quit, hæc scito, me et in certamen descensurum, et, qualis qualis
"tandem fuero, pro merito præmiis ornari postulaturum. Et vos,
"viri plebeii, hortor ad pugnam hanc adversùs benè institutos hosce
"*magnâ* contentione suscipiendam: quippe nunc *hi* viri in popula-
"ri certamine sunt capti." In hunc modum dixit Pheraulas: surrex-
erunt autem et alii complures, qui utriusque sententiam defendebant.

Ἔδοξε δ᾽ οὖν κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον τιμᾶσθαι, Κῦρον δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω προὐκεχωρήκεσαν.

Ἐκάλεσε δ᾽ ἐπὶ δεῖπνον ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ τάξιν σὺν τῷ ταξιάρχῳ, ἰδὼν αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβολήν, θώρακας μὲν δὴ ἀμφοτέρους ἔχοντας καὶ γέρρα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς· εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας παχεῖς τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ᾽ ἑτέροις εἶπεν, ὅτι βάλλειν δεήσοι ἀναιρουμένους ταῖς βώλοις. Ἐπεὶ δὲ παρεσκευασμένοι οὕτως ἔστησαν, ἐσήμαινεν αὐτοῖς μάχεσθαι. Ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βώλοις, [a] καὶ ἔστιν οἳ ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέρρων, οἱ δὲ καὶ μηροῦ καὶ κνημῖδος. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ τοὺς νάρθηκας ἔχοντες ἔπαιον τῶν μὲν μηρούς, τῶν δὲ χεῖρας, τῶν δὲ κνήμας· τῶν δὲ ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλους ἔπαιον τοὺς τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. Τέλος δὲ τρεψάμενοι ἐδίωκον οἱ ναρθηκοφόροι, παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιδιᾷ. Ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι πάλιν λαβόντες τοὺς νάρθηκας, ταυτὰ ἐποίησαν τοὺς ταῖς βώλοις βάλλοντας. Ταῦτα δ᾽ ἀγασθεὶς ὁ Κῦρος, τοῦ μὲν ταξιάρχου τὴν ἐπίνοιαν, τῶν δὲ τὴν πειθώ, ὅτι ἅμα μὲν ἐγυμνάζοντο, ἅμα δὲ εὐθυμοῦντο, ἅμα δὲ ἐνίκων οἱ εἰκασθέντες τῇ τῶν Περσῶν ὁπλίσει· τούτοις δ᾽ ἡσθεὶς ἐκά-

Itaque decretum erat quemque pro merito ornandum, et Cyrum *constituendum* esse judicem. Et hæc quidem ità cesserunt.

Cyrus autem aliquando totam cohortem unà cum ejus præfecto ad cœnam vocavit, quòd vidisset eum divisam in duas partes cohortem utrinque ex adverso ad conflictum instruxisse, gestantibus quidem utrisque loricas et scuta in manibus sinistris; in dextras verò parti dimidiæ ferulas crassas dederat, alteram glebas sublatas ejaculari jusserat. Hoc modo cùm instructi starent, iis pugnæ signum dabat. Ibi quidem hi glebas ejaculabantur, et de iis aliqui tum loricas tum scuta feriebant, alii femur etiam tibiásque. Ubi verò cominùs pugnam conserebant, *tum* illi qui ferulas gestabant aliorum quidem femora, manus aliorum, nonullorum etiam feriebant suras; et eorum qui ad glebas *tollendas* se deorsum inclinâssent cervices et dorsa feriebant. Tandem *adversarios* in fugam conversos persequebantur ii qui ferulas gestabant, *illos* multo cum risu lusúque cædentes. Verùm et alteri vicissim sumptis ipsi quoque ferulis, eodem illos modo tractârunt, qui glebas jaculabantur. Cyrus autem hæc admiratus, tum *nempè* præfecti cohortis solers inventum, tum militum obedientiam, quod simul exercerentur, simul seipsos exhilararent, atque etiam quòd illi, qui Persarum armaturam imitati essent, vin-

a Καὶ ἔστιν οἳ] Sic rectè dedit Leunclavius. Vulgò legitur, ἔστιν οἱ, nullo ut videtur, sensu commodo. At formæ loquendi istæ, ἔστι δὲ pro *aliquis*, ἔστιν οἳ, *aliqui*, et sic per cæteros casus, Græcis sunt elegantioribus familiares.

λεσέ τε ἐπὶ δεῖπνον αὐτοὺς, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἰδών τινας αὐτῶν ἐπιδεδεμένους, τὸν μέν τινα ἀντικνήμιον, τὸν δὲ χεῖρα, ἠρώτα τί πάθοιεν. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι πληγεῖεν ταῖς βώλοις. Ὁ δὲ πάλιν ἐπηρώτα, πότερον ἐπεὶ ὁμοῦ ἐγένοντο, ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτε πρόσω ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, παιδιὰν ἔφασαν εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δ' αὖ συγκεκομμένοι τοῖς νάρθηξιν ἀνέκραγον, ὅτι οὐ σφίσι γε δοκοίη παιδιὰν εἶναι τὸ ὁμόθεν παίεσθαι· ἅμα δ' ἐπεδείκνυσαν τῶν ναρθηκοφόρων τὰς πληγὰς καὶ ἐν χερσὶ καὶ ἐν τραχήλοις, ἔνιοι δὲ καὶ ἐν προσώποις. Καὶ τότε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ μεστὸν ἦν τὸ [a] πεδίον πᾶν τῶν τούτους μιμουμένων· καὶ ἀεὶ, ὁπότε μὴ ἄλλο τι σπουδαιότερον πράττοιεν, ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἐχρῶντο.

Ἄλλον δέ ποτε ἰδὼν ταξίαρχον ἄγοντα τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ [b] ἐπὶ τὸ ἄριστον ἐφ' ἑνός, καὶ ὁπότε δοκοίη αὐτῷ

cerent: his ergò delectatus, ad cœnam eos invitavit; cúmque in tabernaculo quosdam ipsorum videret, quorum aliî tibia, manus aliî obligata esset, quid ipsis accidisset rogabat. Illi se glebis ictos aiebant. Ille quærebat iterum, utrùm postquam congressi fuissent, an cùm procul essent. Respondebant illi, *tum id se perpessos* cùm procul essent: at postquam cominùs congressi fuissent, ludum fuisse pulcherrimum aiebant iis qui ferulas gestabant. Illi verò contrà qui ferulis erant concisi, non ludum sibi sanè videri clamabant cominùs feriri: simúlque plagas in manibus et cervicibus, atque etiam in facie nonnulli ostendebant, quas ab iis accepissent qui gestarent ferulas. Ac tum quidem, sicuti par erat, sese mutuò ridebant. Postridiè verò totus campus hominibus hos imitantibus plenus erat: sempérque *adeò*, cùm non aliud quidquam magìs serium tractarent, hoc ludo utebantur.

Alium verò aliquando videns cohortis præfectum ducentem cohortem à fluvio ad prandium singulis singulos sequentibus, et cùm tempus ipsi

a Πεδίον πᾶν τῶν] Vulgò legunt, πεδίον ὅπλων, &c. Ultrò tamen Stephano accedo, qui πᾶν τῶν reponendum censuit. Leunclavium etiam aliósque interpretes à nobis stare invenio. Verba his Xenophontéis omninò similia conjunxit Homerus:

Τῶν δ' ἅπαν ἐπλήσθη πεδίον.

Il. υ'. v. 156.

b Ἐπὶ τὸ ἄριστον] In vulgatis ferè omnibus legitur, ἐπὶ τὸ ἀριστερόν. Quam qui primi lectionem admiserunt, intelligi forsan hoc voluêre loco παραγωγὴν illam, quæ ἐν εὐωνύμῳ seu εὐώνυμος apud Tacticos appellatur. At rectè observavit Leunclavius non solere dici ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν, sed ἐπ' ἀριστερὰ, sicut ἐπὶ δεξιὰ, ἐπὶ θάτερα. MS. Bodl. exhibet τὸ ἄριστον, quod in ἀριστερὸν tandem malè mutatum fuisse arbitror, propter verba illa mox sequentia, κατέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Quid enim? dici potuit: num eos jam ἐπὶ τὸ ἄριστον ducit cohortis præfectus, quos jubet paulò post ἐπὶ τὸν δεῖπνον discumbere? At nulla est ab his verbis posterioribus lectioni nostræ difficultas: nam apud

καιρὸς εἶναι, [a] παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον λόχον παράγειν, καὶ τὸν τρίτον, καὶ τὸν τέταρτον, εἰς μέτωπον· ἐπεὶ δὲ ἐν μετώπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγένοντο, παρηγγύησεν εἰς δύο ἄγειν τὸν λόχον· ἐκ τούτου δὴ παρῆγον οἱ δεκάδαρχοι εἰς μέτωπον· ὁπότε δὲ αὖ ἐδόκει αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παρήγγειλεν [b] εἰς τέτταρας ἄγειν τὸν λόχον· οὕτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι αὖ παρῆγον, ὡς εἰς τέσσαρας ἴοι ὁ λόχος· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς ἐγένοντο, [c] παραγγείλας αὖ εἰς ἕνα ἰέναι, οὕτως εἰσῆγε τὸν πρῶτον λόχον, καὶ τὸν δεύτερον τούτου κατ' οὐρὰν

esse videbatur, jubentem secundum manipulum promovere in frontem et *dein* tertium, et quartum: cùm autem in fronte jam manipulorum duces essent, mandabat in binos *explicatum* manipulum ducerent: deinde igitur decuriones in frontem promovebant: rursùs cùm opportunum ipsi visum esset, imperabat in quaternos *explicatum* manipulum ducerent: atque ità quinque virorum duces etiam procedebant, ut in quaternos manipulus *explicatus* iret: postquàm verò ad tabernaculi fores perventum esset, tum signo dato jubens ut rursùs singulatim incederent, manipulum primum introducebat, et alterum jubebat hunc à

auctores ἄριστον et δεῖπνον æquam sæpè potestatem obtinent; id quod testatum reliquerunt Eustathius et Athenæus; quorum hic, paucis de temporibus cibi sumendi prolatis, ità demum loquitur: Μέτεστι δὲ συνωνυμεῖ τὸ ἄριστον τῷ δείπνῳ· ἐπὶ γὰρ τῆς πρωϊνῆς που τροφῆς ἔφη,

Οἱ δ' ἄρα δεῖπνον ἕλοντ', ἀπὸ δ' αὐτοῦ θωρήσσοντο.—lib. i, p. 11.

Ubi interpres Athenæi (quod obiter notandum est) haud accuratè reddit *μέτεστι aliquando:* addubitantis enim et rem quasi discutiendam proponentis vox est, quâ uti solent scholiastæ veteres, et ii qui locum auctoris alicujus exponunt, vertique debet, *videndum verò nè fortè*, subaudito sc. ὅρα. Eustathius autem ad Il. ς', p. 1833, de vocibus ἄριστον, δεῖπνον et δόρπον, quæ apud Æschylum simul occurrunt, hæc habet; εἰ δὲ μέμνηται ἀρίστου καὶ δείπνου καὶ δόρπου, ἀλλ' αὐτὰ δύο εἰσὶν, ἅτε συνωνυμούντων τοῦ δείπνου καὶ τοῦ ἀρίστου καὶ τοῦ αὐτοῦ, ποτὲ μὲν ἀρίστου, ποτὲ δὲ δείπνου, ὀνομαζομένου.

a Παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον, &c.] Rectè notat Cl. Bos in *Observat. Miscel.* Interpretem locum hunc parum intellexisse, qui παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον, &c. sic reddidit, *posteriorem manipulum, prœterito tertio et quarto, in frontem procedere jubet.* Hæc enim non est mens auctoris, quòd Centurio ille juberet posteriorem tantùm manipulum in frontem procedere, sed omnes quatuor; nam alioqui fieri non posset, ut οἱ λοχαγοὶ ἐν μετώπῳ essent, quatuor scilicet, ut mox sequitur. Quare τὸ παράγειν hîc non est *prœterire*, vel *prœteritis aliis procedere*, sed *promovere ab altitudine in longitudinem*, quod fit ad porrigendam frontem, ut docent Tactici: et ὕστερος hîc est *qui priorem sequitur*, idem quod δεύτερος: nam ut hîc λόχον ὕστερον, τρίτον, τέταρτον, ità mox δεύτερον τούτου, τρίτον, τέταρτον habet. Stephanus etiam δεύτερον, pro ὕστερον, laudat in margine: sed mutatione istâ non opus est.

b Εἰς τέτταρας ἄγειν] Deest in plerisque libris illud ἄγειν: quod tamen, à Stephano et Leunclavio admissum, omninò recipiendum putamus.

c Παραγγείλας αὖ, &c.] Libri alii dant παραγγείλας δύο εἰς ἕνα ἰόντων, εἰσῆγε, &c. alii,—δύο εἰς ἕνα ἰέναι τούτων, εἰσῆγε, &c. Placet Stephano, Leunclavio et Budæo, pro ἰόντων reponere ἰέναι. Stephanus etiam οὕτως, potiùs quam τούτων, ante εἰσῆγε locum posse habere existimat: et, tum eo, tum Leunclavio teste, Camerarius αὖ, non δύο, post παραγγείλας, in manu exaratis repperit. Locus omninò turbatus est; nec ulla ex his omnibus, quæ circumferuntur, lectionibus sensum exhibet idoneum. Iis itaque inter se collatis, et conjecturis Stephani et Leunclavii in auxilium vocatis, aliam scripturam ex prioribus illis concinnatam, damus; quæ et sensum haud incommodum præstat, ità huic loco satìs convenire videatur, in quo plus vice simplici has ipsas particulas, αὖ et οὕτω, consimili modo adhibuit auctor.

ἕπεσθαι ἐκέλευε· καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον ὡσαύτως παραγγείλας, ἡγεῖτο εἴσω· οὕτω δὴ εἰσαγαγὼν κατέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὥσπερ εἰσεπορεύοντο· τοῦτον ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς τῆς τε πρᾳότητος, καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐκάλεσεν αὖ καὶ ταύτην τὴν τάξιν ἐπὶ τὸ δεῖπνον σὺν τῷ ταξιάρχῳ. Παρὼν δέ τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον κεκλημένος ἄλλος ταξίαρχος, Τὴν δ' ἐμὴν, ἔφη, ὦ Κῦρε, τάξιν οὐ καλεῖς εἰς τὴν σκηνήν; καὶ μὴν ὅταν γε παρῇ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ταῦτα πάντα ποιεῖ· καὶ ὅταν τέλος ἡ σκηνὴ ἔχῃ, ἐξάγει μὲν ὁ οὐραγὸς τοῦ τελευταίου λόχου τὸν λόχον, ὑστάτους ἔχων τοὺς πρώτους εἰς μάχην τεταγμένους· ἔπειτα δὲ ὁ οὐραγὸς τοῦ ἑτέρου λόχου ἐπὶ τούτοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὡσαύτως· ὅπως καὶ ὅταν δέῃ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἐπίστωνται ὡς δεῖ ἀπιέναι. Ἐπειδὰν δὲ καταστῶμεν εἰς τὸν δρόμον, ἔνθα περιπατοῦμεν, ὅταν μὲν πρὸς ἕω ἴωμεν, ἐγὼ ἡγοῦμαι, καὶ ὁ πρῶτος λόχος, πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὡς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ [a] τῶν λόχων δεκάδες καὶ πεμπάδες, ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἑσπέραν ἴωμεν, ὁ οὐραγός τε καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι ἀφηγοῦνται. Ἐμοὶ μέντοι ὅμως πείθονται ὑστέρῳ ἰόντι, ἵνα

tergo sequi: et cùm tertio itidem quartóque præcepisset, ducebat intrò: atque ità cùm eos introduxisset, eodem jussit ordine discumbere, quo ingressi essent: hunc *ergo* Cyrus admiratus, et ob mansuetudinem, et disciplinam, et diligentiam, hanc quoque unà cum præfecto cohortem ad cœnam invitavit. Cùm autem alius quidam cohortis præfectus ad cœnam vocatus adesset, Meam verò, inquit, cohortem ad *tuum hoc* tabernaculum, Cyre, non invitas? atqui *illa* quoties ad cœnam venit, hæc omnia facit; et ubi finis convivio fiat, extremus ultimi manipuli ductor *suum* manipulum educit, qui *quidem* postremos habet primo ad pugnam loco dispositos: deindè post hos extremus alterius manipuli ductor, similíque ratione et tertius et quartus; ut etiam quando necesse sit ab hostibus pedem referre, sciant, quo pacto recedere oporteat. Postquam verò in curriculo constitimus, ubi deambulamus, cùm quidem versùs ortum progredimur, ego præire soleo, et primus manipulus primum habet locum, et alter suum, et tertius et quartus, ac manipulorum decuriæ, et quiniones, donec ego jubeam; cùm verò versus occidentem progredimur, *tum* et extremi ductor agminis et *cum eo* postremi primo loco sunt in abitu duces. Ac nihilominùs parent mihi qui proficiscor ultimus, ut

[a] Τῶν λόχων] Pro λοχαγῶν, quod libri quidam pessimè repræsentant, Stephanus et Leunclavius λόχων rectè posuêre, re ipsâ duce, assentientéque etiam MSto Bodleiano.

ἐθίζωνται καὶ ἕπεσθαι, καὶ ἀφηγεῖσθαι, ὁμοίως πειθόμενοι. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἦ καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖτε; Ὁποσάκις γε, ἔφη, καὶ δειπνοποιούμεθα, νὴ Δία. Καλῶ τοίνυν, ἔφη, ὑμᾶς, ἅμα μὲν ὅτι τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δὲ ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἅμα δὲ ὅτι τά τε σώματα περιπατοῦντες ἀσκεῖτε, καὶ τὰς ψυχὰς [a] ὠφελεῖτε διδάσκοντες. Ἐπεὶ οὖν πάντα διπλᾶ ποιεῖτε, διπλῆν ὑμῖν δίκαιον καὶ τὴν εὐωχίαν παρέχειν. Μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μήτοιγε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· εἰ μὴ καὶ διπλᾶς τὰς γαστέρας ἡμῖν παρέξεις. Καὶ τότε μὲν δὴ οὕτω τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ἐποιήσαντο. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν, ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. Αἰσθανόμενοι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι, τολοιπὸν πάντες αὐτοὺς ἐμιμοῦντο.

Ἐξέτασιν δὲ ποτὲ τοῦ Κύρου πάντων ποιουμένου ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ σύνταξιν, ἦλθε παρὰ Κυαξάρου ἄγγελος, λέγων ὅτι Ἰνδῶν παρείη πρεσβεία· Κελεύει οὖν σε ἐλθεῖν ὡς τάχιστα. Φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος, καὶ στολὴν τὴν καλλίστην παρὰ Κυαξάρου· βούλεται γάρ σε ὡς εὐκοσμότατα καὶ λαμπρότατα προσελθεῖν, ὡς ὀψομένων τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἂν προσίῃς. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος,

et sequi et præire pari cum obedientiâ consuescant. Et Cyrus inquit, Hoccine semper facitis? Profectò, respondit ille, quoties cœnam instruimus. Vos igitur, inquit, *ad cœnam* voco, partim quòd et in accedendo et in abeundo studiosè servatis ordines, partim quòd *illud* et interdiu et noctu *facitis*, partim quòd et corpora deambulando exercetis, et animos docendo meliores redditis. Quandoquidem igitur omnia duplicia facitis, æquum est vobis etiam duplex epulum præberi. Minimè profectò, ait cohortis *illius* præfectus, uno quidem die; nisi nobis duplices etiam ventres dabis. Ac tum quidem hoc pacto finem hujus convivii fecêre. Postridiè autem Cyrus illum ordinem, quemadmodùm dixerat, et sequenti die vocavit. Quæ cùm cæteri animadverterent, omnes deinceps eos imitabantur.

Cùm autem Cyrus aliquando *militem* universum in armis lustraret et instrueret, à Cyaxare venit nuntius, qui diceret ab Indis legatos adesse: Quapropter te quamprimùm *ad se* venire jubet *Cyaxares*. Quin et vestem, inquit nuntius, pulcherrimam à Cyaxare tibi fero: te enim quàm ornatissimè splendidissiméque advenire cupit: quippe quia Indi spectaturi sunt, quo cultu accedas. Hæc cùm audisset Cyrus,

a Ὠφελεῖτε] Stephanus primus verbum hoc à margine ad proprium suum locum revocavit: quam emendationem præcedentium verborum, περιπατοῦντες ἀσκεῖτε, structura postulat, firmátque MSti Bodl. auctoritas. Alii autem libri dant ὠφελεῖν.

παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ ταξιάρχῳ εἰς μέτωπον στῆναι ἐφ' ἑνὸς ἄγοντα τὴν τάξιν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντα ἑαυτόν. καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέλευσε ταῦτα τοῦτον παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων οὕτω παραδιδόναι ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ πειθόμενοι ταχὺ μέντοι παρήγγελλον, ταχὺ δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἐποίουν· ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγένετο τὸ μὲν μέτωπον [a] ἐπὶ διακοσίων τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι), τὸ δὲ βάθος ἐφ' ἑκατόν. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν, ἕπεσθαι ἐκέλευσεν ὡς ἂν αὐτὸς ἡγῆται καὶ εὐθὺς τροχάζων ἡγεῖτο. Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν ἀγυιὰν, τὴν πρὸς τὸ βασίλειον φέρουσαν, στενοτέραν οὖσαν, ἢ ὡς ἐπὶ μετώπου πάντας ἰέναι, [b] παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὺν ἕπεσθαι κατὰ χώραν, τὴν δὲ δευτέραν κατ' οὐρὰν ταύτης ἀκολουθεῖν, καὶ διαπαντὸς οὕτως, αὐτὸς μὲν ἡγεῖτο οὐκ ἀναπαυόμενος, αἱ δὲ ἄλλαι χιλιοστύες κατ' οὐρὰν ἑκάστη τοῖς ἔμπροσθεν εἵποντο. Ἔπεμψε δὲ καὶ ὑπηρέτας δύο ἐπὶ στόμα τῆς ἀγυιᾶς

imperavit præfecto cohortis loco primo in acie constituto, ut in fronte consisteret, cohorte singulatim ductâ, latus ipse dextrum tenens: et jussit hunc eadem secundo imperare, et per omnes sic *imperata* tradi jussit. Illi dicto audientes et celeriter quidem *hæc* imperant, et celeriter imperata faciunt: brevíque tempore frons ad ducentos (tot enim erant cohortium præfecti), altitudo *agminis* ad centum habuit. Cùm jam *hoc ordine* constitissent, eos ità sequi jussit, ut ipse præcederet: et mox citato gradu præcedebat. At ubi viam, quæ ad regiam tendebat, arctiorem esse animadvertisset, quàm ut omnes in fronte progredi possent, jussis primis *in ordine* millenis militibus *ità se* sequi, ut collocati fuerant, alterísque hos à tergo sequi, et cæteris *deinceps* omnibus eodem servato ordine *procedere*, ipse sine intermissione præibat, aliique milleni milites *totidem* præcedentes à tergo subsequebantur. Ministros etiam duos ad viæ aditum misit,

a Ἐπὶ διακοσίων] Hanc scripturam omnes libri tuentur; pro eâ tamen τριακοσίων reponi debere contendit Leunclavius. Cùm enim, inquit, XXXCIↃ Persarum in exercitu Cyri fuerint, et hos omnes tunc lustratos instructósque fuisse paulò ante memoretur; necesse erit hîc, pro ἐπὶ διακοσίων, scribi ἐπὶ τριακοσίων: cùm centies ducenti sint XXCIↃ duntaxat, centies verò trecenti, XXXCIↃ, qui numerus integer hujus exercitûs erat. Sic ille. At nihil forsan impedit, quo minùs statuamus, Cyri hanc phalangem ex XXCIↃ constitisse, reliqua autem XCIↃ alarum locum obtinuisse.

b Παραγγείλας τὴν, &c.] Sic rescripsi, Gabrielium et Camerarium secutus: Vulgò erat, παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὺν ἕπεσθαι κατὰ χώραν, τὴν δευτέραν κατ' οὐρὰν ταύτης ἀκολουθεῖν ἔταξε, καὶ διαπαντὸς οὕτως αὐτὸς μὲν, &c. Ego verò illud ἔταξε, à librariis additum, delendum, et notam distinctionis post οὕτως ponendam puto: sic demum facilis loci sensus exoritur, qui anteà omninò erat impeditus. Stephanus quidem vulgatam lectionem depravatam esse vidit; ideòque particulam δὲ inter τὴν et δευτέραν inserendam curavit, et ad illud ἔταξε positâ suspectæ lectionis notâ, in margine scribit aliam dari hujus loci lectionem, quæ non agnoscit ἔταξε nec καὶ ante διαπαντὸς.

ὅπως εἴ τις ἀγνοίη, σημαίνοιεν τὸ δέον ποιεῖν. Ὡς δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας, παρήγγειλε τῷ πρώτῳ ταξιάρχῳ τὴν τάξιν εἰς δώδεκα τάττειν βάθος, τοὺς δὲ δωδεκάρχας ἐν μετώπῳ καθιστάναι περὶ τὸ βασίλειον· καὶ τῷ δευτέρῳ ταυτὰ ἐκέλευσε παραγγεῖλαι, καὶ διαπαντὰς οὕτως. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δ' εἰσῄει πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐν τῇ Περσικῇ στολῇ [a] οὐδέν τι ὑβρισμένῃ. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυαξάρης, τῷ μὲν τάχει ἥσθη, τῇ δὲ φαυλότητι τῆς στολῆς ἠχθέσθη, καὶ εἶπε, Τί τοῦτο, ὦ Κῦρε; οἷον πεποίηκας, οὕτω φανεὶς τοῖς Ἰνδοῖς; Ἐγὼ δ', ἔφη, ἐβουλόμην σε ὡς λαμπρότατον φανῆναι· καὶ γὰρ ἐμοὶ κόσμος ἂν ἦν τοῦτο, ἐμῆς ὄντα ἀδελφῆς υἱὸν, ὅτι μεγαλοπρεπέστατον φαίνεσθαι. Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Καὶ πότερως ἄν, ὦ Κυαξάρη, μᾶλλόν σε ἐκόσμουν, εἴπερ πορφυρίδα ἐνδὺς, καὶ ψέλλια λαβὼν, καὶ στρεπτὸν περιθέμενος, σχολῇ κελεύοντι ὑπήκουόν σοι, ἢ νῦν, ὅτε σὺν τοσαύτῃ καὶ τοιαύτῃ δυνάμει οὕτως ὀξέως σοι ὑπακούω, διὰ τὸ σὲ τιμᾶν, ἱδρῶτι καὶ σπουδῇ καὶ αὐτὸς κεκοσμημένος, καὶ σὲ κοσμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους

qui, quid facto opus esset, si quem fugeret, significarent. Cùm autem Cyaxaris ad portam pervenissent, præfecto primæ cohortis imperat, sic cohortem instrueret, ut ejus altitudo duodenos contineret, præfectos autem duodenûm militum propter regiam in fronte constitueret; atque eadem secundo jubet imperari, et sic deinceps omnibus. Atque hæc illi quidem faciebant: *Cyrus* autem ipse ad Cyaxarem veste *indutus* Persicâ ambitionem minimè indicanti ingressus est. Et Cyaxares eum cùm vidisset, celeritate quidem delectabatur, at vilitate vestis offensus erat, dixitque, Quid hoc, Cyre, est? cujùsmodi rem facis, qui habitu tali in conspectum Indorum venis? Ego verò te quàm splendissimum conspici volebam: nam hoc mihi ornamento fuisset, *te*, meæ sororis filium, quàm magnificentissimè ornatum conspici. Et Cyrus ad hæc respondit, Utro te modo, Cyaxares, magis ornâssem, si purpurâ indutus, adhibitis armillis, et torquatus, tibi mandanti lentè paruissem, an nunc *potiùs*, cùm tali tantóque *stipatus* exercitu, tam velociter, honoris tui causâ, tibi pareo, sudore et celeritate cùm ipse ornatus *adsum*, tum te orno, et cæteros *etiam*

a Οὐδέν τι ὑβρισμένῃ] Rectè notavit Cl. Lambertus Bos in *Observ. Miscel.* ὑβρισμένον eleganter dici id quod *ambitiosum est*, et *insolenter ornatum*. Sic apud Eurip. *Phœnis.* v. 1118, et seq.

—οὐ σημεῖ' ἔχων
Ὑβρισμέν', ἀλλὰ σώφρονας ἀσπίδ' ὅπλα.

Ubi scholiastes hæc: Οὐκ ἔχων—σημεῖα ὑπερήφανα ἢ μετ' ἀλαζονείας. Ælian. item *Var. Hist.* l. i, c. 31, ubi agit de lege Persarum, quando rex in Perside equitat, omnes, inquit, ei munera offerunt, agricolæ et opifices, sed οὐδὲν τῶν ὑβρισμένων, οὐδὲ τῶν ἄγαν πολυτελῶν, i. e. *nihil eorum quæ ambitiosa, aut vallè pretiosa sunt*. Et à Xenophonte quidem ipso mox exponitur στολὴ οὐδέν τι ὑβρισμένη, per στολὴν φαύλην, *vilem stolam*, sive, per φαυλότητα τῆς στολῆς.

ἐπιδεικνύς σοι οὕτω πειθομένους; Κῦρος μὲν οὖν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κυαξάρης νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ἐκέλευσεν ἄγειν τοὺς Ἰνδούς. Οἱ δ' Ἰνδοὶ εἰσελθόντες ἔλεξαν ὅτι πέμψειε σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, καὶ κελεύσειεν ἐρωτᾷν, ἐξ ὅτου ὁ πόλεμος εἴη Μήδοις τὲ καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ· ἐπεὶ δέ σου ἀκούσαιμεν, ἐκέλευσεν αὖ ἐλθόντας πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ ἐκείνου τὰ αὐτὰ ταῦτα πυθέσθαι· τέλος δ' αὖ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰπεῖν ὅτι ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, τὸ δίκαιον σκεψάμενος, φαίη μετὰ τοῦ ἀδικουμένου ἔσεσθαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Κυαξάρης εἶπεν, Ἐμοῦ τοίνυν ἀκούετε, ὅτι οὐκ ἀδικοῦμεν τὸν Ἀσσύριον οὐδέν· ἐκείνου δ' ἐλθόντες πυνθάνεσθε, ὅ, τι λέγει. Παρὼν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κυαξάρην, Ἦ καὶ ἐγὼ, ἔφη, εἴπω ὅ, τι γιγνώσκω; Καὶ ὁ Κυαξάρης ἐκέλευσεν. Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγείλατε τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ τάδε (εἰ μή τι ἄλλο δοκεῖ Κυαξάρει), ὅτι φαμὲν ἡμεῖς, εἴ τι φησὶν ὑφ' ἡμῶν ἀδικεῖσθαι ὁ Ἀσσύριος, αἱρούμεθα αὐτὸν τὸν τῶν Ἰνδῶν βασιλέα δικαστήν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰνδοὶ ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος πρὸς τὸν Κυαξάρην ἤρχετο λόγου τοιοῦδε·

Ὦ Κυαξάρη, ἐγὼ μέντοι ἦλθον οὐδέν τοι πολλὰ ἔχων ἴδια χρήματα οἴκοθεν· ὁπόσα δ' ἦν, τούτων πάνυ ὀλίγα λοιπὰ ἔχω· ἀνήλωκα δὲ, ἔφη, εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ τοῦτο ἴσως

tibi tantoperè obsequentes exhibeo? Cyrus sanè hæc dixit: Cyaxares autem eum rectè dicere arbitratus, Indos introduci jussit. Indi verò ingressi se missos à rege Indorum aiebant, et jussos interrogare, quâ de re bellum inter Medos et Assyrium *susceptum* esset; ac te *quidem* postquam audîssemus, *nos* ad Assyrium quoque proficisci, et de his ipsis ab illo etiam percunctari jussit: tandem verò utrique vestrûm nuntiare, regem Indorum dicere, se juris *et æqui* ratione habitâ, staturum ab illo cui fieret injuria. Ad hæc respondit Cyaxares, Me igitur audite, nullâ nos omninò injuriâ Assyrium afficere: quid ipse dicat, profecti *ad eum* exquirite. Cyrus autem, qui aderat, Cyaxarem interrogavit, *et*, Num ipse etiam, inquit, dicam quod sentio? Et Cyaxares *eum loqui* jussit. Vos igitur, ait, Indorum regi hæc nuntiate (nisi quid aliud Cyaxari videatur), dicere nos, si quam à nobis *sibi* factam injuriam dicat Assyrius, ipsum nos Indorum regem judicem eligimus. His illi auditis abierunt. Cùm autem egressi essent Indi, Cyrus ad Cyaxarem hujusmodi sermone cœpit uti:

Equidem *ad te*, Cyaxares, veni, non multas *mecum* pecunias meas domo ferens; quæ autem *mihi* erant, earum exiguam admodùm summam reliquam habeo; quippe qui in milites, ait, *eas* expenderim: ac tu forsan

θαυμάζεις σὺ, πῶς ἀνήλωκα ἐγὼ, σοῦ αὐτοὺς τρέφοντος. Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν, ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν τινὰ ἀγασθῶ τῶν στρατιωτῶν. Δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πάντας μὲν, οὓς ἄν τις βούληται ἀγαθοὺς συνεργοὺς ποιεῖσθαι ὁ ποιουντινοσοῦν πράγματος, ἥδιον εἶναι εὖ τε λέγοντα καὶ εὖ ποιοῦντα παρορμᾷν, μᾶλλον, ἢ λυποῦντα καὶ ἀναγκάζοντα· οὓς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαί τις βούλοιτο συνεργοὺς προθύμους, τούτους παντάπασιν ἔμοι γε δοκεῖ ἀγαθοῖς θηρατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις. Φίλους γὰρ, οὐκ ἐχθροὺς, δεῖ εἶναι, τοὺς μέλλοντας ἀπροφασίστους συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ μήτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ ἄρχοντος φθονήσοντας, μήτε ἐν τοῖς κακοῖς προδώσοντας. Ταῦτ' οὖν ἐγὼ οὕτω προγινώσκων, χρημάτων δοκῶ προσδεῖσθαι. Πρὸς μὲν οὖ σὲ πάντα ὁρᾷν, ὃν αἰσθάνομαι δαπανῶντα πολλὰ, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι· σκοπεῖν δ' ἀξιῶ κοινῇ καὶ σὲ καὶ ἐμὲ, ὅπως σὲ μὴ ἐπιλείψῃ χρήματα. Ἢν γὰρ σὺ ἄφθονα ἔχῃς, οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ εἴη λαμβάνειν ὁπότε δεοίμην, ἄλλως τε καὶ εἰ εἰς τοιοῦτόν τι λαμβάνοιμι, [a] ὃ μέλλει καὶ

miraris, quo pacto expenderim, eos cùm tu alas. *Verum* certò scias, inquit, me non aliter eas expendisse, quàm præmiis tribuendis et largiendo, quoties aliquem militum suspicerem. Nam mea hæc sententia est, inquit, omnes, quoscunque *sibi* quis fideles adjutores quâcunque in re gerendâ efficere velit, suavius esse benè tùm dicendo tum faciendo potiùs *ad ejusmodi munus* excitare, quàm offendendo et cogendo: et quos quidem in rebus bellicis adjutores *sibi* alacres quispiam conciliare velit, eos omninò et dictis bonis et factis captandos arbitror. Amicos enim, non inimicos, oportet esse, qui sine excusatione *tergiversationéque* in bello socii futuri sint, nec in secundis imperatoris rebus invidi, nec in adversis futuri sint proditores. Hæc igitur ego cùm ità *apud animum* statuta habeam, pecuniis mihi pluribus opus esse puto. Cæterùm ad te in omnibus respicere, quem sumptus graves facere intelligo, mihi absurdum videtur; communiter autem tibi et mihi providendum arbitror, nè te pecuniæ deficiant. Nam tibi si abundè suppetant, scio mihi quoque facultatem fore accipiendi, cùm opus erit; præsertim si *eas* in ejusmodi quendam usum accipiam, in quem quod expensum fuerit

a Ὃ μέλλει καὶ, &c.] Sub his verbis mendum delitescere suspicatur Stephanus, et vel legendum εἰς ὃ, vel ὃ in οὗ, *ubi*, mutandum, putat. At leniori forsan ellipseos ope locum sartum tectum præstare licet. Apud auctores certè non desunt exempla præpositionis εἰς simili ferè modo ante suum casum subaudiendæ. Sic apud Thucyd. καὶ τῇ κρήνῃ, τῇ νῦν μὲν, τῶν τυράννων οὕτω σκευασάντων, Ἐννεακρούνῳ καλουμένῃ· τὸ δὲ πάλαι φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν, Καλλιῤῥόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὔσῃ, τὰ πλεῖστα ἄξια ἐχρῶντο, l. ii, p. 94, edit. Oxon. Schol. ad hæc verba, τὰ πλεῖστα ἄξια ἐχρῶντο, inquit, λείπει εἰς· ἵν' ᾖ, εἰς τὰ πλεῖστα, &c.

σοι δαπανηθὲν βέλτιον εἶναι. Ἔναγχος οὖν ποτέ σου μέμνημαι ἀκούσας, [a] ὡς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοίη σου νῦν, ὅτι ἀκούει τοὺς πολεμίους προσιόντας ἐφ' ἡμᾶς· καὶ οὔτε στράτευμα πέμποι, οὔτε τὸν δασμὸν, ὃν ἔδει, ἀπάγοι. Ποιεῖ γὰρ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐκεῖνος· ὥστε ἐγώ τε ἀπορῶ, πότερόν μοι κρεῖττον στρατεύεσθαι καὶ πειρᾶσθαι ἀνάγκην αὐτῷ προσθεῖναι, ἢ λυσιτελεῖ ἐᾶσαι ἐν τῷ παρόντι, μὴ καὶ τοῦτον πολέμιον πρὸς τοῖς ἄλλοις προσθώμεθα. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο, [b] Αἱ δ' οἰκήσεις αὐτῷ πότερον ἐν ἐχυροῖς χωρίοις εἰσὶν, ἢ ἐν εὐεφόδοις; Καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπεν, Αἱ μὲν οἰκήσεις οὐ πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ τούτου οὐκ ἠμέλουν· ὄρη μέντοι ἐστὶν, ἔνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν, ἐν τῷ παραχρῆμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι, τοῦ μήτ' αὐτός γε ὑποχείριος γενέσθαι, μηδὲ ὅσα

tibi etiam majus commodum adlaturum est. Nuper igitur audire de te memini, Armenium te nunc contemnere, qui hostes adversùm nos adventare audiat; ac neque copias mittere, neque tributum debitum adferre. Nimirum, inquit, facit hæc ille, Cyre: ut equidem dubius sim animi, utrum mihi melius sit bello *eum* adgredi, et ad cogendum vires *nostras* conferre, an expediat in præsens missum eum facere, nè hunc etiam hostem cæteris illis adjungamus. Et Cyrus interrogabat, Num verò domicilia ejus munitis in locis *sita* sunt, an iis quæ facilè adiri possint? Domicilia quidem *ejus*, respondit Cyaxares, non admodùm munitis in locis *sita sunt*; nam illam ego rem non neglexi: sunt tamen montes, in quos si se recipiat, statim *sic* tutus esse possit, ut nec ipse in potestatem alicujus redigi possit; nec quæcunque

a Ὡς ὁ Ἀρμένιος, &c.] Armenius nempè, cùm audîsset Assyriorum regem tot gentes (p. 45, suprà memoratas) ad arma contra Cyaxarem capienda concitâsse, ratus se jam felicem recuperandæ libertatis occasionem nactum esse, neque auxilium illi misit, neque tributum solvit; contra pacta conventa quæ, ab Astyage bello superatus, cum Medis hâc de re inierat. Accidit hæc Armenii defectio, ex Usserii sententiâ, anno M. 3447, Julianæ periodi 4157, ante æram Christianam 557, tertio autem regnantis Neriglissaris anno, qui Evilmerodacho in Assyriorum imperio successerat.

b Αἱ δ' οἰκήσεις αὐτῷ, &c.] Vulgò, αὐτῶν. Quæ utcunque ferri possit lectio, ei tamen hanc, quam damus, à Stephano meritò prælatam arbitror. Nam quæ præcedunt et mox sequuntur verba, ad ipsum Armeniæ regem, non populum ejus imperio subjectum, potissimùm spectant. Interpretes quoque veteres, Gabrielium volo et Philelphum, hanc nostram lectionem secutos video. Armeniæ autem, apud auctores, plures nominantur montes; et de his *Paryadres*, qui dicitur, propter aquas, sylvas, et præruptos vertices, tutissimum esse receptaculum. Et toti quidem regioni huic montes nomen dedisse videantur: Græcísque adeò fides haud habenda est, qui id eam ab *Armeno* quodam, Jasonis comite, traxisse finxerunt. Bochartum audio libentiùs, qui, in *Phaleg*. l. i, c. 3, putat הרמני, quasi montem *Minni*, primogenium nomen esse; in quâ opinione firmatum se dicit, Jonathanis Chaldæi et Symmachi interpretationibus ejusdem loci, Amos iv, 3, ההרמונה והשלכתנה quem Jonathan ità exponit, טורי הרמיני מן, *ultra montes Harmini*, id est, *Armeniæ*: de Symmacho autem Theodoretus: ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ Ἀρμανὰ Ἀρμενίαν ἡρμήνευσεν, *Symmachus vocem* ΑΡΜΑΝΑ *Armeniam* interpretatus est. Hieronymus in locum: et *transferri in Armon, montes Armeniæ, qui Medis Persisque confines sunt.*

ἐνταῦθα δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι, εἰ μή τις πολιορκοίη προσκαθήμενος, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατὴρ ποτὲ ἐποίησεν. Ἐκ τούτου δὲ ὁ Κῦρος λέγει τάδε, Ἀλλ' εἰ θέλεις ἐμὲ πέμψαι, ἱππέας μοι προσθεὶς, ὁπόσοι δοκοῦσιν ἱκανοὶ εἶναι, οἶμαι ἂν, σὺν τοῖς θεοῖς, ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμα πέμπειν, καὶ ἀποδοῦναι τὸν δασμόν σοι· ἔτι δὲ ἐλπίζω καὶ φίλον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν ἔσεσθαι, ἢ νῦν ἐστι. Καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπε, Καὶ ἐγὼ ἐλπίζω ἐκείνους ἐλθεῖν πρός σε μᾶλλον, ἢ πρὸς ἡμᾶς. Ἀκούω γὰρ καὶ συνθηρευτάς τινας τῶν παίδων αὐτοῦ σοι γενέσθαι, ὥστε ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρός σε· ὑποχειρίων δὲ γενομένων τινῶν αὐτῶν, πάντ' ἂν πραχθείη, ἢ ἡμεῖς βουλόμεθα. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον εἶναι, τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βουλεύοντας; Μᾶλλόν γ' ἂν οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ εἴ τις ὁρμῷτο ἐπ' αὐτοὺς, ἀπαρασκευαστότεροι ἂν λαμβάνοιντο. Ἄκουε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἤν τι σοὶ δόξω λέγειν. Ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμοῦ Πέρσαις τεθήρακα ἀμφὶ τὰ ὅρια τῆς σῆς χώρας καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας δὲ ἤδη τινὰς προσλαβὼν τῶν ἐνθένδε ἑταίρων ἀφικόμην. Τὰ μὲν τοίνυν ὅμοια ποιῶν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, οὐκ ἂν ὑποπτεύοιο· εἰ δὲ πολὺ πλείων ἡ δύναμις

in illos clam subvehenda curaverit, nisi quis *eum* diutiùs ibidem hærendo obsideat, quemadmodùm pater meus olim fecit. Tum Cyrus hæc verba facit, Si autem mittere me voles, *tantâ* equitum manu mihi adjunctâ, quanta sufficere videatur, arbitror *me*, diis juvantibus, effecturum ut et copias mittat, et tributum tibi pendat; immò præter hæc spero confore ut nobis sit, quàm nunc est, amicior. Et Cyaxares inquit, Ego quoque spero illos ad te libentiùs accessuros, quàm ad nos. Nam quosdam ex ipsius liberis tecum *olim* venari solitos audio, iique adeò fortassìs ad te rursùs accesserint: eorum verò quibusdam in potestatem *tuam* redactis, omnia confici ex animi nostri sententiâ possint. Nempè, inquit Cyrus, tibi conducere videtur, nostra hæc ut celentur consilia? Imò certè *hoc pacto*, ait Cyaxares, et faciliùs ipsorum aliquis in potestatem *nostram* venerit, et si quis in eos impetum faciat, minùs paratos deprehenderit. Audi igitur, inquit Cyrus, si aliquid dicere tibi videbor. Ego quidem sæpè cum omnibus, qui mecum sunt, Persis, ad tuæ Armeniorumque regionis fines venatus sum, atque etiam aliquando quibusdam equitibus hinc è numero sociorum *nostrorum* adsumptis, *illuc* accessi. Ergo minimè suspectus fueris, ait Cyaxares, si his consimilia facias: sin autem majores copiæ conspiciantur, quàm qui-

φαίνοιτο ἧς εἰώθεις ἔχων θηρᾶν, τοῦτο ἤδη, ὕποπτον ἂν γίγνοιτο. Ἀλλ᾽ ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ ἐνθάδε οὐκ ἀπίθανον· καὶ ἤν τις ἐκεῖσε ἐξαγγείλῃ ὡς ἐγὼ βουλοίμην μεγάλην θήραν ποιῆσαι, καὶ ἱππέας, ἔφη, αἰτοίην ἄν σε ἐκ τοῦ φανεροῦ. Κάλλιστ᾽, ἔφη, λέγεις, ὁ Κυαξάρης· ἐγὼ δέ σοι οὐκ ἐθελήσω διδόναι πλὴν μετρίους τινὰς, ὡς βουλόμενος πρὸς τὰ φρούρια ἐλθεῖν τὰ πρὸς τῇ Ἀσσυρίᾳ. Καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ἔφη, βούλομαι ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ ὡς ἐχυρώτατα. Ὁπότε δὲ σὺ προεληλυθοίης σὺν ᾗ ἔχεις δυνάμει, καὶ θηρῴης, καὶ δὴ δύο ἡμέρας, πέμψαιμι ἄν σοι ἱκανοὺς ἱππέας καὶ πεζοὺς τῶν παρ᾽ ἐμοὶ ἠθροισμένων, οὓς σὺ λαβὼν, εὐθὺς ἀνίοις· καὶ αὐτὸς δὲ ἔχων τὴν ἄλλην δύναμιν πειρῴμην μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἵνα, εἴπου καιρὸς εἴη, ἐπιφανείην.

Οὕτω δὴ ὁ μὲν Κυαξάρης εὐθέως πρὸς τὰ φρούρια ἤθροιζεν ἱππέας τὲ καὶ πεζοὺς, καὶ ἁμάξας δὲ σίτου προέπεμπε τὴν ἐπὶ τὰ φρούρια ὁδόν. Ὁ δὲ Κῦρος εὐθέως ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ ἅμα [a] πέμπων ᾔτει τὸν Κυαξάρην τῶν νεωτέρων ἱππέων.

bus uti ad venandum consuevisti, id demùm suspicioni locum dederit. At licet, inquit Cyrus, causam quandam ad persuadendum haud parum aptam et hìc prætexere; et si quis famam istò deportet, velle me magnam venationem instituere, et *si* palam, ait, equites *ego* abs te petam. Optimè dicis, inquit Cyaxares: ego verò tibi non volam præter modicos quosdam dare, quasi qui ad castella Assyriæ finitima profecturus sim. Nam revera quidem, inquit, mihi in animo est *illò* proficisci, ut ea quàm munitissima reddam. Tu verò tuis cum copiis ubi progressus fueris, ac jam biduum venando consumpseris, mittam tibi quot suffecerint equites peditésque de iis qui apud me collecti sunt, quos ubi acceperis, statim pergas; ipse verò cum reliquis copiis, nè procul à vobis absim, enitar; ut, sicubi opportunum fuerit, conspiciendum me præbeam.

Hoc igitur modo Cyaxares quidem statim et equites et pedites ad castella cogebat, atque etiam currus cum commeatu eâ, quæ ad castella *duceret*, viâ præmittebat. Cyrus autem, profectionis causâ, confestim rem divinam faciebat, ac simul mittit qui à Cyaxare de equitibus *aliquos* peterent.

a Πέμπων ᾔτει, &c.] Libri nonnulli exhibent—ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἱππέων In Aldinâ verò, Florent. et Stephani editionibus non occurrit ista præpositio. Muretus eam ante τὸν Κυαξάρην ponendam putat: atque hunc sanè locum obtinet in MSto Bodleiano. Mihi autem præpositio ad tuendam loci integritatem minimè necessaria videtur: quippe qui ellipticam exhibeat loquendi rationem, ab auctoribus subindè usurpatam. De usu verbi πέμπω, pro πέμπω πρέσβυν, πρέσβεις, vel aliquo simili simpliciter posito, lis nulla moveri potest. Unum tantùm hujusmodi exemplum proferam. in quo ᾔτει, perindè atque in hoc loco, participium, à πέμπω formatum, statim subsequitur: πέμψας γὰρ ᾔτει παρ᾽ αὐτῶν νεανίας χιλίους. Plutarc. *Amator. Narrat.* p. 772, tom. ii. Porrò,

Ὁ δὲ, πάνυ πολλῶν βουλομένων ἕπεσθαι, οὐ πολλοὺς ἔδωκεν αὐτῷ. Προεληλυθότος δ' ἤδη τοῦ Κυαξάρου σὺν δυνάμει καὶ πεζικῇ καὶ ἱππικῇ τὴν πρὸς τὰ φρούρια ὁδὸν, γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἰέναι καλά· καὶ οὕτως ἐξάγει δὴ ὡς εἰς θήραν παρεσκευασμένος. Πορευομένῳ δὲ αὐτῷ εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὑπανίσταται λαγώς· [a] ἀετὸς δ' ἐπιπτάμενος αἴσιος ὡς κατεῖδε τὸν λαγὼ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἔπαισέ τε αὐτὸν, καὶ συναρπάσας ἐξῇρε, καὶ ἀπενεγκὼν ἐπὶ λόφον τινὰ οὐ πρόσω, ἐχρῆτο τῇ ἄγρᾳ ὅ, τι ἤθελεν. Ἰδὼν οὖν ὁ Κῦρος τὸ σημεῖον, ἥσθη τε καὶ προσεκύνησε Δία βασιλέα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, Ἡ μὲν θήρα καλὴ ἔσται, ὦ ἄνδρες, ἢν θεὸς θέλῃ. Ὡς δὲ πρὸς τοῖς ὁρίοις ἐγένοντο, εὐθὺς, ὥσπερ εἰώθει, ἐθήρα· καὶ τὸ μὲν

Ille verò, licèt admodùm multi sequi vellent, non multos *tamen* ei concessit. Et Cyaxare jam cum copiis equitum peditumque viâ, quæ ad castella ducebat, progresso, Cyro sacra de suscipiendâ in Armenium expeditione auspicata fuerunt; itaque ergò *suos* educit, quasi se ad venandum parâsset. Et cùm jam iter faceret, mox primo in agro exsurgit lepus: et aquila dextrâ advolans, cùm leporem fugientem despexisset, irruens percussítque eum, correptúmque sustulit, et cùm proximum in collem deportâsset, pro libidine prædâ usa est. Cyrus hoc quidem signo viso, delectatúsque est, et Jovem regem adoravit, et ad eos qui aderant dixit, Hæc sanè nobis, viri, venatio prospera, volente Deo, futura est. Cùm autem ad fines perventum esset, statim, more suo, venabatur: ac

τινὰς, ante *τῶν νεωτέρων ἱππέων*, per ellipsin deesse puto; adeò ut plenè in hunc modum diceretur,——*ἤτει τὸν Κυαξάρην τινὰς τῶν νεωτέρων ἱππέων*. Hanc loquendi formam jam pauld antè, et alibi sæpè, usurpavit Xenophon; *ἢ ἱππέας δὲ ἄλλους τινὰς προσλαβὼν τῶν ἐνθένδε ἑταίρων*—et lib. v, Cyro et Gobryâ inter se colloquentibus,—*ἵνα σὺ τούτων τινὰ αἰτήσωμαι*—Apud auctores autem *τὶς* pati solet ellipsin:

Οὔτω μὲν κάλλιστος Ὕλας μακάρων ἀριθμεῖται.

Theocrit. Idyl. *ιγ'*, v. 72, id est, *τὶς* vel *εἷς μακάρων*. Et hunc Hellenismum imitatum esse Horatium observant interpretes:

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente, &c. Od. xiii, lib. 3.

Hæc duo loca ab Hor. Vitringa in *Animadv. ad Commentar. Joannis Vorstii de Hebraïsmis Nov. Test.* adlata video. Hic enim *Philolog. Sacrâ*, p. 137, *in decimâ nonâ* Hebraïsmorum classe temerè reposuit locutionem istam:—*ἢ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε*, &c. Mat. xxiii, 34, similésque alias, Luc. xi, 49, et xxi, 16, Johan. vi, 39, Rev. ii, 10, quas tamen omnes *τινὰς* solummodò subauditum postulare, atque adeò benè Græcas esse, constat.

a *Ἀετὸς δ'*, &c.] Aquilam sanè veteres præsagam prosperi successûs alitem existimabant. Exempla plura collegit Alex. ab Alex. *Dier. Genial.* lib. v, tom. ii, p. 131. Undè Seneca, *Nat. Quæst.* lib. ii, 32. "Cur ergo, *inquit*, "Aquilæ hic honos datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia?" Et ab Homero *τελειότατος πετεηνῶν* appellatur:

Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε, τελειότατον πετεηνῶν,
Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, &c.
Il. *θ'*, v. 247.

πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων [a] ὤγμευον αὐτῷ, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανισταῖεν· οἱ δὲ ἄριστοι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέστησαν, καὶ τὰ ἀνιστάμενα ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον, καὶ ᾕρουν πολλοὺς καὶ σῦς, καὶ ἐλάφους, καὶ δορκάδας, καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίγνονται. Ἐπεὶ δὲ ἔληξαν τῆς θήρας, προσμίξας πρὸς τὰ ὅρια τῶν Ἀρμενίων ἐδειπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὖθις ἐθήρα, προσελθὼν πρὸς τὰ ὄρη, ὧν ὠρέγετο. Ἐπεὶ δὲ αὖ ἔληξεν, ἐδειπνοποιεῖτο. Τὸ δὲ παρὰ Κυαξάρου στράτευμα ὡς ᾔσθετο προσιὸν, ὑποπέμψας πρὸς

peditum quidem equitúmque vulgus ordine ante ipsum procedebant, ut adventu suo feras excitarent: præstantissimi verò quique tam peditum quàm equitum hinc indè constiterunt, excitatásque *feras* et exceperunt, et insecuti sunt, atque multos et apros, et cervos, et capreas, et asinos sylvestres ceperunt; sunt enim hâc etiam tempestate illis in locis multi asini. At venatione tandem intermissâ, propiùs ad Armeniorum fines delatus, cœnam instrui jussit: ac postridiè rursùm venari cœpit, eos ad montes progressus, quos adpetebat. Postquam autem rursùs *venandi* finem fecisset, cœnavit. Cùm verò exercitum à Cyaxare *missum* adventare sentiret, ad eos clam misit qui edi-

a Ὤγμευον αὐτῷ] Hujus verbi locum spurium aliud, ἄρμωσεν, in editis ferè omnibus insedit. Leunclavius tandem dedit ὤγμευον αὐτῷ, quam lectionem ex Libro Budensi Camerarium adferre ait. At Æmilius Portus pro ὤγμενον illo, nihili planè verbo, scribendum ὤγμευον vidit: quo facto in pristinam tandem integritatem restitutus videtur hic locus. Dicitur autem ὀγμεύω propriè de messoribus, qui longâ serie, ordine procedentes, in arvis segetibúsque metunt. Hoc disertissimis verbis, hunc ipsum locum respiciens, testatur Suidas: Ὤγμευον, inquit, Ξενοφῶν ἐν Β', ἀντὶ τοῦ, ἐπορεύοντο, παρὰ τὸν ὄγμον, τὸν σημαίνοντα τὴν κατὰ τάξιν ὁδὸν τῶν θεριζόντων. Et Hesychius, Ὄγμος, ἡ ἐφεξῆς φυτεία· μεταφορικῶς δὲ καὶ ὅταν πορεύονται ἐφ' ἓν τεταγμένοι κατὰ στίχον ὄγμον λέγουσι· ὁ δὲ τῶν θεριζόντων στίχος, ὀγμεύειν λέγονται. Ità Phavorinus et Etymol. M. Eustathius verò, Ὄγμος, ὁ ἀροτριαθεὶς τόπος, καὶ ἀνοιγεὶς ἑλκυσμῷ ἀρότρου, &c. ad Il. λ', p. 131, et σ', p. 1161. Et Schol. in Theocr. Idyl. ι. v. ii, Ὄγμος, ἡ ἐπ' εὐθὺ τοῦ ἀρότρου τομή. Sed et ipsum verbum ὀγμεύω eodem, quo Noster, sensu adhibuit Sophocles, Philoct. v. 164—5.

Νεο. Δῆλον ἔμοιγ', ὡς φορβῆς χρείᾳ,
Στίβον ὀγμεύει τόνδε, πέλας που.

Ubi Schol. Ὄγμος, ἡ ἐπὶ στίχον φυτεία, καὶ ἡ τάξις, νῦν δὲ, ἀντὶ, τοῦ, ἐφεξῆς πορεύεται. Agit hîc Sophocles quoque de venatione *Philoctetis*; quod ex iis liquet versibus, quos prioribus illis subjicit Tragicus:

Ταύτῃ γὰρ ἔχειν βιοτῆς αὐτὸν
Λόγος ἐστὶ φύσιν, θηροβολοῦντα
Πτηνοῖς ἰοῖς, &c.

Prolixæ huic commentationi, quàm Porto in primis acceptam referimus, adjiciendus tandem est J. Pollucis locus, tom. i, p. 518, in quo de cervis capiendis agit: Ἁλίσκονται δὲ δικτύοις μὲν, εἴ τις ὀγμεύσας αὐτὰς συνελάσειε. Ubi Jungermannus ad ὀγμεύσας, statuit illud esse verbum Xenophontéum, atque eâ adeò gratiâ hunc ipsum Nostri locum adducit.—καὶ τῶν ἱππέων ὤγμευον αὐτῷ, ὡς, &c. Denique, ἄρμωσεν illud, quod hactenùs obtinuit, in oris primò codicum vetustorum librarios quosdam adnotâsse puto, ut alterum illud, ὤγμευον, utpote difficilius, explicarent: quo factum, ut eliminatâ priscâ lectione, cujus significatio fugerat imperitos, in ejus locum glossema tandem subivit.

αὐτοὺς, εἶπεν ἀπέχοντας αὐτοῦ δειπνοποιεῖσθαι ὡς δύο [a] παρασάγγας· τοῦτο προϊδὼν ὡς συμβαλεῖται πρὸς τὸ λανθάνειν· ἐπεὶ δὲ δειπνήσειεν, [a] εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐτῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. Μετὰ τὸ δεῖπνον δὲ τοὺς ταξιάρχους ἐκάλει· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν, ἔλεξεν ὧδε·

" Ἄνδρες Φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμμαχος ἦν, καὶ
" ὑπήκοος Κυαξάρει· νῦν δ', ὡς ᾔσθετο τοὺς πολεμίους ἐπιόντας,
" καταφρονεῖ, καὶ οὔτε στράτευμα πέμπει ἡμῖν, οὔτε τὸν δασμὸν
" ἀποδίδωσι· νῦν οὖν τοῦτον δεῖ θηρᾶσαι, ἢν δυνώμεθα. Ὧδε
" μοι οὖν δοκεῖ, ἔφη, ποιεῖν· Σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἐπειδὰν
" ἀποκοιμηθῇς ὅσον μέτριον, [b] λαβὼν τοὺς ἡμίσεις Περσῶν τῶν
" σὺν ἡμῖν, ἴθι τὴν ὀρεινὴν, καὶ κατάλαβε τὰ ὄρη, εἰς ἅ φασιν
" αὐτὸν, ὅταν τινὰ φοβηθῇ, καταφεύγειν. Ἡγεμόνας δέ σοι ἐγὼ

cerent, ut abs se ad duarum ferè parasangarum intervallum cœnarent; providebat enim futurum ut hoc *ipsum* ad fallendum *hostem* conduceret: postquam verò cœnâssent, ut ipsorum præfectus ad se veniret, præcepit. Cœna autem peracta, præfectos *ad se* vocabat; qui cùm advenissent, in hunc modum loquutus est:

" Armenius antehàc quidem, amici, Cyaxari et societate junctus
" fuit et *ejus* imperio subjectus: nunc verò spreto, postquam hos-
" tes *eum* invadere senserit, *Cyaxare*, neque copias nobis mittit,
" neque tributum illud *debitum* persolvit: itaque jam *nobis* venan-
" dus est, si *quidem* poterimus. Ac mihi sanè res in hunc mo-
" dum gerenda videtur: Tu, Chrysanta, postquam modicum som-
" num ceperis, dimidiâ Persarum qui sunt nobiscum sumptâ par-
" te, *viam* montanam ingreditor, et montes occupato, ad quos
" eum, cùm aliquem metuit, confugere aiunt. Duces ipse tibi

a Παρασάγγας] Notissimum ferè est vocabulum hoc, apud Persas, mensuram viæ significare. Herodot. lib. ii, c. 6. Δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια. Nec aliter, lib. v, c. 53. Strabo, lib. xi, tom. ii, p. 788. Τὸν δὲ παρασάγγην τὸν Περσικὸν, οἱ μὲν ἑξήκοντα σταδίων φασὶν, οἱ δὲ, τριάκοντα ἢ τετταράκοντα. Auctor Etymologici: Παρασάγγαι, τριάκοντα στάδια παρὰ Πέρσαις, παρ' Αἰγυπτίοις δ' ἑξήκοντα. His adjiciendus est insignis quidam Agathiæ locus, Histor. lib. ii, p. 52, edit. Bon: Vulcanii, Ἔστι γὰρ ὁ παρασάγγης, ὡς μὲν Ἡροδότῳ δοκεῖ καὶ Ξενοφῶντι, τριάκοντα στάδια, ὡς δὲ νῦν Ἴβηρες καὶ Πέρσαι φασὶν, ἐν ἑνὶ μόνῳ τῶν εἴκοσι πλείονα. Hodie, auctore Relando, Parasanga apud Persas continet tria milliaria, unumquodque milliare ter mille cubitos, quilibet cubitus triginta digitos, quilibet digitus latitudinem sex granorum hordei.

b Εἶπε] Camero in *Myroth. Evang.* ad Matt. iv, 3.—εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι, &c. putat, Hebraïca phrasi, εἰπεῖν poni pro *jubere, præcipere*. Gatakerus etiam, *De Stylo N. Inst.* cap. xxviii, censet ab Hebræis potiùs, quàm à Græcis, verbum hoc in *jubendi* sive *imperandi* significatu adhibitum, sumpsisse evangelistas; à quibus sæpissimè ità usurpatum est, Marc. v, 43, Luc. xix, 15, &c. At satis constat causam non fuisse, cur ità statuerent. Nam sæpè alibi, non hoc tantùm loco, apud Nostrum, aliósque purissimos scriptores Græcos, verbum illud *jubendi* seu *præcipiendi* vim obtinet.

c Λαβὼν] Vulgò, λάβε. Stephanus scribit λαβὼν, alioqui, inquit, ante ἴθι opus esset particulâ καὶ. Atqui hanc emendationem comprobat MS. Bodl. nec non Muretus ad locum.

“ δώσω. Φασὶ μὲν οὖν καὶ δασέα ταῦτα τὰ ὄρη εἶναι, ὥστ᾽ ἐλ-
“ πὶς ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι· ὅμως δὲ εἰ προπέμποις πρὸ τοῦ στρατεύ-
“ ματος εὐζώνους ἄνδρας, λῃσταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς
“ στολὰς, οὗτοι ἄν σοι, εἴ τισιν ἐντυγχάνοιεν τῶν Ἀρμενίων, οὓς μὲν
“ ἂν συλλαμβάνοντες αὐτῶν κωλύοιεν τῶν ἐξαγγελιῶν, οὓς δὲ μὴ
“ δύναιντο λαμβάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδὼν γίγνοιντο τοῦ μὴ
“ ὁρᾷν αὐτοὺς τὸ ὅλον στράτευμα, ἀλλ᾽ ὡς περὶ κλοπῶν βου-
“ λεύεσθαι. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ποίει· ἐγὼ δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
“ τοὺς ἡμίσεις μὲν τῶν πεζῶν ἔχων, ἅπαντας δὲ τοὺς ἱππέας, πο-
“ ρεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου εὐθὺς πρὸς τὰ βασίλεια. Καὶ ἢν μὲν
“ ἀνθίστηται, δῆλον ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἢν δ᾽ ἂν ὑποχωρῇ τοῦ
“ πεδίου, δῆλον ὅτι [a] μεταθεῖν δεήσει· ἢν δ᾽ εἰς τὰ ὄρη φεύγῃ,
“ ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα ἀφιέναι τῶν πρός σε ἀφικ-
“ νουμένων. Νόμιζε δ᾽ ὥσπερ ἐν θήρᾳ, ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζη-
“ τοῦντας ἔσεσθαι, [b] σὲ δὲ τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι. Μέμνησο οὖν ἐκεῖνο,
“ ὅτι φθάνειν δεῖ πεφραγμένους τοὺς πόρους πρὶν κινεῖσθαι [c] τὰ

“ dabo. Atque hos sanè montes etiam nemorosos esse perhibent,
“ ut spes sit vos minimè conspectum iri: si tamen ante exercitum
“ expeditos homines, qui et numero et vestimentis sint latronibus si-
“ miles, præmiseris, *nimirum* hi, si quibus ex Armeniis occurrerint,
“ eos partim comprehendendo impedire poterunt, nè quod indici-
“ um faciant; partim quos comprehendere nequiverint, absterritos
“ procul arcendo, nè totum exercitum videant, obstabunt; ideóque *de*
“ *vobis* tanquam latrunculis consilium capient. Ac tu quidem ità
“ facito: ego verò cum primâ luce peditum *alterâ* cum parte dimidiâ,
“ et universis cum equitibus campestri itinere ad regiam rectâ pro-
“ ficiscar. Et si quidem *se nobis* opposuerit, patet, pugnam neces-
“ sariò conserendam esse; sin campo se subduxerit, cursu *nobis* per-
“ sequendum esse constat: ad montes si *denique* fugerit, hîc scilicet,
“ tui fuerit muneris eorum, qui ad te pervenient, neminem dimit-
“ tere. Perindè scilicet atque in venatione *velim* existimes, nos qui-
“ dem eos fore qui indagabunt, te autem illum qui sit ad plagas.
“ Quamobrem memineris, obstruenda prius esse itinera, quàm feræ

a Μεταθεῖν δεήσει] Locutio metaphorica, à re venaticâ desumpta. Paulò suprà de *venando* Armenio, hîc de eodem *insequendo* loquitur. Frequentissimi usûs est hoc verbum apud scriptores *Cyneget.* Nostrum in primis, et Arrianum: idque adeò inter ea, quæ rei venaticæ sunt propria, recenset J. Pollux, l. v, c. 1.

b Σὲ δὲ τὸν] Sic legendum videtur, non, ut vulgò, σὺ δὲ τῶν ἐπὶ, &c. nisi quis ellipticam locutionem esse statuerit, per τινὰ supplendam. Eam quam recipimus lectionem, in loci interpretatione, secutus est Leunclavius, et repræsentat etiam MS. Bodl. Noster autem per τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι vult eum, quem in Κυνηγετ᾽ ἀρκυωρὸν appellat.

c Τὰ θηρία] In vulgatis legitur, τὴν

“ θηρία. Καὶ λελῆθέναι δὲ δεῖ τοὺς ἐπὶ τούτοις τεταγμένους, “ εἰ μέλλουσι μὴ ἀποστρέφειν τὰ προσφερόμενα. Μὴ μέντοι, “ ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποίει, ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τὴν φιλο- “ θηρίαν· πολλάκις γὰρ ὅλην τὴν νύκτα ἄυπνος πραγματεύῃ· “ ἀλλὰ νῦν ἐᾶσαι χρὴ τοὺς ἄνδρας τὸ μέτριον ἀποκοιμηθῆναι, “ ὡς ἂν δύνωνται [a] ὑπνομαχεῖν. Μηδέ γε σὺ, ὅτι οὐχ ἡγεμό- “ νας ἔχων ἀνθρώπους πλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπῃ ἂν τὰ θη- “ ρία ὑφηγῆται, ταύτῃ μεταθεὶς, μήτοι καὶ νῦν οὕτω τὰ δύσ- “ βατα πορεύου, ἀλλὰ κέλευε σὺ τοὺς ἡγεμόνας, ἐὰν μὴ πάνυ “ πολὺ ἐλάσσων ἡ ὁδὸς ᾖ, τὴν ῥάστην ἡγεῖσθαι. Στρατιᾷ γὰρ “ ἡ ῥάστη ταχίστη. Μηδέ γε, ὅτι σὺ εἴθισαι τρέχειν ἀνὰ τὰ “ ὄρη, μήτοι δρόμῳ ἡγήσῃ, ἀλλ' ὡς ἂν δύνηταί σοι ὁ στρατὸς “ ἕπεσθαι, τῷ μέσῳ τῆς σπουδῆς ἡγοῦ. Ἀγαθὸν δὲ καὶ τῶν

“ se loco moveant. Quin et occulti sint necesse est, quicunque “ ad ea collocati fuerint, si *quidem ad se* adcurrentes *feras* nolint aver- “ tere. Verùm, Chrysanta, inquit, ità jam nè feceris, quemadmo- “ dùm nonnunquam venandi studio *consuevisti:* nam insomnis totam “ sæpè noctem in hoc negotio exigis: at nunc militi modicè cubandi “ facultas est concedenda, ut somno *obrepenti* reluctari possint. Ne- “ que verò tu, quia montes pererras ducem *viæ*, nullum habens, “ sed quâcunque feræ præcesserint, hâc insequi soles, neque *tu, in-* “ *quam*, nunc etiam per loca penetratu difficilia sic iter feceris; sed “ impera ducibus, ut, nisi aliqua longè brevissima via fuerit, per “ facillimam ducant. Nam exercitui via facillima celerrima est. “ Néve *item*, quia tu montes cursu pervagari es adsuefactus, *jam* “ *quoque* curriculo præiveris, sed festinatione mediocri præito, ut “ sequi te possit exercitus. Commodum etiam fuerit, quosdam ex

θήρας. Quod editorum interpretumque neminem probâsse video. Hi verò cùm lectionem aliam, τὸν θῆρα, in margine invenerint, ad eam versiones quique suas conformârunt. Mihi quidem neque hæc neque illa placet lectio; ideóque aliam ex conjecturâ reposui, cui et res ipsa, et sequentia statim ista,—μὴ ἀποστρέφειν τὰ προσφερόμενα, et,——ὅπῃ ἂν τὰ θηρία ὑφηγῆται, omninò favere videantur.

a Ὑπνομαχεῖν] Rejiciendum hoc verbum, et in ejus locum ὕπνε τυχεῖν vel ὑπνολαχεῖν substituendum quidam autumârunt. MS. item Bodl. (nè quid dissimulem repræsentat, ὕπνε τυχεῖν, receptâ lectione, ὑπνομαχεῖν, in margine laudatâ. Editi ferè omnes dant ὑπνομαχεῖν. Sed, Leunclavius, parum sibi constans, versionem suam lectioni marginis, ὕπνε τυχεῖν, accommodavit: vertit enim, *nè somni sint expertes.* Vulgatæ verò lectioni sua non deest auctoritas. Phavorinus, ad ὑπνομαχεῖν, auctores adducit Xenophontem et Synesium: his additis, σὺ δὲ ἀνθίστασθαι ἢ ἀντιπράττειν τῷ ὕπνῳ λέγε, ἢ ὕπνου κρατεῖν. Suidas eosdem citat auctores, et Synesii etiam verba profert: ἐγὼ δὲ ὑπὸ μεσοπυργίῳ τεταγμένος, ὑπνομαχῶ. Extant autem epist. 130, p. 464, edit. Morel. Nec aliter Thomas Magister, Ὑπνομαχεῖν, Ξενοφῶν καὶ Συνέσιος ἐν ἐπιστολῇ· ὑπὸ μεσοπύργιον τεταγμένος ὑπνομαχῶ (lege, ὑπὸ μεσοπυργίῳ τεταγμένος, &c.), σὺ δὲ ἀνθίστασθαι ἢ ἀντιπράττειν τῷ ὕπνῳ λέγε· ἢ ὕπνου κρατεῖν.

"δυνατωτάτων καὶ προθύμων ὑπομένοντας τινὰς ἐνίοτε παρακελεύ-
"εσθαι· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ τὸ κέρας, παροξυντικὸν εἰς τὸ σπεύ-
"δειν, πάντας παρὰ τὰς βαδίζοντας τρέχοντας ὁρᾶσθαι."

Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας, καὶ ἐπιγαυρωθεὶς τῇ ἐντολῇ Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας, ἀπελθὼν, καὶ παραγγείλας ἃ ἔδει τοῖς σὺν αὐτῷ μέλλουσι πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο. Ἐπεὶ δὲ ἀπεκοιμήθησαν ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ ὄρη. Κῦρος δὲ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον προέπεμπε πρὸς τὸν Ἀρμένιον, προειπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κῦρος, ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε, ὅπως ὡς τάχιστα [a] ἔχων ἀπίῃς καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στράτευμα. Ἢν δ' ἐρωτᾷ ὅπου εἰμὶ, λέγε τἀληθῆ, ὅτι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις. Ἢν δ' ἐρωτᾷ εἰ καὶ αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε κἀνταῦθα τἀληθῆ, ὅτι οὐκ οἶσθα. Ἢν δὲ ὁπόσοι ἐσμὲν πυνθάνηται, συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. Τὸν μὲν δὴ ἄγγελον, ἐπιστείλας ταῦτα ἔπεμψε· νομίζων φιλικώτερον εἶναι οὕτως, ἢ μὴ προειπόντα πορεύεσθαι. Αὐτὸς δὲ συνταξάμενος ᾗ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύειν τὴν ὁδὸν, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴ τι δέοι,

"robustissimis et *in primis* alacribus interdum cohortandi causâ sub-
"sistere: ubi autem cornu processerit, incitamentum erit ad fes-
"tinandum, si præ *his* gradatim incedentibus, omnes *illi* currere
"videantur."

Ac Chrysantas quidem hæc cùm audîsset, ad elationem incenso Cyri mandatis animo, acceptis ducibus, abiit: et cùm iis, qui profecturi cum ipso erant, facienda imperâsset, quieti se dedit. Cúmque tantum somni cepissent, quantum ad mediocritatem satìs esse videbatur, ad montes perrexit. Cyrus autem, cùm dies illuxisset, nuntium ad Armenium præmisit, cui priùs indicârat, ut in hunc modum *hominem* adloqueretur: Cyrus, Armenie, sic agas imperat, ut quamprimùm *ad ipsum* cum tributo exercitúque venias. Quòd *si te* interrogat, ubi sim, vera dicito, *esse me nimirum* in finibus. Sin roget, an et ipse veniam, hîc quoque vera dicito, te *nempè* nescire. Sin quot numero simus quærat, jube tecum aliquem mittat, ac *rem* cognoscat. Itaque nuntium Cyrus cum his mandatis misit; quòd existimaret hoc modo *se* humaniùs *facturum*, quàm si nihil prædicens pergeret. Ipse verò quàm optimè cum ad perficiendum iter, tum etiam ad pugnandum, si foret opus, instructis suis progredie-

a Ἔχων ἀπίῃς] Legitur etiam, notante Leunclavio, in libro Budensi, ἔχων οἴσῃς τὸν δασμόν. Nempè paulò infra hæc locutio occurrit,——συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν. Hinc, opinor, illa Budensis Libri Lectio. Vulgata autem sàtis sana, et minimè loco movenda videtur.

ἐπορεύετο. Προεῖπε δὲ τοῖς στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν· καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῷ ἐντυγχάνοι, θαῤῥεῖν τε παραγγέλλειν, καὶ [a] ἀγορὰν τὸν βουλόμενον ἄγειν, ὅπου ἂν ὦσιν, εἴ τις σιτία ἢ ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βουλόμενος.

batur. Militibus autem edixit nè quenquam injuriâ adficerent: ac si quis Armenium aliquem obvium haberet, et bono esse animo juberet, et ut is qui vellet, ad ea loca, quibus *ipsi* essent, res venales adveheret, si quis esculenta aut potulenta vendere cuperet.

a Καὶ ἀγορὰν, &c.] Est nimirum boni imperatoris omni cogitatione curáque in commeatum undique advehendum incumbere. Inter cætera adeò imperatoria officia hoc merito recenset Onosander, extremo cap. vi, p. 15. Φροντιζέτω δὲ περί τε ἀγορᾶς, ϗ τῆς τῶν ἐμπόρων, ϗ κατὰ γῆν, ϗ κατὰ θάλατταν, παραπομπῆς· ἵνα ἀκινδύνου τῆς παρουσίας σφίσιν οὕτως ἀόκνως παρακομίζουσι τὸν εἰς τὰ ἐπιτήδεια φόρτον. Lege, σφίσιν οὔσης, ἀόκνως παρακομίζωσι τὸν, &c. Et rei tam necessariæ incuriam J. Cæsari vitio vertit Alexander M. referente Juliano, p. 323, Ed. Ezech. Spanh. Καὶ γὰρ ἐν ἐνδείᾳ γέγονας τῶν ἐπιτηδείων, (ἐστὶ δὲ οὐ μικρὸν, ὡς οἶδα, τοῦτο ἁμάρτημα, στρατηγοῦ) ϗ μάχῃ συμβαλὼν ἡττήθης.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ΄.

Ὁ ΜΕΝ δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· [a] ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ τοῦ Κύρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στράτευμα οὐ πέμπων. Καὶ τὸ μέγιστον ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀφθήσεσθαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος, ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. Διὰ πάντα δὴ ταῦτα ὀκνῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἅμα δ᾽ ἔπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν, καὶ τὰς γυναῖκας, τήν τε ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείστου ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομποὺς δοὺς αὐτοῖς. Αὐτος δὲ ἅμα μὲν κατασκεψομένους ἔπεμπε τί πράττοι Κῦρος, ἅμα δὲ συνέταττε τοὺς παραγινομένους τῶν Ἀρμενίων· καὶ ταχὺ παρῆσαν ἄλλοι, λέγοντες ὅτι [b] καὶ δὴ αὐτὸς οὗτος ὁμοῦ· ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι ἔτλη εἰς χεῖρας ἐλ-

ET Cyrus quidem hæc agebat: Armenius autem, cùm de nuntio mandata Cyri audîsset, perterritus est; quòd cum animo *suo* cogitaret se injustè facere, qui et tributum pendere desineret, et non mitteret exercitum. Maximè verò metuebat, quòd futurum erat ut manifestum fieret, se fecisse initium struendæ regiæ, quò ad propulsandos hostes illa sufficeret. Has sanè ob causas omnes trepidans, simul nonnullis in diversas partes dimissis copias suas cogebat, simul in montes minorem natu filium Sabarim, et suam atque filii uxorem, et filias mittebat; et cum his ornatum quoque apparatúmque maximi pretii mittebat, additis etiam qui deducerent. Ipse autem simul mittebat, qui specularentur quidnam *rerum* Cyrus ageret, simul Armenios, qui aderant, instruebat: cùm mox adessent alii, qui Cyrum ipsummet appropinquare dicerent: tum verò manum conserere non am-

a Ὁ δὲ Ἀρμένιος, &c.] Zonaras, scriptor ætate suâ clarus, ea omnia, quæ de Cyro hîc Armenióque sunt memorata, iisdem penè verbis, quibus Noster usus est, exposuit: Ὡς δ᾽ ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀρμένιος, ἐξεπλάγη· καὶ ἔπεμπε μὲν ἀθροίζων τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν, ἔπεμπε δὲ καὶ τὰς γυναῖκας, τόν τε νεώτερον υἱὸν, καὶ τὰ, &c. Annal. tom. 1, lib. iii, p. 149, et seq. edit. Paris.

b Ὅτι καὶ δὴ] Pro καὶ δὴ, Muretus reponendum censet ἤδη. Nec temerè, opinor. Idem notat ὁμοῦ hîc poni ἀντὶ τοῦ ἐγγύς. Omninò rectè.

θεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρει. Ὡς δὲ τῦτο εἶδον αὐτὸν ποιήσαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἕκαςος ἐπὶ τὰ ἑαυτῦ, βυλόμενοι τὰ ὄντα ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἑώρα διαθεόντων καὶ ἐλαυνόντων, τὸ πεδίον μεςὸν, ὑποπέμπων ἔλεγεν ὅτι ὐδενὶ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων· εἰ δέ τινα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευσεν ὅτι ὡς πολεμίῳ χρήσοιτο. Οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἦσαν δὲ οἳ ὑπεχώρυν σὺν τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ οἱ σὺν ταῖς γυναιξὶ προϊόντες ἐνέπεσον εἰς τὺς ἐν τῷ ὄρει, κραυγήν τε εὐθὺς ἐποίυν, καὶ φεύγοντες ἡλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. Τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ αἱ θυγατέρες ἑάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγχανεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὡς ᾔσθετο τὰ γιγνόμενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο, ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύγει. Ὁ δὲ αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, περιΐςαται τὸν λόφον τῷ παρόντι ςρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τῦ ὄρυς καταλιπόντα ἥκειν. Τὸ μὲν δὴ ςράτευμα ἠθροίζετο τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βύλει αὐτῦ μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς ἡμῖν διαμάχεσθαι; Ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος ὅτι οὐδετέροις βύλοιτο μάχεσθαι. Πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἠρώτα, Τί ὖν κάθησαι αὐτόθι, καὶ ὐ καταβαίνεις; Ἀπορῶν,

pliùs ausus, se subducebat. Id cùm eum Armenii facere viderent, ad suas eorum quisque ædes diffugiunt, ut qui res *suas longiùs* submovere vellent. Cyrus autem cùm vidisset campum discurrentibus et abigentibus plenum, submisit qui dicerent, nemini eorum qui remanerent se futurum hostem; sin fugientem aliquem caperet, *eum* se pro hoste habiturum prædixit. Itaque complures remanebant, cùm nonnulli essent qui cum rege se subducerent. At verò qui cum mulieribus antecesserant, in eos cùm incidissent qui erant in monte, clamorem statim ediderunt, et dum in fugam se conjiciunt eorum complures capti sunt. Tandem et filius et uxores, et filiæ captæ sunt, iis cum opibus, quascunque secum vehebant. Rex autem eorum ubi quæ acciderent sentiret, quò se verteret ambigens, in collem quendam fugâ se recipit. Cyrus item hæc cùm vidisset, collem cum iis, quæ aderant, copiis circundat, mittitque ad Chrysantam, jubétque eum montis custodiâ relictâ venire. Et Cyro quidem collectus jam aderat exercitus: misso autem ad Armenium caduceatore, sic *eum* interrogabat, Dic mihi, ait, Armenie, utrum istic manens cum fame ac siti pugnare mavis, an in æquum campum descendere, ac nobiscum depugnare? Cum neutris pugnare se velle respondit Armenius. Cyrus iterum misit qui quærerent, Cur igitur istic desides, ac non descendis? Quia quid agendum sit, in-

ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Ἀλλ' οὐδὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκην καταβαίνειν. Τίς δαὶ, ἔφη, ὁ δικάζων; Δηλονότι ᾧ ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης σοι χρήσασθαι ὅ,τι καὶ βούλοιτο. Ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος, γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην καταβαίνει· καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον κἀκεῖνον καὶ τὰ ἄλλα πάντα, περιεστρατοπεδεύσατο, [a] ὁμοῦ ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.

Ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύτατος παῖς τοῦ Ἀρμενίου, Τιγράνης, ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσῄει, ὅς καὶ σύνθηρός ποτε ἐγεγένητο τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γεγενημένα, εὐθὺς πορεύεται πρὸς τὸν Κῦρον, ᾗπερ εἶχεν. Ὡς δὲ εἶδε πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ [b] ἀδελφὰς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγενημένους, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. Ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δαὶ ὅτι, Εἰς καιρὸν ἥκεις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκούσῃς παρὼν τῆς ἀμφὶ τοῦ πατρός. Καὶ εὐθὺς συνεκάλει τοὺς ἡγεμόνας τούς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων· παρεκάλει δὲ καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν· καὶ τὰς γυναῖκας,

quit, ambigo. Sed enim, ait Cyrus, te neutiquam ambigere oportet: nam licet tibi ad agendam causam descendere. Quis autem, inquit, judex erit? Nimirum is cui Deus potestatem fecit de te pro arbitrio suo, indictâ etiam causâ, statuendi. Hîc Armenius, consideratâ necessitate, descendit: ac Cyrus et illo et cæteris omnibus in medium receptis, castra *iis* circundedit; cùm copias jam *secum* unà omnes haberet.

Hoc ipso tempore Tigranes, natu maximus Armenii filius, peregrè *rediens* adveniebat, quem Cyrus aliquando socium venationis habuerat: is cùm ea quæ acciderant audîsset, statim ad Cyrum *ità* contendit, utì *tum* comparatus erat. Ubi verò patrem, et matrem, et sorores, et uxorem suam in hostium manus devenisse vidit, ut par erat, illacrymavit. Cyrus autem eum intuitus, comitate in ipsum aliâ nullâ est usus, quàm quòd diceret, Opportunè ades, ut judicium in patrem *tuum exercendum* præsens audias. Statímque duces tum Persarum tum Medorum convocavit; quin et Armenios arcessivit, si qui eorum dignitate præstantes aderant; et fœminas,

a Ὁμοῦ ἤδη] Sic emendandum curavimus, MStum Bodl. secuti. Vulgò erat, ὁμοῦ δή. Sed, hoc in genere sæpe à librariis peccatum est: ideóque probabilior Mureti conjectura, modò memorata, videtur. Hanc nostram emendationem à Stephano quoque comprobatam invenio.

b Καὶ ἀδελφάς] Editi, quos vidi, omnes exhibent ἀδελφούς. Contrà quàm loci ratio postulat. Nam de uno tantùm filio, quem, absente Tigrane, apud se retinuerat Armenius, antea locutus est Noster. Philelphus autem et Gabrielius nostram hanc lectionem in iis, quibus usi sunt, libris invenerunt. Vertit enim uterque, *sorores*. Eandem MS. Bodl. et Zonaras, loco suprà dicto, confirmat: de Tigrane peregrè redeunte loquitur,——καὶ ἰδὼν τόν τε πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰς ἀδελφάς, καὶ τὴν, &c.

ἐν [a] ταῖς ἁρμαμάξαις παρούσας, οὐκ ἀπήλασεν, ἀλλ' εἴα ἀκούειν. Ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο τοῦ λόγου· καὶ, Ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μέν σοι συμβουλεύω, ἐν τῇ δίκῃ τἀληθῆ λέγειν, ἵνα σοι ἕν γε ἀπῇ τὸ εὐμισητότατον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, εὖ ἴσθι ὅτι καὶ τοῦ συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται. Ἔπειτα δὲ, ἔφη, συνίσασι μέν σοι καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὗται πάντα ὅσα ἔπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἢν δὲ αἰσθάνωνταί σε ἄλλα ἢ τὰ γιγνόμενα λέγοντα, νομιοῦσί σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτοῦ πάντα τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἢν ἐγὼ τἀληθῆ πύθωμαι. Ἀλλ' ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅ, τι βούλει, ὡς τἀληθῆ ἐροῦντος· τούτου ἕνεκα καὶ γενέσθω ὅ, τι βούλεται. Λέγε δή μοι, ἔφη, ἐπολέμησάς ποτε Ἀστυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις Μήδοις; Ἔγωγ', ἔφη. Κρατηθεὶς δ' ὑπ' αὐτοῦ, συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν, καὶ συστρατεύεσθαι ὅπου ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἕξειν; Ἦν ταῦτα. Νῦν οὖν δὲ τί οὔτε [b] τὸν δασμὸν

quæ in *harmamaxis* aderant, non repulit, sed *eis* audire permittebat. Cúmque opportunum illi visum esset, dicere orsus est; et, Primùm, ait, Armenie, auctor tibi sum, ut in hâc causæ cognitione vera dicas, quò unum illud saltem à te absit, quod odium maximum meretur: nam in mendacio deprehendi, certò scias maximo esse hominibus ad veniam aliquam consequendam impedimento. Præthereà, liberi *tui*, inquit, et hæ mulieres, et Armenii qui adsunt, omnium abs te actorum tibi sunt conscii: qui si te senserint alia dicere, quàm quæ facta sint, arbitrabuntur te etiam ipsum extrema tibimet supplicia patienda decernere, si veritatem ego rescivero. Tu verò, Cyre, inquit, quodcunque voles interrogato *me nempè haud dubiè* vera dicturum; quidvis *tandem* eâ de causâ mihi evenerit. Dic mihi igitur, inquit, bellúmne aliquando cum matris meæ patre Astyage cæterísque Medis gessisti? Gessi equidem, ait. Victus autem ab ipso, nonne conditiones has accepisti, tributum te adlaturum, et unà cum ipso militaturum ubicunque denuntiâsset, munitionésque non habiturum? Ità prorsùs. Jam ergo quamobrem neque tri-

a Ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις] Lexicon Græco-Lat. vetus, Ἁρμάμαξα, *Carpentum*. Q. Curtius ipsum nomen retinet, lib. iii. c. 3. "Quindecim indè, quas *armamaxas* appellant, sequebantur." Mollis autem et ferè muliebris vehiculi genus fuisse constat; nam ubi, apud Nostrum, *harmamaxarum*, ibi et mulierum mentio fieri solet. Persis eas præcipuè in usu fuisse testatur Max. Tyr. Dissert. 34. non longè ab initio: Ἐὰν δὲ Σπαρτιάτης εἶναι λέγων καὶ Ἕλλην καὶ Δωριεὺς καὶ Ἡρακλείδης, θαυμάζῃς τιάραν Μηδικὴν—καὶ ἁρμάμαξαν Περσικὴν, Περσίζεις, &c. De *harmamaxâ* plura si velis, vide sis Schefferum, *De Re Vehiculari*, lib. ii, c. 17, p. 217.

b Τὸν δασμὸν] Quæ non ubique anxiè quærenda est articuli præpositivi emphasis, ea hoc loco minimè forsan importunè notanda est. De eo enim speciatim tributo sermo hic est, quod ab Armenio ad Cyaxarem ex pacto adlatum oportuit. Haud alia est hujus articuli emphasis apud Matt. viii, 4,—σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ, &c.

ἀπήγαγες, οὔτε στράτευμα ἔπεμψας, ἐτείχιζές τε τὰ ἐρύματα; Καὶ ὃς ἔφη, Ἐλευθερίας ἐπεθύμουν· καλὸν γάρ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι, καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. Καὶ γάρ ἐστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι, ὅπως μή ποτέ τις δοῦλος μέλλοι γενήσεσθαι· ἣν δὲ δὴ ἢ πολέμῳ κρατηθείς, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον δουλωθείς, ἐπιχειρῶν τις φαίνηται τοὺς δεσπότας ἀποστερεῖν ἑαυτοῦ, τοῦτον σύ, πρῶτος εἰπέ, πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὰ πράττοντα τιμᾷς, ἢ ὡς ἀδικοῦντα, ἣν λάβῃς, κολάζεις; Κολάζω, ἔφη· οὐ γὰρ ἐᾷς σὺ ψεύδεσθαι. Λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε καθ' ἓν ἕκαστον· Ἢν ἄρχων τὶς τύχῃ, καὶ ἁμάρτῃ, πότερον ἐᾷς ἄρχειν, ἢ ἄλλον καθίστης ἀντ' αὐτοῦ; Ἄλλον καθίστημι, ἔφη. Τί δέ, ἢν χρήματα πολλὰ ἔχῃ, ἐᾷς πλουτεῖν, ἢ πένητα ποιεῖς; Ἀφαιροῦμαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγχάνῃ. Ἢν δὲ καὶ πρὸς πολεμίους αὐτὸν γιγνώσκῃς ἀφιστάμενον, τί ποιεῖς; Κατακαίνω, ἔφη· τί γὰρ δεῖ, ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθανεῖν, μᾶλλον, ἢ τἀληθῆ λέγοντα; Ἐνταῦθα δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτοῦ ὡς ἤκουσε ταῦτα, [a] περιεσπάσατο τὴν τιάραν, καὶ τοὺς πέπλους

butum adtulisti, neque misisti exercitum, et munitiones extruere cœpisti? Et ille dixit, Libertatis eram cupidus: nam præclarum mihi visum est et *me* ipsum liberum esse, et libertatem liberis *meis* relinquere. Certè præclarum est, inquit Cyrus, pugnare, nè quis unquam servus fiat: at si quis vel bello victus, vel alio quodam modo in servitutem redactus, id moliri deprehendatur, ut dominorum se potestate eximat, hunc tu, primus mihi dicito, utrum ceu virum bonum et præclarè se gerentem honore afficias, an ut injustè agentem, *eum* si deprehenderis, plectas? Plecto, inquit: non enim concedis *mihi* ut mentiar. Responde mihi liquidò, ait Cyrus, singulatim in hunc modum: Si quis cum imperio sit, ac delinquat, utrum esse illum cum imperio pateris, an ejus in locum alium substituis? Alium, inquit, substituo. Quid verò, si magnas habeat opes, divitémne permittis esse, an ad paupertatem redigis? Eripio, inquit, *homini*, quæ possidet. Si ad hostes etiam eum deficere intelligas, quid facis? Occido, inquit: cur enim potiùs, mendacii convictus, moriar, quàm vera profatus? Ibi quidem Armenii filius, hæc ut audivit, detraxit tiaram *capiti*, vestésque

Ubi rectè Beza, *illud donum:* quippe Christus sanatum modò hominem jubet *illud speciatim* (non *aliquod*) donum sacerdoti offerre, quod ei lepræ purgati ex legis præscripto, Lev. xiv, 4, offerebant.

a Περιεσπάσατο τὴν, &c.] Orientis nimirum gentes, tristiùs cùm quid accideret, acriores, in hunc ferè modum, doloris animo concepti morsus indicare solebant. Moses, Nadabo, et Abihuo, morte repentinâ peremptis, tum ipsum Aharonem, tum filios ejus superstites monet, nè tiaras abjicerent, luctûs causâ, néve vestes lacerarent: Lev. x, 6. Adjici possint, Gen. xxxvii, 29, 34. Num. xiv, 6. Job. ii, 12. atque illa passim Vet. Test. loca. Idem de Persis

κατερρήξατο· αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι ἐδρύπτοντο, ὡς οἰχομένου τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπολωλότων πάντων σφῶν ἤδη. Καὶ ὁ Κῦρος σιωπῆσαι κελεύσας, πάλιν εἶπεν, Εἶεν· τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβουλεύεις ἐκ τούτων ποιεῖν; Ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα, ἀπορῶν πότερα συμβουλεύοι τῷ Κύρῳ κατακαίνειν ἑαυτὸν, ἢ τἀναντία διδάσκοι, ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. Ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Τιγράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον, Εἰπέ μοι, ὦ Κῦρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀπορεῦντι ἔοικεν, ἢ συμβουλεύσω περὶ αὐτοῦ ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶναι; Καὶ ὁ Κῦρος, ᾐσθημένος, ὅτε συνεθήρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, [a] σοφιστήν τινα αὐτῷ συνόντα καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ τοῦ Τιγράνους, πάνυ ἐπεθύμει αὐτοῦ ἀκοῦσαι, ὅ, τι ποτὲ ἐροίη· καὶ προθύμως ἐκέλευε λέγειν, ὅ, τι γινώσκοι.

discidit: fœminæ autem, ingenti sublato ejulatu *ora sua* dilaniabant, quasi jam periisset pater, et actum de omnibus ipsis esset. Et Cyrus, indicto silentio, rursùs inquit, Esto; tua quidem hæc sunt, Armenie, jura; nobis verò quid secundùm hæc faciendum consulis? Tacebat quidem Armenius, dubius animi, utrum sui necandi consilium Cyro daret, an contraria doceret iis, quæ se facturum fuisse dixerat. At filius ejus Tigranes Cyrum percunctatus, Dic mihi, Cyre, inquit, quando pater hærere videtur, an consilium mihi de eo dare liceat, tibi quod ex usu maximè futurum arbitrer? Et Cyrus, qui animadverterat, quo tempore Tigranes cum ipso venari solebat, sophistam quendam Tigrani familiarem eique magnæ admirationi fuisse, quid tandem dicturus esset audire percupiebat; atque adeò jubebat alacriter, quod sentiret, proferret.

sæpè alibi tradit Xenophon. Nec aliter Herodotus: Πέρσαι δὲ ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τά τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατηρείκοντό τε καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο, lib. iii, c. 66. Et Q. Curtius, de Captivis Persicis: "Ingens circa eam "nobilium fœminarum turba constiterat, "laceratis crinibus abscissáque veste, "pristini, &c." lib. iii, c. 11.

a Σοφιστήν τινα] Plurium sanè auctorum testimonio constat, honorificum antiquis temporibus dignationísque plenum fuisse *Sophistæ* nomen: quo non ii tantùm potiti sunt, qui eximii in dicendo erant, sed etiam ex philosophis, qui facundè animi sensa exprimerent. Laërtius, p. 9, οἱ δὲ σοφοὶ, inquit, καὶ σοφισταὶ ἐκαλοῦντο. Et Plutarchus, tom. ii, p. 385. Λέγουσι γὰρ ἐκείνους τοὺς σοφοὺς, ὑπ' ἐνίων δὲ σοφιστὰς προσαγορευθέντας, αὐτοὺς μὲν εἶναι πέντε, Χίλωνα καὶ Θαλῆν, καὶ Σόλωνα, &c. Quarum prior appellatio, ex Casauboni sententiâ, sapientiæ habitum inhærentem notat: posterior, munus docendi, quod olim functi sunt plerique sapientium. Imò, vox σοφιστὴς primò ità latè patebat, ut omnibus alicujus artis peritis tribueretur, teste Suidâ, qui eam exponit, πᾶς τεχνίτης. Sed aliò tandem translata est ad eos homines significandos, qui, auctore Cicerone, *Academ.* lib. ii, p. 134, edit. *Cantab.* aut ostentationis aut quæstûs causâ philosophati sunt. Cæterùm de variâ Σοφιστοῦ notatione consulas Ger. Voss. *de Rhetor. Naturâ et Constit.* Oper. tom. iii, pag. 316, et seq. Philostratum de *Vitis Sophistarum*: et *Præfationem*, quam Æliani Var. Hist. à se editis, dedit Perizonius.

Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τοῦ πατρὸς ἢ ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα [a] πέπραχε, πάνυ σοι συμβουλεύω τοῦτον μιμεῖσθαι· εἰ δὲ τοί σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκέναι, συμβουλεύω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιῶν, ἥκιστ᾽ ἂν τὸν ἁμαρτάνοντα μιμοίμην. Ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. Κολαστέον ἄρ᾽ ἂν εἴη, κατά γε τὸν σὸν λόγον, τὸν πατέρα· εἴπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. Πότερα δ᾽ ἡγῇ, ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι, ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Ἐμαυτὸν ἄρα, ἔφη, οὕτω γ᾽ ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ σὺ μέντοι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ᾽ ἂν ζημιοῖο, εἰ τοὺς σεαυτοῦ κατακαίνοις τότε, ὁπότε σοι πλείστου ἄξιοι εἶεν κεκτῆσθαι. Πῶς δ᾽ ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείστου ἄξιοι γίγνοιντο ἄνθρωποι, ὁπότε ἀδικοῦντες ἁλίσκοιντο; Εἰ τότε, οἶμαι, σώφρονες γίγνοιντο. Δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν, ἄνευ μὲν σωφροσύνης οὐδ᾽ ἄλλης ἀρετῆς οὐδὲν ὄφελος εἶναι· (τί γὰρ ἄν, ἔφη, χρήσαιτ᾽ ἄν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείῳ, μὴ σώφρονι, ἢ ἱππικῷ; τί δέ, πλουσίῳ; τί δέ, δυνάστῃ ἐν πόλει;) σὺν δὲ σωφροσύνῃ, καὶ φίλος πᾶς, χρήσιμος, καὶ θεράπων πᾶς, ἀγαθός. Τοῦτο οὖν, ἔφη, λέγεις, ὡς καὶ ὁ σὸς

Ego igitur, inquit Tigranes, si tu quæcunque pater vel deliberando instituit, vel patravit probas, omninò tibi sum auctor, ipsum ut imiteris: sin tibi videtur omnia peccâsse, hoc tibi do consilii, eum ne imiteris. Ergò miminè delinquentem imitabor, ait Cyrus, si quod justum est egero. Ità est, inquit *ille*. Erit igitur animadvertendum, ex tuâ quidem ratione, in patrem *tuum*; siquidem justum est in hominem injustè agentem animadvertere. Utrùm verò, Cyre, melius esse ducis tuo cum commodo pœnas *te* sumere, an tuo cum detrimento? Nimirum hoc pacto, subjecit *Cyrus*, supplicio me ipsum adfecero. Atqui tu magnam sanè jacturam facies, ait Tigranes, si tuos tum occidas, cùm tibi quantivis pretii fuerint, tua si sint in potestate. Verùm quî possint homines, inquit Cyrus, maximi tum esse pretii, cùm in improbis facinoribus fuerint deprehensi? Si tum, nimirum, sanæ fiant mentis. Nam mihi, Cyre, sic se res habere videtur, sine sanitate mentis nè *quidem cujusvis* alterius virtutis usum ullum esse: (quam enim ad rem, inquit, utatur aliquis *hominis* robusti vel fortis, vel equestris rei periti operâ, si non sit sanâ mente? quam ad rem, divitis? quam ad rem, hominis qui in civitate potentatum obtinet?) at si mentis adsit sanitas, et amicus omnis, utilis est, et omnis servus, bonus. Hoc igitur, inquit, dicis, etiam

[a] Πέπραχε, πάνυ] Sic optimè MS. Bodl. et Muretus. Vulgò, πέπραχε, τῶν πάνυ, &c. ubi τῶν illud omninò importunum videtur. In quibusdam libris legitur etiam—πέπραχε τοῦ δοκεῖν πάντα ἡμαρτηκέναι, πάνυ σοι—ex pessimâ eorum, ut opinor, depravatione, quæ mox sequuntur: εἰ δὲ τοί σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκέναι, συμβουλεύω, &c.

πατὴρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγένηται. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πάθημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, οὐ μάθημα· οὐ γὰρ ἂν δήπου, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρῆμα ἐξ ἄφρονος σώφρων ἄν τις γένοιτο. Τί δαὶ, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὔπω ᾔσθου καὶ ἕνα ἄνδρα δι' ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειροῦντα κρείττονι ἑαυτοῦ μάχεσθαι, ἐπειδὰν δὲ ἡττηθῇ, εὐθὺς πεπαυμένον τῆς πρὸς τοῦτον ἀφροσύνης; Πάλιν δαὶ, ἔφη, οὔπω ἑώρακας πόλιν ἀντιταττομένην πρὸς πόλιν ἑτέραν, ἥτις ἐπειδὰν ἡττηθῇ, παραχρῆμα ταύτῃ, ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι, πείθεσθαι θέλει; Ποίαν δαὶ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τοῦ πατρὸς ἧτταν λέγων, οὕτως ἰσχυρίζῃ σεσωφρονίσθαι αὐτόν; Ἐν ᾗ, νὴ Δί', ἑαυτῷ σύνοιδεν ἐλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δοῦλος δαὶ ὡς οὐδεπώποτε γενόμενος· ἃ δὲ ᾠήθη χρῆναι λαθεῖν, ἢ [a] φθάσαι, ἢ ἀποβιάσασθαι, οὐδὲν τούτων ἱκανὸς γενόμενος διαπράξασθαι. Σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβουλήθης ἐξαπατῆσαι αὐτὸν, οὕτως ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἄν τις τυφλοὺς ἢ κωφοὺς, καὶ μηδ' ὁτιοῦν φρονοῦντας ἐξαπατήσειεν· ἃ δὲ ᾠήθης λαθεῖν χρῆναι, οὕτω σὲ οἶδε λαθόντα, ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχυρὰ χωρία ἀποκεῖσθαι,

patrem tuum hoc uno die de insano sanum factum esse hominem. Sanè quidem, ait. Ergò tu sanitatem affectionem esse animi dicis, sicut est ægritudo, non quiddam ex disciplinâ comparandum; nec enim sanè, si prudentem eum fieri oporteat, qui mente sanus sit homo futurus, subitò quis ex insano sanus evaserit. Quid autem, Cyre, inquit, nunquam adhuc animadvertisti hominem etiam unum ex insaniâ conantem pugnare cum alio se *viribus* præstantiori, cùm victus esset, mox insaniæ adversùs hunc suæ finem fecisse? Nondum item, ait, civitatem *unam* adversùs aliam se opponentem vidisti, quæ ubi victa fuerit, confestim huic *alteri* parere, quàm repugnare, mallet? Quam verò, Cyrus inquit, etiam patris *victi* cladem narrans, mentis eum ad sanitatem revocatum esse tantoperè adfirmes? Quòd sibi, profectò, conscius est, se libertatem adpetendo, ad eam servitutem redactum, in quâ nunquam antehac fuerit: atque etiam nihil eorum perficere potuisse, quæ habenda clam, vel occupanda, vel conficienda per vim existimârat. Te verò scit in iis, in quibus ipsum fallere volueris, ità fefellisse, utì quis cæcos, aut surdos, et nullius planè mentis homines fallat: quæ autem occultanda putâris, *ea* sic te scit occultâsse, ut quæ loca sibi reservata esse tutissima existimabat,

a φθάσαι, ἢ, &c.] Sic rescripsi, Philelphum, Gabrielium et MStum Bodl. secutus. Alii libri dant φωρᾶσαι, ἢ ἐπιβιάσασθαι: quam lectionem veram ratus Leunclavius, ità locum reddit, *vel furtim agenda, vel*, &c. At φωρᾶν, non *furtim agere*, sed *furtum indagare, deprehendere, scrutari*, &c. significat.

ταῦτα εἰρκτὰς αὐτῷ ἔλαθες προκατασκευάσας· τάχει δὲ τοσοῦτον περιεγένου αὐτοῦ, ὥστε [a] πρόσωθεν ἔφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ, πρὶν τοῦτον τὴν παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἀθροίσασθαι. Ἔπειτα δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἧττα σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους, [b] τὸ γνῶναι ἄλλους ἑαυτῶν βελτίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχῃ τὶς ἡττηθῇ. Ὁ μὲν γὰρ ἰσχύϊ κρατηθεὶς ἔστιν ὅτε ῥωσθῇ τὸ σῶμα ἀσκήσας ἀναμαχεῖσθαι· καὶ πόλεις γε ἁλοῦσαι, συμμάχους προσλαβοῦσαι, οἴονται ἀναμαχέσασθαι ἄν· οὓς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἡγήσωνται, τούτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλουσι πείθεσθαι. Σὺ, ἔφη, ἔοικας οὐκ οἴεσθαι τοὺς ὑβριστὰς γιγνώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους· οὐδὲ τοὺς κλέπτας, τοὺς μὴ κλέπτοντας· οὐδὲ τοὺς ψευδομένους, τοὺς ἀληθῆ λέγοντας· οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς τὰ δίκαια ποιοῦντας· οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατὴρ ἐψεύσατο, καὶ οὐκ ἐξημπέδου τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὁτιοῦν ὧν Ἀστυάγης

hæc ei tu septa priùs effeceris, quàm ipse persentisceret: celeritate verò tantùm eum superâsti, ut è longinquo magno cum exercitu priùs venires, quàm is copias sibi proximas cogeret. Videtúrne igitur tibi, inquit Cyrus, tales etiam clades, quòd nempè homines ipsos alios meliores *tandem* cognoscant, sufficere ad eos ad sanam mentem reducendos? Multò sanè magìs, ait Tigranes, quàm cùm pugnâ quis superatus sit. Robore enim inferior interdum, rursùs exercito corpore, se pugnam instauraturum putat; et captæ quidem civitates, adscitis belli sociis, cladem acceptam resarciri posse existimant: quos verò aliqui seipsis præstantiores ducunt, iis sæpè nullâ etiam necessitate coacti parere volunt. Videris tu, subjecit *Cyrus*, non existimare homines petulantes *alios* se ipsis modestiores noscere; vel fures, illos qui non furantur; vel mendaces, eos qui vera dicunt; vel injustos, eos qui justè agunt: an ignoras, inquit, nunc etiam patrem tuum *nos* fefellisse, neque pactis inter nos conventis stetisse, quamvis sciret nos nihil quicquam eorum, quæ Astyages

a Πρόσωθεν] Cùm πρόσθεν illud, quod vulgò legitur, ferri nequaquam poterat, Stephanus et Leunclavius πόῤῥωθεν reponendum monuerunt. Sed facilior est proniórque ea, quam MSto Bodl. repræsentatam exhibemus, emendatio: nec enim mirum est, si festinanti librario una litera nonnunquam excidat.

b Τὸ γνῶναι] Locus hic à librariis interpretibusque pessimè, ut opinor, acceptus est. In editis omnibus legitur τῷ &c. quæ Cyri verba sic reddit [Leuncla]vius. *At verò tibíne videtur, in[quit Cyr]us, hominis ità victi clades sufficere ad efficiendum ut frugi sit, atque alios se potiores agnoscat?* Eodem ferè recidunt aliorum versiones, à loci utique sententiâ pariter alienæ. Nos igitur, conjecturâ freti, reposuimus τὸ γνῶναι, quâ tandem ratione tum structura constat, tum idoneus ille, quem in versione damus, sensus exoritur. Hanc nostram emendationem atque interpretationem firmant satìs tuentúrque verba ista Tigranis suam, paulò post, sententiam explicantis: Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω, ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελτίονας σωφρονίζει, ἄνευ, &c.

συνέθετο παραβαίνομεν; Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐγὼ τοῦτο λέγω, ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελτίονας, σωφρονίζει, ἄνευ τοῦ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων, ὥσπερ ὁ ἐμὸς νῦν πατὴρ δίδωσιν. Ἀλλ᾽, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅ γε σὸς πατὴρ πέπονθε μὲν οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὕπω κακόν· φοβεῖται μέν τοι, εὖ οἶδ᾽ ὅτι μὴ πάντα τὰ ἔσχατα πάθῃ. [a] Οἴει οὖν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; Οὐκ οἶσθ᾽ ὅτι οἱ μὲν, τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ, σιδήρῳ παιόμενοι, ὅμως ἐθέλουσι, καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; οὓς δ᾽ ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τούτοις οὐδὲ παραμυθουμένοις, ἀντιβλέπειν δύνανται; Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος τοῦ ἔργῳ κακοῦσθαι μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀνθρώπους; Καὶ σύ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω· ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβούμενοι μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, ἀθύμως διάγουσι· καὶ οἱ πλέοντες, μὴ ναυαγήσωσι, καὶ οἱ δουλείαν καὶ δεσμὸν φοβούμενοι, οὗτοι μὲν οὔτε σίτου, οὔθ᾽ ὕπνου δύνανται τυγχάνειν διὰ τὸν φόβον· οἱ δὲ ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ᾽ ἡττημένοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες, ἔστιν ὅτε δύνανται μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων

pepigisset, violâsse? At enim nec ipse id dico, solum hoc homines ad sanam mentem reducere, quòd *se* meliores nôrint, nisi melioribus etiam pœnas dent, quemadmodùm dat nunc pater meus. At tuus certè pater, inquit Cyrus, nihil prorsùs mali adhuc est perpessus: metuit verò, sat scio, nè ultima quæque patiatur. Ergò tu quidquam esse existimas, inquit Tigranes, quòd homines magìs ad servilem animi demissionem dejiciat, quàm vehemens metus? Num ignoras, eos qui ferro cæduntur, quod castigationis genus gravissimum existimatur, tamen adversùs eosdem pugnare velle? at quos admodùm metuunt homines, eos nè quidem consolantia dicentes verba intueri sustinent? Dicis *ergò*, inquit, metum graviùs cruciare homines, quàm si reìpsâ malo mactentur? Ac tu quidem nôsti, inquit, vera me dicere: scìs enim eos qui metuunt nè patriâ exulent, et qui pugnaturi timent nè vincantur, in anxietate versari; itidem qui inter navigandum *metuunt*, nè naufragium faciant, et qui servitutem ac vincula timent, isti quidem nec cibum nec somnum præ metu capere possunt: at qui jam sunt exules, jam victi, jam servi, nonnunquam *etiam* magìs quàm fortunati homines

[a] Οἴει οὖν τι, &c.] Leunclavius, pro οἴει οὖν—μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους, rectiùs scribi arbitratur, οἴει οὖν τινι μᾶλλον καταδουλοῦσθαι, &c. *Nam verbum*, inquit, *καταδουλοῦσθαι hîc παθητικὸν est procul dubio.* Sed, omni planè vitio locum vacare puto: nam alibi sæpè καταδουλοῦμαι vim habet activam: Plutarch. in *Demetr*. p. 902. Τότε μέντοι καὶ σημεῖα μοχθηρὰ κατεδουλοῦτο τὴν γνώμην αὐτῶν. Plura exempla suppeditabit Budæus.

ἐσθίειν τὲ καὶ καθεύδειν. Ἔτι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε, οἷον φόρημα ὁ φόβος· ἔνιοι γὰρ φοβούμενοι μὴ ληφθέντες ἀποθάνωσι, προαποθνήσκουσιν ὑπὸ τοῦ φόβου· οἱ μὲν, ῥιπτοῦντες ἑαυτούς· οἱ δὲ, ἀπαγχόμενοι· οἱ δὲ, ἀποσφαττόμενοι· [a] οὕτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. Τὸν δ᾽ ἐμὸν πατέρα, ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ὃς οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ περὶ γυναικὸς, καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων δουλείας φοβεῖται; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ νῦν μὲν ἔμοιγε οὐδὲν ἄπιστον οὕτω τοῦτον διακεῖσθαι· δοκεῖ μέντοι μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι, καὶ εὐτυχοῦντα ἐξυβρίσαι, καὶ πταίσαντα ταχὺ πτῆξαι· καὶ ἀνεθέντα, πάλιν αὖ μέγα φρονῆσαι, καὶ πάλιν αὖ πράγματα παρασχεῖν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν προφάσεις τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξεστι δέ σοι καὶ φρούρια ἐντειχίζειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέχειν, καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν βούλῃ πιστὸν λαμβάνειν. Καὶ μέντοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἕξεις οὐδέν τι τούτοις μέγα λυπουμένους· μεμνησόμεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἴτιοί ἐσμέν. Εἰ δέ τινι τῶν ἀναμαρτήτων παραδιδοὺς τὴν ἀρχὴν, ἀπιστῶν αὐτὸς φανείης, ὅρα μὴ ἅμα τὲ εὖ ποιήσῃς, καὶ ἅμα

edere et dormire possunt. Manifestius est etiam in his, quale onus sit metus: quippe nonnulli metuentes nè capti interficiantur, præ metu priùs moriuntur; alii quidem, sese *alicundè* præcipitando; alii, strangulando; alii, jugulando: *usque* adeò metus inter omnes res terribiles maximè animos percellit. Ac quo nunc, ait, animo patrem meum esse affectum putas, qui non solùm suâ, sed meâ etiam, et uxoris, et omnium liberorum causâ servitutem mètuit? Et Cyrus, Mihi quidem, inquit, nequaquam incredibile *videtur*, eum nunc sic *animo* affectum esse: verùm ejusdem esse hominis arbitror, et secundis rebus insolescere, et adversis subitò consternari; et, si veniâ donatus *in antiquum statum restituatur*, rursùs insolenter se effere, denuóque negotium facessere. Enimverò, Cyre, inquit, delicta nostra adferunt illa quidem causas, quamobrem fides nobis non haberetur: at verò tibi licet castella circumvallare, et loca munita *occupata* tenere, atque aliud quodcunque voles fidei pignus capere. Et nos sanè, inquit, ii erga te erimus, qui hæc non graviter admodùm ferant: nam recordaturi sumus, horum nos auctores existere. Quòd si ex iis alicui tradito imperio, qui nihil in te deliquerint, fidem ipse non habere videberis, cave nè simul et beneficium præstes, simúlque

a Οὕτω πάντων, &c.] Vim timoris ingentem ἐμφαλικολάτῳ Pindarus expressit epitheto:

——οὐδέ μιν
Ποτὲ φόβος ἀνδροδάμας
Ἔπαυσεν ἀλκὰν φρενῶν.
Nem. γ′. v. 66, et seq.

οὐ φίλον νομίσωσί σε. Εἰ δ' αὖ φυλαττόμενος τὸ ἀπέχθάνεσθαι, μὴ ἐπιθῇς αὐτοῖς ζυγὰ τοῦ μὴ ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνους αὖ δεήσῃ σε σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν ἐδέησεν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπηρέταις, οὓς εἰδείην ἀνάγκῃ ὑπηρετοῦντας, ἀηδῶς ἂν μοι δοκῶ χρῆσθαι· οὓς δὲ γιγνώσκειν δοκοίην ὅτι εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνοιεν, τούτους ἂν μοι δοκῶ καὶ ἁμαρτάνοντας ῥᾷον φέρειν, ἢ τοὺς μισοῦντας μὲν, ἐκπλέω δὲ πάντα ἀνάγκῃ διαπονουμένους. Καὶ ὁ Τιγράνης πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δ', ἔφη, παρὰ τίνων ἂν ποτε λάβοις τοσαύτην, ὅσην σοι παρ' ἡμῶν ἔξεστι κτήσασθαι νῦν; Παρ' ἐκείνων οἴομαι, ἔφη, παρὰ τῶν μηδεπώποτε οὕτω πολεμίων γεγενημένων· εἰ ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτοὺς, ὥσπερ σὺ κελεύεις με νῦν εὐεργετεῖν ὑμᾶς. Ἦ καὶ δύναιο ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ παρόντι εὑρεῖν νῦν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσαπερ τῷ ἐμῷ πατρί; Αὐτίκα, ἔφη, ἤν τινα ἐᾷς ζῆν τῶν σὲ μηδὲν ἠδικηκότων, τίνα σοι τούτου χάριν οἴει αὐτὸν εἴσεσθαι; τί δέ; ἂν αὐτοῦ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε τούτου ἕνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων προσήκειν ἑαυτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Ἀρμενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἕξει, οἶσθά τινα λυπού-

te minimè amicum ducant. Rursùs si, dum cavebis nè odio premaris, juga ipsis non imposueris, quò minùs se insolenter gerant, vide nè illi magìs etiam quàm nos modo, tibi sint ad mentem sanam revocandi. At ego me profectò, inquit *Cyrus*, ejusmodi ministris, quos sciam necessitate *coactos suas mihi* præstare operas, minùs libenter usurum arbitror: quos autem animadvertere viderer, ex benevolentiâ et mei amore, in id quod facto sit opus *mecum* simul incumbere, hos ego delinquentes etiam laturum me faciliùs existimo, quàm eos qui *me* quidem oderint, cumulatè tamen omnia *sua munera* coacti explere studeant. Ad hæc Tigranes, A quibus autem, inquit, amorem tantum unquam consequêris, quantum modò tibi licet à nobis adipisci? Ab illis arbitror, ait *Cyrus*, qui *nimirum* nunquam ità hostili fuerint *in me* animo; si velim eos beneficio adficere, quemadmodùm tu jam, ut in vos beneficium conferam, hortaris. Num, Cyre, possis, inquit, ut in quam hoc tempore reperire, cui tanta gratificari queas, quanta meo patri? Primum, inquit, si de iis aliquem vivere sinas, qui nullâ te affecerint injuriâ, quam eum existimas tibi hâc de re gratiam habiturum? quid item? si liberos ipsi et uxorem non adimas, quis eo te nomine magìs diliget, quàm qui jure sibi *suos* eripi potuisse putat? an verò ullum nôsti cui gravius, quàm nobis, futurum sit, *se* Armeniorum regnum

μενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; οὐκοῦν [a] καὶ τοῦτο, ἔφη, δῆλον, ὅτι ὁ μάλιστα λυπούμενος εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη, οὗτος καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μεγίστην ἄν σοι χάριν εἰδείη. Εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέλει καὶ τοῦ ὡς ἥκιστα τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν ὅταν ἀπίῃς, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἴει ἠρεμεστέρως ἔχειν τὰ ἐνθάδε, καινῆς γενομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εἰωθυίας καταμενούσης· εἰ δέ τι σοι μέλει καὶ τοῦ ὡς πλείστην στρατιὰν ἐξάγειν, τίνα ἂν οἴει μᾶλλον ἐξετάσαι ταύτην ὀρθῶς τοῦ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένου; εἰ δὲ καὶ χρημάτων δεήσῃ, τίνας ἂν ταῦτα νομίζεις ἐκπορίσαι κρεῖττον τοῦ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; Ὦ 'γαθὲ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν, σαυτὸν ζημιώσῃς πλείω ἢ ὁ πατὴρ ἠδυνήθη σε βλάψαι. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν·

Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδετο, ὅτι ἐνόμιζε περαίνεσθαι πάντα αὐτῷ, ὅσαπερ ὑπέσχετο Κυαξάρει πράξειν· ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἴοιτο μᾶλλον αὐτὸν ἢ πρόσθεν ποιήσειν· Ἐκ τούτου δὴ τὸν Ἀρμένιον ἐρωτᾷ, Ἢν δὲ δὴ ταῦτα πείθωμαι ὑμῖν, λέγε μοι σὺ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πόσην μοι στρατιὰν συμπέμψεις, πόσα δὲ

non obtinere? quapropter etiam hoc, ait, perspicuum est, eum qui molestissimè laturus sit se regem non esse, maximam tibi gratiam habiturum, si imperium *à te* impetraverit. Quòd si etiam tibi curæ est, inquit, ut has res quàm minimè turbatas, ubi discesseris, relinquas, re deliberatâ, inquit, utrum *tandem* existimas tranquilliora hîc loci futura omnia, novato imperio, an usitato remanente: quòd si etiam tibi curæ est, ut exercitum amplissimum educas, quem existimas hujus delectum rectiùs habiturum, quàm qui eo sæpiùs est usus? si pecuniâ quoque tibi sit opus, quos meliùs confecturos hanc putas, quàm qui & novit et habet quicquid facultatum *his in locis* est? Cyre, inquit, optimè, cave nè nobis amissis, majori teipsum detrimento adficias, quàm quo adficere te pater hic *meus* potuisset. Hujusmodi *quædam* proferebat *Tigranes*:

Cyrus autem hæc audiens mirificè delectabatur, quòd arbitraretur omnia sibi confecta *jam* esse, quæ Cyaxari facturum se pepigerat: nam dixisse meminerat, existimare se futurum ut *Armenius* amicior ipsis, quàm anteà *fuisset*, operâ suâ redderetur. Itaque deinceps Armenium ipsum percontatus est, Si vobis, inquit, in his morem gessero, dic mihi, Armenie, quantum missurus es exercitum mecum,

a Καὶ τοῦτο, &c.] Ex emendatione Stephani, veteris libri auctoritate munitâ, omninò sic legendum arbitror. Vulgò erat,—καὶ τούτου, ἔφη, δηλονότι, &c. quam lectionem apertè mendosam Leunclavius ut emendaret, in margine præpositionem ἐκ huic genitivo præfixit; simul etiam δῆλον ὅτι scribens.

χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν πόλεμον; Πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, Οὐδὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχω ἁπλούστερον εἰπεῖν, οὐδὲ δικαιότερον, ἢ δεῖξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τὴν οὖσαν, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσην μὲν ἄν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, τὴν δὲ καταλιπεῖν, τῆς χώρας φυλακήν. Ὡσαύτως δὲ περὶ χρημάτων, δηλῶσαι μὲν ἐμὲ δίκαιόν σοι πάντα τὰ ὄντα· σὲ δὲ τούτων αὐτῶν γνόντα ὁπόσα τε ἂν βούλῃ φέρεσθαι, καὶ ὁπόσα ἂν βούλῃ καταλιπεῖν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἴθι, δεῖξόν μοι ὁπόση σοι δύναμίς ἐστι, λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, Ἱππεῖς μὲν τοίνυν τῶν Ἀρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτακισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας· χρήματα δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἔστιν, εἰς ἀργύριον λογισθέντα, τάλαντα πλείω τῶν τρισχιλίων. Καὶ ὁ Κῦρος, [a] οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' εἶπε, Τῆς μὲν τοίνυν στρατιᾶς, ἐπεί σοι, ἔφη, οἱ ὅμοροι Χαλδαῖοι πολεμοῦσι, τοὺς ἡμίσεις μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ χρημάτων, ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα ταλάντων, ὧν ἔφερες δασμὸν, διπλάσια Κυαξάρει ἀπόδος, ὅτι ἔλιπες τὴν φοράν· ἐμοὶ δ', ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν δάνεισον· ἐγὼ δέ σοι ὑπισχνοῦμαι, ἂν Θεὸς εὖ διδῷ, ἀνθ' ὧν ἂν ἐμοὶ δανείσῃς, ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετήσειν, ἢ τὰ χρήματα

quantúmque pecuniæ ad hoc bellum conferes? Ad hæc respondens Armenius, Nihil, Cyre, ait, simplicius nec æquius quod dicam habeo, quàm ut copias *mihi* quæ adsunt omnes ostendam, eásque *adeò* ubi tu videris, exercitum quantum tibi visum fuerit abducas, illum autem relinquas, qui regioni nostræ præsidio sit. Itidem de pecuniis æquum est ut quas habeam tibi declarem; tu autem, summâ earum cognitâ, ex iis quantum velis auferas, quantum velis relinquas. Et Cyrus, Age verò, inquit, ostendito quantæ tibi sint copiæ, quantúmque pecuniæ habeas dicito. Hîc Armenius, Equites ergò, inquit, Armeniorum ferè sunt octies mille, pedites quadragies mille: pecuniæ verò summa, inquit, cum thesauris, quos reliquit pater, est, ad argentum redacta, tribus talentorum millibus major. Et Cyrus, nihil cunctatus, dixit, De exercitu igitur, quandoquidem, inquit, Chaldæi finitimi bellum tibi faciunt, partem dimidiam mihi adjungendam mittito: de pecuniâ verò, pro talentis quinquaginta, quæ tributi nomine pendebas, duplum Cyaxari solvito, *proptereà* quòd solutionem neglexeris: mihi autem, ait, mutuò centum altera dato: et pro iis quæ mihi mutuò dederis, ego tibi polliceor, vel alia me, Deo benè juvante, beneficia pluris æstimanda *in te* collaturum, vel ipsam pecuniam

a Οὐκ ἐμέλλησεν] Vulgò, ἐμέλλησεν, inepte. Stephanus et Leunclavius de reponendo ἐμέλλησεν consentiunt; quibus tum res ipsa, tum MS. Bodl. adstipulatur.

ἀπαριθμήσειν, ἢν δύνωμαι· ἢν δὲ μὴ δύνωμαι, ἀδύνατος ἂν φανοίμην, οἶμαι, ἄδικος δ᾽ οὐκ ἂν δικαίως κρινοίμην. Καὶ ὁ Ἀρμένιος, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ οὕτω λέγε· εἰ δὲ μὴ, οὐ θαῤῥοῦντά με ἕξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἃ ἂν καταλίπῃς, μηδὲν ἧττον σὰ εἶναι ὧν ἂν ἔχων ἀπίῃς. Εἶεν, ἔφη ὁ Κῦρος· ὥστε δὲ τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν, πόσα ἄν μοι χρήματα δώης; Ὁπόσα ἂν δυναίμην, ἔφη. Τί δὲ ὥστε τοὺς παῖδας; [a] Καὶ ἀντὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν δυναίμην. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη διπλάσια τῶν ὄντων. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι ὁπόσου ἂν πρίαιο, ὥστε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν. (Ὁ δὲ ἐτύγχανε νεόγαμός τε ὤν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυναῖκα.) Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, κἂν τῆς ψυχῆς πριαίμην, ὥστε μήποτε λατρεῦσαι ταύτην. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάγου τὴν σήν· οὐδὲ γὰρ εἰλῆφθαι ἔγωγε αἰχμάλωτον ταύτην νομίζω, σοῦ γε μὴ πώποτε φυγόντος ἡμᾶς. Καὶ σὺ δὲ, ὦ Ἀρμένιε, ἀπάγου τήν τε γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, [b] μηδὲν αὐτῶν καταθεὶς· ἵνα εἰδῶσιν ὅτι ἐλεύθεροι

dinumeraturum, si quidem potero: sin autem non potero, præstandæ nimirum *pecuniæ* impar esse videar, injustus haud *certè* jure existimari possim. Et Armenius, Obsecro te profectò, Cyre, inquit, ut nè sic loquaris; alioquin, ero tibi fidenti minùs animo; sed *velim* existimes, ait, quascunque reliqueris *pecunias*, nihilo minùs tuas esse atque illæ sint quas hinc tecum auferas. Esto, inquit Cyrus: verùm ut uxorem recipias, quantum mihi pecuniæ dederis? Quantum mihi fuerit *dandi* facultas, inquit. Quid, ut liberos? Pro his etiam, ait, quantum mihi fuerit *dandi* facultas. Ergò jam hæ duplo ampliores fuerint iis quas tu possides. Tu verò, Tigranes, inquit, dic mihi quanti redimeres, ut uxorem tibi recipere liceret. (Is autem novus tunc fortè maritus erat, uxorémque summo amore complectebatur.) Equidem, Cyre, inquit, vel animæ pretio meæ redemerim, nè unquam hæc servitutem serviat. Tu igitur, inquit *Cyrus*, tuam abducito: neque enim eam ego sanè in captivitatem venisse arbitror, quando tu quidem nunquam eos deseruisti. Tu quoque, Armenie, tàm uxorem quàm liberos abducito, nullo pro iis pretio soluto; ùt se

a Καὶ ἀντὶ τούτων] Ante vocem τούτων in vulgatis ferè omnibus deest præpositio. Stephanus et Leunclavius vel ὑπὲρ vel ἀντὶ addendum putant. Eorum conjecturas secutus, ἀντὶ in textum recepi: quæ emendatio sententiæ necessaria videtur; nisi quis ellipsin præpositionis hoc loco statuere malit, ut concisior sit promptiórque loquendi ratio.

b Μηδὲν αὐτῶν, &c.] Stephanus et Leunclavius de præfigendâ huic genitivo præpositione aliquâ, ἀντὶ scil. vel ὑπὲρ, consentiunt: sicut et paulò suprà, ἀντὶ genitivo τούτων iidem præponendam monuerunt. Sed vulgatam lectionem tueri potest ellipsis præpositionis, Atticis familiaris. Demosthenes eodem genitivo cum eodem verbo usus est, Ἐν τῷ κατ᾽ Νεαίρας—κατατίθησιν αὐτῆς τὰς εἴκοσι μνᾶς τῷ τε Εὐκράτει καὶ τῷ Τιμανορίδῃ ἐπ᾽

πρός σε ἀπέρχονται. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, δειπνεῖτε παρ' ἡμῖν· δειπνήσαντες δὲ ἀπελαύνετε ὅπε ὑμῖν θυμός. Οὕτω δὴ κατέμειναν.

Διασκηνούντων δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐπήρετο ὁ Κῦρος, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Τιγράνη, πε δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ, ὃς συνεθήρα ἡμῖν· καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν αὐτόν. Οὐ γὰρ, ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν οὑτοσὶ ὁ ἐμὸς πατήρ; Τί λαβὼν ἀδικοῦντα; Διαφθείρειν αὐτὸν ἔφη ἐμέ. Καίτοι, ὦ Κῦρε, οὕτω καλὸς κἀγαθὸς ἦν ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἔμελλε, προσκαλέσας με εἶπε, Μή τι σὺ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὅτι ἀποκτενεῖ με, χαλεπήνῃς τῷ πατρί· οὐ γὰρ κακονοίᾳ τινὶ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοίᾳ· ὁπόσα δὲ ἀγνοίᾳ ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνουσι, πάντα ἀκούσια ταῦτ' ἔγωγε νομίζω. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τούτοις εἶπε, Φεῦ τοῦ ἀνδρός. Ὁ δὲ Ἀρμένιος ἔλεξεν οὕτως, Ὦ Κῦρε, οὐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ λαμβάνοντες συνόντας ἀλλοτρίους ἄνδρας, οὐ τοῦτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς κατακτείνουσιν, ὡς [a] ἀφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας·

liberos ad te venire sciant. Ac nunc quidem, inquit, apud nos cœnate; sumptâ verò cœnâ, quò animo vestro libitum erit, discedite. Atque ità manserunt.

Cùm autem à cœnâ in tabernaculo versarentur, interrogans Cyrus, Dic mihi, Tigranes, inquit, ubi tandem est vir ille, qui nobiscum venari solebat: tu quidem mihi videbaris eum plurimùm admirari. Annon, ait, pater hic meus eum occidit? In quo deprehensum facinore malo? Dicebat me ab ipso corrumpi. At verò, Cyre, adeò præclarus honestúsque erat, ut *tum* etiam cùm moriturus erat, arcessito mihi diceret, Nè tu patri, Tigranes, inquit, quidquam succensueris, quòd me morte multaverit: non enim hoc ex malevolentiâ, sed ignorantiâ, facit: quæcunque verò per ignorantiam peccant homines, ea omnia præter voluntatem *committi* equidem arbitror. Ac Cyrus hîc ait, Hem qualem virum, *indignâ morte peremptum!* Armenius autem in hunc modum loquutus est, Nec illi, Cyre, qui viros alios cum uxoribus suis familiariùs versantes deprehendunt, ob hanc culpam eos interficiunt, quòd minùs modestas reddant uxores suas:

ἐλευθερία, p. 865, *edit. Wolf. Francof.* Alia exempla huic similia è Budæo prolata videas.

a Ἀφρονεστέρας, &c.] Non uno modo legi exponíque solent hæc verba. Leunclavius veram hanc esse scripturam, ὡς σωφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας, et germanam hanc sententiam, *quòd magìs intelligentes reddant uxores suas*, existimat. Ego verò Stephano et Porto libentiùs adsentior, qui Xenophontem scripsisse putant ἀφρονεστέρας, id est, interprete Porto, *dementiores*, ac proindè *immodestiores*, et *in Venerem*, legitimis maritis contemptis, *procliviores*. Hanc suam conjecturam Portus Euripidis auctoritate confirmat, qui τὴν Ἀφροδίτην, ἀπὸ τῆς ἀφροσύνης, i. e. *à dementiâ*, nomen deductum habuisse canit. Sic enim ille, ἐν Τρωάσι, v. 989, et seq.

Τὰ μῶρα γὰρ πάντ' ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς·
Καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.

ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς τὴν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, διὰ τοῦτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. Καὶ ἐγὼ [a] ἐκείνῳ, ἔφη, ἐφθόνησα, ὅτι μοι ἐδόκει τὸν ἐμὸν υἱὸν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θαυμάζειν ἢ ἐμέ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀνθρώπινά μοι δοκεῖς ἁμαρτεῖν· καὶ σὺ, ὦ Τιγράνη, συγγίνωσκε τῷ πατρί. Τότε μὲν δὴ τοιαῦτα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἁρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξὶν, ἀπήλαυνον εὐφραινόμενοι.

Ἐπεὶ δ' ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τοῦ Κύρου ὁ μέν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πρᾳότητα, ὁ δέ τις καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. Ἔνθα δὴ ὁ Τιγράνης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα,

sed quòd existiment amorem eos sibi debitum præripere, idcircò pro hostibus illos habent. *Itidem* et ipse illi *homini* invidi, quòd facere mihi videretur, ut filius meus ipsum magìs quàm me admiraretur. Et Cyrus subjicit, Profectò, Armenie, inquit, humanitùs quid delinquisse videris: túque *adeò*, Tigranes, ignoscito patri. Et hujusmodi quidem cùm hoc in tempore inter se disseruissent et amanter, ut par erat, à reconciliatione, *se mutuò* complexi essent, harmamaxis unà cum uxoribus conscensis, læti *undè venerant* redibant.

Cùm autem domum venissent, Cyri alius sapientiam, fortitudinem alius, alius mansuetudinem, atque etiam non nemo pulchritudinem ac majestatem commemorabat. Ibi sanè Tigranes uxorem interrogabat,

Quam vocis Ἀφροδίτη notationem respiciens Phurnutus—ἡ ὡς Εὐριπίδης, inquit, ὑπονοεῖ, διὰ τὸ τοὺς ἐπτλημένους αὐτῆς ἄφρονας εἶναι. p. 197, *Edit. Amstel.* Propter imprudentiam autem, et propter magnam vocum affinitatem, quæ inter ὡς σωφρονεστέρας, et ὡς ἀφρονεστέρας intercedit, typographus hîc videtur errâsse. Quòd autem Venus ad immodestum vitæ genus, ad dementiam, ac insaniam homines adigat, cùm alii multi pluribus hoc testantur, tum et Sophocles in *Antigone*, p. 96, *Edit. Oxon.* ubi de invictâ Amoris vi Chorum verba facientem introducit, et inter cætera, hæc quoque dicit:

—ὁ δ' ἔχων, (τὸν ἔρωτα) μέμηνεν.
Σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους
Φρένας παρασπᾷς ἐπὶ λώβᾳ.

Scholia, ad locum:—Οἱ γὰρ σώφρονες καὶ δίκαιοι, οἱ μὲν ὑπὸ κάλλους γυναικῶν, οἱ δὲ ὑπὸ χρημάτων ἐπιθυμίας, τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἠρνήσαντο.

—ἄμαχος γὰρ ἐμ-
παίζει θεὸς Ἀφροδίτα.—v. 801, et seq.

Sensus autem horum Xenophontis verborum, ex mente Porti, hic erit: "Quemadmodùm qui viros alios cum suis uxoribus intra domesticos parietes nimiùm familiariter agentes, et colloquentes deprehendunt, eos interficiunt, non quòd eos adulteros esse putent, neque quòd suas uxores ab illis jam corruptas, et constupratas arbitrentur, aut ad amorem venereum incitatas; quòd in mulieres pudicas, et sanâ mente præditas minimè cadit; sed quòd hâc nimiâ consuetudinis et colloquiorum familiaritate debitum legitimis maritis amorem minui, et ab illis ad alios transferri suspicentur, illos pro hostibus habent: sic etiam ego, qui animadvertebam filium meum, istius hominis disciplinâ, præceptísque sic affectum, ut suum præceptorem, magìs quàm me parentem, suspiceret, ac admiraretur, invidiæ stimulis actus, justóque dolore percitus, hunc interfeci."

a Ἐκείνῳ] In libris vulgatis, ἐκεῖνο. Sed, omninò anteferenda videtur hæc nostra lectio; quam MS. Bodl. repræsentat, et interpretes omnes sequuntur.

Καὶ σοὶ, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐκεῖνον ἐθεώμην. Ἀλλὰ τίνα μήν; ἔφη ὁ Τιγράνης. Τὸν εἰπόντα, νὴ Δία, ὡς τῆς αὑτοῦ ψυχῆς ἂν πρίαιτο, ὥστε μή με δουλεύειν. Τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρῳ μὲν καὶ τῇ στρατιᾷ πάσῃ ξένια ἔπεμπε· προεῖπε δὲ τοῖς ἑαυτοῦ, οὓς δεήσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρεῖναι· τὰ δὲ χρήματα ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος διπλάσια ἀπηρίθμησεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅσα εἶπε λαβὼν, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν· ἤρετο δὲ πότερος ἔσται ὁ τὸ στράτευμα ἄγων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. Εἰπέτην δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ οὕτως, Ὁπότερον ἂν σὺ κελεύῃς· ὁ δὲ παῖς οὕτως, Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀπολείψομαί σου, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἂν σκευοφόρον με δέῃ σοι συνακολουθεῖν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπε, Καὶ ἐπὶ πόσῳ ἂν ἐθέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σου ἀκοῦσαι, ὅτι σκευοφορεῖς; Ἀλλ' οὐδὲν, ἔφη, ἀκούειν δεήσει αὐτήν· ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾷν ἐξέσται αὐτῇ ὅ,τι ἂν ἐγὼ πράττω. Ὥρα ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν εἴη. [a]Νόμιζε, ἔφη, συνεσκευασμένους παρέσεσθαι ὅ,τι ἂν ὁ πατὴρ δῷ. Τότε μὲν δὴ ξενισθέντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν.

Num et tibi, Armenia, pulcher esse visus est Cyrus? Profectò, aït, illum non adspectabam. At quem verò? inquit Tigranes. Eum, profectò, qui dicebat animæ suæ pretio se redempturum, nè servitutem ego servirem. Ac tum quidem, ut par erat, rebus hujusmodi transactis quieti unà se dederunt.

Postridiè verò Armenius Cyro universóque exercitui munera tanquam hospitibus misit; ac suis edixit, quibus in militiam eundum erat, ut tertium ad diem adessent: et pecuniam quam poposcerat Cyrus duplicatam dinumeravit. Cyrus autem, acceptâ quam poposcerat summâ, reliquam remisit, simulque interrogavit, uter exercitum ducturus esset, filius, an ipse. Simul autem respondit uterque, pater quidem in hunc modum, Utrumcunque tu jusseris: filius verò sic, Equidem abs te, Cyre, non abero, non si etiam comitari te calonis instar sarcinarii me oporteat. Et Cyrus risu hìc sublato, Et quanti velles, inquit, ut uxor *tua* sarcinas te gestare audiret? At non opus erit ut audiat, inquit: ducam enim *illam mecum*; adeò ut ipsa videre poterit quidquid egero. *Verùm* jam, ait, tempus fuerit, ut collectis vasis ad iter vos accingatis. Existimes *velim*, inquit, nos collectis paratísque iis, quæcunque pater dederit, adfuturos. At tum quidem milites more hospitum excepti quieti se dederunt.

a Νόμιζε] Vulgò, νομίζω. Sed, eam, quam damus, lectionem præstat MS. Bodl. et in textum meritò recepit Stephanus.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαβὼν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην, καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἑαυτοῦ φίλων ὁπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τὴν χώραν κατεθεᾶτο, σκοπῶν ποῦ τειχισθείη φρούριον. Καὶ ἐπ' ἄκρον τι ἐλθὼν, ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην, ποῖα ἂν εἴη τῶν ὀρέων ὁπόθεν [a] οἱ Χαλδαῖοι καταθέοντες λῄζονται. Καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. Ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, Νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἔρημά ἐστιν; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, ἀλλ' ἀεὶ σκοποί εἰσιν ἐκείνων, οἳ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις ὅ, τι ἂν ὁρῶσι. Τί οὖν, ἔφη, ποιοῦσιν, ἐπὰν αἴσθωνται; Βοηθοῦσιν, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἠκηκόει· σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἀργὸν οὖσαν διὰ τὸν πόλεμον. Καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνή-

Postridiè Cyrus, sumpto *secum* Tigrane, ac Medorum equitum præstantissimis, déque suis amicis quot commodum *ei* visum esset, regionem obequitans circumspectabat, quo loco castellum muniendum esset considerans. Cúmque ad jugum quoddam venisset, Tigranem interrogabat, quinam illi montes essent, undè Chaldæi decurrentes prædas agerent. Monstrat eos Tigranes. Rursum interrogabat, Hi montes súntne nunc deserti? Minimè verò, inquit, sed eorum speculatores *ibi* semper adsunt, qui cæteris significant quicquid viderint. Quid ergò faciunt, inquit, cùm *aliquid* senserint? Ad juga, inquit, defensionis causâ, pro suis quisque viribus, adcurrunt. Et hæc quidem Cyrus ubi audîsset, lustrando *omnia* animadvertebat magnam regionis partem Armeniis propter bellum desertam et incultam esse. Et tum quidem ad exercitum reverterunt, et cùm cœ-

a Οἱ Χαλδαῖοι] Qui vulgares de situ populorum Orientalium opiniones sequuntur, Chaldæorum sedes non nisi in Babyloniâ quærunt. Atque adeò mirum non est, si gravissimi erroris insimulandum putent Xenophontem, qui eos Armeniis finitimos statuerit. Is verò minimè lapsus est; sed istius hîc populi situm accuratè describit, qui et *Chalybum* nomine antiquitùs venire solebat. Hujus rei testis fide dignissimus est Strabo: qui patriâ Amasenus erit, et proindè horum locorum sitûs nominúmque apprimè gnarus: Τῆς δὲ Τραπεζοῦντος ὑπέρκεινται, καὶ τῆς Φαρνακίας, Τιβαρηνοί τε καὶ Χαλδαῖοι καὶ Σάννοι——καὶ ἡ μικρὰ Ἀρμενία. p. 285, tom. ii, et paginâ sequente, Οἱ δὲ νῦν Χαλδαῖοι Χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο——Καὶ γὰρ, eodem auctore, ὁ χρόνος ῥᾳον εἴωθεν τὰς τῶν ἐθνῶν κλήσεις μετασχηματίζειν. Huic omninò suffragatur Eustathius ad Dionys. v. 768. —ὥσπερ αὖ πάλιν οἱ τοιοῦτοι Χάλυβες ἐκ τῆς κλήσεως, φασὶ, ταύτης εἰς Χαλδαίους μετέπεσαν, κατά τινα λέξεως παραφθορὰν, ἢ παραποίησιν· ἀφ' ὧν καὶ τόπος Χαλδία ἐλέγετο· χώρα δὲ Ἀρμενίας ἡ Χαλδία, ἧς μέχρις ἡ Ποντικὴ βασιλεία, τοὺς δὲ ἐκεῖσε Χάλδους λέγεσθαι ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια δισυλλάβως, οὐ Χαλδαίους. Χαλδαῖοι γὰρ τρισυλλάβως, οἵ ποτε μὲν Κηφῆνες——Χαλδαῖοι κληθέντες ἀπό τινος Χαλδαίου——καὶ τοὺς συναχθέντας καλέσαι ἀφ' ἑαυτοῦ Χαλδαίους, λέγονται μέντοι παρά τισι καὶ οἱ περὶ Χαλκίδα (legendum, fortè, Κολχίδα) Χάλδοι, Χαλδαῖοι, τρισυλλάβως, κατὰ Δικαίαρχον. Et Constantinus Porphyrogen,—τὸ δὲ καλούμενον θέμα Χαλδία, καὶ ἡ μητρόπολις λεγομένη Τραπεζοῦς, Ἑλλήνων εἰσὶν ἀποικίαι——ἔλαβε δὲ τὴν προσωνυμίαν τοῦ καλεῖσθαι Χαλδία, ἐκ τῆς τῶν Περσῶν προσηγορίας, καὶ τῆς αὐτῶν ἀρχαιογόνου πατρίδος Χαλδίας, ὅθεν καὶ Χαλδαῖοι προσονομάζονται. De *Themat.* lib. i, p. 12, *Edit. Par.* Consulas etiam Stephanum Byzant. ad vocem Χαλδαῖοι, et Holstenii notas in locum.

σαντες ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ᾽ ὑςεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν συνεσκευασμένος· καὶ εἰς τετρακισχιλίες ἱππεῖς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ τοξόται εἰς τὲς μυρίες, καὶ πελτασαὶ ἄλλοι τοσοῦτοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐν ᾧ συνελέγοντο, ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερὰ αὐτῷ, συνεκάλεσε τές τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας, καὶ τὲς τῶν Μήδων. Ἐπεὶ δὲ ὁμῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε.

"Ἄνδρες φίλοι, ἐςι μὲν τὰ ὄρη ταῦτα, ἃ ὁρῶμεν, Χαλ-"δαίων· εἰ δὲ ταῦτα καταλάβοιμεν, καὶ ἐπ᾽ ἄκρου γένοιτο τὸ "ἡμέτερον φρούριον, σωφρονεῖν ἀνάγκη ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς καὶ "ἀμφοτέροις, τοῖς τε Ἀρμενίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. Τὰ μὲν "ἔν ἱερὰ καλὰ ἡμῖν· ἀνθρωπίνῃ δὲ προθυμίᾳ εἰς τὸ πραχθῆναι "ταῦτα ἐδὲν ἔτω μέγα σύμμαχον ἂν γένοιτο, ὡς τάχος. Ἢν γὰρ "φθάσωμεν πρὶν τοὺς πολεμίους συλλεγῆναι ἀναβάντες, ἢ παν-"τάπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τὲ καὶ "ἀσθενέσι χρησαίμεθα ἂν πολεμίοις. Τῶν ἔν πόνων οὐδεὶς "ῥᾴων, οὐδὲ ἀκινδυνώτερος, ἔφη, ἐςὶ τοῦ νῦν καρτερῆσαι σπεύ-"δοντας. Ἴτε ἔν ἐπὶ τὰ ὅπλα. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ὦ Μῆδοι, ἐν "ἀριςερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· ὑμεῖς δὲ, ὦ Ἀρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις "ἐν δεξιᾷ, οἱ δὲ ἡμίσεις ἔμπροσθεν ἡμῶν ἡγεῖσθε· ὑμεῖς δὲ, ὦ "ἱππεῖς, ὄπισθεν ἕπεσθε, διακελευόμενοι καὶ ὠθἔντες ἄνω ἡμᾶς·

nâssent quieti se dederunt. Postridiè Tigranes ipse paratis rebus suis aderat; atque equitum ei quatuor millia cogebantur, cum decies mille sagittariis, totidémque peltastis. Cyrus autem, dum *ea copiæ* cogerentur, hostias mactabat: cúmque sacra ei secunda evenissent, tum Persarum, tum Medorum convocavit duces. Et cùm unà *omnes* adessent, hujusmodi verba fecit:

"Hi montes, amici, quos adspicimus, Chaldæorum sunt; eos autem "si occupaverimus, et castellum in vertice nostrum fuerit, necesse erit "utrique, tàm Armenii quàm Chaldæi, erga nos modestè, *ut officii ratio* "*postulat*, se gerant. Et sacra quidem nobis *evenêre* læta; humanæ verò "ad hæc perficienda alacritati nihil æquè magno adjumento fuerit, at-"que celeritas. Nam si montes prius, quàm hostes se colligant, adscen-"derimus, vel omninò verticem sine *ullo* prælio capiemus, vel cum "paucis invalidísque hostibus res nobis erit. Nullus ergò labor faci-"lior, inquit, magísve fuerit periculi expers, quàm si nunc in accele-"rando tolerantes erimus. Ite igitur ad arma. Et vos quidem, Medi, "à sinistrâ incedite; vos autem, Armenii, cum parte dimidiâ dextram "*tenete*, cum *alterâ* parte dimidiâ duces nobis itineris estote; vos equi-"tes, à tergo sequimini, ut nos cohortemini sursúmque protrudatis:

“ἢν δέ τις μαλακύνηται, μὴ ἐπιτρέπετε.” Ταῦτ’ εἰπὼν ὁ Κῦρος, ἡγεῖτο, [a] ὀρθίους ποιησάμενος τοὺς λόχους. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι, ὡς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω οὖσαν, εὐθὺς ἐσήμαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν, καὶ συνεβόων ἀλλήλοις, καὶ συνηθροίζοντο. Ὁ δὲ Κῦρος παρηγγύα, Ἄνδρες Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνουσι σπεύδειν. Ἢν γὰρ φθάσωμεν ἄνω γενόμενοι, οὐδὲν τὰ τῶν πολεμίων δυνήσεται.

Εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι γέῤῥα τε καὶ παλτὰ δύο· καὶ πολεμικώτατοι δὲ λέγονται οὗτοι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν εἶναι· καὶ μισθοῦ στρατεύονται ὁπόταν τίς αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ πολεμικώτατοι καὶ πένητες εἶναι· καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι, καὶ ὀλίγη ἡ τὰ χρήματα ἔχουσα. Ὡς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων, ὁ Τιγράνης σὺν τῷ Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν, Ὦ Κῦρε, ἆρ’ οἶσθ’, ἔφη, ὅτι αὐτοὺς ἡμᾶς αὐτίκα μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὡς οἵ γε Ἀρμένιοι οὐ μὴ δέξωνται τοὺς πολεμίους. Καὶ ὁ Κῦρος [b] εἰπὼν ὅτι εἰδείη τοῦτο, παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευά-

“quòd si quis remissiorem se præbeat, *hoc ut se modo gerat* nè permit-“tite.” Hæc cùm Cyrus dixisset, præibat, exercitu ità instructo ut manipuli recti fierent. Chaldæi verò, postquam sursum tendi cum impetu animadverterunt, et suis statim signa dant, et mutuis clamoribus se convocando colliguntur. Cyrus autem *suos ità* cohortabatur: *Hi*, Persæ, nobis signum dant ut properemus. Nam si priores illuc adscenderimus, nihil hostium conatus efficere poterunt.

Gestabant autem Chaldæi scuta et palta duo; iidemque bellicosissimi feruntur esse inter ejus regionis incolas: mercede etiam militant, cùm ipsorum operâ quis eget, propterea quòd et bellicosissimi sint et pauperes: quippe regio eis montuosa, et cujus exigua pars opulenta est. Cùm autem Cyri milites propiùs ad juga montium accederent, Tigranes, qui unà cum Cyro ibat, An nôsti, Cyre, ait, mox pugnandum nobis ipsis esse? nam Armenii quidem certè hostes *irruentes* sustinere non poterunt. Et Cyrus id se non ignorare respondens, edixit Persis ut se pa-

a Ὀρθίους, &c.] De agmine recto audiendus est Ælianus: Καθόλου δὲ παράμηκες λέγεται πρᾶγμα (lege τάγμα, Arcerio licèt illa magìs arrideat lectio) ὃ ἂν τὸ μῆκος ἔχῃ πλεῖον τοῦ βάθους· ὄρθιον δὲ, ὃ ἂν τοῦ μήκους τὸ βάθος. *Tactic.* c. xxix, p. 51, *Ed. Acer.* necnon Arrianus: ὅλως τι παράμηκες μὲν τάγμα ὀνομάζεται, ὅ, τι, περ ἂν τὸ μῆκος ἔχῃ ἐπιπλεῖον τοῦ βάθους· ὄρθιον δὲ, ὅ, τι περ ἂν τὸ βάθος τοῦ μήκους. *Tact.* p. 63, *Ed. Schoff.*

b Εἰπὼν ὅτι, &c.] Vulgò εἶπεν ὅτι ἴδοι τοῦτο παρηγγύησε, &c. Muretus legit, ὅτι εἰδὼς τοῦτο. Mihi autem lectio, quæ in margine latuerat hactenus, cæteris anteferenda visa est, εἰπὼν ὅτι εἰδείη τοῦτο, εὐθὺς παρηγγύησε, &c. nisi quòd εὐθὺς illud prætermittendum duxerim. Hanc sanè lectionem interpretes secuti sunt; eámque præstat MS. Bodl.

ζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεῆσον ἐπιδιώκειν, ἐπειδὰν ὑπάγωσι τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντες οἱ Ἀρμένιοι, ὥς ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. Οὕτω δὴ ἡγοῦντο μὲν οἱ Ἀρμένιοι· τῶν δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς ἐπλησίαζον οἱ Ἀρμένιοι, ταχὺ [a] ἀλαλάξαντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώθασιν, ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι, ὥσπερ εἰώθεσαν, οὐκ ἐδέχοντο. Ὡς δὲ διώκοντες οἱ Χαλδαῖοι εἶδον ἐναντίους μαχαιροφόρους ἱεμένους ἄνω, οἱ μέν τινες αὐτοῖς πελάσαντες ταχὺ ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δέ τινες καὶ ἑάλωσαν αὐτῶν. Ταχὺ δὲ [b] εἴχετο τὰ ἄκρα· ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, καθεώρων τε τῶν Χαλδαίων τὰς οἰκήσεις, καὶ ᾐσθάνοντο φεύγοντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκήσεων. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς πάντες οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἀριστοποιῆσαι παρήγγειλεν. Ἐπεὶ δὲ ἠριστήκεσαν, καταμαθὼν ἔνθα σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων ἐρυμνόν τε ὂν καὶ ἔνυδρον,

rarent, utpotè quibus mox insequendum esset, posteaquam Armenii suffugientes paulatim hostes, ut prope nos essent, deducerent. Atque ità præcedebant quidem Armenii; de Chaldæis autem qui aderant, ubi propiùs Armenii accessissent, celeriter clamore sublato, more suo, cursu in eos feruntur: Armenii verò, more *itidem* suo, *impetum illorum* non excipiebant. Ubi verò, Chaldæi, qui *hos* persequebantur, viderunt homines gladiis instructos adversùs se sursum tendere, nonnulli cùm ad eos propiùs accesserint statim interfecti sunt, alii in fugam se conjecêre, nonnulli etiam eorum capti sunt. Statim autem juga montium occupata sunt; cúmque juga ea Cyri milites occupata tenerent, et Chaldæorum domicilia despiciebant, et eos ex proximis domiciliis aufugere animadvertebant. Cyrus autem, cùm milites omnes convenissent, ut pranderent edixit. Pransi verò cùm essent, ipséque animadvertisset locum esse munitum et aquis irriguum, ubi speculæ Chaldæorum erant,

a Ἀλαλάξαντες] Omnium ferè nationum moris erat, ut à clamore pugnam auspicarentur, "Neque frustrà, *auctore* "*Cæsare*, antiquitùs institutum est, ut "signa undique concinerent, clamorémque universi tollerent: quibus rebus "et hostes terreri, et suos incitari existimaverunt." De *Bello Civil.* lib. iii, De populo Romano sic Polybius:—τότε δὴ καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον κατὰ τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη συνεψόφησαν τοῖς ὅπλοις· καὶ συναλαλάξαντες, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, lib. i, p. 35, *edit. Casaub.* De Macedonibus Arriani testimonium exstat: Ὁ δὲ καὶ ἐπαλαλάξαι ἐκέλευσε τοὺς Μακεδόνας, καὶ, &c. De *Exped. Alex.* lib. i, p. 14, *edit. Gronov.* De Parthis Plutarchus in Crasso: Ὡς δ' ἐγγύς, ἐγένοντο, καὶ σημεῖον, ἤρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐπίμπλαντο φθογγῆς βαρείας καὶ βρόμου φρικώδους τὸ πεδίον. Πάρθοι γὰρ οὐ κέρασιν, &c. t. i, p. 557. Et omnibus ferè populis, qui à Græcis *Barbarorum* nomine dicti sunt, immanem illum inconditúmque ante pugnam clamorem alii tribuunt historici.

b Εἴχετο] Hanc lectionem, tum MSti Bodl. tum editorum quorundam marginibus anteà adscriptam, vulgatæ illi, εἶχον, præferendam censeo. Interpretes quidem eam ferè expresserunt omnes; idémque verbum, in formâ etiam passivâ, eidem nomini conjunctum mox adhibet Xenophon πρὶν μὲν οὖν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, &c.

εὐθὺς ἐτείχιζε φρούριον· καὶ τὸν Τιγράνην ἐκέλευσε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ κελεύειν παραγενέσθαι ἔχοντα ὁπόσοι εἶεν τέκτονές τε καὶ λιθοδόμοι. Ἐπὶ μὲν δὴ τὸν Ἀρμένιον ᾤχετο ἄγγελος· ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν.

Ἐν δὲ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους δεδεμένους, τοὺς δέ τινας καὶ τετρωμένους. Ὡς δὲ εἶδεν, εὐθὺς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς δὲ τετρωμένους, ἰατροὺς καλέσας, θεραπεύειν ἐκέλευσεν. Ἔπειτα ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι ἂν ἥκοι οὔτε ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους, οὔτε πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην ποιῆσαι βουλόμενος Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Πρὶν μὲν οὖν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἶδ' ὅτι οὐδὲν ἐδεῖσθε εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤγετε καὶ ἐφέρετε· νῦν δ' ὁρᾶτε δὴ ἐν οἵῳ ἐστέ. Ἐγὼ οὖν ἀφίημι ὑμᾶς οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν, σὺν τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βουλεύσασθαι, εἴτε βούλεσθε πολεμεῖν ἡμῖν, εἴτε φίλοι εἶναι. Κἂν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε, μηκέτι ἥκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῆτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἥκετε· ὡς δὲ καλῶς ἕξει τὰ ὑμέτερα, ἢν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ μελήσει. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κῦρον, ᾤχοντο οἴκαδε.

statim *ibi* castellum extruere cœpit: Tigranémque jubet ad patrem mittere, eíque ut statim adesset præcipere, et fabros lignarios ac structuræ lapideæ peritos, quotquot haberet, secum adduceret. Et nuntius quidem ad Armenium profectus est: Cyrus autem cum iis qui aderant structuræ intentus erat.

Intereà verò captivi ad Cyrum vincti adducuntur, et nonnulli etiam vulnerati. *Hos* ut vidit, statim vinctos solvi jussit, et vulneratos, arcessitis medicis, curari præcepit. Deindè Chaldæos *in hunc modum* adlocutus est, non se venisse, quòd illos perditos cuperet, vel bello sibi esset opus, sed quòd inter Armenios Chaldæósque pacem facere vellet. Priùs certè quidem quàm *à nobis hæc* juga tenerentur, scio vos pacem minimè expetivisse: nam vestræ res in tuto positæ erant, et Armeniorum facultates agere et ferre solebatis: nunc verò quo sitis loco perspicitis. Itaque vos ego, qui capti estis, domum dimitto, vobísque potestatem cæteris cum Chaldæis deliberandi facio, bellúmne nobiscum gerere velitis, an amicitiam jungere. Bellum quidem si elegeritis, nè sine armis huc ampliùs venite, si sapitis: sin pacis egere vos statueritis, inermes accedite: ut verò benè res vestræ se habeant, si amici fueritis, mihi curæ erit. Hæc Chaldæi cùm audîssent, multis laudibus Cyrum prosecuti, multúmque dextram ejus amplexi, domum discesserunt.

Ὁ δὲ Ἀρμένιος ὡς ἤκουσε τήν τε κλῆσιν τοῦ Κύρου, καὶ τὴν πρᾶξιν, λαβὼν τοὺς τέκτονας καὶ τἆλλα, ὅσων ᾤετο δεῖν, ἧκε πρὸς τὸν Κῦρον ὡς ἐδύνατο τάχιστα. Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν, Ὦ Κῦρε, ὡς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾷν ἄνθρωποι περὶ τοῦ μέλλοντος, πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν. Νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας, δοῦλος, ὡς οὐδεπώποτε, ἐγενόμην· ἐπεὶ δ' ἑάλωμεν, σαφῶς ἀπολωλέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφαινόμεθα σεσωσμένοι, ὡς οὐδεπώποτε. Οἳ γὰρ οὐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιοῦντες, νῦν ὁρῶ τούτους ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ ηὐχόμην. Καὶ τοῦτο ἐπίστω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ, ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων, πολλαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα, ὧν σὺ νῦν ἔχεις παρ' ἐμοῦ· καὶ ἃ ὑπισχνοῦ ποιήσειν ἀγαθὰ ἡμᾶς, ὅτ' ἐλάμβανες τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσταί σοι ἤδη· ὥστε καὶ προσοφείλοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφήναμεν, ἃς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοὶ ἐσμὲν, αἰσχυνοίμεθ' ἂν σοι μὴ ἀποδιδόναι· ᾧ καὶ ἀποδιδόντες, οὐδὲν ἄξιον οὐδ' οὕτω πρὸς εὐεργέτην καταλαμβανόμεθα τοσοῦτον ποιοῦντες. Ὁ μὲν Ἀρμένιος ταῦτ' ἔλεξεν·

Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἧκον, δεόμενοι τοῦ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι.

Armenius autem, ut à Cyro se arcessi, quásque res ille gereret, audîsset, adsumptis fabris rebúsque aliis, quibuscunque *illi* opus futurum putabat, quàm poterat celerrimè ad Cyrum contendit. Et Cyrum ubi vidit, O Cyre, inquit, quàm paucos futurorum eventus *nos* homines prospicere valentes multa peragenda suscipimus! Nam et ego nunc libertatem comparare adgressus, in majorem, quàm antehàc unquam, servitutem incidi: postquam verò capti sumus, certò nos periisse rati, majorem nunc, quàm hactenus unquam, incolumitatem nos adeptos esse manifestum est. Qui enim nunquam multis nos damnis adficere desinebant, hos eo jam in statu esse video, quo ego *hactenus* optabam. Atque hoc scias *velim*, Cyre, inquit, multò me majorem daturum fuisse pecuniam, quàm tu nunc à me acceperis, ut jugis hisce Chaldæi depellerentur: jamque *adeò* cumulatè præstitisti, quæ nobis te beneficia præstaturum pollicebare, cùm pecuniam illam acciperes: itaque intereà debere nos alias etiam tibi gratias manifestum est, quas sanè nos, nisi improbi simus, pudeat tibi non referre: cui licèt referamus, *tamen* nè sic quidem pro merito quidquam nos facere erga virum *plura* qui in nos contulit beneficia comperiemur. Hæc quidem dixit Armenius:

Chaldæi verò venientes, orabant Cyrum ut pacem cum ipsis faceret.

Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτοὺς, Ἄλλου τοῦ, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τέτε γε ἕνεκα, εἰρήνης νῦν ἐπιθυμεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι ζῆν, εἰρήνης γινομένης, ἢ πολεμῦντες; [a] ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκρα ἔχομεν. Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Καὶ ὃς, Τί ἦν, ἔφη, εἰ καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο διὰ τὴν εἰρήνην; Ἔτι ἂν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραινοίμεθα. Ἄλλο τι οὖν, ἔφη, ἢ [b] διὰ τὸ γῆς σπανίζειν ἀγαθῆς, νῦν πένητες νομίζετ' εἶναι; Συνέφασαν καὶ τῦτο. Τί ἦν; ἔφη ὁ Κῦρος, βέλοισθ' ἂν ἀποτελῦντες ὅσα περ [c] οἱ ἄλλοι Ἀρμένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι

Et eos interrogabat Cyrus, Ecquâ de causâ, Chaldæi, aliâ nunc pacem cupitis, nisi quòd existimetis tutiùs *vos*, pace factâ, quàm si bellum geratis, degere posse? quandoquidem nos juga tenemus. Adsensi sunt Chaldæi. Et ille, Quid igitur, inquit, si et alia vobis ex pace accedant commoda? Majori adhuc, aiunt illi, gaudio adficiemur. Quid ergò aliud, inquit, causæ esse arbitremini cur pauperes sitis, nisi quòd fertilis soli penuriâ laboretis? Hoc quoque *illi* adsensi sunt. Quid ergò? inquit Cyrus, velletísne vobis pendentibus ea quæ cæteri Armenii pendunt, liceret tantum agri Armenii colere,

a Ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκρα, &c.] Vulgò ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτ' ἐλέγομεν. Τἄλλα ἔχομεν, ἔφασαν, &c. Absurdè quidem, ut mihi videtur, tum scripturæ ratione tum distinctionis. Ista certè, τἄλλα ἔχομεν, ad Chaldæos nequaquam referri possunt; cùm ex iis, quæ mox subjungit Cyrus, satis liquet, Chaldæos nullam aliam ob causam, nisi ut securiùs degerent, petiisse pacem. Subjicit enim ille, "At "quid si *aliæ* sint causæ, quamobrem "pacem peteretis? Quid si, pace factâ, "non securiores tantùm ab hostibus, sed "et ditiores futuri sitis!" Quare, illud τἄλλα rejiciendum est, et integrum Chaldæorum responsum verbo isto, ἔφασαν, adsensum denotante, absolvi putandum. Simili modo ejus compositum mox adhibetur, Συνέφασαν καὶ τῦτο, et paulò post, ipsa iterata sunt verba: Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Leunclavius quidem vulgatam lectionem corruptam esse vidit, locúmque adeò hoc modo restituendum censuit: ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτα λέγομεν οἵ τ' ἄκρα ἔχομεν, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Et hæc in versione verba expressit. At quo sensu idoneo, ipse quidem hariolari nequeo. Huic certè conjecturæ, vulgatæque etiam lectioni ea omninò anteferenda videtur, quam Camerarium ex libro Budensi sumpsisse testatur Leunclavius, quámque adeò reponendam curavimus. Sensum enim fundit, huc qui optimè quadrat. Cyrus utique suprà paulò de Chaldæis dixerat: Πρὶν μὲν ἦν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἶδ' ὅτι οὐδὲν ἐδεῖσθε εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε.—Aptè igitur eos pacem tandem petentes interrogat, annon hostium metu id facerent: cùm jam ipsis prærepta erant juga illa, quibus se tueri solebant. MS. etiam Bodl. lectionis nostræ servat vestigia, qui dat, ἐπεὶ ἡμεῖς τἄλλα ἔχομεν, &c. neque enim ista habet, ταῦτ' ἐλέγομεν, sed hæc τάδε λέγομεν, inter lineas tantùm, manu non nimìs sagaci scripta, repræsentat.

b Διὰ τὸ γῆς, &c.] Similis etiam agrorum, quos Chaldæi Chalybésque olim coluêre, sterilitas, eandem utriusque populi, nunc hoc nunc illud sortiti nomen, regionem fuisse nonnihil probationis exhibet. Quæ enim de Chaldæis hîc atque alibi dicit Xenophon, ea ferè de Chalybum regione alii tradunt auctores:

—μετὰ δὲ σμυγερώτατοι ἀνδρῶν
Τρηχεῖαν Χάλυβες καὶ ἀτειρέα γαῖαν ἔχουσιν
Ἐργατίναι———

Andron. Rhod. *Argonaut.* lib. ii, v. 374, et seq.

Τοῖς δ' ἔπι, καὶ Χάλυβες στυφελὴν καὶ ἀπηνέα γαῖαν
Ναίουσιν.——Dionys. v. 768.

c Οἱ ἄλλοι, &c.] Vocem ἄλλοι suspectam habuêre Stephanus et Leunclavius. Locus certè eam minimè postulat, nesciúntque MS. Bodl. et edit. Aldina.

ὁπόσην ἂν βούλησθε; Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, Εἰ πιστεύοιμεν μὴ ἀδικήσεσθαι. Τί δὲ σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε; βούλοιο ἂν τὴν νῦν ἀργὸν οὖσαν γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νομιζόμενα παρὰ σοὶ ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; Ἔφη ὁ Ἀρμένιος, πολλοῦ ἂν τοῦτο πρίασθαι· πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν πρόσοδον. Τί δ' ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι; ἐπεὶ ὄρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἐᾶν νέμειν ταῦτα τοὺς Ἀρμενίους, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι· πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι, οὐδὲν πονοῦντας. Σὺ δέ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἐθέλοις ἂν ταῖς τούτων νομαῖς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις, μικρὰ ὠφελῶν Χαλδαίους, πολὺ πλείω ὠφεληθήσεσθαι; Καὶ σφόδρα ἄν, ἔφη, [a] εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. Οὐκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; Ἔφη ὁ Ἀρμένιος. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, οὐκ ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα μὴ ὅτι τὴν τούτων, ἀλλ' οὐδ' ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ οὗτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. Εἰ δ' ὑμῖν ἄν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; Οὕτως ἄν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, οὐκ ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, εἰ οὗτοι παραλήψονται πάλιν τὰ ἄκρα, ἄλλως τε καὶ τετειχισμένα.

quantum vobis *ipsis* liberet? Si crederemus, aiebant Chaldæi, nullam nobis injuriam illatum iri. Quid tu verò, Armenie? vellésne solum id quod nunc incultum est, cultum reddi, si cultores id, quod apud te in more positum est, penderent? Magno *se* hoc redempturum, ait Armenius: quòd *eâ ratione* reditus longè *sibi* futurus esset auctior. Quid autem vos, inquit, Chaldæi: cùm montes fertiles habeatis, an velletis Armeniis permittere ut iis pro pascuis uterentur, si vobis ii, pascuis qui utentur istis, quòd æquum esset, penderent? Adsentiebantur Chaldæi: magnas quippe *se hâc ratione* capturos utilitates, sine ullo *suo* labore *dicebant*. At tu, inquit, Armenie, vellésne pascuis horum uti, si pro parvo Chaldæis adlato commodo, multò majores ipse utilitates ceperis? Et admodùm *quidem*, ait, si putarem fore, ut pascuis tutò frui liceret. Nempè, ait, tutò *his* fruemini pascuis, si vestrum sit quicquid adjumenti ab his jugis peti possit? Adsentiebatur Armenius. At nos profectò, inquiunt Chaldæi, nequaquam tutò non modò istorum, sed nè nostrum quidem *agrum* culturi sumus, si juga *montium* isti teneant. *Quid* verò si vobis, inquit, auxilio sint ista juga? *Nimirum* ità, respondent illi, benè nobiscum ageretur. Sed profectò, ait Armenius, non benè nobiscum ageretur, si juga *montium* hi reciperent, præsertim *castello jam* muróque munita.

a Εἴπερ, &c.] Sic restitui, Stephanum secutus. Vulgò legitur, εἰ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. MS. Bodl. etiam dat ἀσφαλῶς, quod et Muretus recipiendum monuit.

Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὑτωσὶ τοίνυν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη· ὑδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· κἂν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὁπότεροι ὖν, σὺν τοῖς ἀδικουμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς.

Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφότεροι, ἐπῄνεσαν, καὶ [a] ἔλεγον ὅτι ὕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. Καὶ ἐπὶ τύτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστά· καὶ ἐλευθέρυς μὲν ἀμφοτέρυς ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο, [b] ἐπιγαμίας δ' εἶναι, καὶ ἐπεργασίας, καὶ ἐπινομίας· καὶ συμμαχίαν δὲ κοινήν, εἴ τις ἀδικοίη ὁποτέρυσῦν. Οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι ὕτω διαμένυσιν αἱ τότε γενόμεναι συνθῆκαι Χαλδαίοις καὶ τῷ τὴν Ἀρμενίαν ἔχοντι. Ἐπεὶ δὲ αἱ συνθῆκαι ἐγένοντο, εὐθὺς συνετείχιζόν τε ἀμφότεροι προθύμως ὡς κοινὸν φρύριον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια συνεισῆγον. Ἐπεὶ δὲ ἑσπέρα προσῄει, συνδείπνυς ἔλαβεν ἀμφοτέρυς πρὸς ἑαυτόν, ὡς φίλυς ἤδη. Συνδειπνύντων δὲ εἶπέ τις τῶν Χαλδαίων ὅτι τοῖς μὲν

Et Cyrus, Ego igitur sic faciam, inquit; neutris vestrûm hæc juga tradam, sed nos ea custodiemus: ac si vestrûm alterutri auctores injuriæ fuerint, à læsis nos stabimus.

Hæc cùm utrique audîssent, collaudârunt, solâque hâc ratione pacem firmam fore dixerunt. Atque his conditionibus fidem dabant accipiebántque omnes; atque *inter se* constituebant, ut per utrosque utrisque sua constaret libertas, ut connubia, cultus agrorum, et pastiones utrisque communes essent; ut communibus etiam copiis sese juvarent, si quis alterutros læderet. Ad hunc modum res tunc confectæ sunt: atque hâc etiam tempestate, pacta hæc inter Chaldæos et eum qui Armeniam tenet id temporis inita, sic manent. Postquam pactiones hæ factæ sunt, statim utrique castellum, quasi quod esset commune, conjunctis alacriter operis exstruunt, et unà res *in id* necessarias important. Adpetente autem vesperâ, *Cyrus* utrosque, velut jam amicos, in cœnæ apud se societatem adsumpsit. Iis autem unà cœnantibus, quidam ex Chaldæis inquit, cæteris quidam suæ gentis om-

a Καὶ ἔλεγον ὅτι] In plerisque editis ὅτι non comparet. Illud autem non temerè est à nobis admissum, cùm et à Stephano sit expressum, et à MSto Bodl. repræsentatum.

b Ἐπιγαμίας δ' εἶναι, &c.] Vox ἐπιγαμία *jus illud matrimonii contrahendi* significat, quo gentes, inter quas odia jam sublata sunt, fœdera tandem firmare, et vitæ officiorumque omnium societatem stabilire solebant. Nec aliud ferè apud Herodotum sonat ista γάμων ἐπαλλαγὴ inter Lydos Medósque pacta: οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι——τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωϋτοῖσι γενέσθαι· οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτούς, ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὅρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν—— Ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. lib. i, c. 74. Huc faciunt etiam oratoris Græci verba, ἐν τῷ Βυζαντίων ψηφίσματι· Δεδόχθαι τῷ Δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων Ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἔγκτασιν γᾶς, &c. de *Coronâ*, p. 487, *Edit. Wolf. Francof.*

ἄλλοις σφῶν πᾶσιν εὐκτὰ ταῦτα εἴη· εἰσὶ δὲ τινὲς τῶν Χαλδαίων, οἳ ληϊζόμενοι ζῶσι, καὶ οὐδ' ἂν ἐπίσταιντο ἐργάζεσθαι, οὐδ' ἂν δύναιντο, εἰθισμένοι ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν· ἀεὶ γὰρ ἐλῄζοντο καὶ ἐμισθοφόρουν, καὶ πολλάκις μὲν [a] παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ (καὶ γάρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ὁ ἀνήρ), πολλάκις δὲ καὶ παρ' Ἀστυάγει. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Τί οὖν οὐ καὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μισθοφοροῦσιν; Ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τις καὶ ἄλλος πλεῖστον δήποτε ἔδωκε. Συνέφασάν οἱ, καὶ πολλούς γε ἔσεσθαι ἔλεγον τοὺς ἐθελήσοντας. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω συνωμολογεῖτο.

Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὅτι πρὸς τὸν Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτοῦ [b] κατασκεψόμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πράγματα, καὶ ᾤχοντο πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως αὖ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα. Ἤρξατο οὖν λόγου τοιοῦδε· Ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμεῖς οἱ Χαλδαῖοι, εἴπατέ μοι, εἴ τινα ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀποστέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδόν, συμπέμψαιτ' ἄν μοι τῶν ὑμετέρων, οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγοῖντο ἄν, καὶ συμ-

nibus optabilia hæc accidere *pacta* ; verùm quidam, *ait*, sunt Chaldæi, qui rapto vivunt, ac terræ neque nôrint colendæ rationem, neque *adhibere* possint, quippe qui victum bello quærere consueti sunt : semper enim latrocinari solent et stipendia mereri, sæpè quidem apud Indorum regem (is etenim, aiebant, auro abundat), sæpéque etiam apud Astyagem. Et Cyrus inquit, Cur igitur non etiam hoc tempore apud me stipendia faciunt? nam ego *tantum iis* dabo, quantum aliquis alius unquam dedit. Adsensi sunt ei, multósque fore dixerunt, qui *hoc facere* vellent. Et de his quidem *inter eos* ità conveniebat.

Cyrus autem cùm audîsset Chaldæos ad Indum sæpè proficisci, recordatus ab hoc venisse *quosdam* ad Medos, qui, quid rerum apud ipsos gereretur, explorarent, eosdémque *deindè* ad hostes etiam abiisse, ut illorum quoque res perspicerent, Indum edoctum volebat ea quæ à se gesta fuissent. Itaque hujusmodi sermonem suscepit : Dicite mihi, Armenie, vósque Chaldæi, inquit, si quem ego meorum ad Indum mitterem, vestrûmne aliquos unà mitteretis, qui et itineris duces ipsi, et ad-

a Παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ (καὶ γάρ, ἔφασαν, &c.] Duæ fuêre nationes, quibus Indorum pariter nomen tribuêre veteres. Harum una, in Indiâ Orientali propriè dictâ, inter Gangem quæ ferè jacet Indúmque amnes ; altera, in Æthiopiâ, sedem nacta est. Neque hæc neque illa Indorum natio est, de quâ hîc agit Xenophon ; cujus historiæ ratio postulat, ut Indos etiam non longè ab Armeniâ Chaldæorúmque seu Chalybum regione distantes investigemus.

b Κατασκεψόμενοι] Rectè hanc scripturam in locum vulgatæ istius, κατασκεψάμενοι, substituit Stephanus. Huic Leunclavius etiam accedit, qui κατασκεψόμενοι margine adscripsit. Frequens autem est hujusmodi error.

πράττοιεν ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ ἃ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν προσγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι οἷς ἂν δέῃ, [a] καὶ τιμᾷν καὶ δωρεῖσθαι τῶν στρατευομένων τοὺς ἀξίους· τούτων μὲν δὴ ἕνεκα βούλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν. Δεῖσθαι δὲ [b] τούτων νομίζων, τῶν μὲν ὑμετέρων ἡδύ μοι φείδεσθαι (φίλους γὰρ ὑμᾶς ἤδη νομίζω)· παρὰ δὲ τοῦ Ἰνδοῦ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. Ὁ οὖν ἄγγελος, ᾧ κελεύω ὑμᾶς ἡγεμόνας δοῦναι καὶ συμπράκτορας γενέσθαι, ἐλθὼν ἐκεῖσε, λέξει ὧδε, Ἔπεμψέ με Κῦρος, ὦ Ἰνδὲ, πρός σε· φησὶ δὲ προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδεχόμενος καὶ ἄλλην στρατιὰν οἴκοθεν ἐκ Περσῶν (καὶ γὰρ προσδέχομαι, ἔφη)· ἢν οὖν αὐτῷ πέμψῃς ὁπόσα σοι προχωρεῖ, φησὶν, ἢν Θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδῷ αὐτῷ, πειράσεσθαι ποιῆσαι, ὥστε σε νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. Ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξει· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς αὖ ἐπιστέλλετε ὅ, τι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον εἶναι. Καὶ ἢν

jumento essent in iis ab Indo impetrandis, quæ ipse cupio? nam ego quidem accedere nobis adhuc aliquid pecuniæ velim, ut iis, quibus opus est, stipendia abundè numerare possim, et milites, qui meriti fuerint, honore muneribúsque cohonestare: his quidem de causis quàm maximam pecuniæ mihi copiam esse volo. Quamvìs autem eis *mihi* opus esse statuam, mihi tamen omninò libet vestris parcere (nam vos jam in numero amicorum pono); at ab Indo, si daret, libenter acciperem. Itaque nuntius, cui duces vos ut detis atque adjumento sitis hortor, cùm eò venerit, in hunc modum loquetur, Cyrus ad te me misit, Inde; qui pecuniâ sibi opus esse dicit, quòd à Persis alium etiam domo exercitum expectet (omninò enim expecto, inquit): quapropter si tantum ei miseris pecuniæ, quantum commodè pro felici rerum tuarum successu poteris, ait se, si bonum *rerum* exitum Deus ipsi dederit, studiosè operam daturum, ut existimes, benè *te rebus tuis* consuluisse, qui sis ipsi gratificatus. Hæc qui à me mittetur nuntius dicet: quos autem vos unà mittetis, iis ipsi, quicquid vobis ex usu fore videtur, imperate. Et *pecuniam*

a Καὶ τιμᾷν καὶ δωρεῖσθαι, &c.] Apud Persas moris erat antiqui, eorum omnium beneficia, qui fortiter quid ac præclarè gesserant, aut de republicâ benè meriti erant, prolixè cumulatéque remunerari. Κάρτα γὰρ, teste Herodoto, ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. l. iii, c. 154. Militaribus etiam præmiis eos, qui se strenuos præbuerant, donabant Persarum reges: μετὰ δὲ τὴν μάχην, δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπεμψε καὶ μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παιδὶ, τῷ, &c. Plutarch. in Artaxerxe, tom. i, p. 1017.

b Τούτων νομίζων, &c.] In editis quibusdam legitur, δεῖσθαι δὲ τούτων νομίζων τῶν μὲν, &c. Sed meritò Stephanus lectionem, quam in margine repererat,———νομίζων τῶν, &c. illâ alterâ meliorem censuit, atque adeò in textum recepit. Hanc Leunclavius etiam in versione suâ secutus est, et repræsentat MS. Bodl. Familiaris sanè Xenophonti est hujusmodi sermonis ἀνακολουθία, quam temerè quidam in sacris libris damnârunt: Apoc. ii, 26, et alibi sæpè.

μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ᾽ αὐτοῦ, ἀφθονωτέροις χρησόμεθα· ἢν δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι οὐδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ᾽ ἐξέσται ἡμῖν, ἐκείνου ἕνεκα, πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. Ταῦτ᾽ εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαῦτα λέξειν περὶ αὐτοῦ, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ. Καὶ τότε μὲν δὴ, ὁπότε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνὴν, ἀνεπαύοντο.

Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὅ, τε Κῦρος ἔπεμπε τὸν ἄγγελον, ἐπιστείλας ὅσαπερ ἔφη, καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον οὓς ἱκανωτάτους ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπρᾶξαι καὶ εἰπεῖν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Κῦρος ἐπιτελέσας τὸ φρούριον καὶ φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον, ὃν ᾤετο Κυαξάρει ἂν μάλιστα χαρίσασθαι, ἀπῄει συλλαβὼν [a] τὸ ἕτερον στράτευμα ὅσον τε ἦλθεν ἔχων, καὶ ὃ παρ᾽ Ἀρμενίων προσέλαβε, καὶ τοὺς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρακισχιλίους, οἳ ᾤοντο καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κρείττονες εἶναι.

Ὡς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς ἔμεινεν ἔνδον Ἀρ-

quidem, inquit, ab eo si acceperimus, major nobis *illius* copia fuerit; sin minùs, sciemus nullam nos ei gratiam debere, sed, quod ad eum adtinet, licebit nobis omnia è re nostrâ constituere. Hæc Cyrus aiebat, cùm *quidem* existimaret, Armenios Chaldæósque, qui illuc proficiscerentur, talia de se dicturos, qualia omnes ipse homines et de se dicere cupiebat et audire. Ac tum quidem, ubi visum fuisset opportunum, soluto convivio, quieti se dederunt.

Postridiè Cyrus hunc nuntium mittebat, cùm ea omnia, quorum meminerat, mandata ipsi dedisset; et Armenius ac Chaldæi *de suis* mittebant *eos*, quos et ad conficiendum hoc negotium maximè idoneos arbitrabantur, et ad prædicandum ea de Cyro quæ conveniret. Secundùm hæc, Cyrus, cùm et militibus præsidiariis, quot satìs essent, *in eo constitutis*, et rebus omnibus necessariis, castellum absolvisset, Medúmque eorum præfectum reliquisset, quem quòd præficeret, rem Cyaxari maximè gratam facturum se existimabat, discessit, sumptis secum et copiis, quas adduxerat, et iis, quas ab Armeniis acceperat; et iis, quas Chaldæi miserant, hominum ad quatuor millia, qui vel reliquis omnibus præstantiores se arbitrabantur.

Ubi autem in regionis loca culta descendisset, Armeniorum nemo se

a Τὸ ἕτερον] Editio Ald. et MS. Bodl. illud ἕτερον non agnoscunt. Stephano quoque et Leunclavio minùs placet istud vocabulum: mihi quidem tollendum videtur, utpotè quod commodè hìc stare nequeat.

μενίων, οὔτε ἀνὴρ, οὔτε γυνὴ, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων, ἡδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, [a] καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες εἴ τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. Καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις οὐκ ἤχθετο, οὕτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. Τέλος δ' οὖν ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀρμενίου, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὸν νεώτερον υἱόν· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν, ὃ πρότερον οὐκ ἤθελε λαβεῖν ὁ Κῦρος. Καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν, εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμὲ οὐ ποιήσετε μισθοῦ περιϊόντα εὐεργετεῖν· ἀλλὰ σὺ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ μηκέτι δὸς αὐτὰ κατορύξαι· ἔκπεμψον δὲ τὸν σὸν υἱὸν ὡς κάλλιστα ἀπ' αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατείαν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς, ὅ,τι κεκτημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάξετε· εἰς δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ, κατακρύπτειν. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν παρήλαυνεν· ὁ δὲ Ἀρμένιος συμπροὔπεμπε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, ἀνακαλοῦντες τὸν [b] εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν. Καὶ ταῦτ' ἐποίουν, ἕως

domi continuit, nec vir, nec fœmina, sed obviam processerunt omnes, de pace læti, *secum* ferentes adducentésque quicquid alicujus pretii quilibet haberet. Atque his Armenius minimè offendebatur, quòd Cyrum magìs hoc modo delectatum iri *delato* ab omnibus honore putaret. Tandem et uxor Armenii occurrit, filias ac minorem natu filium secum ducens: ac præter alia munera illud aurum quoque adferebat, quod Cyrus antea accipere noluerat. Hoc Cyrus ubi vidisset, Vos non effecturi estis, inquit, ut mercedis causâ hinc inde proficiscendo benè merear; verùm tu, mulier, abi, istas quas adfers pecunias retine, nec eas posthac Armenio defodiendas dederis: sed filium tuum *potiùs* his à te quàm pulcherrimè exornatum in militiam mittito: de reliquis autem et marito, et filiabus, et filiis id comparato, quod consecuti quóque ornati elegantiùs atque jucundiùs vitam traducatis: ubi verò quisque defunctus erit, satìs esto, corpora sub terrâ condere. Hæc cùm dixisset progressus est: Armenius autem, cæteríque homines universi *eum* unà deducebant, altâ voce appellantes *plurimorum* beneficiorem auctorem, virum illum bonum. Idque *assiduè* faciebant, donec

a Καὶ φέροντες καὶ, &c.] De muneribus quæ regi Persarum ii, quorum fines transiret, offerre solebant, vide sis Æliani *Var. Histor.* lib. i, c. 31. Notandum est MStum Bodl. exhibere—καὶ ἄγοντες ὅ, τι ἕκαστος, &c. Vel hæc, vel illa, quam damus, lectio stare potest.

b Τὸν εὐεργέτην, τὸν, &c.] Elegantiam simul et emphasin orationi conciliat articuli hæc iteratio; cujus etiam apud

ἐκ τῆς χώρας ἐξέπεμψαν. Συναπέστειλε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οἴκοι οὔσης. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος ἀπῄει κεχρηματισμένος, οὐχ ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τούτων ἑτοιμασάμενος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὁπότε δέοιτο. Καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν τοῖς μεθορίοις. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στράτευμα καὶ τὰ χρήματα ἔπεμψε πρὸς Κυαξάρην, (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν·) αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθήρα ὅπου ἐπιτυγχάνοιεν θηρίοις, καὶ εὐφραίνετο. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Μήδους, [a] τὰ χρήματα ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ ταξιάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἑκάστῳ ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾷν εἴ τινας [b] ἄγαιντο τῶν ὑφ᾽ ἑαυτούς· ἐνόμιζε γὰρ, εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιέπαινον ποιήσειε, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. Καὶ αὐτὸς δὲ, εἴτι που καλὸν ἴδοι εἰς τὴν στρατιὰν, τοῦτο κτώμενος [c] ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιωτάτοις· νομίζων, ὅ, τι καλὸν κἀγαθὸν ἔχοι τὸ στράτευμα, τούτοις ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμῆσθαι. Ἡνίκα

extra regionem *suam* deduxissent. Armenius verò majorem etiam exercitum ei adjunxit, quippe qui domi pacem haberet. Atque ità Cyrus abiit, non iis solùm, quas acceperat, pecuniis locupletatus, sed patefactâ *amabili* morum facilitate ad multò his majores viâ, adeò ut *eas*, quoties esset opus, sumere posset. Ac tum quidem in finibus castra metati sunt. Postridiè copias pecuniásque ad Cyaxarem misit (is autem propè aberat, quemadmodùm dixerat); ipse cum Tigrane ac Persarum optimatibus venabatur ubicunque in feras incidissent, atque *ità* se oblectabat. In Medorum verò regionem cùm pervenisset, suis cohortium præfectis pecunias dedit, quantum *scilicet earum* cuique satìs esse arbitrabatur, ut illi etiam haberent unde suos honoris ergo ornarent, si quos admirarentur: existimabat enim, si quisque partem *exercitûs sibi mandatam* laude dignam redderet, fore ut totus *exercitus* egregiè comparatus esset. Ipse quoque, si quid uspiam videret quod exercitui posset esse ornamento, id ubi comparasset, dignissimis *quibusque* donabat: quippe qui putaret, quidquid pulchri præclaríque haberet exercitus, id omne sibi ornamento esse. Quando

sacros scriptores exempla reperiuntur: Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Joh. vi, 69.— ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης, ἐν τοῖς οὐρανοῖς—Heb. viii, 1.

a Τὰ χρήματα] Stephano placet τῶν χρημάτων, eandémque scripturam dat MS. Bodl. Sed cùm vulgata lectio se non malè habeat, locum suum, me volente, teneat.

b Ἄγαιντο] Vulgò ἄγοιντο, quod cùm convenientem huic loco significationem habere nequeat, meritò Stephanus, exemplaris vetusti auctoritate nixus, in ejus locum ἄγαιντο substituit: quam scripturam sequuntur interpretes et res ipsa flagitat.

c Ἐδωρεῖτο] Stephanus legit, διεδωρεῖτο. At receptæ lectioni MS. Bodl. et plerique editi sunt dant nomina: eáque sana quidem et sincera prorsùs videtur. Alteri autem illi, à Stephano admissæ, viam, ut opinor, stravit hoc, quod mox sequitur, compositum, διελών.

δὲ αὐτοῖς διεδίδυ ὧν ἔλαβεν, ἔλεξεν ὧδέ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιαρχῶν, καὶ λοχαγῶν, καὶ πάντων ὓς ἐτίμα·

" Ἄνδρες Φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐΦροσύνη τὶς νῦν παρεῖναι, καὶ " ὅτι εὐπορία τὶς προσγεγένηται, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν τιμᾷν " ἕξομεν οὓς ἂν βουλώμεθα, καὶ τιμᾶσθαι ὡς ἂν ἕκαστος ἄξιος ᾖ. " Πάντως δὴ ἀναμιμνησκώμεθα τὰ ποῖα ἄττα ἔργα τύτων τῶν " ἀγαθῶν ἐστὶν αἴτια· σκοπύμενοι γὰρ εὑρήσετε, τὸ, τε ἀγρυπνῆ- " σαι, ὅπυ ἔδει, καὶ τὸ πονῆσαι, καὶ τὸ σπεῦσαι, καὶ τὸ μὴ εἶξαι " τοῖς πολεμίοις. Οὕτως οὖν χρὴ καὶ τολοιπὸν ἄνδρας ἀγαθὺς " εἶναι, γινώσκοντας ὅτι τὰς μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ " μεγάλα ἡ πειθὼ, καὶ ἡ καρτερία, καὶ οἱ ἐν τῷ καιρῷ πόνοι καὶ " κίνδυνοι παρέχονται."

Καταναοῶν δὲ ὁ Κῦρος ὡς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ σώματα οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ δύνασθαι στρατιωτικὺς πόνους Φέρειν, εὖ δὲ τὰς ψυχὰς, πρὸς τὸ καταΦρονεῖν τῶν πολεμίων, ἐπιστήμονες δὲ ἦσαν τὰ προσήκοντα τῇ ἑαυτῶν ἕκαστος ὁπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι δὲ τοῖς ἄρχυσιν ἑώρα πάντας εὖ παρεσκευασμένυς· ἐκ τύτων ὖν ἐπεθύμει τὶ ἤδη τῶν πρὸς τὺς πολεμίυς πράττειν· γινώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλλειν,

autem ea quæ acceperat iis distribuebat, in hunc ferè modum inter cohortium præfectos, et manipulorum duces, et omnes illos, qui apud ipsum erant in honore, locutus est:

" Lætitia quædam, amici, hoc tempore nobis adesse videtur, tum " quòd rerum *omnium* copia quædam *nobis* accesserit, tum quòd " habeamus, unde eos quos velimus honore afficere poterimus, et " eum quisque quo dignus fuerit honorem consequatur. Omninò " autem memoriâ nobis retinendum est, cujusmodi studia sunt ho- " rum *nobis* commodorum causæ: nam si cum animis vestris con- " sideratis, hæc *vos*, et vigilando, cùm opus erat, et laborando, et " accelerando, et nihil hosti cedendo, *consequutos* reperietis. Qua- " propter deinceps quoque viri fortes sitis oportet, statuatísque obedi- " entiam, et tolerantiam, et laborum, ubi possit occasio, periculo- " rúmque patientiam, magnas voluptates, et commoda ingentia ad- " ferre."

Cùm autem Cyrus animadverterit, milites et corporibus ad labores militares perferendos valere, et animis esse ad contemnendum hostem præparatos, peritos etiam eorum esse, quæ abs quoque armaturæ suæ ratio postularet, ac prætereà omnes ad parendum præfectis *suis* paratos esse videret: his utique de causis jam aliquid eorum gerere cupiebat, quæ adversùs hostes suscipi solent: quippe qui intelligeret

πολλάκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιοῦταί τι· ἔτι δ᾽ ὁρῶν ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο πολλοὶ καὶ ἐπιφθόνως εἶχον πρὸς ἀλλήλους τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξάγειν αὐτοὺς ἐβούλετο εἰς τὴν πολεμίαν ὡς τάχιστα· εἰδὼς ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιοῦσιν ἔχειν τοὺς συμμάχους πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐκέτι ἐν τούτῳ οὔτε τοῖς ἐν ὅπλοις κοσμουμένοις φθονοῦσιν, οὔτε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινοῦσι καὶ ἀσπάζονται οἱ τοιοῦτοι τοὺς ὁμοίους· νομίζοντες συνεργοὺς αὐτοὺς τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ εἶναι. Οὕτω δὴ πρῶτον μὲν ἐξώπλισε τὴν στρατιὰν, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύνατο κάλλιστά τε καὶ ἄριστα· ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε μυριάρχους, καὶ χιλιάρχους, καὶ ταξιάρχους, καὶ λοχαγούς· οὗτοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν τοῦ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὁπότε δέοι ἢ ὑπακούειν τῷ στρατηγῷ ἢ παραγγέλλειν τί, οὐδ᾽ ὡς οὐδὲν ἄναρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρχοις καὶ ἑξαδάρχοις πάντα τὰ καταλειπόμενα διεκοσμεῖτο. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ [a] ἐπικαίριοι, παράγων αὐτοὺς, ἐπεδείκνυέ τε αὐτοῖς τὰ κα-

in cunctationibus sæpè ducibus usu venire ut apparatus etiam præclari aliquâ ex parte immutati *labefactique* essent: et cùm prætereà videret, complures milites, quorum summa comparebat ambitio in iis de quibus erant inter ipsos certamina, sibi etiam mutuò invidere, et hisce de causis quàm primùm eos in hosticum educere volebat; quippe qui sciret pericula communia efficere ut commilitones mutuâ se benevolentiâ complectantur, quique *adeò* non ampliùs, in eo rerum statu, vel iis quibus ornatissima sunt arma, vel iis qui gloriæ cupidi sunt invident, sed potiùs qui tales sint et collaudant et amanter complectuntur sibi similes, quòd *nimirum* eos secum unà communi utilitati inservire existiment. Primùm igitur exercitum penitùs armavit, quámque poterat pulcherrimè et optimè instruxit: deindè duces decem millium, et tribunos, et cohortium præfectos, et manipulorum ductores convocavit; nam hi nullâ erant necessitate adstricti ut in ordinum militarium numeris recensiti essent: cúmque vel imperatori parendum sit, vel denuntiandum aliquid, nè sic quidem pars ulla rectoris expers relinquebatur, sed reliquæ omnes copiæ per duodenûm et senûm militum præfectos aptè instruebantur. Postquàm verò convenissent ii, quorum præsentiam res ipsa postulabat, eis *præter aciem* deductis et quæ præclarè se

a Οἱ ἐπικαίριοι] Vox hæc sic in margine MSti Bodl. est exposita; Οἱ ἐπὶ τῶν κεράτων τὰς παρατάξεις καθαρίζόμενοι. At mihi quidem videtur non munus aliquod militare respicere; sed illos omnes denotare, secundùm Æmil. Porti interpretationem, *quorum præsentiam res postularet: quique adeò parati essent ad aliquid opportunè peragendum.* In sequentibus quidem sæpiùs occurrit, atque hoc ferè modo ubique debet intelligi.

λῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδασκεν ᾗ ἕκαστον ἰσχυρὸν ἦν τῶν συμμαχικῶν. Ἐπεὶ δὲ κἀκείνους ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ ἤδη ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς νῦν μὲν ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις καὶ διδάσκειν ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ ἅπερ αὐτὸς ἐκείνους, καὶ πειρᾶσθαι αὐτοὺς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν πᾶσι τοῦ στρατεύεσθαι, ὅπως εὐθυμότατα πάντες ἐξορμῷντο, πρωῒ δὲ παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυαξάρους θύρας. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες οὕτως ἐποίουν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας. Σὺν τούτοις οὖν ὁ Κῦρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἤρξατο λόγου τοιοῦδε.

"Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ὅτι ἃ μέλλω λέγειν, σοὶ πάλαι δοκεῖ οὐδὲν ἧττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ' ἴσως αἰσχύνῃ λέγειν ταῦτα, "μὴ δοκῇς, ἀχθόμενος ὅτι τρέφεις ἡμᾶς, ἐξόδου μεμνῆσθαι. "Ἐπεὶ οὖν σὺ σιωπᾷς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡμῖν "γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπείπερ παρεσκευάσμεθα, μὴ ἐπειδὰν ἐμ- "βάλλωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν, τότε μάχεσθαι, μηδ' "ἐν τῇ φιλίᾳ καθημένους ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ' ἰέναι ὡς τά- "χιστα εἰς τὴν πολεμίαν. Νῦν μὲν γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, "πολλὰ τῶν σῶν σινόμεθα ἄκοντες· ἢν δ' εἰς τὴν πολεμίαν ἴω- "μεν, τὰ ἐκείνων κακῶς ποιήσομεν ἡδόμενοι. Ἔπειτα νῦν μὲν "σὺ ἡμᾶς τρέφεις, πολλὰ δαπανῶν· ἢν δ' ἐκστρατευώμεθα,

haberent ostendebat, et quâ parte valida essent auxilia singula docebat. Cúmque illos etiam gerendi jam aliquid cupidos reddidisset, eos ad præsens quidem ad ordines redire jussit, et suos quemque *milites* edocere, quæ illos ipse *modò docuerat*, omnibúsque militiæ cupiditatem injicere conari, ut alacri maximè animo egrederentur omnes, ac manè Cyaxaris ad portas adesse. Et tunc quidem abeuntes ità fecerunt: postridiè autem primâ luce ii, quibus opportunè rerum agendarum cura committi possit, ad portum aderant. Itaque cum iis ingressus ad Cyaxarem Cyrus, hujusmodi orationem exorsus est:

"Scio quidem ea, Cyaxares, quæ dicturus sum, jampridem tibi "non minùs quàm nobis videri: sed fortassis hæc te proferre pudet, "nè videaris *ideò* mentionem profectionis facere, quòd graviter feras "te nos alere. Quando tu igitur taces, ego tam tuo quàm nostro "nomine rem exponam. Nobis nimirum omnibus videtur, cùm pa- "rati simus, non tunc *demum* pugnandum esse, cùm hostes in regio- "nem tuam irrumpant, neque *illos* nobis in amicorum agro sedenti- "bus expectandos esse, sed in hosticum quàm primùm eundum esse. "Cùm enim in tuâ nunc simus regione, multis rebus tuis detrimentum "inferimus inviti; at si hostilem in agrum proficiscamur, rebus illorum "cum voluptate incommodabimus. Præterea tu nunc quidem, magno "tuo sumptu, nos alis: sin autem *tuos extra fines* exercitum educamus,

“ θρεψάμεθα ἐκ τῆς πολεμίας. Ἔτι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν
“ κίνδυνος ἔμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνθάδε, ἴσως τὸ ἀσφαλέςατον ἦν ἂν
“ αἱρετέον. Νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, [a] ἐάν τε ἐνθάδε ὑπο-
“ μένωμεν, ἐάν τε εἰς τὴν ἐκείνων ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι
“ δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχόμεθα, ἤν τε ἐνθάδε ἐπιόντας αὐτοὺς δεχώ-
“ μεθα, ἤν τε ἐπ᾽ ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχην συνάπτωμεν. Πο-
“ λὺ μέντοι ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐῤῥωμενεστέραις ταῖς ψυχαῖς τῶν
“ ςρατιωτῶν χρησόμεθα, ἢν ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ μὴ
“ ἄκοντες δοκῶμεν ὁρᾷν τοὺς πολεμίους· πολὺ δὲ κἀκεῖνοι μᾶλλον
“ ἡμᾶς φοβηθήσονται, ὅταν ἀκούσωσιν ὅτι οὐχ ὡς φοβούμενοι
“ πτήσσομεν αὐτοὺς οἴκοι καθήμενοι, ἀλλ᾽ ἐπεὶ αἰσθανόμεθα
“ προσιόντας, ἀπαντῶμέν τε αὐτοῖς, ἵν᾽ ὡς τάχιςα συμμίξωμεν,
“ καὶ οὐκ ἀναμένομεν ἕως ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, ἀλλὰ
“ φθάνοντες ἤδη δηοῦμεν τὴν ἐκείνων γῆν. Καίτοι, ἔφη, εἴ τι
“ ἐκείνους μὲν φοβερωτέρους ποιήσομεν, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς θαῤῥαλεω-
“ τέρους, πολὺ τοῦτο ἡμῖν ἐγὼ πλεονέκτημα νομίζω· καὶ τὸν κίν-
“ δυνον οὕτως ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πολεμίοις
“ μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. Καὶ ὁ πατὴρ αἰεὶ λέγει, καὶ σὺ

“ ex hostili agro victus nobis erit. Jam verò si majus aliquod nobis
“ istic periculum, quàm hic, immineret, fortassis id, quod tutissimum,
“ eligendum esset. Nunc autem et illi futuri sunt iidem, sive *adeò* hîc
“ *eos* expectemus, seu in illorum regionem progressi obviam eis eamus;
“ et nos iidem pugnam inituri sumus, sive hîc eos cùm nosmet invase-
“ rint excipiamus, seu adversùs eos profecti pugnam conseramus. Ve-
“ rùm nos militum animos alacriores multò et firmiores experiemur, si
“ adversùs eos qui infenso veniunt animo contendamus, et in conspectum
“ hostium non inviti venire videamur: illi itidem multò nos magìs me-
“ tuent, cùm nos audient non ut formidolosos eorum metu percelli ac
“ domi desidere, sed adventu *hostium* comperto, iis occurrere ut quàm
“ celerrimè pugnam conseramus, et non opperiri dum regio nostra in-
“ festetur, sed terram eorum antevertendo jam populari. Atqui si illos,
“ inquit, aliquantùm formidolosiores, et nos ipsos audentiores reddide-
“ rimus, magnam id ego nobis *singularemque* commoditatem *adlaturum*
“ existimo; atque hoc equidem modo nobis minus, hostibus plus periculi
“ multò magìs *futurum* statuo. Pater quoque *meus* semper dicit, et tu

a Ἐάν τε ἐνθάδε, &c.] Ità ex MSto Bodl. locum hunc restituimus. In vulgatis legitur, ἐάν τε ἐνθάδε ἐπιόντες αὐτοῖς μαχώμεθα, ἐάν τε εἰς ἐκείνων ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχούμεθα, ἤν τε ἐνθάδε ἐρχομένους αὐτοὺς, &c. Eam autem, quam damus, lectionem, laudat Stephanus, exprimítque in vertendo loco Leunclaxius.

" φῂς, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι κρίνονται
" μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε· Κυαξάρης δὲ ἀπεκρίνατο,

Ἀλλ' ὅπως μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, ἐγὼ ἄχθομαι τρέφων ὑμᾶς, μηδ' ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι ἰέναι εἰς τὴν πολεμίαν, ἤδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ πρὸς πάντα. Ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμογνωμονοῦμεν, συσκευαζώμεθα, καὶ ἢν τὰ τῶν θεῶν ἡμῖν θᾶττον συγκαταινῇ, ἐξίωμεν ὡς τάχιστα. Ἐκ τούτου τοῖς μὲν στρατιώταις εἰπὼν συσκευάζεσθαι ὁ Κῦρος, ἔθυε, πρῶτον μὲν Διῒ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς· καὶ ᾐτεῖτο ἵλεως καὶ εὐμενεῖς ὄντας, ἡγεμόνας γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ, καὶ παραστάτας ἀγαθοὺς, καὶ συμμάχους, καὶ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. Συμπαρεκάλει δὲ καὶ ἥρωας γῆς Μηδίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας. Ἐπεὶ δ' ἐκαλλιέρησέ τε καὶ ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὁρίοις, τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις, [a] ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν. Ἐπεὶ δὲ τάχιστα διέβη τὰ ὅρια, ἐκεῖ αὖ καὶ Γῆν ἱλάσκετο χοαῖς, καὶ θεοὺς θυσίαις, καὶ ἥρωας Ἀσσυρίας οἰκήτορας εὐμενίζετο. Ταῦτα δὴ ποιήσας, αὖθις Διῒ πατρῴῳ ἔθυε, καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν ἐφαίνετο, οὐδενὸς ἠμέλει.

" ais, cæteríque *adeò* omnes consentiunt, de prœliis judicium fieri po-
" tiùs ex animis quàm corporum viribus." Ille quidem hanc orationem habuit: Cyaxares autem respondit,

Tu verò, Cyre, cæteríque *vos* Persæ, vos alere mihi grave esse nè suspicemini quidem: sed in hostilem tamen agrum ut progrediamur jam mihi quoque ad omnia melius esse videtur. Quando igitur, ait Cyrus, in eâdem sumus sententiâ, vasa colligamus, et si res divinæ nobis confestim adnuerint, quàm primùm egrediamur. Secundùm hæc cùm militibus edixisset Cyrus ut vasa colligerent, rem sacram Jovi primùm regi, deindè diis cæteris etiam fecit: petebat etiam ut propitii benigníque *essent*, et exercitui duces boníque adjutores et socii in re gerendâ, atque utilium consultores *sibi* adessent. Quin etiam heroas Medorum terræ incolas et curatores simul invocabat. Cùm autem sacra secunda fecisset, et simul omnis ad fines adesset exercitus, tum sanè bonis usus avibus hostile solum invasit. Et cùm primùm fines transisset, illic rursùs Tellurem etiam libationibus *sibi* propitiam reddidit, et deos atque heroas Assyriæ incolas sacrificiis placavit. His peractis, rursùm Jovi patrio rem divinam fecit, nec, si quis alius se deorum offerret, ullum neglexit.

a Ἐνέβαλεν εἰς, &c.] In expeditionem hanc exercitum eduxerunt Cyrus et Cyaxares, Anno M. secundùm Usserium, 3448. Periodi Julianæ, 4158. ante æram Christianam 556.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν, εὐθὺς τοὺς μὲν πεζοὺς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδὸν, ἐστρατοπεδεύσαντο· τοῖς δ' ἵπποις καταδρομὴν ποιήσαντες, περιεβάλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. Καὶ τολοιπὸν δὲ μεταστρατοπεδευόμενοι, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, καὶ δῃοῦντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τοὺς πολεμίους. Ἡνίκα δὲ προσιόντες ἐλέγοντο οὐκέτι δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδὸν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Ὦ Κυαξάρη, ὥρα δὴ ἀπαντᾷν, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις, φοβουμένους μὴ ἀντιπροσιέναι· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχούμεθα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαξάρει, οὕτω δὴ ἀεὶ συντεταγμένοι προῄεσαν τοσοῦτον καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. Καὶ δεῖπνον μὲν ἀεὶ κατὰ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ νύκτωρ οὐκ ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπροσθεν μέντοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαιον, ὅπως ὁρῷεν μὲν εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν, διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῷντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. Πολλάκις δὲ καὶ ὄπισθεν τοῦ στρατοπέδου ἐπυρπόλουν, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων· ὥστ' ἔστιν ὅτε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὄπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι, ἔτι πόῤῥω τοῦ στρατοπέδου οἰόμενοι εἶναι.

Οἱ μὲν οὖν Ἀσσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἀλλήλων

Postquàm verò hæc rectè erant constituta, statim peditibus itinere non longo promotis, castra metati sunt: equitatu verò incursione factâ, prædam ingentem ac variam comparârunt. Et deinceps etiam castra moventes, et rebus necessariis abundantes, et regionem vastantes, hostes expectabant. Cùm verò adventare, nec jam amplius decem dierum itinere abesse dicerentur, ut Cyrus utique ait, Jam tempus est, Cyaxares, ut occurramus, nec *committamus ut* vel hostibus, vel nostris metu præpediti videamur, quò minùs adversùs ipsos progrediamur; sed palam declaremus, nos non invitè prælium inituros. Hæc cùm Cyaxari quoque placerent, ità demum semper instructi tantum quotidie procedebant, quantum ipsis commodum videbatur. Et cœnam quidem semper luce sumebant, noctu verò ignes in castris non accendebant: verumtamen ante castra accendebant, ut ignis adjumento cernerent quidem, si qui noctu accederent, ipsi autem ab accedentibus non cernerentur. Sæpenumerò etiam post castra, hostium fallendorum causâ, ignes accendebant; adeò ut nonnunquam speculatores in primas ipsorum excubias inciderent, rati se procul adhuc à castris abesse, propterea quòd ignes post castra *excitati* essent.

Et Assyrii quidem cum iis quos secum habebant, cùm *jam* exercitus

τὰ στρατεύματα ἐγίγνετο, τάφρον περιεβάλλοντο· ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι [a] βασιλεῖς, ὁπόταν στρατοπεδεύωνται (τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν)· ἴσασι γὰρ ὅτι ἱππικὸν στράτευμα ἐν νυκτὶ ταραχῶδές ἐστι καὶ δύσχρηστον, ἄλλως τε καὶ βάρβαρον. [b] Πεποδισμένους γὰρ ἔχουσι τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴ τις ἐπ' αὐτοὺς ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δ' ἐπισάξαι, ἔργον δ' ἐπιθωρακίσασθαι· ἀναβάντας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ τοῦ στρατοπέδου παντάπασιν ἀδύνατον. Τούτων δὴ ἕνεκα πάντων καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα περιβάλλονται· καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ ἐν ἐχυρῷ εἶναι, καὶ ἐξουσίαν παρέχειν ὅταν βούλωνται μὴ μάχεσθαι. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίγνοντο. Ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον [c] ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ἀσσύριοι οὕτως ἐστρατοπεδεύοντο ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευμένῳ μέν,

propè ad se invicem accessissent, fossâ se cingebant; quod barbari reges hodiéque faciunt, castra quoties metantur (fossâ *autem* se facillimè ob manuum multitudinem circundant): nôrunt enim copias equestres noctu esse turbulentas difficilémque earum esse usum, præsertim si barbaræ sint. Nam equos habent ad præsepia pedibus alligatos: et si quis *adeò* eos invadat, operosum est noctu equos solvere, frænare operosum, operosum insternere, operosum induere loricas: et ubi *tandem* equos conscenderint fieri prorsùs nequit ut *equites iis* per castra vehantur. His omnibus de causis cùm alii *barbari* tum illi munimentis se circundant: simul etiam existimant, si in locis sint munitis, se quoque potestatem habere prælii, cùm velint, non committendi. Et hæc quidem dum agerent, alter alteri adpropinquare cœpit. Cúmque *jam* utroque *ad alterum* accedente parasangæ ferè intervallo inter se distarent, Assyrii ità, uti dictum est, castra ponebant, loco quidem fossâ

a Βασιλεῖς, ὁπόταν, &c.] In loci hujus distinctione Stephanum sequendum duxi: nisi quod verba ista, τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν, notis parentheseos cingere mallem. His additis, facilis exsurgit loci sententia, quæ impedita ferè et dubia est, secundùm vulgares has interpungendi rationes, οἱ βάρβαροι βασιλεῖς ὁπόταν στρατοπεδεύωνται, &c. et,———βάρβαροι βασιλεῖς ὁπόταν, &c.

b Πεποδισμένους γὰρ, &c.] De Barbarorum equis eadem ferè Noster, ἀναβ. lib. iii, p. 184, *edit. Steph.* tradit, οἵ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πεποδισμένοι εἰσί, τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυθείησαν· ἐάν τε τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον Πέρσῃ ἀνδρί, καὶ χαλινῶσαι δεῖ, καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. Notandum autem est, Xenophontem, loco citato, *equitem* loricâ munitum descripsisse, qui tamen eandem armaturam ipsi *equo* hîc tribuit. "Equos enim "pariter equitésque Persarum serie la"minarum graves fuisse." Curtius, l. iii, c. 11, ait. Idem, l. iv, c. 9. "Equitibus "equísque tegumenta erant ex ferreis "laminis serie inter se connexis." Vide sis Suidam ad vocem Θώραξ.

c Ὅσον παρασάγγην] De hâc viæ mensurâ vide quæ jam notavimus, l. ii, p. 124.

καταφανεῖ δέ· ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐδύνατο ἐν ἀφανεστάτῳ, κώμας τε καὶ γεωλόφους ἐπίπροσθεν ποιησάμενος· νομίζων πάντα [a] τὰ πολεμικὰ, ἐξαίφνης ὁρώμενα, φοβερώτερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. Καὶ ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα, ὥσπερ ἔπρεπε, προφυλακὰς ποιησάμενοι ἑκάτεροι ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀσσύριος καὶ ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαξάρης συνταξάμενοι περιέμενον, ὡς, εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχούμενοι. Ὡς δὲ δῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τοῦ ἐρύματος, οὐδὲ μάχην ποιήσοιντο ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαξάρης καλέσας τὸν Κῦρον καὶ πάντας τοὺς ἐπικαιρίους, ἔλεξε τοιάδε. Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι, οὕτως ἰέναι πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλοῦν ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. Οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐπειδὰν μὴ ἀντεπεξίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον [b] θαῤῥήσουσιν ἐν ἅπασιν· οἱ πολέμιοι δὲ τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. Τοῦτο μὲν δὴ

ductâ munito, sed aperto: Cyrus autem, *loco*, quantum *sanè* poterat, ab adspectu remotissimo, *sua faciebat castra*, et vicis et tumulis à fronte objectis; in bellis omnia, existimans, subitò conspecta, adversariis esse formidabiliora. Et illâ quidem nocte, quemadmodùm par erat, utrique constitutis *ante castra* excubiis quieti se dederunt.

Postridiè Assyrius et Crœsus, ducésque cæteri copias intra munitiones quiescere jusserunt: Cyrus autem et Cyaxares instructis suis, tanquam pugnaturi, si hostes accederent, expectabant. Cùm autem *jam* pateret, hostes extra munitionem non prodituros, neque manum illo *quidem* die conserturos, Cyaxares arcessito Cyro et omnibus quos adesse oporteret, in hanc ferè sententiam loquutus est: Nobis, viri, inquit, existimo sic, utì nunc instructi sumus, ad horum munitiones procedendum esse, ac declarandum nos pugnandi cupidos esse. Hoc enim modo, ait, ubi contra nos illi non prodierint, nostri audentiores se in omnibus præbebunt; et hostes, audaciâ nostrâ perspectâ, magìs *sibi* metuent. Et huic

a Τὰ πολεμικὰ] Hanc lectionem exhibent edit. Ald. et Argentor.; quæ à MSto etiam Bodl. firmata est. Leunclavius autem, Stephanus, alii̇́que malè dant πολέμια, et illam alteram, quam recepimus, vocem margini adscripserunt.

b Θαῤῥήσουσιν ἐν ἅπασιν] Editi ferè omnes dant, θαῤῥήσουσιν ἂν ἐπίασιν, quæ nullum sanè sensum pariunt: in marginibus iidem exhibent, θαῤῥήσαντες ἐπίασιν (quam lectionem Leunclavius, Gabrielius, alii̇́que interpretes expressisse videntur) et, θαῤῥήσουσιν ἐν ἅπασιν, quam exemplar, quo usus est Philelphus, præstitit (reddit enim, *tum nostri omnibus in rebus audentiores futuri sunt*), et tantùm non repræsentat MS. Bodl. in quo scribitur θαῤῥήσουσιν ἂν ἅπασιν. Et hanc quidem scripturam, mutatâ solum particulâ ἂν in præpositionem ἐν, cæteris præferendam duximus. Huic etiam favet liber *Argentor*. impressus, qui dat θαῤῥήσουσιν ἂν ἐπὶ πᾶσιν.

οὕτως ἐδόκει. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κυαξάρη, οὕτω ποιήσωμεν. Εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα ᾗ σὺ κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται οὐδὲν φοβούμενοι, εἰδότες ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσὶ τοῦ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδὰν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος πολὺ ἐνδεέστερον τοῦ ἑαυτῶν, [a] καταφρονήσουσι, καὶ αὔριον ἐξίασι πολὺ ἐῤῥωμενεστέραις ταῖς γνώμαις. Νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὁρῶντες δὲ ἡμᾶς, εὖ τοῦτο ἐπίσω, οὐ καταφρονοῦσιν, ἀλλὰ φροντίζουσι τί ποτε τοῦτ' ἐστὶ, καὶ διαλεγόμενοι περὶ ἡμῶν, ἐγὼ οἶδ' ὅτι οὐδὲν παύονται. Ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοῖς ἅμα φανερούς τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἰέναι εὐθὺς ὁμόσε, εἰληφότας αὐτοὺς ἔνθα πάλαι ἐβουλόμεθα. Λέξαντος δὲ οὕτω Κύρου, συνέδοξε καὶ ταῦτα Κυαξάρει καὶ τοῖς ἄλλοις. Καὶ τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, καὶ πυρὰ πολλὰ πρὸ τῶν φυλακῶν καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ Κῦρος μὲν [b] ἐστεφανωμένος ἔθυε, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις

quidem ità visum erat. At verò Cyrus, Nè per deos, Cyaxares, ità faciamus, inquit. Nam si in conspectum jam *illorum*, quod tu *nos* hortaris, prodierimus, et in hoc tempore nos accedentes sine ullo metu spectabunt hostes, qui in tuto se esse sciant, ut accidere quid ipsis adversi nequeat; et *deindè* cùm nullâ re gestâ recedemus, rursùs *ii* copias nostras suis multò inferiores numero conspicientes, *eas* contemnent, crastinóque die animis multò firmioribus prodibunt. Nunc autem cùm nos adesse sciant, neque tamen videant, hoc certò scias, non contemptui habent, sed quid tandem hoc sibi velit solicitè cogitant, atque *etiam*, sat scio inter se colloqui de nobis non desinunt. Ubi verò prodierint, tum *demum* et exhibeamus nos conspiciendos eis, et continuò concurramus oportet, deprehensis iis illic ubi jamdudum cupiebamus. In hunc modum Cyrus cùm loquutus esset, Cyaxaris hæc aliorúmque adsensu erant approbata. Et tunc quidem cœnari, constitutis excubiis, et multis ante has excitatis ignibus, quieti se dederunt. Postridiè autem mane Cyrus coronatus rem sacram faciebat, et cæteris etiam *Persis*, qui dicti sunt

a Καταφρονήσουσι, καὶ αὔριον ἐξίασι] A futuro ad præsens tempus transire solent auctores, ad *certitudinem celeritatémque* eventûs indicandam, et rem futuram ob oculos quasi jam ponendam. Hujusmodi temporis enallage apud sacros scriptores crebrò reperitur: Matt. xvii, 11. Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, &c. Joh. i, 15. Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, &c. et, xx, 17. Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου, &c.

b Ἐστεφανωμένος ἔθυε] Coronam, eámque præcipuè myrteam, sumpsisse Persas sacrificia facturos testatur etiam Herodotus, lib. i, c. 132. Τῶν δὲ ὡς ἑκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτῆνος, καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφανωμένος τὸν τιάραν μυρσίνῃ μάλιστα.

ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέσας αὐτοὺς, ἔλεξεν·

« [a] Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοὶ, ὡς οἵ τε μάντεις φασὶ, καὶ ἐμοὶ συν-« δοκεῖ, μάχην τ' ἔσεσθαι προαγγέλλουσι, καὶ νίκην διδόασι, καὶ « σωτηρίαν προὔπισχνοῦνται ἐν τοῖς ἱεροῖς. Ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν πα-« ραινῶν ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε, αἰσχυνοίμην ἄν· « οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἐπίσης ἐμοὶ ἐπισταμένους, καὶ ταυτὰ μεμε-« λετηκότας τε καὶ ἀκηκοότας καὶ ἀκούοντας διὰ τέλους, ἅπερ ἐγὼ, « ὥστε καὶ ἄλλους εἰκότως ἂν διδάσκοιτε τάδε. Εἰ δὲ μὴ τυγχάνετε « καταvενοηκότες, ἀκούσατε. [b] Οὓς γὰρ νεωστὶ συμμάχους τε ἔχομεν « καὶ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοίους ποιεῖν, τούτους δεῖ ὑμᾶς ὑπο-« μιμνήσκειν ἐφ' οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κυαξάρους, ἅ τε ἠσκοῦ-« μεν, ἐφ' ἅ τε αὐτοὺς παρακεκλήκαμεν, ὥστε ἄσμενοι ἀνταγω-« νισταὶ ἡμῖν ἔφασαν ἔσεσθαι. Καὶ τούτου δ' ἑαυτοὺς ὑπομιμνήσκετε, « ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα δείξει ὧν ἄξιος ἕκαστός ἐστιν. Ὧν γὰρ ἂν

ὁμότιμοι, coronati sacris adessent, edixit. Peracto autem sacrificio, convocatis illis, *hanc* orationem habuit:

" Dii quidem, viri, quemadmodùm et aruspices aiunt, et mihi quo-" que videtur, prælium fore prænuntiant, et victoriam largiuntur, et " incolumitatem à sacris *captis præsagiis* pollicentur. Me verò pude-" at vos commonefacere *velle*, quales vos in hujusmodi rerum statu " esse oporteat: nam vos hæc æquè tenere novi ac meipsum, eadém-" que, quæ ipse, studiosè *vos* curâsse, audîsse, atque *adhuc* etiam adsiduè " audire, ut vel alios jure hæc docere possitis. Si tamen *hæc* nondum " perspexistis, *me* audite. Ii nempè, quos paulò ante et socios *nobis* " adscivimus, et nobis ipsis similes efficere conamur, vobis admonendi " sunt, quem ad finem nos aluerit Cyaxares, quæ nostræ fuerint exer-" citationes, ad quæ *demum* eos ità cohortati simus, ut libenti se animo " nobis æmulos fore dixerint. Hoc quoque eos admonete, hunc ipsum " diem declaraturum esse, quibus quisque præmiis dignus sit. Nam quas

a Οἵ τε μάντεις] *Magos vult*, qui apud Persas, teste Strabone, p. 1106, t. ii, ut μάντεις apud Græcos aliásque gentes, ob vaticinandi artem in honore erant. Huic suffragatur Herodotus, qui, loco modò citato, dicit, ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὔ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. Ælianus etiam, inter cæteras quas magi calluerunt artes, vaticinationem recenset, *Var. Histor.* lib. ii, c. 17. Ἡ τῶν ἐν Πέρσαις μάγων σοφία, τά τε ἄλλα οἶδεν, καὶ οὖν καὶ μαντεύεσθαι.

b Οὓς γὰρ] Particula γὰρ non *reddendæ causæ*, utì plerumque, hoc in loco inservit; sed *declarandi* aut *explanandi* vim habet. Ab eâ simili planè modò narrationem orditur evangelista Matt. i, 18. Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, &c. In cujus loci interpretationem sic ingreditur Maldonatus: *noster interpres non legit* γὰρ *causalem particulam, nec ego legendam arbitror, quòd sensum non juvet, et impediat.* Nolem hæc dixisse interpretem, cæteroqui doctum et laude dignum. Si totum comma cum hoc loco Xenophontéo conferas, eandem, in fallor, harum vocularum δὲ et γὰρ significationem, eandémque adeò orationis structuram, utrobique invenies. Confer. etiam Act. xix, 35.

“ ἄνθρωποι ὀψιμαθεῖς γένωνται, οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τινες αὐτῶν καὶ “ τοῦ ὑπομνήσοντος δέονται· ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ καὶ ἐξ ὑποβολῆς “ δύναιντο ἄνδρες ἀγαθοὶ εἶναι. Καὶ ταῦτα μέντοι πράττοντες, “ ἅμα καὶ ὑμῶν αὐτῶν πεῖραν λήψεσθε. Ὁ μὲν γὰρ δυνάμενος “ ἐν τῷ τοιῷδε καὶ ἄλλους βελτίους ποιεῖν, εἰκότως ἂν ἤδη καὶ ἑαυτῷ “ συνειδείη τελείως ἀγαθὸς ἀνὴρ ὤν· ὁ δὲ τὴν τούτων ὑπόμνησιν “ [a] αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τοῦτο ἀγαπῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῆ “ αὐτὸν νομίζοι. Τούτου δ' ἕνεκεν οὐκ ἐγὼ, ἔφη, αὐτοῖς λέγω, “ ἀλλὰ ὑμᾶς κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ [b] ἀρέσκειν ὑμῖν πειρῶνται· “ ὑμεῖς γὰρ καὶ πλησιάζετε αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ μέρει. Εὖ δ' “ ἐπίστασθε, ἔφη, ἕως ἂν θαρρῶντας τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύητε, “ καὶ τούτους καὶ ἄλλους πολλοὺς οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ θαρρεῖν διδάξετε.” Τέλος εἶπεν ἀπιόντας ἀριστᾷν ἐστεφανωμένους, καὶ σπονδὰς ποιησαμένους ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνοις. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἀπῆλθον, αὖθις τοὺς οὐραγοὺς προσεκάλεσε, καὶ τούτοις αὖ τοιάδε ἔλεξεν·

“ Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμοτίμων γεγόνατε, καὶ “ ἐπιλελεγμένοι ἐστὲ, οἳ δοκεῖτε τὰ μὲν ἄλλα τοῖς κρατίστοις

“ res serò discunt homines, in iis minimè mirum est quosdam admo- “ nitore egere: sed boni consulendum est, si vel *aliorum* monitu viri “ fortes esse possint. Atque hæc quidem dum agetis, simul de vobis “ etiam periculum facietis. Nam qui alios in hujusmodi rerum arti- “ culo fortiores reddere possit, is sibi quoque procul dubio jam con- “ scius fuerit, virum se perfectè bonum esse: qui verò hæc sibi soli “ suggerere potest, atque hoc sibi satìs esse ducit, *is* meritò se ex dimi- “ diâ *tantùm* parte perfectum existimet. Eam autem ob rem ego *qui-* “ *dem hæc* ipsis non expono, sed vobis exponenda mando, ut *nimirum* “ se vobis quoque probare studeant: vos enim estis eis proximi, suæ “ *nempè* quisque parti. Fore etiam sciatis *velim*, ait, ut, quamdiu vos- “ met fiduciæ plenos eis ostenderitis, cùm hos tum multos alios non “ verbo, sed re ipsâ fidenti esse animo doceatis.” Tandem edixit, coronati pransum irent, peractísque libationibus cum ipsis coronis ad ordines venirent. Hi autem cùm abiissent, agminis extremi duces advocavit, et his vicissim hujusmodi verba fecit:

“ Vos, Persæ, et in eorum, qui ὁμότιμοι appellantur, ordinem cooptati, “ et delecti *quidem* estis, qui in rebus quidem cæteris præstantissi-

a Αὐτὸς μόνος, &c.] Muretus legendum putat, *αὐτὸς μόνως ἔχων, καὶ τούτῳ ἀγαπῶν*. Sed non est, cur receptam lectionem deseramus, à quâ stant libri editi et MS. Bodl.

b Ἀρέσκειν] Miles is dicitur *ἀρέσκειν*, qui in munere militari fungendo diligentiam suam peritiámque ità probat, ut ducis sibi benevolentiam conciliet. Sic apostolus etiam, 2 Tim. ii, 4. de milite hoc verbo utitur;—*ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ*.

"ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ' ἡλικίᾳ φρονιμώτεροι. Καὶ τοίνυν χώ-"ραν ἔχετε οὐδὲν ἧττον ἔντιμον τῶν προστατῶν· ὑμεῖς γὰρ ὄπισθεν "ὄντες τοὺς τ' ἀγαθοὺς ἂν, ἐφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς, ἔτι "κρείττους [a] ποιοῖτε· εἴ τε τις μαλακίζοιτο, καὶ τοῦτον ὁρῶντες οὐκ ἂν "ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. Συμφέρει δ' ὑμῖν, εἴπερ τῳ καὶ ἄλλῳ, τὸ "νικᾷν, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὸ βάρος [b] τῆς στολῆς. Ἂν "δ' ἄρα ὑμᾶς καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀνακαλοῦντες ἕπεσθαι παρεγ-"γυῶσιν, ὑπακούετε αὐτοῖς· καὶ ὅπως μηδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν "ἡττηθήσεσθε ἀντιπαρακελευόμενοι αὐτοῖς, θᾶττον [c] ἡγεῖσθαι ἐπὶ "τοὺς πολεμίους. Καὶ ἀπιόντες, ἔφη, ἀριστήσαντες καὶ ὑμεῖς, ἥκετε

"mis pares videmini, et per ætatem etiam prudentiores. Itaque lo-"cum non minùs honestum, quàm ipsi præfecti, tenetis: nam cùm "in extremo sitis agmine, viros fortes intuendo eósque cohortando, "fortiores etiam efficiatis; et si quis remissior fuerit, hunc itidem "observando, *ignaviæ indulgere* eum non sinetis. Vobis autem, si "cuiquam alii, expedit, victoriâ potiri, tum ob ætatem, tum ob ar-"maturæ pondus. Itaque si ii qui primum in acie locum tenent "vos inclamando ad sequendum hortati fuerint, ipsis *velim* obtem-"peretis: et *videte* nè hâc in parte eis sitis inferiores, *nimirum* in eis "vicissim adhortandis, ut majori cum celeritate adversùs hostes præ-"eundo ducant. *Nunc* abite, inquit, et pransi cùm eritis, ad ordines

a Ποιοῖτε] Sic rescripsi Stephanum secutus et MStum Bodl. Distinctionem quoque minorum posuit ante ἐφορῶντες, ut particula ἂν ad verbum suum ποιοῖτε faciliùs referatur, eadémque clariùs hîc adpareat structura, ac in sequentibus his,—οὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. Vulgò autem est, ἔτι κρείττους ποιοῖτε.

b Τῆς στολῆς] Στολὴ, hoc in loco, non de *vestibus*, aut *vestium genere* (ut ferè alibi), sed de toto *ornatu et cultu corporis*, etiam eo, qui unicè in *armis* consistit, adhibetur. Et hæc quidem significatio, fontem si respexeris à quo στολὴ cadit, jure ei tribuenda est. Sic enim Phavorinus, Στολὴ, ἀπὸ τοῦ στέλλω. Moschopulus autem στέλλω exponit, κοσμῶ. Et στέλλεσθαι peculiariter de *armorum ornatu* usurpat *Dionys. Halic.* t. i, p. 296.—κόρη ἐσταλμένους ὁπλίσει, et, p. 337, dicit, Castorem et Pollucem Romæ in foro conspectos fuisse πολεμικὰς ἐνδεδυκότας στολάς. His adjicienda est Æliani auctoritas, *Hist. Var.* lib. iii, c. 14. Σωφρόνως ἔμελε τῶν ἄλλων στρατιωτῶν, καὶ οὖν καὶ ὅπλα καλὰ ἔχειν. Νικῶντι γὰρ, ἔλεγε, τοὺς πολεμίους τὴν καλλίστην στολὴν ἁρμόττειν· καὶ ἀποθνήσκοντι ἐν τῇ μάχῃ κεῖσθαι καλῶς ἐν καλῇ τῇ πανοπλίᾳ· ubi στολὴ, haud dubiè, *armaturam* seu *ornatum militarem* notat, cùm in sequentibus de armis tantùm agitur. Consule ipsum auctorem et quæ Cl. Perizonius ad verba adlata notavit.

c Ἡγεῖσθαι] Scripturam hanc vulgatâ illâ, ἡγεῖσθε, potiorem rectè judicant Stephanus, Leunclavius et Camerarius. Interpretes tamen ἡττηθήσεσθε ab illo participio, ἀντιπαρακελευόμενοι, separant, perinde hunc locum reddentes ac si ἀντιπαρακελεύσεσθε legeretur. Ego verò Stephano libentiùs adsentior qui illud cum verbo ἡττηθήσεσθε cohærere putat, perinde ac si diceretur, ὅπως μὴ ἐν τούτῳ ἡττηθήσεσθε, τῷ ἀντιπαρακελεύεσθαι αὐτοῖς θᾶττον ἡγεῖσθαι; et eam hîc cum ὅπως dicit esse ellipsin, cujus antea mentio facta est lib. i, p. 32. Cæterùm præceptum hoc pauld post servatum videmus: cùm enim dixerat, παρακάλων ἀλλήλους ἕπεσθαι, subjungit, οἱ δ' ὄπισθεν, αὐτῶν ἀκούσαντες, ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἐρρωμένως.

"σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι εἰς τὰς τάξεις." Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἐν τούτοις ἦσαν· οἱ δ᾽ Ἀσσύριοι [a] καὶ δὴ ἠριστηκότες ἐξῄεσάν τε θρασέως, καὶ παρετάττοντο ἐῤῥωμένως. Παρέταττε δὲ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἐφ᾽ ἅρματος παρελαύνων, καὶ τοιάδε παρεκελεύετο·

"Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. Νῦν γὰρ "περὶ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγὼν, καὶ περὶ γῆς ἐν ᾗ ἔφυτε, καὶ "περὶ οἴκων ἐν οἷς ἐτράφητε, καὶ περὶ γυναικῶν δὲ καὶ τέκνων, καὶ "περὶ πάντων ὧν [b] κέκτησθε ἀγαθῶν. Νικήσαντες μὲν γὰρ, "ἁπάντων τούτων ὑμεῖς, ὥσπερ πρόσθεν, κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ᾽ "ἡττηθήσεσθε, εὖ ἴστε ὅτι παραδώσετε ταῦτα πάντα τοῖς πολε-"μίοις· [c] ἅ τε οὖν νίκης ἐρῶντες, μένοντες μάχεσθε. [d] Μωρὸν "γὰρ, τὸ κρατεῖν βουλομένους, τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ἄοπλα "καὶ ἄχειρα ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύγοντας.

"una cum aliis coronati accedite." Et in his quidem rebus Cyri milites occupati erant: Assyrii autem, jam pransi quoque, audacter *è castris* prodibant, et acie instructâ præsentibus animis stabant. Instruebat autem eos rex ipse, curru vectus, et verbis hujusmodi cohortabatur:

"Nunc *vos*, Assyrii, viros esse fortes oportet. Jam enim de vitâ "vestrâ certamen *vobis propositum* est, et de solo in quo estis orti, et "de domiciliis in quibus educati, et de uxoribus etiam liberísque, et "de bonis quæ possidetis universis. Nam si victoriâ potiti fueritis "horum omnium domini vos, ut anteà, futuri estis: sin victi fueritis, "certò vos scire volo hostibus isthæc omnia vos tradituros esse: "itaque tanquam victoriæ cupidi, constanter pugnam sustinete. "Quippe stultum est, eos qui superiores esse velint, cæcas corporis "partes et armis ac manibus destitutas per fugam hostibus obvertere.

a Καὶ δὴ, &c.] Muretus hìc quoque, ut alibi sæpè, δὴ pro ἤδη vitiosè legi existimat. Non malè.

b Κέκτησθε] Leunclavius contextui inseruit πέπασθε, rejecto ad marginem κέκτησθε, quod illius glossam putat, imperitiâ librarii loco non debito positam. Stephanus quoque πέπασθε non improbat; cùm id à Xenophonte, cui familiaria satìs sunt verba poëtica, non uno loco, apud *Exped.* usurpatum esse constet. Sed, cùm editi omnes et MS. Bodl. Leunclavii conjecturæ adversentur, à vulgatâ lectione haud satìs causæ est cur recedamus.

c Ἅ τε] Sic edidit Leunclavius; nec aliter Stephanus legendum conjicit. Editio autem Eton. dat οἵ τε οὖν. Ald. οἷοι τε οὖν. Flor. εἶτα οὖν, Non ità commodè.

d Μωρὸν γὰρ, &c.] Locum hunc plus vice simplici imitatum esse Sallustium jam olim annotârunt eruditi. *Bel. Cat.* c. 61. "Nam, in fugâ salutem sperare, "cùm arma, queîs corpus tegitur, ab "hostibus averteris, ea verò dementia "est." Et *Jugur.* c. 115, edit. Cant. "—nec, quenquam decere, qui manus "armaverit, ab inermis pedibus auxili-"um petere, in maximo metu nudum "et cæcum corpus ad hostes vertere." Sic ferè Ulyssem compellat Diomedes, Il. Θ. v. 94, et seq.

Πῆ φεύγεις, μετὰ νῶτα βαλὼν, κακὸς ὣς, ἐν ὁμίλῳ;
Μήτις τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

"Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις ζῆν βουλόμενος φεύγειν ἐπιχειροίη· εἰδὼς "ὅτι [a] οἱ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ φεύγοντες ἀποθνήσκουσι "μᾶλλον τῶν μενόντων. Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις χρημάτων ἐπιθυμῶν, "ἧτταν προσίεται. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τά τε "ἑαυτῶν σώζουσι, καὶ [b] τὰ τῶν ἡττωμένων προσλαμβάνουσιν· οἱ δ' "ἡττώμενοι ἅμα ἑαυτούς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα ἀποβάλλουσιν;" Ὁ μὲν δὴ Ἀσσύριος ἐν τούτοις ἦν·

Ὁ δὲ Κυαξάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦρον ἔλεγεν, ὅτι ἤδη καιρὸς εἴη ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἔξω τοῦ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν, πολλοὶ ἔσονται· μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται, ἀλλ' ἴωμεν ἕως ἔτι οἰόμεθα εὐπετῶς αὐτῶν κρατῆσαι ἄν. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Ὦ Κυαξάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἥμισυ αὐτῶν ἔσονται οἱ ἡττηθέντες, εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐροῦσι, φοβουμένους τὸ πλῆθος, τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι· αὐτοὶ δὲ οὐ νομίσουσιν ἡττῆσθαι· [c] ἀλλ' ἄλλης σοι μάχης

" Stultus item, quicunque vitæ cupidus in fugam se convertat; cùm " sciat victores quidem servari incolumes, fugientes autem citiùs inter- " ire quàm resistentes. Est et is stultus qui opum cupidus, vinci se pa- " titur. Nam quis ignorat, victores et suas res conservare, et illorum " prætereà quos vicerint fortunis potiri; cùm victi et seipsos et omnia " sua simul amittant? Et hæc quidem agebat Assyrius:

Cyaxares autem ad Cyrum mittebat, qui diceret, in hostes ducendi jam tempus esse: nam si pauci, ait, adhuc illi sunt qui extra munitiones *progressi* sunt, *tamen* intereà dum *ad eos* accedemus, multi erunt: ne expectemus igitur donec *ipsi* plures nobis sint, sed eamus dum adhuc facilè superiores eis nos futuros arbitramur. Cyrus contrà respondebat, Certò te scire velim, Cyaxares, nisi ex iis plus dimidia pars victa fuerint, dicturos esse, nos multitudinem metuentes paucos *è suis* adgressos esse: ipsíque adeò se minimè victos existimabunt; sed aliud tibi prælium subeundum

a Οἱ μὲν νικῶντες, &c.] Xenophontem ad illud Homericum allusisse putat Æmil. Portus, Il. έ, v. 531.

Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι, ἠὲ πέφανται.

Eodem sensu, nec aliis penè verbis, Noster, *ἀναβ.* γ'. p. 180, *edit. Steph.* ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾷν, τῶν μὲν γὰρ νικώντων, τὸ κατακαίνειν· τῶν δὲ ἡττωμένων, τὸ ἀποθνήσκειν ἐστί. Καὶ εἴ τις γε χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω· τῶν γὰρ νικώντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

b Τὰ τῶν ἡττωμένων] Leunclavius et Stephanus dant τὰ τῶν πολεμίων ἡττωμένων. Notam tamen suspectæ vocis πολεμίων illi infixerunt. Eam autem planè nesciunt libri Ald. et Eton. et MS. Bodl. et rectè quidem abesse vel ipsa modò ex *ἀναβ.* lib. iii, adlata verba docent,—καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

c Ἀλλ' ἄλλης, &c.] Plerique editi in margine exhibent, ἄλλης σοι συμμαχίας δεήσειν, perperam, uti opinor. Si vulgata lectio sit movenda, omninò paruerim MSto Bodl. qui dat, ἄλλης σοι μάχης δεήσειν.

θεήσειεν, ἢ ἂν ἄμεινον ἴσως βυλεύσαιντο ἢ νῦν βεβύλευνται, παραδόντες ἑαυτὺς ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥσθ' ὁπόσοις ἂν βυλόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. Οἱ μὲν δὴ ἄγγελοι ταῦτα ἀκύσαντες ᾤχοντο.

Ἐν τούτῳ δ' ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων, αὐτομόλους ἄγοντες. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἰκὸς, ἠρώτα τὺς αὐτομόλυς τὰ ἐκ τῶν πολεμίων. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξίοιέν τε ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ παρατάττοι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἔξω ὤν, καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ [a] ἔξω οὖσι πολλά τε καὶ ἰσχυρὰ, ὡς ἔφασαν λέγειν τοὺς ἀκύοντας. Ἐνταῦθα εἶπεν ὁ Χρυσάντας, Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ [b] καὶ σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεσι παρακελεύσαιο, εἰ ἄρα καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσαις τὺς στρατιώτας; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ὦ Χρυσάντα, μηδέν σε λυπούντων αἱ τοῦ Ἀσσυρίου παρακελεύσεις· οὐδεμία γὰρ οὕτως ἔσαι καλὴ παραίνεσις, ἥ τις τὺς μὴ ὄντας ἀγαθὺς, αὐθημερὸν ἀκύσαντας ἀγαθὺς ποιήσει· οὐκ ἂν οὖν τοξότας γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τοῦτο μεμελετηκότες εἶεν· οὐδ' ἀκοντισὰς, οὐδὲ μὴν ἱππέας γε· οὐδὲ μὴν τά γε σώματα ἱκανοὺς πονεῖν, ἢν μὴ πρόσθεν ἠσκηκότες ὦσι. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν,

erit, in quo meliùs fortasse *sibi* consuluerint, quàm hoc tempore consuluêre, quo seipsos nobis offerunt velut è penu promendos, ut cum quanto velimus eorum numero pugnemus. Et nuntii quidem his auditis discesserunt.

Intereà Chrysantas Persa venit, et alii nonnulli ex eorum qui ὁμότιμοι appellantur ordine, qui *secum* transfugas ducebant. Et Cyrus, ut par erat, transfugas *quid* de rebus hostium *adferrent* interrogabat. Illi verò dicebant, armatos jam *è castris* prodire, regémque *ipsum* extra castra *quoque* progressum eos instruere, et cohortatione copiosâ vehementíque ad eos uti, quotquot sine intermissione prodirent, utì *quidem* eos qui audîssent *illum* adfirmare aiebant. Ibi tum Chrysantas. Quid verò, Cyre, inquit, si et tu, convocatis militibus, eos dum licet cohorteris? si fortè et tu reddas *eos* animosiores. Respondit Cyrus, Nè tibi omninò molestæ sint Assyrii adhortationes istæ Chrysanta: nam admonitio nulla tam præclara futura est, quæ *homines* minimè fortes eodem, quo *eam* audiverint, die fortes sit effectura; non sagittarios certè, nisi eam artem priùs exercuerint; non jaculatores, nec equites; imò nè id quidem efficiet, ut corporibus ad labores perferendos valeant, nisi *se* priùs exercuerint. Et Chrysantas,

a Ἔξω οὖσι] Leunclavius probâsse videtur ἰοῦσι, quod margini adscripsit. Stephanus vulgatam lectionem minimè solicitandam putat: eaque mihi satìs sana videtur.

b Καὶ σὺ συγκαλέσας, &c.] Sic edidit Stephanus: libri autem alii habent συγκαλέσα, ἕως ἔτι ἔξεστι παρακελεῦσαι, εἰ, &c. At concinnior videtur recepta lectio.

Ἀλλ᾽ ἀρκεῖ τοι, ὦ Κῦρε, ἐὰν τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνους ποιήσῃς. Ἦ καὶ δύναιτ᾽ ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἷς [a] λόγος ῥηθεὶς αὐθημερὸν αἰδοῦς μὲν ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουσάντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν κωλῦσαι, προτρέψαι δὲ ὡς χρὴ, ἐπαίνου μὲν ἕνεκα, πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δ᾽ ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, ὡς αἱρετώτερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας σωθῆναι; Ἄρ᾽ οὐκ, ἔφη, εἰ μέλλουσι τοιαῦται διάνοιαι [b] ἐγγενήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, πρῶτον μὲν νόμους ὑπάρξαι δεῖ τοιούτους, δι᾽ ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακείσεται; Ἔπειτα διδασκάλους, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις γενέσθαι, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ ἐθίζουσι ταῦτα δρᾶν, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεστάτους τῷ ὄντι νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς, ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι. Οὕτω γὰρ [c] δεῖ διατεθῆναι τοὺς μέλλοντας τοῦ ἀπὸ τῶν

Atqui satìs est, Cyre, inquit, si eorum animos cohortando meliores reddideris. Num queat, ait Cyrus, una oratio pronunciata, eodem die, pudore audientium animos implere, vel à rebus turpibus arcere, et eos monendo adducere, ut laudis gratiâ, laborem omnem, omne periculum subeundem statuant, ac mentibus *suis* infixum hoc habeant, optabilius *nimirum* esse pugnando mori, quàm fugiendo salutem adipisci. Nonne, si hujusmodi cogitationes, inquit, hominum animis inseri et in iis insidere debeant, leges primùm sint tales oportet, ut earum beneficio viris quidem fortibus honesta et liberalis vita paretur, ignavis verò et plena doloris et minimè vitalis vita præparata immineat? Deinde præceptores, ut arbitror, et magistros eis qui præsint, accedere oportet, qui *exemplo* rectè monstreant doceántque *quæ sint agenda*, hísce *eos* agendis adsuefaciant, donec insitum hoc ipsis fuerit, ut viros *semper* fortes et laudatos reapse felicissimos existiment, ignavos et infames omnium miserrimos ducant. Sic enim animati esse debent, quotquot disciplinam metu

a Εἷς λόγος, &c.] Adi sis Catilinæ orationem, *Compertum ego habeo*, &c. apud *Sallust.* loco suprà paulò memorato.

b Ἐγγενήσεσθαι] Vulgò, ἐγγραφήσεσθαι: pro quo Leunclavius reposuit in ipso textu ἐγγενήσεσθαι. Rectè quidem: nam paulò post ait Xenophon,—ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς. Hujus autem ἐγγενήσεσθαι scholion est illud ἐντραφήσεσθαι *per educationem indi*, quod itidem in margine reperiri solet; et pro quo tandem librarii ἐγγραφήσεσθαι scripserunt, et in ipsum contextum retulerunt. Stephanus etiam receptam à nobis lectionem laudat in margine.

c Δεῖ διατεθῆναι] In plerisque editis deest illud δεῖ. *Eton.* et *Argentor.* dant διατεθῆναι χρὴ, atque ità scribendum censuit Budæus. Stephanus autem voculam δεῖ ante διατεθῆναι in vetere quodam libro inventam fuisse ait: eámque adeò in textum admisit. Hunc sequendum duximus, cujus emendationem et probat Leunclavius et scripturæ ratio firma-

πολεμίων φόβυ τὴν μάθησιν κρείτλονα παρέξεσθαι. Εἰ δέ τοι ἰόντων εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν μαθημάτων ἐξίςανται, ἐν τύτῳ δυνήσεταί τις ἀποῤῥαψῳδήσας παραχρῆμα ἄνδρας πολεμικὺς ποιῆσαι, πάντων ἂν ῥᾷςον εἴη καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὴν μεγίςην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀρετήν. Ἐπειδὴ ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τύτοις ἐπίςευον ἐμμόνοις ἔσεσθαι, ὓς νῦν ἔχοντες [a] παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἠσκῦμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἑώρων παρόντας, οἳ καὶ παράδειγμα αὐτοῖς ἔσεσθε, οἵους χρὴ εἶναι, καὶ ὑποβάλλειν δυνήσεσθε ἤν τι ἐπιλανθάνωνται. Τὺς δ' ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμ' ἂν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ἢ τὺς ἀπαιδεύτυς μυσικῆς ᾆσμα καλῶς ᾀσθὲν εἰς μυσικήν. Οἱ μὲν τοιαῦτα διελέγοντο·

Ὁ δὲ Κυαξάρης πάλιν πέμπων ἔλεγεν, ὅτι ἐξαμαρτάνοι διατρίβων, καὶ ὐκ ἄγων ὡς τάχιςα ἐπὶ τὺς πολεμίυς. Καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις, Ἀλλ' εὖ μὲν ἴςω, ἔφη, ὅτι ὔπω εἰσὶν ἔξω ὅσυς ἔδει· καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλετε αὐτῷ ἐν ἅπασιν· ὅμως δὲ ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ, ἄξω ἤδη. Ταῦτα εἰπὼν,

hostili potiorem præstaturi sunt. Quòd si quis *militibus* armatis ad pugnam prodeuntibus, quo tempore multi etiam eorum quæ olim didicerant obliviscuntur, tum *demum* verba fundendo possit homines extemplò bellicosos efficere, res *sanè* omnium facillima fuerit, eam virtutem et discere et decere, quæ inter homines maxima est. Nam ego certè, inquit, nè hos quidem, quos jam ducimus et apud nosmetipsos *olim in belli studio* exercuimus, firmos futuros esse polliceri mihi ausim, nisi vos etiam præsentes intuerer, qui exemplo eis eritis, quales esse oporteat, et suggerere poteritis, si quid obliti fuerint. Eis verò, qui ad virtutem omninò instituti non sunt, mirum mihi *sanè* videatur, Chrysanta, si quid plus oratio præclarè habita ad fortitudinem profuerit, quàm musicæ imperitis benè cantatum carmen ad musicam *percipiendam*. Hujusmodi quidem illi inter se sermones habebant:

Cyaxares autem denuò per nuntios significat, *Cyrum* perperam facere qui tempus tereret, et non quàm primùm in hostes duceret. Tum verò Cyrus nuntiis respondit, Sciat planè Cyaxares, inquit, nondum tot hostes, quot oporteat, castris egressos esse: atque hoc coram omnibus ei renuntiate: quando tamen illi *sic* videtur, *copias* jam ducturus sum. Hæc lo-

re videtur: nam, propter literarum similitudinem, facilè fieri potuit, ut illud δεῖ à librariis ante διατεθῆναι omitteretur.

a Παρ' ἡμῖν αὐτοῖς] Vulgò, ἡμῖν αὐτὸς. Nos autem MStum Bodl. sequendum duximus. Atque ità sanè legit Stephanus, et in margine scribit Leunclavius.

καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, ἐξῆγε τὸ στράτευμα. Ὡς δ᾽ ἤρξατο ἄγειν ἔτι θᾶττον, ὁ μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ᾽ εἵποντο, εὐτάκτως μὲν, διὰ τὸ ἐπίστασθαί τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι· ἐῤῥωμένως δὲ, διὰ τὸ φιλονείκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τὸ τὰ σώματα ἐκπεπονῆσθαι, καὶ διὰ τὸ πάντας ἄρχοντας τοὺς πρωτοστάτας εἶναι· ἡδέως δὲ, διὰ τὸ φρονίμως ἔχειν· ἠπίσταντο γὰρ, καὶ ἐκ πολλοῦ οὕτως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ῥᾷστον τὸ ὁμόσε ἰέναι τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις, καὶ ἀκοντισταῖς, καὶ ἱππεῦσιν.

Ἕως δ᾽ ἔτι βελῶν ἔξω ἦσαν, παρηγγύα ὁ Κῦρος [a] σύνθημα, ΖΕΥ͂Σ ΣΥΜΜΑ͂ΧΟΣ ΚΑΙ` ἩΓΕΜΩΝ. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἧκε τὸ σύνθημα ἀνταποδιδόμενον, ἐξῆρχεν αὖ [b] Διοσκούροις

quutus, ad deos precatus, exercitum produxit. Cúmque celeriùs etiam ducere cœpisset, præibat ipse, milites sequebantur, servatis *illi* quidem ordinibus, quòd et tenerent et studiosè rationem ordines in progrediendo servandi exercuerint; et præsentibus animis, quòd alii alios æmularentur, quòd corpora *eorum* laboribus adsuefacta *et firmata* essent, quódque præfecti essent omnes qui primi in acie stabant; et libenter *denique*, quòd prudentiâ valerent: sciebant enim, et jampridem didicerant, tutissimum esse facillimúmque cominùs hostes invadere, præsertim qui sagittarii sint, et jaculatores, et equites.

Cúmque adhuc extra *ictum* telorum essent, Cyrus *hanc* tesseram *militibus dari* jussit, JUPITER AUXILIARIS ET DUX. Cùm autem tessera vicissim reddita ad Cyrum rediisset, ibi verò pæana Διοσκούρων

a Σύνθημα, ΖΕΥΣ] Συνθήματα, Græcis sunt historicis propriè σύμβολα φωνικὰ, seu *signa vocalia*, quæ sc. humanâ voce pronunciantur; et præfectis primùm inferioribus ab ipso imperatore propter confusionem evitandam data, ad totum deinde exercitum per successionem perveniebant. Erant plerumque fausti voces ominis, aut numinum quorundam nomina, à quibus felicem inceptorum exitum expectabat imperator. Tessera à Cæsare data erat *felicitas*, teste Hirtio, de *Bel. Afric.* c. 58. Cyrus hoc in loco adhibet Δία σύμμαχον καὶ ἡγεμόνα, et, lib. vii, Δία σωτῆρα καὶ ἡγεμόνα. Cæsar, ad Pharsalum, Ἀφροδίτη νικηφόρος. Pompeius, Ἡρακλῆς ἀνίκητος. Auctore *Appiano*, de Bell. Civil. lib. ii, p. 475, *edit. Steph.* Vide sis *Veget.* lib. iii, c. 5, et *Servium* ad Æneid. lib. vii, v. 637.

b Διοσκούροις] *Dioscouros* inter Numina Persica haud temerè recensuit Xenoph. Eos autem magi, teste Hesychio, Δεύας appellabant. Hujus verba primùm, ut in omnibus, quas vidi, editionibus leguntur, proponam; deinde, mendum scripturæ tollere conabor. Sic, igitur, Vir linguæ Græcæ peritissimus, Δεύας, τοὺς ἀκάκους θεοὺς μάγοι: nec aliter Phavorinus. Legendum puto, τοὺς ἀνακοὺς (vel ἄνακας) θεοὺς, μάγοι: nam utroque modo nominari solent *Dioscuri*. Testes sint viri summi, Bochartus, *Georg. Sacr.* p. 365. Montfauconus *Supplem. Antiq.* tom. i, lib. v, c. 4. Davisius, ad *Cicer.* de *Nat. Deor.* lib. iii, c. 21, et nè plures memorem, Hesychius ipse, Ἀνακοὶ οἱ Διόσκουροι, et, Ἄνακας, τοὺς Διοσκόρους. Restitutâ in hunc modum Hesychii scripturâ, satìs constabit, quid sibi velint verba ex eo prolata: Δεύας enim, si terminationem excipias Græcam ας, est vox planè Persica, significans *duo, gemini*. Vide eruditis. Castel. Lex. Persic. Et simili prorsùs modò Dioscuri apud Græcos Δίδυμοι appellantur: sic enim Aratus:

παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες συνεπήχησαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ· ἐν τῷ τοιούτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἧττον τοὺς ἀνθρώπους φοβοῦνται. Ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐγένετο, ἅμα πορευόμενοι οἱ ὁμότιμοι φαιδροὶ, καὶ πεπαιδευμένοι, περιορῶντες ἀλλήλους, ὀνομάζοντες [a] *παραστάτας, ἐπιστάτας, λέγοντες πολὺ τὸ, Ἄγετ' ἄνδρες φίλοι, Ἄγετ' ἄνδρες ἀγαθοὶ, παρεκάλουν ἀλλήλους ἕπεσθαι. Οἱ δ' ὄπισθεν, αὐτῶν ἀκούσαντες, ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἐῤῥωμένως. Ἦν δὲ μεστὸν τὸ στράτευμα τῷ Κύρῳ προθυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρσους, παρακελευσμοῦ, σωφροσύνης, πειθοῦς· ὅπερ οἶμαι δεινότατον τοῖς ὑπεναντίοις. Τῶν δ' Ἀσσυρίων οἱ μὲν* [b] *ἀπὸ τῶν ἁρμάτων προμαχοῦντες, ὡς ἐγγὺς ἤδη προσεμίγνυε τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ ἀνεχώρουν πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται, καὶ*

in laudem decantari solitum exorsus est, et *milites* universi religiosè magnâ voce unà canebant: nam in hujusmodi rerum statu, qui religiosi sunt, minùs homines metuunt. Pæane absoluto, ὁμότιμοι qui vocantur unà pergentes, vultu hilari, et *rite tanquam* instituti, oculis in se mutuò conversis, eos qui juxta se, quíque post se erant nominatim compellantes, *atque* hæc iterantes verba, Heus viri cari, Heus viri fortes, ad sequendum mutuò se adhortabantur. Eos autem cùm audissent, qui ponè sequebantur, vicissim primos ut præsentibus animis præirent hortabantur. Atque *adeò totus* Cyri exercitus alacritatis, gloriæ cupiditatis, roboris, fiduciæ, cohortationis, prudentiæ, obedientiæ plenus erat: quod maximè equidem adversariis terribile puto. Apud Assyrios autem ii, qui de curribus ante aciem primi pugnare solebant, cùm jam propiùs accessit agmen Persicum, currus conscenderunt, et ad copias suas recesserunt: sagittarii verò, et ja-

Κρατὶ δὲ οἱ δίδυμοι· μέσσῃ δ' ὑπὸ καρκίνος ἐστί·

ut apud Latinos, *gemini:*

Et natos geminos invises sub caput Arcti.

Cicero. Idem in *Fragmentis Poëm.*

Et gemini clarum jactantes lucibus ignem.

Meritò autem ii Δίδυμοι appellantur, cùm is, secundùm Etymol. M. propriè δίδυμος sit, ὁ μεθ' ἑτέρου τεχθεὶς ἐκ μιᾶς συλλήψεως· vel, ὁ σὺν ἑτέρῳ ἐξελθὼν τῆς γαστρός.

a Παραστάτας, &c.] De his consule Indicem *Vocabul. Militar.*

b Ἀπὸ τῶν ἁρμάτων] Sic restituendum hunc locum censuerunt Stephanus et Leunclavius, cùm anteà legeretur οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων προμαχοῦντες. Planè mendosè. Nam qui de castrorum munitionibus propugnarent, in hoc quidem conflictu, nulli erant. Itaque sana omninò videtur, quam damus, scriptura, ut intelligantur ii, qui, pro more Gentium Orientalium, de curribus in primâ acie pugnabant, quò copias hostiles curruum suorum impetu disjicerent. Camerarius quidem, teste Leunclavio, sic reddidit, ut eum ἁρμάτων reperisse suis in libris, non ἐρυμάτων, pateat. Stephanus eandem vocem in vetere quodam inveniri ait: MS. certè Bodl. eam clarè repræsentat in margine, licèt in textu det ῥυμάτων, quod ratione spiritùs propiùs ad receptam lectionem, quàm vulgatum illud ἐρυμάτων, accedit.

ἀκοντισταὶ, καὶ σφενδονῆται αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ βέλη πολλῷ πρὶν ἐξικνεῖσθαι. Ὡς δ' ἐπιόντες οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφιεμένων βελῶν, ἐφθέγξατο δὴ ὁ Κῦρος· Ἄνδρες ἄριστοι, ἤδη θᾶττόν τις ἰὼν ἐπιδεικνύτω ἑαυτὸν καὶ παρεγγυάτω. Οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν τοῦτο· ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ μένους καὶ τοῦ σπεύδειν συμμίξαι, δρόμου τινὲς ἤρξαντο· συνεφείπετο δὲ καὶ πᾶσα ἡ φάλαγξ δρόμῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἐπιλαθόμενος τοῦ βάδην, δρόμῳ ἡγεῖτο· καὶ ἅμα ἐφθέγγετο, Τίς [a] ἐφέπεται; Τίς ἀγαθός; Τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; Οἱ δὲ ἀκούσαντες, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐφθέγγοντο· καὶ διὰ πάντων δὴ, ὥσπερ παρηγγύα, οὕτως ἐχώρει· Τίς ἕψεται; Τίς ἀγαθός; Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτως ἔχοντες ὁμόσε ἐφέροντο· οἱ γεμὴν πολέμιοι οὐκέτι ἐδύναντο μένειν, ἀλλὰ στραφέντες ἔφευγον εἰς τὸ ἔρυμα. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι κατὰ τὰς εἰσόδους ἑπόμενοι, ὠθουμένων αὐτῶν, πολλοὺς [b] ἀπέκτειναν· τοὺς δ' εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπτοντας ἐπεισπηδῶντες, ἐφό-

culatores, et funditores tela sua multò prius emisêre quàm *ad hostem* pervenire possent. Ubi autem Persæ inruentes *jam* tela conculcarunt, tum Cyrus *ità* loquutus est: Jam, viri fortissimi, celeriùs *vestrûm* aliquis procedens sui det specimen, et *aliis idem* significet. Et alii idem hoc *aliis* tradiderunt; præ alacritate autem et ardore animi et manum conserendi studio, currere quidam cœperunt: atque adeò tota simul phalanx *eos* curriculò secuta est. Ipse Cyrus etiam gradatim incedere oblitus, cursu præibat: et simul clamabat, Quis sequitur? Quis vir fortis? Quis primus virum prosternet? Quod illi cùm audîssent, hoc ipsum proferebant; adeóque per universos, ut *ipse* cohortari inceperat, ità *vox hæc* didita erat; Quis sequetur? Quis fortis? Hoc igitur Persæ cum impetu in congressum ferebantur: hostes verò non ampliùs subsistere poterant, sed terga vertentes ad munitionem fugâ se recipiebant. Persæ contrà ad *ipsos castrorum* aditus insequuti, dum illi protrudendo premerent, multos occiderunt, et in eos: qui in fossam delaberentur, insilien-

a Τίς ἐφέπεται] Hanc lectionem retinent omnes editi; quorum tamen ad margines ἕψεται apponi solet; atque ità quidem dat MS. Bodl. Sequentia mox ista, Τίς ἕψεται; Τίς, &c. marginis huic et MSti lectionem ortum dedisse videntur: sed, idoneam causam non video, cur idem *tempus* in utroque loco necessariò sit servandum. Budæus quidem bis posuit ἐφέπεται, ut posteriora hæc—οὕτως ἐχώρει· Τίς ἐφέπεται; Τίς, &c. prioribus illis Cyri verbis responderent. At satìs placet recepta lectio.

b Ἀπέκτειναν] Leunclavius verbo κατεστρώννυσαν, in margine reperto, potiùs quàm ἀπέκτειναν, Xenophontem usum arbitratùr. Sed, cùm à vulgatâ lectione stent editi simul et MS. Bodl. eam minimè rejiciendam censuimus. Opinor equidem librarios κατεστρώννυσαν illud, à Leunclavio tanto opere laudatum, ex Zonaræ *Annal.* hausisse, qui cladem hanc Assyriorum his verbis describit: Καὶ οἱ Πέρσαι αὐτοῖς ἐφεπόμενοι, ὠθουμένων αὐτῶν, πολλοὺς κατεστρώννυσαν, τοὺς, &c. Tom. i, lib. iii, p. 150, *edit. Par.*

νευον, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ ἵππους· ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς τὰς τάφρους ἠναγκάσθη φεύγοντα συνεισπεσεῖν. Καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἱππεῖς, ὁρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τοὺς ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνέκλιναν καὶ τούτους. Ἔνθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων. Οἱ δ' ἐντὸς τοῦ ἐρύματος τῶν Ἀσσυρίων ἑστηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου, τοξεύειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς ἀποκτείνοντας οὔτε ἐφρόνουν, οὔτ' ἐδύναντο, διά τε τὰ δεινὰ ὁράματα, καὶ διὰ τὸν φόβον. Τάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν Περσῶν τινὰς διακεκοφότας πρὸς τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύματος, ἐτράποντο καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἔφευγον. Ἰδοῦσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔθεον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεώτεραι [a] καταῤῥηγνύμεναι τοὺς πέπλους, καὶ δρυπτόμεναι, καὶ ἱκετεύουσαι [b] πάντας ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτάς, ἀλλ' ἀμῦναι καὶ τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. Ἔνθα δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις στάντες ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς κεφαλάς,

tes, viros simul et equos interfecerunt: nam currus quidam in fugâ coacti sunt in fossas decidere. Hæc cùm Medorum etiam cernerent equites, in hostium equitatum inruebant: at hi eorum quoque impetum declinabant. Ibi verò et equorum et hominum persecutio, et cædes utrorumque evenit. Assyrii autem qui intra munitionem supra caput fossæ constiterant, de sagittis et jaculis in eos emittendis, qui *suos* occidebant, nec cogitabant, nec *ità quidem facere* poterant, cùm ob terribilia *ista* spectacula, tum propter metum. Cúmque mox etiam animadvertissent quosdam Persas ad munitionis aditus perrupisse, terga vertebant et à partibus *fossarum* editioribus diffugiebant. Ubi verò et Assyriorum et sociorum uxores viderunt etiam in castris jam fugam fieri, clamorem tollebant, discurrebántque *hinc inde* consternatæ, aliæ liberos habentes, juvenili ætate aliæ, vestes discindentes, ora dilaniantes, obsecrantésque eos quibuscunque occurrerunt, nè se fugiendo desererent, sed et liberos, et ipsas *uxores*, et seipsos tuerentur. Atque hìc *demum* reges ipsi qui cum fidissimis ad *castrorum* aditus constiterunt, conscensis eminentioribus locis,

a Καταῤῥηγνύμεναι, &c.] De Orientalibus vestes in summo mœrore scindentibus vide quæ suprà adtulimus, p. 134.

b Πάντας ὅτῳ] Sic libri constanter omnes. Stephanus tamen πάντα laudat, utpote quod se judice meliùs cum ὅτῳ conveniret. Mirum est sic putâsse eum, quem certè non fugerat, structuræ hujus non pauca apud Nostrum reperiri exempla, lib. vii,—καὶ πάντα πειρωμένους ποιεῖν, ὅ, τι ᾤοντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, ubi plurali πάντα singularis ὅ, τι subjungitur. Similiter apud Homerum:

——αἵ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅ, τις σφέας εἰσαφίκηται.—Odys. μ'. v. 39, et seq.

καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Ὡς δ᾽ ἔγνω ὁ Κῦρος τὸ γιγνόμενον, δείσας μὴ εἰ καὶ βιάσαιντο εἴσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖέν τι, παρεγγύησεν ἐπὶ πόδα ἀνάγειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. Ἔνθα δὴ ἔγνω τις ἂν τοὺς ὁμοτίμους καὶ πεπαιδευμένους ὡς δεῖ· ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπείθοντο, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. Ὡς δ᾽ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ἔστησαν κατὰ χώραν πολλῷ μᾶλλον χορῶν ἀκριβῶς εἰδότες ὅπου ἔδει [a] ἕκαστον γενέσθαι.

et pugnabant ipsi, et alios cohortando excitabant. Cyrus autem ubi quid ageretur animadvertit, veritus nè si etiam intrò vi perrumperent, pauci cùm essent à multis detrimenti aliquid caperent, extra telorum ictus pedem referrent, dictóque audientes essent, edixit. Ibi tum agnovisset aliquis *Persas*, qui ὁμότιμοι appellantur, etiam *ità* institutos, ut oporteret; nam et ipsi celeriter parebant, et aliis *idem* celeriter denuntiabant. Cúmque *jam* extra telorum ictus essent, suo *eorum quisque* loco constiterunt aptiùs multò, quàm *soleat canentium saltantiúmque* cœtus, quòd accuratè nôrint quo quemque loco stare oporteret.

[a] Ἕκαστον, &c.] Stephanus edidit—— ἔδει ἕκαστον αὐτῶν γενέσθαι. Vitiosè autem αὐτῶν pro αὐτῶν, opinor, dederunt operæ. In MSto Bodl. non comparet hoc pronomen: et Leunclavius id in margine tantùm repræsentat: nec aliter ferè cæteri editi. Ipse Stephanus ad id notam, quæ mendum indicet, adposuit: atque adeò minimè recipiendum putavimus.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ΄.

ΜΕΙΝΑΣ δὲ ὁ Κῦρος μέτριον χρόνον αὐτοῦ σὺν τῷ στρατεύματι, καὶ δηλώσας ὅτι ἕτοιμοί εἰσι μάχεσθαι, εἴ τις ἐξέρχοιτο, ὡς οὐδεὶς ἐξῄει, ἀπήγαγεν ὅσον ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ κατεστρατοπεδεύσατο· φυλακάς τε καταστησάμενος, καὶ σκοποὺς προπέμψας, στὰς εἰς τὸ μέσον συνεκάλεσε τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· “Ἄνδρες
“ Πέρσαι, πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς ἐγώ τε ἐπαινῶ ὅσον δύναμαι, καὶ
“ ὑμεῖς πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωτηρίας.
“ Τούτων μὲν οὖν χρὴ χαριστήρια, ὧν ἂν ἔχωμεν, τοῖς θεοῖς ἀποτε-
“ λεῖν. Ἐγὼ δὲ σύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ (τὸ γὰρ γεγενη-
“ μένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν ἀποτετέλεσται)· ὧν δ' ἕκαστος
“ ἄξιος, ἐπειδὰν παρ' ὧν προσήκει πύθωμαι, τότε τὴν ἀξίαν
“ ἑκάστῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειράσομαι ἀποδιδόναι. Τὸν δ' ἐμοῦ
“ ἐγγύτατα ταξίαρχον Χρυσάνταν οὐδὲν παρ' ἄλλων δέομαι
“ πυνθάνεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς οἶδα οἷος ἦν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα,

CYRUS, ubi paulisper istic cum exercitu constitisset, ac *suos* paratos esse declarâsset ad pugnandum, si quis *castris* egredi vellet, exeunte nemine, *suos* eò, quò commodum *ipsi* visum est, abduxit, et castra metatus est: cûmque locâsset excubias, et speculatores præmisisset, in medio stans suos convocavit milites, et hujusmodi orationem habuit:
“ Primùm equidem, Persæ, deos laudibus quàm possum maximis
“ veneror, atque vos omnes *pariter eos*, ut arbitror, *veneramini:* quip-
“ pe qui et victoriâ potiti sumus et salute. Et ob hæc quidem diis gra-
“ tias, quibuscunque rebus possumus, persolvere *nos* oportet. Vos
“ autem equidem omnes jam collaudo (nam quæ *jam* gesta res est, cum
“ vestrûm *ea* omnium decore confecta est): verùm ubi ex iis à quibus
“ par est sciscitatus fuero, quibus quisque se dignum præbuit, tunc de-
“ bitum cuique honorem conabor et verbis et ipsâ re retribuere. De
“ Chrysanta verò cohortis præfecto mihi proximo percontari alios non
“ necesse habeo, cùm ipse nôrim qualem se præbuit: nam alia quidem,

" ὥσπερ οἶμαι καὶ ὑμεῖς πάντες, ἐποίει· ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγ-
" γύησα ἐπανάγειν, καλέσας ὀνομαστὶ αὐτὸν, ἀνατεταμένος οὗτος
" τὴν μάχαιραν, ὡς παίσων πολέμιον, ὑπήκουσέ τε μου εὐθὺς,
" καὶ ἀφεὶς ὃ ἔμελλε ποιεῖν, τὸ κελευόμενον ἔπραττεν· αὐτός
" τε γὰρ ἐπανήγαγε, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπισπερχῶς πα-
" ρηγγύα· ὥστ' ἔφθασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας πρὶν
" τοὺς πολεμίους κατανοῆσαί τε ὅτι ἀναχωροῦμεν καὶ τόξα ἐν-
" τείνασθαι, ἢ τὰ παλτὰ ἐπαφεῖναι· ὥστ' αὐτός τε ἀβλαβὴς,
" καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἄνδρας ἀβλαβεῖς διὰ τὸ πείθεσθαι παρέ-
" χεται. Ἄλλους δ', ἔφη, ὁρῶ τετρωμένους, περὶ ὧν ἐγὼ
" σκεψάμενος ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώθησαν, τότε τὴν γνώμην περὶ
" αὐτῶν ἀποφανοῦμαι. Χρυσάνταν δὲ, καὶ ἐργάτην τῶν πο-
" λεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι ἱκανὸν καὶ ἄρχειν,
" χιλιαρχίᾳ μὲν ἤδη τιμῶ· ὅταν δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ
" Θεὸς δῷ, οὐδὲ τότε ἐπιλήσομαι αὐτοῦ. Καὶ πάντας δὲ ὑμᾶς
" βούλομαι, ἔφη, ὑπομνῆσαι· ἃ γὰρ νῦν εἴδετε ἐν τῇ μάχῃ τῇδε,
" ταῦτα ἐνθυμούμενοι μήποτε παύσησθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς
" αἰεὶ κρίνητε, πότερον ἡ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ φυγὴ σώζει τὰς
" ψυχὰς, καὶ πότερον οἱ μάχεσθαι θέλοντες, ῥᾷον ἀπαλλάττου-
" σιν ἢ οἱ οὐκ ἐθέλοντες, καὶ ποίαν τινὰ ἡδονὴν τὸ νικᾷν παρέχει·

" quæcunque vos etiam omnes *fecisse* arbitror, præstitit: et cùm
" ego pedem referre jussi, compellato nominatim ipso, etsi gladium
" sustulerat ille, et percussurus hostem, statim *tamen* mihi paruit,
" eóque omisso quod facturus erat, ut jusseram fecit: nam et ipse
" *suos* abduxit, et aliis *idem faciendum* studiosè admodùm significavit:
" adeò ut priùs extra teli jactum cohortem collocaret, quàm hostes
" animadverterent, nos pedem referre, quámque arcus tenderent, et
" palta in nos ejacularentur: *unde fit* ut et ipse illæsus sit, et milites
" suos per obedientiam incolumes præstet. Alios autem *quosdam*,
" inquit, vulneratos video, de quibus, ubi consideravero quo tempore
" vulnera acceperint, tum *demum* sententiam *meam* aperiam. Chry-
" santam verò, et in rebus bellicis strenuum, et prudentem, et ad acci-
" piendum imperium et imperandum idoneum, in præsentiâ quidem
" honore tribunatûs adficio; et cùm Deus aliquid etiam aliud boni
" largietur, nè tunc quidem ejus obliviscar. Quin vos etiam univer-
" sos, ait, admonitos volo: nam quæ modò in hâc pugnâ vidistis, ea
" vobis in animis vestris nunquam non cogitanda sunt, ut ipsi semper
" statuatis, utrùm virtus an fuga vitam magìs conservet, et utrùm ii
" qui pugnare volunt, faciliùs se *pugnæ* discrimine defunctos præstent,
" an illi qui *pugnare* nolunt, et cujusmodi voluptatem adferat victoria:

« ταῦτα γὰρ νῦν ἄριστα κρίναιτ' ἄν, πεῖράν τε αὐτῶν ἔχοντες, καὶ
« ἄρτι γεγενημένου τοῦ πράγματος. Καὶ ταῦτα μὲν, ἔφη, αἰεὶ δια-
« νοούμενοι, βελτίους ἂν εἴητε· νῦν δὲ, ὡς καὶ θεοφιλεῖς, καὶ ἀγαθοὶ, καὶ
« σώφρονες ἄνδρες, δειπνοποιεῖσθε, καὶ σπονδὰς τοῖς θεοῖς ποιεῖσθε,
« καὶ παιᾶνα ἐξάρχετε, καὶ ἅμα τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖτε."

Εἰπὼν ταῦτα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἤλασε· καὶ πρὸς Κυαξάρην ἐλθὼν, καὶ συνησθεὶς ἐκείνῳ κοινῇ, ὡς εἰκὸς, καὶ ἰδὼν τἀκεῖ καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. Καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ὡς ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Οἱ δὲ Ἀσσύριοι, [a] ἅτε τεθνηκότος τοῦ ἄρχοντος, καὶ σχεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, ἠθύμουν μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεδίδρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Ὁρῶντες δὲ ταῦτα ὅ, τε Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι [b] αὐτῶν, ἠθύμουν· πάντα μὲν γὰρ ἦν χαλεπά· ἀθυμίαν δὲ πᾶσι πλείστην παρεῖχεν ὅτι τὸ ἡγούμενον φῦλον τῆς στρατιᾶς διεφθάρθαι ἐδόκει ταῖς γνώμαις· οὕτω δὴ ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδον, καὶ

"de his enim optimè jam statuere possitis, cùm et periculum vosmet
" ipsi feceritis, et res *ipsa* recens gesta sit. Atque hæc si usque animo
" versetis, ait, meliores evasuri estis: nunc, ut deo cari, et fortes, et
" prudentes viri, cœnam instruite, diis libate, pæana præcinite, simul
" *ut fiat* id quod denuntiatum est providete."

Hæc cùm dixisset, equo conscenso provectus est; atque ubi ad Cyaxarem venisset, et cum eo communem *ex gratulatione mutuâ*, ceu par erat, voluptatem cepisset, quæque gererentur ibi vidisset, ac num aliquâ ipsi re opus esset rogâsset, suum ad exercitum revectus est. Et Cyri quidem milites posteaquam cœnati essent, et excubias locâssent, utì conveniebat, quieti se dederunt. Assyrii verò, quorum nimirum et princeps, et cum eo ferè fortissimus quisque occubuerat, universi animis concidebant, multi etiam eorum ex castris noctu diffugiebant. Hæc autem cùm Crœsus cæterique eorum socii viderint, animis deficiebant: nam erant omnia quidem dira: maximum verò mœrorem omnibus præbebat, quod ea natio, quæ in exercitu principatum teneret, penè alienatâ esse mente videbatur: itaque castra deserunt, et

a Ἅτε τεθνηκότος τοῦ ἄρχοντος, καὶ, &c.] Scil. *Neriglissorus*, qui jam quatuor annos regnaverat. Similem autem Persarum stragem Curtius eâ, quâ solet, elegantiâ describit, lib. iii, c. 11. "Circa "currum Darii jacebant nobilissimi du- "ces, ante oculos regis egregiâ morte "defuncti omnes, &c." Cladem verò Assyriorum, et Crœsi fœderatorúmque fugam verbis penè Xenophontéis exposuit Zonaras, tom. i, l. iii, p. 150, et seq.

b Αὐτῶν, ἠθύμουν] Editi plerique dant αὐτῶν πάντες ἠθύμουν. Sed, MS. Bodl. edit. *Ald.* et *Argentor.* et Philelphus illud πάντες non agnoscunt: ideóque nec ipsi admisimus; Stephanus quidem et Leunclavius ad id olim, tanquam importunè immissum, notam apposuerunt.

ἀπέρχονται νυκτός. Ὡς δ᾽ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς διαβιβάζει ὁ Κῦρος τοὺς Πέρσας πρώτους· κατελέλειπτο δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν πρόβατα, πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δὲ ἅμαξαι πολλῶν ἀγαθῶν μεσταί· ἐκ δὲ τούτου διέβαινον ἤδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαξάρην Μῆδοι πάντες, καὶ ἠριστοποιοῦντο ἐνταῦθα. Ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑαυτοῦ ταξιάρχους, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα· Οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἀγαθὰ, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι, θεῶν ἡμῖν ταῦτα διδόντων. Νῦν γὰρ ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβούμενοι ἡμᾶς ἀποδεδράκασιν, αὐτοὶ ὁρᾶτε· οἵτινες δὲ ἐν ἐρύματι ὄντες ἐκλιπόντες τοῦτο φεύγουσι, πῶς τούτους οἴεται ἄν τις μεῖναι ἰδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; Οἵτινες δὲ ἄπειροι ἡμῶν ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, [a] πῶς νῦν γ᾽ ἂν ὑπομείνοιεν, ἐπεὶ ἥττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ᾽ ἡμῶν πεπόνθασιν; Ὧν δὲ [b] οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ [c] φαυλότεροι ἐκεί-

noctu discedunt. Ubi verò illuxisset, et castra hostium à militibus vacua cernerentur, mox Cyrus Persas primos *eò* traducit: ab hostibus autem multæ oves, bovésque multi, multa etiam bonis multis referta plaustra relicta erant: deindè Medi quoque qui erant cum Cyaxare jam *in eq* transierunt omnes, ibíque prandium parârunt. Cùm autem pransi essent, Cyrus suos cohortium præfectos convocavit, et in hunc modum loquutus est: Qualia, viri, quantáque bona, divinitùs nobis oblata, dimittere videmur? Jam enim videtis ipsi, metu nostri permotos hostes in fugam se conjecisse; qui autem munitionibus, in quibus erant, desertis fugam capiunt, hos quonam modo possit existimare quisquam substituros, ubi nos in planitie viderint? Qui *nec item* minimè sustinuerunt, cùm nec dum experti nos essent, quo pacto nunc sustinebunt, cùm et victi, et multis à nobis incommodis adfecti sunt? Et quorum fortissimi *quique* occiderunt, quomodo illorum vilis-

a Πῶς νῦν, &c.] Infelici quippe prælio militum terteri animos, cùm multiplex historicorum testimonium, tum præcipuè finis orationis Phormionéæ docet: Ἀναμιμνήσκω δ᾽ αὖ ὑμᾶς, ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλούς· ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὁμοῖαι εἶναι. Thucyd. lib. ii, p. 138, *edit. Oxon.*

b Οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι] Pro lugubri scilicet eo belli eventu, quem bini his versibus expressêre tragici:

——πόλεμος οὐδέν᾽ ἄνδρ᾽ ἑκὼν
Αἱρεῖ πονηρὸν, ἀλλὰ τοὺς χρηστοὺς ἀεί.

Sophoc. in Philoct. p. 401, *edit. H. Steph.* 4to.

Φιλεῖ τοι πόλεμος οὐ πάντ᾽ εὐτυχεῖν·
Ἐσθλῶν δὲ χαίρει πτώμασιν νεανίσκων.

Euripides, citante Stobæo.

c Φαυλότεροι] Superlativi gradûs vicem hîc supplet comparativus, ut apud Matt. xi, 11,—ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, &c. et, xviii, 1. Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν: et 1 Cor. xiii, 13. Me quidem minimè fugit, πονηρότατοι, in hoc loco Xenophontéo, et φαυλότατοι à Leunclavio alíisque laudari. Sed, lectionem à nobis receptam non temerè solicitandam putamus, cùm eam MS. Bodl. et editi melioris notæ omnes præstent, et eandem *graduum* permutationem alio reperiamus. Dictis fidem faciat poëta Teins:

νων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; Καί τις εἶπε, Τί οὖν οὐ διώκομεν ὡς τάχιστα, καταδήλων γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; Καὶ ὃς εἶπεν, Ὅτι ἵππων προσδεόμεθα· οἱ μὲν γὰρ κράτιστοι τῶν πολεμίων, οὓς μάλιστα καιρὸς ἦν ἢ λαβεῖν ἢ ἀποκτεῖναι, οὗτοι ἐφ' ἵππων [a] νέονται· οὓς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοί, διώκοντες δὲ αἱρεῖν οὐχ ἱκανοί. Τί οὖν, ἔφασαν, οὐκ ἐλθὼν Κυαξάρει ταῦτα λέγεις; Καὶ ὃς εἶπε, Συνέπεσθε τοίνυν μοι πάντες, ὡς εἰδῇ ὅτι πᾶσιν ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. Ἐκ τούτου εἵποντό τε πάντες, καὶ ἔλεγον οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκουν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.

Καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι ἤρχοντο τοῦ λόγου, ὥσπερ ὑπεφθόνει· ἅμα δ' ἴσως καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν (καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὤν, καὶ τῶν ἄλλων Μήδων ἑώρα πολλοὺς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντας)· εἶπε δ' οὖν ὧδε, "Ἀλλ', ὦ Κῦρε, ὅτι μὲν μάλιστα ἀνθρώπων "μελετᾶτε ὑμεῖς οἱ Πέρσαι πρὸς μηδεμίαν ἡδονὴν ἀπλήστως δια-"κεῖσθαι, καὶ ὁρῶν καὶ ἀκούων οἶδα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῆς μεγίστης ἡδο-

simi nobiscum pugnare velint? Et *hic* quidam, Cur igitur non quàm celerrimè, inquit, *eos* persequimur, cùm *tanta* nobis bona manifestè adeò offerantur? Respondit ille, Quoniam equis adhuc nobis opus est: hostium enim qui præstantissimi sunt, quos nobis commodum maximè esset vel capere vel occidere, *domum* equis vecti redeunt: quos deorum ope nos in fugam quidem vertere potuimus, at nos *sumus* ad eos persequendo capiendos idonei. Cur igitur, inquiunt, non Cyaxarem accedis, atque hæc ipsi exponis? Et ille, Vos ergò, ait, omnes unà me sequimini, ut omnibus nobis hæc placere videat. Tum verò universi *Cyrum* sequebantur, et quæ viderentur ad rem, quam postulabant, accommodata dicebant.

Et Cyaxares, partim quòd illi *hâc de re* sermonem primi injecissent *iis* quasi subinvidebat; partim, rectè se fortasse facturum existimabat, si rursùm periculum non adiret (nam et ipse hilaritati se tunc dedebat, et de cæteris Medis complures hoc ipsum facere videbat): itaque in hunc modum respondit, "Enimverô, Cyre, vos Persas *omnium* hominum max-"imè id operam dare, ut insatiabili nullius voluptatis cupiditate tenea-"mini et oculis et auditu compertum habui: mihi verò multò magìs ex-

Χαλεπὸν τὸ μὴ φιλῆσαι,
Χαλεπὸν δὲ καὶ φιλῆσαι·
Χαλεπώτερον δὲ πάντων
Ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα.—Ode 46.

Et de hâc quidam *graduum* mutatione lectores etiam monent grammatici.

a Νέονται] Vulgò, ἐφ' ἵππων ἴσονται. Nos Leunclavii Stephaníque fidem secuti sumus, qui, ἴσονται illo ad marginem rejecto, reposuerunt ἐφ' ἵππων νέονται, sicut, Leunclavio auctore, in vetustis libris legitur. Atque hoc verbo ποιητικωτέρῳ usum esse Xenophontem, mirabitur nemo, ut rectè observat Leunclavius, qui ejus lectioni familiariter adsueverit. In primis enim Homerica, de quorum numero etiam hoc est, ab eo usurpari solent.

" νῆς πολὺ, μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ εἶναι. Μείζω δὲ ἡδονὴν " τί παρέχει ἀνθρώποις εὐτυχίας, ἣ νῦν ἡμῖν παραγεγένηται; " Ἢν μὲν τοίνυν, ἐπεὶ εὐτυχοῦμεν, σωφρόνως διαφυλάττωμεν αὐ-" τὴν, ἴσως δυναίμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γηρᾶν· εἰ δ' " ἀπλήστως χρώμενοι ταύτῃ, ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν, " ὁρᾶτε μὴ πάθωμεν ἅπερ πολλοὺς μὲν λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πε-" πονθέναι, διὰ τὸ εὐτυχεῖν οὐκ ἐθέλοντας παύεσθαι πλέοντας ἕως " ἂν ἀπόλωνται· πολλοὺς δὲ νίκης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένους, καὶ " τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. Καὶ γὰρ εἰ μὲν οἱ πολέμιοι ἥττους " ὄντες ἡμῶν ἔφευγον, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τοὺς ἥττους ἀσφαλῶς " εἶχε· νῦν δὲ κατανόησον πόστῳ αὐτῶν μέρει πάντες μαχεσάμενοι " νενικήκαμεν· οἱ δ' ἄλλοι ἄμαχοί εἰσιν· οὓς εἰ μὲν μὴ ἀναγ-" κάσοιμεν μάχεσθαι, ἀγνοοῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς, δι' ἀμα-" θίαν καὶ μαλακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γνώσονται ὅτι καὶ ἀπιόντες " οὐδὲν ἧττον κινδυνεύουσιν ἢ μένοντες, [a] ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν " αὐτοὺς, καὶ εἰ μὴ βούλονται, ἀγαθοὺς γενέσθαι. Ἴσθι γὰρ " ὅτι οὐ σὺ μᾶλλον τὰς ἐκείνων γυναῖκας καὶ παῖδας ἐπιθυμεῖς " λαβεῖν, ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. Ἐννόει δ' ὅτι, καὶ [b] αἱ σύες ἐπει-

" pedire videtur, maximâ continentur frui voluptate. Quid autem " voluptatem hominibus majorem adfert, quàm prospera fortuna, quæ " *quidem* hoc tempore nobis obtigit? Si ergò, cùm prosperâ utamur " fortunâ, prudenter eam conservemus, in vitâ fortassè beatâ sine " periculis senescere possimus: sin hâc minimè satiati, aliam ex aliâ " persequi conabimur, videte, nè idem nobis accidat, quod accidisse " multis in mari dicitur, ut, propterea quòd bonâ usi sint fortunâ, " finem navigandi facere nollent, donec *naufragio* interirent; itidem-" que multis, qui victoriam adepti, dum alteram expeterent, prio-" rem etiam amiserunt. Nam si hostes, pauciores cùm nobis essent, " in fugam se dederunt, fortassè et persequi pauciores tutum esset: " nunc verò consideres *velim*, cum quantulâ ipsorum parte *nos* omnes " congressi vicerimus; cæteri autem pugnâ abstinebant: quos si ut " pugnent non cogemus, et nostrûm et sui ipsorum ignari, propter " imperitiam et animi mollitiem discedent: sin animadvertent, nihilo se " minùs in periculo fore, si abeant, quàm si resistant, *vide*, nè cogamus " eos ut etiam præter animi sententiam fortiter se gerant. Nam scire " debes, non magìs illorum uxores ac liberos capiendi te cupidum " esse, quàm illi servandi sint *cupidi*. Etiam sues cogita, posteaquam

a Ὅπως μὴ, &c.] Ellipticam hanc locutionem jam supra p. 25, attigimus.

b Αἱ σύες, &c.] De his ità Noster in Κυνηγ. Τὰ δὲ νεογνὰ (forsan, νεογενῆ, aut νεογνὰ) αὐτῶν ὅταν ἁλίσκηται, χαλεπῶς πάνυ τὸ ἀπέχει. Οὔτε γὰρ μονοῦνται ἕως ἂν

“ ἐὰν ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ πολλαὶ οὖσαι σὺν τοῖς τέκνοις·
“ ἐπειδὰν δέ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων, οὐκέτι φεύγει,
“ οὐδ᾽ ἢν μία τύχῃ οὖσα, ἀλλ᾽ ἵεται ἐπὶ τὸν λαμβάνειν πει-
“ ρώμενον. Καὶ νῦν μὲν ἐπικατακλείσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα,
“ παρέσχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥστε ὁπόσοις ἐβουλόμεθα αὐτῶν
“ μάχεσθαι· εἰ δ᾽ ἐν εὐρυχωρίᾳ πρόσιμεν αὐτοῖς, καὶ μαθήσονται,
“ χωρὶς γενόμενοι, οἱ μὲν κατὰ πρόσωπον ἡμῖν, ὥσπερ νῦν, ἐναν-
“ τιοῦσθαι, οἱ δ᾽ ἐκ πλαγίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου πλαγίου, οἱ δὲ
“ καὶ ὄπισθεν· ὅρα μὴ πολλῶν ἑκάστῳ ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν
“ δεήσοι. Πρὸς δ᾽ ἔτι, ἔφη, οὐ βουλοίμην ἂν ἔγωγε νῦν ὁρῶν Μήδους
“ εὐθυμουμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι.”

Καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ μηδένα σύ γε ἀναγκά-σῃς, ἀλλὰ τοὺς ἐθέλοντάς μοι ἕπεσθαι δός· καὶ ἴσως ἄν σοι καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἑκάστῳ ἥκοιμεν ἄγοντες ἐφ᾽ οἷς πάντες εὐθυμήσεσθε. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων οὐ διωξόμεθα· (πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοιμεν;) ἢν δέ τι ἢ ἀπεσχισμένον τοῦ στρατεύματος λάβωμεν, ἤ τι ὑπολειπόμενον, ἥξομεν πρός σε ἄγοντες. Ἐννόει δ᾽, ἔφη, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σὺ ἐδέου, ἤλθο-

“ conspectæ sunt, cum prole *suâ* fugere, tametsi multæ numero sint:
“ cùm verò quis de pullis earum venetur aliquem, non *jam* ampliùs,
“ nè si una quidem sit, fugit, sed eum qui capere conatur invadit.
“ Nunc quidem cùm sese in munitionem incluserint, potestatem nobis
“ fecêre velut è penu quodam promendi et pugnandi cum tanto eorum
“ numero, quanto nobis visum esset: at si latâ in planitie ad ipsos
“ accedemus, divisísque copiis discent, partim nobis à fronte, quem-
“ admodùm modò *accidit*, obsistere, partim ab latere uno, partim ab
“ altero, partim etiam à tergo; vide, nè cuique nostrûm multis et
“ oculis et manibus futurum sit opus. Præterea nolim equidem, inquit,
“ cùm Medos nunc hilaritati indulgere videam, *eos* surgere jussos ad
“ periculosum iter cogere.”

Et Cyrus respondens, Neminem verò coëgeris, inquit: sed illos da *tantùm*, qui me libentes sequentur: et fortassis ità redibimus, ut tibi et amicis hisce tuis singulis adferamus ea, quæ grata omnibus futura sunt. Copias enim hostium *confertim* omnes nos certè non persequemur; (nam quo pacto eas adsequi possimus?) verùm si quid vel avulsum ab exercitu nacti erimus, vel à tergo relictum, *id* ad te redeuntes adducemus. Cogita verò, inquit, nos etiam, quoniam tu rogabas, longo venisse iti-

μακρὰ (forsan, παρὰ) ἢ· ὅταν τε αἱ κύνες εὕρωσιν, ἢ προΐδῃ τι, ταχὺ δεῖ τὴν ὕλην ἀφανίζεσθαι. Ἕπονταί τε ἐπιπολὺ ὧν ἂν ὦσιν ἄμφω χαλεπαὶ ὄντες τότε, καὶ μᾶλλον μαχόμενοι ὑπὲρ ἐκείνων ἢ ὑπὲρ αὐτῶν. *Edit. Steph.* p. 581.

μεν, σοὶ χαριζόμενοι, μακρὰν ὁδόν· καὶ σὺ οὖν ἡμῖν δίκαιος εἶ ἀντιχαρίζεσθαι, ἵνα καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν θησαυρὸν πάντες ὁρῶμεν. Ἐνταῦθα δὴ ἔλεξεν ὁ Κυαξάρης, Ἀλλ' εἴγε μέντοι ἐθέλων τις ἕποιτο, καὶ χάριν ἔγωγέ σοι εἰδείην ἄν. Σύμπεμψον τοίνυν μοι τῶν ἀξιοπίστων τούτων τινά, ὃς ἐρεῖ ἃ ἂν σὺ ἐπιστείλῃς. Λαβὼν δὴ ἴθι, ἔφη, ὅντινα ἐθέλῃς τούτων. Ἔνθα δὴ ἐτύγχανεν [a]ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς αὐτοῦ εἶναι, καὶ φιληθεὶς, παρών. Εὐθὺς οὖν ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀρκεῖ, ἔφη, ἔμοιγε οὑτοσί. Καὶ οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ ἑπέσθω· Καὶ λέγε σὺ, ἔφη, τὸν θέλοντα ἰέναι μετὰ Κύρου. Οὕτω δὴ λαβὼν τὸν ἄνδρα ἐξῄει. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθὺς ὁ Κῦρος εἶπε, Νῦν δὲ σὺ δηλώσεις εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, [b]ὅτε ἔφης ἥδεσθαί με θεώμενος. [c]Οὔκουν ἀπολείψομαί σου, ἔφη ὁ Μῆδος, εἰ τοῦτο λέγεις. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐκοῦν καὶ ἄλλοις προθύμως λέξεις; Κἀκεῖνος ἐπομόσας, Νὴ τὸν Δί', ἔφη, [d]ἕως ἄν γε ποιήσω καὶ σὲ ἡδέως ἐμὲ θεᾶσθαι. Τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυαξάρου, τά τε ἄλλα προθύμως ἀπήγγελλε τοῖς Μήδοις, καὶ προσετίθει ὅτι αὐτός γε οὐκ ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ καλλίστου, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος.

nere, tibi uti rem gratam faceremus: itaque te vicissim nobis gratificari æquum est, ut et *ipsi* aliquo cum emolumento domum redeamus, et omnes ad thesaurum tuum non respiciamus. Hîc Cyaxares, At verò, si quis, inquit, libens te sequatur, equidem tibi gratiam quoque habiturus sim. Mitte igitur mecum quendam de *tuis* hisce fide dignis, qui tu quæ jusseris exponat. Age verò, inquit, quemcunque horum volueris accipe. Ibi fortè *Medus* ille aderat, qui aliquando cognatum se Cyri dixerat, et osculum *ab eo* tulerat. Subjiciens itaque mox Cyrus, Sufficit, inquit, hic mihi quidem. Et is ergò te sequatur, ait: Túque adeò dicito, ait, ut eat cum Cyro qui volet. Atque ità recepto *Cyrus* ad se homine exivit. Cúmque egressus esset, statim dixit Cyrus, Jam sanè tu declarabis verúmne sis loquutus, cùm te diceres voluptatem ex adspectu mei capere. Nequaquam verò à te discedam, inquit Medus, si hoc *quidem* dicis. Et Cyrus, Ergóne cæteris, ait, *hæc* prompto animo expones? Ille interposito jurejurando, Profectò, inquit, donec efficiam, ut etiam tu me libenter adspicias. Tum demùm missus à Cyaxare, cùm alia Medis prompto animo denuntiavit, tum etiam addidit, se sanè à viro præstantissimo et pulcherrimo, atque *etiam*, quod maximum esset, à diis oriundo, abesse nolle.

a Ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς, &c.] Vide lib. i, p. 42.

b Ὅτε] Vulgò, ὅτι. Nos autem lectionem dedimus, quam Stephanus et Leunclavius restituerunt, et MS. Bodl. repræsentat.

c Οὔκουν] Scripturam hanc exhibet MS. Bodl. quam Stephanus etiam et Leunclavius receperunt. Vulgata illa, οὐκ οὖν, mendosa est.

d Ἕως ἄν γε] Sic editi ferè omnes et MS. Bodl. à quibus immeritò discessisse videtur Leunclavius, qui rescripsit ἔς τε γ' ἄν, &c.

Πράττοντος δὲ ταῦτα τοῦ Κύρου, θείως πως ἀφικνοῦνται ἀπὸ Ὑρκανίων ἄγγελοι. [a] Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ὅμοροι μὲν τῶν Ἀσσυρίων εἰσὶν, ἔθνος δ' οὐ πολύ· διὸ καὶ ὑπήκοοι τῶν Ἀσσυρίων ἦσαν· ἔφιπποι δὲ καὶ τότε ἐδόκουν εἶναι, καί νῦν ἔτι δοκοῦσι· διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι, ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι [b] τοῖς Σκιρίταις· οὐδὲν φειδόμενοι αὐτῶν οὔτ' ἐν πόνοις, οὔτ' ἐν κινδύνοις. Καὶ δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον ὡς χιλίους ὄντας ἱππέας, ἵνα εἴ τι ὄπισ-

Dum hæc à Cyro geruntur, divinitùs quodammodò *accidit ut* ab Hyrcaniis nuntii venirent. Sunt autem Assyriis finitimi Hyrcanii, natio non *illa quidem* magna: quocirca etiam imperio Assyriorum subjecti erant: equites verò *idonei* et tunc habebantur, et adhuc habentur: idcircò utebantur operâ ipsorum Assyrii, quemadmodùm Lacedæmonii Sciritarum; nec in laboribus, nec in periculis eis parcentes. Et quidem eo ipso tempore jusserant eos, qui erant equites circiter mille numero, extremum tueri agmen, ut si quid à tergo

a Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι, &c.] At, secundùm Ptolemæum, Strabonem, aliósque tam veteres quàm recentiores geographos, tota ferè Media inter Hyrcaniam jacet et Assyriam.

b Τοῖς Σκιρίταις] Hesychius, Σκιρίτης, (scribe, Σκιρίτης) λόχος οὕτω καλούμενος, ὁ προκινδυνεύων. Σκιρίτας autem Scirum incoluisse, Arcadum coloniam, epitome Stephani Byzant. prodidit. Et λόχον Σκιρίτην Lacedæmonii προκινδυνεύοντα habuerunt, primo in periculis constitutum loco, quemadmodùm Hesychius ait, addens disertè, λόχον illum fuisse Ἀρκαδικόν. De hâc autem cohorte sic *Diodor. Sic.* lib. xv, p. 353. Ὁ δὲ Σκιρίτης καλούμενος λόχος παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις οὐ συντάττεται μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἰδίαν ἔχων σύστασιν, μετὰ τοῦ βασιλέως ἵσταται, καὶ παραβοηθεῖ τοῖς αἰεὶ θλιβομένοις μέρεσι. Hujus etiam meminit Noster, Λακεδαιμ. πολιτ. p. 401. Adisis J. Meursii *Lect. Attic.* l. i, c. 16. Minimè verò prætermittenda est lectio, quàm Philelphus exhibet: qui pro *Sciritis* habet *Hilotis*. Hunc meritò quidem reprehendit Leunclavius, non tantùm quòd novam lectionem confinxisse videatur, sed quòd res ipsa *Hilotas* respuat. Εἵλωτας planè servos fuisse plures testantur auctores. Harpocration, Εἵλωτες, οἱ μὴ γένει δοῦλοι Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οἱ πρῶτοι χειρωθέντες τῶν Ἕλος τὴν πόλιν οἰκούντων. Pausanias in *Lacon.* p. 201, *ed. Silburg.* Ἐπὶ θαλάσσῃ πόλισμα Ἕλος ἦν, οὗ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐμνημόνευσεν ἐν καταλόγῳ Λακεδαιμονίων. Οἵ τ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον, Ἕλος τ' ἔφαλον πτολίεθρον. Il. β'. v. 584. Καὶ πρῶτοί γε ἐγένοντο (istius nempè urbis incolæ) Λακεδαιμονίων δοῦλοι τοῦ κοινοῦ, καὶ Εἵλωτες ἐκλήθησαν πρῶτοι, καθάπερ γε καὶ ἦσαν. Τὸ δὲ οἰκετικὸν τὸ ἐπικτηθὲν ὕστερον Δωριᾶσι, Μεσσηνίους ὄντας, ὀνομασθῆναι καὶ τούτους ἐξενίκησεν Εἵλωτας. Adversum autem Homericum, quem adducit Pausanias, Eustathius hæc: Εἵλωτες συνελθόντες τοῖς Μεσσηνίοις, ἢν ὅτε καὶ πράγματα παρασχόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις, εἶτα ὑπετάγησαν αὐτοῖς καὶ δοῦλοι· καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ ὄνομα τῶν Εἱλώτων εἰς δουλικὴν ἁπλῶς μετελήφθη κλῆσιν. J. Pollux sanè adfirmat Εἵλωτας *servos* non fuisse, sed μεταξὺ ἐλευθέρων καὶ δούλων, l. iii, c. 8, ideóque inauspicatò hunc testem advocavit Leunclavius, cùm statuerat Εἵλωτας *prorsus servos* esse. Sed Pollux certè falsus est: nam, testimoniis jam adlatis plura nè adjungerem, tam dura crudelísque erat eorum servitus, ut in proverbium quasi abiret. Unde est, quòd Isocrates in *Panathenaïco*, p. 374, *edit. Wolf.* de Lacedæmoniis ità loquitur: Οὓς μὲν ἐλευθερώσειν ὡμολόγησαν, καταδεδουλώσαντο μᾶλλον ἢ τοὺς Εἵλωτας. Consulas quoque *Athen.* l. xiv, c. 21, et Scholiast. ad Thucyd. lib. i, p. 56. Satìs igitur liquet, *servos* omninò fuisse *Hilotas;* quorum à conditione cùm longè aberant Hyrcanii, meliùs hos cùm *Sciritis* confert Xenophon, equites præsertim cum equitibus. Miror itaque, doctum quendam Gallum, spretâ librorum optimorum et sanè, quos vidi, omnium auctoritate, Philelphum sibi sumpsisse ducem, atque adeò in dissertatione, non ità pridem publici juris factâ, Εἱλώτων, tanquam populi à Xenophonte hoc in loco memorati, mentionem fecisse.

θεν δεινὸν [a] εἴη, ἐκεῖνοι πρὸ ἑαυτῶν τοῦτ' ἔχοιεν. Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι, ἅτε μέλλοντες ὕστατοι πορεύεσθαι, καὶ τὰς ἁμάξας τὰς ἑαυτῶν καὶ [b] τοὺς οἰκέτας ὑστάτους εἶχον. Στρατεύονται [c] γὰρ δὴ οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔχοντες οἱ πολλοὶ μεθ' ὧνπερ καὶ οἰκοῦσι· καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Ὑρκάνιοι οὕτως. Ἐννοηθέντες δὲ οἷά τε πάσχουσιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθναίη μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἡττημένοι δ' εἶεν, φόβος δὲ πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, οἵ τε σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν· ταῦτα ἐνθυμουμένοις ἔδοξεν αὐτοῖς νῦν καλὸν εἶναι ἀποστῆναι, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι. Καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον· ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τούτου ὄνομα μέγιστον ηὔξετο. Οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῖεν τοὺς Ἀσσυρίους δικαίως,

periculum instaret, id illi ante se subirent. Hyrcanii autem, utpote qui ultimo loco iter facturi erant, etiam currus suos et domesticos ultimos habebant. Nam pleræque nationes Asiaticæ expeditionem suscipientes familiam secum unà ducunt; et in hâc quidem expeditione Hyrcanii morem hunc servabant. Cúmque ad animos eis accidisset, cujusmodi incommodis ab Assyriis afficerentur, et horum principem mortem occubuisse, victos ipsos esse, magnum metum invasisse exercitum, socios animum abjecisse defecisséque; hæc cùm secum ipsi cogitarent, visum est opportunè defectionem hoc tempore fieri posse, si *cum ipsis* Cyri exercitus *hostes* unà adoriri vellet. Atque *adeò* nuntios ad Cyrum mittunt; hujus enim nomini à prælio maxima celebritas accesserat. Qui autem missi erant, exponunt Cyro, jure se Assyrios odisse, ac si

a Εἴη] Sic Stephanus rectè edidit; prout etiam dat MS. Bodl. Vulgò, ἴοι.

b Τοὺς οἰκέτας] Vocabulum hoc plerumque pro *famulo* seu *servo domestico* capitur: idque adeò poëticè pro *domesticis* in genere, seu *totâ familiâ* poni testatur J. Pollux, lib. iii, c. 8. Οἱ μέντοι ποιηταὶ, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, οἰκέτας ὀνομάζειν. Hanc quidem significationem hîc, et alibi apud Nostrum, obtinet: nam statim subjicit, nationes Asiaticas secum domesticos in expeditionem sumere, μεθ' ὧν οἰκοῦσι, i. e. *familiam*: non enim servi soli μεθ' ἡμῶν οἰκοῦσι. Sed, hæc vocis οἰκέτης potestas ad stylum poëticum ab aliis referri non solet. Hesychius, Οἰκέται, οἱ κατὰ τὸν οἶκον πάντες: nec aliter Phavorinus. Thomas Magister, Οἰκέται, οὐ μόνον οἱ δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ, γυνὴ καὶ τέκνα. Suidas,—οὐ μόνον οἱ θεράποντες, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν οἰκίαν. Qui verba etiam Aristophanis in exemplum subjecit:

Οἱ δ' οἰκέται ῥέγκουσιν, ἀλλ', &c.

Νεφ. v. 5.

c Στρατεύονται γὰρ, &c.] Hoc autem ideò, facere consueverant, quòd se, dum res sibi carissimæ adessent, animosiores fore, atque adeò pro earum tutelâ fortiùs acriúsque dimicaturos, putarent. Darius milites suos adloquens, "Conju-"ges quoque, *inquit*, et liberi sequuntur "hanc aciem: parata hostibus præda, "nisi pro carissimis pignoribus corpora "opponimus." *Curt.* lib. iv, c. 14. Similiter *Max. Tyr.* Ἀλλὰ Πέρσαις μὲν αἱ παλλακίδες εἵποντο, ἵνα μάχωνται καλῶς ὑπὲρ τῶν φιλτάτων. Dissert. xiv, p. 152, *edit. Cant.* Et de iisdem *Herodot.*—χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον· ἁρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ, παλλακὰς καὶ θεραπηΐην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. lib, vii, c. 83.

νῦν τε εἰ [a] βούλοιντο ἰέναι ἐπ' αὐτὺς, ἢ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρξειαν ἢ ἡγήσαιντο· ἅμα δὲ πρὸς τύτοις διηγοῦντο τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι, οἷα δὴ ἐπαίρειν βυλόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτὺς, Καὶ δοκεῖτε ἂν, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτοὺς, πρὶν ἐν τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, μάλα συμφορὰν τοῦτο ἡγούμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγε βουλόμενος αὐτοὺς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφίσιν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι [b] καὶ αὔριον ἕωθεν, εἰ εὔζωνοι πορεύοιντο, καταλήψοιντο· ὑπὸ γὰρ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἁμαξῶν σχολῇ πορεύεσθαι αὐτούς· καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τὴν προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν πορευθέντες

hoc tempore eos adgredi vellent, se quoque socios et duces ipsis itineris futuros: simul commemorabant etiam quo loco res hostium essent, utpote qui eum quàm maximè ad expeditionem *hanc* suscipiendam excitare cupiebant. Et Cyrus eos interrogans, An existimatis, inquit, nos adhuc eos adsequuturos, priusquam intra munitiones se recipiant? nam hoc *ipsum* nos magni infortunii loco ducimus, quod clam nobis aufugerint. Hæc verò dicebat, quòd eos magnificentissimè de se sentire vellet. Illi autem responderunt, postridiè etiam manè fieri posse, si expediti pergerent, ut *eos* adsequerentur: præ turbâ enim et plaustris eos lentè iter facere: ac prætereà, inquiunt, quippe quòd nocte superiore vigilâssent, jam paululùm progressi castra me-

a Εἰ *βούλοιντο ἰέναι*, &c.] Sic editi ferè omnes: cùm tamen margines exhibere soleant *βούλοιντο ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς, ἢ σφεῖς σύμμαχοι ὑπάρχοιεν ἢ ἡγήσοιντο*, hanc lectionem sibi sequendam duxit Leunclavius. At ea, quam recepimus, nec minùs commoda est, et meliùs iis respondere videtur, quæ modò præcesserant, *εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι*: nec non iis, quæ mox sequuntur,——*αὔριον ἕωθεν, εἰ εὔζωνοι πορεύοιντο*. MS. autem Bodl. dat *εἰ βούλοιντο ἰέναι ἐπ' αὐτοῦς, ἢ σφεῖς σύμμαχοι ὑπάρξοιεν ἢ ἡγήσαιντο.*

b Καὶ *αὔριον ἕωθεν, εἰ*, &c.] Malè hæc verba à Leunclavio accepta sunt, qui ea sic distinxit, *ὅτι ἢ αὔριον, ἕωθεν εἰ εὔζωνοι πορεύοιντο*, &c. et reddidit, *etiam postridie posse, si statim à diluculo expediti pergerent*, &c. At *ἕωθεν* illud ab *αὔριον* minimè sejungendum est; nec ad *πορεύοιντο*, sed ad *καταλήψοιντο*, unà cum *αὔριον* referendum est. Ex sequentibus enim liquet, Cyrum non expectâsse, dum postera dies illucesceret, sed, milites ut primùm corpora cibo curaverunt, iter ingressum esse: Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα, ἔτι φωτὸς ὄντος, &c. Et paulò infrà reperimus eum (prout hîc futurum dicunt Hyrcanii) hostes postridiè manè opprimentem et in fugam vertentem: *τῶν δὲ πολεμίων, ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον*, &c. Verùm alia etiam subest causa, cur interpunctionem et versionem Leunclavii rejiciamus. Nam Hyrcanios certè non fugerat, in Persicis esse moribus, ante ortum solem exercitum non movere: iique adeò nequaquam Cyrum, ut cum suis *statim à diluculo* (prout *ἕωθεν* vertit Leunclavius) procederet, monere vellent. Hanc autem consuetudinem Persicam respexit Q. Curtius, l. iii, c. 2. *Orto sole ad noctem agmina, sicut descripta erant, intravêre vallum*, et, cap. 3, disertis verbis exprimit: *Patrio more Persarum traditum est, orto sole demum procedere*. Idem docuit ante Curtium Herodotus, lib. vii, c. 54.—*τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμιήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίνῃσι στορνῦντες τὴν ὁδόν· ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος*, &c.

ἐστρατοπεδεύκασι. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἔχετε οὖν ὧν λέγετε πιστόν τι, ἡμᾶς [a] διδάσκον, ὡς ἀληθεύετε; Ὁμήρους γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν· μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θεῶν τε πιστὰ ποίησον, [b] καὶ δεξιὰν δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σοῦ. Ἐκ τούτου τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, [c] ἦ μὴν, ἐὰν ἐμπεδῶσιν ἃ λέγουσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς [d] χρήσεσθαι αὐτοῖς, ὡς μήτε Περσῶν μήτε Μήδων μεῖον ἔχειν παρ' αὐτῷ. Καὶ νῦν δ' ἔτι ἰδεῖν ἐστιν Ὑρκανίους καὶ πιστευομένους καὶ ἀρχὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἳ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι.

Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι φωτὸς ὄντος, καὶ τοὺς Ὑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν. Οἱ μὲν

tati sunt. Et Cyrus inquit, Ergóne pignus quo fidem dictis faciatis aliquod habetis, quod nos doceat, vera vos dicere? Obsides, inquiunt, actutum *hinc* profecti noctę adducere volumus: tu modò quoque diis testibus *tuam* nobis adstringe fidem, et dextram da, ut ea ad alios etiam adferamus, quæ abs te acceperimus. Secundùm hæc fidem iis dat, omninò se, ea si præstent quæ pollicentur, illos et amicorum et fidorum *hominum* loco habiturum, ut deteriori apud se conditione non essent, quàm vel Persæ vel Medi. Atque hâc etiam tempestate videre est, et fidem Hyrcaniis haberi et eosdem magistratus gerere, quemadmodùm qui de natione Persarum et Medorum *iisdem* digni videntur esse.

Cyrus, posteaquam cœnatum esset, copias eduxit, cùm adhuc luceret, jussitque Hyrcanios opperiri, ut unà proficiscerentur. Ac Persæ

a Ἡμᾶς διδάσκον] Vulgò, ἡμᾶς διδάσκων, ὡς, &c. Nos fidem editionis Etonensis secuti sumus: et eam, quam damus, lectionem Stephanus etiam vulgatæ illi præferendam putat.

b Καὶ δεξιὰν δὸς] Dextrâ nempe alteri aut præsenti aut per internuntium datâ, fidem obstringere solebant Persarum reges; eratque hoc apud eos sanctissimum fidei pignus. Diod. Sic. lib. xvi, p. 441, de Artaxerxe Thessalioni id jam fidei pignus daturo, quod paulò ante frustrà et non sine summo vitæ periculo poposcerat,——μεταπεμψάμενος τοὺς ὑπηρέτας, ἀφεῖναι προσέταξε, καὶ τὴν δεξιὰν ἔδωκε τῷ Θετταλίωνι. Ἔστι δ' ἡ πίστις αὕτη βεβαιοτάτη παρὰ τοῖς Πέρσαις. Dion. Chrysost. περὶ ἀπιστ. Τισσαφέρνης δὲ οὐκ ὤμοσε μὲν τοῖς περὶ Κλέαρχον: Τί δαὶ ὁ βασιλεύς; οὐχὶ καὶ τοὺς βασιλείους θεοὺς, καὶ τὴν δεξιὰν ἐπίστευσε; p. 640, *edit. Morel.* Huc pertinent etiam Ctesiæ verba in *Persic.* c. 8, Καὶ Ἀμόργην φίλον τούτοις, τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων, ἐποιεῖτο, καὶ ἀλλήλοις. Sed, aliis quoque gentibus hunc fidem dandi accipiendíque morem observatum fuisse, neminem ferè latet.

c Ἦ μὴν] Hæ particulæ in jurejurando sæpè et potissimùm reperiuntur. Ità apud Nostrum, lib. ii, p. 140, ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, ἦ μὴν ἐμοὶ δοκεῖ Κῦρος, &c. Et passim alibi. Suidas, Ἦ μὴν· ὄντως δή: qui hoc adfert exemplum: Ὄμνυμι τοὺς βασιλείους θεοὺς, ἦ μὴν ἐγὼ ὑμᾶς σώσω: alia dabit Budæus. Eâdem formulâ Deum jurâsse indicatur Heb. vi, 14. Ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ, &c. ubi malè Vers. Vulg. et Erasm. *Nisi benedicens*, &c. Rectiùs Beza: *Certè*, &c.

d Χρήσεσθαι] Stephanus, Leunclavius alíique edidêre χρήσασθαι. Sed illorum uterque receptam lectionem laudat, eámque satìs tuentur MS. Bodl. et editio Eton. et res ipsa quidem flagitat.

δὴ Πέρσαι πάντες, ὥσπερ εἰκὸς, εὐθὺς ἔξω ἦσαν, ϗ Τιγράνης ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα· τῶν δὲ Μήδων ἐξήεσαν οἱ μὲν, διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι· οἱ δὲ, διὰ τὸ, ἐν θήραις συγγινόμενοι, ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὸν τρόπον· οἱ δὲ, διὰ τὸ χάριν εἰδέναι ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπεληλακέναι ἐδόκει· οἱ δὲ, καὶ ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι ἀγαθὸν, ϗ εὐτυχῆ ϗ μέγαν ἔτι ἰσχυρῶς ἔσεσθαι αὐτόν· οἱ δὲ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν Μήδοις, [a] εἴ τινι ἀγαθὸν συνέπραξεν, ἀντιχαρίζεσθαι ἐβούλοντο (πολλοῖς δὲ πολλὰ διὰ φιλανθρωπίαν παρὰ τοῦ πάππου ἀγαθὰ διεπέπρακτο)· πολλοὶ δ᾽ ἐπεὶ τοὺς Ὑρκανίους εἶδον, ϗ λόγος διεδόθη, ὡς ἡγήσοιντο ἐπὶ πολλὰ ἀγαθὰ, ἐξήεσαν ϗ τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα. Οὕτω δὴ καὶ Μῆδοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν Κυαξάρει ἔτυχον σκηνοῦντες· οὗτοι δὲ κατέμειναν, ϗ οἱ τούτων ὑπήκοοι. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες φαιδρῶς ϗ προθύμως ἐξωρμῶντο, ἅτε οὐκ ἀνάγκῃ, ἀλλ᾽ ἐθελούσιοι ϗ χάριτος ἕνεκα ἐξιόντες. Ἐπειδὴ δὲ ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Μήδους ἐξελθὼν ἐπήνεσέ τε αὐτοὺς, ϗ ἐπηύξατο, μάλιστα μὲν θεοὺς αὐτοῖς ἵλεως ὄντας ἡγεῖσθαι ϗ σφίσιν, ἔπειτα δὲ ϗ αὐτὸς δυνηθῆναι χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδοῦναι. Τέλος δ᾽ οὖν εἶπεν ὅτι ἡγήσοιντο μὲν

quidem universi, ceu par erat, statim *castris* egrediebantur, et Tigranes *itidem* suis cum copiis; Medorum autem alii, quòd pueri cum Cyro puero amicitiam contraxerant, prodiêre; alii, quòd cum eo, in venationibus consuetudine congressi, mores ipsius admirati fuissent; alii, quòd gratiam ipsi haberent, qui metum eis ingentem depulisse videretur; alii, spe conceptâ, quòd *Cyrus* virum se virtute præditum præberet, eum etiam felicem valdéque magnum aliquando futurum: alii verò, si qua in se, dum apud Medos educaretur, contulerat beneficia, pro his vicissim ei rem gratam facere volebant (et multis *sanè* multa commoda, quæ ejus erat humanitas, apud avum confecerat); multi etiam, cùm Hyrcanios cernerent, et rumor esset diditus, *hos* àd multa bona *eis* duces futuros, illâ ipsâ de causâ proficiscebantur, ut aliquid consequerentur. Atque ità *factum*, *ut* et Medi prope universi prodirent, extra eos, quicunque Cyaxari fortè erant contubernales; hi enim, cum subjectis imperio suo, manebant. Cæteri omnes lætis alacribúsque animis illinc profecti sunt, utpote qui non coacti, sed sponte suâ gratificandíque studio prodirent. Cùm verò jam egressi essent, primùm Medos adiit, iisque collaudatis precatus est, maximè quidem ut dii propitii et ipsis et sibi duces essent, deinde ut et ipse gratiam iis pro hoc studio referre posset. Tandem pe-

a Εἴ τινι, &c.] Sic editi, quos vidi, omnes: quorum tamen margines dant εἴ τι ἀγαθὸν τὸ συνέπραξεν. MS. autem Bodl. εἴ τινι ἀγαθόν τι συνέπραξεν. At nihil est, quod lectionem vulgatam loco moveamus.

αὐτοῖς οἱ πεζοὶ, ἐκείνους δὲ ἕπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπου ἂν ἢ ἀναπαύωνται ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πρός ἑαυτὸν παρελαύνειν τινὰς, ἵνα εἰδῶσι τὸ ἀεὶ καίριον.

Ἐκ τούτου ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τοὺς Ὑρκανίους. Καὶ οἱ ἠρώτων, Τί δὲ οὐκ ἀναμένεις, ἔφασαν, τοὺς ὁμήρους ἕως ἂν ἀγάγωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; Καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέγεται, Ἐννοῶ γὰρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάντες τὰ πιστὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις χερσίν. Οὕτω γὰρ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι, ὡς, ἐὰν μὲν ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν· ἐὰν δὲ ἐξαπατᾶτε, οὕτω νομίζομεν ἔχειν, ὡς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον, ἐὰν οἱ θεοὶ βούλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν γενήσεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ἐπειδήπερ φατὲ ὑστάτους πορεύεσθαι τοὺς ὑμετέρους, ἐπειδὰν ἴδητε αὐτοὺς, σημαίνετε ἡμῖν [a] ὅτι οἱ ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φειδώμεθα αὐτῶν. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ὑρκάνιοι, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο, ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζον· καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀσσυρίους, οὐδὲ τοὺς Λυδοὺς, οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἑαυτῶν ἔτι ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ μὴ

dites præituros dixit, utque cum equis ipsi sequerentur imperavit: ac ubi vel requiescerent vel in itinere subsisterent, præcepit iis ut ad se quidam equis adveherentur, ut quid pro tempore quolibet fieri oporteret cognoscerent.

Secundùm hæc jussit Hyrcanios præire. Et illi interrogantes, Cur non expectas, inquiunt, donec obsides adducamus, ut et tu fide pignoribus à nobis *prius* acceptis progrediaris? Cyrus *ibi* respondisse fertur, Equidem cogito, inquit, nostris in animis manibúsque nostris fidei nos omnes habere pignora. Sic enim instructi *nobis* videmur, ut, vera si dicatis, nobis adsit beneficiis vos adficiendi facultas: sin fraude uti velitis, ità nos comparatos existimamus, ut minimè nos in potestate vestrâ, sed vos potiùs in nostrâ, diis volentibus, futuri sitis. Et verò Hyrcanii, ait, quia postremo loco vestros proficisci dicitis, ubi eos videritis, significate nobis illos esse vestros, iis utì parcamus. Hæc cùm audîssent Hyrcanii, et præeundo itineris se duces præstabant, quemadmodùm mandârat, et animi robur admirabantur; neque jam Assyrios, neque Lydos, neque socios ipsorum ampliùs metuebant, sed *hoc unum* nè

a Ὅτι οἱ ὑμέτεροι] A quibusdam libris abest articulus iste: illum autem præstant MS. Bodl. Stephanus et Leunclavius, qui tamen illi notam apposuerunt. Sed, non minùs placet articulus hoc in loco positus, quàm in isto pauld post sequenti, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ σφέτεροι, cùm de hâc locutione, οἱ σφέτεροι, nullæ moveantur lites, illam, οἱ ὑμέτεροι, critici frustrà solicitâsse videntur.

παντάπασιν ὁ Κῦρος μικράν τινα ἑαυτῶν οἴοιτο ῥοπὴν εἶναι, καὶ παρόντων καὶ ἀπόντων.

Πορευομένων δὲ, ἐπεὶ νὺξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φρίκην μὲν πρὸς τὸ θεῖον ἐγγίγνεσθαι, θάρσος δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους. Ὡς δὲ εὔζωνοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλήν τε ὁδὸν διήνυσαν, καὶ ἅμα κνέφαι πλησίον γίγνονται τοῦ τῶν Ὑρκανίων στρατεύματος. Ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ σφέτεροι· τῷ τε γὰρ ὑστάτους εἶναι, γιγνώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. Ἐκ τούτου πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας. Συμπέμπει δέ τινας καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Ὑρκανίοις, ὅτι ὡς ἂν ὁρῶσιν αὐτοὺς προσφερομένους, οὕτω καὶ αὐτοὶ [a] ποιήσουσιν. Οὕτω δὴ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει πρὸς τοὺς Ὑρκανίους.

Ἐν ᾧ δ' ἐσκόπει τοὺς Ὑρκανίους ὁ Κῦρος ὅ, τι ποιήσουσιν, ἐπέστησε τὸ στράτευμα· καὶ παρελαύνουσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων προεστηκότες καὶ ὁ Τιγράνης, καὶ ἐρωτῶσι τί δεῖ ποιεῖν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς,

Cyrus omninò parum in ipsis momenti situm existimaret, sive *ei* adessent sive abessent.

Cùm autem, iis progredientibus, nox adpetiisset, traditum est, Cyro et exercitui lucem clarissimam cælo datam fuisse, *quo factum* ut in animis omnium *quidam* horror erga numen divinum, et in hostes confidentia nasceretur. Et quia expediti celeritèrque pergerent, mirum non est si magnum confecissent iter, atque *adeò* cum *ipso* crepusculo prope ab Hyrcaniorum copiis aberant. Id cùm nuntii animadvertissent, Cyrum docent, hos esse suos; nam *hoc* et indè se intelligere aiebant, quòd essent ultimi, et de ignium multitudine. Tum eorum alterum ad ipsos mittit, jubétque dicere, ut si *quidem* essent amici, quàm celerrimè sublatis dextris occurrerent. Quosdam etiam suorum unà mittit, *quibus* præcipit Hyrcaniis dicerent, futurum ut ipsi eodem se gererent modò, quo eos ad se ferri viderent. Atque ità nuntius alter apud Cyrum manet, alter ad Hyrcanios equo provehitur.

Intereà verò, dum quid Hyrcanii facturi essent considerabat Cyrus, exercitum subsistere jussit; et eum adequitant principes Medorum et Tigranes, et quid faciendum sit interrogant. Ille autem dicit iis,

a Ποιήσουσιν] In nonnullis libris legitur ποιήσωσιν. At Stephanus et Leunclavius omninò rectè scripserunt ποιήσουσι, quod MS. etiam Bodl. exhibet.

Τοῦτ' ἐστὶ τὸ πλησίον Ὑρκανίων στράτευμα, καὶ ὤχετο ὁ ἕτερος τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτοὺς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐροῦντες, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὑπαντᾷν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας πάντας. Ἐὰν μὲν οὖν οὕτως ἴωσι, δεξιοῦσθε αὐτοὺς καθ' ὃν ἂν ᾖ ἕκαστος, καὶ ἅμα θαῤῥύνετε· ἐὰν δὲ ὅπλα αἴρωνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τούτων, ἔφη, πρώτων εὐθὺς πειρᾶσθε μηδένα λείπειν. Ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγειλεν. Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ἀκούσαντες τῶν ἀγγέλων, ἥσθησάν τε, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς ἵππους παρῆσαν, τὰς δεξιὰς, ὥσπερ εἴρητο, προτείνοντες· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἀντεδεξιοῦντό τε αὐτοὺς καὶ ἐθάῤῥυνον. Ἐκ τούτου δὴ λέγει ὁ Κῦρος, Ἡμεῖς μὲν δὴ, ὦ Ὑρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστεύομεν· καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχειν. Τοῦτο δὲ, ἔφη, ἡμῖν πρῶτον εἴπατε, ὁπόσον ἀπέχει ἐνθένδε ἔνθα αἱ ἀρχαί εἰσι τῶν πολεμίων, καὶ τὸ ἄθροον αὐτῶν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος, "Ἄγετε δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι, καὶ Μῆ- "δοι, καὶ ὑμεῖς, ὦ Ὑρκάνιοι, (ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς συμμά- "χους καὶ κοινωνοὺς διαλέγομαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν, ὅτι ἐν τούτῳ "ἐσμὲν, ἔνθα μαλακισάμενοι μὲν, πάντων ἂν τῶν χαλεπωτάτων "τύχοιμεν (ἴσασι γὰρ οἱ πολέμιοι ἐφ' ἃ ἥκομεν)· ἢν δὲ κατὰ τὸ "καρτερὸν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥώμῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ τοὺς πολεμίους,

Agmen hoc proximum Hyrcaniorum est, et ad eos nuntiorum alter abiit, cúmque hoc de nostris aliqui, monituri *eos*, ut si *quidem* amici sint, sublatis dextris occurrant omnes. Quapropter si hoc modo accesserint, dextras eis suo quisque loco porrigite, simúlque animum ipsis addite: sin arma expedierint, aut fugam moliantur, date operam, ait, nè quis ex *hostium* primis hisce supersit. Hujusmodi quædam præcipiebat *Cyrus;* Hyrcanii verò nuntios cùm audîssent et gavisi sunt, et equis *celeriter* conscensis adfuerunt, dextras, utì denuntiatum fuerat, protendentes: et Medi ac Persæ dextras vicissim iis porrigebant, atque bono eos animo esse jubebant. Deinde Cyrus, Nos quidem, inquit, Hyrcanii, vobis jam fidem habemus; ac vos etiam eodem modo erga nos adfectos esse oportet. Verùm hoc primùm nobis dicite, quantum hinc distet *is locus* ubi hostium principes, et totæ eorum sunt copiæ. Responderunt illi, paulò majus intervallum esse parasangâ. Hîc Cyrus, "Agite, ergò, inquit, Persæ, Medi, et "vos Hyrcanii, (nam vos etiam tanquam auxiliares et socios adloquor) "certò *nos* scire oportet, eo res nostras esse in loco, ut si molliter "remisséque agamus, gravissima quæque *mala* nobis eventura sint "(nôrunt enim hostes quarum rerum causâ huc advenerimus): sin "totis viribus inruentes, fortiter animoséque hostes adgrediemur,

" αὐτίκα μάλα ὄψεσθε ὥσπερ δούλων ἀποδιδρασκόντων καὶ εὑρη-
" μένων, τοὺς μὲν ἱκετεύοντας αὐτῶν, τοὺς δὲ φεύγοντας, τοὺς δ'
" οὐδὲ ταῦτα φρονεῖν δυναμένους. Ἡττημένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς,
" καὶ οὔτε οἰόμενοι ἥξειν, οὔτε συντεταγμένοι, οὔτε μάχεσθαι πα-
" ρεσκευασμένοι, κατειλημμένοι ἔσονται. Εἰ οὖν ἡδέως βουλοίμεθα
" καὶ δειπνῆσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοτεύειν τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ
" δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν μήτε βουλεύσασθαι, μήτε παρασκευάσασθαι
" μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γνῶναι πάμπαν ὅτι ἄνθρωποί
" ἐσμεν· ἀλλὰ γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα καὶ πλη-
" γὰς ἥκειν νομιζόντων. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ὑμᾶς
" αὐτοὺς προπετάσαντες ἡμῶν, [a] προπορεύεσθε ἔμπροσθεν, ὅπως
" τῶν ὑμετέρων ὅπλων ὁρωμένων λανθάνωμεν ὅτι πλεῖστον χρόνον.
" Ἐπειδὰν δ' ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύματι γένωμαι τῶν πολεμίων,
" παρ' ἐμοὶ μὲν καταλείπετε ἕκαστοι τάξιν ἱππέων, ὡς, ἐάν τι
" δέῃ, χρῶμαι μένων παρὰ τὸ στρατόπεδον. Ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρ-
" χοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τάξει ἐλαύνετε ἀθρόοι, εἰ σω-
" φρονεῖτε, ἵνα μήποτε ἀθρόῳ τινὶ ἐντυχόντες ἀποβιασθῆτε·
" τοὺς δὲ νεωτέρους ἐφίετε διώκειν· οὗτοι δὲ καινόντων· τοῦτο γὰρ

" illicò videbitis, eorum, servorum fugitivorum more qui reperiuntur,
" alios supplicare, alios fugere, alios nè ad hæc quidem posse animos
" intendere. Nam victi nos adspicient, et neque fore ut advente-
" mus existimantes, neque in ordines dispositi, neque ad pugnam pa-
" rati deprehendentur. Quamobrem si suaviter et cœnare et noctem
" *hanc* exigere et vivere deinceps volumus, nè demus eis deliberandi
" otium, neque parandi quidquam, quod ipsis ex usu sit, et nè omninò
" animadvertendi quidem quòd homines simus: sed non nisi scuta, et
" copidas, et secures, et plagas venisse putent. Et vos quidem, Hyr-
" canii, ait, vosmet nobis prætendendo, antecedite, quò vestris armis
" conspectis quàm longissimo tempore hostes fallere possimus. Ve-
" rùm ubi ad hostium ego copias pervenero, cohortem equitum apud
" me singuli relinquite, ut eorum operâ, si quid opus fuerit, *ipse*
" apud exercitum manens utar. Vos autem qui principes estis et
" ætate provectiores, ordinibus servatis conferti procedite, si sapitis, ut
" nè in confertas *hostium* copias delapsi per vim repellamini: juniori-
" bus persequendi potestatem facite; iíque *adeò hostes* occidant: nam id

a Προπορεύεσθε ἔμπροσθεν] Simili planè modo πλεονάζει adverbium ἔμπροσθεν, Luc. xix, 4. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέ- &c. Itaque Beza non audiendus est, Complutensis Nov. Test. editiones et MSti cujusdam codicis auctoritate nixus, frustráque de pleonasmo adverbii ἔμπροσθεν minimè insolenti solicitus, προσδραμὼν ἔμπροσθεν, potiùs quàm προδραμὼν ἔμπροσθεν, amplectendum putavit.

"ἀσφαλέστατον νῦν ὡς ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λείπειν. [a] Ἣν δὲ (τὸ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατοῦσι) τὴν τύχην ἀνατρέψαι γίγνηται, φυλάξασθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἁρπαγὴν τραπέσθαι· ὡς ὁ τοῦτο ποιῶν, οὐκέτι ἀνήρ ἐστιν, ἀλλὰ σκευοφόρος, καὶ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἤδη χρῆσθαι τούτῳ ὡς ἀνδραπόδῳ. Ἐκεῖνο δὲ χρὴ γνῶναι, ὅτι οὐδὲν ἐστι κερδαλεώτερον τοῦ νικᾷν. [b] Ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήματα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν. Πρὸς ταῦτα τοῦτο μόνον ὁρᾶτε, ὅπως τὴν νίκην διασώσωμεν· ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἁρπάζων ἔχεται. Καὶ τοῦτο ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὡς ἐμὲ ἔτι φωτὸς ὄντος· ὡς σκότους γενομένου οὐδένα ἔτι προσδεξόμεθα."

Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμψεν εἰς τὰς τάξεις ἑκάστους, καὶ ἐκέλευσεν ἅμα πορευομένους τοῖς αὐτοῦ ἕκαστον δεκαδάρχοις ταῦτα σημαίνειν·

"tutissimum hoc fuerit tempore, ut ex hostibus quàm paucissimos superstites relinquamus. Quòd si accidat (id quod multis usu venit, qui rerum potiuntur) ut evertamus *ipsorum* fortunam, cavendum erit, nè ad prædam nos conferamus: nam qui hoc facit, non ampliùs vir est et *miles*, sed sarcinarius calo, atque hunc *adeò* utì mancipium tractare cuivis licet. Illud autem sciamus oportet, victoriâ nihil esse quæstuosius. Nam qui victor est, is simul omnia corripit, et viros, et mulieres, et opes, et regionem simul universam. Ad hæc unicum illud videte, ut victoriam conservemus: quippe quâ etiam raptor ipse continetur. Hoc quoque inter persequendum memineritis, ut ad me, dum adhuc lucebit, redeatis: nam postquam tenebræ accesserint, neminem ampliùs admissuri sumus."

Hæc loquutus unumquemque suos ad ordines dimisit, simúlque edixit, *ad suos* cùm venissent, decurionibus suis hæc quisque significarent:

a Ἣν δὲ (τὸ, &c.] Sic in plerisque editis et MSto Bodl. legitur et distinguitur hic locus. Leunclavius autem dat, Ἣν δὲ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατοῦσι, τὴν, &c. At neque hæc, neque recepta quidem mihi arridet lectio. Stephanus verba ista depravata, ut opinor, existimans, in margine editionis suæ Latinæ rejicit nos ad annotationes, in quibus tamen de hoc toto loco silentium est. Ego sanè Mureto libenter accederem, qui ità legendum censuit, Ἐν δὲ, ὃ πολλοῖς ἤδη συμβεβηκὸς κρατοῦσι, τὴν νίκην ἀνατρέψαι φυλάξασθαι δεῖ, τὸ ἐφ' ἁρπαγὴν τραπέσθαι. Illud autem τὴν τύχην ferri potest, sed νίκην mavult Muretus: cujus ex sententiâ hoc dicit Cyrus, "Unum eis cavendum esse, nè cùm superiores esse cœperint, convertantur ad prædam, et ad spolianda occisorum corpora: eo enim modo multis contigisse, ut cùm jam vincerent, victoria ipsis è manibus elaberetur." Ejus autem rei crebra sunt in historiis exempla. Adi sis Diodor. Sic. l. xvi, p. 376, *edit. Cant.* Qui verò legerant p. 423, et Platonem de *Repub.* lib. v, ἂν pro ἦν, et ἀνατρέψαι pro ἀνέτρεψε, addidisse posteà de suo illud γίγνηται videntur.

b Ὁ γὰρ κρατῶν, &c.] Sic Alexander suos etiam, ut eorum incitaret animos, adlocutus est milites: *omnia victoriâ parari.* Curt. lib. iii, c. 10. Et Cyrus, jam antea, lib. ii, p. 110.

(ἐν μετώπῳ γὰρ οἱ δεκάδαρχοι ἦσαν, ὥστε ἀκούειν) τοὺς δὲ δεκαδάρχους τῇ δεκάδι ἕκαστον· κελεύειν παραγγέλλειν. Ἐκ τούτου προηγοῦντο μὲν οἱ Ὑρκάνιοι, [a] αὐτὸς δὲ τὸ μέσον ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο· τοὺς δὲ ἱππέας ἑκατέρωθεν, ὥσπερ εἰκὸς, παρέταξε. Τῶν δὲ πολεμίων, [b] ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον [c] τὰ ὁρώμενα, οἱ δὲ ἐγίνωσκον ἤδη· οἱ δ᾽ ἤγγελλον, οἱ δ᾽ ἐβόων, οἱ δὲ ἔλυον ἵππους· οἱ δὲ συνεσκευάζοντο, οἱ δ᾽ ἐῤῥίπτουν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δ᾽ ὡπλίζοντο· οἱ δὲ ἀνεπήδων ἐπὶ τοὺς ἵππους, οἱ δὲ ἐχαλίνουν· οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχήματα· οἱ δὲ τὰ πλείστου ἄξια ἐλάμβανον, ὡς διασωσόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντες τὰ τοιαῦτα ἡλίσκοντο· οἱ δὲ πλεῖστοι εἰς φυγὴν ὥρμων. Οἴεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτούς· πλὴν ἐμάχετο οὐδεὶς, ἀλλ᾽ ἀμαχητὶ ἀπώλοντο.

(nam quia in fronte decuriones erant, audire poterant) decurionum verò quemque juberent *eadem* decuriæ suæ denuntiare. Secundùm hæc antecedebant Hyrcanii, ipse cum Persis medium *agmen* tenens iter faciebat; equitésque in utrumque latus, ceu par erat, instructos collocavit. Cùm autem illuxisset, hostium alii obstupuerunt eis quæ cernebantur, alii jam *quid ageretur*, animadvertebant; alii *comperta* nuntiabant, vociferabantur alii, alii solvebant equos; alii vasa colligebant, alii de jumentis arma dejiciebant, alii armis se instruebant; alii in equos insiliebant, alii frænos eis injiciebant; alii in vehicula uxores imponebant; alii res maximi pretii sumebant, tanquam *eas* conservaturi, deprehendebantur alii, qui hujusmodi res defodiebant; maxima verò pars in fugam ruebat. Alia etiam multa variáque *tunc* fecisse eos existimandum est; extra *illud unum*, quod nemo pugnabat, sed sine prælio peribant.

a Αὐτὸς δὲ τὸ μέσον, &c.] Medium sanè potissimùm in acie locum Persarum regem tenuisse docet Xenophon, ἀναβ. lib. i, p. 157, ibidemque rationem etiam hujus tradit consuetudinis: Cyrum enim sategisse narrans, quid rex in prælio ageret, addit:—καὶ γὰρ ᾔδει αὐτὸν ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. Καὶ πάντες δὲ οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἡγοῦντο, νομίζοντες οὕτως ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι ἢν ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἑκατέρωθεν ᾖ, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρῄζοιεν, ἡμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στράτευμα. Καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς ὅμως, &c. Quem locum Xenophontéum respexisse videtur *Arrianus* de Exped. lib. ii, p. 74. Αὐτὸς δὲ Δαρεῖος τὸ μέσον τῆς πάσης τάξεως ἐπεῖχε, καθάπερ νόμος τοῖς Περσῶν βασιλεῦσι τετάχθαι καὶ τὸν νοῦν τῆς τάξεως ταύτης Ξενοφῶν ὁ τοῦ Γρύλλου ἀναγέγραφεν. Eum motum agnoscit et Lucianus, in dialogo qui Πλοῖον ἢ Εὐχαὶ inscribitur. Ἀλλὰ σὺ μὲν ἄρχε τῆς ἵππου, Λυκῖνος δὲ ἐχέτω τὸ δεξιὸν οὑτοσὶ δὲ Τιμόλαος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τετάξεται. Ἐγὼ δὲ, κατὰ μέσον, ὡς νόμος βασιλεῦσι τῶν Περσῶν, ἐπειδὰν, &c. p. 941, et seq. *edit. Par.*

b Ἐπεὶ σαφὲς] Sic in editis omnibus legitur. MS. autem Bodl. dat ἐπεὶ φῶς ἐγένετο, quod et editorum margines exhibere solent, et pro receptâ quidem lectione placet.

c Τὰ ὁρώμενα] Stephanus habet τὰ δρώμενα, eâ, quam retinuimus, voce in marginem rejectâ. Quin et MS. Bodl. in margine agnoscit δρώμενα: cui tamen vulgatam lectionem non posthabendam censuimus.

Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς, ὡς θέρος ἦν, τάς τε [a] γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις προαπεπέμψατο τῆς νυκτὸς, ὡς ἂν ῥᾷον πορεύοιντο κατὰ τὸ ψῦχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς ἱππέας ἐπηκολούθει. Καὶ τὸν Φρύγα ταὐτά φασι ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἄρχοντα Φρυγίας. Ὡς δὲ παρῄσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβανόντων ἑαυτοὺς, πυθόμενοι τὸ γιγνόμενον, ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ κράτος. Τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα [b] καὶ τὸν τῶν Ἀραβίων ἔτι ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑποστάντας ἀθωρακίστους [c] κατακαίνουσιν οἱ Ὑρκάνιοι. Τὸ δὲ πλεῖστον ἦν τῶν ἀποθανόντων Ἀσσυρίων καὶ Ἀραβίων· ἐν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρᾳ, [d] ἀσυντονώτατα πρὸς τὴν πορείαν εἶχον. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι, οἷα δὴ εἰκὸς, [e] κρατοῦντες,

Crœsus autem Lydorum rex, et mulieres, quòd æstas esset, noctu harmamaxis præmiserat, ut in frigore faciliùs iter facerent, et ipse cum equitatu subsequebatur. Eadem etiam Phrygem illum fecisse perhibent, qui *sitæ* ad Hellespontum Phrygiæ imperabat. Verùm ubi fugere quosdam et ad se jam pervenire senserunt, comperto quid fieret, etiam ipsi summâ virium contentione fugerunt. Cappadocum autem regem et Arabum, qui prope adhuc erant, et inermes subsistebant, Hyrcanii trucidant. Qui verò interficiebantur, maximâ ex parte Assyrii erant et Arabes: nam quòd in suâ *jam* essent regione, lentissimè progrediebantur. Ac Medi quidem et Hyrcanii hujusmodi quædam, inter persequendum,

a Γυναῖκας ἐν, &c.] De *harmamaxis* vide sis quæ notavimus lib. iii, p. 133.

b Καὶ τὸν τῶν] Leunclavius dat Καππαδοκῶν βασιλέα καὶ Ἀραβίων, utroque articulo in margine tantùm expresso. In aliis libris posterior comparet articulus; Stephanus autem priorem quoque reponendum conjecit. Et hujus quidem lectionis MStum Bodl. fidejussorem damus.

c Κατακαίνουσιν] Leunclavium secuti et lectionem marginis tum MSti Bodl. tum editorum melioris notæ omnium, sic rescripsimus. Illud autem ἀποκτείνουσι, quod est in omnibus ferè vulgatis, margini primò illitum fuisse videtur, ad explicandum κατακαίνουσι, minùs vulgò notum: quod librarii non glossema, sed veram esse lectionem rati, in contextum tandem recipiendum putârunt. Quo factum, ut antiquo verbo in marginem rejecto, novum intruserint, quod prioris duntaxat explicatio erat. Eadem autem verba mox iterum inter se permutata occurrunt, rectéque adeò Leunclavio pro ἀποκτείνειν, quòd vulgò legitur, κατακαίνειν reposuit.

d Ἀσυντονώτατα] Quidem libri habent συντονώτατα, quod cùm loco non conveniat. Rectè Leunclavius et Stephanus reposuerunt ἀσυντονώτατα. Hanc autem veram esse scripturam tum res ipsa, tum versiones Philelphi et Camerarii suadent; ille enim, *lentè admodùm incedebant;* hic, *minimè festinanter*, vértit. Stephanus sanè Philelphum σχολαιότατα legisse primùm ratus est; id verò cùm à vulgatâ lectione longiùs recedat. Leunclavianam conjecturam, quàm et ipse Stephanus tandem probavit, omninò sequendam duximus. Nam, minimâ mutatione factâ, ἀσυντονώτατα pro συντονώτατα reponi potest. *Christophorus* quidem *Rufus* multa, in *Antexeg.* ad vulgatam lectionem tuendam adfert: sed nos Stephanum et Leunclavium veram vocem restituisse, eósque adeò sequendos esse, putamus.

e Εἰκὸς κρατοῦντες] Sic edidêre Stephanus et Leunclavius; nec aliter dat MS. Bodl. In aliis verò libris legitur, οἷα δὴ εἰκὸς κρατοῦντας, non minùs, ni fallor, commodè; si modò eam tollamus distinctionem, quam inter εἰκὸς et κρατοῦντες Leunclavius Stephanúsque posuêre.

τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. Ὁ δὲ Κῦρος τοὺς παρ᾽ ἑαυτῷ ἱππέας καταλειφθέντας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, καὶ εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, κατακαίνειν· τοῖς δὲ ὑπομένουσιν ἐκήρυξεν, ὁπόσοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἱππεῖς, ἢ πελτασταὶ, ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα, τοὺς δὲ ἵππους ἐπὶ ταῖς σκηναῖς καταλιπεῖν· ὅστις δὲ μὴ ταῦτα ποιήσῃ, αὐτίκα τῆς κεφαλῆς [a] στερηθήσεσθαι· τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν τάξει περιέστασαν. Οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐῤῥίπτουν ἀποφέροντες εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐκέλευσε· καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέταξεν ἔκαιον.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐνενόησεν, ὅτι ἦλθον μὲν οὔτε σῖτα οὔτε ποτὰ ἔχοντες, ἄνευ δὲ τούτων οὔτε στρατεύεσθαι δυνατὸν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ποιεῖν. Σκοπῶν δὲ ὡς ἂν ταῦτα τάχιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις ἐστὶν εἶναί τινα ὅτῳ, καὶ σκηνῆς μελήσει, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια

qualia victores *facere* consentaneum est, patrabant. Cyrus autem equites apud se relictos castra circumequitare jussit, et si quos armatos exire viderent, *eos* occidere: remanentibus verò per præconem edicebat, ut quicunque milites hostium vel equites essent, vel peltastæ, vel sagittarii, arma colligata adferrent, equis ad tabernacula relictis: hæc autem quicunque non faceret, mox capite plecteretur: et cum strictis copidibus in ordine circumsteterunt. Itaque ii, quibus erant arma, unum in locum *illa* asportata abjiciebant, ubi *Cyrus* jusserat; et ea quidem concremabant illi, quibus hoc negotii dederat.

Cyrum autem cogitatio subît, se neque esculentis neque potulentis instructos venisse, sine quibus nec ulla suscipi expeditio, nec fieri quicquam aliud queat. Et cùm consideraret quo pacto hæc et celerrimè et rectissimè parari possent; animadvertit, omnibus militantibus opus esse quodam, cui et tabernaculum curæ foret, atque ut res necessariæ

a Στερηθήσεσθαι· τὰς, &c.] Inter hæc verba Leunclavius aliquid desiderari putat, atque hoc fortasse modo scriptum fuisse conjicit: Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς περιήλαυνον τὸ στρατόπεδον, τὰς δὲ κοπίδας, &c. Spectant enim hæc, inquit, ad illud Cyri mandatum, pauld ante verbis his à Xenophonte commemoratum; τοὺς παρ᾽ ἑαυτῷ ἱππέας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον. Stephanus autem Leunclaviana additamenta nolens amplecti, aliud remedium invenit, quo huic loco consulat, τὰς δὴ κοπίδας, scribendo: vel potiùs, οἱ μὲν οὖν τὰς κοπίδας. Addit etiam, incommodum hoc de Leunclavianâ lectione emergere, quod dicitur, περιήλαυνον τὸ στρατόπεδον, *circum castra vehebantur equites*, cùm sequatur περιέστασαν, *circumsteterunt*. At verò, respondet Leunclavius, parebant Cyri mandato equites, ὃς περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, ac deindè ἐν τάξει περιέστασαν. Mihi quidem locus videtur mutilus; nam particulæ δὲ ea est vis, ut aliquid præcessisse ostendat. Et voces istæ, quas adjectas vult Leunclavius, ad supplendum hiatum aptæ satis videntur.

παρεσκευασμένα τοῖς στρατιώταις εἰσιοῦσιν ἔσαι. [a] Καὶ τοίνυν ἔγνω ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ νῦν καταλῆφθαι ἂν ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν· ἐκήρυττε δὴ παρεῖναι πάντας τοὺς ἐπιτρόπους· εἰ δέ που μὴ εἴη ἐπίτροπος, τὸν πρεσβύτατον ἀπὸ σκηνῆς· τῷ δὲ ἀπειθοῦντι πάντα τὰ χαλεπὰ ἀνεῖπεν. Οἱ δὲ, ὁρῶντες καὶ τοὺς δεσπότας πειθομένους, ταχὺ ἐπείθοντο. Ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐκέλευσε καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἐστι πλέον ἢ δυοῖν μηνῶν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια. Ἐπεὶ δὲ τούτους εἶδεν, αὖθις ἐκέλευσεν οἷς μηνὸς ἦν· ἐν δὲ τούτῳ σχεδὸν σύμπαντες ἐκαθίζοντο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὐτοῖς, " Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οἵ τινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μισεῖτε, ἀγαθοῦ δέ τινος παρ' ἡμῶν βούλεσθ' ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προθύμως, ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκηνῇ ἑκάστῃ σιτία καὶ ποτὰ παρεσκευασμένα ᾖ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἃ καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε· καὶ τἆλλα δὲ πάντα ὁπόσα καλὴν δαῖτα παρέξει, ἕτοιμα ποιεῖτε· ὡς αὐτίκα μάλα παρέσονται ὁπότεροι ἂν κρατῶσι, [b] καὶ ἀξιώσουσιν ἔκπλεω

militibus *in id* intrantibus paratæ essent. Itaque sentiebat verisimile esse id maximè temporis illos in castris deprensos esse, quòd in apparandis rebus *corporibus curandis* necessariis occuparentur: per præcones igitur edixit, ut procuratores *castrenses* omnes adessent, et sicubi procurator nullus esset, maximus natu è tabernaculo *veniret:* ei verò qui non pareret gravissima quæque indixit. Illi autem, cùm etiam dominos *jussis* obtemperare cernerent, statim paruerunt. Et cùm adessent, primùm sedere jussit illos, quibus esset plus quàm in duos menses in tabernaculo commeatus. Hos cùm adspexisset, rursùs *sedere* jussit quibus esset in *unum* mensem *commeatus:* ibi tum ferè omnes simul sederunt. Cúmque hæc comperisset, his eos verbis adlocutus est, " Agite verò, " inquit, ô viri, quicunque vestrûm mala exosi estis, et boni quidpiam à nobis consequi cupitis, promptis animis operam date, ut quolibet in tabernaculo cibi ac potûs plus duplo paratum sit et dominis et famulis, quàm quotidiè parare consuevistis: quin et alia " parata sint omnia facite, quæcunque dapes effectura sint lautas; " quippe mox aderunt, utricunque vicerint, æquúmque putabunt esse,

a Καὶ τοίνυν ἔγνω, &c.] Sic editi simul ac MS Bodl. nisi quòd in hoc non reperiatur illud ἦν post καταλῆφθαι ἄν. Leunclavius autem existimat, posse multò rectiùs hæc, καὶ τοίνυν ἔγνω, ὅτι εἰκὸς, &c. legi; si duntaxat in uno verbo, et in distinguendo, levis immutatio fiat, tali quodam modo; καὶ τοίνυν γνοὺς, ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ νῦν καταληφθῆναι ἂν ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν, ἐκήρυττε δὴ παρεῖναι, &c. Sed, in vulgatâ lectione, nihil vitii esse videtur.

b Καὶ ἀξιάσουσιν] Vulgò, ἀξιάσωσιν. Stephanus rectè ἀξιώσουσιν reposuit; quam scripturam præstat etiam MS. Bodl.

" ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια. Ἴϛε οὖν [a] ὅτι συμφέροι ἂν ὑμῖν " ἀμέμπτως δέχεσθαι τὰς ἄνδρας." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκάσαντες, πολλῇ σπεδῇ τὰ παρηγγελμένα ἔπραττον. Ὁ δ' αὖ συγκαλέσας τὰς ταξιάρχας ἔλεξε τοιάδε·

" Ἄνδρες φίλοι, [b] γιγνώσκομεν ὅτι νῦν ἔξεστιν, [c] ἡμῖν προτέ" ροις τῶν ἀπόντων συμμάχων ἀρίσε τυχεῖν, καὶ τοῖς μάλα ἐσπε" δασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς χρῆσθαι· ἀλλ' ἔ μοι δοκεῖ τᾶτ' ἂν " τὸ ἄριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς, ἢ τὸ τῶν συμμάχων ἐπιμε" λεῖς φανῆναι, ἐδ' ἂν αὕτη ἡ εὐωχία ἰσχυροτέρας τοσᾶτον ποιῆ" σαι ὅσον εἰ δυναίμεθα τὰς συμμάχας προθύμας ποιεῖσθαι. Εἰ " δὲ τῶν νυνὶ διωκόντων [d] καὶ κατακαινόντων τὰς ἡμετέρας πολεμίας, " καὶ μαχομένων εἴ τις ἐναντιᾶται, τάτων δόξομεν ἅτως ἀμελεῖν " ὥστε καὶ πρὶν εἰδέναι ὅ, τι πράττεσιν, ἠριϛηκότες φαίνεσθαι, ὅπως " μὴ αἰσχροὶ μὲν φανάμεθα, ἀσθενεῖς δ' ἐσόμεθα, συμμάχων ἀπο" ρᾶντες. Τὸ δὲ τῶν πονάντων καὶ κινδυνευόντων [e] ἐπιμεληθῆναί " τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπιτήδεια ἕξεσιν, αὕτη ἂν ἡμᾶς ἡ θοίνη

" ut res omnes necessarias adfatim habeant. Itaque scire vos volo è " re vestrâ futurum, si viros sine querelis exceperitis." Hæc illi cùm audîssent, magno studio imperata faciebant. *Cyrus* autem convocatis cohortium præfectis hujusmodi quædam verba fecit:

" Scimus jam licere nobis, amici, ante absentes socios prandium " sumere, cibísque adeò studiosè admodùm paratis ac potu uti: verùm " mihi non videtur hoc prandium magìs nobis profuturum, quàm si " pateat socios nobis curæ fuisse, neque tantas nobis vires additurum " esse hoc convivium, quantæ *nobis accessuræ sunt*, si socios *ad nos juvandos* alacres reddere possimus. Quòd si eos, qui jam persequuntur " et interficiunt hostes nostros, et, si quis *adhuc* resistit, dimicant, us" que adeò negligere videbimur, ut etiam, prius quàm cognoverimus " quid rerum agant, nos pransos esse constet, *vereor* ne manifesti si" mus turpitudinis, et, sociis destituti, vires nostræ debilitentur. At eo" rum curam gerere qui et labores perferunt et pericula adeunt, ut ad" ventantes *scilicet* res habeant necessarias, hoc *verò* epulum multò nos

a Ὅτι συμφέροι] Hanc lectionem dant Stephanus, *edit. Eton.* et MS. Bodl. In aliis ferè omnibus libris est, συμφέρει.

b Γιγνώσκομεν ὅτι] Sic editi omnes, nec aliter MS. Bodl. Stephanus mavult, γιγνώσκω μέν. At nihil mutandum censeo.

c Ἡμῖν] Vulgò, ὑμῖν: at lectionem, quam amplexi sumus, exhibent MS. Bodl. et *edit. Argentor.* eaque meliùs huc, nisi fallor, quàm vulgata illa, quadrat.

d Καὶ κατακαινόντων] MS. Bodl. habet ἀποκτεινόντων: quod recepti verbi glossema primùm extitisse videtur. Vide quæ hâc de re notavimus, p. 203.

e Ἐπιμεληθῆναί τινα] Vox ultima in MSto Bodl. non comparet: et potest, ut mihi quidem videtur, sine loci detrimento abesse.

" πλείω εὐφράνειεν, ὡς ἐγώ φημι, ἢ τὸ παραχρῆμα τῇ γασ-
" τρὶ χαρίσασθαι. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, ὡς εἰ μηδ' ἐκείνους αἰ-
" σχυντέον ἦν, οὐδ' ὧς ἡμῖν προσήκει οὔτε πλησμονῆς ποτε, οὔτε
" μέθης· οὐ γάρ πω διαπέπρακτε ἡμῖν ἃ βουλόμεθα, ἀλλ'
" αὐτὰ πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας δεόμενα. Ἔχομεν γὰρ
" ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τούτους
" λελυμένους· οὓς καὶ φυλάττεσθαι ἴσως ἔτι προσήκει, καὶ φυλάτ-
" τειν, ὅπως ὦσι καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδειαν. Ἔτι δ' οἱ
" ἱππεῖς ἡμῖν ἄπεισι, φροντίδα παρέχοντες ὅπου εἰσί· κἂν ἔλ-
" θωσιν, εἰ παραμενοῦσιν. Ὥστε, ὦ ἄνδρες, νῦν μοι δοκεῖ τοιοῦ-
" τον σῖτον προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς καὶ τοιοῦτον ποτὸν, ὁποῖόν τις
" οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι, πρὸς τὸ μήτε ὕπνου, μήτε ἀφρο-
" σύνης ἐμπίπλασθαι. Ἔτι δὲ καὶ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ
" ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐστὶν, ὧν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι δυνατὸν ἡμῖν (κοινῶν
" αὐτῶν ὄντων τοῖς συγκατειληφόσι) νοσφίσασθαι ὁπόσα ἂν βου-
" λώμεθα· ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τοῦ
" δικαίους φαινομένους ἐκείνοις, τούτῳ πρίασθαι, ἔτι μᾶλλον αὐ-
" τοὺς ἢ νῦν ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς. Δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι
" τὰ χρήματα, ἐπειδὰν ἔλθωσι, Μήδοις καὶ Ὑρκανίοις καὶ Τιγράνῃ

" magis exhilaraverit, meâ quidem sententiâ, quàm si statim ea quæ
" gulæ grata sunt faciamus. Etiam *hoc* cogitetis *velim*, ut illos maximè
" revereri non debeamus, *tamen* nè sic quidem vel satietati unquam vel
" temulentiæ nos indulgere consentaneum esse: necdum enim confeci-
" mus ea quæ volumus, sed ea jam omnia curam quæ requirunt et *di-
" ligentiam*, in ipso sunt articulo. Nam in castris hostes habemus nu-
" mero plures nobis ipsis, eósque solutos; à quibus forsan adhuc cavere
" nos convenit, et *eosdem* custodire, ut sint qui nobis res necessarias pa-
" rent. Absunt prætereà à nobis equites, qui solicitudinem, quonam sint
" in loco, adferunt: ac si redeant, mansurîne sint nobiscum. Quapropter,
" viri, meâ quidem sententiâ, cibus ejusmodi hoc tempore potúsque no-
" bis est sumendus, cujusmodi quis existimet ad hoc maximè idoneum,
" ut nec somno, nec dementiâ repleamur. Scio itidem magnam in
" *hisce* castris pecuniæ copiam esse, de quâ non ignoro fieri posse ut
" nos, (utut illa nobis sit cum iis qui nobiscum eam cepêre, communis)
" quantam voluerimus, avertamus; verùm non quæstuosius hoc egó
" futurum arbitror, si *hanc ipsæ* sumamus, quàm si justos illis nos de-
" clarantes, ratione hâc id comparemus, ut nos majori quàm modò
" benevolentiâ complectantur. Etiam pecuniarum, inquit, divisionem
" Medis et Hyrcaniis et Tygrani, postquam advenerint, permittendam

" ἐπιτρέψαι· κἂν τι μεῖον ἡμῖν δάσωνται, κέρδος ἡγήσασθαι·
" διὰ γὰρ τὰ κέρδη ἥδιον ἡμῖν παραμενοῦσι. Τὸ μὲν γὰρ νῦν
" πλεονεκτῆσαι, ὀλιγοχρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον παράσχοι· τὸ
" δὲ, ταῦτα προεμένους, ἐκεῖνα κτήσασθαι, ὅθεν ὁ πλοῦτος φύεται,
" τοῦθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀενναότερον ἡμῖν δύναιτ' ἂν τὸν πλοῦτον
" καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. Οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ οἴκοι
" ἡμᾶς τούτου ἕνεκεν ἀσκεῖν καὶ γαστρὸς κρείττους εἶναι καὶ ἀκαίρων
" κερδῶν, ἵν', ὁπότε δέοι, δυναίμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι·
" ποῦ δ' ἂν ἐν μείζοσι τῶν νῦν παρόντων ἐπιδειξαίμεθα τὴν παι-
" δείαν, ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ."

Ὁ μὲν οὕτως εἶπε· συνεῖπε δ' αὐτῷ Ὑστάσπας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ὁμοτίμων, ὧδε. Δεινὸν γὰρ τ' ἂν εἴη, ὦ Κῦρε, εἰ ἐν θήρᾳ μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτεροῦμεν, ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα καὶ μάλα μικροῦ ἴσως ἄξιον· ὄλβον δὲ ὅλον πειρώμενοι θηρᾶν, εἰ ἐμποδών τι ποιησαίμεθα γενέσθαι ἡμῖν, ἃ τῶν μὲν κακῶν ἀνθρώπων ἄρχει, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πείθεται, [a] οὐκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν. Ὁ μὲν Ὑστάσπας δὴ οὕτω συνεῖπεν· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συνῄνουν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἄγετε δὴ, ἔφη,

" arbitror: ac si minus quoque nobis tribuerit, *id ipsum* in lucro ponen-
" dum esse: nam ob hæc lucra libentiùs nobiscum manebunt. Nos hoc
" quidem tempore proprii commodi rationem habere, opes nobis brevi
" temporis spatio duraturas conciliaverit: verùm his neglectis illa pa-
" rare, undè divitiæ nascuntur, hoc *nimirum*, meo judicio, nobis nos-
" trísque omnibus opes magìs perennes suppeditare possit. Arbitror
" autem, ait, propterea domi quoque nos et ad gulam et ad quæstûs
" intempestivi cupiditatem frænandam adsuefactos, ut iis, cùm usus
" veniat, commodè possimus uti: quibus autem in rebus meliùs quàm
" in præsentibus, edere queamus disciplinæ specimen, equidem non
" video."

Hoc quidem modo dixit *Cyrus:* ejúsque orationem Hystaspas Persa, unus ex ὁμότιμων numero, hujusmodi verbis comprobavit: Absurdum nempè fuerit, Cyre, nos in venatione quidem sæpenumerò ciborum ad usi toleranter abstinere, quâdam utì ferâ potiamur, eâque forsan parvi admodùm pretii; at in conatu solidas venandi opes, si nobis ea patiamur esse impedimento, quæ pravis quidem hominibus dominantur, sed bonis cedunt, nos haud videri, quod minimè nos deceat, facere. Et ità quidem Hystaspes *Cyri* verba adprobavit; cæterique omnes his adsensi sunt. Et Cyrus, Agite ergo, inquit,

a Οὐκ ἂν μὴ, &c.] Particulam negantem ultimam ex conjecturâ reposuit Leunclavius; sine quâ sensus idoneus ex his Hystaspæ verbis haud elici possit. Ea autem hoc modo videntur conjungenda, δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οὐκ ἂν δοκοίημεν μὴ πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν, &c.

ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόχου πέντε ἄνδρας ἕκαστος τῶν σπουδαιοτάτων· οὗτοι δὲ περιιόντες οὓς μὲν ἂν ὁρῶσι πορσύνοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἐπαινούντων· οὓς δ' ἀμελοῦντας, κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἁμάξας προωρμημένας καταλαμβάνοντες καὶ ἀποστρέψαντες προσήλαυνον μεστὰς ὧν ἐδεῖτο ἡ στρατιὰ, οἱ δὲ καὶ ἁρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελτίστων, τῶν μὲν γνησίων, τῶν δὲ καὶ παλλακίδων, διὰ τὸ κάλλος συμπεριαγομένων· καὶ ταύτας εἰληφότες προσῆγον. [a] Πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατευόμενοι ἔχοντες τὰ πλείστου ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον μάχοιντ' ἂν, εἰ τὰ φίλτατα παρείη· τούτοις γάρ φασιν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλέξειν. Ἴσως μὲν οὖν οὕτως ἔχει· ἴσως δὲ καὶ ποιοῦσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

Ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὥσπερεὶ κατεμέμφετο αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ὅτι [b] οἱ ἄλλοι τοῦτον τὸν χρόνον ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκουν, καὶ προσκτᾶσθαί τι, αὐτοὶ

quando de his eadem est *omnium* nostrûm sententia, mittite de *suo* quisque manipulo viros quinque in primis graves, qui *per castra* circumeuentes collaudent eos, quoscunque res necessarias parare viderint; in negligentes autem nihilo parciùs quàm si ipsorum essent domini, animadvertant. Et hæc quidem illi faciebant.

Medorum verò quidam, cum partim plaustra, quæ *è castris hostium* dedum excesserant, rebus quibus indigebat exercitus referta, adsequerentur et reverti coëgissent, advecti sunt; partim *harmamaxas* interceptas cum præstantissimis mulieribus, quas vel *conjuges* legitimas, vel concubinas formæ causæ viri secum duxerant, *ad castra* adducebant. Nam hoc etiam tempore Asiatici omnes cùm exercitum in expeditionem educunt, ità solent educere, ut res maximi pretii secum sumant, quippe aiunt se pugnandi fore avidiores, eæ si res adsint, quas carissimas habent: has enim animosè defendendi necessitatem sibi imponi dicunt. Et fortasse quidem ità se res habet; fortassis etiam hæc, voluptati uti indulgeant, faciunt.

Cyrus autem, cum Medorum et Hyrcaniorum facinora cerneret, *ipse* sibi suísque quasi succensebat, quòd alii hoc ipsos tempore vigore quodam superare viderentur, atque aliquid etiam adquirere, ipsi

a Πάντες γὰρ ἔτι, &c.] Vide quæ adduximus, p. 103.

b Οἱ ἄλλοι τοῦτον] Editi omnes exhibent, οἱ ἄλλοι ἂν τοῦτον. Muretus legendum putat, ἀνὰ τοῦτον, &c. At Stephanus vocem istam penultimam rectiùs delendam judicavit: cujus conjecturam MSti Bodl. auctoritate confirmatam, omninò sequendam duximus.

δ' ἐν ἀργοτέρᾳ χώρᾳ ὑποκαταμένειν. Καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδεικνύντες Κύρῳ ἃ ἦγον, πάλιν ἀπήλαυνον, μεταδιώκοντες τὰς ἄλλους· ταῦτα γὰρ ἔφασαν σφίσι προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Δακνόμενος δὴ ὁ Κῦρος ἐπὶ τούτοις, ταῦτα μὲν ὅμως κατεχώριζε· συνεκάλει δὲ πάλιν τοὺς ταξιάρχους, καὶ στὰς ὅπου ἔμελλεν ἂν ἐξακούεσθαι τὰ λεγόμενα, εἶπε τάδε.

"Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ κατάσχοιμεν τὰ νῦν προφαι-"νόμενα, μεγάλα μὲν ἂν ἅπασι Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο, μέ-"γιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν, δι' ὧν πράσσεται, πάντες, οἶμαι, "γινώσκομεν· ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμεθα, μὴ "αὐτάρκεις ὄντες κτήσασθαι αὐτὰ, εἰ μὴ ἔσται οἰκεῖον ἱππικὸν "Πέρσαις τοῦτο οὐκέτι ἐγὼ ὁρῶ. Ἐννοεῖτε γὰρ δὴ, ἔφη, ἔχομεν "ἡμεῖς οἱ Πέρσαι ὅπλα, οἷς δοκοῦμεν τοὺς πολεμίους τρέπεσθαι ὁμόσε "ἰόντας· καὶ δὴ τρεπόμενοι, ποίους ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελ-"τασὰς, ἢ ἀκοντιστὰς, ἄνευ ἵππων ὄντες δυναίμεθα ἂν φεύ-"γοντας ἢ λαβεῖν, ἢ [a] κατακαίνειν; Τίνες δ' ἂν φοβοῖντο ἡμᾶς "προσιόντες κακουργεῖν ἢ τοξόται, ἢ ἀκοντισταὶ, ἢ ἱππεῖς, εὖ εἰδό-"τες ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς κίνδυνος ὑφ' ἡμῶν κακόν τι παθεῖν

verò loco ab exercenda industriâ remotiori hærere. Etenim qui prædam abducebant, monstratis Cyro rebus iis quas adferebant, rursùm cæteros persequuturi *hostes* avecti sunt: hæc enim utì facerent, imperatum sibi suis à præfectis aiebant. Quæ tametsi Cyrum morderent, suis tamen ille locis singula reponebat; convocabat autem denuò cohortium præfectos, et cùm ibi constitisset, unde exaudiri quæ dicerentur possent, hæc protulit:

"Arbitror ego, amici, vos omnes animadvertere, bona ingentia Persis "universis cessura, maximàque adeò nobis, ceu par est, quorum adqui-"runtur operâ, si *quidem* illa quæ nobis sunt jam ostentata obtinueri-"mus: verùm quo his pacto potiri queamus, cùm virium satis ad ea "comparanda nobis non suppetat, nisi proprius Persis equitatus fuerit, "equidem non video. Nam velim vobis in mentem veniat, ait, nos "Persas instructos armis esse, quibus hostes cominùs *nobiscum* congres-"sos in fugam vertere posse videmur: at ubi jam eos in fugam ver-"terimus quosnam vel equites, vel sagittarios, vel peltastas, vel jacu-"latores fugientes aut capere possimus, aut interficere, cùm nulli nobis "sint equi? Quinam itidem contra nos tendere formident, ac male-"ficiis nos vexare, sive sagittarii, sive jaculatores, sive equites, cùm "certò sciant nihil iis *imminere* periculi, nè à nobis magìs quàm

a Κατακαίνειν;] Vulgo, ἀποκτεῖναι; Sed Leunclavium sequendum duximus, ob rationem supra adlatam, p. 203.

« μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πεφυκότων δένδρων; Εἰ δὲ ταῦτα ὕτως « ἔχει, ὐκ εὔδηλον, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες ἡμῖν ἱππεῖς νομί« ζυσι ταῦτα πάντα ὑποχείρια γιγνόμενα ὐχ ἧττον ἑαυτῶν « εἶναι ἢ ἡμέτερα; Ἴσως δὲ νὴ Δία καὶ μᾶλλον. Νῦν μὲν ὖν « ὕτω ταῦτα ἔχει κατ' ἀνάγκην. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἱππικὸν κτησαί« μεθα μὴ χεῖρον τύτων, ὐ παντάπασιν ἡμῖν καταφανὲς ὅτι « τύς τ' ἂν πολεμίυς δυναίμεθα ἄνευ τύτων ποιεῖν, ἅπερ καὶ « νῦν σὺν τύτοις, τύτυς τε ἔχοιμεν ἂν τότε μετριώτερον πρὸς « ἡμᾶς φρονῦντας; ὁπότε γὰρ ἢ παρεῖναι ἢ ἀπεῖναι βύλοιντο, « ἧττον ἂν ἡμῖν μέλοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ τύτων ἀρκοῖμεν ἡμιν αὐ« τοῖς. Εἶεν. Ταῦτα μὲν δὴ, οἶμαι, ὐδεὶς ἂν ἀντιγνωμονήσειε « μὴ ὐχὶ τὸ πᾶν διαφέρειν τῶν Περσῶν γενέσθαι οἰκεῖον ἱππικόν. « Ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἂν τῦτο γένοιτο. Ἆρ' ὖν σκεψώ« μεθα, εἰ βυλοίμεθα καθιστάναι ἱππικὸν, τί ἡμῖν ὑπάρξει, « καὶ τίνος ἐνδεῖ. Οὐκῦν ἵπποι μὲν ὗτοι πολλοὶ ἐν τῷ στρατο« πέδῳ κατειλημμένοι, καὶ χαλινοὶ οἷς πείθονται, καὶ τἄλλα ὅσα « δεῖ ἵππυς ἔχυσι χρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ οἷς γε δεῖ ἄνδρα ἱπ« πέα χρῆσθαι ἔχομεν, θώρακας μὲν, ἐρύματα τῶν σωμάτων, « παλτὰ δὲ, οἷς καὶ μεθιέντες καὶ ἔχοντες χρῴμεθα ἄν. Τί δὴ τὸ « λοιπόν; Δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. Οὐκῦν τῦτο μάλιστα ἔχομεν·

« à consitis arboribus detrimenti quid accipiant? Quòd si hæc ità « se habeant, annon manifestum est, ait, illos equites qui modò no« biscum sunt, existimare universa hæc quæ capta sunt, non minùs « sua esse quàm nostra? Imò profectò magìs etiam fortasse. Et jam « sanè hæc utì sic se habeant necessarium est. At verò si nos « equitatum paremus nihilo horum *equitatu* deteriorem, annon no« bis omninò perspicuum est, futurum, ut et adversùs hostes ea « sine his geramus, quæ cum his modò gerimus, et ut hos *ip*« *sos* erga nos modestiores experiamur? nam cùm vel adesse vel « abesse velint, minùs curæ nobis erit, si nobis ipsis *etiam* absque « his facultas res conficiendi nostras abundè suppetat. Esto. Ne« mo certè, ut opinor, contra hanc sententiam repugnando dubitare « possit, quin omninò præstet, Persas proprium sibi equitatum pa« rare. Sed illud forsan vobiscum animo cogitatis, quo pacto confieri « hoc possit. Consideremus itaque, si *quidem* equitatum instituere ve« limus, quid nobis adsit, quídque desit. Sunt igitur hi *nobis* equi multi « numero, capti in castris; *sunt* item frena quibus regi solent, cæteráque « omnia quibus ad usum equorum opus est. Quin et illa nobis suppe« tunt, quibus eques uti debet, *nimirum* loricæ, munimenta corporum, et « palta, quibus et ejaculandis et retentis uti possumus. Quid ergò reli« quum? Viris nempè *nobis* opus est. Atqui hoc potissimùm habemus;

" οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡμέτερόν ἐστιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. Ἀλλ' ἐρεῖ
" τις ἴσως, ὅτι οὐκ ἐπιστάμεθα. [a] Μὰ Δί'· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπιστα-
" μένων νῦν, πρὶν μαθεῖν, οὐδεὶς ἠπίστατο. Ἀλλ' εἴποι ἄν τις,
" ὅτι παῖδες ὄντες ἐμάνθανον. Καὶ πότερον οἱ παῖδές εἰσι φρο-
" νιμώτεροι, ὥστε μαθεῖν τὰ φραζόμενα καὶ δεικνύμενα, ἢ οἱ ἄν-
" δρες; πότεροι δὲ, ἐὰν μάθωσιν, ἱκανώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκ-
" πονεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄνδρες; Ἀλλὰ μὴν σχολή γε ἡμῖν μαν-
" θάνειν ὅση οὔτε παισὶν, οὔτε ἄλλοις ἀνδράσιν· οὔτε γὰρ τοξεύειν
" ἡμῖν μαθητέον ὥσπερ τοῖς παισί· προεπιστάμεθα γὰρ τοῦτο· οὔτε
" μὴν ἀκοντίζειν· ἐπιστάμεθα γὰρ τοῦτο· ἀλλ' οὐδὲ μὴν ὥσπερ καὶ
" τοῖς ἄλλοις ἀνδράσι, τοῖς μὲν γεωργίαι ἀσχολίαν παρέχουσι,
" τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς δὲ ἄλλα οἰκεῖα· ἡμῖν δὲ στρατεύεσθαι οὐ μόνον
" σχολὴ, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη· Ἀλλὰ μὴν οὐχ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ
" τῶν πολεμικῶν, χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δέ· ἱππικὴ δὲ οὐκ ἐν
" ὁδῷ μὲν ἡδίων ἢ αὐτοὺς τοῖν ποδοῖν πορεύεσθαι; ἐν δὲ σπου-
" δῇ, οὐχ ἡδὺ ταχὺ μὲν φίλῳ παραγενέσθαι, εἰ δέοι, ταχὺ δὲ,

" nihil enim æquè nostrum est, atque nosmet nobis ipsi sumus. At
" dixerit fortasse quispiam, nos imperitos esse. Ità profectò res est:
" neque enim illorum quisquam, qui jam periti sunt, priusquam disceret,
" peritus erat. Verùm quis objecerit, eos, pueri dum essent, didicisse.
" Utrùm verò in pueris an in viris prudentiæ plus est ad discendum ea
" quæ dictantur et monstrantur? quibus, postquam didicerint, ab exer-
" cendum *ea*, magìs idonea corpora sunt, pueris an viris? At verò
" tantum nobis est ad discendum otii, quantum nec pueris, nec aliis
" viris: neque enim sagittandi nobis discenda est ars, sicut pueris;
" nam hanc jam ante tenemus: neque jaculandi; cùm illam *quoque*
" calleamus: nec item *nobis accidit* quod hominibus cæteris, quibus
" negotia partim agrorum cultura, partim artificia, partim aliæ do-
" mesticæ res exhibent; nobis ad tractandam rem militarem non
" otium duntaxat est, sed etiam necessitas *imponitur*. At verò non
" hîc est, quod in aliis multis rebus ad bellum necessariis, quæ sunt
" illæ quidem difficiles, sed utilitatem adferunt: annon equitatio ju-
" cundior est in itinere quàm pedibus incedere? in festinatione autem,
" nonne jucundum est celeriter, si sit opus, amico adesse; celeritérque,

a Μὰ Δί'· οὐδὲ] MS. Bodl. ex editis nonnulli, duabus prioribus vocibus omninò prætermissis, dant ———— οὐκ ἐπιστάμεθα, οὐδὲ γὰρ, &c. Easdem etiam Stephanum et Leunclavium suspectas habuisse, ex notis, quas iis appinxêre, constat. Ego verò eas ad integritatem orationis tuendam necessarias, atque adeò retinendas, censeo. Præcedentem autem negationem respiciunt; ubi cùm fingatur quis objiciens, *Persas equestris disciplinæ prorsus ignaros esse;* idem et ipse fatetur Cyrus, *Eos sanè artem equitandi minimè callere:* quid verò isthuc tam mirum est? *cùm nè illorum quidem*, &c. Hîc itaque prior locutio repetenda videtur, quasi diceretur, Μὰ Δί' οὐκ ἐπιστάμεθα· οὐδὲ γὰρ &c.

" εἴτε ἄνδρα εἴτε θῆρα δέοι διώκοντα καταλαβεῖν; Ἐκεῖνο δὲ οὐκ
" εὐπετὲς, τὸ, ὅ,τι ἂν δέῃ ὅπλον φέρειν, τὸν ἵππον τοῦτο συμ-
" φέρειν; οὐκοῦν ταυτό γ' ἐστὶν ἔχειν τε καὶ συμφέρειν. [a] Ὃ γε μὴν
" μάλιστ' ἄν τις φοβηθείη, μὴ, εἰ δεήσει ἐφ' ἵππου κινδυνεύειν
" πρότερον ἡμᾶς, πρὶν ἀκριβοῦν τὸ ἔργον τοῦτο, κἄπειτα μήτε
" πεζοὶ ἔτι ὦμεν, μήθ' ἱππεῖς ἱκανοί· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀμήχα-
" νον· ὅπου γὰρ ἂν βουλώμεθα, ἐξέσται ἡμῖν πεζοῖς εὐθὺς μά-
" χεσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα, ἱππεύειν μα-
" θόντες. Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυσάντας δὲ συναγορεύων
αὐτῷ, ὧδε ἔλεξεν·

" Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, οὕτως ἐπιθυμῶ ἱππεύειν μαθεῖν, ὡς
" νομίζω, ἐὰν ἱππεὺς γένωμαι, [b] ἄνθρωπος πτηνὸς ἔσεσθαι. Νῦν

" vel hominem vel feram, si poscat usus, insequendo intercipere?
" Illud autem nonne commodum est, quodcunque armorum genus
" ferendum sit, id equum unà portare? nimirum idem est, et habere
" *ista* et unà gestare. Quod verò maximè quis vereri possit, nè, si
" necesse fuerit in equo prius nos prælii periculum subire, quàm hoc
" *equitandi* munus accuratè teneamus, tum demum neque pedites am-
" pliùs simus, neque satìs idonei equites; nec hoc *ipsum* adeò omninò
" est explicatu difficile: nam ubicunque voluerimus, nobis statim lice-
" bit peditibus dimicare: quippe equitandi artem edocti, nihil eorum,
" quæ ad artem pedestris pugnæ pertinent, dediscemus." Cyrus qui-
" dem hanc orationem habuit: et Chrysantas ejus sententiam adprobans,
" in hunc modum loquutus est:

" Equidem, inquit, usque adeò equitandi artem discere cupio, ut
" existimem me hominem volatilem fore, si eques factus fuero. Nam

a Ὃ γε μὴν, &c.] Non temerè est, quod Cyrus quempiam vereri posse dicit, nè dum equitandi arti discendæ operam dent, ad peditum fungendum munus minùs apti redderentur; nam passim docent historici, ità ferè cum militibus comparatum esse, ut qui ex iis pedites sint optimi, iidem equestris artis sint fermè imperiti: ac vicissim, qui equitandi arte valeant, ad pedestre certamen descendere vereantur. Hinc *Constantio* præcipuè laudi datum est, quod inter equites pariter ac pedites emineret. Οὐκοῦν ὁ μέν τις ἐκείνων πεζὸς ὢν ἀγαθὸς, τὴν ἱππικὴν τέχνην ἠγνόησεν· ὁ δὲ ἐπιστάμενος χρῆσθαι τοῖς ἱππικοῖς, ὀκνεῖ πεζὸς εἰς μάχην ἰέναι. Μόνῳ δὲ ὑπάρχει σοι τῶν μὲν ἱππέων ἀρίστῳ φαίνεσθαι παραπλησίως ἐκείνοις σταλέντι· μεθαρμοσαμένῳ δὲ ἐς τοὺς ὁπλίτας, κρατεῖν ἁπάντων ῥώμῃ καὶ τάχει, καὶ τῇ τοῦ ποδὸς κουφότητι. Jul. *Or.* i, p. 11. Ad hæc autem verba vide sis quæ notavit vir eruditiss. *Ez. Spanh.*

b Ἄνθρωπος πτηνὸς, &c.] Chrysantæ quidem, jam spe studióque equitandi gestientis, ipsa exultat oratio. Eandem verò loquendi rationem, in re simili, adhibuit *Plato:* Πρὸς τοίνυν τὰ τοιαῦτα, ὦ φίλε, πτεροῦν χρὴ παιδία ὄντα εὐθὺς, ἵν' ἄν τι δέῃ πετόμενοι ἀποφεύγωσι. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἦν δ' ἐγὼ, ἀναβιβαστέον ὡς νεωτάτους καὶ διδαξομένους ἱππεύειν, ἐφ' ἵππων ἀκτέον (ità enim distinguendus est hic locus, non, ut vulgò, διδαξομένους ἱππεύειν ἐφ' ἵππων, ἀκτέον, &c.) ἐπὶ τὴν θέαν μὴ θυμοειδῶν μηδὲ μαχητικῶν, ἀλλ' ὅτι ποδωκεστάτων καὶ εὐηνιωτάτων· οὕτω γὰρ, &c. de *Repub.* lib. 5, p. 467. ubi sermo habetur de ratione excogitandâ, quâ pueri res bellicas tuti spectent. Ad hunc autem Platonis locum respicit *Julianus* in *Orat.* i, p. 11. quem adducit etiam illustriss. Spanhemius in *Observat.* ad istam Orationem.

" μὲν γὰρ ἔγωγε [a] ἀγαπῴην, ἐξίσε τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, " μόνον τῇ κεφαλῇ προσχὼν, ἄν τε θηρίον παραθέον ἰδὼν " δυνηθῶ διατεινόμενος φθάσαι, ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι " πρὶν πάνυ πρόσω αὐτὸ γενέσθαι· ἢν δὲ ἱππεὺς γένωμαι, δυνή- " σομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὄψεως μήκες καθαιρεῖν, δυνήσομαι δὲ, " θηρία διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν καταλαμβάνων, τὰ δὲ " ἀκοντίζων ὥσπερ ἑστηκότα· καὶ γὰρ ἐὰν ἀμφότερα ταχέα ᾖ, ὅμως " δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλήλων, ὥσπερ τὰ ἑστηκότα ἔσται. [b] Ἐγὼ " δὲ δὴ μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζώων ἐζηλωκέναι ἱπποκενταύρες, εἰ " ἐγένοντο· ὥστε προβελεύεσθαι μὲν ἀνθρώπε φρονήσει, ταῖς δὲ " χερσὶ τὸ δέον παλαμᾶσθαι, ἵππε δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰσχὺν, ὥστε " τὸ μὲν φεῦγον αἱρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀνατρέπειν· ἐκῶν πάντα " κἀγὼ ταῦτα ἱππεὺς γενόμενος, [c] συγκομίζομαι πρὸς ἐμαυτόν.

" modò satìs mihi certè fuerit, si cum aliquo currere pariter adgressus, " solo *eum* capite antevertam ; et si feram prætercurrentem videam, ità " contento cursu prævertere possim, ut prius eam vel jaculo vel sagittâ " feriam, quàm procul admodùm evaserit : at eques si factus fuero, " virum interimere tanto ex intervallo potero, quanto à me fuerit con- " spectus : et feras persequens, partim eas potero cominùs interceptas, " partim quasi stantes jaculando ferire ; nam si duo velocia sint, et pro- " pius tamen ad se invicem accedant, stantium instar erunt. Ego verò, " inquit, maximè *omnibus* ex animalibus hippocentauros, si qui fuerunt, " admirari soleo ; quòd et humanâ prudentiâ consilium caperent priùs, " et quod opus esset manibus efficerent, et equi celeritatem et robur " haberent ad id capiendum quod fugeret, et prosternendum quod " subsisteret hæc igitur omnia et ipse factus eques, in me conferam.

a Ἀγαπῴην, ἐξίσε, &c.] Totum hunc locum ità legit *Muretus* ; Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῴην, ἢν ἐξίσου τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ κεφαλῇ προσχῶ. Libri nonnulli dant, Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῶ, ἤν γ' ἐξίσε τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς, ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ κεφαλῇ πρόσχω· vel προσχῶ. Ego nihil muto, cùm optimi quique receptam lectionem servent, eáque nihil vitii habeat.

b Ἐγὼ δὲ δὴ, &c.] Stephanus, Leunclavius, et alii exhibent, Ὁ δὲ δὴ μάλιστα, &c. Editio autem *Eton.* Ἐγὼ δὴ μάλιστα, &c. *Argentor.* Ἐγὼ δὲ δὴ μάλιστα, &c. quam sequendam censui. Et hujus quidem lectionis vestigia servat MS. Bodl. qui dat, ὦ δὲ δὴ, &c. nec aliter ferè in suo exemplari scriptum esse ait Camerarius. Fatetur et ipse Stephanus, frustrà quenquam redditionem ad ista verba, Ὁ δὲ δὴ, &c. quæsiturum. Et Budæus, cùm nihil illis reddi videret, ex illo ὁ faciendum putavit ἐγὼ, quod impensiùs illi haud dubiè placuisset, si pro ὁ in libris suis legisset ὦ, quod repræsentat MS. Bodl. De *hippocentauris* autem vide quæ monet Palæphatus 1. de *Inc.* et Hieron. Magius *Misc.* lib. i, c. 20. prolixè disputat.

c Συγκομίζομαι] Sic editi, quos vidi, omnes : Stephanus scribendum putat συγκομίσομαι : de quâ emendatione illi adsentiri videtur Gabrielius in suâ interpretatione, quæ ità se habet, *hæc omnia in me unum congeram :* necnon Leunclavius, in editione tertiâ, cujus versionem damus. Placet itaque Stephani conjectura ; præsertim cùm ea, quæ mox sequuntur, verba futuro etiam tempore prolata sint.

" Προνοεῖν μέν γε ἕξω [a] πάντα τῇ ἐμῇ ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς " δὲ χερσὶν ὁπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ, τὸν δ' ἐναντίον " ἀνατρέψομαι τῇ τοῦ ἵππου ῥώμῃ· ἀλλ' οὐ συμπεφυκὼς δεδήσο- " μαι, ὥσπερ οἱ ἱπποκένταυροι· οὐκοῦν τοῦτό γε κρεῖττον ἢ συμ- " πεφυκέναι. Τοὺς μὲν γὰρ ἱπποκενταύρους οἶμαι ἔγωγε πολλοῖς " μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνθρώποις εὑρημένων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι, " [b] πολλοῖς δὲ τῶν ἵπποις ἡδέων πεφυκότων, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπο- " λαύειν. ἐγὼ δὲ, ἢν ἱππεύειν μάθω, ὅταν μὲν ἐπὶ τοῦ ἵππου " γένωμαι, τὰ τοῦ ἱπποκενταύρου δήπου διαπράξομαι· ὅταν δὲ " καταβῶ, δειπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω, ὥσπερ οἱ " ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε τί ἄλλο, ἢ διαιρετὸς ἱπποκένταυρος καὶ " πάλιν σύνθετος [c] γίγνομαι; Ἔτι δ', ἔφη, καὶ τόδε πλεονεκ- " τήσω τοῦ ἱπποκενταύρου· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν προεωρᾶτο, " καὶ δυοῖν ὤτοιν ἤκουεν· ἐγὼ δὲ τέτταρσι μὲν ὀφθαλμοῖς τεκμα- " ροῦμαι, τέτταρσι δὲ ὠσὶ προαισθήσομαι· πολλὰ γάρ φασιν ἀν- " θρώποις καὶ ἵππον τοῖς ὀφθαλμοῖς προορῶντα δηλοῦν, πολλὰ δὲ " τοῖς ὠσὶ προακούοντα σημαίνειν. Ἐμὲ μὲν οὖν, ἔφη, γράφε

" Mente quidem humanâ providere cuncta potero, manibus arma " geram, persequar equo, equíque *tandem* robore adversarium proster- " nam: neque tamen, ut hippocentauri, concretus equo adligabor: " atqui hoc certè melius est, quàm à naturâ *equo* adhærescere. Nam " hippocentauros equidem ignorâsse arbitror, quo pacto multis com- " moditatibus ab hominibus inventis uti oporteret, quóque pacto mul- " tis rebus jucundis, quas equis natura concessit, frui conveniret: ego " verò, si equitare didicero, cùm equo insedero, quæ hippocentauri " sunt nimirum perficiam; cùm descendero, quemadmodùm reliqui " homines, cœnabo, et vestiar, et dormiam: quare quid aliud futurus " sim, quam hippocentaurus qui dividi et rursùm componi poterit? " Ero prætereà, inquit, hâc etiam in parte meliori conditione quàm " hippocentaurus; nam oculis ille duobus prospiciebat, et auribus dua- " bus audiebat; ego verò quatuor oculis in explorando utar, et auri- " bus quatuor præsentiam: aiunt enim equum etiam oculis multa pro- " spicientem hominibus indicare, et significare *itidem* multa quæ auribus " ipse priùs percipiat. Itaque me, ait, illorum in numerum adscribe,

a Πάντα τῇ ἐμῇ, &c.] In nonnullis editis deest illud ἐμῇ: quod quidem servant Stephani et Leunclavii editiones; in quibus tamen notæ ei, suspectæ lectionis indices, apponuntur. Idem etiam exhibet MS. Bodl. mutato paululùm vocum istarum ordine, ἕξω τῇ ἐμῇ πάντα ἀνθρωπίνῃ, &c. Ego sanè illud abesse malim.

b Πολλοῖς δὲ τῶν] Editiones quædam dant πολλῶν δὲ τῶν, &c. Ad lectionem quam præstant Stephanus, Leunclavius et MS. Bodl. libens sum amplexus.

c Γίγνομαι] *Æmil. Portus* mavult γίγνωμαι, ut sit subjunctivus. At modus indicativus non minùs huic loco aptus videtur, quàm illi supra pauld memorato—ἱππεὺς γενόμενος συντεμίζομαι πρὸς ἐμαυτόν. Atque ità libri omnes repræsentant.

“ τῶν ἱππεύειν ἐπιθυμούντων.” Νὴ Δί’, ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς γε. Ἐκ τούτου δὴ ἔφη ὁ Κῦρος, Τί οὖν; ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, εἰ καὶ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα, αἰσχρὸν εἶναι οἷς ἂν ἵππους ἐγὼ πορίσω, ἄν τις φανῇ πεζῇ ἡμῶν πορευόμενος, ἐάν τε πολλὴν, ἐάν τε ὀλίγην ὁδὸν δέῃ διελθεῖν; ἵνα καὶ παντάπασιν ἱπποκενταύρους οἴωνται ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι’ εἶναι. Ὁ μὲν οὕτως ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες συνεπῄνεσαν· ὥστε ἔτι καὶ νῦν ἐξ ἐκείνου οὕτω χρῶνται Πέρσαι, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἑκὼν ὀφθείη Περσῶν οὐδαμοῦ πεζὸς ἰών. Οἱ μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν·

Ἡνίκα δ’ ἦν ἔξω μέσου ἡμέρας, προσήλαυνον οἱ Μῆδοι ἱππεῖς καὶ οἱ Ὑρκάνιοι, ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας· ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, οὐκ ἀπέκτεινον. Ἐπεὶ δὲ προσήλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐπυνθάνετο ὁ Κῦρος εἰ σῶοι πάντες εἶεν αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ’ ἔφασαν, ἐκ τούτου ἠρώτα ὅ,τι ἔπραξαν. Οἱ δὲ διηγοῦντο ἅπερ ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἕκαστα ἐμεγαληγόρουν. Ὁ δὲ διήκουε πάντα ἡδέως ὅσα ἐβούλοντο λέγειν· ἔπειτα δὲ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοὺς οὕτως. Ἀλλὰ καὶ δῆλοι, ἔφη, ἐστὲ ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγένεσθε, καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε, καὶ καλλίους, καὶ γοργότεροι,

“ qui equitare cupiunt.” Et nos quoque, profectò, inquiunt reliqui omnes. Tum verò Cyrus, Quid igitur? ait, quandoquidem nobis hæc mirificè probantur, legémne nobis ipsis feremus, ut turpe sit quenquam eorum, quibus equos ego suppeditavero, peditem in profectione conspici, sive *adeò* magnum, sive parvum iter faciendum sit? ut omninò nos hippocentauros esse arbitrentur homines. Ad hunc ille modum *eos* interrogabat; idque simul omnes *illi* adsensi sunt: quo fit, ut hunc ipsum Persæ morem inde usque ab eo tempore teneant, et è Persis nemo elegantioribus usquam pedes incedere, suâ *quidem* sponte, conspiciatur. Et his quidem illi sermonibus intenti erant:

Cùm verò jam meridies præteriisset, advecti sunt equites Medi et Hyrcanii, secum tum equos tum viros captivos ducentes: quotquot enim arma tradiderant, eorum neminem occiderant. Cùm autem advenissent, primùm eos interrogabat Cyrus, an omnes sibi salvi essent: cùm hoc illi significâssent, deindè quid rerum gessissent, quærebat. Illi res à se gestas exponebant, et quàm fortiter singula magnificè prædicabant. Omnia autem ille, quæ dicere volebant, libenter audivit; deindè etiam eos hunc in modum collaudavit: Satìs certè adparet, inquit, vos fortiter vosmet gessisse: nam ea *jam* vestra species est, ut et grandiores, et pulchriores,

ἢ πρόσθεν, ἰδεῖν. Ἐκ δὲ τούτου ἐπυνθάνετο ἤδη αὐτῶν καὶ πόσην ὁδὸν διήλασαν, καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα. Οἱ δ᾽ ἔλεγον ὅτι καὶ [a] πολλὴν διελάσειαν, καὶ πᾶσα οἰκοῖτο ἡ χώρα, καὶ μεστὴ εἴη καὶ οἰῶν, καὶ αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ σίτου, καὶ πάντων ἀγαθῶν. Δυοῖν ἄν, ἔφη, ἐπιμελητέον ἡμῖν εἴη, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ἐχόντων αὐτά, καὶ ὅπως αὐτοὶ μενοῦσιν· οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ ἄξιον κτῆμα· ἐρήμη δ᾽ ἀνθρώπων οὖσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. Τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνατε, ὀρθῶς ποιοῦντες· (τοῦτο γὰρ μάλιστα σώζει τὴν νίκην) [b] τοὺς δὲ παραδιδόντας, αἰχμαλώτους ἐλάβετε· οὓς εἰ ἀφίεμεν, τοῦτ᾽ αὖ σύμφορον ἄν, ὡς ἐγώ φημι, ποιήσαιμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ νῦν οὐκ ἂν φυλάττεσθαι. οὐδὲ φυλάττειν τούτους ἡμᾶς δέοι, οὐδ᾽ ἂν [c] σιτοποιεῖν τούτοις (οὐ γὰρ λιμῷ γε δήπου ἀποκτενοῦμεν αὐτούς)· ἔπειτα δὲ καὶ τούτους ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. Ἐὰν γὰρ κρατῶμεν τῆς χώρας, ἅπαντες ἡμῖν οἱ ἐν ταύτῃ οἰκοῦντες, αἰχμάλωτοι

et acriores visu sitis, quàm priùs. Deindè autem, quantum itineris confecissent, interrogabat, et an incolas regio haberet. Dicebant illi, longum se iter *per magnam ejus partem* perequitando confecisse, totámque regionem habere incolas, et esse refertam et ovibus, et capris, et bobus, et equis, et frumento, et bonis omnibus. Duo nobis, inquit, curanda sunt, tum ut superiores simus iis, qui hæc possident, tum ut illi maneant: nam, quæ incolas habet regio magni pretii possessio est; eadémque si ab hominibus deserta sit, bonis etiam ipsis destituta est. Scio quidem trucidatos à vobis eos, qui se defendebant, rectéque adeò à vobis id factum: (nam hoc victoriam in primis conservat) qui autem *arma* tradiderunt, eos captivos fecistis: quos si *quidem* dimittimus, facturi hoc, ut equidem aio, nostro cum commodo sumus. Primùm enim neque caveri ab his neque custodire nos eos necesse fuerit, neque cibos eis parare (non enim certè fame eos necabimus): deindè etiam, his dimissis, pluribus captivis utemur. Nam si regione potiti fuerimus, omnes ejus incolas cap-

a Πολλὴν διελάσειαν] Stephanus, Leunclavius, alii perperam dant πολλὴν δὲ ἐλάσειαν. Ipse sum secutus MStum Bodl. et *Edit. Eton.* Quin et Stephanus scripturam à nobis receptam admittendam esse monuit.

b Τοὺς δὲ παραδιδόντας, &c.] Huic loco deese videtur aliquid. Leunclavius vocem ὅπλα reponendam putat: sic ut integrari locus possit, τοὺς δὲ παραδιδόντας τὰ ὅπλα, αἰχμαλώτους ἐλάβετε. Hanc autem conjecturam firmat hæc Philelphi versio, *eos autem qui arma tradiderunt*. Et accusativi hujus ὅπλα defectum ex aliis Nostri locis confirmari posse rectè observat Stephanus: satis fuerit unum notâsse, qui huc facit, locum: quem pagina 216 exhibet—ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας· ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, οὐκ ἀπέκτεινον. Camerarius quidem vertit, *qui se tradiderunt*: ac si legisset, τοὺς δὲ παραδιδόντας ἑαυτούς. At mihi Leunclaviana conjectura magìs placet.

c Σιτοποιεῖν τούτοις.] Editi, quos vidi, omnes dant σιτοποιεῖν τούτους: Ego verò ex MSto Bodl. τούτοις restitui: quam lectionem omninò sequendam jam anteà statuerat Stephanus.

ἔσονται· μᾶλλον δὲ τούτους ζῶντας ἰδόντες καὶ ἀφεθέντας μενοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πείθεσθαι αἱρήσονται μᾶλλον ἢ μάχεσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτω γιγνώσκω· εἰ [a] δ' ἄλλο τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω. Οἱ δὲ, ἀκούσαντες, συνῄνουν ταῦτα ποιεῖν. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλέσας τοὺς αἰχμαλώτους λέγει τάδε· "Ἄνδρες, ἔφη, νῦν τε, "ὅτι ἐπείθεσθε, τὰς ψυχὰς περιεποιήσασθε· τοῦτε λοιποῦ, ἢν "οὕτω ποιῆτε, οὐδ' ὁτιοῦν κακὸν ἔσαι ὑμῖν, ἀλλ' ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς "ἄρξει ὑμῶν, ὥσπερ καὶ πρότερον· οἰκήσετε δὲ τὰς αὐτὰς οἰκίας, "καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσεσθε, καὶ γυναιξὶ ταῖς αὐταῖς συνοι-"κήσετε, καὶ παίδων τῶν ὑμετέρων ἄρξετε, ὥσπερ νῦν. Ἡμῖν μέν-"τοι οὐ μαχεῖσθε, οὐδὲ ἄλλῳ οὐδενί· ἂν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδικῇ, "ἡμεῖς ὑπερ ὑμῶν μαχούμεθα. [b] Ὅπως δὲ μηδ' ἐπαγγέλλῃ "μηδεὶς ὑμῖν στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ὑμᾶς κομίσατε· καὶ τοῖς "μὲν κομίζουσιν ἔσαι εἰρήνη, καὶ ἃ λέγομεν, ἀδόλως· ὁπόσοι δ' "ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ ἀποτίθωνται ὅπλα, ἐπὶ τούτους ἡμεῖς καὶ "δὴ στρατευσόμεθα. Ἐὰν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς εὐνοϊ-"κῶς, ἢ πράττων τὶ ἢ διδάσκων φαίνηται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς εὐερ-

tivos habebimus: magísque *adeò* cæteri, cùm hos vivos dimissósque videbunt, mansuri sunt, et parere potiùs volent, quàm prælio decernere. Hæc mea quidem sententia est: si quid aliud quisquam melius viderit, proferat. Quæ cùm audíssent illi, facienda hæc consentiebant. Itaque Cyrus advocatos captivos his verbis adloquitur: "Animas *vestras*, inquit, "viri, conservâstis, *eo ipso* quod paruistis; ac si deinceps vos ità gesseritis, nihil prorsùs mali vobis accidet, præterquam quòd idem, qui antehac, vobis non imperabit: incoletis autem domos easdem, et idem "solum exercebitis, et cum iisdem mulieribus habitabitis, et liberis vestris, utì modò, imperabitis. Neque tamen adversùs nos, neque quenquam alium, pugnabitis; ac si *quis* alius injuriam vobis intulerit, nos "*ipsi* pro vobis pugnabimus. Nè quis verò militiam vobis imperet, ad "nos arma deferte: eáque qui detulerint, pacem, et cætera, quæ dicimus, sine fraude habebunt: quotquot autem *arma* bellica non deposuerint, adversùs eos expeditionem continuò suscepturi sumus. Quòd si "quis vestrûm benevolo se ad nos animo accedere, et agere quid *nostrâ* "*causâ*, nósque docere ostenderit, hunc nos ut benè de nobis prome-

a Εἰ δ' ἄλλο τις] Editi omnes, εἰ δ' ἄλλος τις· et in margine pro variâ lectione dant, εἰ δ' ἄλλα τις ὁρᾷ ἀμείνονα. Nos MSti Bodl. lectionem secuti sumus: quam et Stephanus olim vulgatæ illi præferendam censuit.

b Ὅπως δὲ μηδ'] Stephani, Leunclavii, aliorúmque editiones exhibent ὅπως μηδ' ἐπαγγέλλῃ, penultimâ voce omissâ; nos autem, ex fide MSti Bodl. et editionis Etonensis, eam restituimus. Quin et Stephanus sic scribendum putavit.

« γέτην καὶ φίλον, οὐχ ὡς δοῦλον, [a] περιέψομεν. Ταῦτ' οὖν, ἔφη, « αὐτοί τε ἴστε, καὶ τοῖς ἄλλοις διαγγέλλετε. Ἂν δ' ἄρα, ἔφη, « ἡμῶν βουλομένων ταῦτα, μὴ πείθωνταί τινες, ἐπὶ τούτους ἡμᾶς « ἄγετε, ὅπως ἡμεῖς ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ἡμῶν ἄρχωσιν." Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ [b] προσεκύνησάν τε καὶ ταῦτα ἔφασαν ποιήσειν.

Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν, Ὥρα δή, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δειπνεῖν πᾶσιν ἡμῖν· παρεσκεύασται δὲ ὑμῖν τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνάμεθα. Ἀλλ' ἴτε, καὶ ἡμῖν πέμπετε τοῦ πεποιημένου σίτου τὸ ἥμισυ· ἱκανὸς δὲ ἀμφοτέροις πεποίηται· ὄψον δὲ μὴ πέμπετε, [c] μηδὲ πιεῖν· ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. Καὶ ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, [d] διαγάγετε αὐτοὺς ἐπὶ τὰς σκηνάς, τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς με-

" rentem atque amicum, non ut servum, tractabimus. Hæc igitur " ait, et vos ipsos scire volo, et cæteris denuntiare. Quòd si quidam, " ait, nobis hæc statuentibus, parere noluerint, adversùs eos nos du- " cite, ut nobis in illos, non illis in nos sit imperium." Hæc cùm dixisset, *eum* illi adorârunt; séque *adeò* præstaturos hæc dixerunt.

Cùmque illi discessissent, Tempus jam fuerit, inquit Cyrus, ô Medi et Hyrcanii, ut nos cœnemus omnes: res autem necessarias vobis studio quo potuimus maximo paravimus. Ite ergo, nobísque partem parati panis dimidiam mittite: nam satìs pro utrisque paratum est; obsonii verò ac potûs nihil mittite: hæc enim ipsi, quantum satìs est, parata habemus. Vos autem, Hyrcanii, inquit, deducite ipsos ad tabernacula, principes quidem ad maxima (*ea* verò

a Περιέψομεν] Editiones *Ald.* et *Argentor.* pessimè dant περιέψοιμεν: reliquæ ferè omnes minùs rectè περιέψοιμεν. Nos haud cunctanter scripturam amplexi sumus, quam MS. Bodl. et editio *Eton.* repræsentant: et Stephanus etiam vulgatâ illâ potiorem habuit.

b Προσεκύνησαν] De ratione, quâ inter Persas salutationes fieri solebant, ità *Herodotus*, lib. i, c. 134. Ἐντυγχάνοντες, inquit, ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἄν τις διαγνοίη εἰ ὁμοῖοί εἰσι οἱ ἐντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι· ἢν δὲ ᾖ οὕτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ᾖ οὕτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. Hâc postremâ autem ratione regem venerari iis moris erat: sic enim Tithraustes, qui res nuntiatas ad regem perferre, et rogantes introducere solebat, Ismeniam Thebanum adloquutus est: Νόμος ἐστὶν ἐπιχώριος Πέρσαις, τὸν εἰς ὀφθαλμοὺς ἐλθόντα τοῦ βασιλέως, μὴ πρότερον λόγου μεταλαγχάνειν, πρὶν ἂν προσκυνήσαι αὐτόν. *Ælian.* Hist. Var. lib. i, cap. 21. Idem quoque ex hisce Æschyli versibus intelligere licet.

Τοὶ δ' ἀνὰ γᾶν Ἀσίαν δὴν
Οὐκ ἔτι περσονομοῦνται,
Οὐκ ἔτι δασμοφοροῦσι
Δεσποσύνοισιν ἀνάγκαις,
Οὔτ' ἐς γᾶν προσπίπτοντες
Ἄρξονται· βασίλεια
Γὰρ διόλωλεν ἰσχύς.—Πέρσ. v. 586 et seq.

Plura Veterum loca, quæ huc faciant, congerere non opus est: cùm passim obvia sint.

c Μηδὲ πιεῖν] Eodem planè modo verbum hoc adhibet evangelista Joh. iv, 7. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πιεῖν.

d Διαγάγετε] Stephanus mavult διάγετε, ut in MSto etiam Bodl. legitur. Sed, non est in re ipsâ quicquam, quod vulgatam lectionem rejiciendam suadeat.

γίγνώσκετε δὲ), τοὺς δ' ἄλλους ὡς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ δειπνεῖτε, ὅπου ἥδιστον ὑμῖν· καὶ γὰρ ἀκέραιοι αἱ σκηναί· παρεσκεύασται δὲ καὶ ἐνθάδε ὥσπερ καὶ τούτοις. Τοῦτο δ' ἴστε ἀμφότεροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυκτοφυλακήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ ὁρᾶτε, καὶ τὰ ὅπλα [a] ἐντίθεσθε· οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς οὔπω φίλοι ἡμῖν. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην [b] ἐλοῦντο (ἦν γὰρ παρεσκευασμένα), καὶ ἱμάτια μεταλαβόντες ἐδείπνουν· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ἐπιτήδεια· καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον τῶν ἄρτων ἑκάστοις τοὺς ἡμίσεις· ὄψον δὲ οὐκ ἔπεμπον οὐδὲ οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τοὺς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔφη ἄφθονα ταῦτα ἔχειν. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὄψον μὲν τὸν λιμὸν, πιεῖν δ' ἀπὸ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος δειπνίσας τοὺς Πέρσας, ἐπειδὴ συνεσκότασε, κατὰ πεμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολλοὺς αὐτῶν διέπεμπε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου κρύπτειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι, ἐάν τις ἔξωθεν προσίῃ, ἅμα δὲ, ἐάν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀποδιδράσκῃ, ἁλώσεσθαι αὐτόν·

nôstis), cæteros, ut visum fuerit commodissimum; quin et ipsi cœnate ubi jucundissimum vobis fuerit; nam tabernacula *vobis* integra sunt; et in his etiam parata sunt omnia, sicut et istis. Illud utrique scitote, nocturnas excubias nos obituros esse, quòd ea, quæ foris sunt, adtinet; vos ea, quæ in tabernaculis, fiunt, ipsi curate, atque in iis arma ponite: necdum enim illi qui sunt in tabernaculis, nobis amici sunt. Et Medi quidem Tigranísque milites lavabant (*omnia* enim parata erant), mutatísque vestibus cœnabant: ipsorum etiam equi necessaria habebant: mittebántque Persis dimidiam panis partem singulis: at neque obsonium neque vinum miserunt, quòd Cyri milites hæc habere putarent, quia *is* horum ipsis affatim esse dixerat. Cyrus verò hæc dixerat, *Persis* famem esse pro obsonio, potum autem, *qui* de præterfluente amne *hauriretur*. Et Cyrus quidem præbitâ Persis cœnâ, cùm tenebræ jam essent, complures eorum, quinos ac denos, dimittebat: eósque circum castra se occultare jussit, quippe qui existimaret simul custodiam *hoc modo* fore, si quis extrinsecùs accederet; simul futurum, ut si quis extra *castra* pecunias ferens aufugeret, caperetur:

a Ἐντίθεσθε] MS. Bodl. dat. εὖ τίθεσθε, eandémque lectionem repræsentat edit. *Argentor.* quam *Philelphus* etiam secutus est. Huic tamen vulgatam præferendam censeo.

b Ἐλοῦντο] Inscitiâ librarii in MStum Bodl. irrepsit ἐλούοντο: quod à Xenophonte omninò amovendum docet *Phrynichus*: Λούομαι, ἐλουόμην, ἐλούοντο, &c. inquit, ἀδόκιμά ἐστι· εἰ δὲ δόκιμα βούλει αὐτὰ ποιῆσαι, τὸ ε καὶ τὸ ο ἀφαίρει, καὶ λέγε, λοῦμαι, λούμην, &c. οὕτω γὰρ οἱ ἀρχαῖοι λέγουσι. Cui adstipulatur *Thomas Magister*: Λοῦμαι, πάντες οἱ Ἀττικοί.

καὶ ἐγένετο οὕτως· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολλοὶ δὲ ἑάλωσαν. Ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τοὺς λαβόντας εἴα ἔχειν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐκέλευσεν ἀποσφάξαι· ὥστε τοῦ λοιποῦ οὐδὲ βουλόμενος ἂν εὗρες ῥᾳδίως [a] τὸν νύκτωρ πορευόμενον. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτω διῆγον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ ἔπινον, καὶ εὐωχοῦντο, καὶ ηὐλοῦντο, καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπλαντο· πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἑάλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργου τοὺς ἐγρηγορότας.

Ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς τὴν μὲν νύκτα ἐν ᾗ ἐξῆλθεν ὁ Κῦρος, αὐτός τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν παρεσκήνου, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ Μήδους ᾤετο παρεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πλὴν ὀλίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν· οἱ γὰρ οἰκέται τῶν Μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθότων, ἀνειμένως καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ Ἀσσυρίου στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα εἰληφότες. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ [b] ἐπὶ θύρας οὐδεὶς ἧκε, πλὴν οἵπερ καὶ συνεδείπνουν, καὶ τὸ στρατόπεδον κενὸν ἤκουεν εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν ἱππέων, ἑώρα δ', ἐπεὶ ἐξῆλθεν, οὕτως ἔχοντα· ἐνταῦθα δὴ ἐβριμοῦτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις,

atque ità *quidem* accidit: nam et aufugiebant multi, et multi fuêre capti. Cyrus autem pecunias quidem eos tenere, qui *hos* cepissent, sinebat; homines verò interfici jussit: quo factum est, ut deinceps nè si cuperes quidem, quenquam noctu abeuntem reperisses. Et Persæ quidem hoc modo degebant: Medi verò et potabant, et epulabantur, et tibiarum cantu semet oblectabant, et omni hilaritate ad satietatem usque fruebantur: nam ejusmodi multa capta fuerant, ut vigilantibus, quod agerent, minimè deesset.

Medorum verò rex Cyaxares eâ nocte quâ Cyrus abierat, et ipse cum contubernalibus ebrius erat, veluti, re benè gestâ, et Medos cæteros in castris, exceptis paucis, adesse putabat, quod ingentem strepitum audiret: nam Medorum domestici, quippe quia domini discessissent, cum omni licentiâ potabant et tumultuabantur, præsertim quòd ab Assyriorum exercitu vinum et alia hujusmodi multa accepissent. Cùm autem illuxisset, atque ad portam nemo veniret præter eos qui cum ipso cœnati fuerant, audirétque castra Medis et equitibus esse vacua, et egressus ipse rem ità se habere cerneret: tum verò et in Cyrum et in Medos irâ freme-

a Τὸν νύκτωρ, &c.] Articulum hîc indefinitè usurpari constat, uti et ὁ apud Luc. x, 6: Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ ὁ υἱὸς εἰρήνης, &c.

b Ἐπὶ θύρας] *Porta* hîc et alibi sæpè apud Nostrum, more Orientalium (apud quos hodiè etiam sedes imperatoris Turcici *Porta Ottomanica* appellatur), pro *Aulâ* sive *ipsâ Regiâ* videtur accipienda, quæ cum personâ principis in loca quævis, etiam in castra, migrat. Vide quæ hâc de re jam suprà notavimus, lib. i, p. 16.

[redacted] αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι· καὶ εὐθὺς, ὥσπερ λέγεται, [redacted] κελεύει τῶν παρόντων τινὰ, λαβόντα τοὺς [redacted] πορεύεσθαι ὡς τάχιστα πρὸς τὸ ἀμφὶ Κῦρον [redacted] τάδε, ᵃὬμην μὲν ἔγωγε οὐδ᾽ ἂν σὲ, ὦ Κῦρε, [redacted] περὶ ἐμοῦ βουλεύσασθαι· εἰ δὲ Κῦρος οὕτω γιγνώσκει, [redacted] ὦ Μῆδοι, ἐθελῆσαι οὕτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. [redacted] Κῦρος βούληται· εἰ δὲ μὴ, ὑμεῖς γε τὴν τα- [redacted] Ταῦτα ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ ταττόμενος πορεύεσθαι, [redacted] ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὑρήσω ἐκείνους; Πῶς δὲ Κῦρος, [redacted] αὐτῷ, ἐφ᾽ οὓς ἐπορεύοντο; Ὅτι νὴ Δί᾽, ἔφη, ἀκούω [redacted] τῶν πολεμίων Ὑρκανίους τινὰς, καὶ ἐλθόντας δεῦρο, οἰ- [redacted] αὐτῶν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης, πολὺ μᾶλ- [redacted] ᵇὠργίζετο, μηδ᾽ εἰπεῖν αὐτῷ ταῦτα· καὶ [redacted] μᾶλλον ἔπεμπεν ἐπὶ τοὺς Μήδους, ὡς ψιλώσων αὐ-

[illegible] se relicto solo discessissent: statimque jubet, utì sanè crudelis [illegible] fuisse perhibetur, quendam ex iis qui aderant, equitibus suis [illegible] quàm celerrimè ad copias Cyrum secutas proficisci, atque hæc dicere, Ego sanè nè te quidem, Cyre, arbitrabar adeò imprudens consilium de me capturum fuisse: si tamen ea Cyri esset sententia, minimè vos saltem, Medi, voluisse sic me solum relinquere *putâssem*. Jam verò, Cyrus si quidem volet, *veniat*: sin minùs, vos saltem celerrimè adeste. Hæc mandata *ad Medos perferenda* dedit *nuntio*. Is autem qui proficisci jussus erat, Ego verò, domine, ait, quonam illos inveniam? Quonam, inquit *Cyaxares*, modo Cyrus istíque adeò qui eum secuti sunt, *illos invenerunt* adversùs quos profecti sunt? Quoniam profectò, ait, quosdam Hyrcanios ab hostibus defecisse audio, cúmque huc venissent, duces se Cyri copiis præbentes abiisse. Hæc cùm audisset Cyaxares, multò etiam magìs Cyro succensebat, qui hæc ei non indicâsset; majorique studio ad Medos mittebat, quò eum *copiis* nuda-

a Ἐὰν μὲν Κῦρος, &c.] Notandum hic est σχῆμα ἀνανταπόδοτον, ut grammatici vocant: cujus plura exempla suppeditabunt *Scholia*, et Cl. *Kusterus* in notis, ad *Aristoph. Plut.* v. 468. Eò autem magis schema hanc Atticam notatam volumus, quòd ejus ope verba evangelistæ Luc. xiii, 9, à pravâ *Knatchbulli* explicatione [illegible] Κἂν μὲν [illegible] Ad quæ [illegible] *manta-* [illegible] *usque misero, et poterit quidem fructum ferre, sin minùs*, &c. Sed, proculdubiò deest post κἂν μὲν apodosis, quam rectè *Beza* aliique per ἀφήσεις aut ἐᾶσον supplendam statuerunt.

b Ὠργίζετο, μηδ᾽, &c.] Sic editi omnes: Stephanus mavult, τῷ μηδ᾽ εἰπεῖν: quam in rem vetus quoddam citat exemplar. MS. certè Bodl. exhibet τὸ μηδ᾽, &c. quod scripturam, quam Stephanus laudat, amplectendam suadet: ut τῷ adverbialiter hic, pro διὰ τὸ, positum sit: atque id quidem facilè potuit excidere, cùm præcedens verbum in syllabam ejusdem soni desinat.

σών· καὶ ἰσχυρότερον ἔτι, ἢ πρόσθεν, τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν [a] ἀπεκάλει· καὶ τῷ πεμπομένῳ δὲ ἠπείλησεν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγέλλοι.

Ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας ὡς ἑκατόν· ἀνιώμενος ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Κύρου. Ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι, διασχιζομένων ὁδῶν τρίβῳ τινὶ, ἐπλανῶντο· καὶ οὐ πρόσθεν ἀφίκοντο εἰς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα, πρὶν ἐντυχόντες [b] ἀποχωροῦσι τισὶ τῶν Ἀσσυρίων, ἠνάγκασαν αὐτοὺς ἡγεῖσθαι· [c] καὶ οὕτως ἀφικνοῦνται, τὰ πυρὰ κατιδόντες, περὶ μέσας νύκτας. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πρὸς τῷ στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρου, οὐκ εἰσαφῆκαν αὐτοὺς πρὸ ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο, πρῶτον μὲν τοὺς [d] μάγους καλέσας ὁ Κῦρος, τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευσε. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· ὁ δὲ, συγκαλέσας τοὺς ὁμοτίμους, εἶπεν, Ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθὰ, ἡμεῖς δὲ,

ret: quin etiam gravioribus cum minis, quàm antea, Medos *ab eo* avocabat: eique etiam qui missus erat minas intendit, si non hæc vehementer acritérque exponeret.

Et ille quidem qui missus erat, cum suis centum ferè equitibus, proficiscebatur: *id ipsum* quòd non et ipse cum Cyro discessisset, ægrè ferens. Cúmque iter pergerent, ac viæ semitâ quâdam tritâ dividerentur, oberrârunt; neque prius ad Cyri exercitum pervenêre, quàm in Assyrios quosdam *à castris* digressos incidissent, atque eos ut sibi duces essent vi coëgissent: atque ità *demum*, conspectis ignibus, *eò*, circa mediam noctem, pervenerunt. Cùm verò ad castra accessissent, excubitores eos, quemadmodùm mandatum à Cyro fuerat, ante lucem non intromiserunt. Die verò jam illucescente, Cyrus primùm arcessitis magis, diis ea, quæ in more essent, ob res adeò prosperas, seligi jussit. Et ii quidem in his erant occupati: ille autem, convocatis iis qui ὁμότιμοι appellantur, dixit, Multa bona, viri, deus nobis ostendit; at nos,

a Ἀπεκάλει] Vulgò, ἐπεκάλει. Sed, quod vidit Leunclavius, omninò reponendum est ἀπεκάλει: quam lectionem disertè repræsentat MS. Bodl. et res ipsa postulat: nam infrà paulò Cyrus, Hyrcanium adlocutus, ait, Τοῦ δὲ Μήδου ἀκούσας ἀποκαλοῦντος τοὺς ἱππέας: rursus ibidem statim—ὁ ἀποκαλῶν οὗτος καὶ, &c. Similiter in eâ, quam ad Cyaxarem mox missurus est, epistolâ; οὐ τὸ θέλοντα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλεῖς. Eodem verbo, in re non adeò dissimili, jam supra, lib. i, p. 40, usus est Noster: ἐπειδὴ δὲ ἤκουσεν (Cambyses) ἀνδρὸς ἤδη ἔργα διαπραττόμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει, &c.

b Ἀποχωροῦσι] Vocem hanc libri quidam non habent: quam Stephano etiam et Leunclavio immeritò suspectam video. Eam dant MS. Bodl. et editio *Eton.* quin et *Philelphus* agnoscit.

c Καὶ οὕτως ἀφικνοῦνται] Leunclavius legit: καὶ οὗτοι δὴ ἀφικνοῦνται. Stephanus: καὶ οὗτοι δὴ ἀφικνοῦνται: nec aliter ferè editi alii. Nos autem lectionem MSti Bodl. recipiendam censuimus: quam *Leunclavius* etiam et *Philelphus*, in loco vertendo, secuti sunt.

d Μάγους καλέσας ὁ Κῦρος] Sic legit Stephanus; nec aliter dat MS. Bodl. ideóque ista, ὁ Κῦρος, minùs rectè Stephano suspecta, et ab aliis omissa, videntur. De *magis* infra paulò dicendi locus erit.

ὦ Πέρσαι, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμὲν, ὥστε ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. Εἴτε γὰρ ὅσα ἂν κατεργαζώμεθα, μὴ φυλάξομεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσται· εἴτε καταλείψομέν τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, αὐτίκα ὐδεμίαν ἔχοντες ἰσχὺν ἀναφανὔμεθα. Δοκεῖ ὖν μοι ὡς τάχιστα ἰέναι τινὰ ὑμῶν εἰς Πέρσας, καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα πέμπειν στράτευμα, εἴπερ ἐπιθυμῦσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας καὶ τὴν κάρπωσιν γενέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς. Ἴθι μὲν ὖν, ἔφη, σὺ ὁ πρεσβύτατος, καὶ ἐλθὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι ὓς ἂν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπειδὰν ἔλθωσι παρ' ἐμὲ, ἐμοὶ μελήσει περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν. Ἃ δ' ἔχομεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐτὰ, κρύπτε δὲ τύτων μηδέν· ὅ,τι δὲ τύτων ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιοίμην ἂν, τὰ μὲν πρὸς τὺς θεὺς, τὸν πατέρα ἐρώτα· τὰ δὲ πρὸς τὸ κοινὸν, τὰς ἀρχάς. Πεμψάντων δὲ καὶ ὀπτῆρας ὧν πράττομεν, καὶ φραστῆρας ὧν ἐρωτῶμεν. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, συσκευάζυ, καὶ τὸν λόχον προπομπὸν ἄγε.

Ἐκ τύτυ δὲ καὶ τὺς Μήδυς ἐκάλει, καὶ ἅμα ὁ τῦ Κυαξάρυς ἄγγελος παρίσταται, καὶ ἐν πᾶσι τήν τε πρὸς τὸν Κῦρον ὀργὴν καὶ τὰς πρὸς τὺς Μήδυς ἀπειλὰς αὐτῦ ἔλεγε· ϗ τέλος εἶπεν, ὅτι ἀπιέναι

Persæ, pauciores hoc tempore sumus, quàm ut nostrâ in potestate tenere possimus. Nam sive ea, quæcunque laboribus nostris adepti fuerimus, non conservabimus, rursùs erunt aliena; sive ex nostris quosdam ipsis custodes eorum quibus potiti sumus relinquamus, statim nullas nobis esse vires manifestum erit. Quamobrem mihi videtur, cuidam è vobis quamprimùm in Persiam eundum esse, qui doceat ea quæ à me dicuntur, et exercitum quàm celerrimè mitti jubeat, si quidem Persæ et imperium et fructum Asiæ suam in potestatem venire cupiant. Ito ergò tu, qui natu maximus es, inquit, ac postquam eò veneris, hæc exponito; tum autem, mihi curæ futurum, ut militibus, quos miserint, ubi ad me pervenerint, alimenta suppetant. Vides ipse quidem ea, quæ habemus, eorúmque nihil celato: ex quibus quidnam *potissimùm* in Persiam mittendo, ut par et legibus consentaneum est fecero, deos quod adtinet, patrem *meum*; quod rempublicam, magistratus, interroga. Etiam spectatores eorum quæ gerimus, et explicatores eorum de quibus interrogaturi sumus, *huc* mittant. Ac tu quidem, ait, ad iter te collectis rebus necessariis parato, manipulúmque, qui te deducat, tecum sumito.

Secundùm hæc Medos arcessit, cùm simul Cyaxaris nuntius adesset, et coram omnibus iram ejus adversùs Cyrum et minas adversus Medos indicaret, tandémque diceret, mandare *Cyaxarem* ut Medi

Μήδους κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κῦρος μένειν βούλεται. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκούσαντες τοῦ ἀγγέλου ἐσίγησαν, ἀποροῦντες μὲν πῶς χρὴ καλοῦντος ἀπειθεῖν, φοβούμενοι δὲ πῶς ἀπειλοῦντι ὑπακούσειαν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ ἄγγελε καὶ Μῆδοι, οὐδὲν, ἔφη, [a] θαυμάζω εἰ Κυαξάρης πολλοὺς μὲν πολεμίους τότ' ἰδὼν, ἡμᾶς δὲ οὐκ εἰδὼς ὅ,τι πράττομεν, ὀκνεῖ περί τε ἡμῶν καὶ περὶ ἑαυτοῦ· ἐπειδὰν δὲ αἴσθηται πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ ἀπεληλαμένους, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος, [b] ἔπειτα γνώσεται ὅτι νῦν ἔρημος οὐ γίγνεται,

discederent, etiamsi Cyrus manere vellet. Et Medi quidem cùm hæc nuntii verba audîssent, silebant; tum consilii inopes quo pacto arcessenti non parerent, tum metuentes quemadmodùm minanti obtemperarent, præsertim quòd illius crudelitatem nôssent. Cyrus autem, Minimè miror equidem, ait, nuntie Medíque, Cyaxarem et de nobis et de seipso valdè timere, cùm multos id temporis hostes viderit, et quid nos agamus ignoret: verùm ubi senserit, complures hostium periisse, fugatos universos, primùm metuere desinet, deindè agnoscet minimè se jam desertum esse,

a Θαυμάζω εἰ Κυαξάρης—ὀκνεῖ] In minimas etiam particulas operam conferre non piget, cùm notatâ vi quâdam earum minùs usitatâ, vel lucis aliquantum sacri N. T. textui fœnerare, vel ab injuriâ eum vindicare liceat. His utrisque nominibus, notanda est potestas particulæ εἰ, post θαυμάζειν positæ: quæ quidem non *dubiam* hìc, ut aliàs ferè, sed *certam* admirationis causam indicat. Cyrus enim per nuntium certior jam factus erat, trepidare Cyaxarem: atque adeò paulò post dicit—παύσεται φοβούμενος—anteà igitur agnoverat Cyaxaris metum, quem mox cessaturum autumat. Nec alia hujusce voculæ, simili planè modo adhibitæ, vis est, Matt. xv, 44. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· quæ verba interpretes plerique vertunt—*si* jam mortuus esset: quasi Josepho, Christum jam mortuum esse indicanti, minùs credidisset Pilatus. At neque ullam hunc Josephi fraudem timuisse, et Christum omninò mortuum esse credidisse, ex iis, quæ statim sequuntur, abundè constat. Nam Pilatus, arcessito centurione, de eo quærit, εἰ πάλαι ἀπέθανε. Non ergò tanquam de *reipsâ* dubitans quærit, *verâne* sit an *falsa*, Christúsne mortuus jam esset, annon; sed *rem* quasi *compertam certámque* habens, ejus solummodò *tempus* cognoscere cupit: εἰ πάλαι ἀπέθανε. Quod cùm quidam animadverterent, qui illud εἰ, ante ἤδη τέθνηκε, non nisi per *si* convertendum putârunt, nè parum utique congruentia tradidisse videretur Evangelista, pro πάλαι substituere ἤδη, licentiâ non ferendâ, ausi sunt. Et hanc novam quidem lectionem malè expresserunt Versiones *Vulg. Frat. Rhem. Arab. Æthiop.* eandem etiam *Erasmus*, et post eum *Beza*, probare videtur: testatúrque ille sic in *Aldinâ* editione, consentiente *Hispaniensi*, atque item *Theophylacto*, legi. Quæ tamen lectio non aliundè nata esse videtur, quam ex malè intellectâ locutione hâc, ἐθαύμασεν εἰ, &c. quam cùm quidam pro *miratus est si jam*, &c. accepissent, et deindè perspexissent huic sententiæ τὸ πάλαι non congruere, in ἤδη illud temerè mutârunt. Quòd si phrasin illam, θαυμάζειν εἰ, interpretandi rationem tenuerit aliquis, quam in vertendo loco hoc Xenophontéo secuti sumus, cuique tum *Arabica* tum *Persica* favet Versio (licèt in posteriori commatis partis utraque malè se dederit), et Interpretum errores evitare, et effrenam librariorum audaciam nullo negotio retundere poterit.

b Ἔπειτα γνώσεται] De hoc loco Steph. nonnihil solicitus videtur; quòd nempè hìc non occurrat particula δὲ, quæ præcedenti μὲν respondeat. Sed exemplum hujus usûs particulæ μὲν extare cùm alibi, tum in principio celebris illius orationis

ἡνίκα οἱ φίλοι αὐτοῦ τοὺς ἐκείνου ἐχθροὺς ἀπολλύουσιν. Ἀλλὰ μὴν μέμψεώς γε πῶς ἐσμὲν ἄξιοι, εὖ τε ποιοῦντες ἐκεῖνον, καὶ οὐδὲ ταῦτα αὐτοματίσαντες; ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν ἐκεῖνον ἔπεισα ἐᾶσαί με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμεῖς δὲ οὐχ ὡς ἐπιθυμοῦντες τῆς ἐξόδου ἠρωτήσατε, εἰ ἐξίοιτε, καὶ νῦν δεῦρο ἥκετε· ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἐκείνου κελευσθέντες ἐξιέναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ ἀχθομένῳ εἴη. Καὶ ἡ ὀργὴ οὖν αὕτη σαφῶς οἶδ᾽ ὅτι ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπανθήσεται, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἄπεισι. Νῦν μὲν οὖν, ἔφη, σὺ ὦ ἄγγελε ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· [a] ἡμεῖς τε, ὦ Πέρσαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἤτοι μαχουμένους γε ἢ πεισομένους παρέσεσθαι, ταχθῶμεν ὡς κάλλιστα· οὕτω γὰρ ὁρωμένους εἰκὸς πλέον προανύττειν ὧν χρῄζομεν. Σὺ δ᾽, ἔφη, ὁ τῶν Ὑρκανίων ἄρχων, ὑπόμεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσας ὁ Ὑρκάνιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κῦρος, Ἐγὼ δ᾽, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιε, ἥδομαι αἰσθανόμενος ὅτι οὐ μόνον φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλλὰ καὶ ξύνεσιν [b] φαίνῃ μοι ἔχειν. Καὶ νῦν ὅτι

cùm amici hostes ipsius interimunt. At verò quonam modo reprehensione digni sumus, cùm de ipso benè promereamur, neque hæc quidem de nostrâ sententiâ temerè faciamus? sed ego illum suasi ut mihi permitteret, vobis adsumptis egredi: vos autem non ut cupidi profectionis, an exeundum esset, interrogâstis, atque ità jam huc pervenistis: at ab illo prodire jussi, si cui vestrûm grave non esset. Quapropter hæc ira, sat scio, secundis *hisce* rebus mitigabitur, et unà cum desinente metu abibit. Ac tu quidem modò, nuntie, quia labore defatigatus es, quietem capito: nos autem Persæ, quia sic hostes adfuturos expectamus, ut vel pugnent vel imperium accipiant, ordines quàm elegantissimè instructos habeamus: nam ità si conspiciamur, fortasse citiùs ea sumus effecturi quæ desideramus. Tu verò princeps Hyrcaniorum, ait, *hìc* opperire militúmque tuorum ducibus impera, ut suos armis penitùs instruendos curent. Cùm autem his peractis Hyrcanius accessisset, inquit Cyrus, *In hoc* ego, Hyrcanie, delector, quod animadverto, te non solùm ità nobis adesse ut amicitiam re declares, sed etiam indicia mihi præbere perspicacis, quâ præditus es, prudentiæ. At nunc quidem

περὶ στεφάνου, ipse Steph. in *Thes.* G. L. notavit. Et sunt hujusmodi quidem exempla adeò obvia, ut rem silentio præteriissem, nisi usum partic. μὲν, cùm eam δὲ non excipiat, à Camer. in not. ad N.T. temerè damnatum vidissem. Is enim ad Act. iii, 21, locutionem οὐχ ἐλπίζων dicit, quod non inferatur ad particul. μὲν, respondens huic particula δὲ vel similis alia. E mediâ tamen Græci sermonis consuetudine petitam esse, tum ex hoc loco Xenoph. tum aliis alibi innumeris constat.

a Ἡμεῖς] Vulgò, ὑμεῖς. Sed pronomen illud, quod reposuimus, loci ratio postulat: idque exhibet editio *Argentor.* et expresserunt interpretes.

b Φαίνῃ μοι ἔχειν] Rectè se habet hæc loquendi ratio, quam libri omnes præ-

συμφέρει ἡμῖν τὰ αὐτὰ δῆλον· ἐμοί τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθίονές εἰσιν ἢ ἐμοί· οὕτως οὖν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον, ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστατήσει ἡμῖν συμμάχων, ἄλλους δὲ, ἐὰν δυνώμεθα, προσληψόμεθα. Τοῦ δὲ Μήδου ἤκουσας ἀποκαλοῦντος τοὺς ἱππέας· εἰ δὲ οὗτοι ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενοῦμεν; Οὕτως οὖν δεῖ ποιεῖν ἐμὲ καὶ σὲ, ὅπως ὁ ἀποκαλῶν οὗτος καὶ αὐτὸς μένειν βουλήσεται παρ' ἡμῖν. Σὺ μὲν οὖν σκηνὴν εὑρὼν, δὸς αὐτῷ, ὅπου κάλλιστα διάξει πάντα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι ἔργον τι αὐτῷ προστάξαι, ὅπερ ἥδιον πράξει ἢ ἄπεισι· καὶ διαλέγου δὲ αὐτῷ ὁπόσα ἐλπὶς [a] γενέσθαι ἀγαθὰ πᾶσι τοῖς φίλοις, ἢν τὰ δέοντα εὖ γένηται· ποιήσας μέντοι ταῦτα ἧκε πάλιν παρ' ἐμέ. Ὁ μὲν δὴ Ὑρκάνιος ᾤχετο τὸν Μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων· ὁ δὲ εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῆν συνεσκευασμένος· ὁ δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέστειλε πρὸς μὲν Πέρσας λέγειν ἃ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρει δὲ ἀποδοῦναι τὰ γράμματα. Ἀναγνῶναι δέ σοι, ἔφη, καὶ ἃ ἐπιστέλλω, βούλομαι· ἵνα εἰδὼς αὐτὰ ὁμολογῇς, ἐάν τις σὲ πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. Ἐνῆν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τάδε·

nobis eadem conducere perspicuum est: nam et mihi sunt hostes Assyrii, et tibi jam infestiores sunt quàm mihi: quare sic nostrûm utrique consultandum est, ut eorum sociorum, qui jam nobis adsunt, nemo deficiat: et alios *quoque*, si possimus, *nobis* adjungamus. Audisti verò Medum equites avocare; hi autem si discedant, quo pacto nos pedites soli manebimus? Sic igitur et mihi et tibi agendum est, ut hic ipse qui *Medos* avocat, nobiscum manere velit. Tu igitur repertum aliquod ei tabernaculum tradito, ubi commodissimè degat, et omnia, quibus opus fuerit, habeat; ego verò sum operam daturus, ut opus aliquod ei imperem, quod libentiùs suscepturus sit, quàm *hinc* abiturus: quin etiam cum ipso de bonis iis disserito, quæ spes sit amicis omnibus eventura, si benè gerantur ea quæ fieri oporteat: hæc verò ubi feceris, ad me redito. Itaque abiit Hyrcanius quidem ut Medum ad tabernaculum deduceret: et qui in Persiam profecturus erat, paratus aderat: ei Cyrus mandavit, ut Persis diceret quæ oratione superiori sunt indicata, Cyaxari verò literas redderet. Volo autem, ait, tibi recitare, quæ mea continet epistola: quò et scias ea et profitearis, si quis te de his interroget. Hæc autem epistolæ inerant:

stant; nec est cur moremur grammaticorum auctoritatem, qui, Stephano teste, ἔχων, non ἔχειν legendum hîc esse dicerent: quòd φαίνεσθαι participio semper jungi tradant. Nam exempla regulæ huic repugnantia passim occurrunt.

a Γενέσθαι ἀγαθὰ, &c.] Phrasis hæc, γίνεσθαί τι, sequente dativo personæ, pro *impetro*, *consequor*, &c. à *Grotio*, ad Joh. xv, 7, et *Camerone*, ad Matt. xviii, 19. Hebraïsmis N. T. perperàm adnumeratur.

" ΚΥΡΟΣ ΚΥΑΞΑΡΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἡμεῖς σε οὔτε ἔρημον κατελίπομεν (οὐδεὶς γὰρ ὅταν τῶν ἐχθρῶν κρατῇ, τότε τῶν φίλων ἔρημος γίνεται), οὐδὲ μὴν ἀποχωροῦντές γε ἀπὸ σοῦ οἰόμεθα ἐν κινδύνῳ σε καθεστάναι· ἀλλ' ὅσῳ πλέον σοῦ ἀπέχομεν, τοσούτῳ πλείονά σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν· οὐ γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων καθήμενοι, μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον ἀπελαύνοντες, μᾶλλον τοὺς φίλους ἐν ἀκινδύνῳ καθιστᾶσι. Σκέψαι δὲ καὶ οἵῳ ὄντι μοι περὶ σὲ, οἷος ὢν περὶ ἐμὲ, ἔπειτά μοι μέμφῃ. Ἐγὼ μὲν γέ σοι ἤγαγον συμμάχους, οὐχ ὅσους σὺ ἔπεισας, ἀλλ' ὁπόσους ἐγὼ πλείστους ἐδυνάμην· σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὄντι ὁπόσους πεῖσαι δυνηθείην· νῦν δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, οὐ τὸν θέλοντα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλεῖς. Τοιγαροῦν τότε μὲν ᾤόμην ἀμφοτέροις ὑμῖν χάριν ὀφείλειν, νῦν δὲ ἀναγκάζεις σοῦ μὲν ἐπιλαθέσθαι, τοῖς δ' ἀκολουθήσασι πειρᾶσθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. Οὐ μέντοι ἔγωγε σοὶ δύναμαι ὅμοιος γενέσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ στράτευμα εἰς Πέρσας, ἐπιστέλλω, ὁπόσοι ἂν ἴωσιν ὡς ἐμὲ, ἤν τι σὺ αὐτῶν δέῃ, [a] πρὶν

" CYRUS CYAXARI SALUTEM. Nos neque te solum reliquimus (nemo enim tunc ab amicis destitutus est, cùm hostes *per eos* vincit), nec verò propterea quod abs te discessimus in periculo te nos constituisse arbitramur: sed quantò longiùs abs te absumus, tantò tibi nos plus securitatis præstare existimamus. Nam qui proximè amicos desident, non iis maximè securitatem adferunt, sed qui hostes longissimè repellunt, iis potiùs amicos extra periculum collocant. Considera verò qualem me cùm sis erga te expertus, ipséque *vicissim* qualem erga me te præbeas, de me tandem quereris. Equidem auxilio qui tibi sint socios adduxi, non quot tu *ut venirent* persuasisti, sed quàm ego plurimos potui: tu mihi, dum *adhuc* amicâ in regione essem, tot concessisti, quot persuadendo, *me ut sequerentur*, adducere possem; et nunc cùm in hostili sim agro, non eos, qui *redire* velint, sed universos avocas. Itaque tunc quidem arbitrabar me vobis utrisque gratiam debere, at nunc me tui quidem oblivisci cogis, et illis qui me secuti sunt omnem referre gratiam studere. Verùm *facere* non possum, ut tibi similis fiam: sed hoc ipso tempore copiarum causâ misso in Persiam nuntio, mandatum dedi, ut quotquot ad me venturi sunt, si eorum operâ tibi sit opus,

a Πρὶν ὡς ἡμᾶς] In libris plerisque deest illud ὡς: quod tamen, Leunclavii conjecturam secuti, recepimus. Atque ità Stephanus etiam rectè scribi dicit.

" ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν," οὐχ ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ'
" ὅπως ἂν σὺ βέλῃ, χρῆσθαι αὐτοῖς. Συμβελεύω δέ σοι,
" καίπερ νεώτερος ὤν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἃ ἂν δῷς· ἵνα μή σοι
" ἔχθραι ἀντὶ χαρίτων ὀφείλωνται· μηδ' ὅταν τινὰ βέλῃ πρός
" σε ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπειλῦντα μεταπέμπεσθαι· μηδὲ φάσκοντα
" ἔρημον εἶναι, ἅμα πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα μὴ διδάσκῃς αὐτὺς
" σῦ μὴ φροντίζειν. Ἡμεῖς δὲ πειρασόμεθα παρεῖναι, ὅταν τά-
" χιστα διαπραξώμεθα ἃ σοί τ' ἂν νομίζωμεν ἢ ἡμῖν πραχθέν-
" τα κοινὰ γενέσθαι ἀγαθά. Ἔῤῥωσο."

Ταύτην αὐτῷ ἀπόδος, ἢ ὅ,τι ἄν σε τύτων ἐρωτᾷ, ἧπερ γέγραπ-
ται, σύμφαθι. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπιςέλλω σοι περὶ τῶν Περσῶν
ἧπερ γέγραπται. Τύτῳ μὲν ὖν ὕτως εἰπὼν, ἢ δὺς τὴν ἐπιςολὴν,
ἀπέπεμψε· προσεντειλάμενος ὕτω σπεύδειν, ὥσπερ οἶδεν ὅτι συμ-
φέρει ταχὺ παρεῖναι.

Ἐκ τύτυ δὴ ἑώρα μὲν ἐξωπλισμένυς ἤδη πάντας ἢ τὺς Ὑρκα-
νίυς, ἢ τὺς ἀμφὶ Τιγράνην· ἢ οἱ Πέρσαι δὲ ἐξωπλισμένοι ἦσαν·
ἤδη δέ τινες τῶν προσχώρων καὶ ἵππυς ἀπήγαγον, καὶ ὅπλα
ἔφερον· ὁ δὲ τὰ μὲν παλτὰ, ὅπυ περ ἢ τὺς πρόσθεν, καταβάλλειν
ἐκέλευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς τῦτο ἔργον ἦν, ὁπόσων μὴ αὐτοὶ
δέοιντο· τὺς δὲ ἵππυς ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας τὺς ἀγαγόντας,

" antequam ad nos veniant, iis tibi sit potestas, non ut ipsi voluerint,
" sed utì tu voles, utendi. Consilium autem tibi do, quanquam ipse
" junior, nè quæ concesseris auferas; ut nè inimicitiæ tibi gratiarum
" loco debeantur: nec minitabundus arcessas, cùm aliquem ad te
" celeriter venire velis: nec simul te solum esse dixeris, et multis
" miniteris, nè doceas eos nihili te facere. Nos autem conabimur
" operam tibi dare, ubi primùm ea confecerimus, quæ facta cùm
" fuerint et tibi et nobis ex æquo fructuosa fore censemus. Vale."

Hanc ei *epistolam* reddito, et de quocunque horum te interrogârit, id ità se habere dicito, prout *in epistolâ* scriptum est. Nam et de Persis *itidem* tibi mando, prout scriptum est. Atque hunc quidem his verbis adlocutus, traditâ epistolâ, dimisit; adjecto mandato, ut ità festinaret, quemadmodùm expedire noverat celeriter utì adesset.

Secundùm hæc armatos jam omnes tam Hyrcanios quàm Tigranis milites spectabat: Persæ quoque armis erant instructi: jam etiam finitimi quidam *ei se dedentes* equos adducebant, et adferebant arma: *hos* ille palta eum in locum, ubi et cæteros anteà, jussit abjicere, eáque *illos* concremare, quibus id negotii datum erat, ipsi quibus non egerent; equos autem ut illi *in castris* remanentes custodirent, qui *eos* adduxerant

ἕως ἄν τι σημανθείη αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄρχοντας τῶν ἱππέων καὶ Ὑρκανίων καλέσας, τοιάδε ἔλεξεν·

"Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυμάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ· [a] καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρόντα πολλὰ αὐτῶν ἀσύντακτά ἐστιν· ἃ δ' ἂν ἀσύντακτα ᾖ, ἀνάγκη ταῦτα ἀεὶ πράγματα παρέχειν, ἕως ἂν χώραν λάβῃ. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἡμῖν πολλὰ τὰ αἰχμάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες ἐπ' αὐτοῖς· διὰ δὲ τὸ μήθ' ἡμᾶς εἰδέναι ποῖα τούτων ἑκάστου ἐστὶν ἡμῶν, μήτε τούτους εἰδέναι ὅστις ἑκάστῳ αὐτῶν δεσπότης, περαίνοντας μὲν δὲ τὰ δέοντα οὐ πάνυ ἐστὶν ὁρᾷν αὐτῶν πολλοὺς, ἀποροῦντας δὲ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, σχεδὸν πάντας· ἵνα οὖν μὴ οὕτως ἔχῃ, διορίσατε αὐτά· καὶ ὅστις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἔχουσαν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ, καὶ τοὺς ὑπηρετήσοντας, καὶ στρωμνὴν καὶ ἐσθῆτα, καὶ τἄλλ' οἷς οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρατιωτικὴ, ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν ἄλλο δεῖ προσγενέσθαι ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι τούτων, ὡς οἰκείων, ἐπιμελεῖσθαι δέοι· ὅστις δὲ εἰς [b] ἐνδεόμενά που κατεσκήνωσε, τούτους ὑμεῖς σκεψάμενοι, τὸ

præcepit, donec aliquid eis significatum esset: et convocatis præfectis equitum et Hyrcaniorum, hujusmodi orationem habuit:

"Nè mirum vobis sit, amici et socii, inquit, quod vos sæpè convoco: nam cùm res præsentes novæ sint, earum multæ ordine *adhuc* carent; quæ verò ordinata non sunt, ea semper negotia facessere necesse est, donec in *suum quæque* locum delata fuerint. Et multa jam sunt bona nobis bello capta, et viri prætereà *qui in nostram potestatem venerunt:* quoniam verò neque scimus ipsi, quænam horum cujusque nôstrum sint, neque hi novêre quis eorum cujusque sit dominus, *idcircò* non admodùm multos quidem ex eis videre est officium facere, sed omnes ferè ambigere, quid abs se fieri oporteat: quapropter ut ne hæc sit rerum nostrarum ratio, vos ista *singulis quæ eis propria sint dividendo* discernite: et cùm quidem tabernaculum aliquis adeptus est, satis et esculentis instructum, et potulentis, et ministris, et stragulâ, et *aliâ* veste, rebúsque cæteris quæ requiruntur ut in tabernaculo militari commodè degi possit, huc ut quid aliud accedat non opus est, nisi ut is quid *illud* nactus est, sciat horum sibi curam, tanquam suorum, gerendam esse: qui verò in ea divertit tabernacula quibus pleraque desunt, vos his inspectis,

a Καινὰ] Editio Stephani, contra librorum omnium fidem, dat κοινά: quod vitio forsan operarum contigit. Quanquam sanè loci ratio huic lectioni adeò non repugnat, ut ei omninò faveat: eámque adeò vulgatæ illi præferendam puto. de p. 302, l. ult. &c.

b Ἐνδεόμενά που] Stephanus scribendum conjicit ἐνδεόμενά του, ut του sit pro τινός. Sed vulgata lectio, quam libri omnes præstant, loco non movenda est, cùm nihil sit in eâ vitii.

" ἐλλεῖπον ἐκπληρώσατε. Πολλὰ δὲ καὶ περιττὰ οἶδα ὅτι ἔσαι· " πλείω γὰρ ἅπαντα ἢ κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ πολέ- " μιοι. Ἦλθον δὲ πρός με καὶ χρημάτων ταμίαι οἵ τε τοῦ Ἀσσυρίων " βασιλέως καὶ ἄλλων δυναστῶν, οἳ ἔλεγον ὅτι χρυσίον εἴη παρὰ " σφίσιν ἐπίσημον, δασμοὺς τινας λέγοντες· καὶ ταῦτα οὖν κηρύττετε " πάντα ἀποφέρειν πρὸς ὑμᾶς, ὅπου ἂν καθέζησθε· καὶ φόβον " ἐπιτίθεσθε τῷ μὴ ποιοῦντι τὸ παραγγελλόμενον· ὑμεῖς δὲ λα- " βόντες διαδίδοτε, ἱππεῖ μὲν τὸ διπλοῦν, πεζῷ δὲ τὸ ἁπλοῦν· ἵνα " ἔχητε, ἤν τινων προσδεηθῆτε, καὶ ὅτου ὠνήσεσθε. [a] Τὴν δ᾽ ἀγο- " ρὰν τὴν οὖσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ [b] κηρύξατε μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ " ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τοὺς καπήλους καὶ ἐμπόρους ὅ, τι ἔχει " ἕκαστος πράσιμον· καὶ ταῦτα διαθεμένους, ἄλλα ἄγειν, ὅπως " οἰκῆται ἡμῶν τὸ στρατόπεδον." Καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι εἶπον ὧδε, Καὶ πῶς ἄν, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνευ σοῦ καὶ τῶν σῶν διανέμοιμεν ταῦτα; Ὁ δ᾽ οὖν Κῦρος πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ὧδε προσηνέχθη· " Ἦ γὰρ οὕτως, ἔφη, ὦ ἄνδρες, " γιγνώσκετε, ὡς ὅ,τι ἂν δέῃ πραχθῆναι, ἐπὶ πᾶσι πάντας " ἡμᾶς δεήσει παρεῖναι, καὶ οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω ὑμῖν πράττων

" quod deest supplete. Multa etiam fore scio quæ supersint: nam " hostibus omnia fuêre copiosiora quàm pro multitudine nostrâ. Ve- " nerunt etiam ad me Assyriorum regis aliorúmque dynastarum " quæstores, qui apud se aurum signatum esse dixerunt, de tributis " quibusdam mentionem facientes: itaque per præconem imperate, " ut isthæc ad vos omnia deferant, ubicunque consederitis; et ter- " rorem ei incutite qui, quod imperatum est, non fecerit: vos autem " ea cùm acceperitis, duplum quidem equiti, pediti simplum distri- " buite; ut habeatis, si quibus vobis prætereà opus fuerit, undè etiam " *ea* emere possitis. Forum verò castrense, inquit, præconis jam " voce edicite, ut nemo violet, útque caupones ac mercatores vendant " merces quisque suas venales; et has ubi vendiderint, alias adve- " hant, quò castra nostra sint frequentia." Et hæc illi quidem statim per præconem edicebant: Medi verò et Hyrcanii, Quo pacto nos, inquiunt, absque te ac tuis hæc distribuerimus? Cyrus autem hæc *ipsorum* verba ità excepit: " Eáne vestra, viri, sententia est, inquit, ut " quicquid *tandem nobis* agendum fuerit, rebus omnibus nos omnes " interesse oporteat; neque satìs ego facturus sim vobis, agens pro

a Τὴν δ᾽ ἀγορὰν, &c.] Vide sis quæ notavimus, lib. ii, p. 129.

b Κηρύξατε] Sic optimè MS. Bodl. et edit. *Eton.* Stephanus, Leunclavius, alii, dant κηρυξάτω. Sed loci ratio nostram scripturam omninò flagitat: nam paulò ante dixerat, καὶ ταῦτα οὖν κηρύττετε—deindè, καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον.

" πρὸ ὑμῶν ὅ, τι ἂν δέῃ, ὔτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν; Καὶ πῶς ἂν
" ἄλλως πλείω μὲν πράγματα ἔχοιμεν, μείω δὲ διαπραττοί-
" μεθα, ἢ οὕτως; Ἀλλ' ὁρᾶτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ διεφυλάξα-
" μεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν ἐπιςεύσατε καλῶς διαπεφυ-
" λάχθαι· ὑμεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς πιςεύσομεν ὑμῖν
" καλῶς διανενεμηκέναι· καὶ ἐν ἄλλοις δέ γε αὖ ἄλλο τι ἡμεῖς
" πειρασόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. Ὁρᾶτε γὰρ δὴ, ἔφη,
" νυνὶ πρῶτον, ἵπποι ὅσοι ἡμῖν πάρεισιν, οἱ δὲ προσάγονται· τού-
" τυς οὖν εἰ μὲν ἐάσομεν ἀναμβάτυς, ὠφελήσυσι μὲν οὐδὲν ἡμᾶς,
" πράγματα δὲ παρέξυσιν ἐπιμελεῖσθαι· ἢν δ' ἱππέας ἐπ' αὐτοὺς,
" καταςήσωμεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλλαγησόμεθα καὶ ἰσχὺν
" ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. Εἰ μὲν οὖν ἄλλυς ἔχετε, οἷς
" τισιν ἂν δοίητε αὐτοὺς, μεθ' ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι
" δέοι) ἢ μεθ' ἡμῶν, ἐκείνοις δίδοτε· εἰ μέντοι ἡμᾶς βούλεσθε
" παραςάτας μάλιςα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοῖς δότε. Καὶ γὰρ νῦν
" ὅτε ἄνευ ἡμῶν προσελάσαντες ἐκινδυνεύσατε, πολὺν μὲν φόβον
" ἡμῖν παρείχετε μή τι πάθητε, μάλα δὲ αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς
" ἐποιήσατε ὅτι ὐ παρῆμεν ὅπυ περ ὑμεῖς· ἢν δὲ λάβωμεν τοὺς
" ἵππυς, ἑψόμεθα ὑμῖν· κἂν μὲν δοκῶμεν ὠφελεῖν πλείονα ἐπὶ
" τῶν ἵππων συναγωνιζόμενοι, οὕτω προθυμίας οὐδὲν ἐλλείψομεν·

" vobis quod usus postulet, neque vos, pro nobis? Et quanam aliâ
" ratione plus habituri simus negotii, et minus effecturi, quàm istâ?
" At videte, ait: nos enim hæc vobis custodivimus, et vos credidis-
" tis à nobis esse rectè custodita; vos verò vicissim distribuite, et
" nos credemus vobis, rectè vos distribuisse: ac nos rursùs aliis in
" rebus operam dabimus ut quiddam, in commune profuturum, pera-
" gamus. Videte enim, ait, nunc primùm quot nobis partim adsint
" equi, partim adducantur: hos utique ità si relinquemus ut nemo in-
" sideat, neque quidquam nobis proderunt, et ob curam iis impen-
" dendam negotium nobis exhibebunt: sin equites eis imponemus,
" eâdem operâ tum negotiis molestis liberabimur, tum virium nobis
" ipsis accessionem faciemus. Atqui si alii sunt, quibus eos detis, et
" quibuscum (si sit opus) pericula libentiùs adeatis, quàm nobiscum,
" *nimirum* illis *eos* date: sin nos in primis auxiliarios qui vobis præstò
" sint habere vultis, nobis *eos* date. Etenim modò cùm *ad hostes* abs-
" que nobis provecti, prælii discrimen adiretis, magnum nobis metum
" injecistis, nè quid adversi vobis accideret; atque etiam magnum
" nobis pudorem incussistis, quòd ibi non adessemus, ubi vos *aderatis:*
" verùm si equos accipiemus, secuturi vos sumus: ac si quidem unà
" *vobiscum* ex equis pugnantes majori usui esse videbimur, cùm ità
" se res habet, faciemus ut alacritatem nostram minimè desidere-

" ἢν δὲ πεζοὶ γενόμενοι δοκῶμεν καιριωτέρως ἂν παρεῖναι,
" τὸ καταβῆναι ἐν μέσῳ, καὶ εὐθὺς πεζοὶ ὑμῖν παρεσόμεθα·
" τοὺς δ' ἵππους μηχανησόμεθα οἷς ἂν παραδιδοίημεν." Ὁ μὲν οὕτως ἔλεξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, Ἀλλ' ἡμεῖς μέν, ὦ Κῦρε, οὔτε ἄνδρας ἔχομεν, οὓς ἀναβιβάσαιμεν ἂν ἐπὶ τοὺς ἵππους τούτους, οὔτε, εἰ ἔχοιμεν, σοῦ ταῦτα βουλομένου οὐκ ἂν ἄλλο ἀντὶ τούτων αἱροίμεθα. Καὶ νῦν, ἔφασαν, λαβὼν τοὺς ἵππους, ποίει ὅπως ἄριστον δοκεῖ σοι εἶναι. Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἡμεῖς τε ἱππεῖς γενοίμεθα, καὶ ὑμεῖς διέλοιτε τὰ κοινά. Πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖτε ὅ,τι ἂν [a] οἱ μάγοι ἐξηγῶνται· ἔπειτα δὲ Κυαξάρει ἐξέλετε ὁποῖ' ἂν οἴησθε αὐτῷ μάλιστα χαρίζεσθαι. Καὶ οἱ γελάσαντες εἶπον, ὅτι γυναῖκας ἂν καλὰς [b] ἐξαιρετέον εἴη. Γυναῖκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἂν δοκῇ ὑμῖν. Ἐπειδὰν δὲ ἐκείνῳ ἐξέλητε, ὦ Ὑρκάνιοι, τοὺς ἐμοὶ ἐθελουσίους τούτους ἑπισπομένους πάντας ἀμέμπτους ποιεῖτε εἰς δύναμιν. Ὑμεῖς δ'

" tis; sin pedites cùm fuerimus opportuniùs vobis adfuturi videamur,
" proclive fuerit descendere, statímque *adeò* vobis pedites aderimus;
" equos autem quibus tradamus, excogitabimus." *Cyrus* in hunc modum locutus est: illi autem responderunt, At nos, Cyre, neque viros habemus, quos equis hisce imponamus, neque, si haberemus, cùm tu hæc velis, aliud iis *quæ velles* præferremus. Atque adeò nunc, inquiunt, equos accipe, et quod tibi optimum factu videtur facito. Ego verò accipio, inquit, adeóque nos, quod felix faustúmque sit, efficiamur equites; et vos, quæ communia sunt, dividatis. Ac primùm quidem, ait, diis secernite quodcunque magi *secernendum* præscripserint; deindè Cyaxari seligite, quæ quod selegeritis maximè rem gratam vos ipsi facturos arbitramini. Et illi risu facto, mulieres formosas *huic* deligendas aiebant. Ergò et mulieres, inquit, deligite, et quidquid aliud vobis visum fuerit. Posteà verò quàm illi selegeritis, Hyrcanii, facite, quantum potestis, ut omnes hi Medi, qui me ultrò sequuti sunt, nihil habeant quod querantur. Et vos item,

a Οἱ μάγοι ἐξηγῶνται] Heyschius ad vocem Μάγον. Τὸν θεοσεβῆ, καὶ θεολόγον, καὶ ἱερέα οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσι. Suidas itidem, φιλοσόφους καὶ φιλοθέους eo nomine apud Persas appellari tradit. Magi nempe circa deorum cultum potissimùm erant occupati; regem populúmque, quo Deus quisque ritu colendus erat, quæque dona singulis erant tribuenda, docebant. Et cùm munus hoc obirent, ἐξηγεῖσθαι dicebantur, pro ἐμφατικωτέρᾳ verbi hujus significatione, quâ (ut in *Scholiis* ad *Elect.* Sophoc. v. 427, exponitur) διασάφησιν θείων indicat. Emphasis autem ea, quâ verbum hoc potissimùm notat, *Sacra docere, mysteria enarrare*, ei satìs commodè tribui possit, Joh. i, 18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

b Ἐξαιρετέον εἴη] Stephanus et Leunclavius exhibent, ἐξαιρετέον ἂν εἴη. Utrumque tamen mediam voculam improbâsse, ex notâ ei affixâ liquet. Particulâ sanè istâ, bis hoc in loco positâ, minimè opus est: libens itaque MStum Bodl. et editionem *Eton.* secutus sum, in quibus ἂν ante εἴη non comparet.

αὖ, ὦ Μῆδοι, τὲς πρώτες συμμάχες γενομένες τέτες τιμᾶτε, ὅπως εὖ βεβελεῦσθαι ἡγήσωνται ἡμῖν φίλοι γενόμενοι. Νείματε δὲ πάντων τὸ μέρος ϗ τῷ παρὰ Κυαξάρες ἥκοντι ἀγγέλῳ, αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτε· καὶ συνδιαμένειν δὲ παρακαλεῖτε, ὡς ϗ ἐμοὶ τῦτο συνδοκεν· ἵνα ϗ Κυαξάρει μᾶλλον εἰδὼς περὶ ἑκάστε ἀπαγγείλῃ τὰ ὄντα. Πέρσαις δ', ἔφη, τοῖς μετ' ἐμε, ὅσα ἂν περιττὰ γένηται, ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρκέσει· ϗ γάρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς ἐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χωριτικῶς· ὥστε ἴσως ἂν ἡμῶν καταγελῴητε, εἴ τι σεμνὸν ἡμῖν περιτεθείη· ὥσπερ, ἔφη, οἶδα ὅτι πολὺν γέλωτα ὑμῖν παρέξομεν ϗ ἐπὶ τῶν ἵππων καθήμενοι· οἶμαι δὲ, ἔφη, ϗ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες.

Ἐκ τέτε οἱ μὲν ᾖεσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἱππικῷ γελῶντες· ὁ δὲ τὲς ταξιάρχες καλέσας, ἐκέλευε, τὲς ἵππες λαμβάνειν, ϗ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, ϗ τὲς ἱπποκόμες, καὶ ἀριθμήσαντας λαβεῖν κληρωσαμένες εἰς τάξιν ἴσες ἑκάστοις. Αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἀνειπεῖν ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν τῷ Ἀσσυρίων ἢ Σύρων ἢ Ἀραβίων στρατεύματι ἀνὴρ δῦλος, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακτριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλίκων, ἢ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλοθέν ποθεν βεβιασμένος, ἐκφαίνεσθαι. Οἱ δ' ἀκέσαντες τε κηρύγματος, ἄσμενοι πολλοὶ

Medi, primos hosce socios nostros honoribus præmiisque ornate, quò rectè se consuluisse rebus suis existiment, cùm nostræ se amicitiæ adjungerent. Etiam de omnibus partem nuntio tribuite qui à Cyaxare venit, tum ipsi, tum iis quos secum habet: atque etiam hunc obsecrate ut nobiscum maneat, id quod et mihi simul probari *dicite:* ut cùm rectiùs singula intellexerit, vera Cyaxari renuntiare possit. Persis autem, ait, qui mecum sunt, quæcunque vobis præclarè instructis supersint, ea sufficient: quippe nos, inquit, in deliciis non admodùm educati sumus, sed *duriter ac* rusticorum *fermè* more: itaque nos fortassis etiam irrisissetis, si quid splendidius nobis adtribueretur; sicuti futurum scio, inquit, ut equis insidentes multum vobis risum moveamus; et *fortassis*, ut arbitror, ait, etiam in terram decidentes.

Secundùm hæc illi ad *prædæ* divisionem accessêre, de equitatu hoc admodùm ridentes: et *Cyrus* arcessitis cohortium præfectis præcepit equos utì reciperent, et instrumenta equestria, cum equisonibus; et numero *quidem* inito eos acciperent, pares *videlicet militum* singulorum numero, qui sortitò cohorti cuique obvenirent. Ipse etiam Cyrus per præconem pronuntiari jussit, ut si quod in Assyriorum, aut Syrorum, aut Arabum exercitu mancipium esset, vel è Mediâ, vel Persiâ, vel *terrâ* Bactrianâ, vel Cariâ, vel Ciliciâ, vel Græciâ, vel aliundè vi abductum, se conspiciendum exhiberet. Hoc autem audito præconio, multi se libenter

προσεφάνησαν· ὁ δὲ ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἴδη [a] βελτίστους, ἔλεγεν ὅτι ἐλευθέρους αὐτοὺς ὄντας δεήσει ὅπλα ὑποφέρειν ἃ ἂν αὐτοῖς διδῶσι· τὰ δὲ ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη, αὐτῷ μελήσειν. Καὶ εὐθὺς ἄγων πρὸς τοὺς ταξιάρχους, συνέστησεν αὐτούς· καὶ ἐκέλευσε τὰ γέῤῥα καὶ τὰς [b] ψιλὰς μαχαίρας τούτοις διδόναι, ὅπως ἔχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἕπωνται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ Πέρσαις λαμβάνειν· αὐτοὺς δὲ, τοὺς θώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας, ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι· καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν· ἐπὶ δὲ τοὺς πεζοὺς τῶν ὁμοτίμων [c] ἀνθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων.

Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον, Γωβρύας δ' ἐν τούτῳ παρῆν ὁ Ἀσσύριος, πρεσβύτης ἀνὴρ, ἐφ' ἵππου, σὺν ἱππικῇ θεραπείᾳ· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἐφ' ἵππων ὅπλα. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὅπλα παραλαμβάνειν τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστὰ, ὅπως κατακαίοιεν ὥσπερ καὶ τἄλλα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, ὅτι Κῦρον πρῶτον βούλοιτο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπηρέται τοὺς μὲν ἄλλους ἱππέας αὐτοῦ κατέλι-

in conspectum dédêre: et ille, cùm ex eorum numero selegisset, qui formâ præstabant, iis, liberi cùm jam essent, arma esse gestanda dixit, quæ ipsis daturus erat: sibi autem curæ futurum aiebat, res utì necessarias haberent. Simul eos ad præfectos cohortium deducens, *iisdem* commendavit; et præcepit, ut scuta ac gladios exiles, eis darent, his ut instructi equitatum sequerentur; atque ut pro iisdem commeatum, perinde ac pro Persis suis, acciperent: ipsi verò *cohortium præfecti* loricis hastilibúsque instructi semper equis veherentur; atque ipse primùm hoc facere orsus est: ac singuli suo loco præfectum alium ex ordine ὁμοτίμων, peditibus qui de numero *itidem* ὁμότιμοι erant constituerent.

Et in his quidem rebus cùm illi occupati essent, intereà Gobryas Assyrius, senex, equo vectus, cum equestri famulatu aderat: gestabant autem omnes arma equestria. Et illi quidem quibus datum hoc erat negotii ut arma reciperent, *eos* hastilia tradere jubebant, ut ea perinde atque *arma* cætera comburerent. Gobryas autem, velle se primùm videre Cyrum, ait: atque ministri cæteros quidem ipsius equites reli-

a Βελτίστους] Ità Leunclavius et MS. Bodl. Stephanus autem et alii dant καλλίστους. Parum refert, utro modo legas. Hoc tamen mihi quidem videtur à librario quodam profectum, qui τὰ εἴδη βελτίστους, per καλλίστους, interpretari voluit.

b Ψιλὰς μαχαίρας] Sicilet, *copidas*: nam de his ipsis equitibus, utì notavit Leunclavius, in libro 5, mentionem faciens, scuta iis et copidas tribuit.

c Ἀνθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον] Vox ultima in plerisque libris deest; quam tamen Stephanus et Leunclavius, sive conjecturâ, sive veteris alicujus exemplaris auctoritate freti, rectè reposuisse videntur. Eam enim loci ratio postulat, et *Philelphus* etiam in versione suâ agnoscit: *ut pro se quisque alium*, &c.

πον, τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγυσι πρὸς τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν ὧδε. "Ὦ δέσποτα, ἐγώ εἰμι τὸ μὲν γένος Ἀσσύ-" ριος· ἔχω δὲ ϗ τεῖχος ἰσχυρὸν, ϗ χώρας ἐπάρχω πολλῆς· ϗ " ἵππον εἰς χιλίαν τῷ [a] τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ παρειχόμην, ϗ " φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ' " ὑμῶν, ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν, ὁ δὲ [b] παῖς ἐκείνυ τὴν ἀρχὴν ἔχει, " ἔχθιστος ὢν ἐμοὶ, ἥκω πρός σε, ϗ ἱκέτης προσπίπτω· ϗ δί-" δωμί σοι ἐμαυτὸν δῦλον ϗ σύμμαχον, σὲ δὲ τιμωρὸν αἰτῦμαι " μοι γενέσθαι· καὶ παῖδα ὕτως ὡς δυνατὸν σὲ ποιῦμαι. Ἄπαις " δέ εἰμι ἀῤῥένων παίδων. Ὃς γὰρ ἦν μοι μόνος καλὸς, ὦ " δέσποτα, καὶ ἀγαθὸς, ϗ ἐμὲ φιλῶν ϗ τιμῶν ὥσπερ ἂν εὐδαί-" μονα πατέρα παῖς τιμῶν τιθείη, [c] τῦτον ὁ νυνὶ βασιλεὺς " οὗτος, καλέσαντος τῦ τότε βασιλέως, πατρὸς δὲ τῦ νῦν,

querunt, et ad Cyrum Gobryam deducunt. Is ubi Cyrum conspexit, his verbis usus est: "Equidem, domine, natione sum Assyrius; et " castellum munitum habeo, et regioni amplæ dominor; et equos cir-" citer mille regi Assyriorum exhibere solebam, et illi *quidem* carus " eram, ut qui maximè: sed quando interfectus ille à vobis erat, vir " *sanè fortis et* bonus, illiúsque filius rerum modò potitur, inimicis-" simus mihi, ad te venio, et ad genua tibi supplex accido: tradóque me " tibi servum et belli socium, ac te rogo ut me ulciscaris; téque pro " eo ac possum filium *mihi* adopto. Nam nulla mihi est *jam* proles " mascula. Quem enim solum habebam *filium*, formâ, domine, et vir-" tute præstantem, et amantem mei et eum honorem mihi deferentem, " quo filius patrem persequendo beare possit, hunc rex ille *qui* nunc " *Assyriæ dominatur*, arcessitum ab illius temporis rege, hujus patre,

a Τῷ Ἀσσυρίων βασιλεῖ] Scil. *Neriglissoro:* de quo vide sis p. 186.

b Παῖς ἐκείνυ] Scilicet *Laborosoarchodus;* qui *Neriglissoro* patri succedens novem menses regnavit. Hunc, anno M. 3449, Jul. Per. 4159, ante æram Christianam 555, ob morum improbitatem interemptum excepit *Nebuchadnesaris* ex filio *Evilmerodacho* nepos, Beroso (teste *Josepho* contra *Apion.* l. i, p. 1344.) *Nabonnidus*; Herodoto, lib. i, c. 77. *Labynetus*; Abydeno (auctore *Euseb.* in Præp. Evang. lib. 9 c. 41.) *Nabannidochus;* Danieli prophetæ, c. 5, *Belshazar* sive *Baltasar* dictus.

c Τῦτον ὁ νυνὶ βασιλεὺς, &c.] Cruentam filii unici, dulcissimo ingenio præditi, cædem, Gobryæ, patris amantissimi, animus meminisse horret. Interrupta ejus aliquamdiu pendet oratio; tristéque quoddam, et miserum, calamitati modò acceptæ consentaneum dicendi genus exhibet. Verbum, à quo periodi membrum hoc regatur, non nisi post *hyperbaton* paulò longius, ei redditum videmus. Ideóque neutiquam ægrè ferendum est, quod συνεζωοποίησε in ipso statim exordio capitis 2, epist. ad *Ephes.* non occurrat, sed quinto demum addatur commate: cujus *hyperbati* causa non tam in scribendi imperitiam, quàm in vehementiam Spiritûs Apostolici referenda est; quo compulsus est Paulus multa interponere, priusquàm ad exponendum verbum, à quo periodi pendebat initium, perveniret. Confer etiam Act. i, ubi——ἕνα τύτων, quibus clauditur comma 22 respiciunt τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν—in principio commatis 21 necnon Act. ii, 22, et 2 Cor. ix, ab 8 ad 11 comma.

" ὡς δώσοντος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί· (ἐγὼ μὲν ἀπεπεμψάμην, μέγα φρονῶν ὅτι δῆθεν τῆς βασιλέως θυγατρὸς ὀψοίμην τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην) ὁ δὲ νῦν βασιλεὺς ἐπὶ θήραν αὐτὸν παρακαλέσας, καὶ ἀνεὶς αὐτῷ θηρᾷν ἀνὰ κράτος, ὡς πολὺ κρείσσων αὐτοῦ ἱππεὺς ἡγούμενος εἶναι· ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα· φανείσης δ' ἄρκτου, διώκοντες ἀμφότεροι, ὁ μὲν νῦν ἄρχων οὗτος ἀκοντίσας ἥμαρτεν· (ὡς μήποτ' ὤφελεν) [a] ὁ δ' ἐμὸς παῖς βαλὼν (οὐδὲν δέον), καταβάλλει τὴν ἄρκτον. Καὶ τότε μὲν ἀνιαθεὶς ἄρα κατέσχεν οὕτως ὑπὸ σκότου τὸν φθόνον· ὡς δὲ πάλιν λέοντος παρατυχόντος ὁ μὲν αὖ ἥμαρτεν (οὐδὲν, οἶμαι, θαυμαστὸν παθὼν), ὁ δ' αὖ ἐμὸς παῖς [b] αὖθις τυχὼν κατειργάσατο τὸν λέοντα, καὶ εἶπεν, Ἆρα [c] βέβληκα δὶς ἐφεξῆς, καὶ καταβέβληκα [d] θῆρας ἑκατεράκις· ἐν τούτῳ δὲ οὐκέτι κατέσχεν

" ut qui vellet filio meo filiam suam *uxorem* dare: (atque ego quidem *eum* ità dimittebam, ut elato essem animo, qui nimirum filium meum regis filiæ maritum visurus essem) hunc, *inquam*, rex iste *rerum* qui nunc *potitur*, ad venationem invitavit, et potestatem ei fecit venandi totis viribus, quòd longè se illo meliorem equitem duceret; itaque venatus est cum eo tanquam amico: cúmque in conspectum prodiisset ursa, et uterque hanc insequeretur, iste modò princeps emisso jaculo aberravit; (quod utinam nè unquam accidisset) at meus *ille* filius, telo conjecto, (quod minimè factum oportuit) ursam sternit. Et tunc quidem ille licèt graviter rem ferret, invidiam tamen occultè repressit: cùm autem leone fortè excitato hic rursùs aberrâsset (quod ei accidisse mirum, ut mea fert opinio, videri non debuit), filius verò meus ictu denuò non aberrante leonem confecisset, dicerétque, Profectò bina emisi jacula, uno sub alterum statim emisso, et utrâque vice feram prostravi: tum verò sceleratus

a Ὁ δ' ἐμὸς, &c.] Hinc ille *Laborosoarchodi* furor effrenatus: quippe qui

Eximiæ laudis succensus amore,

cupidinéque adeò feræ sternendæ captus, summam venationis gloriam, hâc ab alio stratâ, sibi jam præreptam indignabundus animadverterit. Venantes autem ab aliis præveniri nolle, ex Hermolaï pœnâ liquet, qui *cum aprum telo occupâsset, quem rex ferire destinaverat, jussu ejus verberibus adfectus est.* Q. Curt. l. 8, cap. 6. Vide sis quæ notavimus, lib. i, p. 33 et 35. Assyrios verò reges venatu exerceri solitos, *Suidas* in voce Σαρδανάπαλος testatur.

b Αὖθις τυχὼν] Liber Budensis, teste Leunclavio, dat δυστυχῶς· τυχὼν κατειργάσατο, &c. *ictu infeliciter felici*, &c. quæ scriptura Camerario placuit, à Stephano etiam Leunclavióque laudata est. At illud δυστυχῶς nec in MSto Bodl. comparet, nec in textum recipiendum videtur. In editione quidem *Argentor.* ibi locum obtinet; in cæteris, margini rectiùs adscribitur.

c Ἆρα βέβληκα δὶς, &c.] Legunt aliter Stephanus, Leunclavius, alii: sic nimirum: Ἆρα βέβληκα μιᾷ δὶς, &c. illi tamen vocem penultimam meritò suspectam habuerunt. Eam sanè non agnoscit *Philelphus:* loci ratio non postulat. Itaque libens MSti Bodl. editionisque *Eton.* fidem secutus sum; in quibus μιᾷ planè deest.

d Θῆρας] MS. Bodl. dat θῆρα. Atque

“ ὁ ἀνόσιος τὸν φθόνον, ἀλλ' αἰχμὴν παρά τινος τῶν ἑπομένων
“ ἁρπάσας, παίσας εἰς τὰ στέρνα, τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα
“ ἀφείλετο τὴν ψυχήν. Κἀγὼ μὲν ὁ τάλας νεκρὸν ἀντὶ νυμφίου
“ ἐκομισάμην, καὶ ἔθαψα τηλικοῦτος ὢν ἄρτι γενειάσκοντα τὸν
“ ἄριστον παῖδα τὸν ἀγαπητόν· ὁ δὲ [a] καλακτανὼν, ὥσπερ ἐχθρὸν
“ ἀπολέσας, οὔτε μεταμελόμενος πώποτε φανερὸς ἐγένετο, οὔτε
“ ἀντὶ τοῦ κακοῦ ἔργου τιμῆς τινὸς ἠξίωσε τὸν κατὰ γῆς. Ὁ γεμὴν
“ πατὴρ αὐτοῦ καὶ συνῴκτισέ με, καὶ δῆλος ἦν συναχθόμενός μου
“ τῇ συμφορᾷ. Ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος, οὐκ ἄν ποτε
“ ἦλθον πρὸς σὲ ἐπὶ τῷ ἐκείνου κακῷ· (πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπα-
“ θον ὑπ' ἐκείνου, καὶ ὑπηρέτησα ἐκείνῳ) ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν τοῦ ἐμοῦ
“ παιδὸς φονέα ἡ ἀρχὴ αὕτη περιήκει, οὐκ ἄν ποτε ἐγὼ τούτῳ
“ δυναίμην εὔνους γενέσθαι, οὐδὲ οὗτός με εὖ οἶδ' ὅτι φίλον ἂν
“ ποτε ἡγήσαιτο. Οἶδε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἔχω, καὶ ὡς
“ πρόσθεν φαιδρῶς βιοτεύων, νυνὶ διάκειμαι ἔρημος ὤν, καὶ διὰ
“ πένθους τὸ γῆρας διάγων. Εἰ μὲν οὖν ἐμὲ σὺ δέχῃ, καὶ ἐλπίδα
“ τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδὶ τιμωρίας ἄν τινος μετὰ σοῦ τυχεῖν,

“ ille non ampliùs invidiam cohibuit, sed è *manibus* cujusdam ex co-
“ mitibus ereptâ cuspide, et in pectus adactâ, meo *illi* unico caróque
“ filio animam abstulit. Ego verò miser mortuum pro sponso retuli,
“ et natu adeò grandis filium optimum, dilectissimum, cujus vestire
“ genas jam prima inceperat lanugo, sepelii: at interfector ille, quasi
“ inimicum aliquem peremisset, neque pœnitentiam agere visus est
“ unquam, neque pro atroci *hoc* facinore terrâ conditum honore ullo
“ dignatus est. Pater sanè ejus et misertus mei fuit, et palam decla-
“ ravit, se quoque casum meum lugere. Itaque, si ille viveret, nun-
“ quam ego ad te cum ipsius damno venissem: (nam multis amici
“ muneribus erga me functus est; et à me *vicissim* ipsi inservitum est)
“ quoniam verò ad interfectorem filii mei pervenit imperium, non equi-
“ dem animo in illum unquam esse benevolo possim, nec ipse me un-
“ quam, sat scio, amicum duxerit. Scit enim quæ mens in eum mea sit,
“ méque adeò antehac hilariter vivere solitum, *miserâ* nunc orbitate ad-
“ fectum esse, senectutémque in luctu degere. Quapropter tu si me re-
“ ceperis, et aliqua mihi filii cari *mortem* per te ulciscendi spes offeratur,

ità primò scriptum fuisse res ipsa docere videatur. In editis tamen libris omnibus legitur θῆρας. De sensu lis nulla moveri potest; scripturam itaque, quam mavult, quisque sequatur.

a Κατακτανὼν] Sic editi hactenùs libri omnes. MS. autem Bodl. exhibet κατακαίνων, participium nempe à veteri verbo Xenophontéo κατακαίνειν, toties reperto, deductum. Id notare duntaxat libuit, hoc tamen participio illi minimè prælato.

“ ϗ [a] ἀνηϐῆσαι ἂν πάλιν δοκῶ μοι, ϗ ἔτ᾽ ἂν ζῶν ἔτι αἰσχυνοί-
“ μην, ἔτε ἀποθνήσκων, ἀνιώμενος ἂν τελευτᾷν δοκῶ.” Ὁ μὲν ἔτως εἶπε, Κῦρος δ᾽ ἀπεκρίνατο.

Ἀλλ᾽ ἥνπερ, ὦ Γωϐρύα, καὶ φρονῶν φαίνῃ ὅσαπερ λέγεις πρὸς ἡμᾶς, δέχομαί τε ἱκέτην σε, καὶ τιμωρήσειν τὸν φονέα σὺν θεοῖς ὑπισχνῦμαι. Λέξον δέ μοι, ἔφη, ἐάν σοι ταῦτα ποιῶμεν, ϗ τὰ τείχη ἐῶμεν ἔχειν σε, ϗ τὴν χώραν ϗ τὰ ὅπλα ϗ τὴν δύναμιν ἥνπερ πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τέτων ὑπηρετήσεις; Ὁ δὲ εἶπε, Τὰ μὲν τείχη, ὅταν θέλῃς, οἶκόν σοι παρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας ὄνπερ ἔφερον ἐκείνῳ, σοὶ ἀποίσω· καὶ ὅπε ἂν δέησοι στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι, τὴν ἐκ τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. Ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυγάτηρ παρθένος, ἀγαπητὴ, γάμε ἤδη ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν μὲν ᾠόμην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα τρέφειν· νῦν δέ με αὐτή τε ἡ θυγάτηρ, πολλὰ γοωμένη, ἱκέτευσε μὴ δῦναι αὐτὴν τῷ τε ἀδελφε φονεῖ, ἐγώ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. Νῦν δέ σοι δίδωμι βελεύσασθαι ϗ περὶ ταύτης ἔτως, ὥσπερ ἂν ϗ ἐγὼ βελεύων περὶ σε φαίνομαι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐπὶ τέτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθευόμενος δίδωμί τέ σοι τὴν ἐμὴν

“ etiam reviviscere mihi videbor, neque vitam ampliùs cum dedecore
“ traham, neque mortem me cum luctu obiturum puto.” Sic ille cùm locutus esset, respondit Cyrus.

Si constet ea te sentire, Gobrya, quæ nobis narras, et te supplicem recipio, et de interfectore *illo* pœnas sumpturum, diis juvantibus, polliceor. Verùm dic mihi, ait, si tibi hæc præstemus, et castella retinere te sinamus, et regionem, et arma, et potestatem cum quâ fuisti hactenùs, quidnam tu pro his in nos officii conferes? Ille verò dixit, Castella, ubi voles, tradam tibi in domum: et tributum, quod illi ex agro *meo* pendebam, ad te deferam: et ubi necesse fuerit expeditionem suscipere, tuo cum exercitu meæ quoque regionis vires in eam unà educam. Præterea mihi, inquit, filia est, *eáque* virgo, quam unicè diligo, ætate jam nubili, quam me antehac quidem regi rerum nunc potienti putabam conjugem *futuram* educare: verùm ipsa me nunc filia, largo cum fletu, suppliciter orat, nè se fratris interfectori tradam; atque mea quoque hæc est *eâ de re* sententia. De hâc etiam tibi nunc permitto ut ità consulas, quemadmodùm me de te consulere manifestum sit. Itaque Cyrus, His conditionibus, ait, ego verè et ex animo meam tibi do,

a Ἀνηϐῆσαι ἂν, &c.] Vocem ultimam ex MSto Bodl. restituimus, favente Stephani conjecturâ, ipsáque adeò orationis serie. In editis verò libris legitur, ἀνηϐῆσαι πάλιν, &c. particulâ illâ malè prætermissâ.

καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν· θεοὶ δὲ ἡμῖν μάρτυρες ἔστωσαν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε τὸν Γωβρύαν ἔχοντα τὰ ὅπλα, καὶ ἐπήρετο πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἴη, ὡς ἥξων. Ὁ δ' ἔλεγεν, Ἢν αὔριον ἴῃς πρωῒ, τῇ ἑτέρᾳ ἂν αὐλίζοιο παρ' ἡμῖν. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ᾤχετο, ἡγεμόνα καταλιπών.

Οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν, [a] ἃ μὲν οἱ μάγοι ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς μάγοις· Κύρῳ δ' ἐξῃρηκότες τὴν καλλίστην σκηνὴν, καὶ τὴν Σουσίδα γυναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγενῆσθαι, [b] καὶ μουσουργοὺς δὲ δύο τὰς κρατίστας· δεύτερον δὲ, Κυαξάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δ' ἄλλα, ὧν ἐδέοντο, ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοιντο· πάντα γὰρ ἦν πολλά. Προσέλαβον δὲ καὶ οἱ Ὑρκάνιοι ὧν ἐδέοντο· ἰσόμοιρον δ' ἐποιήσαντο καὶ τὸν Κυαξάρους ἄγγελον· τὰς δὲ περισσὰς σκηνὰς, ὅσαι ἦσαν, Κύρῳ παρέδοσαν, ὡς τοῖς Πέρσαις γένοιντο. Τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὰν ἅπαν συναχθῇ, διαδώσειν· καὶ διέδωκαν.

túamque accipio, dextram: dii nobis testes sunto. Actis his rebus Gobryam arma retinentem abire jussit; et sciscitatus est, quantum itineris ad ipsum esset, quòd eò venire vellet. Et ille, Si cras mane, inquit, proficiscaris, postridiè apud nos pernoctare poteris. Itaque Gobryas, itineris duce relicto, discessit.

Et Medi *jam* aderant, qui ea quæ magi diis seligenda dixerant, magis tradiderunt; Cyro pulcherrimum selegerant tabernaculum, et mulierem Susianam, quæ omnium quas habuit Asia formosissima fuisse perhibetur, et duas musicæ peritissimas; secundo autem loco, Cyaxari *quæ istis erant* secunda: aliorúmque hujusmodi, quibus ipsis opus erat, supplementum sibi sumpserunt, ut rei nullius indigi militarent: nam magna erat omnium copia. Quin et Hyrcanii acceperunt ea, quibus ipsis opus erat: et Cyaxaris quoque nuntium ad æquam cum cæteris partem admiserunt: tabernacula verò, quæ supererant, Cyro tradiderunt, ut ea Persæ haberent. Nummos tum se distributuros aiebant, ubi collegissent universos; eósque *adeò deindè* distribuerunt.

a Ἃ μὲν οἱ μάγοι] Leunclavius, alíque pessimè dederunt, τὰ μὲν σιγῇ ἔφασαν, &c. His enim verbis quæ satìs idonea sententia subesse possit, haudquisquam, utì opinor, indicabit. Nos secuti sumus editionis *Eton.* fidem, favente etiam Stephani conjecturâ, quam à MSto Bodl. qui disertè repræsentat οἱ μάγοι, firmatam videmus.

b Καὶ μουσουργοὺς] Persarum aliarúmque Gentium Orientalium reges, musicis numeris modísque oblectatos fuisse, atque adeò Tibicinas, Fidicinas, et Psaltrias, quas Græci μουσουργοὺς appellant, in deliciis habuisse, et in castra etiam secum unà duxisse, passim testantur auctores. Ἐσπουδάκεσαν δὲ (verba sunt Athenæi, lib. xiii, c. 9.) καὶ οἱ βασιλεῖς περὶ τὰς μουσουργοὺς, ὡς δηλοῖ ἡ Παρμενίωνος ἐν τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολῇ, ἣν ἐπέστειλεν αὐτῷ μετὰ Δαμασκὸν ἑλεῖν, καὶ τῆς ἀποσκευῆς τῆς Δαρείου ἐγκρατὴς γενέσθαι. Καταριθμησάμενος οὖν τὰ αἰχμάλωτα γράφει καὶ ταῦτα· Παλλακίδας εὗρον μουσουργοὺς τοῦ βασιλέως τριακοσίας εἰκοσιεννέα. Adi sis *Suidam* ad vocem Μουσουργος, et *Macrobium* in *Somn.* Scip. lib. ii, cap. 3.

[a] Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξάν τε καὶ ἔλεξαν· ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε τὰ μὲν Κυαξάρου διαλαβόντας φυλάττειν, οὓς ᾔδει οἰκειοτάτους αὐτῷ ὄντας· καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσεται δὲ αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δεόμενος. Φιλόμουσος δέ τις τῶν Μήδων εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ, ὦ Κῦρε, τῶν μουσουργῶν ἀκούσας ἑσπέρας, ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἤκουσά τε ἡδέως, καὶ ἤν μοι δῷς αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἄν μοι δοκῶ ἥδιον, ἢ οἴκοι μένειν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, καὶ δίδωμι, καὶ χάριν οἴομαί σοι πλείω ἔχειν, ὅτι με ᾔτησας, ἢ σὺ ἐμοὶ, ὅτι λαμβάνεις· οὕτως ἐγὼ ὑμῖν [b] διψῶ χαρίζεσθαι. Ταύτην μὲν οὖν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

Et hæc illi quidem egerunt dixerúntque: Cyrus autem Cyaxari *selecta* eos accipere et custodire jussit, quos ei maximè familiares esse nôrat: ac mihi quæ datis, inquit, libens accipio; utetur autem his vestrûm quilibet, qui eis potissimùm indigebit. Et Medus quidam musicæ studiosus, Ego verò, inquit, cùm audirem vespere musicas istas mulieres, quas tu nunc habes, voluptatem audiendo percepi; ac si *quidem* harum unam mihi dederis, in castris versari, quàm domi manere, jucundius esse existimabo. Ego verò, subjecit Cyrus, hanc tibi dono, et majorem tibi videor habere gratiam, qui à me petieris, quàm tu mihi, qui *eam* acceperis: usque adeò vobis gratificari sitio. Atque ità quidem mulierem accepit is qui petierat.

a Οἱ μὲν δὴ, &c.] Stephanus, Leunclavius, aliíque librum quintum ab his verbis, in libris multis veteribus, incipere notârunt. Horum in numero ponendus est MS. Bodl.

b Διψῶ χαρίζεσθαι] Διψᾶν hîc, ut passim apud profanos auctores, pro *vehementi desiderio* ponitur. Τὸ μὲν γὰρ διψᾶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐπιθυμεῖν. Verba sunt Artemidori *Oneirocrit*, lib. i, c. 68, quæ cum multis aliis, huc facientibus, exemplis à doctis jam citata video. Eâdem utitur metaphoricâ locutione Matt. v, 6,—— καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. Nec alius est usus verbi *sitio* apud Latinos. Cicero ad *Quin. Frat.* lib. iii, *ep. 5. Nec honores sitio, nec,* &c. Et *Tusc. Disput.* l. v, c. 6. *Ardentiùs sitire voluptates* dixit. Hujusmodi exempla passim obvia sunt.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ε'.

ΚΑΛΕΣΑΣ δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπην Μῆδον (ὃς ἦν αὐτῷ ἐκ παιδὸς [a] ἑταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδὺς ἔδωκε τὴν Μηδικὴν, ὅτε παρὰ Ἀστυάγης εἰς Πέρσας ἀπήει), τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν· ἦν δὲ αὕτη, ἡ γυνὴ Ἀβραδάτα τοῦ Σούσων βασιλέως· ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὢν, ἀλλὰ [b] πρὸς τὸν Βακτριανῶν βασιλέα πρεσβεύων ᾤχετο· ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ· ταύτην οὖν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀράσπην, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. Κελευόμενος δὲ ὁ Ἀράσπης ἐπήρετο, Ἑώρακας δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, τὴν γυναῖκα, ἥν με κελεύεις φυλάττειν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἡνίκα [c] ἐξῃρούμην σοι αὐτήν·

CYRUS autem arcessito Araspe Medo (qui erat ei à puero sodalis, et cui vestem quoque Medicam exuens, cùm in Persiam discederet ab Astyage, dederat), ei præcepit, ut sibi et mulierem et tabernaculum adservaret: erat autem *mulier* hæc, Susorum regis Abradatæ uxor: quo verò tempore capta erant Assyriorum castra, maritus ejus in castris fortè non adfuit, sed ad Bactrianorum regem legatus abierat: miserat autem eum Assyrius societatis ineundæ gratiâ; huic enim cum Bactrianorum rege hospitium intercedebat; hanc igitur, donec *eam* ad se reciperet, Araspen adservare jussit. Et Araspes, cùm hoc ei mandatum esset, *Cyrum* interrogans, Vidistíne, inquit, mulierem hanc, Cyre, quam me servare jubes? Non profectò, ait Cyrus. Ego verò, inquit, *Araspes, hanc vidi*, cùm eam tibi seligerem:

a Ἑταῖρος, ᾧ ἦ, &c.] Vide sis lib. i, p. 41.

b Πρὸς τὸν Βακτριανὸν, &c.] Per *Bactrianos* hoc in loco commodè intelligi nequeunt incolæ terræ Bactrianæ, ultra Parthiam et mare Caspium sitæ. Populum autem quendam, sic dictum, à Susianis Assyriísque haud ità longè remotum, hujus postulat historiæ ratio.

c Ἐξῃρούμην] In MSto Bodl. legitur, Ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ἡνίκα ἐξῃρέμην, quæ quidem lectio vulgatæ illi ἐξῃρούμην antefe-

καὶ δῆτα ὅτε μὲν εἰσήλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς τὸ πρῶτον, οὐ διέγνωμεν αὐτήν· (χαμαί τε γὰρ ἐκάθητο, καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι περὶ αὐτήν· καὶ τοίνυν ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα) ἐπεὶ δὲ, γνῶναι βουλόμενοι ποία εἴη ἡ δέσποινα, πάσας περιεβλέψαμεν, ταχὺ πάνυ καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρουσα τῶν ἄλλων, [a] καίπερ καθημένη, κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν ὁρῶσα. Ὡς δὲ ἀναστῆναι αὐτὴν ἐκελεύσαμεν, συνανέστησαν μὲν αὐτῇ πᾶσαι αἱ ἀμφ' αὐτήν· διήνεγκε δὲ ἐνταῦθα, πρῶτον μὲν, [b] τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ, τῇ ῥώμῃ, καὶ [c] τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ εὐσχημοσύνῃ, καίπερ

ac sanè cùm tabernaculum ejus primùm ingrederemur, eam non agnovimus: (nam et humi sedebat, et circum eam ancillæ *sedebant* omnes: et vestem quidem famularum vestibus similem habebat) cùm autem studio cognoscendi quænam esset hera, circumspectaremus universas, mox alias omnes excellere visa est, tametsi sederet, et velata terram intueretur. Postquam verò surgere eam jussimus, consurrexêre cum eâ quæ circum eam erant omnes: tum verò præstabat *hæc*, primùm, majestate, deindè, vigore, et formæ venustate, et speciei decore, licèt

renda videtur: nam cæteris, quæ statim sequuntur, verbis numerum plurativum dat Araspes; atque adeò hoc ipsum verbum paulò infrà eodem modo adhibetur, νῦν μέντοι ἐξαιροῦμεν ἀνδρί σοι, &c.

a Καίπερ καθημένη, &c.] En expressam summi doloris imaginem! Humi Panthéa sedet, ore velato, dejectis in terram oculis. Haud aliam *Judææ captæ* figuram nummi *Vespasiani Titique* exhibent: vide (nam tanti est) *Addisonum*, politioris humanitatis peritissimum, in *Dialog. de Utilit. Numism.* ser. iii, fig. 13, et illustr. *Spanhem.* Dissert. 4tam. His adde omninò, *Isai.* iii, 26. *Psal.* cxxxvii. *Lament.* i. 1, 2, 10.

b Τῷ μεγέθει, &c.] A *majestate*, seu *proceritate* corporis, Panthéam rectè laudat Araspes: *quippe hominibus barbaris* (Q. Curtii verba sunt, lib. vi, c. 5.) *in corporum majestate veneratio est.* Itaque Sysigambis, *Curt.* l. iii, c. 12. Hephæstionem pro rege habuit, quòd habitu corporis Alexandrum præstaret. De Xerxe etiam memoriæ proditum est ab *Herodoto*, lib. vii, c. 187, neminem in toto ejus exercitu, multis myriadibus delectorum militum constante, fuisse κάλλεός τε εἵνεκα, καὶ μεγάθεος, ἀξιονικότερος αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος. Imò etiam, auctore eodem *Herodoto*, lib. iii, c. 20. Æthiopes solebant regem eligere eum, cujus forma et statura eximiæ essent; τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι, καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. Illud verò non barbarorum duntaxat, sed hominum etiam excultissimorum est, corporis majestatem venerari. Hanc certè in *Trajano* suo *Plinius* extollere non omisit: *Jam firmitas, jam proceritas corporis, jam honos capitis, et dignitas oris,—nonne longè latéque principem ostentant?* Panegyr. non longè ab initio. Nec in suo rege divinus ille Samuel i, ix. 2, et x. 23, 24. Vide, si placet, *C. Nepot.* sub finem Vitæ *Iphicratis*, et *Odyss.* σ', v. 218. illud autem ῥώμη, quod proximè sequitur, à MS. Bodl. abest; cui tamen, cùm in editis omnibus compareat, locum non inviti damus. Verti solet per *robur*, quod duriusculum, ut in hoc loco, sonat: ipse mallem *firmitatem*, seu *vigorem*. Videtur autem ῥώμη hîc indicare, membra molémque Panthéæ proceritati ejus aptè adeò respondisse, ut facilè cuivis, surgentem et coram stantem adspicienti, conjicere liceret, vigorem illi adfuisse habilem; atque adeò τὴν ἰσχὺν (ut *Herodoti* verbis supra paulò adlatis utar) κατὰ τὸ μέγαθος, i. e. *pro proceritate vires.* Cæterùm, verba ista, μέγεθος et ῥώμη, eum ferè corporis habitum repræsentare videntur, quo Penelopen ornavit Minerva, ut augustior jam in Procorum conspectum prodiret illa, majorémque adeò sui admirationem eis moveret:

Καί μιν μακροτέρην καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι. Odyss. σ', v. 194.

c Τῇ ἀρετῇ, &c.] Philelphus reddit, *fortitudine animi*: Leunclavius, *virtute.*

ἐν ταπεινῷ σχήματι ἑστηκυῖα. Δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας. Ὡς δ' ἡμῶν ὁ γεραίτερος εἶπε, Θάῤῥει, ὦ γύναι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα εἶναι, νῦν μέντοι ἐξαιροῦμεν ἀνδρί σε εὖ ἴσθι ὅτι οὔτε τὸ εἶδος ἐκείνου χείρονι, οὔτε τὴν γνώμην, οὔτε τὴν δύναμιν· ἀλλ', ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, οὗ σὺ ἔσῃ τὸ ἀπὸ τοῦδε. Ὡς οὖν τοῦτο ἤκουσεν ἡ γυνὴ, [a] περικατεῤῥήξατό τε τὸν ἄνωθεν πέπλον, καὶ ἀνωδύρατο· συνανεβόησαν δὲ αὐτῇ καὶ αἱ δμωαί. Ἐν τούτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ προσώπου, ἐφάνη δὲ ἡ δέρη καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἔδοξε

habitu humili induta constitisset. Etiam lacrimas videre erat ei manantes per vestes partim, partim ad ipsos usque pedes. Cúmque natu maximus inter nos diceret, Bono animo sis, mulier: nam *tametsi* virum tuum tum corporis tum animi bonis ornatum audiamus, tamen viro te modò seligimus, quem certò scias neque formæ pulchritudine illi cedere, neque ingenio, neque potestate: sed, nos utì quidem arbitramur, si quisquam alius, Cyrus admiratione dignus est, cujus tu deinceps eris. Id ubi mulier audivit, veste superiori abscissâ ejulare cœpit; ancillæque unà vociferatæ sunt. Hîc autem maxima faciei ejus pars adparuit, collum etiam et manus adparuerunt: sciásque adeò, Cyre, inquit, tàm mihi quàm

At huc certè minùs aptè quadrare videntur istæ vocis ἀρετὴ notiones: cujus etymon si spectes, nihil obstat, quo minus ei significationem ejusmodi tribuamus, quam hujus loci ratio postulat. Variæ quidem ejus, tàm à veteribus quàm à recentioribus, adferri solent origines. Iis autem potissimùm adsenserim, qui, *Etymologici M.* Auctore et *Phavorino* præeuntibus, eam deducunt ab ἀρῶ, ἀρέσω, (*placeo*) unde ἀρεστὴ ἢ ἀρετὴ, ἡ πᾶσιν ἀρέσκουσα. Secundùm hoc etymon, ἀρετὴ commodè satìs denotare potest *eximia quævis sive corporis sive animi bona*, quæ suspiciunt, quæ admirantur omnes. Hîc autem *corpus*, amabilésque formæ dotes, respicit: eodémque forsan modo exponi debet apud *Homer.* Odyss. σ', v. 250.

Εὐρύμαχ', ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε, δέμας τε,
Ὤλεσαν ἀθάνατοι,———

Sed Eustathium ad locum audi: Ἀρετὴν δὲ ἐνταῦθα, οὐ μίαν τινὰ λέγει, ἀλλὰ τὸ εὔδαιμον τῆς ζωῆς ἢ μακαριστόν· (hæc notio ἀρετῆς à mente Xenophontis alienissima est) pergit Eustathius; ἢ ἢ πᾶσαν γυναικὸς δεξιότητα· οὐ μόνον κατὰ φρένας, ὡς Εὐρύμαχος εἶπεν, ἀλλὰ ἢ τὴν κατὰ ἔργα ἢ οἰκονομίαν ἢ ὅσα τοιαῦτα: ut nempe vox ista indicaret, Penelopen se suáque omnia scitè venustéque gerendi rationem calluisse. Et hujusmodi quidem interpretationem locus hic Xenophontéus non planè respuit. Mallem tamen ἀρετὴν hîc exponere per *eximiam formæ pulchritudinem*: nec aliter sanè, ut dicam quod sentiam, dicto in Homeri versu, exponenda videtur. Porrò, ut priora illa verba, μέγεθος ἢ ῥώμη, ad *dignitatem* formæ, viriléque adeò pulchritudinis genus: posteriora autem ἀρετὴ ἢ εὐσχημοσύνη, ad *venustatem*, quam muliebrem (auctore *Cicer.* Offic. lib. i, c. 36.) ducere debemus, respicere videantur: ità omnibus simul conjunctis, Panthéam talem ferè Xenophon exhibet, qualem pictoris manu descriptam voluit *Philostratus*, *Icon.* lib. ii, 9.

a Περικατεῤῥήξατο, &c.] Sic, Ξέρξ.

Πέπλον δ' ἔρεικε κολπίαν ἀκμῇ χερῶν,
Æschyl. Pers. v. 1065.

Hujus verò moris exempla plura legas, lib. iii, p. 135.

καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι, μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ θεάσῃ αὐτήν. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ναὶ μὰ Δία, πολύ γε ἧττον, εἰ τοιαύτη ἐστὶν, οἵαν σὺ λέγεις. Τί δαί; ἔφη ὁ νεανίσκος. Ὅτι, [a] ἔφη, καὶ νῦν σοῦ ἀκούσας ὅτι καλή ἐστιν, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θεασόμενος, οὐ πάνυ μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα μὴ πολὺ θᾶττον ἐκείνη με αὖθις ἀναπείσῃ καὶ πάλιν ἐλθεῖν θεασόμενον· ἐκ δὲ τούτου ἴσως ἂν ἀμελήσας ὧν με δεῖ πράττειν, καθοίμην ἐκείνην θεώμενος.

Καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν, [b] Οἴει γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος ἀνθρώπου ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; Εἰ μέντοι τοῦτο, ἔφη, οὕτως ἐπεφύκει, πάντας ἂν ἠνάγκαζεν ὁμοίως. [c] Ὅρα, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει· (πέφυκε γὰρ τοιοῦτον) τῶν δὲ καλῶν, τῶν μὲν ἐρῶσι,

aliis omnibus, eam qui adspexerant, visum esse, nunquam vel natam esse, vel in Asiâ talem ex mortalibus extitisse mulierem: sed enim, ait, omninò tu eam spectabis. Et Cyrus, Imò verò multò minùs, inquit, si talis est qualem tu prædicas. Quid ità? inquit adolescens ille. Quia si nunc, ait, postquam de te audivi eam esse formosam, persuaderi mihi patiar, ut ad spectandum *illam* abeam, cùm non in otio prorsùs sim, vereor nè multò citiùs illa mihi rursùm persuadeat, ut spectatum redeam; ac deindè neglectis fortasse rebus iis quæ mihi gerendæ sunt, oculis in illam fixis desideam.

Et adolescens risu sublato, Existimásne, Cyre, inquit, formam humanam tantum habere virium, ut nolentem cogat facere, quod *factu* non sit optimum? Si verò vim hanc, inquit, naturâ habeat forma, omnes eodem modo cogeret. Ignem, inquit, adspice, ut omnes itidem urat; (nam talis à naturâ est) at ex formosis, alios amare solent *homines*,

a Ὅτι, ἔφη, καὶ νῦν, &c.] Huc respicit *Plutarchus*, περὶ πολυπραγμ. t. ii, p. 521, et seq. Ὁ δὲ Κῦρος οὐκ ἐβούλετο τὴν Πάνθειαν ἰδεῖν, ἀλλὰ τοῦ Ἀράσπου λέγοντος, ὡς ἄξιον θέας εἴη τὸ τῆς γυναικὸς εἶδος, Οὐκοῦν, ἔφη, διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτῆς ἀφεκτέον· εἰ γὰρ ἀπὸ σοῦ πεισθεὶς ἀφικοίμην πρὸς αὐτὴν, ἴσως ἄν με πάλιν ἀναπείσειεν αὐτὴ καὶ μὴ σχολάζοντα φοιτᾶν θεᾶσθαί τε καὶ παρακαθῆσθαι προέμενον πολλὰ σπουδῆς ἄξια. Deindè geminum Alexandri exemplum ibidem adducit: Ὁμοίως οὐδὲ Ἀλέξανδρος εἰς ὄψιν ἦλθε τῆς Δαρείου γυναικὸς, εὐπρεπεστάτης εἶναι λεγομένης, ἀλλὰ πρὸς, &c.

b Οἴει γὰρ, &c.] Vocula γὰρ interrogationi hîc inserviens, vim suam *causalem* amittit. Eodem modo adhibetur, Matt. xxvii, 23. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Frustrà igitur particulam istam orationem ideò difficilem reddere arbitratur *Maldonatus*, quia non apparet, cujus rei causa reddatur. Nec erat, cur interpres ille et *Grotius* etiam postulationis recusationem ibi subintelligendam statuerent; quasi dixerit Pilatus, *Non faciam, non crucifigam: quid enim mali patravit?* Nam satis liquet, Araspen nullam hoc loco causam subjungere, sed interrogationem duntaxat proponere.

c Ὅρα] MS. Bodl. dat ὁρᾷς, quo modo si legas, interrogativa erit oratio; eíque, quæ pauldò infra occurrit, omninò similis: ὁρᾷς ἔφη, ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον, &c. Audi *Socratem* cum Xenophonte de vitandis formosis differentem, ἀπομν. lib. ii.

τῶν δ' ȣ̓· καὶ ἄλλος γε ἄλλȣ. Ἐθελȣ́σιον γὰρ, ἔφη, ἐςὶ, καὶ ἐρᾷ ἕκαςος ὧν ἂν βȣ́ληται. Αὐτίκα δὲ ȣ̓κ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης· ȣ̓δὲ πατὴρ θυγατρὸς, ἄλλος δὲ ταύτης. Καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κωλύειν. Εἰ δέ γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἐσθίοντας μὴ πεινῆν, καὶ μὴ πίνοντας μὴ διψῆν, μηδὲ ῥιγοῦν τȣ̃ χειμῶνος, μηδὲ θάλπεσθαι τȣ̃ θέρȣς, ȣ̓δεὶς ἂν νόμος δυνηθείη διαπράξασθαι ἀνθρώπȣς ταῦτα πείθεσθαι· πεφύκασι γὰρ ὑπὸ τȣ́των κρατεῖσθαι. Τὸ δ' ἐρᾷν, ἐθελȣ́σιόν ἐςιν· ἕκαςος γȣ̃ν τῶν καθ' αὑτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑποδημάτων. Πῶς ȣ̓̃ν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἐθελȣ́σιόν ἐςι τὸ ἐρασθῆναι, ȣ̓ καὶ παύσασθαί ἐςιν ὅταν τις βȣ́ληται; Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἑώρακα καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα; καὶ δȣλεύοντάς γε τοῖς ἐρωμένοις· καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας, πρίν γε ἐρᾷν, τὸ δȣλεύειν, καὶ διδόντας γε πολλὰ, ὧν ȣ̓ βέλτιον αὐτοῖς ςέρεσθαι· καὶ εὐχομένȣς ὥσπερ καί τινος ἄλλης νόσȣ ἀπαλλαγῆναι, καὶ ȣ̓ δυναμένȣς μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένȣς ἰσχυροτέρᾳ τινὶ ἀνάγκῃ, ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο. Παρέχȣσι γȣ̃ν ἑαυτȣ̀ς τοῖς ἐρωμένοις πολλὰ καὶ εἰκῆ ὑπηρετȣ̃ντας· καὶ μέντοι ȣ̓δ' ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρȣ̃σι, τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ φυλάττȣσι τȣ̀ς ἐρωμένȣς, μή ποι ἀποδρῶσι.

alios non: et alius alios *amores habet.* Est enim, ait, hæc res in voluntate posita, et unusquisque quos vult amat. Ac primùm quidem neque frater sororem, sed alius eam, amat; neque pater filiam, sed alius eam, *amat.* Etenim metus et lex satìs ad coërcendum amorem valent. At verò si lex, inquit, lata esset, ut qui non comedunt, non esuriant, et qui non bibunt, non sitiant, útque nec hyeme algeant, nec æstate caleant, his in rebus ut homines parerent lex nulla posset efficere: sunt enim à naturâ sic comparati, ut his cedant. Amare verò, in voluntate positum est: siquidem unusquisque amat quæ sibi conveniunt, ut vestes et calceos. Quî fit igitur, inquit Cyrus, si voluntarium quiddam est amor, ut *amandi* finem facere non liceat, cùm quis velit? Atqui vidi ego, inquit, qui præ dolore, quem ex amore percipiebant, flerent, et iis, quos amabant, servirent; tametsi, priusquàm amarent, servitutem rem valdè malam arbitrarentur; quíque multa largirentur, quibus haud ità commodè carere poterant; *tum* qui optarent ut *amore* non secùs atque morbo quodam alio liberarentur, neque tamen liberari possent, sed validiore quâdam necessitate fuisse constrictos, quàm si ferro vincti fuissent. Quin et se *suis* amoribus valdè et inaniter obsequiosos exhibent; ac nè quidem aufugere conantur, cùm ejusmodi habeant mala, sed etiam amores *suos,* nè aufugiant aliquò, observant.

Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα, Ποιοῦσι γάρ, ἔφη, ταῦτα· εἰσὶ μέντοι οἱ τοιοῦτοι, ἔφη, μοχθηροί· διόπερ, οἶμαι, καὶ εὔχονται μὲν ἀεὶ, ὡς ἄθλιοι ὄντες, ἀποθανεῖν· μυρίων δ' οὐσῶν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου, οὐκ ἀπαλλάττονται. Οἱ αὐτοὶ δέ γε οὗτοι καὶ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι, καὶ οὐκ ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλ' ἐπειδάν τι ἁρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτιᾷ τὸν κλέπτοντα καὶ ἁρπάζοντα, καὶ οὐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις; Οὕτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ οὐκ ἀναγκάζουσιν ἐρᾷν ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐφίεσθαι ἀνθρώπους ὧν μὴ δεῖ· ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀνθρώπια πασῶν, οἶμαι, ἐπιθυμιῶν ἀκρατῆ ἐστι, κᾆπειτα ἔρωτα αἰτιῶνται· οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυσίου καὶ ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἁπάντων τούτων ῥᾳδίως δύνανται ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἅπτεσθαι αὐτῶν παρὰ τὸ δίκαιον. Ἔγωγ' οὖν, ἔφη, ταύτην ἑωρακὼς, καὶ πάνυ μοι καλῆς δοξάσης εἶναι, ὅμως παρὰ σοί εἰμι, καὶ ἱππεύω, καὶ τἄλλα τὰ ἐμοὶ προσήκοντα ἀποτελῶ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ θᾶττον ἀπῆλθες ἢ ἐν ὅσῳ χρόνῳ ὁ ἔρως πέφυκε συσκευάζεσθαι ἄνθρωπον. Καὶ πυρὸς γάρ τοι ἐστὶ θίγοντα μὴ εὐθὺς καίεσθαι, καὶ τὰ ξύλα οὐκ εὐθὺς ἀναλάμπει· ὅμως δὲ ἔγωγε οὔτε πυρὸς ἑκὼν εἶναι ἅπτομαι, οὔτε τοὺς καλοὺς εἰσορῶ. Οὐδέ γε σοὶ συμβουλεύω,

Et adolescens ad hæc, Faciunt verò, quæ dicis, ait: sunt nimirùm hujusmodi homines, inquit, socordes; quocirca, utì opinor, semper etiam mori optant, ut miseri; cúmque rationes è vitâ excedendi sint innumeræ, non *tamen* excedunt. Et illi sanè ipsi furari quoque conantur, et ab alienis haud abstinent: verùm ubi quid rapuêre vel furto subtraxêre, nonne vides ipse, inquit, te primùm, tanquam si nemo necessitate coactus furtum faceret, furantem rabientémque accusare, neque veniam dare, sed pœnam sumere? Sic quidem certè, ait, neque formosi se amare cogunt homines, nec ea adpetere quæ adpetenda non sunt: sed miseri stolidique homunciones ab omnibus, utique, cupiditatibus superantur, ac deindè culpam in amorem conferunt: at honesti probíque viri, etsi et aurum, et equos bonos, et mulieres formosas expetant, tamen ab his omnibus facilè, semet abstinere possunt, ut præter æquum ea non adtingant. Ego quidem certè, inquit, quamvìs hanc conspexerim, pérque mihi venusta visa sit, tibi tamen adsum, et equito, et cætera quæ mei sunt officii præsto. Ità profectò, inquit Cyrus; fortasse enim discessisti citiùs et ante id tempus, quo naturâ solet amor machinis suis homines occupare. Nam fieri potest, ut etiam ignem quis tangens non statim uratur, et ligna non statim *flammâ conceptâ* fulgent; ego tamen nec ignem ultrò tangere, nec formosos adspicere, soleo. Nè tibi quidem consulo,

ἔφη, ὦ Ἀράσπα, ἐν τοῖς καλοῖς ἐᾶν τὴν ὄψιν ἐνδιατρίβειν· ὡς τὸ μὲν πῦρ τὺς ἁπτομένυς καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τὺς ἄποθεν θεωμένυς ὑφάπτυσιν, ὥςε αἴθεσθαι τῷ ἔρωτι. Θάῤῥει, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὐδὲ ἢν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, ὐ μὴ κρατηθῶ, ὥςε ποιεῖν τι ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. Κάλλιςα, ἔφη, λέγεις· φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὥσπερ σε κελεύω, καὶ ἐπιμελῦ αὐτῆς· ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ἡμῖν ἐν καιρῷ τι γένοιτο αὕτη ἡ γυνή. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν·

Ὁ δὲ νεανίσκος, ἅμα μὲν ὁρῶν ὑπερκαλλῆ τὴν γυναῖκα, ἅμα δὲ αἰσθόμενος τὴν καλοκἀγαθίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων αὐτὴν, καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος ὐκ ἀχάριςον ὖσαν, ἀλλ' ἀντεπιμελυμένην διὰ τῶν αὐτῆς οἰκετῶν, ὡς καὶ εἰσιόντι εἴη αὐτῷ τὰ δέοντα, καὶ, εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὡς μηδενὸς ἂν δέοιτο· ἐκ πάντων τύτων ἡλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως ὐδὲν θαυμαςὸν ἔπασχε. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὕτως ἐπράττετο. Βυλόμενος δὲ ὁ Κῦρος ἐθέλοντὰς μένειν μεθ' ἑαυτῦ τύς τε Μήδυς ϗ τὺς συμμάχυς, συνεκάλεσε πάντας τὺς [a] ἐπικαιρίυς· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

Araspa, inquit, ut oculos formosis *diutius* immorari sinas: nam ignis quidem *non nisi* tangentes urit, at formosi etiam eos, qui è longinquo spectant, adeò accendunt, ut amore flagrent. Bono sis animo, Cyre, ait, nequaquam *enim* futurum, ipse utì adeò captus sim, nè quidem si nunquam *hanc* spectare desinam, ut aliquid, fieri quod non oporteat, admittam. Rectissimè, inquit, ais; atque adeò *hanc mihi* adservato, inquit, quemadmodùm te jubeo, ejúsque curam gerito: nam fortasse mulier hæc oblatâ aliquando occasione magno nobis usui fuerit. Et tum quidem his dictis à se invicem discesserunt.

Adolescens autem ille, tum quòd eximiâ pulchritudine mulierem videret, tum quòd ejus excellentem bonitatem animadverteret, tum autem quòd eam coleret, séque ei gratificari putaret, tum etiam quòd illam non ingratam esse sentiret, sed quæ vicissim per famulos suos curam adhiberet, ut *ad se* introëunti necessaria suppeterent, et, si quando ægrotaret, nihil ut ei deesset: ex his omnibus *factum est*, ut amore caperetur; nec mirum aliquid ei fortassis accidit. Atque hæc quidem hoc modo gerebantur. Cùm autem Cyrus et Medos et *cæteros* socios ultrò secum manere vellet, convocavit omnes, qui ad negotium quod erat agendum opportuni erant; et ubi convenissent, hujusmodi verba fecit:

a Ἐπικαιρίους] Scilic. *homines*, Stephano interprete, *rebus agendis et conficiendis negotiis idoneos*: quasi dicas, *eos quibus opportunè committi rerum agendarum cura possit*: vel *eos qui pro loco et tempore promptum semper et paratum habent consilium*. Vide sis quæ de hoc vocabulo lib. iii, p. 163, notavimus.

“ Ἄνδρες Μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα σα-
“ φῶς ὅτι οὔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἐξήλθετε, οὔτε Κυ-
“ αξάρει νομίζοντες τοῦτο ὑπηρετεῖν· ἀλλ᾽ ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο
“ χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ τιμῶντες, καὶ νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν
“ ἐμοὶ ἠθελήσατε. Καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, [a] εἰ
“ μὴ ἀδικῶ, ἀποδιδόναι δὲ οὔπω ἀξίαν δύναμιν ἔχειν μοι δοκῶ.
“ Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ αἰσχύνομαι λέγων· τὸ δὲ, Ἢν μένητε παρ᾽
“ ἐμοὶ, ἀποδώσω, εὖ ἴσε ὅτι τοῦτο αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν (νο-
“ μίζοιμι γὰρ ἐμαυτὸν [b] ἐοικέναι λέγοντι ταῦτα ἕνεκα τοῦ ὑμᾶς
“ ἐθέλειν μᾶλλον παρ᾽ ἐμοὶ καταμένειν)· ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω·
“ Ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, κἂν ἤδη ἀπίητε Κυαξάρει πειθόμενοι, ὅμως ἤν
“ τι ἀγαθὸν πράξω, πειράσομαι οὕτω ποιεῖν, ὥστε καὶ ὑμᾶς
“ ἐμὲ ἐπαινεῖν. Οὐ γὰρ δὴ αὐτός γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ [c] Ὑρκα-
“ νίοις, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω, καὶ οὔποτε
“ τούτους προδιδοὺς ἁλώσομαι. Καὶ τῷ μὲν νῦν ταῦτα διδόντι
“ ἡμῖν Γωβρύᾳ καὶ τείχη καὶ χώραν καὶ δύναμιν, πειράσομαι

“ Equidem, Medi, vósque omnes qui adestis, certò scio, non ob
“ penuriam pecuniæ vos mecum egressos esse, nec quòd existima-
“ retis in hoc Cyaxari inservitum iri: sed quia mihi hoc gratificari,
“ méque honore prosequi velletis, libitum est vobis mecum et noctur-
“ num iter ingredi et adire pericula. Quas ob res vobis equidem
“ gratiam habere *debeo*, ni injustus esse *velim*, necdum tamen pro me-
“ ritis vestris referendi facultatem habere mihi videor. Et hoc quidem
“ minimè pudet dicere; illud verò, Si mecum manseritis, referam, il-
“ lud utique *inquam*, dicere mihi pudor esset (nam existimarem vi-
“ deri posse, me dicere hæc eam ob causam, ut libentiùs apud me re-
“ manere velletis); at pro illo hæc dico: Ego nempe apud vos, etiamsi
“ nunc Cyaxari morem gerendo, discesseritis, id efficere conabor, si
“ quid prosperè gessero, ut vos ipsi me laudetis. Non enim ipse qui-
“ dem *jam* discedo; sed Hyrcaniis, quibus et jusjurandum et dextram
“ dedi, fidem præstabo, neque unquam committam ut hos prodidisse
“ convictus sim. Atque etiam facere conabor, nè Gobryam, qui
“ modò et munitiones et regionem et copias nobis tradidit, unquam

a Εἰ μὴ ἀδικῶ] Stephanus legit εἴγε μὴ, &c. Nos Leunclavium, edit. *Eton.* et MStum Bodl. secuti sumus.

b Ἐοικέναι λέγοντι, &c.] Ità reposuimus, MS. Bodl. et edit. *Eton.* fide nixi. Legunt aliter Leunclavius et Stephanus: sic nimirum ille:—ἐοικέναι λέγοντα ταῦτα τούτου ἕνεκα τοῦ, &c. hic autem;——ἐοικέναι λέγοντι ταῦτα τούτου ἕνεκα τοῦ, &c. Utrique tamen illud τούτου meritò suspectum erat: et pro λέγοντα Leunclavius in margine λέγοντι scripsit: quod jure optimo in contextu locum sibi vendicat.

c Ὑρκανίοις] MSti Bodl. et editionis Stephanianæ lectio est; cùm cæteri libri typis excusi minùs rectè habeant, Ὑρκανίοις.

" ποιεῖν μήποτε μεταμελῆσαι τῆς πρὸς ἐμὲ ὁδοῦ. Καὶ τὸ μέγιστον " δὴ, οὕτω περιφανῶς τῶν θεῶν διδόντων ἀγαθὰ, καὶ φοβοίμην " ἂν αὐτοὺς καὶ αἰσχυνοίμην ἀπολιπὼν ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. " Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτω ποιήσω· ὑμεῖς δὲ [a] ὅπως γινώσκετε, " οὕτω καὶ ποιεῖτε· καὶ ἐμοὶ εἴπατε ὅ, τι ἂν ὑμῖν δοκῇ." Ὁ μὲν οὕτως εἶπε·

Πρῶτος δὲ, [b] ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς τοῦ Κύρου εἶναι, πρὸς ταῦτα ἔλεξεν, [c] Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ (βασιλεὺς μὲν γάρ ἔμοιγε δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι, οὐδὲν ἧττον ἢ ὁ ἐν τῷ σμήνει φυόμενος τῶν μελιττῶν ἡγεμών. [d] Ἐκείνῳ τε γὰρ αἰεὶ αἱ μέλιτται

" itineris ad me *suscepti* pœniteat. Quod denique maximum est, cùm " dii tam manifestè bona nobis largiantur, et metus eorum, et pudor " retinere me debet, quo minùs relictis his temerè discedam. Ego " quidem certè, inquit, ità sum facturus: vos verò, quod vobis visum " fuerit, facite: et mihi, vestra quæ sententia, sit indicate." Hæc ejus verba fuerunt:

Is autem, qui Cyri se cognatum esse dixerat aliquando, primus ad hæc respondens, Ego verò, *mea quæ sit sententia dicam*, rex, inquit: (nam regem sanè naturâ nihilo te minùs extitisse arbitror, quàm ille *rex est*, qui dux apum in alveo nascitur. Illi enim semper apes

a Ὅπως γινώσκετε] Sic, probante Stephano, rescripsi; cùm anteà legeretur γινώσκητε. Vulgò etiam in editis καὶ inter ὅπως et γινώσκητε occurrit: quod tamen, cùm à MSto Bodl. et *Eton.* edit. absit, eradendum censuimus.

b Ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς, &c.] De quo vide lib. i, p. 42.

c Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, &c.] Torsit hic locus eruditorum ingenia; cui cùm explicando dederunt operam, in diversas abiêre partes. Stephanus, post βασιλεῦ, nihil deesse, sed ex præcedentibus subaudiendum putat, τὸ ἐμοὶ δοκοῦν ἐρῶ. Leunclavius contrà, cui nempe Stephani minùs placuerat interpretatio, sic à Xenophonte scriptum judicat: Ἀλλ' ἐγὼ μέν φημι, ὦ βασιλεῦ· *quippe*, inquit, *nec opus est alioquin illo* ἔφη, *cum præcesserit* ἔλεξεν. At quis, amabò, qui in scriptis Xenophontéis non planè hospes sit, Leunclavium, hâc ratione adlatâ, conjecturam suam satìs confirmâsse putaverit? cùm unaquæque ferè pagina, plura τοῦ ἔφη, post εἶπεν, ἔλεξεν, &c. redundantis exempla suppeditet. Ad *Æmil. Portum* transeamus; qui locum proculdubiò mutilum esse statuit, atque ex præcedentibus colligendum, quomodo integer fieri possit: sic nimirum: Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὅπως γινώσκω, οὕτω καὶ ποιήσω, ὦ βασιλεῦ. Mihi quidem adeò non mutilus videtur hic locus, ut eum ad affectus loquentis pulchrè adcommodatum arbitrer. Hujus nimirum pectus admiratione et amore Cyri jam diu fervet; gestit itaque in ejus laudes properare: responsionis integræ ei statim reddendæ immemor. Quam tamen in proclivi est, de istis Cyri verbis, ὑμεῖς δὲ ὅπως γινώσκετε, οὕτω καὶ ποιεῖτε καὶ ἐμοὶ εἴπατε ὅ, τι ἂν ὑμῖν δοκῇ, commodè satìs hoc modo supplere: Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὅπως γινώσκω, οὕτω καὶ ποιήσω, ὦ βασιλεῦ· καὶ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν ἐρῶ. Scilicet, ut post parenthesin finitam pergit: ἐγὼ δὲ, ὦ Κῦρε, καὶ ἂν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενοῦμεν παρὰ σοὶ, καὶ, &c.

d Ἐκείνῳ τε γὰρ, &c.] Hâc de re *Maronem* audi, Georg. l. iv, v. 210, et seq.

Præterea regem non sic Ægyptus, et ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes,
Observant.

Et, v. 107.

—non illis (regibus) *quisquam cunctantibus altum*

ἑκοῦσαι πείθονται· ὅπου δ' ἂν μένῃ, καὶ οὐδεμία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἢν δέ που ἐξίῃ, οὐδεμία αὐτοῦ ἀπολείπεται· οὕτω δεινός τις αὐταῖς ἔρως τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ' ἐκείνου ἐγγίγνεται. Καὶ πρὸς σὲ δέ μοι δοκοῦσι παραπλησίως πως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διακεῖσθαι. Καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπῄεις, τίς Μήδων ἢ νέος ἢ γέρων σοῦ ἀπελείφθη, τοῦ μή σοι ἀκολουθεῖν, ἕως ὅτε Ἀστυάγης ἡμᾶς ἀπέστρεψεν; Ἐπεὶ δὲ ἐκ Περσῶν βοηθὸς ἡμῖν ὡρμήθης, σχεδὸν αὖ [a] ὁρῶμεν τοὺς φίλους σου πάντας ἐθελουσίους συνεπομένους. Ὅτε δ' αὖ τῆς δεῦρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες σοι Μῆδοι ἑκόντες ἠκολούθησαν. Νῦν δ' αὖ οὕτως ἔχομεν, ὡς σὺν σοὶ μὲν ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαῤῥοῦμεν, ἄνευ δὲ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα) οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δὲ, ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενοῦμεν παρὰ σοὶ, καὶ ὁρῶντές σε ἀνεξόμεθα, καὶ καρτερήσομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Τιγράνης ἔλεξεν ὧδε, Σὺ, ἔφη, ὦ Κῦρε, μή τι

ultro parent; ac quocunque loco manserit, ab eo nulla earum discedit; quòd si aliquò prodierit, nulla ipsum deserit: nam mirificus eis amor illius obtemperandi imperio innascitur. Eodem propè modo erga te quoque mihi hi homines adfecti esse videntur. Namque ubi à nobis in Persiam proficiscebare, quisnam Medorum vel juvenis vel senex à te abfuit, quo minùs te sequeretur, donec Astyages nos *ad se* reverti jussit. Postquam verò è Perside nobis subsidio profectus es, videmus iterum amicos tuos propè omnes te sponte suâ sequi. Cùm rursùs expeditionem in hæc loca suscipere cupivisti, omnes te Medi libentes secuti sunt. Et nunc adeò sic adfecti sumus, ut te quidem præsente, tametsi in hostico versemur, simus animosi, absque te domum reverti metuamus) itaque cæteri quid facturi sint, ipsi exponent; ego verò, Cyre, atque illi qui meâ in potestate sint, manebimus apud te; intuendo *quævis* sustinebimus, te nos beneficiis adficiente, *nihil non* toleranter feremus.

Post hæc Tigranes ità loquutus est, Nolim mireris, ait, Cyre, quod

Ire iter, aut castris audebit vellere signa.
Item, v. 215, et seq.
Ille (rex) *operum custos, illum admirantur, et omnes*
Circumstant fremitu denso, stipántque frequentes,
Et sæpè, &c.
" Mira plebei, *inquit Plinius,* circa eum " (*regem*) obedientia. Cùm procedit, " unà est totum examen, circáque eum " globatur, cingit, protegit, cerni non " patitur—Cùm processêre, se quæque " proximam illi cupit esse, et in officio " conspici gaudet—Ubicunque ille consedit, ibi cunctarum castra sunt." *Nat. Histor.* lib. xi, c. 17.

a Ὁρῶμεν] Ità Stephanus et Leunclavius: *Etonensis* aliæque editiones pessimè ὁρῶ μὲν repræsentant. Liber autem *Budensis*, teste Leunclavio, habet ἑωρῶμεν nec malè: cùm ε illud facilè, propter vocalem antecedentem, excidere poterat.

θαυμάσῃς ἂν ἐγὼ σιγῶ· [a] ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ, ἔφη, ὐχ ὡς βυλεύσυσα παρεσκευάσαι, ἀλλ' ὡς ποιήσυσα ὅ, τι ἂν παραγγέλλῃς. Ὁ δὲ Ὑρκάνιος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ Μῆδοι, εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν βύλησιν εἶναι, τὸ μὴ ἐᾶσαι ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι· ἀνθρωπίνῃ δὲ γνώμῃ τίς ἂν ἢ φευγόντων πολεμίων ἀποτρέποιτο, ἢ ὅπλα παραδιδόντων ὐκ ἂν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτὺς παραδιδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν ὐκ ἂν δέχοιτο; ἄλλως τε καὶ τῦ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιύτυ, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὄμνυμι ὑμῖν πάντας τὺς θεὺς) εὖ ποιῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἥδεσθαι ἢ ἑαυτὸν πλυτίζων. Ἐπὶ τύτῳ πάντες οἱ Μῆδοι τοιαῦτα ἔλεγον, Σὺ, ὦ Κῦρε, ἐξήγαγες ἡμᾶς· καὶ οἴκαδε ὅταν ἀπιέναι καιρός σοι δοκῇ εἶναι, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἀπάγαγε. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἀκύσας, ἐπεύξατο, Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτῦμαί σε, δός μοι τὺς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαι εὖ ποιῦντα. Ἐκ τύτυ ἐκέλευσε τὺς μὲν ἄλλυς φυλακὰς καταστήσαντας, ἀμφ' αὐτὺς ἤδη ἔχειν, τὺς δὲ Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηνὰς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι τὰς τύτοις πρεπύσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τὰς τύτοις ἀρκύσας· καὶ ὕτω καταστήσασθαι ὅπως ποιῦντες οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς ἅπαντες τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς Πέρσαις, καὶ

taceam: animus enim meus non ad consultandum paratus est, sed ad faciendum quicquid imperaveris. Hyrcanius autem, Dicerem equidem, Medi, inquit, si jam discederetis, numinis id *alicujus* voluntate fieri, quod valdè beatos vos fieri non sineret: humanæ enim mentis judicium quod adtinet, quis se vel ab hostibus fugientibus averteret, vel arma his ea tradentibus non caperet, vel eosdem se cum rebus suis dedentes non reciperet? præsertim cùm ejusmodi ducem habeamus, qui mihi videtur (quod juratus deos omnes testor) beneficiis in nos conferendis magìs quàm seipso locupletando delectatus. Tum deindè Medi omnes hæc dixerunt, Tu nos eduxisti, Cyre; domúmque *adeò* reverti ubi tibi visum erit commodum, tecum nos abducito. Cyrus autem hæc cùm audîsset, votum hoc adjecit, Te verò, maxime Jupiter, oro, fac ut eos qui honore me prosequuntur, beneficiis superem. Deindè præcipit ut cæteri quidem locatis excubiis corpora curarent, Persæ verò tabernacula distribuerent, equitibus *nempe* ea quæ his convenirent, peditibus quæ his sufficerent, ut etiam res ità constituerent, ut universi, qui in tabernaculis essent, necessaria conficerent, ac Persis ad ordines *ipsorum* adferrent, et

a Ἡ γὰρ ἐμὴ, &c.] Stephanus et Leunclavius dant, ἡ γάρ μοι ψυχὴ, &c. Ille tamen rectè conjecit, Xenophontem potiùs scripsisse ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ, vel ἡ γάρ μου ψυχὴ, aut etiam ἡ γὰρ ψυχή μυ. MS. Bodl. ἡ γὰρ ψυχὴ, ἔφη, &c. quod sufficere putat Stephanus; cùm pronomen μου vel ἐμὴ facilè subaudiri possit. Nos, librum *Eton.* secuti, pronomen exhibendum duximus.

τοὺς ἵππους τεθεραπευμένους παρέχωσι. Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον ἢ τὰ πρὸς πόλεμον ἐκπονεῖν. Ταύτην μὲν οὕτω τὴν ἡμέραν διήγαγον·

Πρωῒ δ' ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππῳ, καὶ οἱ Περσῶν ἱππεῖς, γεγενημένοι ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους· οἱ δὲ τὰ [a] τούτων γέῤῥα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τούτοις εἵποντο, ἴσοι ὄντες τὴν ἀριθμόν. Καὶ ἡ ἄλλη δὴ στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη. Ἕκαστον δὲ ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν, ὅτι ὅστις ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων φαίνηται ὄπισθεν, ἢ τοῦ μετώπου πρόσθεν, ἢ κατὰ πλάγια ἔξω τῶν ἐν τάξει ὄντων ἁλίσκηται, κολασθήσεται. Δευτεραῖοι δὲ ἀμφὶ δείλην γίγνονται πρὸς τῷ Γωβρύου χωρίῳ, καὶ ὁρῶσιν ὑπερίσχυρόν τε τὸ ἔρυμα, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα παρεσκευασμένα, ὡς ἂν κράτιστα ἀπομάχοιντο· καὶ βοῦς δὲ πολλοὺς καὶ πάμπολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ ἐρύματα προσηγμένα ἑώρων. Πέμψας δὲ ὁ Γωβρύας ἐκέλευσε τὴν Κῦρον, περιελάσαντα [b] ἰδεῖν ᾗ ἡ πρόσοδος εὐπετεστάτη, εἴσω δὲ πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινάς, οἵτινες [c] αὐτῷ τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν.

equos *eis* curatos exhiberent; Persis autem nihil aliud negotii esset, quàm utì res bellicas elaborarent. Hoc modo diem hunc exegerunt:

Manè autem cùm surrexissent, iter ad Gobryam ingressi sunt, Cyrus quidem equo vectus, cum Persarum equitibus, qui jam ad duo millia excreverant: hos sequebantur qui scuta et copidas eorum habebant, numero *eis* pares. Itidem exercitus reliquus instructus iter faciebat. Præcepit autem *Cyrus*, utì quisque famulis suis novitiis futurum diceret, ut quisquis eorum vel post agminis extremi custodes conspiceretur, vel ante frontem, vel ab utrovis latere extra eos qui essent in ordine deprehenderetur, pœnas daret. Postridiè circa vesperam ad castellum Gobryæ perveniunt, et munitionem quàm firmissimam vident, et in mœnibus parata omnia, quæ ad propulsandos hostes erant aptissima: quin etiam boves multos, permultúmque pecus subter munitiones adductum cernebant, Gobryas autem misit qui Cyrum hortaretur, ut equo circumvectus dispiceret, ubinam accessus esset facillimus; atque etiam ex fidis quosdam hominibus intrò ad se mitteret, qui renuntiarent ei, quæ intus vidissent.

a Τούτων γέῤῥα καὶ, &c.] Vide quæ notavimus ad ψιλὰς μαχαίρας, p. 235.

b Ἰδεῖν ᾗ, &c.] Ità Stephanus et editio *Eton.* quam lectionem, margini editionis suæ adscriptam, in versione expressit Leunclavius; licèt in contextu excudendo secutus fuerit edit. *Ald.* et *Florent.* quæ dant—ἰδεῖν εἰ ἡ πρόσοδος, &c.

c Αὐτῷ] In editionibus *Ald. Flor. Eton. Leuncl.* et MS. Bodl. αὐτῶν, legitur. Ego verò Stephanum libens sequutus sum; qui, re ipsâ duce, reponendum curavit αὐτῷ: quod Muretus et Leunclavius ipse tandem recipiendum viderant.

Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βυλόμενος ἰδεῖν, εἴπῃ εἴη αἱρέσιμον τὸ τεῖχος, ἢ ψευδὴς φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, περιήλαυνε πάντοθεν, ἑώρα τε ἰσχυρότερα πάντα [a] ἢ προσελθεῖν· ὓς δ' ἔπεμψε πρὸς Γωβρύαν, ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθὰ ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων [b] γενεὰν, ὡς σφίσι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλείπειν τὺς ἔνδον ὄντας. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν φροντίσι ἦν ὅ, τί ποτε εἴη ταῦτα· ὁ δὲ Γωβρύας αὐτός τε ἐξήει πρὸς αὐτὸν, καὶ τὺς ἔνδοθεν πάντας [c] ἐξῆγε, φέροντας οἶνον, ἄλευρα· ἄλλυς δὲ ἐλαύνοντας βῦς καὶ ὗς, ὄϊας, αἶγας· καὶ εἴ τι βρωτὸν, πάντα ἱκανὰ προσῆγον, ὡς δειπνῆσαι καλῶς ἅπασαν τὴν σὺν Κύρῳ στρατιάν. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τύτῳ ταχθέντες διῃρῦντό τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποιῦντο. Ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτῷ ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι ἐκέλευσε τὸν Κῦρον ὅπως νομίζει ἀσφαλέστατα. Προεισπέμψας ὖν ὁ Κῦρος προσκόπυς καὶ δύναμιν, καὶ αὐτὸς ὕτως εἰσῄει. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πύλας,

Itaque Cyrus re ipsâ videre volens, num alicubi castellum capi posset, an Gobryas mendax esse deprehenderetur, undique obequitabat, et omnia munitiora videbat esse, quàm ut *ei* accedere quis posset: illi verò quos Cyrus ad Gobryam miserat, renuntiant ei, tantam intus bonorum esse copiam, quanta in hominum ætatem, de suo *quidem* judicio, eos qui intus essent minimè defectura videretur. Et Cyrus quidem secum cogitabat, quænam illæ res essent: cùm Gobryas ipse ad eum egreditur, et omnes quotquot intus erant educit, alios quidem ferentes vinum et farinas; alios verò agentes boves, et sues, oves, capras; et si qua *haberent* esculenta, eorum omnium satìs magnam copiam adferebant, ut totus qui cum Cyro erat exercitus benè cœnaret. Itaque ii, quibus id negotii datum erat, distribuebant hæc et cœnam adparabant. Gobryas autem, postquam omnes ejus milites *ex castello* essent egressi, Cyrum ingredi jussit eo modo quem arbitraretur ipse tutissimum. Cyrus igitur præmissis speculatoribus copiísque, tandem et ipse ingreditur. Cúmque esset ingressus, portas tenens apertas,

a Ἢ προσελθεῖν] Ità Stephanus, Leunclavius, *Ald.* et *Eton.* edit. *Florentina* verò dat προσῆλθεν, ineptè. Nec magìs mihi quidem placent lectiones istæ, ἢ προσιέναι vel πόῤῥωθεν, quas margini addendas curavit Leunclavius.

b Γενεὰν] Vulgò, γενεάς. Rectiùs, utì videtur, Stephani editio et MS. Bodl. in quibus legitur γενεάν.

c Ἐξῆγε, φέροντας, &c.] Ità planè MS. Bodl. et exemplaria edita ferè omnia. *Florentinum* quidem habet οἶνον, ἄλφιτα, ἄλευρα, &c. et sic legi oportere putat Muretus. Sed illa vox penultima, tot libris reclamantibus, minimè admittenda videtur. Leunclavius locum mutilum esse, atque adeò hoc quodam modo supplendum censet,—πάντας ἐξῆγεν, ἄλλους μὲν φέροντας οἶνον, ἄλευρα· ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας, &c. Neque hæc omninò displicet conjectura.

παρεκάλει πάντας τοὺς φίλους καὶ ἄρχοντας τῶν μεθ᾽ ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας χρυσᾶς, καὶ πρόχους, καὶ κάλπιδας, καὶ κόσμον παντοῖον, καὶ [a] δαρεικοὺς ἀμέτρους τινὰς, καὶ πάντα καλὰ, καὶ τέλος τὴν θυγατέρα (δεινὸν ἄρα κάλλος καὶ μέγεθος, πενθικῶς δὲ ἔχουσαν τοῦ ἀδελφοῦ τεθνηκότος) ἐξαγαγὼν, τάδε εἶπεν· Ὦ Κῦρε, ἐγώ σοι τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δίδωμι· τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαθέσθαι ὅπως ἂν σὺ βούλῃ. Ἱκετεύομεν δὲ, ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν, τοῦ υἱοῦ, αὕτη δὲ νῦν, τοῦ ἀδελφοῦ τιμωρὸν γενέσθαι σε.

amicos omnes et præfectos militum advocabat. Postquam hi *jam* intus erant, Gobryas depromptis pateris aureis, et gutturniis, et urnulis, et omnis generis ornamentis, et immensâ quâdam daricorum vi, et universis rebus pulchris, ad extremum etiam filiâ (quæ quidem erat admirandâ formâ et proceritate, habitu verò lugubri propter mortem fratris) productâ, dixit: Pecunias hasce tibi trado, Cyre; ac filiam hanc *tibi* committo, ut de eâ, sicut ipse voles, statuas. Obsecramus verò te supplices, ego quidem etiam anteà, ut filii, hæc verò nunc, ut fratris ultor sis.

a Δαρεικοὺς] *Suidas*: εἰσὶ μὲν χρυσοῖ στατῆρες οἱ Δαρεικοί· ἐδύνατο δὲ ἕκαστος αὐτῶν ὅπερ καὶ ὁ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὀνομαζόμενος χρυσοῦς· οὐκ ἀπὸ Δαρείου τοῦ Ξέρξου πατρὸς, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρου τινὸς παλαιοτέρου βασιλέως ὀνομάσθησαν. Λέγουσι δέ τινες δύνασθαι τὸν Δαρεικὸν δραχμὰς ἀργυρίου εἴκοσιν· ὡς τοὺς πέντε Δαρεικοὺς δύνασθαι μνᾶν ἀργυρίου. De *Daricis* totidem ferè verbis utuntur *Scholiastes* Aristoph. ad Ἐκκλησ. v. 598, et *Harpocration*. Unde in proclivi est *Hesychium* obiter emendare; apud quem sic malè scribitur, Δαρεικοὶ οἱ χρόνοι (lege, χρυσοῖ) στατῆρες, &c. Cùm verò nullus sive Persarum, sive alîus cujuslibet gentis Orientalis, rex *Darii* nomine, ante *Hystaspidem* illum, Xerxis patrem, apud profanos auctores veniat; ad *Darium Medum* (de quo Dan. v, 31), qui est Xenophontis *Cyaxares*, referenda videtur *Daricorum* origo. Hic, ut videtur eruditissimo *Humfredo Prideaux*, biennio illo, quo Babyloni regnabat, nummi istam purissimi speciem ex magnâ auri vi, quam victrices Persarum Medorúmque copiæ congesserant, excudendam curavit. Licèt autem opinio hæc, utpote quæ à veri specie minimè abhorreat, fidem habeat; ab hoc ipso tamen loco, in quo *Daricorum*, ceu jam ante captam Babylonem vulgò notorum, mentionem facit Xenophon, difficultatis aliquid oriri videatur. Verùm dici potest, Xenophontem hîc per ejusmodi temporis anticipationem de *Daricis* loquutum esse, qualis apud Virgilium occurrit, *Æn.* lib. vi, v. 366.—*Portúsque require Velinos*. De quo loco vide sis *A. Gell.* N. A. lib. x, c. 16. Nec aliud ferè dicendum est de usu vocis אדרכנים 1 *Paralip.* xxix, 7, si modò vox ista intelligenda sit (uti docti quidam viri censuerunt), de *Daricis Persicis*: nam Davidis certè tempore nummus istiusmodi nullus erat. *Buxtorfius* quidem, in Lexico Rabbinico, voces אדרכון, דרכמון, דרכון, exponit, *Nummi antiqui aurei species, tempore Davidis*, i. e. *ante exilium Babylonicum usitati*. Mox idem tradit *Buxtorfius*, *in nuperis Mischnaioth scribi*, *fuisse monetam Persicam*. At si *Persica*: haud dubiè ista nummi species erat, quam docti plerique, tum veteres tum recentiores, à *Dario* nomen accepisse putârunt: quod si detur, *Davidis* certè tempore non existebat. Itaque existimaverim, *Daricos* à *Cyaxare* tandem, seu *Dario Medo*, fuisse cusos: *Esrámque* adeò (auctorem *Paralipomenωn*) monetam, quæ *Davidis* ætate usitata erat, ad nummum *Persicum*, qui suo jam tempore notissimus erat, revocâsse. Vide, si libet, Cl. *Prideaux* Connex. Hist. v, et N. T. lib. ii, ad *An.* 538. *Bernard.* De *Ponder.* et

Ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, Ἀλλ' ἐγώ σοι μὲν καὶ τότε ὑπεσχόμην, ἀψευδοῦντός σου τιμωρήσειν εἰς δύναμιν· νῦν δὲ ὅτε σε ἀληθεύοντα ὁρῶ ἤδη, ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ ταύτῃ ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ ταῦτα σὺν θεοῖς ποιήσειν. Καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδὶ ταύτῃ, καὶ ἐκείνῳ, ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. Ἓν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σοῦ, ἀνθ' οὗ ἐγὼ οὐδ' ἂν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ἐν ᾗ πλεῖστά ἐστιν, οὐδὲ τὰ πανταχοῦ, ἀντὶ τούτου οὗ σύ μοι δεδώρησαι, ἥδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. Καὶ ὁ Γωβρύας, θαυμάσας τί ποτε τοῦτο εἴη, καὶ ὑποπτεύσας μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο, Καὶ τί τοῦτ' ἐστὶν, ἔφη, ὦ Κῦρε; Καὶ ὁ Κῦρος [a] ἀπεκρίνατο, ὅτι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πολλοὺς μὲν οἴομαι εἶναι ἀνθρώπους, οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, οὔτε ἀδικεῖν, οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἑκόντες εἶναι· διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἠθεληκέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκουσι πρότερον πρὶν δῆλοι γενέσθαι οἷοι ἦσαν· ἐμοὶ δὲ σὺ νῦν καὶ τείχη ἐρυμνὰ, καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν, καὶ δύναμιν

Ad hæc respondit Cyrus, Equidem tibi tunc etiam pollicitus sum, me ultorem tibi, si minimè mendax esse, pro viribus futurum: nunc verò cùm te veracem jam videam, reus sum promissi: quin et huic polliceor eadem hæc me diis juvantibus facturum. Ac pecunias quidem istas, inquit, accipio, et huic puellæ, atque illi, cum quo nuptura est, eas dono. Unum verò munus abs te accipiens discedam, pro quo nè quidem ea quæ in Babylone sunt, ubi *sane* plurima sunt, nec quæ sunt uspiam, pro illo *inquam* tu quod mihi donâsti, libentiùs habiturus sim ac discessurus. Et Gobryas miratus quid tandem illud esset, ac suspicatus an filiam diceret, interrogavit, Quid istud est, Cyre? Et respondens Cyrus, Multos arbitror esse homines, ait, Gobrya, qui nec impii, nec injusti esse velint, ac sponte suâ nè quidem mentiantur aut fallant: sed quia nemo potestati eorum permittere voluerit nec magnam pecuniæ vim, nec regnum, nec castella munita, nec liberos amari dignos, *eò fit* ut prius moriantur, quàm quales sint cognosci possit: tu verò, cùm mihi jam castella munita, et omnis generis opes, et copias

Mens. lib. ii. *Casp. Eisenschmid. Disquis.* de *Mens.* et *Pond.* et eruditissimum episcopum *Bathonio-Wellens*, qui nuperrimè argumentum hoc tractavit, aliámque de origine vocis אדרכנים 1 *Paralip.* xxix, 7, et 1 *Esdr.* viii, 27, sententiam proposuit.

a Ἀπεκρίνατο, ὅτι, &c.] Vocula ὅτι hìc et alibi sæpè redundat; præsertim post verba *dicendi*, et similia. Itaque nihil necesse est ut pleonasmum hunc, cùm apud sacros scriptores occurrat, ex Hebraïco idiomate, τὸ כי eodem ferè modo redundans, exhibenti, repetamus. Vide Matt. ix, 18. Marc. i, 37. v, 35. vi, 4, 15. x, 33. xvi, 7. Act. xxvii, 10.

τὴν σὴν, καὶ θυγατέρα ἀξιόκτητον ἐγχειρίσας, πεποίηκάς με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ὅτι οὔτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους ἐθέλοιμι, οὔτ' ἂν ἀδικεῖν χρημάτων ἕνεκεν, οὔτε συνθήκας ψευδοίμην ἂν ἑκὼν εἶναι. Τοῦτ' οὖν ἐγώ σοι, εὖ ἴσθι, ἕως ἀνὴρ δίκαιος ὦ, καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινῶμαι ὑπ' ἀνθρώπων, οὔποτ' ἐπιλήσομαι· ἀλλὰ πειράσομαι σε ἀντιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. Καὶ ἀνδρὸς δ', ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὡς ἀπορήσεις ἀξίου ταύτης· πολλοὶ γὰρ καὶ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοὶ, ὧν ὅστις γαμεῖ αὐτὴν, εἰ μέντοι χρήματα ἕξει τοσαῦτα ὅσα δίδως, ἢ καὶ ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι εὖ ἴσθι ὅτι εἰσί τινες αὐτῶν, οἳ ὧν μὲν σὺ δίδως χρημάτων, οὐδὲ μικρὸν τούτων ἕνεκα σὲ μᾶλλον θαυμάσουσιν· ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι νυνὶ, καὶ εὔχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτοὺς ἐπιδεῖξαι ὡς πιστοὶ μέν εἰσιν οὐδὲν ἧττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδέποτ' ἂν ὑφεῖντο ζῶντες, εἰ μὴ θεὸς βλάπτοι· ἀντὶ δ' ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι οὐδ' ἂν τὰ Σύρων, πρὸς τοῖς σοῖς, καὶ Ἀσσυρίων πάντα προέλοιντο· τοιούτους ἄνδρας εὖ ἴσθι ἐνταῦθα καθημένους. Καὶ ὁ Γωβρύας ἐπιγελάσας. Πρὸς θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, δεῖξόν μοι ποῦ οὗτοί εἰσιν. ἵνα σε τούτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. Ἀμέλει, ἔφη, οὐδὲν

tuas, et filiam dignam *sanè* quam sibi quis adquirat, in manus tradideris, fecisti ut apud omnes homines constet, eum me esse, qui nec in hospites impius esse velim, nec pecuniæ causâ injustus, nec in servandis pactis, quod me quidem volente sit, fallax. Igitur hujus ego tibi, sat scito, donec vir justus ero, et, talis quòd esse videar, laudem ab hominibus consequar, nunquam obliviscar; sed omnibus te rebus honestis *bonisque* vicissim ornare conabor. Neque verendum est tibi, inquit, filiam quod adtinet, nè viro sis cariturus, qui hâc dignus sit: nam multi mihi præstantésque sunt amici, quorum quisquis *tandem* hanc duxerit, an tantas sanè habiturus sit pecunias, quantus tu largiris, vel etiam alias eis multò plures, dicere nequeo: te verò certò scire volo, esse quosdam inter eos, qui ob pecunias quas tu largiris, nè tantillo quidem magìs te sint admiraturi: me autem hoc tempore suspiciunt *beatúmque prædicant*, et omnes deos precantur, ut iis aliquando demonstrare liceat, se quoque nihilo minùs quàm me, fideles amicis esse, hostibus nunquam cessuros, dum vitâ fruuntur, nisi numen obstet: virtuti verò et existimationi bonæ, nè Syrorum quidem et Assyriorum omnia bona, tuis addita, prætulerint: tales viros certò sciàs hîc jam consedisse. Hîc cùm adrisisset Gobryas, Per deos immortales, inquit, indica mihi, Cyre, ubinam illi sint, quò petam ut mihi per te liceat horum aliquem sumere generum. Nihil profectò, ait *Cyrus*, opus

ἐμοῦ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἢν σὺν ἡμῖν ἕπῃ, αὐτὸς σὺ ἕξεις καὶ ἄλλῳ δεικνύναι αὐτῶν ἕκαστον.

Τοσαῦτα δ' εἰπὼν δεξιάν τ' ἔλαβε τοῦ Γωβρύα, καὶ ἀναστὰς ἐξῄει, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐξήγαγε· καὶ πολλὰ δεομένου τοῦ Γωβρύα ἔνδον δειπνεῖν, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείπνει, καὶ τὸν Γωβρύαν σύνδειπνον [a] παρέλαβεν. Ἐπὶ στιβάδος δὲ κατακλιθεὶς ἤρετο αὐτὸν ὧδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἴει εἶναί σοι πλείω ἢ ἡμῶν ἑκάστῳ στρώματα; Καὶ ὃς εἶπεν, Ὑμῖν νὴ τὸν Δί' εὖ οἶδ' ὅτι στρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλίναι, καὶ οἰκία γε πολλῷ μείζων ἡ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς· οἵ γε οἰκίᾳ μὲν χρῆσθε γῇ τε καὶ οὐρανῷ, κλίναι δ' ὑμῖν εἰσιν ὁπόσαι γένοιντ' ἂν εὐναὶ ἐπὶ γῆς· στρώματα δὲ νομίζετε οὐχ ὁπόσα πρόβατα φύει ἔρια, ἀλλ' ὁπόσα φρύγανα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίησι. Τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γωβρύας συνδειπνῶν αὐτοῖς, ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων, πολὺ [b] σφᾶς ἐνόμιζεν εἶναι ἐλευθεριωτέρους αὐτῶν.

ſuerit ex me sciscitari, sed si nos sequaris, poteris ipsemet etiam alteri quemlibet horum ostendere.

Hæc loquutus, Gobryæ dextram prehendit, et surgens abiit, suósque omnes eduxit: cúmque multùm *eum* Gobryas rogâsset, intus utì cœnaret, noluit; sed in castris cœnavit, et Gobryam sibi in cœnâ socium adhibuit. Cùm autem super toro herbarum frondiúmque discubuisset, sic eum interrogavit, Dic mihi, Gobrya, inquit, utrùm existimas plura tibi esse stramenta, quàm cuique nostrûm? Et ille, Vobis profectò, inquit, plura sunt tum stragula, tum lecti; et domus sanè vestra longè amplior est, quàm mea; quibus terra quidem et cœlum domûs usum præbent; tot vobis etiam lecti sunt, quot supra terram cubilia: prætereà non quas pecus gerit lanas, pro stragulis habetis, sed quæcunque virgulta tum montes tum campi submittunt. Ac Gobryas quidem tunc primùm apud eos cœnans, cùm ciborum qui adponerentur vilitatem cerneret, se suósque multò liberaliùs illis degere judicavit.

a Παρέλαβεν. Ἐπὶ, &c.] Ità locum hunc MS. Bodl. omnésque melioris notæ editiones rectè exhibent. In *Aldinâ* verò et *Florent.* omnia mirè perturbata, depravatáque sic leguntur.—παρέλαβε· μέγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι τὸ ἐν τῇ στρατείᾳ ὄντας, τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων μηδένος οἴεσθαι δεῖν πλείω παρατίθεσθαι, ἐπὶ στιβάδος, &c. Voces autem istas μέγιστον δ', &c. usque ad ἐπὶ στιβάδος, locum non suum occupâsse, apertius est quàm ut probatione careat.

b Σφᾶς ἐνόμιζεν, &c.] Locum hunc sic reddit Leunclavius: *multò illos liberaliùs suis degere judicavit, eorum in exercendo moderatione consideratâ. Etenim*, &c. Quod nec orationis structura patitur, nec mens auctoris. Mihi autem, *Philelphum*, *Gabrielium*, aliósque interpretes secuto, prius pronomen σφᾶς ad Gobryam ejúsque socios, posterius αὐτῶν ad Cyrum Persásque cæteros referendum, sententiâ ità postulante, videtur.

[a] Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων (ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων οὔτε ὄμμασιν ἂν ἐκπεπληγμένος καταφανὴς γένοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νέῳ, μὴ οὐχὶ προνοεῖν ἅπερ ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὤν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, διὰ τὸ μὴ ταράσσεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾷν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι· τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως, πάνυ αὐτοῖς κυνικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι)· ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα οἷα ἐρωτηθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μὴ, [b] καὶ ὡς ἔσκωπτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μή· ἅ, τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους. Μέγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι, τὸ ἐν στρατείᾳ ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων μηδενὸς οἴεσθαι δεῖν πλείω παρατίθεσθαι,

At postquam eorum in vescendo moderationem animadverterat (in nullo enim neque cibo neque potu, Persa, *disciplinâ patriâ* liberaliter institutus, *sic* vel oculis commotus manifestò deprehensus fuerit, vel rapacitate, vel animo, minùs ut *rerum suarum* providus sit, quàm si cibo capiendo non intentus esset: sed ut homines equestres, propterea quòd in equis non perturbantur, inter equitandum et cernere, et audire, et dicere possunt quod oportet; ità et illi par esse censent, ut prudentes se ac moderatos in vescendo palàm præbeant; ac prorsùs caninum belluinúmque ducunt, à cibis et potu commoveri); atque secum reputaverat etiam eos de rebus ejusmodi se mutuò interrogare, de quibus jucundius esset interrogari quàm non *interrogari*, et salsè quædam dicere, quibus perstringi jucundius esset quàm non *perstringi*; quæque jocarentur, à contumeliâ longè abesse, longè ab actione quâvis turpi, longè *demum* à mutuâ animorum irritatione: *his igitur consideratis, mutatâ tandem sententiâ, Persas se suisque liberaliùs degere putabat.* Maximum verò ei visum est, quod cùm in expeditione essent, nemini eorum qui periculum idem adibant, plura putarent adponenda;

a Ἐπεὶ δὲ, &c.] Laborat Leunclavius, ut voces istæ in ἐπειδὴ mutentur: átque, sublatâ ante eas τελείᾳ στιγμῇ, connectantur cum superioribus in hunc modum —ἐλευθεριωτέρως αὐτῶν, ἐπειδὴ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων. Nos, pertinacem librorum omnium consensionem secuti, nec interpunctionem loci, nec scripturam mutamus: sed novam hîc periodum instituimus; et ea quæ sequuntur, ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι, &c. usque ad κυνικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι adstipulante Stephano, parenthesi includenda putamus. Constat quidem nihil in sequentibus reperiri, quod primo huic periodi membro, alteríque illi ἐνενόησε δὲ αὐτῶν, &c. respondeat. Itaque dicendum est, σχῆμα hîc ἀνανταπόδοτον occurrere, cujus exempla suprà paulò, p. 222 et 250 notavimus.

b Καὶ ὡς ἐπηρώτων, &c.] De interrogationibus his jocísque eleganter [illegible] *Plutarchus* Sympos. lib. ii, περὶ

ἀλλὰ τοῦτο νομίζειν μεγίστην εὐωχίαν εἶναι, τοὺς συμμάχεσθαι μέλλοντας ὅτι βελτίστους παρασκευάζειν. Ἡνίκα δὲ ὁ Γωβρύας εἰς οἶκον ἀπιὼν ἀνίστατο, εἰπεῖν λέγεται, Οὐκέτι θαυμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ ἐκπώματα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ' ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοί ἐσμεν. Ἡμεῖς γὰρ ἐπιμελούμεθα, ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς δέ μοι δοκεῖτε ἐπιμελεῖσθαι ὅπως αὐτοὶ ὡς κράτιστοι ἔσεσθε. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος, Ἄγ', ἔφη, ὦ Γωβρύα, ὅπως πρωῒ παρέσῃ ἔχων τοὺς ἱππέας ἐξωπλισμένους, ἵνα καὶ τὴν δύναμίν σου ἴδωμεν, καὶ ἅμα διὰ τῆς σῆς χώρας ἄγῃς ἡμᾶς, ὡς ἂν εἰδῶμεν ἅ τε δεῖ φίλια καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἑκάτερος ἐπὶ τὰ προσήκοντα.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας ἔχων τοὺς ἱππέας, καὶ ἡγεῖτο. Ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσήκει ἀνδρὶ ἄρχοντι, οὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν προσεῖχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἅμα προϊὼν ἐπεσκοπεῖτο εἴτι δυνατὸν εἴη τοὺς μὲν πολεμίους ἀσθενεστέρους ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ ἰσχυροτέρους. Καλέσας οὖν τὸν Ὑρκάνιον καὶ τὸν Γωβρύαν, (τούτους γὰρ ἐνόμιζε μάλιστα εἰδέναι ὧν αὐτὸς ᾤετο δεῖσθαι μαθεῖν) Ἐγώ τοι, ἔφη, ἄνδρες φίλοι, οἴομαι, σὺν ὑμῖν ὡς πιστοῖς βουλευόμενος περὶ τοῦ πολέμου τοῦδε, οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνειν· ὁρῶ γὰρ ὑμῖν

sed epulum id lautissimum ducerent, si eos, quos belli socios habituri essent, quàm optimos efficerent. Cùm autem Gobryas domum iturus surgeret, dixisse perhibetur, Non ampliùs, Cyre, miror nos copiam majorem poculorum, et vestium, et auri possidere, quàm vos; sed vobis tamen minoris æstimandos esse. Quippe nobis curæ est, ut copiâ illorum adfluamus: vos *id* eniti studiosè mihi videmini, ut ipsi sitis quàm præstantissimi. Hæc cùm dixisset *Gobryas*, subjecit Cyrus, Age, Gobrya, fac adsis cras manè cum equitibus armatis, ut copias tuas inspiciamus, simúlque per tuam nos regionem ducas, ut sciamus, quæ pro amicorum, quæ pro hostium rebus nos habere oporteat. Et tunc quidem his dictis, uterque ab sua discessit.

Cùm autem dies illuxisset, aderat cum equitibus Gobryas, ac præibat. At Cyrus, velut eum facere par est, qui cum imperio sit, non solùm itineri faciendo intentus erat, sed inter progrediendum considerabat, fierìne aliquâ ratione posset, ut hostes imbecilliores redderentur, ipsi firmiores. Itaque arcessito Hyrcanio et Gobryâ (hos enim in primis ea scire putabat, quibus sibi cognitis opus esse existimabat), Equidem arbitror, inquit, amici, me, si cum vobis, fidis *sociis*, de hoc bello consultem, nequaquam erraturum; nobis enim magis

ἔτι μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ, σκεπτέον ὂν, ὅπως ὁ Ἀσσύριος ἡμῶν μὴ ἐπικρατήσει. Ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφη, τῶδε ἀποσφαλέντι ἐστὶν ἴσως καὶ ἄλλη ἀποστροφή· ὑμῖν δὲ, εἰ οὗτος ἐπικρατήσει, ὁρῶ ἅπαντα τὰ ὄντα ἀλλότρια γιγνόμενα. Καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἰόμενος ἀσύμφορον εἶναι αὐτῷ, ἡμᾶς μεγάλους εἶναι· καὶ στρατεύει διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο ἀμφότεροι, καὶ τὰ αὐτὰ περαίνειν [a] ὅτι μέλοι, ὡς ταῦτα εἰδόσι, σφίσι, καὶ μέλον αὐτοῖς ἰσχυρῶς, ὅπη τὰ νῦν παρόντα ἀποβήσοιτο.

Ἐνταῦθα δὴ ἤρχετο ὧδε, Λέξατέ μοι, ἔφη, ὑμᾶς μόνους ἐνόμιζε πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ἀσσύριος πρὸς ἑαυτόν; ἢ ἐπίστασθε καὶ ἄλλον τινὰ αὐτῷ πολέμιον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ὑρκάνιος, πολεμιώτατοι μέν εἰσιν αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος μάλα πολὺ καὶ ἄλκιμον· Σάκαι γεμὴν, ὅμοροι ἡμῖν, οἳ πολλὰ κακὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου· ἐπειρᾶτο γὰρ καὶ ἐκείνους, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καταστρέψασθαι. Οὐκοῦν οἴεσθε, ἔφη, νῦν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι σὺν ἡμῖν τῷ Ἀσσυρίῳ; Ἔφασαν, καὶ σφόδρα γε,

etiam cogitandum esse video, quàm mihi, nè superior nobis evadat Assyrius. Nam mihi, inquit, in his si frustrà fuero, fortassis aliud non deerit perfugium; à vobis autem, si superior hic evaserit, omnia quæ possidetis alienatum iri video. Etenim meus hostis est, non quòd me oderit, sed quòd sibi non expedire arbitratur, nos magnos esse; eáque *una* causa est, cur bellum nobis faciat: at vos et odit, et adfectum se à vobis injuriâ ducit. Ad hæc respondit uterque, et sibi curæ esse eadem exequi, utpote qui scirent illa *quæ Cyrus dicebat*, et soliciti etiam essent, quis rerum præsentium futurus sit exitus.

Ibi tum sic orsus est *dicere*, Velim mihi significetis, ait, an vos solos Assyrius existimârit esse hostili in eum animo? an alium quendam infestum ei novistis? Imò, inquit Hyrcanius, infestissimi profectò ei sunt Cadusii, gens magna admodùm et robusta: Sacæ porrò, nobis finitimi, qui multis ab Assyrio incommodis adfecti sunt; nam et illos, æquè ac nos, conatus est in potestatem suam redigere. Ergò existimatis, ait, jam libenter hos utrosque nobiscum invasuros Assyrium; Imò etiam acriter,

a Ὅτι μέλοι] Editiones *Leunclav. Ald.* et *Florent.* dant μέλλει: quam lectionem *Camerarius* et *Gabrielius* in loco convertendo secuti sunt. Ex plurium verò exemplarium consensu à se substitutum fuisse μέλοι testatur Stephanus; quibus sanè accedunt MS. Bodl. et Edit. *Eton.* Hæc autem posteriori etiam loco μέλοι exhibet ante αὐτοῖς, quod haud minùs forsan aptum est, quàm μέλον illud à cæteris editionibus omnibus et MSto Bodl. repræsentatum. Locus nonnihil obscuritatis habet; sed germanus Stephano sensus videtur: *Responderunt et sibi curæ esse eadem exequi, utpote qui scirent illa quæ Cyrus dicebat, et soliciti etiam essent, quò res præsentes evasuræ forent.*

πῄ δύναιντο συμμίξαι. Τί δ' ἐν μέσῳ, ἔφη, ἐςὶ τοῦ συμμίξαι; Ἀσσύριοι, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἔθνος δι' οὗπερ νῦν πορεύῃ. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, Τί γάρ; ἔφη, ὦ Γωβρύα, οὐ σὺ τοῦ νεανίσκου τούτου, ὃς νῦν εἰς τὴν βασιλείαν καθέςηκεν, ὑπερηφανίαν πολλήν τινα τοῦ τρόπου κατηγορεῖς; Τοιαῦτα γάρ, οἶμαι, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον ὑπ' αὐτοῦ. Πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον ἐγένετο τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς ἄλλους τινάς; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλους πολλούς. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας οἷα ὑβρίζει, τί δεῖ λέγειν; ἑνὸς δ' ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ υἱὸν, [a] καὶ ἐκείνου ἑταῖρον ὄντα, ὥσπερ τὸν ἐμὸν, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλλαβὼν ἐξέτεμεν, ὡς μέν τινες ἔφασαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπῄνεσεν αὐτὸν ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν αὐτῷ γυναῖκα ἔσεσθαι· ὡς δὲ οὗτος νῦν λέγει, ὅτι ἐπείρασεν αὐτοῦ τὴν παλλακίδα. Καὶ νῦν οὗτος εὐνοῦχος μὲν ἐςι, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. Οὐκοῦν, ἔφη, οἴει ἂν καὶ τοῦτον ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως, εἰ οἴοιτο αὐτῷ βοηθοὺς ἂν γένεσθαι; Εὖ μὲν οὖν οἶδα, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπόν ἐςιν, ὦ Κῦρε. Πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι εἰ μέλλοι τις ἐκείνῳ συμμίξειν,

inquiunt, si quo modo se nobiscum conjungere possent. At quid obstat, ait, quo minùs *se nobis* conjungant? *Nimirum* Assyrii, dixêre, ea ipsa gens, per quam nunc iter facis. Cùm hæc audisset Cyrus, Quid enim? inquit, Gobrya, nonne tu adolescentem hunc, qui modò regno potitur, gravis cujusdam arrogantiæ superbiæque accusas? Talem nempe eum, ait Gobryas, expertus sum. Utrùm tandem, inquit Cyrus, in te solum se talem præbuit, an etiam erga quosdam alios? Profectò, inquit Gobryas, erga multos etiam alios. At quibus contumeliis imbecilliores adficiat, quid adtinet dicere? etiam viri cujusdam longè me potentioris filium, qui etiam illius sodalis, sicut meus filius, erat, compotantem apud se comprehendit et castravit, *idque* propterea, quemadmodùm nonnulli adfirmârunt, quòd ipsius concubina eum à formæ præstantiâ laudaverat, eámque beatam dixerat, quæ ejus esset uxor futura; ut autem iste nunc ait, quòd ejus concubinæ pudicitiam tentâsset. Ille quidem jam eunuchus est, et, patre mortuo, imperium obtinet. Ergò, inquit *Cyrus*, existimas hunc quoque nos libenter conspecturum, si *nos* arbitraretur opem sibi laturos? *Id* quidem certè sat scio, ait Gobryas: verùm difficile, Cyre, est, ejus in conspectum venire. Quid ità? inquit Cyrus. Quia si quis cum eo conjungere se velit,

a Καὶ ἐκείνου ἑταῖρον, &c.] Consentiunt hic omnia, quæ videre licuit, exempla. Itaque frustrà est Leunclavius, qui vocibus, ἐκ νέου, locum inter ᾗ et ἐκείνου tribuendum putaret.

παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ παριέναι. Τί οὖν, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξελθοῦσαν δύναμιν αὐτόθεν πολλαπλασίαν ἧς σὺ νῦν ἔχεις· εὖ δ' ἴσθι ὅτι διὰ ταῦτα ἧττόν σοι νῦν, ἢ τὸ πρῶτον, οἱ Ἀσσύριοι καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρουσι, καὶ τοὺς ἵππους ἀπάγουσιν, ὅτι τοῖς ἰδοῦσιν αὐτὴν ὀλίγη ἔδοξεν ἡ σὴ δύναμις· καὶ οὗτος ὁ λόγος πολὺς ἤδη ἐνέσπαρται· δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλαττομένους πορεύεσθαι.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ Γωβρύου τοιαῦτα, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε· Καλῶς μοι δοκεῖς, ὦ Γωβρύα, λέγειν, κελεύων ὡς ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιεῖσθαι. Ἐγωγ' οὖν σκοπῶν οὐ δύναμαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν οὐδεμίαν πορείαν ἡμῖν τὴν πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα πορείας ἰέναι, εἰ ἐκεῖ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον. Πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὡς σὺ φής· εἰ δὲ καὶ θαῤῥήσουσι, καὶ δεινοὶ ἡμῖν, ὡς ἐγώ φημι, ἔσονται. Μὴ ὁρῶντες μὲν οὖν ἡμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τοῦ μὲν φόβου ἀπαλλάξονται, ὃς αὐτοῖς ἐγένετο, θάῤῥος δὲ ἐμφύσεται ἀντὶ τούτου τοσούτῳ μεῖζον, ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὁρῶσιν· ἢν δὲ καὶ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτοὺς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν εὑρήσομεν ἔτι κλαίοντας τοὺς ἀποθανόντας ὑφ' ἡμῶν, πολλοὺς δ' ἔτι τραύματα ἐπιδεδεμένους, ἃ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πάν-

eum necesse est præter ipsam Babylonem transire. Quid hoc tandem, ait *Cyrus*, difficultatis habet? Quia profectò, inquit Gobryas, scio copias ex eâ multò his, quas tu nunc habes, majores prodiisse: atque *adeò* certò scias *velim*, hanc ipsam ob causam minùs Assyrios ad te nunc et arma adferre, et equos adducere, quàm anteà, quòd exercitus tuus exiguus esse visus sit iis, qui eum conspexerunt: et iste *quidem* jam increbuit rumor: mihíque *adeò* consultius esse videtur, ut cautè proficiscamur.

Hujusmodi *quædam* cùm ex Gobryâ Cyrus audîsset, ei sic respondit: Rectè, Gobrya, mihi dicere videris, qui *nos* de itinere quàm tutissimè faciendo moneas. Mihi verò *negotium hoc* consideranti nulla tutior itineris faciendi ratio ad animum accidit, quàm si ipsam ad Babylonem tendamus; si *quidem* ibi robur hostium maximum est. Nam multos isthic esse asseris ipse: et si fidentibus quoque sint animis, etiam terribiles nobis erunt, ut equidem arbitror. Et quidem si nusquam nos conspiciant, sed nos, propterea quòd eos metuamus, delitescere existiment, certò futurum scias, inquit, ut metu liberentur, quem conceperunt, próque hoc tanto major iis innascatur fiducia, quanto nos diutiùs non conspexerint: sin autem in eos jam pergemus, multos inveniemus plorantes adhuc illos, qui à nobis interfecti sunt: multos, quibus erunt obligata vulnera, quæ à nostris acceperunt; omnes den-

τας δ' ἔτι μεμνημένυς τὴν τῦδε μὲν τῦ ςρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. Εὖ δ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, εἶναι καὶ τῦτο ἤδη, ὡς οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν θαῤῥήσωσιν ἀνυπόςατον τὸ φρόνημα παρέχονται· ὅταν δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείυς ὦσι, τοσύτῳ μείζω καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. Ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ ϗ κακῶν λόγων ηὐξημένος αὐτοῖς πάρεςιν, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ πονηρῶν [a] χρημάτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἐξεςηκότων προσώπων ἤθροιςαι· ὥςε ὑπὸ τῦ μεγέθυς ὐ ῥᾴδιον αὐτόν ἐςιν ὔτε λόγοις κατασβέσαι, ὔτε προσάγοντα [b] πολεμίοις μένος ἐμβαλεῖν, ὔτ' ἀπάγοντα

que memoriâ hujusce *nostri* exercitûs audaciam, et fugam calamitatémque suam adhuc tenentes. Scire autem te volo, Gobrya, sic comparatum esse, ut plerique mortales, cùm fiduciæ pleni sunt, eâ sint animorum elatione, quæ sustineri nequeat: verùm ubi sibi metuunt, tanto majori horribiliorique formidine teneantur, quanto plures numero fuerint. Nam de multis et adversis rumoribus *is terror* eis adauctus adest, de multis et acerbis rebus, de multis etiam tristibus exanimatísque vultibus collectus est: adeò ut ob magnitudinem *terroris hujus* facilè fieri nequeat, ut vel ille verbis extinguatur, vel in hostem ducendo robur animis addatur, vel *ab eisdem* abducendo, militum

a Χρημάτων] Sic editi libris, quos vidi, omnes. Invenitur tamen et alia lectio, nempe χρωμάτων. Utramque agnoscit MS. Bodl. Posteriorem, in loco convertendo, *Philelphus* et *Gabrielius* sequuti sunt; priorem, quam recepimus, *Camerarius* et *Leunclavius*. His autem omni ope nititur, ut πραγμάτων, pro χρημάτων, reponat. Sic enim, inquit, hæc tria sibi commodissimè respondent, λόγοι, *rumores*; πράγματα, *res ipsæ tristes et adversæ*; πρόσωπα, *vultus hominum trepidantium*: de quibus et colligi et augeri formido solet. Quod ad alteram scripturam, χρωμάτων, adtinet: illa sanè, nec injuriâ, Leunclavio vix locum hîc habere videtur, cùm alii colores intelligi non possint, quàm vultûs; et vultûs statim mentio subjiciatur, qui ab illis coloribus secerni nequit. *Suidas* quidem, *Hesychius*, et *Phavorinus*, χρῆμα exponunt, πρᾶγμα. At licèt in singulari quidem numero, τὸ χρῆμα, ἀντὶ τῦ πράγματος rectè ponatur; in plurari tamen τὰ χρήματα, ἀντὶ τῶν πραγμάτων in usu non reperiri suspicatur *Æmil. Portus*. Quare idem *Portus* πραγμάτων, pro χρημάτων, in ipsò textu legendum, ut monet etiam Leunclavius, existimat. Nihilominùs, cùm locus hic manifesto errore non teneatur, à lectione receptâ, ubi potissimùm exemplaria primæ notæ consentiunt, desciscere religio est. *Scholiastes* sanè Thucyd. τὰ χρήματα bis exponit πράγματα, l. iii, p. 191, & lib. vii, p. 425. *edit. Oxon.* Ea tamen expositio, utroque in loco, minùs, utì videtur, consona est, auctoris menti: quæ postulat, ut per χρήματα intelligamus vel *merces* vel *pecunias*, de quibus vulgò accipi solet vox ista. Vulgata lectio *Suidæ* patrocinio meliùs defenditur; qui χρῆμα, in numero etiam multitudinis positum, interpretatur πρᾶγμα· nam ad χρημάτων hæc habet; κεῖται ἡ λέξις ϗ ἐπὶ πράγματος, ἢ προσώπυ, ἢ λόγυ. *Ponitur hæc vox pro re, vel personâ, vel oratione.*

b Πολεμίοις μένος, &c.] Leunclavius exhibet πολεμίους, et in margine scribit πρὸς πολεμίους· quam lectionem editor quidam Xenophontis temerè, ut aliàs solet, in contextum recepit. At vulgatæ scripturæ sua constat auctoritas, neque ea sine contemptu veterum exemplarium omnium mutari potest. Haud necesse est monere, Homericâ phrasi usum esse hoc loco Xenophontem.

[a] ἀναθρέψαι τὸ φρόνημα· ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρσεῖν παρακελεύῃ, τοσούτῳ ἐν δεινοτέροις ἡγοῦνται εἶναι. Ἐκεῖνο μέντοι ἤδη σκεψώμεθα ἀκριβῶς ὅπως ἔχει. Εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦδε αἱ νῖκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὀρθῶς καὶ σὺ φοβῇ περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἐν δεινοῖς ἐσμεν· εἰ μέντοι, ὥσπερ πρόσθεν, διὰ τοὺς εὖ μαχομένους, ἔτι καὶ νῦν, αἱ μάχαι κρίνονται, θαῤῥῶν οὐδὲν ἂν σφαλείης· πολὺ μὲν γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὑρήσεις τοὺς θέλοντας μάχεσθαι ἢ παρ' ἐκείνοις. Ὡς δὲ ἔτι μᾶλλον θαῤῥῇς, καὶ τόδε κατανόησον· οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῦν, ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δὲ ἐλάττονες, ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ [b] μείζονες νῦν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε· μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μηδὲ τοὺς σοὺς ἐπεὶ σὺν ἡμῖν εἰσι· σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαῤῥοῦντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἕπονται. Μὴ λανθανέτω δέ σε μηδὲ τοῦτ', ἔφη, ὅτι ἔξεστι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς·

spiritus excitentur; sed quanto magis eos hortere præsentibus ut sint animis, tanto se gravioribus in periculis esse putant. Jam verò illud *etiam* quo se pacto habeat, accuratè consideremus. Nam si deinceps in rebus bellicis *apud eos* futuræ sunt victoriæ, qui majorem hominum turbam adnumerabunt, rectè tu nobis metuis, et nos reapse in periculo versamur: sin, ut anteà, sic etiam nunc, ex virtute dimicantium pendent præliorum exitus, haud frustra fueris, si fidenti sis animo: nam diis juvantibus multò plures apud nos invenies, qui pugnare velint, quàm apud illos. Ut verò etiam fidentiori sis animo, hoc quoque *tecum* cogita: sunt nempe hostes jam multò etiam minores, quàm essent, antequàm à nobis fuêre victi; multò etiam minores, quàm cùm aufugerent: nos autem et majores nunc sumus; cùm vicerimus; et firmiores, cùm nobis vosmet adjunxeritis: noli enim nè tuos quidem jam aspernari, quando nobiscum sunt; nam cum victoribus certò scire debes, Gobrya, etiam eos, qui sequuntur exercitum, fidentibus animis pergere. Nè id quidem te lateat, inquit, posse hostes hoc etiam tempore nos videre:

a Ἀναθρέψαι] Ità restituimus MStum Bodl. secuti, adductíque ipsâ loci sententiâ; quæ, utì *Camerarius*, probante *Leunclavio*, animadvertit, *excitandi* verbum postulat. Priùs autem in editis legebatur, ἀνατρέψαι, quod, cùm *prosternendi* vel *dejiciendi* vim habeat, nemo non videt aliorsum, atque Cyri voluit oratio, spectare.

b Μείζονες νῦν, &c.] Sic in libris omnibus ferè hactenùs editis legitur. Verùm MS. Bodl. additâ quâdam clausulâ, dat: ἡμεῖς δὲ καὶ μείζονες νῦν ἢ πρὶν, ἐπεὶ νενικήκαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ εὐτυχήκαμεν· καὶ πλείονες δε, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε. Hanc lectionem, margini editionis suæ adscriptam, in loco convertendo, secutus est Leunclavius: eáque haud sanè displicet.

γοργότεροι δὲ, σάφ' ἴσθι, ὐδαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν, ἢ ἰόντες ἐπ' ἐκείνυς. Ὡς ὖν ἐμῦ ταῦτα γιγνώσκοντος, ἄγε ἡμᾶς εὐθὺ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος.

Οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι, τεταρταῖοι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύυ χώρας ἐγένοντο. Ὡς δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ἦν, κατέστησε λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑαυτῦ τύς τε πεζὺς καὶ τῶν ἱππέων ὅσυς ἐδόκει αὐτῷ καλῶς ἔχειν· τὺς δ' ἄλλυς ἱππέας ἀφῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τὺς μὲν ὅπλα ἔχοντας κατακαίνειν, τὺς δ' ἄλλυς καὶ πρόβατα, ὅσα ἂν λάβωσιν, ἄγειν πρὸς αὐτόν. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τὺς Πέρσας συγκαταθεῖν· καὶ ἧκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν καλακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πλείστην ἄγοντες. Ὡς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας τύς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Ὑρκανίων, καὶ τὺς ὁμοτίμυς, ἔλεξεν ὧδε. Ἄνδρες φίλοι, ἐξένισεν ἡμᾶς ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς ὁ Γωβρύας. Εἰ ὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομιζόμενα καὶ τῇ [a] ἄλλῃ στρατιᾷ τὰ ἱκανὰ, δοίημεν τὴν ἄλλην τύτῳ λείαν, ἆρ' ἂν, ἔφη, καλὸν ποιήσαιμεν, τῷ εὐθὺς φανεροὶ εἶναι ὅτι καὶ τὺς εὖ ποιῦντας πειρώμεθα νικᾷν εὖ ποιῦντες. Ὡς δὲ τῦτ' ἤκυσαν, πάντες μὲν ἐπῄνυν, πάντες δ' ἐνεκωμίαζον· εἷς δὲ

sed terrorem eis majorem conspecti nequaquam incutiemus, quàm si adversùs ipsos progrediamur. Cùm igitur hæc mea sit sententia, Babylonem nos rectà ducito.

Itaque sic pergentes, die quarto ad fines agri Gobryæ pervenerunt. Cùmque *jam* esset in hostico, constitit instructósque apud se retinuit tum pedites tum equites, quot ipsi sufficere viderenter: reliquis equitibus excurrendi potestatém fecit, præcepitque ut armatos occiderent, reliquos cum pecudibus, quascunque cepissent, ad se deducerent. Jussit et Persas cum cæteris excurrere; eorúmque *adeò* multi redierunt qui ex equis decidissent, multi etiam qui prædam amplissimam adducerent. Præda autem cùm adesset, convocatis Medorum Hyrcaniorúmque principibus et Persis qui ὁμότιμοι appellantur, sic eos adloquutus est; Gobryas, amici, nos universos hospitio exceptos liberaliter habuit. Itaque si, postquam diis, inquit, ea quæ in more sunt selegerimus, et reliquo exercitui, quantum satìs erit, prædam aliam huic largiamur, rectè sanè facturi sumus, ut statim constet, conari nos benè *de nobis* promerentes *vicissim* benefaciendo vincere. Hoc ubi audìssent, omnes *id* quidem comprobabant, laudibus celebrabant omnes; quin et unus hujusmodi

a Ἄλλῃ] Vocem hanc editiones omnes constantissimè servant. At à MSto Bodl. abest, et Leunclavio minùs placèt, utì ex notâ ei adfixâ constat: nihil tamen contra cæterorum fidem mutamus. Vide lib iii, p. 154, not. 3.

καὶ ἔλεξεν ὧδε, Πάνυ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τοῦτο ποιήσομεν. Καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πτωχούς τινας ἐνόμιζεν ἡμᾶς, ὅτι οὐ δαρεικῶν μεστοὶ ἥκομεν, οὐδ' ἐκ χρυσῶν φιαλῶν ἐπίνομεν· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσαιμεν, γνοίη ἂν ἔφη, ὅτι ἐλευθερίους εἶναι καὶ ἄνευ χρυσίου ἐστίν. Ἴτε δή, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς μάγοις, καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες, τὰ ἄλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ. Οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει, τὰ ἄλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ.

Ἐκ τούτου δὴ ᾔει πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα, παραταξάμενος ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. Ὡς δ' οὐκ ἀντεξῄεσαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα εἰπεῖν ὅτι εἰ [a] βούλεται ἐξιὼν ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, κἂν αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο· εἰ δὲ μὴ ἀμύνει τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πείθεσθαι. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιάδε· Δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, Οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σου τὴν υἱὸν μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι οὐ καὶ σὲ προσαπέκτεινα. Μάχεσθαι δ' ἂν βούλησθε, ἥκετε εἰς τὴν τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' ἡμῖν οὔπω σχολή· ἔτι γὰρ

quiddam protulit, Omninò, Cyre, inquit, hoc nobis faciendum est. Nam meâ quidem sententiâ, Gobryas nos mendicos quosdam esse arbitratus est, quia daricis onusti non venimus, nec aureis è pateris bibimus: at si hoc fecerimus, agnoverit *sanè*, posse homines etiam absque auro liberales esse. Ite igitur, inquit, atque ubi diis debita magis tradideritis, et quæ exercitui suffecerint selegeritis, cætera Gobryæ arcessito date. Quamobrem acceptis illi rebus omnibus quibus opus erat, cætera Gobryæ dederunt.

Secundùm hæc ad ipsam Babylonem progressus est *Cyrus*, instructo exercitu eodem modo, quo *instructus* pugnæ tempore fuerat. Cùm verò Assyrii contrà non prodirent, Gobryam Cyrus *eis* adequitare et dicere jussit, etiam seipsum cum rege dimicaturum, si ille *quidem* egressus pro regione dimicare vellet: sin regionem *suam* non defenderet, necessariò victoribus parendum *sciret*. Et Gobryas quidem eò, unde tutò liceret *dicere*, profectus, hæc dixit: is verò quendam prodire jussit, qui in hunc ferè modum responderet: Sic ait dominus tuus, Gobrya, Non me pœnitet, quod filium tuum interfeci, sed quod præter ipsum non etiam te occiderim. Quòd si pugnare velitis, ad diem *ab hoc* trigesimum venite: nunc nobis haud vacat; jam enim

a Βούλεται] *Etonensis* aliæque editiones minùs rectè *βούληται* repræsentant. Nos *ed. Steph. Leuncl. Florent. Ald.* magísque adeò receptam τῷ εἰ constructionem secuti sumus.

παρασκευαζόμεθα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, Ἀλλὰ μήποτέ σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνιῶ σε ἐγὼ ἐξ οὗ αὕτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τοῦ Ἀσσυρίου· ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα· καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν, Εἰπέ μοι, ἔφη, οὐκ ἔλεγες μέντοι σὺ ὅτι τὸν ἐκτμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου οἴει ἂν σὺν ἡμῖν γενέσθαι; Εὖ μέντοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ ἤδη ἔγωγε καὶ ἐκεῖνος ἐπαῤῥησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. Ὁπότε οὖν καλῶς σοι δοκεῖ ἔχειν, πρόσιθι πρὸς αὐτόν· καὶ πρῶτον μὲν οὕτω ποίει, [a] ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ· ἐπειδὰν δὲ συγγένῃ αὐτῷ, ἐὰν μὲν γνῷς αὐτὸν φίλον ἡμῶν βουλόμενον εἶναι, τοῦτ' [b] ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι, ὅπως λάθῃ φίλος ὢν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἂν φίλους τις ποιήσειεν ἄλλως πως [c] πλεῖστα

adparatui *bellico* damus operam. Gobryas autem ait, Utinam nullus tibi sit unquam hujusce rei pœnitentiam agendi finis: manifestum enim est, te ab illo tempore, quo ejus te pœnitentia cepit, à me cruciari. Itaque Gobryas Assyrii responsa ad Cyrum referebat; quæ cùm hic audîsset, copias abduxit; et arcessito Gobryâ, Dic mihi, ait, annon tu aiebas existimare te futurum, ut ille castratus ab Assyrio nobiscum se conjungeret? Equidem *hoc*, ait, certò mihi persuasum habeo: nam multa jam *pridem* nos inter nos liberè colloquuti sumus. Quando igitur, *inquit Cyrus*, commodum tibi videtur, eum accedito; ac primùm quidem sic facito, quemadmodùm ille tibi significabit: ubi verò in congressum ejus veneris, si quidem animadvertes eum nobis amicum esse velle, hoc sanè moliendum erit, ut clam sit, eum nobis amicum esse: nec enim aliquis in bello amicos ullâ ratione aliâ

a Ὅπως ἂν αὐτὸς, &c.] Ità ex MSto Bodl. mutatâ tantùm pronominis specie, locum hunc restituimus: cùm in eo legatur ὅπως ἂν οὗτος λέγῃ· ἐπειδὰν, &c. Editi vulgò dant ποίει, ὅπως ἂν αὐτοὶ ὅ,τι ἂν λέγῃ εἰδῆτε· ἐπειδὰν, &c. quæ lectio sonat, *facite ut intelligatis quidquid dicat.* Hanc tamen sententiam Leunclavius cùm concoquere non poterat, eam, quam damus, lectionem, in loco vertendo expressit, et editionis suæ margini adscripsit.

b Ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι.] Ad omnibus ferè libris abest illud χρή· quod tamen nos, editionem *Etonensem* secuti, addendum putavimus. Rectè enim observat Stephanus, infinitivum solum stare hîc non posse, nisi pro imperativo positum, prisco more, dicamus. Sed cùm imperativi πρόσιθι et ποίει præcedant, cur in eâdem periodo infinitivum pro imperativo subjunxisset? Certè hoc mihi (verba sunt Stephani) non fit verisimile: quare aut imperativum ex illo infinitivo nobis esse faciendum, aut particulam δεῖ vel χρὴ addendam censuerim; ut si τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, vel τοῦτο ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι. Illi sanè scribendi modo favet MS. Bodl. in quo legitur τοῦτο δὴ μηχανᾶσθαι.

c Πλεῖστα] MS. Bodl. dat πλείω, quod magìs probat Muretus. Perperam. Nam usitata scriptoribus Atticis est ista graduum permutatio. Οὐκοῦν αὖ ὁ τὰ δίκαια ποιεῖν λέγων λυσιτελεῖν, φαίη ἂν δεῖν ταῦτα πράττειν—ὅθεν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἄνθρωπος ἔσται ἐγκρατέστατος, i. e. *longè potentior*, Plat. de *Rep*. lib. ix, p. 589. *Edit Steph.* Alia exempla profert Budæus Comm. L. G. p. 1051. Vide quæ notavimus, p. 187.

ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ, ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι· ἔτ' ἂν ἐχθρὲς πλείω τις βλάψειεν ἄλλως πως, ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ' ὅτι κἂν πρίαιτο Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὴν νῦν βασιλέα Ἀσσυρίων· ἀλλ' ὅ, τι ἂν δύναιτο, τῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν. Λέγε δή μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τῦτο τὸ φρέριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὅ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις [a] ἐπιτετειχίσθαι, τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τῦ πολέμυ, ἆρ' ἂν οἴει, ἔφη, ὑπὸ τῦ φρεράρχυ παρεθῆναι τὸν εὐνῦχον ἐλθόντα σὺν δυνάμει; Σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εἴπερ ἀνύποπτος ὢν, ὥσπερ νῦν ἐςιν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν. [b] Οὐκῦν, ἔφη, ἀνυποπτότατος ἂν εἴη, εἰ προσβάλλοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτῦ, ὡς λαβεῖν βυλόμενος, ἀπομάχοιτο δ' ἐκεῖνος ἀνὰ κράτος· καὶ λάβοιμι μὲν αὐτῦ τι ἐγὼ, ἀντιλάβοι δὲ κἀκεῖνος ἡμῶν ἢ ἄλλυς τινὰς, ἢ καὶ ἀγγέλυς πεμπομένυς ὑπ' ἐμῦ πρὸς τύτυς ὕς φατε πολεμίυς τῷ Ἀσσυρίῳ εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν ὅτι [c] ἐπὶ ςράτευμα ἀπέρχονται, καὶ κλίμακας ὡς τὸ φρέριον ἄγοντες·

pluribus beneficiis adfecerit, quàm si hostis esse putetur: nec inimicos ullâ ratione aliâ pluribus quis adfecerit detrimentis, quàm si amicus esse videatur. Novi equidem, ait Gobryas, id vel empturum Gadatam, ut magno aliquo malo regem hunc Assyriorum adficere posset: sed nobis etiam considerandum est, quid possit. Dic igitur, ait Cyrus, an in castellum hoc, quod est ante regionem hanc, quod *ipsi* dicitis contra Hyrcanios et Sacas excitatis muris munitum esse, ut belli *tempore* propugnaculo huic regioni sit; *in hoc*, inquit, *castellum* existimas admissum iri à præsidii præfecto eunuchum illum, si cum copiis accedat? Prorsùs, inquit Gobryas, si quidem haud suspectus, utì nunc est, ad eum veniat. Ergo, ait *Cyrus*, quàm minimè suspectus fuerit, si ego castella ipsius adoriar, tanquam ea capere velim, et ille totis viribus defendat: et capiam ego quiddam, quod ipsius sit, ille contra vel quosdam alios nostrûm capiat, vel etiam nuntios eos qui mittentur à me ad illos, quos regi Assyriorum infestos esse dicitis: *ex his* qui capti fuerint, ad exercitum se proficisci dicânt, ut scalas ad castellum *illud* deportent:

a Ἐπιτετειχίσθαι, τῇδε, &c.] Locum hunc interpunctionis vitio laborentem sic sanavimus: cùm priùs scriberetur— ἐπιτετειχίσθαι τῇδε τῇ χώρᾳ, πρόβολον, &c. Sed dativus iste, χώρᾳ, cum comitantibus particulis, ad πρόβολον, non ad ἐπιτετειχίσθαι, referendus est. Constat hoc tum ex loci sententiâ, tum ex eâdem loquendi formulâ infrà paulò occurrenti: ὅπως ἐκείνοις μὲν πρόβολος εἴη πολέμιου, τοῖς, &c.

b Οὐκοῦν, ἔφη, &c.] Mavult Stephanus hunc locum et sequentem interrogativè legere. Cui adsentior.

c Ἐπὶ ςράτευμα, &c.] Muretus unicâ voce legendum. censet ἐπιςράτευμα, et paulò post, ἄξοντες, pro ἄγοντες, ut sit sènsus, *proficisci se ad supplementum exercitûs à Sacis et Hyrcaniis adducendum, sca-*

ὁ δὲ εὐνῦχος ἀκύσας προσποιήσαιτο, προαγγεῖλαι βυλόμενος ταῦτα, παρεῖναι. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς οἶδα ὅτι παρείη ἂν αὐτὸν, καὶ δέοιτό γ' ἂν αὐτῦ μένειν ἕςε σὺ ἀπέλθῃς. Οὐκῦν ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴγε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναιτ' ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; Εἰκὸς γῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον ἐκείνυ συμπαρασκευάζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σῦ ἰσχυρότερα προσάγοντος. Ἴθι ὖν, ἔφη· καὶ πειρῶ, ταῦτα διδάξας καὶ διαπραξάμενος, παρεῖναι· πιςὰ δὲ αὐτῷ ὐκ ἂν μείζω ὔτε εἴποις ἂν ὔτε δείξαις ὧν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ' ἡμῶν εἰληφώς.

Ἐκ τύτυ ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας· ἄσμενος δὲ ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνῦχος, συνωμολόγει τε πάντα καὶ συνέθετο ἃ ἔδει. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας ὅτι πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνύχῳ ἔχειν τὰ ἐπιςαλέντα, ἐκ τύτυ τῇ ὑςεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο δὲ ὁ [a] Γαδάτας· ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος,

eunuchus autem, his auditis, adesse se simulet, velut hæc indicaturum. Et Gobryas, Si res ità geratur, ait, certò scio recepturum eum, atque etiam rogaturum, ut secum maneat, donec tu recedas. Ergo, ait Cyrus, si semel castellum ingrediatur, an nostram illud in potestatem redigere possit? Ità videtur, inquit Gobryas, siquidem intus ille adparando juvet, ac tu foris impetu vehementiori exercitum admoveas. Ito igitur, inquit Cyrus; et enitere *castratum* ut *istum* hæc edoceas et re confectâ nobis præstò sis: fidem verò neque dederis neque ostenderis ei majorem illâ quam à nobis ipse accepisti.

Secundùm hæc discessit Gobryas: et eum cùm animo gaudenti videret eunuchus, omnibus de rebus *cum eo* consensit et pactus est ut oportuit. Cúmque renuntiâsset *Cyro* Gobryas: videri sibi apud eunuchum *certa jam et* firma esse omnia quæ mandâsset; tum deindè postero die Cyrus copias admovebat, Gadatas contrà *pro suis* propugnabat: castellum autem

λας, &c. Mihi verò illud ἐπιςράτευμα haud probi commatis esse videtur. Monendus tamen est lector, aliam scripturam edit. *Flor.* et *Ald.* præ se ferre, nimirum hanc: καὶ κλίμακας ὥσπερεὶ τὸ φρούριον ἕξοντες. Sed magìs mihi placet lectio vulgò recepta, quam MS. etiam Bodl. confirmat: in quo tamen ἕξοντες, non ἄγοντες, legitur. Loci autem sententiam satìs explicant illa, quæ mox sequuntur, verba: τοὺς μὲν εἴασεν ὁ Γαδάτας διαφύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ ςρατεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν, p. 271.

a Γαδάτας· ἦν καὶ ὃ, &c.] In MSto Bodl. et editione *Eton.* desunt voces istæ omnes, quæ inter Γαδάτας et τῶν δὲ ἀγγέλων interjectæ sunt. At eas exhibent editiones vetustæ *Flor.* et *Ald.* quas Stephanus, Leunclavius, aliíque hoc in loco secuti sunt. Nobis itaque religio fuit integram simul sententiam expungere, quæ non tot librorum modò testimoniis corroborata est, sed et ex ipso Xenophonte defendi posse videatur: suprà enim paulò dixerat Cyrus—εἰ προσδέχοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ—καὶ λάβοιμι μὲν αὐτοῦ τι ἐγὼ, &c.

ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας· τῶν δὲ ἀγγέλων οὓς ἔπεμψεν ὁ Κῦρος, προειπὼν οἷ πορεύσοιντο, τοὺς μὲν εἴασεν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρατεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν· [a] οὓς δ' ἔλαβε, βασανίζων ἐναντίον πολλῶν, ὡς ἤκουσεν ἐφ' ἃ ἔφασαν πορεύεσθαι, εὐθέως συνεσκευασμένος ὡς ἐξαγγελῶν, τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. Τέλος δὲ πιστευθεὶς, ὡς βοηθὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ Φρούριον· καὶ τέως μὲν συμπαρεσκεύαζεν, ὅ,τι ἐδύνατο τῷ Φρουράρχῃ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, συνεργοὺς ποιησάμενος καὶ τοὺς [b] παρὰ Κύρῳ αἰχμαλώτους. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς Γαδάτας ὁ εὐνοῦχος τὰ ἔνδον καταστήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τῷ νόμῳ [c] προσκυνήσας, εἶπε, Χαῖρε ὦ Κῦρε. Ἀλλὰ ποιῶ ταῦτ', ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς οὐ κελεύεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. Εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιοῦμαι, φίλον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις καταλιπεῖν· σὲ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ἀσσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ ποιεῖν ἀφείλετο, οὐ μέντοι τόγε φίλους κτᾶσθαι δὲ δύνασθαι ἀπεστέρησεν· ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς τῷ ἔργῳ τούτῳ φίλους πεποίησαι,

à Cyro captum, id erat, quod Gadatas jusserat *oppugnari:* nuntios autem, quos Cyrus miserat, et quo proficisci deberent præmonuerat, alios Gadatas elabi sivit ut copias adducerent, et scalas adferrent; de iis verò quos cepit quæstione in multorum præsentiâ habitâ, cùm audìsset, ad quæ proficisci se dicerent, statim rebus *ad iter* adparatis, tanquam hæc enuntiaturus, noctu profectus est. Tandem cùm ei fides habita esset, velut opem laturus castellum ingreditur: ac primùm quidem unà cum castelli præfecto *omnia* pro viribus adparabat; posteaquam verò Cyrus accessit, castellum *Gadatas* occupat, usus ad hoc etiam captivorum de Cyri copiis operâ. Quod cùm confectum esset, statim Gadatas eunuchus rebus in eo constitutis ad Cyrum egreditur, cúmque eum more adorâsset, Gaudere, inquit, te Cyre jubeo. Gaudeo verò, subjecit *ille:* nam tu cum diis non solùm me jubes, sed etiam cogis gaudere. Nam planè scias, magni me facere, quod sociis hìc *nostris* castellum hoc pacatum relinquo: tibi verò, Gadata, inquit, liberorum quidem, utì videtur, procreandorum facultatem ademit Assyrius, amicos parandi facultatem non abstulit: sed velim tibi persuadeas, te nos hoc facto *tibimet* amicos fecisse;

a Οὓς δ' ἔλαβε, &c.] Libri ferè omnes particulam δὲ inter ὡς et ἤκουσεν importunè positam exhibent: unde impedita exoritur orationis structura. Nos Stephanum libenter secuti sumus; qui cum assentiente, ut testatur ipse, libro veteri, expunxit.

b Παρὰ Κύρῳ.] Muretus legendam censet παρὰ Κύρου. Et MS. quidem Bodl. παρὰ τοῦ Κύρου repræsentat. At locum suum teneat, per me licet, vulgata lectio, quam cæteri libri omnes præstant.

c Προσκυνήσας] Vide lib. iv, p. 219, not. 2.

οἵ σοι, ἢν δυνώμεθα, πειρασόμεθα μὴ χείρυς βοηθοὶ παρασῆναι ἢ εἰ παῖδας ἢ ἐκγόνυς ἐκέκτησο. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεξεν·

Ἐν δὲ τύτῳ ὁ Ὑρκάνιος, ἄρτι ᾐσθημένος τῦ γεγενημένυ, προσθεῖ τῷ Κύρῳ, καὶ λαϐὼν τὴν δεξιὰν αὐτῦ, εἶπεν, Ὦ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κῦρε, ὡς πολλήν με τοῖς θεοῖς ποιεῖς χάριν ὀφείλειν, ὅτι σοί με συνήγαγον. Ἴθι νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ λαϐὼν τὸ χωρίον ὗπερ ἕνεκά με ἀσπάζῃ, διατίθει αὐτὸ ὗτως, ὡς ἂν τῷ [a] ὑμετέρῳ φύλῳ πλείςυ ἄξιον ᾖ, καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιςα δ', ἔφη, Γαδάτᾳ τύτῳ, ὃς ἡμῖν λαϐὼν αὐτὸ παραδίδωσι. Τί ὖν; ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, ἐπειδὰν Καδύσιοι ἔλθωσι καὶ Σάκαι, καὶ οἱ ἐμοὶ πολῖται, καλέσωμεν καὶ τῦτον, ἵνα κοινῇ βυλευσώμεθα πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώτατα χρώμεθα τῷ φρυρίῳ; Ταῦτα μὲν ὗτως συνήνεσε καὶ ὁ Κῦρος· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἷς ἔμελε περὶ τῦ φρυρίυ, ἐϐυλεύσαντο κοινῇ φυλάττειν οἷσπερ ἀγαθὸν ἦν φίλιον ὄν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόϐολος εἴη πολέμυ, τοῖς δ' Ἀσσυρίοις ἐπιτετειχισμένον. Ἐπεὶ δὲ τῦτο ἐγένετο, πολὺ δὴ προθυμότερον καὶ Καδύσιοι συνεςρατεύοντο καὶ Σάκαι καὶ Ὑρκάνιοι· καὶ συνελέγη ἐντεῦθεν ςράτευμα, Καδυσίων μὲν,

qui, si poterimus, haudquaquam deteriores in ope tibi ferendâ esse conabimur, quàm si filios, vel nepotes haberes. Hujusmodi verba fecit *Cyrus:*

Atque hîc Hyrcanius, qui jam primùm animadverteret quid esset gestum, adcurrit ad Cyrum; prehensâque ejus dextrâ, inquit, O ingens tu bonum amicis Cyre, quantam ut diis gratiam *modò* debeam effecisti, quod tibi me conjunxerunt. Jam verò abito, inquit Cyrus, et recepto *in potestatem tuam* castello, cujus causâ me *tantoperè* complecteris, ità res ejus componito, nationi ut vestræ maximo sit commodo, et reliquis sociis, ínque primis, ait, huic Gadatæ, qui captum id nobis tradit. Quid igitur? inquit Hyrcanius, an ubi Cadusii Sacæque venerint, et cives mei, hunc etiam vocabimus, ut omnes, ad quos res pertinet, in commune consulamus, quo pacto maximâ cum utilitate nostrâ castello fruamur? Hæc Cyrus etiam comprobavit: cúmque convenissent, ad quos castelli cura pertinebat, hoc consilii ceperunt, ut communiter ad iis custodiretur, quibus expediret illud habere pacatum, quò ipsis belli *tempore* propugnaculo esse, ac munimento Assyriis objecto. Id ubi factum esset, multò alacriùs et Cadusii, et Sacæ, et Hyrcanii militiæ societatem amplectebantur; coactúsque hinc est exercitus, ex Cadusiis,

a Ὑμετέρῳ φύλῳ] Sic emendavimus, partim ex MS. Bodl. in quo legitur ὑμετέρῳ φίλῳ· partim ex conjecturâ Stephani, qui se non dubitare ait, quin vera lectio sit τῷ ἡμετέρῳ φύλῳ, i. e. *nostræ nationi.* Addit Stephanus, de hâc lectione Camerarii vetus exemplar et Gabrielium etiam sibi adsentiri. Falsum hoc quidem: nam Gabrielius vertit, *vestræ nationi.*

πελτασαὶ εἰς δισμυρίους, καὶ ἱππεῖς εἰς τετρακισχιλίους· Σακῶν δὲ, τοξόται εἰς μυρίους, καὶ ἱπποτοξόται εἰς δισχιλίους· καὶ Ὑρκάνιοι δὲ πεζούς τε ὅσους ἐδύναντο προσεξέπεμψαν, καὶ ἱππέας προσεπλήρωσαν εἰς δισχιλίους· τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἴκοι αὐτῶν ἱππεῖς, ὅτι οἱ Καδούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ἀσσυρίων πολέμιοι ἦσαν. Ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθέζετο ὁ Κῦρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ φρούριον οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη πάντας τοὺς προσχώρους.

Ἐκ δὲ τούτου προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας, καὶ λέγει ὅτι ἥκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι ὡς ὁ Ἀσσύριος, ἐπεὶ πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ φρουρίου, χαλεπῶς τε ἐνέγκοι, καὶ συσκευάζοιτο ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν. Ἢν οὖν ἀφῇς με, ὦ Κῦρε, τὰ τείχη ἂν πειραθείην διασῶσαι, τῶν δὲ ἄλλων μείων λόγος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἢν οὖν ἴῃς νῦν, πότε ἔσῃ οἴκοι; Καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν, Εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ; Ἦ καὶ τὸν Ἀσσύριον, ἔφη, οἴει ἐκεῖ ἤδη καταλήψεσθαι; Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα· σπεύσει γὰρ ὅσῳ σὺ πρόσω [a] δοκεῖς ἰέναι. Ἐγὼ δὲ, ἔφη ὁ Κῦρος, ποσαῖος ἂν σὺν

ad vicies mille peltastæ, equitúmque circiter quatuor millia; de Sacis, decies mille sagittarii, et ad duo hippotoxotarum millia; et Hyrcanii pedites, quot poterant, cæteris adjiciendos emiserunt; equitúmque numerum ad duo millia expleverunt; nam domi antehac major equitum pars relicta erat, quòd Cadusii et Sacæ hostes Assyriorum essent. At toto illo tempore, quo sedebat *hìc* Cyrus, ut castelli res constitueret, multi Assyriorum, qui his locis erant vicini, equos adducebant, multi deferebant arma, quòd jam finitimos omnes metuerent.

Ad Cyrum deindè accedit Gadatas, et nuntios ad se venisse dicit, *qui narrarent*, Assyrium, posteaquam de castello inaudîsset, graviter *molestéque* tulisse, séque ad incursionem in ipsius *Gadatæ* agrum faciendam parare. Quamobrem si me, Cyre, dimiseris, ait, *saltem* tueri munitiones enitar; res utique cæteras minoris facio. Et Cyrus, Si ergo jam discesseris, inquit, quando futurus es domi? Tertio *sanè* die, inquit Gadatas, meâ in regione cœnabo. An et Assyrium istic, ait *Cyrus*, offensurum te jam arbitraris? Sat quidem certè scio, inquit *Gadatas: tantò magìs* enim festinabit, quanto tu abiisse longiùs videris. Verùm ego, subjecit Cyrus,

a Δοκεῖς ἰέναι.] Muretus legit εἶναι, MS. Bodl. σπεύσει γὰρ ἕως ἔτι πρόσω δοκεῖς ἀπεῖναι. Sed contrà aliorum exemplarium fidem, serie sententiáve orationis non postulante, nihil muto,

τῷ ϛρατεύματι ἐκεῖσε ἀφικοίμην; Πρὸς τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει, Πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα, ἔχεις τὸ ϛράτευμα, καὶ οὐκ ἂν [a] δύναιο μεῖον ἢ ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἄπιθι ὡς τάχιϛα· ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δυνατὸν ᾖ πορεύσομαι. Ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο· ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· καὶ ἤδη πολλοί τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρεῖναι· ἐν [b] οἷς δὴ ὁ Κῦρος λέγει τοιάδε·

" Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέπραξεν ἃ ἐδόκει πᾶσιν " ἡμῖν πολλοῦ ἄξια εἶναι· καὶ ταῦτα, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀγαθὸν ὑφ' " ἡμῶν παθεῖν. Νῦν δὲ ὁ Ἀσσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμ-" βάλλειν ἀγγέλλεται, δηλονότι ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βου-" λόμενος, ὅτι δοκεῖ μέγα βεβλάφθαι ὑπ' αὐτοῦ· ἅμα δ' ἴσως " καὶ ἐκεῖνο ἐννοεῖται, ὡς εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἀφιϛάμενοι μηδὲν " ὑπ' ἐκείνου κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ ὄντες ὑφ' ἡμῶν " ἀπολοῦνται, ὅτι ὡς τάχιϛα οὐδένα εἰκὸς σὺν αὐτῷ βούλεσθαι " εἶναι. Νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες, καλόν τι ἂν μοι [c] δοκοῦμεν ποιῆσαι,

quoto die, cum copiis eò pervenire possim? Ad hoc respondet Gadatas, Magnas tu jam, domine, copias habes, nec poteris meum ad domicilium minori quàm sex septémve dierum spatio pervenire. Tu ergo, inquit Cyrus, eò quàm celerrimè proficiscitor: ego pro viribus iter faciam. Discessit igitur Gadatas: Cyrus autem omnes sociorum principes convocavit; et multi jam ac præclari fortésque viri videbantur adesse; apud quos adeò talem orationem habuit Cyrus:

" Perfecit ea, socii, Gadatas, quæ nobis omnibus magni æstimanda " videbantur; et quidem priùs quàm ullo à nobis beneficio esset ad-" fectus. Nunc verò Assyrius in fines ejus incursionem facere nun-" tiatur, qui nimirum eâdem vult operâ supplicium de eo sume-" re, propterea quòd magnum se ab eo detrimentum accepisse pu-" tet; et illud fortassis etiam cogitat, si nihil ex ipso mali iis ac-" cidat, qui ad nos deficiunt, et qui cum ipso stant à nobis dele-" antur, par esse creditu, brevissimo tempore secum velle stare ne-" minem. Jam ergo, viri, præclarum quiddam facere videbimur,

a Δύναιο μεῖον ἢ, &c.] Voces μεῖον ἢ desunt in edit. *Flor*. et *Ald*. Quare notas iis, suspectæ lectionis indices, adpinxêre Stephanus et Leunclavius. Eas verò exhibent adstruúntque MS. Bodl. edit. *Eton*. et *Gabrielii* versio. *Zonaras* autem *Annal*. lib. iii, legit, Οὐκ ἂν δύναιο, ἀπεκρίνατο, Δέσποτα, εἰ μὴ ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ, &c.

b Οἷς δή.] Editio Stephaniana, οἷς δὲ, operarum, ut opinor, vitio.

c Μοὶ δοκοῦμεν.] Ità resposuimus ex MSto Bodl. adstipulante Stephano, et admonente ipsâ orationis serie. Hactenùs editum, μοὶ δοκῶ.

" εἰ προθύμως Γαδάτῃ βοηθήσαιμεν, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ ἅμα " δίκαια ποιοῖμεν ἄν, χάριν ἀποδιδόντες· ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορον " γ' ἄν, ὡς ἐγὼ δοκῶ, πράττοιμεν ἡμῖν αὐτοῖς. Εἰ γὰρ πᾶσι " φαινοίμεθα τοὺς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾷν πειρώμενοι κακῶς " ποιοῦντες, τοὺς δ' εὐεργετοῦντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς ἐκ " τῶν τοιούτων φίλους μὲν ἡμῖν πολλοὺς βούλεσθαι γίγνεσθαι, ἐχθρὸν " δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν εἶναι· εἰ δὲ ἀμελῆσαι δόξαιμεν Γαδάτα, " πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἄλλους πείθοιμεν ἂν χαρίζεσθαί " τι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῷμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαινεῖν; πῶς δ' " ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν δύναιτο Γαδάτᾳ, εἰ ἡττῴμεθα αὐτοῦ εὖ " ποιοῦντος, τοσοίδε ὄντες, ἑνὸς ἀνδρος, καὶ τούτου οὕτω διακει- " μένου;" Ὁ μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπῄνουν ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν.

Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπείπερ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ ταῦτα, ἐπὶ μὲν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ὀχήμασι καταλείπωμεν ἑκάστοι τοὺς μετὰ τούτων ἐπιτηδειοτάτους πορεύεσθαι. Γωβρύας δὲ ἡμῖν ἀρχέτω αὐτῶν, καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὁδῶν ἔμπειρος, καὶ τἄλλα ἱκανός· ἡμεῖς δὲ, ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πορευώμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες· ὅσῳ δ' ἂν κουφότερον συσκευαζώμεθα καὶ εὐτελέστερον, τοσούτῳ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἥδιον ἂν

" si alacribus animis opem Gadatæ tulerimus, homini benè *de nobis* " promerenti: et justè simul fecerimus, si gratiam referamus: et verò " etiam, meâ sententiâ, rebus nostris rectè consuluerimus. Nam si nos " palam omnibus eniti videbimur, ut eos, qui nos lædunt, lædendo " vincamus, et benè merentes beneficiis superemus; consentaneum est, " talibus ex causis futurum ut multi se nobis amicos adscribi velint, et " nemo inimicum esse cupiat; sin Gadatam negligere videamur, qui- " bus verbis, per deos *immortales*, aliis persuaserimus, ut nobis grati- " ficentur aliquid? quî nosmet ipsos audeamus laudare? quî possit ali- " quis nostrûm coràm intueri Gadatam, si ab eo beneficiis, tot *nempe* " *ipsi* numero, uno ab homine, eóque tali qui sit in statu, superemur?" In hunc modum dixit *Cyrus:* eáque consenserunt omnes acriter esse facienda.

Agite igitur, inquit, quandò hæc vobis etiam placent, relinquamus apud jumenta et vehicula, qui quàm maximè sint ad iter cum his faciendum idonei: Gobryas iis præfectus sit, eósque præcedat: est enim peritus itinerum, et ad *quævis* alia idoneus; nos, ait, cum valentissimis tum equis tum viris, trium dierum commeatu instructi, pergamus: quanto autem leviùs et viliùs nos oneraverimus, tanto sequentibus *hisce* diebus *proximis*

ἀρισήσομέν τε καὶ δειπνήσομεν καὶ καθευδήσομεν. Νῦν δ', ἔφη, πορευώμεθα ὧδε. Πρῶτον μὲν ἄγε σὺ Χρυσάντα τὺς θωρακοφόρυς (ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδός ἐσι), τὺς ταξιάρχους ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας· ἡ δὲ τάξις ἑκάστη ἐφ' ἑνὸς ἴτω· ἀθρόοι γὰρ ὄντες, καὶ τάχιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἂν πορευοίμεθα. Τύτυ δὲ ἕνεκα, ἔφη, τὺς θωρακοφόρυς κελεύω ἡγεῖσθαι, ὅτι τῦτο βαρύτατόν ἐσι τῦ στρατεύματος. Τῦ δὲ βαρυτάτυ ἡγυμένυ, ἀνάγκη ῥᾳδίως ἕπεσθαι [a] πάντα τὰ θᾶττον ἰόντα· ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῆται ἐν νυκτὶ, ὐδέν ἐσι θαυμαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα· τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. Ἐπὶ δὲ τύτοις, ἔφη, Ἀρτάβαζος τὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω· ἐπὶ δὲ τύτοις Ἀνδραμίας ὁ Μῆδος, τὸ Μήδων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τύτοις, Ἔμβας τὸ Ἀρμενίων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τύτοις, Ἀρτύχας Ὑρκανίυς· ἐπὶ δὲ τύτοις, Θαμβράδας τὸ Σακῶν πεζικόν· ἐπὶ δὲ τύτοις, Δαμάτας Καδουσίους. Ἀγόντων δὲ καὶ ὗτοι πάντες, ἐν μετώπῳ μὲν τὺς ταξιάρχυς ἔχοντες, δεξιὺς δὲ τὺς πελταστὰς, ἀριστερὺς δὲ τὺς τοξότας τῦ ἑαυτῶν πλαισίου· ὕτω γὰρ πορευόμενοι, καὶ εὐχρηστότεροι γίγνονται. Ἐπὶ δὲ τύτοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἑπέσθωσαν· οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν

jucundiùs et pransuri, et cœnaturi, et dormituri sumus. Nunc verò, inquit, iter hoc modo instituamus: Primùm tu Chrysanta thoracatos ducito (quandò plana et lata via est), cohortium præfectis omnibus in fronte constitutis; et cohors quælibet ità procedito, ut singuli singulis succedant: quippe conferti, et celerrimè et tutissimè iter fecerimus. Hâc de causâ thoracatos præire jubeo, quòd exercitûs ea pars sit maximè gravis. Gravissima verò si præeant, faciliùs omnia sequantur necesse est, quæ expeditiora sunt: cùm verò pars expeditissima noctu præeat, mirum non est divelli copias: id enim quod primâ est in acie aufugit. Post hos, ait, Artabazus Persas, qui peltastæ sunt et sagittarii, ducat: post eos Andramias Medus, peditatum Medicum: post eos, peditatum Armeniorum, Embas: post eos, Artuchas Hyrcanios: post eos, Thambradas peditatum Sacarum: post eos, Damatas Cadusios. Atque omnes hi sic ducant, ut cohortium præfectos in fronte habeant, peltastas ad dextram, ad lævam agminis sui sagittarios: nam si hoc modo incedant, etiam paratiores quemlibet ad usum fuerint. Post hos, inquit, calones *cum impedimentis* omnium sequantur: eorúmque præfecti dent

a Πάντα τὰ θᾶττον, &c.] Scholii hæc sive glossæ verba, textum autem esse, πάντα τὰ ἐλάττονα vel ἐλάσσονα, censuit Leunclavius. Et hoc quidem modo in edit. *Flor.* legitur. Nos MSti Bodl. Stephani, edit. *Ald. Eton.* aliarúmque fidem secuti sumus.

ἐπιμελείσθωσαν πάντων, ὅπως ἂν συνεσκευασμένοι τε ὦσι πάντα πρὶν καθεύδειν, καὶ πρωῒ σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταγμένην χώραν, καὶ ὅπως κοσμίως ἕπωνται. Ἐπὶ δὲ τοῖς σκευοφόροις, ἔφη, τοὺς Πέρσας ἱππέας Μαδάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ οὗτος τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἑκατόνταρχος τὴν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέζαρχοι. Ἐπὶ δὲ τούτοις Ῥαμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ δὲ τούτοις σὺ, ὦ Τιγράνη, τὸ σαυτοῦ ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δ' ἵππαρχοι, μεθ' ὧν ἕκαστος ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς· [a] ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἄγετε· ἔσχατοι δὲ ὥσπερ ἦλθον Καδούσιοι ἀγόντων στράτευμα· [b] σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτοὺς ἐπιμελοῦ, τὸ νῦν εἶναι, πάντων τῶν ὄπισθεν, καὶ μηδένα ἔα ὕστερον τῶν σῶν ἱππέων γίγνεσθαι. Ἐπιμελεῖσθε δὲ τοῦ σιωπῇ πορεύεσθαι οἵ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σωφρονοῦντες· διὰ γὰρ τῶν ὤτων ἐν τῇ νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ πράττεσθαι· καὶ τὸ ταραχθῆναι δὲ ἐν νυκτὶ πολὺ μεῖζόν ἐστι πρᾶγμα ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ δυσκαταστατώτερον· οὗ ἕνεκα ἥ τε σιωπὴ ἀσκητέα, καὶ ἡ τάξις διαφυλακτέα. Τὰς δὲ νυκτερινὰς,

operam ut omnes vasa omnia sarcinásque colligant priùs et componant, quàm somnum capiant, ac manè cum impedimentis ad locum constitutum adsint, et compositè sequantur. Post calones, inquit, Persas equites Madatas Persa ducat, et is etiam centuriones equitum in fronte habeat; centurio autem *quilibet* cohortem ducat singillatim, perinde atque peditum præfecti *faciunt*. Post hos Rambacas Medus equites itidem suos: et post eos, tu, Tigranes, tuas equestres copias: et *deinde* reliqui etiam equitum præfecti *ducant eos*, cum quibus ad nos quisque venit: post hos vos, Sacæ, ducite: ultimi quemadmodùm venerunt, ità etiam copias ducant, Cadusii: túque eorum ductor studiosè curam gerito, in hoc quidem tempore, omnium qui postremo sunt in agmine, neque permittito ut quisquam tuos sequatur equites. Date verò etiam operam vos præfecti, et omnes qui sapitis, ut cum silentio progrediamini: quippe noctu magìs auribus quàm oculis singula tum percipi tum agi oportet: quin et multò majoris res est negotii sedatúque difficilior, si noctu perturbatio indicat, quàm interdiu: quapropter et silentium teneri, et ordines servari necesse est. Nocturnæ verò excubiæ,

a Ἐπὶ τούτοις Σάκαι, &c.] Tum ex MSti Bodl. editionísque *Eton.* fide, tum ex admonitu Stephani sic rescripsimus: cùm priùs in omnibus ferè editis legeretur, ἐπὶ τούτοις καὶ ἄγετε. Leunclavius ex libro Budensi aliam lectionem adfert probátque; nimirum hanc; ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι ἀγόντασαν. At illud ἄγετε tum cæterorum librorum tum versionum vetustarum auctoritate stabilitum est.

b Σὺ δὲ ἄγων, &c.] Edit. *Flor.* et *Ald.* exhibent——καδούσιοι ἰόντων· ἀλκεῦνα, σὺ δὲ, &c. ut sit Ἀλκεῦνα, σὺ δὲ, &c. pro σὺ δὲ, ὦ Ἀλκεῦνα, &c. Sed nos MStum Bodl. edit. *Eton.* et Stephanum, qui receptam probat scripturam, sequi maluimus.

ἔφη, φυλακὰς, ὅταν μέλλητε νυκτὸς ἐξανασήσεσθαι, ἀεὶ χρὴ ὡς βραχυτάτας ἢ ὡς πλείσας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἡ ἐν τῇ φυλακῇ ἀγρυπνία πολλὴ ὖσα λυμαίνηται ἐν τῇ πορείᾳ· ἡνίκα δ' ἂν ὥρα ᾖ πορεύεσθαι, σημαίνειν τῷ κέρατι. Ὑμεῖς δὲ ἔχοντες ἃ δεῖ ἕκασον, πάρεσε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδόν· [a] ὁ δὲ ὁρμώμενος, ἀεὶ τῷ κατ' ὐρὰν παρεγγυάτω ἕπεσθαι.

Ἐκ τέτε δὴ ᾤχοντο ἐπὶ τὰς σκηνὰς, ἢ ἅμα ἀπιόντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους, [b] ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, ὁπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπιμελείᾳ τῦτο ἐποίει· πάνυ γὰρ αὐτῷ θαυμασὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βάναυσοι ἴσασι τῆς ἑαυτῦ τέχνης ἕκασος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα, ἢ ἰατρὸς δὲ οἶδε καὶ τῶν ὀργάνων ἢ τῶν φαρμάκων οἷς χρῆται πάντων τὰ ὀνόματα·

inquit, quoties noctu castra vobis erunt movenda, semper quàm brevissimæ constituendæ sunt et frequentes; nè cui vigiliæ in excubiis, si diuturniores sint, in itinere noceant; cùm autem proficiscendi tempus erit, cornu signum est dandum. Vos *denique* rebus iis, quas quemque habere oportet, instructi, ad viam Babylonem versùs *ineundam* adeste: quisquis autem progredi cœperit, semper à tergo *iter facientem* ad sequendum hortetur.

Secundùm hæc ibant ad tabernacula, et inter eundum colloquebantur inter se, quantum memoriâ valeret Cyrus, quàm multos *ad officii munera* instrueret, quo modo nominatim adpellatis *suis* præciperet. At Cyrus hoc studiosè faciebat: nam ei perquàm mirum videbatur, eorum qui sordidas exercent artes, tenere suæ quemque artis instrumentorum adpellationes, et medico quoque tum instrumentorum tum medicamentorum omnium quibus utitur, nota esse nomina;

a Ὁ δὲ ὁρμώμενος, &c.] Editio *Flor.* dat, Ὁ δὲ ὁρμώμενος ἀεὶ τῷ κατ' ὐρὰν ἐγγυάτω (mendosè, proculdubiò, pro ἐγγυάτω ἕπεσθαι. Quam lectionem, in libro Budensi repertam, sequitur Camerarius. At scripturam eam, quam secuti sumus, MS. Bodl. edit. *Ald. Steph. Eton.* aliæque repræsentant: nisi quòd in *Aldinâ* vocula δεῖ post ἕπεσθαι legatur.

b Ὡς μνημονικὸς ὁ, &c.] In hujus loci explicatione se haud parum exercuerunt interpretes: dum alii aliam horum verborum, ὁπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο, structuram sequendam putârunt. Camerarius ità vertit, *si quid cùm aliquibus esset constituendum, quàm præclarè mandaret, nomina commemorans.* Leunclavius, *si quid cùm aliquibus esset constituendum, quo modo nominatim adpellatis suis præciperet.* Philelphus, *quot instruxit! quomodo nominatim præcepit!* Gabrielius, *quàm multos uno tempore instruxit; ut singulis singula mandavit, hisque nomine appellatis.* Ego autem Stephano adsentior; qui non hæc tantùm verba, ὁπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο, sed illa etiam, ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, sub uno membro includenda putat: ut dicatur (verba sunt Stephani) Cyrus valere memoriâ, et quâ in re id ostenderit, adjiciatur: perinde ac si diceretur, Quomodo Cyrus se valere memoriâ ostendisset, cùm singulos, quibus inter instruendum mandata dabat, nomine suo vocaret. Quamvis autem (*pergit Stephanus*) ὁπόσους συνέταττε aptius esset, ita accipiendo hoc verbum, tamen et dativus ferri posse videtur: ut perinde sit ac si diceretur, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο ὁπόσοις συνέταττε, et resolveretur, ὁπόσοις in ἐκείνοις ὁπόσοις.

[a] ὁ δὲ στρατηγὸς οὕτως ἠλίθιος ἔσοιτο, ὥστε οὐκ εἴσεται τῶν ὑφ᾽ αὑτὸν ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι, καὶ ὅταν προκαταλαβεῖν τι βούληται, καὶ ὅταν φυλάξαι, καὶ ὅταν θαῤῥῦναι, καὶ ὅταν φοβῆσαι. Καὶ ὅταν τιμῆσαι δέ ποτε τινὰ βούλοιτο, πρέπον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. Ἐδόκουν δὲ αὐτῷ οἱ γιγνώσκεσθαι δοκοῦντες ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ καλόν τι [b] ποιοῦντες ὁρᾶσθαι μᾶλλον ὀρέγεσθαι, καὶ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. [c] Ἠλίθιον δὲ καὶ τοῦτο αὐτῷ ἐδόκει εἶναι, τὸ, ὁπότε βούλοιτό τι πραχθῆναι, οὕτω προστάττειν, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἔνιοι προστάττουσι δεσπόται, Ἴτω τις ἐφ᾽ ὕδωρ, Ξύλα τις σχισάτω· οὕτω γὰρ προσταττομένων, εἰς ἀλλήλους τε ὁρᾶν ἅπαντες ἐδόκουν αὐτῷ, καὶ οὐδεὶς περαίνειν τὸ προσαχθέν· καὶ πάντες ἐν αἰτίᾳ εἶναι, καὶ οὐδεὶς τῇ αἰτίᾳ οὔτε αἰσχύνεσθαι, οὔτε φοβεῖσθαι [d] ὅμως,

imperatorem verò tam stolidum esse, ut ducum sub se nomina ignoraret, quibus ei tanquam instrumentis necessariò esset utendum, et cùm quid occupare, et cùm custodire, et cùm *aliquibus* animos addere, et cùm terrere vellet. Quinetiam si quem honore adficere aliquando vellet, ei decorum esse videbatur, ut nominatim *hunc* compellaret. Præterea existimabat, eos, qui se principi notos esse arbitrarentur, tum magìs expetere, ut præclarum aliquid gerentes conspicerentur, tum studiosè magìs curare, ut ab omni se turpi facinore abstinerent. Hoc ei quoque stolidum esse videbatur, *imperatorem*, cùm aliquid geri vellet, ità præcipere, quemadmodùm domini quidam domi *suæ* imperant, Eat aliquis ad aquam, ligna quis findat: nam cùm hoc modo *negotium aliquod famulis* mandatum est, mutuò se respicere putabat omnes neminemque imperata facere; et omnes in culpâ esse, neque tamen quenquam vel ob culpam pudore adfici, vel sibi me-

a Ὁ δὲ στρατηγὸς, &c.] Leunclavius scribit, ὁ καὶ στρατηγὸς pessimè, invitísque libris, quos videre licuit omnibus. Ex hoc autem loco constat, quàm temerè minúsque exploratè *Plinius*, N. H. l. vii, c. 24. *Valer. Max.* l. viii, c. 7, aliíque Latini scriptores tradiderunt, Cyrum omnium in exercitu suo militum edidicisse nomina, virúmque adeò quemque ἐξονομακλήδην ab eo compellatum fuisse. Xenophon enim, à quo illi vel uno, vel præcipuè (ut ante nos eruditissimus *Harduinus* ad appellatum modò *Plinii* locum observavit), quæ de Cyro dicebant, accipere potuerunt, istud tam incredibile non dicet: sed tantùm eum tenuisse nomina τῶν ὑφ᾽ αὑτὸν ἡγεμόνων, Præfectorum militiæ, qui sub ipso duce-bant ordines: quod ut in imperatore laudabile est, ità non excedit fidem. Fieri autem potest, ut Latinorum aliquis, qui locum hunc Xenophontis malè accepisset, alios posteà auctoritate suâ in errorem induxerit.

b Ποιοῦντες.] Ità rescripsimus admonitu MS. Bodl. Stephani, Leunclavii, ipsiúsque adeò orationis Xenophonteæ. Quare istas nil moramur editiones, in quibus legitur ποιοῦντος.

c Ἠλίθιον δὲ καὶ] Edit. *Flor.* et *Ald.* voculam ultimam non agnoscunt: nos MSti Bodl. editionis *Eton.* aliarúmque auctoritate nixi intrepidè eam admisimus.

d Ὅμως.] Veram hanc lectionem esse putat Stephanus: cui libens adsentior. Priùs legebatur ὁμοίως.

διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν· διὰ ταῦτα δὴ αὐτὸς πάντας ὠνόμαζεν, ὁπότε προστάττοι. Καὶ ὁ Κῦρος μὲν δὴ οὕτω περὶ τούτων ἐγίγνωσκεν·

Οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ φύλακας καταστησάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πάντα ἃ ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Ἡνίκα δ᾽ ἦν ἐν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμαινε τῷ κέρατι. Κῦρος δ᾽ εἰπὼν τῷ Χρυσάντᾳ ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπιμένοι δὴ [a] ἐν τῷ πρόσθεν τοῦ στρατεύματος, ἐξῄει λαβὼν τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν ὑπηρέτας· βραχεῖ δὲ χρόνῳ ὕστερον παρῆν Χρυσάντας ἄγων τοὺς θωρακοφόρους. Τούτῳ μὲν οὖν ὁ Κῦρος δοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ, πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως, ἕως ἄγγελος ἔλθοι, [b] ὅτι ἐν ὁδῷ πάντες εἴησαν· αὐτὸς δὲ ἑστηκὼς ἐν τῷ αὐτῷ τὸν μὲν προσιόντα προὔπέμπετο ἐν τάξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν. Ἐπεὶ δὲ πάντες ἐς ὁδῷ ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἔπεμψεν, [c] ἐροῦντας ὅτι,

tuere, quòd ea cum multis ipsi communis esset: his de causis cùm *aliquid* imperaret, nominatim adpellabat omnes. Atque hæc Cyri erat de his sententia:

Milites verò tum cœnati, locatis excubiis, et necessariis rebus omnibus collectis *compositísque*, quieti se dederunt. Nocte autem mediâ, signum cornu datum est. Cúmque Cyrus Chrysantæ dixisset, illum in itinere mansurum ante exercitum, secum sumptis qui circa eum erant ministris, egrediebatur; et paulò post aderat Chrysantas, thoracatos ducens. Huic itaque Cyrus datis ducibus itineris, sensim ut procederet, præcepit, donec nuntius adesset, in viâ omnes esse: ipse autem eodem in loco consistens, quemlibet advenientem ordine progredi jubebat, cunctantem verò missis nuntiis arcessebat. Cúmque omnes essent in itinere, ad Chrysantam misit equites, qui dicerent,

a Ἐν τῷ πρόσθεν, &c.] In editione *Eton.* aliisque recentioribus desunt voculæ ἐν τῷ. Quas tamen retinere non dubitavimus, cùm et in MSto Bodl. et libris editis vetustis optimísque legantur.

b Ὅτι ἐν ὁδῷ, &c.] Ità restituimus admonitu marginalis scripturæ MSti Bodl. editionis *Florent.* Stephani, Camerarii et Gabrielii: nam ille locum hunc sic vertit, *jussítque placidè pergere, donec nuntius venisset, in viâ esse jam universos:* hic autem ità, *præcepit ut tardè progrederetur, quoad certior fieret omnes in viâ esse.* In editione quidem *Florent.* deest illud εἴησαν, quod tamen reposuimus partim ex conjecturâ Stephani, partim ex libris hactenus vulgatis, in quibus totus locus sic legitur——ἔλθοι (οὐ γάρ πω ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν) αὐτὸς δὲ, &c. Nostram verò lectionem non tantùm librorum, quos modò appellavimus, consensus, sed ipsa orationis series constabilire videatur, nam paulò post sequitur,—πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἔπεμψεν, ἐροῦντας ὅτι, Ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες. Addit autem et hoc Stephanus, absimile verò non esse, scriptum fuisse, ἕως ἄγγελος ἔλθοι ὅτι ἐν ὁδῷ εἴησαν· οὐ γάρ πω ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν· ut utriusque lectionis verba locum hìc habere possent. Conjecturam indico, de eâ judicet lector. Novum autem videri non debet, ἄγγελος ὅτι pro ἀγγέλλων τὶς ὅτι, &c. Eadem enim ista ferè locutio est, quæ supra paulò occurrit,——καὶ λέγει ὅτι ἥκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι ὡς ὁ Ἀσσύριος, &c.

c Ἐροῦντας ὅτι, &c.] Stephanum ad hunc locum libenter audio, qui illud ὅτι hìc, sicut plerisque locis (vide p. 256), παρέλκειν sibi persuasit, et post ipsum ponendam hypostigmen, ut Ἐν ὁδῷ initium sit

Ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε δὴ οὖν θᾶσσον. Αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν, [a] ἥσυχος κατεθεᾶτο τὰς τάξεις· καὶ οὓς μὲν ἴδοι εὐτάκτως καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων αὐτοῖς, οἵτινες εἶεν ἠρώτα, καὶ ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπῄνει· εἰ δέ τινας θορυβουμένους αἴσθοιτο, τὸ αἴτιον τούτου σκοπῶν, κατασβεννύναι τὴν ταραχὴν ἐπειρᾶτο.

Ἓν μόνον [b] παραλέλειπται τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ, ὅτι πρὸ παντὸς τοῦ στρατοπέδου πεζοὺς εὐζώνους οὐ πολλοὺς προέπεμπεν, ἐφορωμένους ὑπὸ Χρυσάντα, καὶ ἐφορῶντας αὐτὸν, ὡς ὠτακουστοῦντες, καὶ εἴπως ἄλλως δύναιντο αἰσθάνεσθαί τι, σημαίνοιεν τῷ Χρυσάντᾳ ὅ,τι καιρὸς δοκοίη εἶναι· [c] ἄρχων δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν, ὃς καὶ τούτους ἐκόσμει· καὶ τὸ ἄξιον μὲν λόγου ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ, οὐκ ἠνώχλει λέγων. Τὴν μὲν δὴ νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν τῶν Καδουσίων ἱππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἔσχατοι

Omnes jam in viâ sunt; quare celeriùs ducito. Ipse profectus equo ad partem anteriorem, tacitus ordines inspectabat; et quos compositè et cum silentio videbat incedere, ad eos adequitans, quinam essent interrogabat; et cùm cognovisset, *eos* collaudabat: sin quosdam tumultuari animadverteret, compertâ causâ, motum sedare nitebatur.

Unum modò curæ ejus nocturnæ *exemplum* exponendum restat, quod ante copias universas pedites *quosdam* expeditos *eósque* non multos præmisit, qui conspicerentur à Chrysantâ, et eum conspicerent, ut auribus captando, et alio quodam modo si persentiscere aliquid possent, Chrysantæ significarent, quidquid opportunum esse videretur: *suus* autem et his erat præfectus, hos qui instruebat; et si quid esset narratu dignum, significabât; sin autem, indicando minimè molestus erat. Et *hâc* quidem nocte iter hoc modo fecerunt: cùm verò illuxisset, quosdam Cadusiorum equites, propterea quod eorum pedites ultimi

orationis: hoc modo,—ἐροῦντας ὅτι, Ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε δὴ οὖν θᾶσσον. Hoc autem cùm ab interpretibus non animadverteretur, coacti fuerunt illa etiam verba ἄγε δὴ οὖν θᾶσσον, ità reddere quasi obliquæ orationis formâ dictum esset, ἄγειν οὖν δεῖν θᾶσσον.

a Ἥσυχος] Conjicit Stephanus scribendum esse, ἡσύχως. At novum non est adjectivum seu participium adverbii vice fungi: sic, ἄσμενοι πολλοὶ προσεφάνησαν, pro ἀσμένως, lib. vi, p. 234. Exemplum si quod aliud desideres, adi *Herodot.* l. i, c. 98. Malè itaque in quibusdam exemplaribus N. T. αἰφνιδίως scribitur, Luc. xxi, 34, pro αἰφνίδιος.

b Παραλέλειπται] Sic in editis ad hunc diem libris scribitur. Legit autem ex conjecturâ *Muretus*, παραλέλειπται eandémque lectionem ex veteri suo libro adfert, auctore Stephano, *Camerarius*; cui nonnihil favet etiam MSto Bodl. in quo reperitur παραλέλειπται.

c Ἄρχων δὲ καὶ ἐπὶ, &c.] Sic MS. Bodl. et *Muretus* legendum admonent: quibus favet *Camerarius*, qui veteris libri auctoritate nitens, legit, ἄρχων δὲ καὶ ἐπὶ τούτων εἷς ἦν. Libri autem hactenùs vulgati locum hunc sic repræsentant: ἄρχων δὲ καὶ ἐπιτάκτων εἷς ἦν, &c.

ἐπορεύοντο, παρὰ τούτοις κατέλιπεν, ὡς μηδ᾽ οὗτοι ψιλοὶ ἱππέων ἴοιεν· τοὺς δ᾽ ἄλλους εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν· ὅπως εἴ τι που ἐναντίον αὐτῷ ὑπαντῴη, ὑφ᾽ αὑτῷ ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν μάχοιτο· εἴτε τι που φεῦγον ὀφθείη, ὅπως ἐξ ἑτοιμοτάτου διώκοι. Ἦσαν δὲ αὐτῷ αἰεὶ τεταγμένοι, εἰ δέοι διώκειν, οὕς τε διώκειν δέοι, καὶ οὓς παρ᾽ ἑαυτῷ μένειν· πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν [a] λυθῆναι οὐδέποτε εἴα. Κῦρος μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα· οὐ μέντοι αὐτός γε μιᾷ χώρᾳ ἐχρῆτο, ἀλλ᾽ ἄλλοτε ἀλλαχῆ περιελαύνων ἐφεώρα τε καὶ ἐπεμελεῖτο εἴ του δέοιντο. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον οὕτως ἐπορεύοντο.

Ἐκ δὲ τοῦ Γαδάτα ἱππικοῦ τῶν δυνατῶν τις ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἑώρα αὐτὸν ἀφεστηκότα ἀπὸ τοῦ Ἀσσυρίου, [b] ἐνόμισεν, εἴτι οὗτος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν παρὰ τοῦ Ἀσσυρίου πάντα τὰ Γαδάτα· οὕτω δὴ πέμπει τινὰ τῶν ἑαυτοῦ πιστῶν πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ τὸ Ἀσσύριον στράτευμα, λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ ὅτι, εἰ βούλοιτο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν τὸν Γαδάταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Δηλοῦν δὲ ἐνετέλλετο ὅσην τε εἶχε

pergerent, apud eosdem reliquit, nè ab equitibus hi nudi progrederentur: reliquos in anteriorem partem provehi jussit, quòd et hostes in eâ essent parte: ut si quid uspiam ei se opponeret, cum instructo suo robore dimicaret: sive aliqui conspecti essent, qui fugerent, ut quàm expeditissimè persequeretur. Erant etiam apud eum semper instructi, si persequendum esset, qui persequi deberent, et qui apud eum manere: universos autem ordines dissolvi nunquam patiebatur. Hoc modo Cyrus exercitum ducebat: neque tamen ipse uno tantùm loco utebatur, sed aliàs alibi circumvectus inspectabat, ac si quo *suis* esset opus, *id* curabat. Atque ità quidem exercitus Cyri pergebat.

In equitatu verò Gadatæ quidam ex potentibus viris, cùm eum ab Assyrio defecisse videbat, arbitrabatur se, si quid illi accidisset, omnia quæ possideret Gadatas ab Assyrio impetraturum; itaque quendam de iis qui sibi fidi erant ad Assyrium mittit, et eunti mandat, ut, si jam in agro Gadatæ Assyriorum copias offenderet, diceret Assyrio, posse ab eo et Gadatam et qui essent cum illo capi, si *quidem* insidias *illi* tendere vellet. Præterea indicare jussit, quem copiarum numerum

a λυθῆναι] Editio *Florent.* habet χυθῆναι, quod in margine expressit reddidítque Leunclavius. Verùm ea, quæ vulgatis libris continetur lectio, non ope tantùm MSti Bodl. sed editorum omnium, probatioris notæ, librorum consensu constabilitur.

b Ἐνόμισεν, εἴ τι] In edit. *Ald.* et *Florent.* ἐνόμισεν ὅτι εἴ τι, &c. legitur; vacante scilicet, utì fit, ὅτι ante λαβεῖν: cum alioqui dicendum fuisset ὅτι λήψεται vel λήψοιτο. Ista quidem particula ὅτι nec in MSto Bodl. nec in libris, optimæ notæ, editis exstat: sed sublatam ab aliquo qui pleonasmum ejus supra, p. 256, notatum, cognitum non haberet, non immeritò suspicatur Stephanus, *Append.* de *Dial. Atticâ*, p. 77.

δύναμιν ὁ Γαδάτας, καὶ ὅτι Κῦρος οὐ συνείποιτο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν ᾗ μέλλει προσιέναι ἐδήλωσε. Προσεπέστειλε δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις, ὡς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ τὸ τεῖχος, ὃ ἐτύγχανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ, παραδοῦναι τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ τὰ ἐνόντα· ἥξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, εἰ μὲν δύναιτο, ἀποκτείνας Γαδάταν, εἰ δὲ μή, ὡς σὺν τῷ Ἀσσυρίῳ τὸ λοιπὸν ἐσόμενος. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ ἐδήλωσεν ἐφ' ἃ ἥκοι· ἀκούσας ἐκεῖνος τό, τε χωρίον εὐθὺς καταλαμβάνει, καὶ πολλὴν ἵππον ἔχων καὶ ἅρματα ἐνήδρευεν ἐν κώμαις ἀθρόαις. Ὁ δὲ Γαδάτας ὡς ἐγγὺς ἦν τούτων τῶν κωμῶν, πέμπει τινὰς προερευνησομένους. Ὁ δὲ Ἀσσύριος ὡς ἔγνω προσιόντας τοὺς διερευνήσοντας, φεύγειν κελεύει ἅρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία [a] καὶ ἵππους ὀλίγους, ὡς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. Οἱ δὲ διερευνηταὶ ὡς εἶδον ταῦτα, αὐτοί τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσειον. Καὶ ὃς ἐξαπατηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. Οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ὡς ἐδόκει ἁλώσιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, εὐθέως ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰδόντες, ὥσπερ εἰκός, ἔφευγον· οἱ δ' αὖ, ὥσπερ εἰκός, ἐδίωκον.

Gadatas duceret, quódque Cyrus eum non comitaretur; viam quoque quâ accessurus esset indicavit. Dedit etiam famulis suis mandata, quo fidei plus haberetur ei, ut castellum, quod in agro Gadatæ possidebat, Assyrio cum universis in eo rebus traderent: se venturum quoque aiebat, occiso Gadatâ, si quidem posset; sin autem, velle se tamen deinceps cum Assyrio facere. Is verò, cui datum hoc erat negotii, cùm equitando quàm fieri poterat celerrimè ad Assyrium pervenisset, et cujus rei causâ veniret, exposuisset: auditâ re, castellum ille mox occupat, et cum magno equitum numero et *multis* curribus in vicis *illic* frequentibus insidias locavit. Gadatas, cùm propè ab his vicis abesset, exploratum quosdam præmittit. Assyrius, ut exploratores advenire animadvertit, curros duos trésve, cum paucis equitibus, prodire et fugere jubet, quasi qui et territi et numero pauci essent. Hæc cùm exploratores viderent, et ipsi persequebantur, et Gadatæ signum dederunt. Is deceptus totis viribus insequitur. Assyrii cùm Gadatam capi jam posse putarent, statim ex insidiis surgunt. His Gadatæ milites conspectis, ut par erat, fugiunt: illi contrà, quemadmodùm fieri solet, insequebantur.

a Καὶ ἵππους] Stephano placet ἱππεῖς· quam lectionem interpretes omnes secutos esse dicit. Sed nil mutandum: nam ἵππος eodem planè modo in his paulo post sequentibus, Διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις, &c. pro *equitatu*, seu *equitibus* accipitur. Eidem autem huic versui alium subesse errorem suspicatur Stephanus: ac scribendum esse, ἅτε καὶ ὀλίγους ὄντας, aut tale quid. Nisi potiùs, *pergit Stephanus*, deest adjectivum, quod particula καὶ jungat cum ὀλίγους. Mihi verò nihil deesse videtur.

Καὶ ἐν τούτῳ ὁ ἐπιβουλεύων τῷ Γαδάτᾳ παίει αὐτὸν, καὶ καιρίας μὲν πληγῆς ἁμαρτάνει, τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον, καὶ τιτρώσκει. Ποιήσας δὲ τοῦτο, ἐξανίσταται, ὡς σὺν τοῖς διώκουσι γένοιτο· ἐπεὶ δὲ ἐγνώσθη ὃς ἦν, ὁμοῦ δὴ σὺν Ἀσσυρίοις προθύμως ἐκτείνων τὸν ἵππον, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. Ἐνταῦθα δὴ ἡλίσκοντο μὲν δηλονότι οἱ βραδυτάτους ἵππους ἔχοντες ὑπὸ τῶν ταχίστων· [a] ἦσαν δὲ μάλα πάντες πιεζόμενοι, διὰ τὸ καταπετρύχθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἱ τοῦ Γαδάτα ἱππεῖς· καθορῶσι δὲ τὸν Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι· δοκεῖν δὲ χρὴ ἀσμένως καὶ ἡδέως, ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χειμῶνος, προσφέρεσθαι αὐτούς. Ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν, ὡς δ' ἔγνω τὸ πρᾶγμα, [b] ἔς τε μὲν πάντες ἀντίοι ἤλαυνον, ἀντίος καὶ αὐτὸς ἦγεν ἐν τάξει τὴν στρατιάν· ὡς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι τὸ ὂν, ἐτράπεσαν εἰς φυγὴν, ἐνταῦθα δὴ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε διώκειν τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ εἵπετο σὺν τοῖς ἄλλοις ὡς ᾤετο συμφέρειν. Ἔνθα δὴ καὶ ἅρματα ἡλίσκετο, ἔνια μὲν καὶ ἐκπιπτόντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως· ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἡλίσκετο.

Atque hîc Gadatæ is qui struxerat insidias eum ferit, et à vulnere quidem letali aberrat; sed icto *tamen* humero, vulnus ei inflixit. Hoc cùm patrâsset, discedit, ut persequentibus se conjungeret: agnitus autem quis esset, alacriter unà cum Assyriis equo concitato, regem in persequendo juvat. Atque hîc quidem illi scilicet quibus erant equi tardissimi ab iis capiebantur, qui velocissimos haberent: cúmque jam equites Gadatæ omnes valdè premerentur, quòd itinere confecti essent, Cyrum cum exercitu advenientem conspiciunt: credíque adeò par est eos *tunc* tanquam in portum ex tempestate cum gaudio voluptatéque adpulisse. Cyro primùm res admirationi erat, verùm ubi quid ageretur animadvertit, quamdiu quidem omnes adversi ferebantur, et ipse copias instructas in eos ducebat: cùm autem hostes eo, quod erat, cognito, in fugam versi sunt, ubi tum Cyrus illos, quibus hoc negotii dederat, persequi jussit, et ipse cum cæteris subsequebatur, prout expedire putabat. Ibi verò et currus capti sunt, de quorum nonnullis aurigæ delabebantur, partim dum converterentur, partim aliis modis; aliqui etiam in potestatem ab equitibus intercepti venêre.

a Ἦσαν δὲ, &c.] Ità libri hactenùs editi; nisi quòd *Ald.* et *Florent.* κατατετάπτισθαι pro καταπετρύχθαι perperam exhibeant. Mihi verò in primis placet MSti Bodl. lectio; in quo, sublatâ particulâ δὲ post καθορῶσι, et continuatâ oratione, sic legitur: ἤδη δὲ μάλα πάντες πιεζόμενοι, διὰ τὸ καταπετρύχθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἱ τοῦ Γαδάτα ἱππεῖς καθορῶσι τὸν Κῦρον, &c.

b Ἔς τε μὲν πάντες, &c.] Leunclavius paulò aliter, ἔστε μὲν πάντες ἐναντίοι ἤλαυνον, ἐναντίος καὶ, &c. Nos edit. *Stephan. Eton. Ald. Florent.* secuti sumus. MS. quidem Bodl. habet: ὡς πάντες ἐναντίοι ἤλαυνον, ἐναντίος καὶ, &c. At in orâ eam, quam damus, lectionem exhibet.

Καὶ ἀποκτείνουσιν ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν παίσαντα τὸν Γαδάταν. Τῶν μέντοι πεζῶν Ἀσσυρίων, οἳ ἔτυχον τὸ Γαδάτα χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ τεῖχος κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀποστὰν, οἱ δὲ, ᵃ φθάσαντες εἰς πόλιν τινὰ τοῦ Ἀσσυρίου μεγάλην· ἔνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἅρμασι καὶ τοῖς ἵπποις κατέφευγεν ὁ Ἀσσύριος.

Κῦρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπαναχωρεῖ εἰς τὴν Γαδάτα χώραν· καὶ προστάξας οἷς ἔδει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο ὡς ἐπισκέψαιτο τὸν Γαδάταν, ὅπως ἔχει ἐκ τοῦ τραύματος. Πορευομένῳ δ' αὐτῷ ἤδη ὁ Γαδάτας ἐπιδεδεμένος τὸ τραῦμα ἀπήντα. Ἰδὼν σὲ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἥσθη τε καὶ εἶπεν, Ἐγὼ πρὸς σὲ ἦα ἐπισκεψόμενος πῶς ἔχεις. Ἐγὼ δὲ, εἶπεν ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, σὲ ἐπαναθεασόμενος ἦα, ὁποῖός τις ποτὲ φαίνῃ ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων· ὅστις οὔτ' οἶδ' ἐγὼ ὅ,τι νῦν μοῦ δεόμενος, οὔτε μὴν ὑποσχόμενος γέ μοι ταῦτα πράξειν, οὔτε μὴν εὖ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ (εἴς γε τὸ ἴδιον) οὐδ' ὁτιοῦν, ἀλλ' ὅτι τοὺς φίλους σοι ἔδοξά τι ὀνῆσαι, οὕτως ἐμοὶ προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ ᵇ οἴχομαι, τὸ δ' ἐπὶ σοὶ

Interficiunt etiam cùm alios multos, tum illum ipsum qui Gadatam vulnerârat. Pedites verò Assyrii, qui tunc fortè Gadatæ castellum obsidebant, partim in illam munitionem, quæ à Gadatâ defecerat, fugâ se recipiunt; partim, antevertendo in magnam quandam Assyrii *regis* urbem *se conferunt*; in quam et ipse cum curribus et equis confugerat.

His rebus confectis, Cyrus in regionem Gadatæ recedit; et cùm eos quos oportuit captivis operam dare jussisset, confestim pergit Gadatæ visendi causâ, *cognoscendique* quo pacto se *is* ex vulnere haberet. Illi autem pergenti Gadatas obligato jam vulnere occurrit. Eum Cyrus ut vidit, gavisus est dixítque, Ad te ibam visurus quî valeres. Ego verò, inquit Gadatas, iterum te profectò spectatum veni, ut videam quæ vultûs tui, tali animo præditi *viri*, species sit; qui cùm ipse nesciam quâ nunc in re mei indigeas, nec mihi sanè hæc te facturum promiseris, nec adfectus ullo à me vel tantillo sis beneficio privatim, sed *ideò duntaxat* quòd tibi visus sum amicis aliquid utilitatis adferre, usque adeò alacriter opem tulisti, ut jam me quod adtinet, perierim; quod te,

a Φθάσαντες, &c.] Stephano adsentior, qui repetendum esse ἀπὸ τοῦ κοινοῦ verbum κατέφυγον putat; alioqui videri posset dicendum fuisse ἔφθασαν.

b Οἴχομαι.] De quo verbo sic *Eustath.* ad Il. α', p. 119, λαμβάνεται ποτὲ καὶ ἐπὶ θανάτου—ἐξ οὗ καὶ οἰχόμενος καὶ ἀποιχόμενος ὁ θανών. Soph. *Elect.* v. 145, 146.

Ηλ. Νήπιος ὅστις τῶν οἰκτρῶς
Οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.

Idem, *Ajac.* v. 1146, 1147.

Τευ.—δεινόν γ' εἶπας, εἰ καὶ ζῇς θανών.
Με. Θεὸς γὰρ ἐκσώζει με, τῷ δὲ δ' οἴχομαι.

σέσωσμαι. Οὐ μὰ τοὺς Θεοὺς, ὦ Κῦρε, εἰ ἦν οἷος ἔφυν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπαιδοποιησάμην, οὐκ οἶδα εἰ ἐκτησάμην παῖδά ποτ' ἂν τοιοῦτον περὶ ἐμέ· ἐπεὶ ἄλλους τε οἶδα παῖδας, καὶ τοῦτον τὸν νῦν Ἀσσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τὸν αὐτοῦ πατέρα ἀνιάσαντα, ἢ σὲ νῦν δύναται ἀνιᾷν. Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν ὧδε, Ὦ Γαδάτα, ἦ πολὺ μεῖζον παρεὶς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. Καὶ τί δὴ τοῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Γαδάτας. Ὅτι τοσοῦτοι μὲν Περσῶν, ἔφη, ἐσπούδασαν περὶ σὲ, τοσοῦτοι δὲ Μήδων, τοσοῦτοι δὲ Ὑρκανίων· πάντες δὲ οἱ παρόντες Ἀρμενίων καὶ Σακῶν καὶ Καδουσίων. Καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο, Ἀλλ', ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοὶ, καὶ πλεῖστα τῷ αἰτίῳ τοῦ καὶ τούτους τοιούτους εἶναι. Καὶ ὅπως μέντοι οὓς ἐπαινεῖς τούτους, ὦ Κῦρε, καὶ ξενίσωμεν καλῶς, δέχου τὰ ξένια, οἷα ἐγὼ δύναμαι· ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ θύειν τὸν βουλόμενον, καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα ἀξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβαίνοντων.

salvus sim. Per deos *immortales*, Cyre, etiam si talis essem qualis initio natus sum, liberósque procreâssem, haud scio an filium sic erga me adfectum unquam habiturus fuerim: nam et alios *aliorum* filios novi et hunc ipsum Assyriorum modò regem, multò plus doloris *molestiæque* patri suo adtulisse, quàm tibi jam adferre possit. Ad hæc Cyrus sic respondit, Multò, Gadata, majori certè miraculo prætermisso, me jam admiraris. Et quidnam illud est? ait Gadatas. Quòd, inquit, tot Persæ tibi navârunt operam, tot Medi, tot Hyrcanii; atque *adeò* quotquot adsunt Armenii, Sacæ, Cadusii. Et Gadatas adjecto voto, Verùm his, ait, ô Jupiter, multa dii bona largiantur, et illi qui auctor est ut et hi tales sint. Ut tamen eos, quos tu, Cyre, laudas, egregiè hospitio excipiamus, accipe hæc munera, qualia *quidem* ipse *dare* possum: simúlque permulta adduxit, ut et rem sacram facere, qui vellet, posset, et universus exercitus hospitio exciperetur, pro dignitate illarum rerum, quæ et præclarè gestæ erant et præclarè successerant.

Eadem est significatio τοῦ ὑπάγω, Matt. xxvi, 24. Operæ pretium est notare, quali studio consensúque diversæ gentes omnem in *mortis* mentione δυσφημίαν vitârunt. Hinc enim tum *Hebræi* tum *Arabes* suum הלך, quod propriè *abire, proficisci*, &c. sonat, ad *interitum* etiam significandum adhibent, Quomodo Gen. xv, 2, usurpatum esse videtur: ואנכי הולך ערירי LXX. Interpret. ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτεκνος, h. e. *moriar sine liberis:* et Genes. xlii, 20,———*et non parealis*. Vide Psalm. xlviii, 11. Ejusdem *euphemismi* exempla suppeditat etiam lingua Latina: nam, *Pom. Festo* auctore, *abitionem* antiqui dicebant *mortem*. Rem scilicet ingratam mitiori visum est exprimere vocabulo; atque adeò si quem è vitâ decessisse veteres indicarent, dicebant. *Fuit, Vixit, Abiit.*

Ὁ δὲ Καδούσιος ὠπισθοφυλάκει, καὶ οὐ μετεῖχε τῆς διώξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὔτε ἀνακοινωσάμενος οὔτε εἰπὼν οὐδὲν τῷ Κύρῳ, καταθεῖ τὴν πρὸς Βαβυλῶνα χώραν. Διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ [a] ἀπιὼν ὁ Ἀσσύριος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὗ δὴ κατέφυγε, συντυγχάνει μάλα δὴ συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. Ὡς δ᾽ ἔγνω μόνους εἶναι τοὺς Καδουσίους, ἐπιτίθεται, καὶ τόν τε ἄρχοντα τῶν Καδουσίων ἀποκτείνει, καὶ ἄλλους πολλούς· καὶ ἵππους δὲ πολλοὺς λαμβάνει τῶν Καδουσίων, καὶ ἣν ἄγοντες λείαν ἐτύγχανον ἀφαιρεῖται. Καὶ ὁ μὲν Ἀσσύριος διώξας ἄχρις οὗ ἀσφαλὲς ᾤετο εἶναι, ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δείλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὡς ᾔσθετο τὸ γεγονὸς, ὑπήντα τε τοῖς Καδουσίοις, καὶ ὅν τινα ἴδοι τετρωμένον, ἀναλαμβάνων, τοῦτον μὲν ὡς Γαδάταν ἀπέπεμπεν, ὅπως θεραπεύοιτο· τοὺς δ᾽ ἄλλους συγκατεσκήνου, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔχοιεν συνεπεμελεῖτο, παραλαμβάνων τῶν ὁμοτίμων Περσῶν συνεπιμελητάς (ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ συνεπιπονεῖν ἐθέλουσι) καὶ ἀνιώμενος μέντοι αὐτὸς ἰσχυρῶς δῆλος ἦν· ὡς καὶ τῶν ἄλλων δειπνούντων, ἡνίκα ἤδη ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν

Cadusius autem extremi custos erat agminis, nec hostium persequendorum particeps: qui *tamen* cùm et ipse vellet facinus illustre quoddam edere, neque communicatâ re cum Cyro, neque ad eum delatâ, in regionem Babylonem versùs excurrit. Dispersis verò ipsius equitibus, *rex* Assyrius cùm ex urbe suâ, quò confugerat, proficisceretur, cum instructis egregiè copiis occurrit. Cúmque solos esse hos Cadusios persepisset, impetum in eos facit, et tum Cadusiorum principem interficit, tum multos alios: quin et complures Cadusiorum equos capit, quámque illi fortè tunc agebant prædam, aufert. Et Assyrius quidem *Cadusios* eò usque persequutus, quò tutum esse putabat, reversus est: Cadusii verò primi ad castra circa vesperam salvi pervenerunt. Cyrus ubi rem, sicuti gesta fuerat, cognovit, et obviam Cadusiis prodiit, et quem vulneratum videret, *eum* recipiens, ad Gadatam mittebat, ut curaretur; cæteros in eodem tabernaculo collocabat, studioséque cum aliis *et ipse* dabat operam ut eis necessaria suppeterent, adsumtis in partem curationis *hujus* nonnullis de Persis qui ὁμότιμοι appellantur; (nam in hujusmodi rebus *viri* boni libenter operas suas conjungunt, ipse verò gravem etiam præferebat dolorem; adeò ut cœnantibus aliis, cùm jam *cœnandi* tempus erat, Cyrus etiam tum

a Ἀπιὼν ὁ, &c.] Leunclavio placuit ἐπιὼν οἱ, &c. Nos lectionem damus, quam edit. *Steph. Eton. Ald. Flor.* et MS. Bodl. præ se ferunt. Quin et *Zonaras* pro nobis facit; qui *Annal.* lib. iii, c. 20, rem eandem Xenophontéis ferè verbis, uti solet, persequitur: Ἀπιὼν δὲ ὁ Ἀσσύριος ἐκ τῆς πόλεως οὗ κατέφυγε, συντυγχάνει αὐτοῖς, &c.

τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς, ὀδένα ἑκὼν ἀτημέλητον παρέλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπτης ἐφεώρα, ἢ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς ἦ τὰς θεραπεύοντας. Καὶ τότε μὲν ὅτως ἐκοιμήθησαν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας συνιέναι τῶν μὲν ἄλλων τὰς ἄρχοντας, τὰς δὲ Καδεσίες πάντας, ἔλεξε τοιάδε.

" Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνθρώπινον μὲν τὸ γεγενημένον πάθος. " Τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπες ὄντας, ὀδὲν, οἶμαι, θαυμαστόν. " Ἀξιοί γε μέντοι ἐσμὲν τῷ γεγενημένε τότε πράγματος ἀπο-" λαῦσαί τι ἀγαθὸν, τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾷν ἀπὸ τῆ ὅλε " δύναμιν ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως. [a] Καὶ ὀχὶ " τῦτ', ἔφη, λέγω, ὡς ὀ δεῖ ποτε καὶ ἐλάσσονι ἔτι μορίῳ ἰέναι " ὅπε ἂν δέῃ, ἢ νῦν ὁ Καδέσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἤν τις [b] κοινέμενος " ὁρμᾶται τῷ ἱκανῷ βοηθῆσαι, ἔςι μὲν ἀπατηθῆναι, ἔςι δὲ τῷ " ὑπομένοντι, ἐξαπατήσαντι τὰς πολεμίες, ἄλλοσε τρέψαι ἀπὸ " τῶν ἐξεληλυθότων· ἔςι δὲ, ἄλλα παρέχοντα πράγματα " τοῖς πολεμίοις, τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν· καὶ ὅτω μὲν " ὀδ' ὁ χωρὶς ὢν ἀπέςαι, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τῆς ἰσχύος· ὁ δὲ

cum ministris ac medicis neminem suâ quidem sponte neglectum relinqueret, sed vel ipsemet suis oculis inspiciebat *omnes*, vel, ipse si hoc perficere non posset, palam mitteret qui *eorum* curam gererent. Ac tum quidem ità se quieti dederunt: primâ autem luce cùm per præcones reliquorum quidem duces, Cadusios verò universos convenire jussisset, talia quædam verba fecit:

" Humanum est, socii, *nobis* quod accidit. Nam eos, homines qui " sint, errare; minimè, meâ quidem sententiâ, mirum est. Verùm " par est fructum nos ut aliquem ex eo quod contigit capiamus, " *nimirum* utì discamus copias, hostium quæ sint copiis imbecilliores, ab " exercitu toto nunquam avellendas esse. Neque hoc dico, ait, non de-" bere *aliquem* etiam minori cum agmine illuc unquam proficisci " quò sit opus, quàm illud fuerit, cum quo Cadusius modò exiit: " sed si quis re cum illo communicatâ, qui satìs virium ad opem " ferendam habeat, egreditur, fieri quidem posse ut decipiatur; at *illud* " *etiam* fieri posse, ut is qui remanet, hostes fallendo ab iis, qui " egressi sunt, avertat: quin et alia hostibus negotia facessendo, ami-" cos in tuto collocare potest: atque ità *fiet*, *ut* nè quidem is, qui seor-" sùm fuerit *à cæteris*, absit; sed ab *exercitûs* robore pendeat: qui verò

a. Καὶ ὀχὶ τῦτ', &c.] Vocem penultimam admonitu edit. *Steph. Eton.* et *Flor.* in cæteris prætermissam, restituimus. Quam lectionem probat etiam *Muretus*.

b Κοινέμενος.] Editiones *Ald.* et *Flor.* κινέμενος perperam exhibent. *Muretus* κοινωσάμενος adfert. Sed præferenda videtur ea scriptura, quæ majorem cum κινέμενος affinitatem habet. Itaque Stephanus et Leunclavius omninò rectè reposuerunt κοινέμενος, quod in MSto Bodl. et edit. etiam *Eton.* legitur.

" ἀπελθὼν μὴ ἀνακοινωσάμενος ὅπου ἂν ᾖ, οὐδέν τι διάφορον " πάσχει ἢ εἰ μόνος ἐςρατεύετο. Ἀλλ' ἀντὶ μὲν τούτου, ἔφη, ἢν " θεὸς θέλῃ, ἀμυνούμεθα τοὺς πολεμίους οὐκ εἰς μακράν. Ἀλλ' " ἐπειδὰν τάχιςα ἀριςήσητε, ἄξω ὑμᾶς ἐγὼ ἔνθα τὸ πρᾶγμα " ἐγένετο· καὶ ἅμα μὲν θάψομεν τοὺς τελευτήσαντας, ἅμα δὲ δείξο- " μεν τοῖς πολεμίοις, ἔνθα κρατῆσαι νομίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλους " αὐτῶν κρείττους, ἢ θεὸς θέλῃ· [a] καὶ ὅπως γε μηδὲ τὸ χωρίον " ἡδέως ὁρῶσιν, ἔνθα κατέκαινον ἡμῶν τοὺς συμμάχους· ἢν δὲ " μὴ ἀντεπεξίωσι, [b] καύσωμεν αὐτῶν τὰς κώμας, καὶ δῃώσωμεν " τὴν χώραν· ἵνα μὴ ἃ ἡμᾶς ἐποίησαν ὁρῶντες εὐφραίνωνται, ἀλ- " λὰ τὰ ἑαυτῶν κακὰ θεώμενοι ἀνιῶνται. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, " ἔφη, ἀριςᾶτε ἰόντες, ὑμεῖς δὲ, ὦ Καδούσιοι, πρῶτον μὲν " ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἕλεσθε ᾗπερ ὑμῖν νόμος, ὅςις " ὑμῶν ἐπιμελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἤν τι προσ- " δέησθε· ἐπειδὰν δὲ ἕλησθε καὶ ἀριςήσητε, πέμψατε πρὸς " ἐμὲ τὸν αἱρεθέντα." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξαν· ὁ δὲ Κῦ- ρος, ἐπειδὴ ἐξήγαγε τὸ ςράτευμα, καὶ κατέςησεν εἰς τάξιν, τὴν ᾑρημένον ὑπὸ τῶν Καδουσίων, ἐκέλευσε πλησίον αὐτοῦ ἄγειν

" discesserit, neque *cum aliquo* communicaverit quò iturus sit, illi nihil " diversi accidit, quàm si solus expeditionem susceperit. At enim pro " *facinore* hoc, volente deo, hostes brevi ulciscemur. Sed cùm primùm " pransi fueritis, eò vos ego ducam ubi res est gesta; simúlque mortuos " sepeliemus, simul hostibus, si deus volet, ostendemus, illic alios ipsis " esse potiores, ubi se superiores evasisse censent: atque etiam *efficie-* " *mus*, ut nè locum quidem illum libenter intueantur, nostros ubi socios " interemerunt: sin adversi non prodierint, incendemus eorum vicos, " agrúmque populabimur; nè lætitiam ex conspectu eorum, quæ in nos " patrârunt, capiant; sed intuentes mala propria mœrore adficiantur. " Itaque vos, inquit, alii pransum ite: vos autem, Cadusii, primùm hinc " digressi, more vestro vobis aliquem ipsis in principem eligite, qui cum " diis ac nobis vestri curam gerat, ubicunque opus fuerit: *hunc* ubi dele- " geritis ac pransi fueritis, delectum ad me mittite." Atque hæc illi fe- cerunt: Cyrus autem postquam copias eduxisset, suúmque illi, qui à Ca- dusiis fuerat delectus, in acie locum tribuisset, jussit *eum* propter se *suorum*

a Καὶ ὅπως, &c.] Est ἔλλειψις Ἀττικὴ· et subaudiendum videtur φρόντιζομεν, vel aliud verbum simile. Adverbium autem illud jam supra, lib. i, p. 25, et lib. v, p. 260, (ubi ὅρα, σκόπει vel μελέτω σοι subintelligi oportet) et alibi passim ἐλ- λειπτικῶς usurpatum videre est.

b Καύσωμεν, &c.] Sic in libris hacte- nus vulgatis scribitur: MS. autem Bodl. repræsentat καύσομεν——καὶ δῃώσομεν, quod mihi quidem magis arridet.

τὴν τάξιν, Ὅπως, ἔφη, ἢν δυνώμεθα, ἀναθαῤῥύνωμεν τὲς ἄνδρας. Οὕτω δὴ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔθαπτον μὲν τὲς Καδεσίες, ἐδήεν δὲ τὴν χώραν. Ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ἀπῆλθον τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς πολεμίας ἔχοντες πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα.

Ἐννοήσας δ' ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεςηκότες, ὄντες πλησίον Βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῇ, ὅπως ὅσους τε τῶν πολεμίων ἀφίῃ, καὶ τέτες ἐκέλευε λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν λέγοντα ταῦτα, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἐᾷν τὲς ἐργαζομένες τὴν γῆν, καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ ἐκεῖνος βούλοιτο ἐᾷν ἐργάζεσθαι τὲς τῶν πρὸς αὐτὸν ἀφεςηκότων ἐργάτας. Καίτοι, ἔφη, σὺ μὲν, ἢν καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγες τινὰς κωλύσεις· (ὀλίγη γάρ ἐςι γῆ ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφεςηκότων), ἐγὼ δὲ πολλὴν ἄν σοι γῆν ἐῴην ἐνεργὸν εἶναι. Εἰς δὲ τὴν τῦ καρπῦ κομιδὴν, ἢν μὲν πόλεμος ᾖ, ὁ κρατῶν μὲν, οἶμαι, κομίσεται· ἢν δὲ εἰρήνη γένηται, δηλονότι σὺ, ἔφη. Ἢν μέντοι τὶς ἢ τῶν ἐμῶν ὅπλα ἀνταίρηταί σοι, ἢν τῶν σῶν ἐμοὶ, τέτους, ἔφη, ὡς ἂν δυνώμεθα, ἑκάτεροι ἀμυνέμεθα. Ταῦτα ἐπιςείλας τῷ κήρυκι ἀπέπεμπεν. Οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ἐπεὶ ἤκεσαν ταῦτα, πάντα ἐποίεν πείθοντες τὸν βασιλέα

aciem ducere, Quò illorum, inquit, si quidem poterimus, rursum excitemus animos. Atque ità *quidem* proficiscebantur: cúmque *ad locum* pervenissent, et Cadusios sepeliebant, et agrum populabantur. His rebus confectis, commeatum ex hostico secum ferentes, in *regionem* Gadatæ reversi sunt.

Cùm autem ad animum *Cyro* accidisset, futurum, ut qui ad se defecerant, quòd prope Babylonem essent, miserè adfligerentur, nisi præsens ipse semper adesset, idcircò tum eos, quotquot ex hostibus dimittebat, Assyrio dicere jussit, tum ipse caduceatorem misit qui ad eum hæc deferret: se *nempe* paratum agricolis parcere, nullâque *hos* adficere injuriâ, si *quidem* et ille eorum, qui ad se defecissent, agricolis, suas ut operas facerent, permittere vellet. Ac tu quidem, ait, etiamsi prohibere possis, non nisi paucos prohibebis: (nam eorum, qui ad me defecerunt, exiguus est ager) ego verò permitterem, amplam tibi regionem cultam esse. Quod autem ad fructus colligendos adtinet, si quidem bellum fuerit, is qui potentior est, meâ sententiâ, *hos* colliget: sin pacem *inter nos* fecerimus, tu scilicet *colliges*, ait. Si quis verò vel meorum adversùs te arma sumpserit, vel tuorum adversùs me, ab his, inquit, pro virili pœnas uterque reposcemus. His cum mandatis caduceatorem dimisit. Assyrii verò, cùm hæc audîssent, omni studio à rege

συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὁτισμικρότατον τοῦ πολέμου λιπεῖν. Καὶ ὁ Ἀσσύριος μέντοι, εἴτε ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πεισθεὶς, εἴτε καὶ αὐτὸς οὕτω βουληθεὶς, συνήνεσε ταῦτα· [a] καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι, τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δ' ὁπλοφόροις πόλεμον. Ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐργατῶν διεπέπρακτο ὁ Κῦρος· τὰς μέντοι νομὰς τῶν κτηνῶν τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐκέλευσε καταθέσθαι, εἰ βούλοιντο, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ· τὴν δὲ τῶν πολεμίων [b] λείαν ἦγον ὁπόθεν δύναιντο, ὅπως εἴη ἡ [c] στρατεία ἡδίων τοῖς συμμάχοις. Οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι, οἱ αὐτοὶ, καὶ ἄνευ τοῦ λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια· ἡ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων τροφὴ κουφοτέραν τὴν στρατείαν ἐδόκει παρέχειν.

contendebant, ut in his *Cyro* accederet, ac quàm minimum belli reliquum faceret. Assyrius verò, sive quòd ei gens sua persuaserat, sive quod ipse sic vellet, hæc comprobavit: pactísque *adeò* convenit, ut cum agricolis pax esset, cum armatis bellum. Hæc igitur de agricolis perfecit Cyrus; jumentorum quidem pascua amicos suos, si vellent, in ditione suâ collocare jussit; hostium verò prædam agebant undecunque poterant, ut militia sociis jucundior esset. Nam tametsi commeatus pararetur nullus, *tamen* eadem pericula *proposita erant:* at militiam leviorem efficere videbatur alimenta ex hostium *regione quærendi ratio.*

a Καὶ ἐγένοντο, &c.] Eadem consuetudo apud *Indos* belli tempore servari solebat, referente *Diodor. Sic.* lib. ii, p. 122. Συμβάλλονται δὲ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, καὶ τὰ νόμιμα πρὸς τὸ μηδέποτε λιμὸν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς. Παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οἱ πολέμιοι καταφθείροντες τὴν χώραν, ἀγεώργητον κατασκευάζουσι· παρὰ δὲ τούτοις τῶν γεωργῶν ἱερῶν καὶ ἀσύλων ἐωμένων, οἱ πλησίον παρατάξεων γεωργοῦντες ἀνεπαίσθητοι τῶν κινδύνων εἰσίν. Ἀμφότεροι γὰρ οἱ πολεμοῦντες ἀλλήλους μὲν ἀποκτείνουσιν ἐν ταῖς μάχαις, τοὺς δὲ περὶ τὴν γεωργίαν ὄντας ἐῶσιν ἀβλαβεῖς, ὡς κοινοὺς ὄντας ἁπάντων εὐεργέτας, &c.

b Λείαν ἦγον, &c.] Ità clarè MS. Bodl. editíque omnes. Leunclavius autem conjicit legendum et distinguendum sic, τὴν δὲ τῶν πολεμίων, λείαν ἄγειν, videlicet, ἐκέλευσε. Voces verò τὴν δὲ non conjungit cum λείαν, sed illud præcedens nomen hoc modo repetit, τὴν δὲ ἐπικράτειαν τῶν πολεμίων ἐκέλευσε λείαν ἄγειν. *Nam alioquin,* inquit, *hostium prædam abducere, parum convenienter dicitur, et ambiguè.* Quod ad mutationem τοῦ ἦγον in ἄγειν adtinet, haud pœnitenda forsan est emendatio. At de constructione verborum illi nequaquam adsentior; nam, τῶν πολεμίων λείαν ἄγειν, rectè dicitur, qui *prædam de hostibus captam agit.* Simili prorsùs loquendi modo utitur *Herod.* lib vii, c. 8, *edit. Oxon.* Τί γὰρ ἦν ὄφελος βαρβάρων, ἀναιρουμένων;——ἢ λείας αἰχμαλώτους ἀπάγειν τῶν ἐχθρῶν, γυμνοῦντα καὶ τὰς οὐσίας ἀφαιρούμενον τῶν οἰκείων; ubi, nisi omnia me fallunt; parum feliciter rem gessit interpres ille sermonis, si diis placet, elegantiæ studiosus; quem tamen miro sanè consensu editores *Herodi*, secuti sunt. At se sistat *Politianus*; téque penes, lector, de versione sit arbitrium: *Quid enim proderat Barbaros interimi? Quid prædam aut captivos abactos, si suis fortunis Romanæ ditionis mortales quotidie despoliabantur?*—Ego verò locum sic verto:—*vel cum captivam hostium prædam abducere, suos qui facultatibus exueret spoliarétque?* nec non Thucyd. lib vi, p. 406. Καὶ Ἀργεῖοι μετὰ ταῦτα ἐσβαλόντες ἐς τὴν Θυρεᾶτιν ὅμορον οὖσαν, λείαν τῶν Λακεδαιμονίων πολλὴν ἔλαβον, ἣ, &c.—*magnam Lacedæmoniorum prædam ceperunt,* &c.

c Στρατεία] Ità rectè in edit. *Steph. Eton.* et MS. etiam Bodl. scribitur; et pauld post στρατείαν. Cæteri autem libri στρατιὰ et στρατιὰν perperam exhibent.

Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἤδη ὡς ἀπιὼν, παρῆν ὁ Γαδάτας ἄλλα τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα φέρων καὶ ἄγων, ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλου, ϗ ἵππους γε πολλοὺς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων, οἷς ἠπιστήκει διὰ τὴν [a] ἐπιβουλήν. Ὡς δ' ἐπλησίασεν, ἔλεξεν ὧδε, Ὦ Κῦρε, νῦν μέν σοι ἐγὼ ἄγω ταῦτα, ἵνα ἐν τῷ παρόντι χρῇ αὐτοῖς ἄν τι δέοι. Νόμιζε δ', ἔφη, καὶ τἄλλα πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ εἶναι. Οὔτε γάρ ἐστιν, οὔτ' ἔσται ποτὲ, ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φύντι καταλείψω τὸν ἐμὸν οἶκον· ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευτῶντι πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον γένος ϗ ὄνομα. Καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, (ὄμνυμί σοι τοὺς θεοὺς, οἳ ϗ ὁρῶσι πάντα ϗ ἀκούουσιν) οὔτε ἄδικον, οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν οὔτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας, ἔπαθον. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν αὑτοῦ τύχην, ϗ οὐκέτι ἠδυνήθη πλείω εἰπεῖν.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, τοῦ μὲν πάθους ᾤκτειρεν αὐτὸν, ἔλεξε δὲ ὧδε, Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, εὐνουστέροις δοὺς αὐτοὺς, [b] ἢ οἳ νῦν σοι εἶχον, ὡς ἔοικεν· ἐγώ τε (ὃ δὴ πάλαι ἐπεθύμουν) τὸ Περσῶν ἱππικὸν θᾶττον ἐκπληρώσω εἰς τοὺς μυρίους ἱππέας· τὰ δὲ ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγαγὼν φύλαττε, ἔφη,

Cùm autem Cyrus se jam ad discessum pararet, aderat Gadatas cùm alia dona multa variáque adferens adducénsque, velut ex amplâ copiosâque domo, tum permultos equos suis equitibus ademptos, quibus *jam* propter *illas* insidias fidem non habebat. Ubi propiùs accessisset, ità loquutus est, Hæc ego jam ad te adduco, Cyre, ut iis in præsenti si quid opus sit utaris. Existimes verò, inquit, *velim*, etiam alia, mea quæ sunt, esse tua. Quippe nemo est, nec erit unquam, cui ex me nato domum ego meam relicturus sim: sed necesse est, inquit, me moriente, mecum et genus nostrum et nomen extingui. Atque hæc, Cyre, sum perpessus, ait, (deos juratus testor, qui et vident et audiunt omnia) cùm tamen nihil injustum, nihil turpe, neque dixerim, neque fecerim. Simúlque hæc dicens, suam cum lacrimis deploravit fortunam, neque loqui plura potuit.

Quibus auditis Cyrus calamitatem ejus miseratus, atque his verbis usus est, Equidem equos, ait, accipio: tuæ enim utilitati consulam, hominibus eos dando majori te benevolentiâ prosequentibus, quàm quorum modò erant, uti *quidem* adparet: et Persicum equitatum (id quod jamdudum expetiverim) celeriter explebo ad decem equitum millia: reliquas autem pecunias opésque tecum avectas servato, inquit,

a Ἐπιβουλήν] Vide supra p. 282.

b Ἢ οἳ νῦν, &c.] Sic restituimus partim ex MSto Bodl. editionéque *Flor.* in quibus scribitur ἢ οἱ νῦν, &c. partim ex conjecturâ Stephani; qui, re quidem ipsâ duce, illud οἱ in οἳ mutandum statuit. In aliis verò libris editis, omissâ prorsùs voculâ istâ, legitur, ἢ νῦν σοι, &c.

ἐς' ἂν με ἴδῃς ἔχοντα, ὥστε σὲ μὴ ἡττᾶσθαι ἀντιδωρέμενον. εἰ δὲ πλείω μοι δὲς ἀπίοις, ἢ λαμβάνων παρ' ἐμὲ, μὰ τὲς θεὲς ἐκ οἶδ' ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνεσθαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Γαδάτας εἶπεν, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιςεύω σοι (ὁρῶ γάρ σου τὸν τρόπον)· φυλάττειν μέντοι ὅρα εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. Ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ Ἀσσυρίῳ, καλλίςη δὴ ἐδόκει εἶναι ἡ τε ἐμε πατρὸς κτῆσις· (τῆς γὰρ μεγίςης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς ἐσα, ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαί ἐςιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν· ὅσα δὲ ἐνοχλεῖσθαι, οἴκαδε δεῦρο ἀπιόντες τέτων ἐκποδὼν ἦμεν) νῦν δ' ἐπεὶ ἐχθροί ἐσμεν, [a] δῆλον ὅτι ἐπειδὰν σὺ ἀπέλθῃς καὶ αὐτοὶ ἐπιβουλευσόμεθα, καὶ ὁ οἶκος ὅλος· καὶ οἶμαι, λυπηρῶς βιωσόμεθα, ὅλως τὲς ἐχθρὲς καὶ πλησίον ἔχοντες, καὶ κρείττους ἡμῶν αὐτῶν ὁρῶντες. Τάχ' ἐν εἴποις ἂν, καὶ τί δὴ ταῦτα ἐκ ἐνενόεν πρὶν ἀποςῆναι; Ὅτι, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχή μου, διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι, ἐ τὸ ἀσφαλέςατον σκοπεσα διῆγεν, ἀλλ' ἀεὶ τετο κύεσα, ἆρά ποτε ἔςαι ἀποτίσασθαι τὸν ϗ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς διατελεῖ μισῶν ἐκ ἤν τις τι αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἤν τινα ὑποπτεύσῃ βελτίονα ἑαυτε εἶναι. Τοιγαρεν, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὤν,

donec *tantum* me habere videris, ut remunerando te non sim inferior: quòd si ità abeas ut plura mihi des, quàm à me acceperis; nescio profectò, quo pacto *facere* possim, ut pudore non adficiar. Ad ea Gadatas, Equidem hæc tibi credo, ait (nam ingenium tuum video): verùm consideres, an *satis* ad hæc conservanda sim idoneus. Etenim quamdiu Assyrio amici eramus, paterna sanè possessio pulcherrima esse videbatur: (quippe cùm ad urbe maximâ Babylone prope absit, quæcunque commoda ex urbe amplâ percipi possunt, hisce *omnibus* fruebamur; quæcunque autem molestiam *nobis* exhibere poterant, ab his domum huc profecti longè aberamus) nunc cùm inimici simus, manifestum est, ubi tu discesseris, futurum, ut et nobis et toti domui *nostræ* insidiæ struantur; atque *adeò*, meâ sententiâ, vitam cum dolore *miseriâque* degemus, qui et omninò vicinos habituri simus hostes, eósque nobis ipsis potentiores conspecturi. Fortassè dixeris, cur ista non cogitârim priùs, quàm deficerem? Quia, Cyre, animus meus propter acceptam injuriam et iram, non quod esset tutissimum considerabat, sed hoc perpetuò parturiebat; ecquando licebit ulcisci hominem et diis et hominibus invisum, qui non desinit odisse, non si quis eum lædat, sed si quem se præstantiorem suspicetur. Itaque, utì opinor, cùm malus ipse sit,

a Δῆλον ὅτι, &c.] Scriptura hæc est MSti Bodl. editionísque *Eton.* eam Stephanus quoque vulgatæ illi, δηλονότι, hoc loco anteponendam vidit.

πᾶσι πονηροτέροις ἑαυτοῦ συμμάχοις χρήσεται. Ἢν δέ τις ἄρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῇ, θάῤῥει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ἀρκέσει τοῦτο μηχανώμενος, [a] ὡς ἀνέλῃ τὸν αὑτοῦ βελτίονα. [b] Τοῦ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾷν, καὶ σὺν τοῖς πονηροῖς ῥᾳδίως, οἶμαι, κρείττων ἔσται.

Ἀκούσαντι τῷ Κύρῳ ταῦτα ἔδοξεν ἄξια ἐπιμελείας λέγειν· καὶ εὐθὺς εἶπε, Τί οὖν, ἔφη, ὦ Γαδάτα, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποίησας, ὅπως ἄν σοι εἴη ἀσφαλῶς χρῆσθαι, ὁπόταν εἰς αὐτὰ ἴῃς· αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα ἢν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν ἡμῖν ὦσιν, οὗτός σε φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ τοῦτον; Ὅ,τι δὲ ἡδύ σοι ὁρᾷν τῶν σῶν ἢ ὅτῳ συνὼν χαίροις ἔχων, σὺν ἐμοὶ πορεύου. Καὶ σύ τ᾽ ἂν ἐμοὶ, ὥς γε μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμος εἴης, ἐγώ τέ σοι, ὡς ἂν δύνωμαι, πειράσομαι. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν, Ἆρ᾽ οὖν, ἔφη, δυναίμην ἂν συσκευασάμενος φθάσαι, πρίν σε ἐξιέναι; βούλομαι γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ᾽ ἐμαυτοῦ. Ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, [c] φθάσεις μέντοι.

omnes *etiam* se deteriores socios habebit. Quòd si quis *inter hos* eo præstantior visus fuerit, certus esto, Cyre, nequaquam tibi adversùs *ejusmodi* virum egregium dimicandum esse, sed illius industria ad hoc machinandum sufficiet, quonam *videlicet* pacto se præstantiorem è medio tollat. Verùm ut mihi molestus sit, *in eo*, quamvìs mali *ignavique* sibi adsint socii, facilè superior est, ut opinor, futurus.

Hæc cùm Cyrus audìsset, visus est ei digna consideratione dicere: atque *adeò* statim, Quid ergò, inquit, Gadata, nonne castella præsidiis munìisti, quò tutò iis uti tibi liceat, cùm ea fueris ingressus; ipse verò *nonne* nobiscum es in expeditione, ut si dii perinde ac modo nobiscum fuerint, hic te metuat, non tu ipsum? Quin tu, tecum habens quidquid tuorum adspectu tibi jucundum sit, aut cujus consuetudine delecteris, mecum proficiscitor. *Nimirum* et tu mihi, ut equidem arbitror, admodùm usui fueris, et esse tibi ego conabor, ut potero. Hæc Gadatas cùm audìsset, respiravit ac dixit, Num possim res meas citiùs colligere, quàm tu discedas? nam et matrem, ait, mecum abducere volo. Poteris, inquit, profectò citiùs:

a Ὡς ἀνέλῃ.] Ità editio *Etonensis*. MS. Bodl. pauld aliter, ἕως ἀνέλῃ. Edit. *Flor.* ὡς ἀπολέσῃ quod glossam prorsùs sapit. *Ald.* autem *Steph.* et *Leuncl.* dant ἕως ἂν ἕλῃ. Horum tamen uterque probat, locíque ratio postulat, scripturam quam recepimus. Illud ἕως certè si retineatur (ut sensus fit, *idoneus ad hoc machinandum, donec*, &c. tunc) utì rectè notat Stephanus, non videbitur dicere ad *hoc machinandum* quod videlicet sequitur, *quo pacto hominem*, &c. Sed aliud quidpiam quod præcesserit. Atqui nihil in præcedentibus, ad quod illud τοῦτο referri queat, inveniemus.

b Τοῦ μέντοι, &c.] Sic libri editi pariter et MSti Bodl. Leunclavio tamen ea lectio non satisfacit. Sic autem rectiùs scribi posse putat, Τῷ μέντοι, &c. Mihi magis arridet vulgata lectio.

c Φθάσεις.] Ità MS. Bodl. editíque libri omnes, præter unum *Etonensem*, in quo mendosè legitur φθάσῃς.

ἐγὼ γὰρ ἐπισχήσω ἔστ' ἂν καλῶς σὺ φῇς ἔχειν. Οὕτω δὴ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, [a] ἐφύλαξε μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ἃ ὠχυρώσατο, συνεσκευάσατο δὲ πάντα ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας καλῶς οἰκοῖτο. Ἤγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτοῦ τῶν τε πιστῶν, οἷς ἥδετο, καὶ ὧν ἠπίστει πολλοὺς, ἀναγκάσας τοὺς μὲν αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἄγειν, τοὺς δὲ καὶ [b] ἀδελφὰς, ὡς δεδεμένους τούτοις κατέχοι αὐτούς. Καὶ τὸν μὲν Γαδάταν ὁ Κῦρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔχων ᾔει, καὶ ὁδῶν φραστῆρα καὶ ὑδάτων καὶ χιλοῦ καὶ σίτου, ὡς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις [c] στρατοπεδεύοιτο.

etenim subsistam, donec tibi commodum esse dixeris. Itaque digressus inde Gadatas, castellis quæ communierat, unà cum Cyro præsidia imposuit, et omnia quibus ampla domus instrui commodè posset, collegit. Prætereà suorum complures secum abducebat, tum fidos, quibus delectabatur, tum quibus diffidebat; quorum alios cogebat secum uxores ducere, alios sorores, ut his *quasi vinculis* eos constrictos teneret. Itaque Cyrus cum Gadatâ iisque qui circum se essent, abibat; qui et index ei viarum esset, et aquarum, et pabuli, et frumenti, ut castra semper locis in uberrimis haberet.

a Ἐφύλαξε μὲν, &c.] Ità quidem locus hic conspirante editorum exemplarium consensu solet exprimi. Mihi verò impensiùs placet hæc MSti Bodl. lectio,—ἀπελθὼν, φύλαξι μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ὠχυρώσατο,——suffragante, uti opinor, ipsâ Cyri oratione; qui suprà paulò Gadatam sic adfatus est, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἰχυρὰ ἐποίησας,——ubi τὰ τείχη φυλακῇ ἰχυρὰ ποιεῖν, idem videtur esse, atque id quod φύλαξι τὰ τείχη ὀχυροῦσθαι hoc in loco significat. Hanc porrò emendationem laudat etiam *Muretus;* nullo tamen, eam unde hauserat, indicato libro.

b Ἀδελφὰς, &c.] Aldus et Leuncl. legunt ἀδελφούς· hic tamen in versione suâ receptam lectionem sequitur, quam tum MS. Bodl. tum cæteri libri editi, adsentientibus *Gabrielio* et *Philelpho*, præstant. Illud autem ἀδελφοὺς ab imperitiâ librariorum primò manâsse puto, qui cùm genus pronominis, τούτοις, observâssent, nomen antecedens aliquod masculini etiam generis haud dubiè præcessisse perperam autumarent. Atticorum verò moris est masculinis uti pro fœmininis; *Sophoc.* Elect. v. 615, 616.

Ἥτις τοιαῦτα τὴν τεκοῦσαν ὕβρισε,
Καὶ ταῦτα τηλικοῦτος;——

pro τηλικαύτη· loquitur enim de Electrâ Clytemnestra. Similiter paulò post, Noster: τὼ γυναῖκε, pro τὰ—Vide tamen, si libet, Cl. *Barn.* ad Hom. Il. ε', v. 778, et ad Eurip. Hippol. v. 387. *Achill. Tat.* p. 143, edit. Lugd. Bat. οὐδεὶς γυνή. Quanquam hîc σχῆμα forsan, quod dicitur, πρὸς τὸ σημαινόμενον locum habere queat; adeò ut τούτοις ad nomen in δεδεμένους inclusum, v. g. δεσμοῖς, referatur. Haud absimili modo Noster paulò post adhibet relativum αὐτοῖς,——ᾤόμην καὶ βούλεσθαι ἄν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ἐπιδείξῃς αὐτοῖς τὸ, &c. ubi αὐτοῖς respicit nomen aliquod in voce πόλεως subintellectum, v. g. ἐκείνοις, vel Βαβυλώνιος, vel aliud his simile. Conf. Joh. viii, 44, ubi pronomen αὐτοῦ, uti rectè notavit Cl. *Blackwall* Sacr. Class. p. 95, respicit, τοῦ ψεύδους, ex nomine ψεύστης, sub quo latet, nullo negotio colligendum. Similiter Rom. x, 5, admonente loci sententiâ, illud αὐτὰ ad ἐντάλματα τοῦ νόμου (quæ licèt non disertè scripserit, voluit tamen apostolus) referendum videtur.

c Στρατοπεδεύοιτο.] Ità rescripsimus admonitu Leunclavii et MSti Bodl. in quo totus hic locus sic repræsentatur:——καὶ σίτου, ὡς εἴη ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις στρατοπεδεύεσθαι. Rectius erit, si vel scribas ὡς sine accentu, vel in ὥστε mutes, et legat ὥστ' ἀεὶ, &c. Illam verò nostram emendationem confirmant *Philelphus* et *Gabrielius:* qui, in loco vertendo, utuntur verbis *castrametari*, et *castra facere*. In vulgatis hactenùs libris perperam legitur στρατεύοιτο.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα τὴν τῶν Βαβυλωνίων πόλιν, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδὸς, ἣν ᾔει, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν, καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάταν, ἠρώτα εἰ ἄλλη ὁδὸς εἴη, ὥστε μὴ πάνυ πλησίον ἄγειν τοῦ τείχους. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Εἰσὶ μὲν, ὦ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί· ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ᾤομην καὶ βούλεσθαι ἄν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ἐπιδείξῃς αὐτοῖς τὸ στράτευμα, ὅτι σοὶ ἤδη πολύ τε ἐστὶ καὶ καλόν· ἐπεὶ καὶ ὅτε ἔλαττον εἶχες, προσῆλθές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος, καὶ ἐθεῶντο [a] ὑμᾶς οὐ πολλοὺς ὄντας· νῦν δὲ καὶ εἰ παρεσκευασμένος τε ἐστὶν, [b] ὥσπερ πρὸς σὲ εἶπεν ὅτι παρασκευάσοιτο ὡς μαχούμενος, οἶδα ὅτι ἰδόντι αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν, πάλιν ἀπαρασκεύαστα τὰ αὐτοῦ φανεῖται.

Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θαυμάζειν ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺ μείονα ἔχων στρατιὰν ἦλθον, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσήγαγον· νῦν δὲ πλείω δύναμιν ἔχων οὐκ ἐθέλω ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη ἄγειν. Ἀλλὰ γὰρ μὴ θαύμαζ', ἔφη· οὐ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι προσάγειν τε καὶ [c] παράγειν. Προσάγουσι

Cùm verò pergens iter Babyloniorum urbem adspiceret, atque ei via, quâ incedebat, ducere propter ipsa urbis mœnia videretur, arcessito Gobyrâ Gadatâque, aliáne via esset interrogabat, ut tam prope ad mœnia *copias* non ducerent. Et Gobryas, Sunt, inquit, domine, permultæ quidem viæ: sed existimabam equidem te quàm proximè jam ad urbem iter facere velle, quò ipsis commonstrares exercitum tibi nunc et magnum esse et præclarum: nam cùm etiam tibi minor esset, ad murum ipsum accessisti, et vos *illi* haud multos numero spectabant: nunc autem tametsi paratus si *Assyrius* tibi quemadmodùm dixit ipsum ad pugnandum se parare, scio futurum ut, si copias tuas conspexerit, imparata rursùs ipsi sua videantur.

Ad hæc Cyrus ait, Videris mihi, Gobrya, mirari, quòd id temporis quo multo cum minori exercitu veni, ad ipsa usque mœnia duxerim; nunc majoribus copiis instructus *eas* ducere sub muros nolim. Verùm nè mireris, ait; non enim idem est adducere, et præterducere. Omnes

a Ὑμᾶς] Ità Stephanus et editio *Eton.* at alii libri minùs, utì quidem videtur, commodè, ἡμᾶς exhibent. Vide p. 263.

b Ὥσπερ πρὸς σὲ, &c.] Vide suprà p. 268.

c Παράγειν] Gabrielius ex vetusto quodam exemplari adfert ἀπάγειν pro quâ lectione facit ἀπάγουσι, quod mox, paucis interjectis, sequitur. At in hunc locum *transeundi* seu *prætereundi* significatio aptiùs quadrat, ut idem valeat, atque illa, παρὰ πόλιν ἄγειν, quæ, mutatâ per tmesin loquendi formâ, extant lib. i, p. 74. Quare contra aliorum exemplarium fidem nihil muto. De usitatâ verbi hujus apud Tacticos significatione consule quæ notavimus lib. ii, p. 113.

μὲν γὰρ ἅπαντες, οὕτω ταξάμενοι, ὡς ἂν οἴωνται ἄριστα μάχεσθαι· ἀπάγουσι μέντοι οἱ σώφρονες ᾗ ἂν ἀσφαλέστατα, οὐχ ᾗ ἂν τάχιστα ἀπέλθοιεν. Παριέναι δὲ ἀνάγκη ἐστὶν ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἁμάξαις, [a] ἀνειμένοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπιπολύ· ταῦτα δὲ δεῖ πάντα προκεκαλύφθαι τοῖς ὁπλοφόροις, καὶ μηδαμῇ τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. Ἀνάγκη οὖν, οὕτω πορευομένων, ἐπὶ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον τετάχθαι. Εἰ οὖν βούλοιντο ἐκ τοῦ τείχους ἀθρόοι πη προσπεσεῖν, ὅπῃ προσμίξαιεν, πολλῷ ἂν ἐῤῥωμενέστερον συμμιγνύοιεν τῶν παριόντων. Καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις μακραὶ καὶ αἱ ἐπιβοήθειαι, τοῖς δ᾽ ἐκ τοῦ τείχους βραχὺ πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ προσδραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. Ἢν δὲ μὴ μεῖον ἀπέχοντες παρίωμεν, ἢ [b] ἐφ᾽ ὅσον καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πλῆθος κατόψονται ἡμῶν, ὑπὸ δὲ τῶν παρυφασμένων ὅπλων πᾶς ὄχλος δεινὸς φαίνεται. Ἢν δ᾽ ἄρα καὶ οὕτως ἰόντων [c] ἐπεξίωσί πη,

enim sic instructas copias adducunt, utì se quàm optimè pugnaturos arbitrantur; at qui sapiunt, sic abducunt, ut quàm tutissimè, non quàm celerrimè abscedant. In prætereundo autem exporrigi plaustra necesse est, et impedimenta quoque cætera multùm laxari: atque hæc omnia armatis prætentis tegi oportet, nec uspiam impedimenta hostibus ab armis nuda conspici. Sic utique procedentibus *copiis*, necesse est aptos pugnæ milites juxta debiles et imbecillos collocari. Si ergo velint ex munitione conferti *hostes* in aliquos *prætereuntes* impetum facere, ubicunque *tandem* manus conserent, multò validiores erunt in conflictu, quàm qui prætereunt. Et iis quidem, longo qui procedunt agmine, etiam subsidia non nisi longo ex intervallo mitti possunt; qui verò munitione *se erumpunt*, brevi spatio ad illos qui prope absunt et excurrere possunt, et rursùs abscedere. Quòd si intervallo non minori interjecto præteribimus, quàm quanto nunc extensis ordinibus procedimus, multitudinem *illi* nostram conspicient, et omnis multitudo propter arma adtexta formidabilis adparet. Quòd si nobis hoc modo incedentibus aliquo loco erumpent,

a Ἀνειμένοις] Sic ex conspirante Leunclavii Muretique conjecturâ rescripsimus. Vulgò legitur ἀνειργμένοις· cui verbo non subest huic loco apta vis, imò proximè præcedentibus illis, ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἁμάξαις, atque adeò Cyri menti, adversa penitùs. Ut igitur hæc invicem sibi respondeant, aliud recepi verbum, in quo *laxitatis* inest, apta loco, significatio.

b Ἐφ᾽ ὅσον καὶ, &c.] Sincera hæc est MSto Bodl. et editionis *Eton.* lectio: quam sic libri alii, quos vidi, omnes, interpolatam exhibent——ἢ ἐφ᾽ ὅσον κατόψονται ἡμᾶς, καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πλῆθος κατόψονται ἡμῶν, &c. Fatetur quidem Stephanus, verba hæc, κατόψονται ἡμᾶς, in codicibus, quibus usus est, veteribus non extare; hisque adeò se potiùs quàm vulgatis editionibus adsentiri. *Camerarius* etiam, auctore Stephano, et *Gabrielius*, illa verba in loco interpretando omiserunt. Quocirca credi par est, exemplaria, quibus isti usi sunt interpretes, ea non agnovisse.

c Ἐπεξίωσί πη] Sic MS. Bodl. *ensisque editio:* cùm in cæteris fe

ἐκ πολλοῦ προορῶντες αὐτοὺς οὐκ ἂν ἀπαράσκευοι λαμβανοίμεθα. Μᾶλλον δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδ' ἐπιχειρήσουσιν ὁπόταν πρόσω δέοι ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπιέναι, ἢν μὴ τῷ ὅλῳ ὑπολάβωσι τοῦ παντὸς κρείττους εἶναι· φοβερὸν γὰρ ἡ ἀποχώρησις. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν, ἔδοξέ τε ὀρθῶς τοῖς παροῦσι λέγειν, καὶ ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκέλευσεν ἡγεῖτο. Παραμειβομένου δὲ τὴν πόλιν τοῦ στρατεύματος, ἀεὶ τὸ ὑπολειπόμενον ἰσχυρότερον ποιούμενος ἀπεχώρει.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος οὕτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται πρὸς τὰ μεθόρια τῶν [a] Ἀσσυρίων καὶ Μήδων, ὅθενπερ ὡρμᾶτο, ἐνταῦθα δὴ [b] τρία ὄντα τῶν Ἀσσυρίων φρούρια, ἓν μὲν αὐτῶν τὸ ἀσθενέστατον προσβαλὼν βίᾳ ἔλαβε, [c] τὼ δὲ δύο φρουρίω φοβῶν μὲν Κῦρος, [d] πείθων δὲ Γαδάτας ἔπεισε παραδοῦναι τοὺς φυλάττοντας. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπράξατο, πέμπει πρὸς

quia multò eos ante prospicimus, imparati minimè deprehendemur. Quin potiùs, viri, inquit, nè quidem adgredientur, cùm ipsis procul à muro recedendum erit, nisi se cùm universis copiis *suis* futuros toto exercitu *nostro* superiores existimaverint: nam receptus res est plena formidinis. Hæc cùm dixisset, visus est iis qui aderant rectè dicere, et Gobryas, ità uti jusserat, præibat. Cúmque præteriret urbem exercitus, inter abscedendum *Cyrus* postremum semper agmen firmiùs efficiebat.

Postquam autem hoc modo pergens diebus insequentibus ad Assyriorum Medorúmque fines pervenit, unde initium expeditionis fecerat, ubi cùm tria essent Assyriorum castella, unum eorum quod erat infirmissimum vi adortus cepit; *reliqua* duo castella, Cyro metum incutiente, suadente Gadatâ, perfectum est ut custodes dederent. His rebus confectis,

nibus perperam legatur ἐπιξίασι σωτῆ· quam lectionem ex errore subortam, illámque adeò, quam damus, germanam existimavit Stephanus.

a Ἀσσυρίων] Ità libri editi, quos vidi, omnes. In MS. Bodl. scribitur tum hîc, tum versu proximè sequenti, Σύρων: eámque lectionem secutus est *Philelphus*. Zonaras quoque, qui Xenophontem solet transcribere, Σύρων bis exhibet. *Annal.* lib. iii, c. 20. Nihilominùs, minimè rejicienda videtur librorum impressorum scriptura.

b Τρία ὄντα τῶν, &c.] Absolutè hoc in loco, ut aliàs sæpè, ponitur accusandi casus: cujus cùm structuræ ignari essent librarii interpretésque quidam N. T. textum sacrum importunis temerârunt additamentis. Celebris ille MS. Alex. verba S. Lucæ, Act. xxvi, 3, sic pessimè repræsentat: Μάλιστα γνώστην ὄντα σε τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθνῶν τε καὶ ζητημάτων ἐπιστάμενος διὸ, &c. Confer. Luc. xxiv, 47. Marc. ix. 28. Act. vii, 21. Ephes. i, 18.

c Τὼ δὲ δύο, &c.] Ità restituimus admonitu tum vetusti exemplaris, quo usus est Gabrielius, tum MSti Bodl qui veram sanè lectionem, scripturæ vitio paululùm deformatam, sic exhibet, τὼ δὲ δύω φρουρίω. Stare quidem potest illud δύω: nam Atticæ notæ lectio est. Malo tamen cum Stephano vulgatam sequi scripturam. Priùs legebatur, τῶν δὲ δύο φρουρίων, &c.

d Πείθων δὲ Γαδάτας ἔπεισε] Hanc loquendi formam, quâ verbo participium ejusdem originis additur, *Vorstius et Gatakerus* inter eas recensendam phrases autumârunt, quæ τοῖς ἔξω minùs notæ sunt,

Κυαξάρην, καὶ ἐπέστελλεν ἥκειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ στράτευμα, ὅπως περί τε τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλεύσαιντο ὅ,τι χρήσαιντο, καὶ ὅπως θεασάμενος τὸ στράτευμα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο ὅ,τι ἂν δοκοίη ἐκ τούτου πράττειν· ἢν δὲ κελεύῃ, εἰπὲ, ἔφη, ὅτι ἐγὼ ἂν ὡς ἐκεῖνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. Ὁ μὲν δὴ ἄγγελος ᾤχετο ταῦτ᾽ ἀπαγγέλλων·

Ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσεν ἐν τούτῳ τὸν Γαδάταν τὴν τοῦ Ἀσσυρίου σκηνὴν, [a] ἣν Κυαξάρει οἱ Μῆδοι ἐξεῖλον, ταύτην κατασκευάσαι ὡς κάλλιστα τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ, ἣν εἶχε, καὶ τὼ γυναῖκε εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς μουσουργοὺς αἵπερ ἐξῃρημέναι ἦσαν Κυαξάρει. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἔπραττον. Ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκούσας ὁ Κυαξάρης αὐτοῦ, ἔγνω βέλτιον εἶναι τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μεθορίοις. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, οὓς μετεπέμψατο ὁ Κῦρος, ἧκον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. Ὁρῶν οὖν καὶ τούτους πολλὰ σινομένους τὴν Μηδικὴν, τούτων αὖ ἐδόκει ἥδιον [b] ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξασθαι.

ad Cyaxarem mittit, atque uti ad exercitum veniret per epistolam petiit, quò et de castellis captis quid esset agendum deliberarent, et quò exercitum *ipse* contemplatus, de cæteris etiam rebus consilium daret quid deinceps agendum arbitraretur: quòd si jusserit, ait, dicito me ad ipsum venturum et *istic* castra locaturum. Atque nuntius, hæc qui exponeret, abibat:

Cyrus intereà Gadatæ mandat ut tabernaculum Assyrii, quod Cyaxari Medi selegerant, cum adparatu reliquo, quem habebat, instrueret elegantissimè; tum utramque mulierem in conclave tabernaculi muliebre deduceret, et cum his *etiam alteras illas* musicæ peritas, quæ Cyaxari selectæ fuerant. Atque hæc illi quidem exsequebantur. Qui verò missus erat ad Cyaxarem, cùm mandata exposuisset, his Cyaxari auditis visum est potiùs, ut *istic* in finibus maneret exercitus. Nam et Persæ, quos Cyrus arcessiverat, aderant: qui *quidem* erant numero quadragies mille sagittarii et peltastæ. Quamobrem cùm videret hos etiam magnum Medorum agro detrimentum adferre, libentiùs his quoque liberari velle videbatur, quàm ut aliam turbam *in agrum suum* admitteret.

quasque adeò scriptores sacri ab Hebræo fronte hauserunt. Utut hæc se res habeat, ex hóc certè loco abundè liquet, phrasin esse ejusmodi, quam nè Attica quidem respueret elegantia. Vide Heb. vi, 14. Act. vii, 34. Matt. xiii, 14. Marc. iv, 12.

a Ἣν Κυαξάρει, &c.] Vide lib. iv, p. 283.

b Ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον] Vox ultima in MSto Bodl. non comparet: quod mihi sanè nonnihil suspicionis de librarii movet imperitiâ. Ex variis autem, quæ passim obvia sunt, exemplis con-

Ὁ μὲν δὴ ἐκ Περσῶν ἄγων τὸν στρατὸν, ἐρόμενος τὸν Κυαξάρην, κατὰ τὴν Κύρου [a] ἐπιστολὴν, εἴ τι δέοιτο τοῦ στρατεύματος, ἐπεὶ οὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθημερὸν, ἐπεὶ ἤκουσε παρόντα Κῦρον, ᾤχετο πρὸς αὐτὸν ἄγων τὸ στράτευμα.

Ὁ δὲ Κυαξάρης τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύετο σὺν τοῖς παραμείνασι Μήδων ἱππεῦσιν· ὡς δ' ᾔσθετο ὁ Κῦρος προσιόντα αὐτὸν, λαβὼν τοὺς Πέρσας ἱππέας, πολλοὺς ἤδη ὄντας, καὶ τοὺς Μήδους πάντας καὶ τοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς Ὑρκανίους, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς εὐιπποτάτους τε καὶ εὐοπλοτάτους, ἀπήντα· καὶ ἐπιδείκνυσι τῷ Κυαξάρει τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ Κυαξάρης, ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλούς τε καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς συνεπομένους, σὺν ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγου ἀξίαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχος αὐτὸν ἔλαβεν. Ἐπεὶ δὲ καταβὰς ὁ Κῦρος ἀπὸ τοῦ ἵππου προσῆλθεν [b] ὡς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυαξάρης κατέβη μὲν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὔ, δακρύων δὲ φανερὸς ἦν. Ἐκ

Et cùm quidem is, qui è Persiâ copias *hasce* ducebat, Cyaxarem interrogaret, quemadmodùm Cyrus præceperat, an *hoc* ipsi opus esset exercitu, atque is sibi opus esse negaret, eodem die Cyrum ubi prope abesse audierat, ad eum exercitum *secum* ducens abibat.

Cyaxares postridiè cum iis, qui secum manserant, equitibus Medis, iter est ingressus: cúmque eum Cyrus advenire sensit, sumptis *secum* et Persicis equitibus, qui jam multi erant, et Medis omnibus, et Armeniis et Hyrcaniis, et reliquorum sociorum equis et armis instructissimis, obviam prodiit: atque *adeò* Cyaxari copias spectandas exhibuit. Cyaxares autem, ubi multos et egregios fortésque *viros* in Cyri comitatu conspexit, secum verò et exiguam et parvi ducendam famulorum manum; *id* sibi dedecori esse putavit, *adeòque* dolor eum invasit. Cúmque Cyrus ex equo descendisset, ac de more osculaturus ipsum accederet, Cyaxares descendit quidem ex equo, sed sese avertit; nec *eum* osculatus est, sed lacrimas palam profudit. Tum

optimos quosque Græciæ scriptores τὸ μᾶλλον comparativis addidisse vocibus. Eadem occurrit loquendi ratio, Phil. i, 23. Hujus autem farinæ exempla suppeditabit Budæus; imò et grammatici.

a Ἐπιστολὴν] Ità MS. Bodl. et edit. *Steph. Eton. Ald. Flor.* aliæque: ut mirari subeat cur Leunclavius aliúsque Xenophontis editor, cui vel errantem utique ducem religio fuit deserere, contra optimorum codicum fidem, ἐντολὴν reponerent. Mihi suspicio sanè insidet, hos editores haud satìs intellexisse, mandata quoque ἐπιστολὰς apud veteres appellari. *Æschyl.*

Ἥφαιστε, σοὶ δὲ χρὴ μέλειν ἐπιστολὰς,
Ἅς σοι πατὴρ ἐφεῖτο,—*Prom. Vinc.* v. 3.

Schol. Ἐπιστολὰς] Ἐντολάς. Eodem prorsùs modo *Schol.* in Sophoc. *Oed. Col.* p. 323, *edit.* H. Steph. vocem illam exponit. *Hesych.* Ἐπιστολαὶ, ἐντολαὶ, ἐπιταγαί. *Thomas Magister*: Ἐπιστολαι, οὐ μόνον τὸ διὰ γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοπροσώπως κελεῦσαι· καὶ ἐπιστολὴ ὡσαύτως.

b Ὡς φιλήσων, &c. Vide quæ notavimus, lib. i, p. 42.

τούτου δὲ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας ἀποστάντας ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυαξάρου, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοίνικάς τινας, [a] τῶν τε Μηδικῶν πίλων ὑποβάλλειν ἐκέλευσεν αὐτῷ, καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθισάμενος ἤρετο ὧδε·

Εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ; καὶ τί χαλεπὸν ὁρῶν οὕτω χαλεπῶς φέρεις; Ἐνταῦθα δὴ ὁ Κυαξάρης ἀπεκρίνατο τοιάδε, Ὅτι, ἔφη, ὦ Κῦρε, δοκῶν γε δή, ἐφ᾽ ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται, καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυκέναι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἐμαυτὸν μὲν ὁρῶ οὕτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως ἐλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει [b] μέγαν τε καὶ μεγαλοπρεπῆ παρόντα· Καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δέ, ὦ Ζεῦ, χαλεπώτερον ὑφ᾽ ὧν ἥκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. Ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς γῆς ἥδιον δῦναι,

verò Cyrus alios quidem omnes secedere jussit et quiescere: ipse dextrâ Cyaxaris prehensâ, de viâ sub palmas quasdam eum abduxit, et stragula *quædam* ei Medica substerni jussit, *in quæ* cùm eum collocâsset et adsedisset *ipse*, sic interrogavit:

Dic mihi, per deos *immortales*, inquit, avuncule, quamobrem mihi irasceris? et quid rei molestæ vides, quod usque adeò fers graviter? Hîc Cyaxares hujusmodi quædam respondit, Quia cùm, Cyre, existimer inde usque ab omni hominum memoriâ tum majoribus *jam* olim *regibus* tum patre rege procreatus esse, atque *etiam* ipse rex habear, me quidem adeò vilem indignúmque in modum advehi conspicio, te verò meis cum famulis cæterísque copiis magnum et magnificum adesse. Atque hæc, meâ sententiâ, vel ab hostibus pati grave est; sed multò, prô Jupiter, graviùs ab illis, à quibus hæc *quenquam* perpessum esse minimè decebat. Equidem arbitror esse satius decies sub terram condi,

a Τῶν τε Μηδικῶν, &c.] MS. Bodl. τόν τε Μηδικὸν πίλον, imperitè. Græcis enim familiare est, quando *aliquid* ex universo rei alicujus genere sumptum aut captum dicere volunt, jungere tunc genitivum isto sensu, per ellipsin voculæ τι, verbis activis. *Ælian*. H. V. l. ix, c. 5,— ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν χρημάτων, pro τι ἐκ τῶν, &c. Noster lib. ii, p. 98, καὶ τοῖσδε τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ἐπιδαψιλεύσῃ· pro τι ἐκ τούτου, &c. Similiter *Aristophanes*:

—— δὸς τῷ φαλακρῷ
Τῶν τρωγαλίων,——Εἰρ. v. 771, et seq.

b Μέγαν τε] Vorstius *Comment. de Hebraïs.* N. T. c. 25. Hebraïsmorum numero adscribendum putat cum vocis μέγας usum, quo *non staturam et quantitatem, sed conditionem hominum*, Heb. viii, 11, designat. At hæc ultima vocis istius significatio Græcis perquam familiaris est. Libet Xenophontéo huic exemplo alterum ex Aristophane prolatum adjicere:

Ἔστι γὰρ ἡμῖν δεσπότης ἐκεινοσί,
Ἄνω καθεύδων, ὁ μέγας ὁ ὑπὲρ τοῦ τέγους.

Ubi *Schol.* Ὁ μέγας] Οὐ τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῇ σεμνότητι. Σφηκ. v. 67. et seq.

ἢ ὀφθῆναι οὕτω ταπεινὸς, καὶ ἰδεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐμοῦ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. Οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοῦτ', ἔφη, ὅτι οὐ σὺ μοῦ μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δοῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμοῦ ὑπαντιάζουσί μοι, καὶ κατεσκευασμένοι εἰσὶν ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων· ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμματα. Ἐπισχὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος·

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, οὔτε λέγεις ἀληθῶς, οὔτε ὀρθῶς γιγνώσκεις, εἰ οἴει τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ Μήδους κατεσκευάσθαι ὥστε ἱκανοὺς εἶναί σε κακῶς ποιεῖν. Τὸ μέντοι σὲ θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖσθαι οὐ θαυμάζω· εἰ μέντοι γε δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαίνεις, παρήσω τοῦτο· (οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου ὑπὲρ αὐτῶν) τὸ μέντοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. Ἀνάγκη γὰρ, διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν, πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι· διὰ δὲ τὸ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. Ὧν ἕνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ οὐχὶ ἀπέπεμπον ἄνευ ἐμαυτοῦ τούτους, φοβούμενος μή τι γένοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν ὅ,τι πάντας ἡμᾶς λυπήσει. Ταῦτα μὲν οὖν σὺν τοῖς θεοῖς ἐμοῦ

quàm adeò vilem me conspici, meósque mei negligentes, me irridentes cernere. Neque enim hoc, ait, ignoro, non te solum me majorem esse, sed mihi etiam servos meos, me potentiores, occurrere, atque ità paratos esse, ut faciliùs me lædere possint quàm à me lædi. Atque hæc dum proferret, multò etiam magis eum superabant lacrimæ : adeò ut Cyrum etiam *eò* pertraheret, ut oculi ejus lacrimis implerentur. Cùm autem paulùm se cohibuisset, ità Cyrus loquutus est :

Hæc verò Cyaxares, nec verè dicis nec rectè judicas, si Medos arbitraris, ipse quòd hic adsim, sic instructos esse, ut ad te lædendum satis virium habeant. Te sanè et irasci et in metu esse non miror : utrùm verò jure an injuriâ eis succenseas, id *equidem* omittam : (quippe novi te graviter laturum, si me pro eis causam dicere audias) sed enim virum, qui cum imperio sit, subjectis sibi pariter omnibus succensere, magnum equidem errorem arbitror. Est enim necesse, multos inimicos fieri, cùm quis terrorem multis incutit ; *necesse* etiam, ut concordiam eis omnibus injiciat, cùm quis omnibus succenset. His de causis, me certò scias *velim* hos *ad te* sine me non remisisse, quòd metuerem nè quid ob iracundiam tuam accideret, quod nobis universis dolorem adferret. Itaque deûm ope nullum hæc tibi me

παρόντος ἀσφαλῶς ἕξει σοι· τὸ μέντοι σὲ νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον δύναμαι τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, ἔπειτα τἀναντία τούτου δοκῶ ἐργάζεσθαι. Ἀλλὰ γάρ, ἔφη, μὴ οὕτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα· ἀλλ', εἰ δυνατὸν, σαφέστατα κατίδωμεν ὁποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμοῦ ἀδίκημα. Καὶ τὴν ἐν φίλοις δικαιοτάτην [a] ὑπόθεσιν ἐγὼ ὑποτίθεμαι· ἢν γάρ τι ἐγὼ φανῶ κακὸν πεποιηκὼς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἢν μέντοι [b] μηδὲν φαίνωμαι κακὸν πεποιηκὼς, μηδὲ βουληθεὶς, οὐ καὶ σὺ αὖ ὁμολογήσεις μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; Ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη. Ἢν δὲ δὴ καὶ ἀγαθὸν πεπραχώς σοι δῆλος ὦ, καὶ προθυμούμενος πρᾶξαι ὁπόσα πλεῖστα ἠδυνάμην, οὐκ ἂν ἐπαίνου σοι ἄξιος εἴην μᾶλλον ἢ μέμψεως; Δίκαιον γοῦν, ἔφη. Ἄγε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα καθ' ἓν ἕκαστον· οὕτω γὰρ δὴ μάλιστα δῆλον ἔσται ὅ,τι τε αὐτῶν ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅ,τι κακόν. Ἀρξώμεθα δὲ, ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ ἀρκούντως ἔχειν. Σὺ γὰρ δήπου ἐπεὶ ᾔσθου πολλοὺς πολεμίους ἠθροισμένους, καὶ τούτους ἐπί σε καὶ τὴν σὴν

præsente periculum creabunt: quòd existimas injuriâ te adfectum à me esse, id graviter admodùm fero, si dum pro virili laboro ut in amicos plurima beneficia conferam, contrarium facere videar. Verùm enimverò, inquit, nè nosmet ipsos adeò temerè criminemur; sed, si fieri potest, planissimè videamus qualis illa sit à me *illata* injuria. Atque ego *quidem* æquissimam inter amicos conditionem propono: nam si me constat mali quidquam fecisse, injustum me fatebor; sin me nihil admisisse maleficii manifestum sit, ac nè cogitâsse quidem, annon et ipse vicissim fatebere, nullâ te adfectum à me injuriâ? Id verò necesse fuerit, ait. Quòd si autem manifestum sit etiam boni me auctorem extitisse tibi, studioséque in id incubuisse, ut quàm plurima beneficia possem, in te conferrem; annon potiùs laude tibi dignus habear, quàm reprehensione? Æquum scilicet, ait. Age igitur, inquit Cyrus, consideremus singillatim omnia quæ à me gesta sunt; sic enim maximè perspicuum erit, quid in iis boni sit, quid mali. Ordiamur autem ab hoc, ait, principio, si et tibi sufficere videtur. Tu nimirum cùm animadverteres multos coïvisse hostes, et quidem adversùs te tuámque regionem

a Ὑπόθεσιν ἐγὼ, &c.] MS. Bodl. dat ὑπόθεσιν ἔχω ὑποτιθέναι ἐὰν γάρ τί σε φανῶ, &c. Eandem lectionem ex vetere quodam libro adfert Stephanus: malui tamen vulgatam retinere, quam editi libri præstant omnes. Nec addendum videtur, sed potiùs subaudiendum, pronomen σὲ, inter τί et φανῶ.

b Μηδὲν φαίνωμαι] In editione Leunclavianâ legitur μηδὲ φαίνομαι, &c. in MS. Bodl. μηδὲ ὡς φαίνομαι, &c At lectionem receptam cæteri libri omnes defendunt.

χώραν ὡρμημένους, εὐθὺς [a] ἔπεμπες πρός τε τὸ Περσῶν κοινὸν, συμμάχους αἰτούμενος, καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ, δεόμενος πειρᾶσθαι αὐτόν με ἐλθεῖν ἡγούμενον, εἴ τινες Περσῶν ἴοιεν. Οὐκοῦν ἐγὼ ἐπείσθην τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ, καὶ παρεγενόμην, ἄνδρας ἄγων σοι ὡς ἐδυνάμην πλείστους τε καὶ ἀρίστους; Ἦλθες γὰρ οὖν, ἔφη. Ἐν τούτῳ τοίνυν μοι πρῶτον εἰπὲ, ἔφη, πότερον ἀδικίαν ἐμοῦ πρός σε κατέγνως, ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν; Δῆλον, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὅτι ἔκ γε τούτων εὐεργεσίαν. Τί γάρ; ἔφη, ἐπειδὴ οἱ πολέμιοι ἦλθον, καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει πρὸς αὐτοὺς, ἐν τούτῳ κατενόησάς με ἢ πόνου τινὸς ἀποστάντα, ἢ κινδύνου φεισάμενον; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή. Τί γάρ; ἐπεὶ νίκης γενομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας, καὶ ἀναχωρησάντων τῶν [b] πολεμίων, παρεκάλουν σε ἐγὼ ὅπως κοινῇ μὲν αὐτοὺς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμωροίμεθα, κοινῇ δὲ, [c] εἴ τι καλὸν κἀγαθὸν συμβαίνοι, τοῦτο καρποίμεθα· ἐν τούτοις ἔχεις τινὰ πλεονεξίαν ἐμοῦ κατηγορῆσαι; Ὁ μὲν δὴ Κυαξάρης πρὸς ταῦτα ἐσίγα· ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε, Ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τοῦτο σιωπᾷν ἥδιόν σοι ἢ ἀποκρίνασθαι, τόδε γε, ἔφη, εἰπὲ,

domo progressos esse, illicò tum ad Persas publicè misisti copias auxiliares petitum, tum ad me privatim, rogans ut operam darem quò venirem ipse, copiarúmque Persicarum, si quæ *ad te* irent, ductor essem. Annon in his abs te persuasus sum, adfuíque viros ducens numero quàm potui maximo, eosdémque præstantissimos? Venisti verò, inquit. Ergò, ait, mihi primùm dicito, utrùm in hoc injuriam adversùm te meam deprehenderis, an potiùs beneficium? Manifestum est, inquit Cyaxares, ex his beneficium *me tuum cognovisse*. Quid verò? inquit, ubi venerunt hostes, et dimicandum adversùs eos erat, an tum animadvertisti me vel laborem ullum detrectâsse, vel pepercisse periculo? Non profectò, ait, non equidem. Quid? ubi deûm ope victoria penes nos stetit, hostésque *jam* cederent, atque ego te rogarem ut communibus eos copiis insequeremur, communi operâ ulcisceremur, communem denique, siquid benè felicitérque eveniret, ex eo fructum caperemus: in his an me accusare possis, quasi proprii emolumenti plus æquo cupidum? Ad hæc quidem Cyaxares subticuit: Cyrus autem rursùm ità loquutus est, Quando tibi ad hoc tacere potiùs libet, quàm respondere, id mihi dicito,

a Ἔπεμπες πρός τε, &c.] Vide supra lib. i, p. 46.

b Πολεμίων, παρεκάλουν] Editiones *Ald.* et *Florent.* exhibent οὐ ante παρεκάλουν, et notam interrogationis post καρποίμεθα. Perperam; nisi quis illud ἐπεὶ delendum censuerit. Sed nobis omninò visum est lectionem, quæ consensu auctoritatéque MSti Bodl. et edit. *Steph. Leunc. Eton.* nititur, exprimendam curare.

c Εἴ τι καλὸν κἀγαθὸν, &c.] In plerisque libris hactenùs editis legitur εἴ τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, &c. Nos libenter MS. Bodl. et Stephanum secuti sumus.

οὔτι ἀδικεῖσθαι ἐνόμισας ὅτι, ἐπεί σοι ἐδόκει οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι τὸ διώκειν, σὲ μὲν [a] αὐτὸν οὐκ ἀφῆκα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν, ἱππέας δὲ τῶν σῶν πέμψαι ἐδεόμην σου; εἰ γὰρ καὶ τοῦτο αἰτῶν ἠδίκουν, ἄλλως τε καὶ προπαρεσχηκὼς ἐμαυτόν σοι σύμμαχον, τοῦτ᾽ αὖ παρὰ σοῦ, ἔφη, ἐπιδεικνύσθω. Ἐπεὶ δ᾽ αὖ καὶ πρὸς ταῦτα ἐσίγα ὁ Κυαξάρης, Ἀλλ᾽ εἰ μηδὲ τοῦτ᾽, ἔφη, βούλει ἀποκρίνασθαι, σὺ τοῦτο τοὐντεῦθεν λέγε, εἴτι αὖ ἠδίκουν ὅτι σοῦ ἀποκριναμένου ἐμοὶ, ὡς οὐκ ἂν βούλοιο, εὐθυμουμένους ὁρῶν [b] Μήδους τούτου παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι, εἴτι αὖ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαί σοι, ἐπὶ τούτοις πάλιν ἤτουν σὲ [c] οὗ ἤδειν οὔτε σοὶ μεῖον ὂν δοῦναί μοι οὐδὲν, οὔτε ῥᾷον Μήδοις ἐπιταχθῆναι οὐδέν· τὸν γὰρ βουλόμενον δήπου ἕπεσθαι ἤτησά σε δοῦναί μοι. Οὐκοῦν τούτου τυχὼν παρὰ σοῦ, οὐδὲν ἤνυον εἰ μὴ τούτους πείσαιμι. Ἐλθὼν οὖν ἔπειθον αὐτοὺς, καὶ οὓς ἔπεισα, τούτους λαβὼν ἐπορευόμην, σοῦ ἐπιτρέψαντος. Εἰ δὲ τοῦτό γε αἰτίας ἄξιον

adfectúmne te sis arbitratus injuriâ quòd, cùm tibi tutum non esse videretur persequi, te quidem ipsum periculi hujus participem fieri non sum passus, sed ut equites mihi quosdam de tuis mitteres, rogavi? num enim id abs te petens injustè fecerim, præsertim qui jam ante me tibi socium belli præbuissem, hoc abs te, inquit, demonstretur. Ad hæc itidem cùm taceret Cyaxares, At si nè ad hoc quidem, inquit, respondere vis, illud deinceps dicito, an injurius fuerim quòd, cùm tu mihi responderes nolle te, qui Medos hilaritati operam dare videres ab hâc revocatos cogere *tunc* ad profectionem cum periculo conjunctam; an, *inquam*, videar molestum aliquid tibi fecisse, quod irasci tibi noluerim, sed post hæc rursùm abs te id petiverim, quo sciebam nihil à te mihi dari posse levius, nihil Medis imperari facilius: rogabam enim ut eos mihi dares, qui sequi vellent. Atqui hoc cùm abs te impetrâssem, perfeci nihil, extra quàm his *ut me sequerentur* persuadendo. Itaque eos accessi, persuasi, iísque quibus persuaseram adsumptis abii, tuo permissu. Quòd si hoc meritò culpandum

a Αὐτὸν οὐκ ἀφῆκα] In vetustis quibusdam exemplaribus vocula illa negativa, teste Stephano, non invenitur: in iisdem etiam, eodem teste, infinitivum μετέχειν non exstat. Cum istis autem exemplaribus nostrum etiam Bodl. conspirat. Hujus tamen in orâ lectio exstat ea, quam secuti sumus, quámque libri tuentur omnes. Utraque sane lectio eundem sensum efficit. Nostra ad verbum sonat, *Teipsum hujus periculi partem subire non permisi*. Altera autem (in quâ οὐκ et μετέχειν omittuntur) significat, *Teipsum hoc discrimine liberavi*, quod videlicet adeundum tibi alioqui fuisset.

b Μήδους τούτου, &c.] Ità restituimus ex conspirantibus Stephani Leunclavíique conjecturis. Prius Μήδους τούτους legebatur. Pro eo autem quod hîc παύσας dicit, anteà ἐξαναστήσας dixerat, lib. iv, p. 190,—βουλοίμην ἂν ἔγωγε νῦν ὁρῶν Μήδους εὐθυμουμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι.

c Σὲ οὗ ἤδειν, &c.] Ità editiones *Steph.* et *Eton.* In aliis legitur σὲ ὃ ἤδειν, &c. Sed pro ὃ reponendum οὗ, comparativa μεῖον et ῥᾷον apertè monent. Stephanus etiam nostram hanc lectionem veter. exemplar. auctoritate confirmatam esse tradit.

νομίζεις, ἐδ᾽ ὅ,τι ἂν διδῷς, ὡς ἔοικε, δέχεσθαι παρὰ σῦ ἀναίτιόν ἐστιν. Οὐκῦν ἐξωρμήσαμεν ὕτως. Ἐπεὶ δ᾽ ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν πεπραγμένον ἐ φανερόν ἐστιν; ἐ τὸ στρατόπεδον ἡλώκει τῶν πολεμίων; ἐ τεθνᾶσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων; Ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων [a] ἐχθρῶν ἐ πολλοὶ μεν ὅπλων ἐστέρηνται, πολλοὶ δὲ ἵππων; Χρήματα γεμὴν τὰ τῶν φερόντων [b] καὶ ἀγόντων τὰ σὰ πρότερον νῦν ὁρᾷς τὺς σὺς φίλυς καὶ ἔχοντας καὶ ἄγοντας, τὰ μὲν σοί, τὰ δ᾽ αὐτοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἀρχήν. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον ἠ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώραν αὐξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων, μειυμένην· καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρύρια ἐχόμενα, τὰ δὲ σά, τὰ πρότερον εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγκατασπασθέντα, νῦν τἀναντία σοι προσκεχωρηκότα· τύτων δὲ εἴτι κακόν σοι ἢ εἴτε ἀγαθὸν, μαθεῖν μὲν ἔγωγε βύλεσθαι ὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀκῦσαι μέντοι, ἔφη, ὐδὲν κωλύει. Ἀλλὰ λέγε ὅ,τι γιγνώσκεις περὶ αὐτῶν. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ὕτως εἰπὼν ἐπαύσατο· ὁ δὲ Κυαξάρης ἔλεξε πρὸς ταῦτα τάδε,

existimas, nè quidem culpâ vacat, utì videtur, aliquid abs te accipere, quod dederis. Sic igitur profecti sumus. At postquam discessimus, quid gestum à nobis est, quod *omnibus* notum non sit? annon hostium castra capta sunt? annon plures eorum interfecti sunt, qui contra te venerant? Quin et ex vivis hostibus annon multi spoliati sunt armis, equis multi? Fortunas verò eorum qui antehac ferebant et agebant res tuas, jam vides amicos tuos tenere *et secum* adferre partim tibi, partim sibi qui tuo *tamen* imperio subjecti sunt. Quod verò omnium maximum est et præclarissimum, vides ditionem tuam ampliorem fieri, hostium imminui: *vides* hostium castella teneri, ac tua, quæ avulsa Syri anteà suam in potestatem redegerant, nunc è contrario tibi cessisse: an horum aliquid perniciosum tibi, an aliquid bonum sit, cognoscere *me* velle, equidem haud scio quomodo dixerim; quo minùs tamen audiam, nihil impedit. Quare dic, quæ tua de his sententia sit. Et hæc quidem cùm dixisset Cyrus, finem fecit: Cyaxares verò hæc ad ista respondit,

a Ἐχθρῶν ἐ πολλοὶ] Particula illa negativa hic quoque, sicut in loco suprà paulò adnotato, in MS. Bodl. et plerisque ex vetustis exemplaribus, quibus Stephanus usus est, non invenitur. Nec verò ejus omissio sensum quidquam immutat. Palam enim est id significare *nonne*, et responsionem affirmativam postulare. Idcóque, utì rectè observat Stephanus, eà additâ non minùs affirmativè hæc dicentur, quàm eâ prætermissâ.

b Καὶ ἀγόντων] Edit. *Ald. Flor. Leunclav.* aliæque dant ἀγαγόντων. Cujus scripturæ vitium ante nos subodoratus est Stephanus; quique adeò ἀγόντων, quod cum φερόντων congruit, ex vet. exempl. reposuit. Quam emendationem constabiliunt etiam MS. Bodl. et editio *Eton.*

Ἀλλ', ὦ Κῦρε, ὡς μὲν ταῦτα ἃ σὺ πεποίηκας κακά ἐστιν, οὐκ οἶδα ὅπως χρὴ λέγειν· εὖγε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοιαῦτά ἐστιν οἷα ὅσῳ πλείω φαίνεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. Τήν τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβουλόμην τῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν, μᾶλλον ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ σοῦ ὁρᾷν οὕτως αὐξανομένην· σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιοῦντι καλὰ, ἐμοὶ δέ γε ἐστί πῃ ταῦτα ἀτιμίαν φέροντα. [a] Καὶ χρήματά γε, ἔφη, ἐγὼ ἄν μοι δοκῶ ἥδιον σοὶ δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν, ὧν σὺ νυν ἐμοὶ δίδως· τούτοις γὰρ πλουτιζόμενος ὑπὸ σοῦ καὶ μάλα αἰσθάνομαι οἷς πενέστερος γίγνομαι. Καὶ τοὺς γε ἐμοὺς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ, ἧττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ νῦν ὁρῶν ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σοῦ. Εἰ δέ σοι ταῦτα, ἔφη, δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυμεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐν σοὶ τρέψας πάντα, καταθέασαι οἷά σοι φαίνεται· Τί γὰρ ἄν, ἔφη, εἴ τις κύνας, ἃς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἕνεκα σαυτοῦ τε καὶ τῶν σῶν, ταύτας θεραπεύων ἑαυτῷ γνωριμωτέρας ἢ σοὶ ποιήσειεν, ἆρ' ἂν εὐφραίνοι σε τούτῳ τῷ θεραπεύματι; Εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, κἀκεῖνο κατανόησον· εἴ τις τοὺς σὲ θεραπεύοντας, οὓς σὺ

Nescio, Cyre, quî dici possit, ea quæ tu fecisti, mala esse: verùm scire te volo, inquit, hæc bona ejusmodi esse, ut quanto plurium speciem habent, tanto magìs mihi sunt oneri. Nam malim equidem ditionem tuam, inquit, copiis meis ampliorem facere, quàm videre tali modo abs te augeri meam; quippe tibi hæc gerenti honesta sunt, mihi quodammodo ignominiam inurunt. Etiam opes, ait, tibi me donare malim, quàm abs te accipere, quæ tu nunc mihi das: nam iis abs te locupletari me planè sentio, quibus *ipse* pauperior fio. Atque eos sanè, meo qui sunt imperio subjecti, si modicâ quâdam abs te adfectos injuriâ viderem, minùs, meâ sententiâ, dolerem, quàm nunc, ubi magnis à te beneficiis adfecti sunt. Quòd si tibi, inquit, hæc absque judicio iniquéque cogitare videar, non ea in me, sed in te conversa omnia, qualia tibi videantur, considera. Quid enim, ait, si quis canes, quos tu aleres custodiæ tuæ tuorúmque causâ, *tales* commodè curando reddat, *ut* ipsum magìs quàm te nôrint; an te hoc curationis genere delectaturus sit? Quòd si exiguum hoc tibi videtur, illud etiam considera; si quis tuos *à familiâ* ministros, quos tu

a Καὶ χρήματά γε, &c.] Sic partim ex MSto Bodl. partim ex libris editis rescripsimus. Illud autem manu exaratum exemplar totum hunc locum sic repræsentat: καὶ χρήματα οὕτως ἄν μοι δοκῶ ἥδιον σοὶ δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ οὕτω λαμβάνειν, ὡς σὺ, &c. Edita pauld aliter eum expressêre: Καὶ χρήματά γε, ἔφη, ἐγὼ ἂν σοι δοκῶ ἥδιον οὕτω δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν, ὧν σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως. In illo tum displicet repetitio particulæ οὕτως, tum mutatio articuli ὧν in ὡς: [illegible]is, pro σοὶ ante δοκῶ substituere μοι, [illegible] οὕτω post ἥδιον in σοὶ mutare visum est.

καὶ φρουρᾶς καὶ θεραπείας ἕνεκα κέκτησαι, τούτους οὕτω διαθείη ὥστ' ἐκείνου μᾶλλον ἢ σοῦ βούλεσθαι εἶναι, ἆρ' ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ εἰδείης; Τί δέ; (ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀσπάζονταί τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα) εἴ τις γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν ὥστε αὐτὴν φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σὲ, ἆρ' ἂν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφραίνοι; Πολλοῦ γ' ἂν, ἔφη, οἶμαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοίη σε τοῦτο ποιήσας. Ἵνα δὲ εἴπω καὶ τὸ μάλιστα τῷ ἐμῷ πάθει ἐμφερὲς, εἴ τις οὓς σὺ ἤγαγες Πέρσας οὕτω θεραπεύσειεν ὥστ' αὐτῷ ἥδιον ἕπεσθαι ἢ σοὶ, ἆρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; Οἶμαι μὲν, οὔ, ἀλλὰ πολεμιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλοὺς αὐτῶν κατακάνοι. Τί δέ; εἴ τις τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σου εἰπόντος, Λάμβανε τῶν ἐμῶν ὁπόσα ἐθέλεις, εἰ τοῦτο ἀκούσας οἴχοιτο λαβὼν πάντα ὁπόσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς σοῖς γε πλουτοίη, σὺ δὲ μηδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι· ἆρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦτον ἄμεμπτον φίλον νομίζειν; Νῦν μέντοι ἐγὼ, Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπὸ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. Σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις· εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς ἐθέλοντας ἄγειν, λαβὼν ᾤχου πᾶσαν μου τὴν δύναμιν, ἐμὲ δὲ ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν ἃ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἄγεις δή μοι, καὶ τὴν ἐμὴν χώραν αὔξεις σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει· ἐγὼ δὲ δοκῶ, οὐδὲν συναίτιος ὢν

tum præsidii tum obsequii *tibi* præstandi causâ *tecum* habes, ejusmodi efficiat, ut illius esse malint quàm tui: an pro hoc beneficio gratiam ei sis habiturus? Quid verò? (quod *unum* amore maximo complectuntur homines, et curæ in primis ut sibi proprium habent) si quis uxorem tuam sic obsequiis demereretur, ut eam *tandem* sui magìs, quàm tui, amantem efficeret; num hoc te beneficio delectaret? Longè secùs, meâ quidem, ait, sententiâ, res se habere videretur; imò sat scio injuriam eum hoc facto maximam tibi illaturum. Ut autem quod simillimum est ei, mihi quod accidit, dicam, si quis Persas eos, quos tu ad nos duxisti, sic demereretur, ut ipsum libentiùs quàm te sequerentur, an eum in amicorum numero haberes? Equidem arbitror, *talem* non *duceres*, sed infestiorem, quàm si multos eorum occideret. Quid? si amicus quispiam tuus, te amanter dicente, Accipe de rebus meis, quantum voles, posteaquam id audîsset, omnia, quæ posset acciperet et discederet, tuísque adeò rebus ditatus esset is, cùm tu nè modicum quidem earum fructum perciperes: an posses expertem culpæ amicum hunc existimare? Nunc verò abs te, Cyre, si non hæc, tamen his similia perpessum me arbitror. Nam vera narras; cùm ego dixissem, *licere tibi sequi* volentes tecum ducere, copiis meis omnibus acceptis discessisti, méque solum reliquisti; jam autem quæ mei exercitûs operâ cepisti, adfers sanè mihi, ac meam copiis meis ditionem auges: atqui ego, nullius boni

τῶν ἀγαθῶν, παρέχων ἐμαυτὸν [a] ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις· σὺ μὲν γὰρ ἀνὴρ φαίνῃ, ἐγὼ δὲ οὐκ ἄξιος ἀρχῆς. Ταῦτα οὖν σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, ὦ Κῦρε; Εὖ ἴσθ᾽ ὅτι, εἴ τι ἐμοῦ ἐκήδου, οὐδενὸς ἂν οὕτω με ἀποστερεῖν ἐφυλάττου ὡς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. Τί γὰρ ἐμοὶ πλέον τὸ τὴν γῆν πλατύνεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀτιμάζεσθαι; οὐ γάρ τοι ἐγὼ Μήδων ἦρχον διὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς τούτους ἀξιοῦν [b] ἡμᾶς αὐτῶν πάντα βελτίονας εἶναι.

Καὶ ὁ Κῦρος, ἔτι λέγοντος αὐτοῦ [c] ὑπολαβὼν εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεῖε, εἴ τι κἀγώ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὧν ἄν σου δεηθῶ· παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὰν δὲ πεῖραν ἡμῶν λάβῃς ὅπως ἔχομεν πρός σε, ἢν μέν σοι φαίνηται τὰ ὑπ᾽ ἐμοῦ πεπραγμένα

tecum auctor, instar fœminæ me *offerre* videor et exhibere, ut beneficia tum ab aliis hominibus, tum etiam ab his imperio meo subjectis accipiam: tu viri speciem habes, ego indignus *videor* imperio. Hæccine tibi, Cyre, videntur esse beneficia? Certò scias, ulla mei si te cura tangeret, in primis tibi cavendum, ut nullâ re minùs me spoliares, quàm auctoritate ac dignitate. Nam quid *ex eo* mihi accedit, si regio *mea* dilatetur, ipse *per ignominiam* contemptui sim? nec enim *idcirco* Medorum ego potitus sum imperio, quòd *unus* præstantior universis essem; sed potiùs quia ducerent ipsi nos in omnibus se meliores esse.

Et Cyrus, eo adhuc loquente sermonem suscipiens, Per deos *immortales*, inquit, avunculé, si quid ego tibi antehac feci, gratum quod esset, etiam tu hæc mihi gratificare, quæ à te petam: finem *scilicet* de me querendi hoc tempore facito; ubi verò periculum nostrûm feceris, quo pacto erga te simus adfecti, si quidem tibi constiterit, ea quæ sunt à me gesta,

a Ὥσπερ γυνὴ εὖ, &c.] Ità MS. Bodl. et editi primæ notæ libri. Quare *Ald.* et *Florent.* nil moror, in quibus invenies εὖ ποιῆς. Illud autem ποιεῖν, ex Atticorum consuetudine, patiendi hîc significationem obtinet: sicut ab *Aristotele* adhibitum esse videtur, Rhetor. l. ii, c. 20. Διὰ ταῦτα καὶ εἰ ἐν ὁρμῇ τοῦ ποιεῖν, &c.

b Ἡμᾶς αὐτῶν] Vox ultima spiritu tenui in plerisque libris editis notatur. Nos edit. *Eton.* secuti sumus, suffragante MS. Bodl. in quo scribitur ἑαυτῶν.

c Ὑπολαβὼν εἶπε] *Vorstius* et *Gatakerus* observant, novè fieri, quod sacri scriptores simul τῷ ἀποκρίνεσθαι et verbo *dicendi* utantur. At simili modo hîc et lib. ii, p. 92, locutus est *Xenoph.* Reponunt illi, verbum ὑπολαμβάνειν auctores adhibere solitus, ubi alius potiùs post alium loquitur, quàm ubi interrogatus respondet: ut sit quasi *excipere* vel *suscipere sermonem*: id quod verissimum est, atque ex hoc ipso loco Xenophontis maximè liquet. Esto: quid tum posteà? Forma certè dictionis est eadem; et quid est, cur putent Græcos, qui dicere solent, ὑπολαβὼν εἶπε, vel ἔφη, ab ἀποκριθεὶς εἶπε planè abhorrere? Ubi sufficiebat ἀπεκρίνατο, ibi ἀποκριθεὶς εἶπε dixêre scriptores sacri: ità verò vicissim, ubi vox ὑπέλαβε ad complendam orationem satìs erat, ὑπολαβὼν εἶπε vel ἔφη dixerunt οἱ ἔξω.

ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τῷ σῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένυ τε ἐμῦ σὲ ἀντασπάζυ με, εὐεργέτην τε νόμιζε εἶναι· ἢν δ᾽ ἐπὶ θάτερα, τότε μοι μέμφυ. Ἀλλ᾽ ἴσως τοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· κἀγὼ ποιήσω ταῦτα. Τί ὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ καὶ φιλήσω σε; Εἰ σὺ βύλει, ἔφη. Καὶ ὐκ ἀποςρέψεις με ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποςρέψομαι, ἔφη. Καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι (πᾶσι γὰρ ἔμελλεν ὅ,τι ἐκ τύτων ἔσοιτο), εὐθὺς ἥσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. Καὶ ὁ Κυαξάρης δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἀναβάντες ἐπὶ τὺς ἵππυς ἡγῦντο, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κυαξάρει οἱ Μῆδοι εἵποντο (Κῦρος γὰρ αὐτοῖς ὕτως ἐπένευσεν), ἐπὶ δὲ τῷ Κύρῳ οἱ Πέρσαι, ἐπὶ δὲ τύτοις οἱ ἄλλοι.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ ςρατόπεδον, καὶ κατέςησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐπετέτακτο, παρεσκεύαζον τὰ ἐπιτήδεια τῷ Κυαξάρει· οἱ δὲ Μῆδοι ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δείπνυ ἦγεν ὁ Κυαξάρης, ᾖεσαν πρὸς αὐτὸν, οἱ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν, οἱ δὲ πλεῖςοι, ὡς κεκέλευςο ὑπὸ Κύρυ, δῶρα ἄγοντες, ὁ μέν τις, οἰνοχόον καλόν· ὁ δὲ, ὀψοποιὸν ἀγαθόν· ὁ δὲ, ἀρτοποιόν· ὁ δε, μυσυργόν· ὁ δὲ, ἐκπώματα· ὁ δὲ, ἐσθῆτα καλήν· πᾶς δέ τις ὡς ἐπιτοπολὺ ἕν γέ τι ὧν εἰλήφει ἐδωρεῖτο αὐτῷ· ὥςε τὸν Κυαξάρην μεταγινώσκειν ὡς οὔτε Κῦρος ἀφίςη

tui boni causâ facta esse, me amplectentem te vicissim amplectere, benéque de te promeritum existima: sin aliter, tum demùm de me queritor. Fortassis, ait Cyaxares, rectè dicis: atque equidem hoc faciam. Quid igitur, ait Cyrus, an etiam te osculabor? Si voles, inquit. Neque me aversaberis, ut modò? Non aversabor, ait. Itaque *Cyrus* eum est osculatus. *Quod* cùm Medi, Persæ, cæteri viderent (erant enim omnes soliciti quid de his futurum esset) statim adfecti lætitiâ et exhilarati sunt. Cyaxares autem et Cyrus conscensis equis præibant, Cyaxarémque Medi sequebantur (sic enim nutu Cyrus eis significârat), Persæ Cyrum, post deindè alii *sequebantur*.

Ubi verò ad castra pervenissent, Cyaxarémque in tabernaculum paratum collocâssent, *ii* quibus hoc datum erat negotii, necessaria ei parabant: et Medi, quamdiu ante cœnam otiosus erat Cyaxares, adibant eum, nonnulli etiam sponte suâ, plerique ex mandato Cyri, dona ferentes; alius, bellum pocillatorem; alius, bonum coquum; alius, pistorem; alius, musicæ artificem; alius, pocula; vestem alius elegantem: maximâ *quidem* ex parte quilibet unum quiddam eorum, quæ ceperat, ei donabat: adeò ut Cyaxares, mutatâ sententiâ *tandem* agnosceret, neque Cyrum eo-

αὐτοὺς ἀπ᾽ αὐτοῦ, οὔτε οἱ Μῆδοι ἧττόν τι αὐτῷ προσεῖχον τὸν νῦν ἢ καὶ πρόσθεν.

Ἐπειδὴ δὲ δείπνου ὥρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἠξίου τὸν Κῦρον, διὰ χρόνου ἰδόντα αὐτὸν, συνδειπνεῖν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπε, Μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη. Ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ᾽ ἡμῶν πάντες ἐπηρμένοι πάρεισιν; οὔκουν καλῶς ἂν πράττοιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκοίην· ἀμελεῖσθαι δὲ δοκοῦντες οἱ στρατιῶται, οἱ μὲν ἀγαθοὶ, πολὺ ἂν ἀθυμότεροι γίγνοιντο, οἱ δὲ πονηροὶ, πολὺ ὑβριστότεροι. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἥκων, δείπνει ἤδη· καὶ εἴ τινές σε τιμῶσιν, ἀντασπάζου καὶ εὐώχει αὐτοὺς, ἵνα σε καὶ θαῤῥήσωσιν· ἐγὼ δὲ ἀπιὼν, ἐφ᾽ ἅπερ ἔλεξον τρέψομαι· αὔριον δ᾽, ἔφη, πρωῒ δεῦρο ἐπὶ τὰς σὰς θύρας παρέσονται [a] πάντες οἱ ἐπικαίριοι, ὅπως βουλευσώμεθα σύν σοι τί χρὴ ποιεῖν τὸ ἐκ τοῦδε. Σὺ δὲ ἡμῖν [b] ἔμβαλε παρὼν περὶ τούτου, πότερον ἔτι δοκεῖ

rum abs se animos avertisse, neque ipsum minùs quàm ante Medos observare.

Cùm autem cœnæ tempus adpetiisset, Cyrum arcessivit Cyaxares ac rogavit; ut, quando jam eum ex longo temporis intervallo, videret, secum cœnaret. *Cui* Cyrus, Nè me jusseris, inquit, Cyaxares. Annon vides, hos omnes qui adsunt, à nobis impulsos adesse? Quamobrem non rectè fecero, si hos negligens, voluptati meæ indulgere videar: quippe ubi se negligi putant milites, *tum* fortes qui sunt, multò minùs alacres evadunt, improbi multò petulantiores. Verùm tu, qui præsertim, ait, longo itinere confecto advenisti, cœnato jam: et si qui te colunt, eos vicissim complectere epulísque accipito, ut per eos bono sis animo: ego verò ad ea me convertam, quæ dixi: cras autem manè, inquit, hîc ad portam tuam omnes, rebus qui sunt conficiendis idonei, aderunt: ut tecum deliberemus, quidnam deinceps agendum sit. Tu verò præsens de hoc ad nos referto, videatúrne ampliùs bellum esse

a Πάντες οἱ ἐπικαίριοι] Hi sunt, quos pauló post dicit ἱκανώτεροι καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν εἴ τι δέοι. Vide p. 248.

b Ἔμβαλε] Non mihi minùs quàm Stephano suspoctum est verbum ἔμβαλε absolutè positum. Ità tamen libri omnes, quos quidem vidimus. Alibi sanè pleniùs dicere solet Noster ἐμβαλεῖν λόγον, p. 106, ἐμβαλεῖν βουλὴν, p. 100, ibid. ἐμβαλεῖν λόγον. Et ibid. ἐμβαλεῖν ψῆφον: Eodemque modo passim loquitur. Itaque forsan aut λόγον aut βουλὴν aut denique ψῆφον hîc deesse dicendum est. Nec tamen omitti post ἔμβαλε accusativum potuisse pertinaciter negaverim: sæpè enim supprimitur βουλή. Iliad. β, v. 379.

Εἰ δέ ποτ᾽ ἔς γε μίαν βουλεύσομεν,—

sc. βουλὴν vel συμβουλίαν. Similiter Act. iv, 15, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, sc. βουλάς. *Euripides* plenè——συμβαλεῖν βουλεύματα, *Phœnis*. v. 700. *Aristophanes* etiam μο-

στρατεύεσθαι, ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατιάν. Ἐκ τούτου ὁ μὲν Κυαξάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν· ὁ δὲ Κῦρος, συλλέξας τοὺς [a] ἱκανωτέρους τῶν φίλων καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν εἴτι δέοι, ἔλεξε τοιάδε·

" Ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα εὐξάμεθα, σὺν θεοῖς πάρ-
" εστιν ἡμῖν. Ὅποι γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμεν τῆς χώρας·
" καὶ μὲν δὴ καὶ τοὺς πολεμίους ὁρῶμεν μειουμένους, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς
" πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. Εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι θελή-
" σειαν οἱ νῦν προσγενόμενοι σύμμαχοι παραμεῖναι, καὶ πολ-
" λῷ ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυναίμεθα καὶ εἴτι βιάσασθαι καιρὸς,
" καὶ εἴτι πεῖσαι δέοι. Ὅπως οὖν τὸ μένειν ὡς πλείστοις συνδοκῇ
" τῶν συμμάχων, οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἐμὸν ἔργον ἢ καὶ ὑμέτερον
" μηχανᾶσθαι. Ἀλλ' ὥσπερ καὶ ὅταν μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλεί-
" στους χειρωσάμενος ἀλκιμώτατος δοξάζεται εἶναι, οὕτω καὶ
" ὅταν που δέῃ βουλῆς, ὁ πλείστους ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας,
" οὗτος δικαίως ἂν λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος κρί-
" νοιτο ἂν εἶναι. Μὴ μέντοι ὡς λόγον ἡμῖν ἐπιδειξόμενοι
" οἷον ἂν εἴποιτε πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε, ἀλλ' ὡς

gerendum, an opportunum sit jam exercitum dimittere. Post hæc Cyaxares cœnabat: Cyrus autem convocatis amicis, qui maximè et ad intelligendum, et ad navandum operam, si quid usus postularet, idonei erant, hujusmodi orationem habuit:

" Quæ primùm optavimus, amici, ea deorum benignitate nobis ad-
" sunt. Quo enim cunque *tandem* pergimus, *hostium* agro potimur: et
" verò etiam hostes imminui videmus, cùm nos et numero et robore au-
" geamur. Quod si manere nobiscum velint socii, qui ad nos jam acces-
" serunt, multò etiam magìs *ea omnia quæ aggrediemur* perficere poteri-
" mus, sive quid vi peragendi sit opportunitas, sive quid persuadendo sit
" obtinendum. Quapropter non magìs mei quàm vestri muneris fuerit
" moliri, ut maximæ sociorum parti nobiscum manere placeat. Quem-
" admodùm verò, cùm pugnandum est, is qui plurimos capit, fortis-
" simus existimatur; itâ qui plurimos nostram in sententiam addu-
" cit, cùm consilium ineundum est, is jure tam dicendi quàm agen-
" di peritissimus habeatur. Neque tamen in hoc vos exercueritis, ut
" orationem nobis ostentetis, quâ usuri ad quemque sitis; sed itâ *eos*

κύνειν absolutè dixit, *Lysistr.* v. 1134, pro μηκύνειν τὸν λόγον, uti *Bisetus* ad locum monet. Nihilominùs existimaverim λόγον post ἐμβάλω librariorum incuriâ excidisse; cùm toties alibi accusativum verbo illi adjunxerit Xenophon.

a Ἱκανωτέρους] MS. Bodl. ἱκανωτάτους: Sed vide sis p. 187, not. 3.

“ τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἑκάστου, δήλους ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν, “ οὕτω παρασκευάζεσθε.” Καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δὲ, ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἂν ἐγὼ δύνωμαι, οἱ στρατιῶται, περὶ τοῦ στρατεύεσθαι βουλεύωνται, τούτου πειράσομαι ἐπιμελεῖσθαι.

“ parate, ut se persuasos à quolibet vestrûm factis declarent.” Ac vobis quidem hæc, inquit, curæ sint: ego pro meâ virili curare conabor, ut milites à commeatu instructi, de expeditione deliberent.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ϛ'.

ΤΑΥΤΗΝ μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαγόντες, καὶ δειπνήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ ἧκον ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. Ἐν ᾧ οὖν ὁ Κυαξάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων ὅτι πολὺς ὄχλος [a] ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδουσίους, δεομένους αὐτοῦ μένειν, οἱ δὲ, Ὑρκανίους, ὁ δέ τις, Γωβρύαν, [b] ὁ δέ τις, Σάκας· Ὑστάσπης δὲ Γαδάτην τὸν εὐνοῦχον προσῆγε, δεόμενον τοῦ Κύρου μένειν. Ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι ἀπολώλει τῷ φόβῳ μὴ λυθείη ἡ στρατιὰ, ἐπιγελάσας εἶπεν, Ω Γαδάτα, δῆλος, ἔφη, εἶ ὑπὸ Ὑστάσπου τοῦδε πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκειν, ἃ λέγεις. Καὶ ὁ Γαδάτας, ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, [c] ἀπώμοσεν ἦ μὴν μὴ ὑπὸ τοῦ Ὑστάσπου ταῦτα πεπεῖσθαι, ἃ γιγνώσκοι· Ἀλλ' οἶδα, ἔφη,

CUM hoc modo diem hunc exegissent, cœnassέntque, quieti se dederunt: postridiè autem manè ad Cyaxaris portam socii omnes conveniunt. Itaque dum Cyaxares ornaretur, qui audiret magnam multitudinem ad portam adesse, intereà ad Cyrum amici adducebant, alii quidem Cadusios, rogantes utì maneret; alii Hyrcanios; Gobryam hic, ille, Sacas; Gadatam eunuchum adducebat Hystaspes, orantem Cyrum, utì maneret. Ibi Cyrus, qui Gadatam jam dudum interiisse nôsset præ metu nè exercitus dimitteretur, cum risu ait, Manifestum est, Gadata, te ab hoc Hystaspe persuasum ea sentire, quæ dicis. Et Gadatas, sublatis ad cœlum manibus, jurejurando negavit ab Hystaspe *sibi* persuasa hæc esse, quæ sentiret: Sed scio futurum, inquit,

a Ἐπὶ ταῖς θύραις] Vide quæ notavimus, p. 221.

b Ὁ δέ τις, Σάκας] Ità rescripsimus ex MSto Bodl. suffragantibus versionibus *Gabrielii et Philelphi*. Priùs legebatur Σάκαν; quod in Σάκας mutandum vidit ante nos *Muretus*.

c Ἀπώμοσεν ἦ μὴν] De usu particularum ἦ μὴν in jurejurando, vide p. 195, not. iii. *Eustathius* ad Hom. Odyss. β. p. 1450, dicit ἀπομνύναι διαφέρειν τι ἐπομνύναι κατὰ τοὺς παλαιούς· καθότι ἐπόμνυσθαι μὲν ἐστὶ, τὸ καταφατικῶς ὀμνύειν· ἀπόμνυσθαι δὲ, τὸ ἐν ὅρκῳ ἀποφάσκειν. Idem ferè tradit is Il. κ', p. 809. Hanc *Eustathii* observationem elegantissimi vir ingenii satis

ὅτι ἢν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔῤῥει τὰ ἐμὰ παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη, καὶ τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, ἐρωτῶν εἰ εἰδείη τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, a Ἀδίκως γὰρ ἐγὼ, ὡς ἔοικεν, Ὑστάσπην αἰτιῶμαι. Καὶ ὁ Ὑστάσπης εἶπε, Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀδίκως μὲν δή· ἐπειδὴ ἔγωγε ᾗ ἀντέλεγον Γαδάτᾳ, ὡς οὐχ οἷόν τέ σοι μένειν, λέγων ὅτι ὁ πατήρ σε μεταπέμποιτο. Καὶ ὁ Κῦρος, Τί λέγεις; ἔφη· καὶ τοῦτο σὺ ἐτόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἴτ' ἐγὼ ἐβουλόμην, εἴτε μή; Μὰ Δί', ἔφη· ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπιθυμοῦντα ἐν Πέρσαις περίβλεπτον περιελθεῖν, καὶ τῷ πατρὶ ἐπιδείξασθαι ᾗ ἕκαστα διεπράξω. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Σὺ δὲ οὐκ ἐπιθυμεῖς οἴκαδε ἀπελθεῖν; b Μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑστάσπης, οὐδὲ ἄπειμί γε· ἀλλὰ μένων στρατηγήσω ἔς' ἂν ποιήσω Καδάταν τουτονὶ δεσπότην τοῦ Ἀσσυρίου.

ut vos si discedatis, meæ res prorsùs perierint: propterea, inquit, ad hunc egomet adivi, ut interrogarem num sciret quæ tua de copiis dimittendis esset sententia. Et Cyrus inquit, Ergo injustè in Hystaspem, utì *quidem* adparet, culpam ego confero. Profectò, Cyre, ait Hystaspes, injustè: nam ego sanè Gadatæ, etiam contradicebam, fieri non posse, ut maneas, quod arcessi te à patre dicerem. Tum Cyrus, Quid ais? inquit: et tu hoc efferre ausus es, sive ego vellem, sive non? *Ego* verò, inquit: nam te nimìs quàm cupere video, conspicuum in Persia circumire, ac patri demonstrare, quo pacto singula peregeris. At tu, subjecit Cyrus, non es domum redeundi cupidus? Non profectò, inquit Hystaspes, nec discedam sanè; sed *hic* manens imperatorio fungar munere, donec Gadatam hunc Assyrii dominum fecero.

dignam censuit, quam Homero nuper in sermonem à se Anglicanum verso subjiceret: at de illo, quod tum Eustathio tum Anglicano interpreti visum est notatu dignum, inter ea verba discrimine, alia forsan hujus erit sententia, cùm tandem Odyss. ο', v. 436, ad examen revocaturus est: Ὡς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπώμνυον, ὡς ἐκέλευεν. Certè hîc ἀπώμνυον adhibendum potiùs fuerat, ista si differentia perpetuò fuisset observanda. Adeò nimirum difficile est, vocum Græcarum notiones quàm latè pateant, quibusve potestas earum cuique propria concludatur terminis, definire.

a Ἀδίκως γὰρ, &c.] *Muretus* legit Ἀδίκως ἄρ' ἐγὼ, &c. à quo accentu tantùm discrepat MS. Bodl. dat enim ἆρα. Sed nihil muto; cùm partic. γὰρ in interrogationibus adhiberi soleat, sive expressæ sint, sive tacitæ.

b Μὰ Δί', &c.] *Eustathius*, ad locum Odyss. supra paulò adpellatum *Ælium Dionysium* laudat auctorem discriminis inter jurandi particulas hasce μὰ et νὴ· cujus ex mente, νὴ τὸν—in *dejerando; μὰ* τὸν—in *negando* cum jurejurando, adhibetur. Huic accedit etiam *Budæus*, Comm. L. G. p. 897. Uterque verò suos, opinor, passus est manes. Nam istæ particulæ sæpè sunt *simplices* jurandi notæ qualitatémque suam ex orationis serie desumunt; atque adeò particula μὰ affirmationi sociata, affirmativum jusjurandum efficit; negationi autem, negativum. Nolo hîc exemplis lectorem obruere, quia passim occurrunt: vide sis tamen quæ notavimus, p. 212, et *Devar.* libel. de G. L. particulis.

Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπȣδῇ πρὸς ἀλλήλȣς· ἐν δὲ τȣ́τῳ ὁ Κυαξάρης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε, καὶ ἐπὶ θρόνȣ Μηδικȣ̃ ἐκαθέζετο. Ὡς δὲ πάντες συνῆλθον ȣ̃ς ἔδει, καὶ σιωπὴ ἐγένετο, Κυαξάρης εἶπεν ὧδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, ἴσως ἐπειδὴ παρὼν τυγχάνω, καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρȣ, εἰκός με ἄρχειν λόγȣ. Νῦν ȣ̃ν μοι δοκεῖ καιρὸς, ἔφη, εἶναι περὶ τȣ́τȣ διαλέγεσθαι πρῶτον, πότερον στρατεύεσθαι καιρὸς δοκεῖ εἶναι ἔτι, ἢ διαλύειν ἤδη τὴν στρατιάν· λεγέτω ȣ̃ν τις, ἔφη, περὶ αὐτȣ̃ τȣ́τȣ ᾗ γιγνώσκει. Ἐκ τȣ́τȣ πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος, Ἄνδρες σύμμαχοι, ȣ̓κ οἶδα μὲν ἔγωγε εἴτι δεῖ λόγων, ὅπȣ αὐτὰ τὰ ἔργα δεικνύει τὸ κράτιστον. Πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα ὅτι ὁμȣ̃ μένοντες πλείω κακὰ ποιȣ̃μεν τȣ̀ς πολεμίȣς ἢ πάσχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἦμεν ἀλλήλων, ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὡς ἐκείνοις ἦν ἥδιστον, ἡμῖν γεμὴν ὡς χαλεπώτατον. Ἐπὶ τȣ́τῳ ὁ Καδȣ́σιος εἶπεν, Ἡμεῖς δὲ τί ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τȣ̃ οἴκαδε ἀπελθόντες ἕκαστοι χωρὶς εἶναι, ὅπου γε ȣ̓δὲ στρατευομένοις, ὡς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει; Ἡμεῖς γȣ̃ν ȣ̓ πολὺν χρόνον δίχα τȣ̃ ἡμετέρȣ πλήθȣς στρατευσάμενοι, δίκην ἔδομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε. Ἐπὶ τȣ́τῳ Ἀρτάβαζος,[a] ὁ συγγενὴς εἶναι ποτὲ φήσας Κύρῳ, εἶπε τάδε, Ἐγὼ δὲ, ἔφη,

Hujusmodi quædam illi dum seriò inter se jocarentur, intereà Cyaxares augustè ornatus prodiit, ínque Medico solio consedit. Cúmque *jam* convenissent omnes quos oportebat, et silentium factum esset, Cyaxares in hunc modum locutus est, Quia præsens, socii, et Cyro major natu sum, par fortassis est me priore loco verba facere. Equidem arbitror, ait, nunc tempus esse, ut de eo primùm disseramus, utrum adhuc commodum esse videatur, bellum geri, an copias jam dimitti: itaque de hoc ipso dicat aliquis sententiam suam. Tum primus Hyrcanius dixit, Equidem nescio, socii, num verbis sit opus, ubi res ipsæ quod optimum est demonstrant. Omnes enim intelligimus, plus hostibus detrimenti nos adferre, dum unà manemus, quàm ipsi accipiamus: quo verò tempore alii ab aliis sejuncti eramus, agebant illi nobiscum, prout ipsis jucundissimum, nobis sanè gravissimum erat. Post hunc Cadusius, Nos autem quid dicamus, ait, de eo, ut domum hinc profecti separatim singuli vivamus, cùm nè militantibus quidem, ut adparet, conducat sejunctionem fieri? Nimirum nos, cùm non magno temporis spatio seorsùm à copiis universis militaremus, pœnas dedimus, quemadmodùm et ipsi nôstis. Post hunc Artabazus, qui se cognatum Cyri aliquando dixerat, hæc protulit, Ego verò, ait, hactenùs,

a Ὁ συγγενὴς, &c.] Vide lib. i, p. 42.

ὦ Κυαξάρη, τοσοῦτον διαφέρομαι τοῖς πρόσθεν λέγουσιν· οὗτοι μὲν γάρ φασιν ὅτι δεῖ μένοντας στρατεύεσθαι· ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ὅτε οἴκοι ἤμην, ἐστρατευόμην. Καὶ γὰρ ἐβοήθουν πολλάκις, τῶν ἡμετέρων ἀγομένων, καὶ περὶ τῶν σφετέρων φρουρίων, [a] ὡς ἐπιβουλευσομένων, πολλάκις πράγματα εἶχον, φοβούμενός τε καὶ φρουρῶν· καὶ ταῦτα ἔπραττον τὰ οἰκεῖα δαπανῶν· νῦν δὲ ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων φρούρια, καὶ οὐ φοβοῦμαι ἐκείνους, εὐωχοῦμαι δὲ τὰ ἐκείνων, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. Ὡς οὖν τὰ μὲν [b] οἴκοι στρατείαν οὖσαν, τὰ δ' ἑορτὴν, ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ἔφη, διαλύειν τήνδε τὴν πανήγυριν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τοῦδε ἐπαινῶ [c] τὴν Κύρου δεξιάν· οὐδὲν γὰρ ψεύδεται, ὧν ὑπέσχετο· εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, [d] δῆλον ὅτι ὁ μὲν Ἀσσύριος ἀναπαύσεται, οὐ τίνων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρησεν ἀδικεῖν, καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μέρει πάλιν ἐκείνῳ δώσω δίκην, ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγενόμην.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν, "Ὦ ἄνδρες, οὐδ' ἐμὲ λανθάνει "ὅτι ἐὰν διαλύωμεν τὸ στράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα ἀσθενέστερα "γίγνοιτο ἂν, τὰ δὲ τῶν πολεμίων πάλιν αὐξήσεται· Ὅσοι μὲν γὰρ

Cyaxares, ab his qui ante me dixêre dissentio: aiunt nempe hi oportere nos hîc manentes in expeditione versari; ego autem dico me, domi cùm essem, in expeditione versatum esse. Nam sæpè ad vim arcendam adcurrebam, cùm res nostræ *ferrentur et* agerentur; atque etiam de castellis nostris, utì quibus insidiæ struerentur, sæpè negotium mihi exhibitum est, cùm et metuerem et in præsidio essem; atque hæc meo sumptu faciebam: nunc castella eorum teneo, et ipsos non metuo, et de iis quæ hostium sunt tum epulor tum bibo. Itaque tanquam si vita domestica militia sit; hæc verò militaria, feriæ, conventum hunc equidem, ait, celebrem minimè dimittendum arbitror. Post hunc Gobryas ait, Ego verò, socii, hactenùs Cyri dextram laudo: nihil enim eorum non præstitit, quæ promisit; at si ex hâc regione discesserit, manifestum est, Assyrium quietem habiturum, nec pœnas earum injuriarum quas vobis inferre conatus est, nec illorum quæ in me patravit, luiturum: ego autem vicissim ei pœnas iterum dabo, quòd vestræ amicitiæ me adjunxerim.

Post omnes hos Cyrus inquit, "Nec ego sum, viri, nescius futurum, "ut si copias dimittamus, nostræ quidem imbecilliores reddantur, hos-"tium verò res rursùm incremento augeantur. Nam quibuscunque

a Ὡς ἐπιβουλευσομένων] MS. Bodl. et edit. *Eton.* repræsentant ἐπιβουλευομένων quam lectionem *Philelphus* etiam in suo exemplari invenit. Nos Stephanum, Leunclavium, edit. *Florent. et Ald.* secuti sumus.

b Οἴκοι στρατείαν οὖσαν] Vide p. 298, not. 2.

c Τὴν τοῦ Κύρου δεξιάν] Scil. *fidem integram:* cujus pignus erat, quam mihi porrexit, dextra. Vide lib. iv, p. 195, not 2.

d Δῆλον ὅτι] Ità Stephanum secuti rescripsimus. In aliis libris minùs rectè δηλονότι conjunctim scribitur.

" αὐτῶν ὅπλα ἀφήρηνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππυς " ἀπεστέρηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλυς κτήσονται· ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθα- " νόντων ἕτεροι καὶ ἐφηβήσυσι καὶ ἐπιγενήσονται· ὥστε [a] ὐδὲ θαυμα- " στὸν, εἰ ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν πράγματα παρέχειν δυνήσονται. " Τί δῆτα ἐγὼ Κυαξάρει λόγον ἐκέλευσα ἐμβαλεῖν περὶ κατα- " λύσεως τῆς στρατιᾶς; Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι φοβύμενος τὸ μέλλον. " Ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλυς προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὧδε στρατευ- " σόμεθα, ὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι. Προσέρχεται μὲν γὰρ δήπυ " χειμὼν, στέγαι δ' εἰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσὶν, ἀλλὰ μὰ Δία ὐχ " ἵπποις, ὐδὲ θεράπυσιν, ὐδὲ τῷ δήμῳ τῶν στρατιωτῶν· ὧν ἄνευ " ἡμεῖς ὐκ ἂν δυναίμεθα στρατεύεσθαι· τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅπυ μὲν " ἡμεῖς ἐληλύθαμεν, ὑφ' ἡμῶν [b] ἀνάλωται· ὅποι δὲ ὐκ ἀφίγμεθα, " διὰ τὸ [c] ἡμᾶς φοβεῖσθαι, [d] ἀνακεκομισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα· " ὥστε αὐτὺς μὲν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. " Τίς ὖν ὕτως ἀγαθὸς, ἢ τίς ὕτως ἰσχυρὸς, ὃς λιμῷ καὶ ῥίγει " δύναιτ' ἂν μαχόμενος στρατεύεσθαι; Εἰ μὲν ὖν ὕτω στρα- " τευσόμεθα, ἐγὼ μέν φημι χρῆναι ἑκόντας ἡμᾶς καταλῦσαι

" ipsorum arma sunt ademta, ii celeriter alia facturi sunt: quicunque spo- " liati sunt equis, celeriter alios *sibi* de integro comparabunt: pro inter- " fectis alii pubescent et *iis* succedent: adeò ut minimè mirum *videri* " *debeat*, si celeriter nobis rursùm negotia facessere poterunt. Cur igitur " ego Cyaxari, ut de copiarum dimissione ad vos referret, auctor fui? " Nempe quia quod futurum est metuo. Video enim adversarios nobis " *eos* adventare, cum quibus nos, hoc si modo in expeditione versamur, " dimicare non poterimus. Nam hyems utique adpetit, ac tametsi tecta " nos habeamus, non tamen equis *ea*, non ministris, non militum vulgo " *suppetunt*; sine quibus bellum *hosti* facere non poterimus: commeatus " autem, iis in locis in quæ nos venimus, à nobismet absumptus est; quo " non accessimus, nostri metu in munitiones subvexerunt *hostes*: adeò ut " ii hunc habeant, nos capere non possimus. Quis ergo tam fortis, quisve " tam robustus, ut adversùs famem et frigus pugnando bellum gerere pos- " sit? Quapropter si hoc modo militaturi sumus, aio nos ultrò dimittere

a Οὐδὲ θαυμαστὸν] MS. Bodl. ὐδὲν θαυμαστόν· quod, opinor, vulgato melius est.

b Ἀνάλωται] MS. Bodl. ἀνήλωται imperitè. Audi *Thomam Magistrum*: Ἀνάλωσα καὶ ἀνάλωκα, Ἀττικοί· τὸ δὲ μετὰ αὐξήσεως ταῦτα λέγειν, οἷον ἀνήλωσα καὶ ἀνήλωκα, κοινόν. Quod vulgus etiam Grammaticorum recentiorum docet.

c Ἡμᾶς] Editiones *Eton. et Ald.* perperam ὑμᾶς. Nos secuti sumus MStum Bodl. editiones *Steph. Leuncl. et Florent.*

d Ἀνακεκομισμένοι εἰσὶν] Sic rectè MS. Bodl. et, primariæ notæ editiones omnes. In *Aldinâ* verò et *Florent.* reperitur ἀνακεκομισμένα. Sed neminem ferè latet, passivæ formæ significationem activam sæpenumerò convenire. Sic Noster ipsum hoc adhibet participium, ἀναβ. lib. iv, p. 198, edit Steph. χωρία γὰρ ᾤκυν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι.

“ τὴν στρατιὰν μᾶλλον, ἢ ἄκοντας ὑπ' ἀμηχανίας ἐξελαθῆναι.
“ Εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι, τόδ' ἐγώ φημι ἔτι χρῆναι
“ ποιεῖν, πειρᾶσθαι ὡς τάχιστα τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν ἡμᾶς ὡς
“ πλεῖστα παραιρεῖν, ἡμῖν δ' αὐτοῖς ὡς πλεῖστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι·
“ ἐὰν γὰρ ταῦτα γένηται, τὰ μὲν ἐπιτήδεια πλείονα ἕξουσιν ὁπότε-
“ ροι ἂν πλείω δύνωνται λαμβάνοντες ἀποτίθεσθαι, πολιορκήσονται
“ δὲ ὁπότεροι ἂν [a] ἥσσους ὦσι. Νῦν δ' οὐδὲν διαφέρομεν τῶν ἐν πε-
“ λάγει πλεόντων· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλέουσι μὲν ἀεί, τὸ δὲ πε-
“ πλευσμένον οὐδὲν οἰκειότερον τοῦ ἀπλεύστου καταλείπουσιν. Ἢν δὲ
“ φρούρια ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις ἀλλοτριώσει
“ τὴν χώραν, ὑμῖν δὲ [b] ὑπ' εὐδίας μᾶλλον ἔσται πάντα. Ὃ δὲ ἴσως
“ ἄν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει πόῤῥω τῆς ἑαυτῶν φρουρεῖν,
“ μηδὲ τοῦτο ὀκνήσητε. Ἡμεῖς μὲν γάρ, [c] ἐπείπερ ὡς οἴκοθεν ἀπο-
“ δημοῦμεν, [d] φρουρήσειν ὑμῖν ἀναδεχοίμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία
“ τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δὲ [e] τὰ πρόσορα ὑμῖν αὐτοῖς τῆς Ἀσσυρίας,

“ potiùs exercitum debere, quàm invitos à difficultate rerum profligari.
“ Sin *hâc* in militiâ perseverare volumus, sic nobis agendum esse censeo,
“ ut quàm celerrimè loca munita quàm plurima hostibus adimere cone-
“ mur, ac nobismet quàm plurima munire: nam si ità fiat, comme-
“ atûs majorem habituri sunt copiam, qui majorem rapere copiam et
“ recondere potuerint; et obsidebuntur, qui fuerint *ex alterutris* infe-
“ riores. Jam verò nihil inter nos et in mari navigantes discriminis
“ est: quippe navigant illi quidem semper, sed nihilo magìs partem
“ *maris jam* navigatam sibi propriam relinquunt, quàm quæ ipsis ena-
“ vigata non est. At si castella nobis accesserint, ab hostibus ea regio-
“ nem alienabunt, nobísque omnia magìs erunt in tranquillo. Quod
“ verò nonnulli vestrûm fortasse metuerint, nè procul à patrio *solo* col-
“ locentur in præsidiis, id minimè vobis formidandum est. Nos enim
“ qui sic *quoque* domo peregrinantes absumus, loca nos hostibus
“ proxima custodituros vobis recipiemus: vos Assyriæ loca vobismet

a Ἥσσους] MS. Bodl. habet κρείττους· quod quidem ferri potest, si πολιορκήσονται activè sumatur; sin passivè (quod cum Stephano potiùs credo) tunc vulgata lectio omninò retinenda fuerit.

b Ὑπ' εὐδίας] Stephanus scribendum monet ἐπ' εὐδίας. Eodémque teste, Camerarius in suo vet. exempl. legit ὑπεύδια. MS. Bodl. paulò aliter atque cæteri libri, ὑμῖν δὲ ὑπ' εὔδιαν. At nulla, opinor, causa est, cur à receptâ lectione, quam editiones constabiliunt omnes, desciscamus.

c Ἐπείπερ ὡς] MS. Bodl. εἴπερ καὶ ὡς, &c. quod rectius forsan est; si modò εἴπερ interpreteris ἐπειδήπερ *quandoquidem* (quâ de re vide Budæum, p. 991), et ὡς accipias pro ὄντως, quo sensu particulæ illi meliùs accentum adposuoris: quod Stephanus etiam hoc in loco faciendum monet.

d Φρουρήσειν ὑμῖν, &c.] Leunclavius mendosè prorsùs, et contra librorum omnium fidem, scribit φρουρήσειν ἡμῖν ἀναδεχοίμεθα. Haud existimaverim doctum illum virum latuisse, ἀναδέχομαι ὑμῖν idem ferè Græcis esse, quòd Planco, *recipio vobis*, Cicer. Fam. x, 27. Sic Noster iterum paulò infra, ἐγώ σοι ἀναδέχομαι, &c.

e Τὰ πρόσορα, &c.] Editiones *Ald.* & *Florent.* dant τὰ προσόρια ὑμῖν αὐτοῖς

" ἐκεῖνα κλᾶσθε καὶ ἐργάζεσθε. Ἢν γὰρ ἡμεῖς τὰ πλησίον αὐτῶν " δυνάμεθα φρουροῦντες σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ, οἱ τὰ " πρόσω αὐτῶν ἔχοντες, βιοτεύσετε· οὐ γὰρ, οἶμαι, δυνήσονται τῶν " ἐγγὺς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν ἀμελοῦντες τοῖς πρόσω ὑμῖν ἐπιβου- " λεύειν."

Ὡς δὲ ταῦτα ἐῤῥήθη, οἵ τε ἄλλοι πάντες ἀνιστάμενοι [a] συμπροθυμήσεσθαι ταῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας καὶ τεῖχος αὐτῶν ἑκάτερος, ἢν ἐπιτρέψωσιν οἱ σύμμαχοι, τειχιεῖσθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρχειν. Ὁ οὖν Κῦρος, ἐπεὶ ἑώρα πάντας προθύμως ὄντας πράσσειν ὅσα ἔλεξε, τέλος ἔφη, Εἰ τοίνυν περαίνειν βουλόμεθα ὅσα [b] φαμὲν χρῆναι ποιεῖν, ὡς τάχιστα ἂν δέοι γενέσθαι μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων τείχη, τέκτονας δὲ εἰς τὸ ἡμῖν ὀχυρὰ πυργοῦσθαι. Ἐκ τούτου ὑπέσχετο μὲν Κυαξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν, ἄλλην δὲ Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας,

" finitima possidete et colite. Nam si nos ea, quæ ab ipsis prope ab- " sunt, tueri custodiendo poterimus, altâ vos in pace, qui loca possidetis " procul ab ipsis *dissita*, victuri estis: neque enim, ut arbitror, neglec- " tis malis sibi proximis, insidiari vobis procul remotis poterunt."

Hæc ubi dicta fuerunt, cùm alii omnes surgentes in ea operas suas *et studia* promptis se animis collaturos aiebant, tum etiam Cyaxares. Gadatas verò et Gobryas munitionem uterque se extructuros aiebant, si potestatem ejus sibi facerent socii; ut etiam illæ sociis essent amicæ. Cyrus ergò, cùm videret omnes animis esse promptis ad ea omnia quæ dixisset facienda, tandem ait, Quòd si igitur perficere, quæcunque dicimus conficienda esse, volumus, quam primùm machinas parari necesse est ad muros hostium demoliendos, et fabros qui munitiones nobis excitent. Tum verò Cyaxares machinam se fabricaturum et suppeditaturum pollicitus est, aliam Gadatas et Gobryas,

[a] Ἀσσυρίοις, &c. Camerarius, teste Stephano, ex suo vetusto codice adfert, *ὑμεῖς δὲ τὰ προσόρεα ὑμῖν αὐτοῖς, τῆς δὲ Συρίας ἐκεῖνα κλᾶσθε καὶ*, &c. et intelligit, *Illa jam capta atque occupata loca Syriæ*. Jam suprà quidem, p. 298, notavimus, pro Ἀσσυρίων in exemplaribus quibusdam vet. scribi Σύρων. Atque, ut de aliis taceam locis, paulò infra legimus ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Συρίᾳ. Sed MS. Bodl. et omnes melioris notæ editiones vulgatam lectionem tuentur.

a Συμπροθυμήσεσθαι] Vetusti duo libri, *Ald. et Florent.* exhibent συμπροθυμήσεσθαι, quos et Budæus *Comment.* p. 527, secutus est. Sed perperam; ut cuilibet locum adtentis oculis circumspicienti perspicuum erit. Rectè Stephanus aliique ex auctoritate vet. cod. (quibus accedit MS. Bodl.) συμπροθυμήσεσθαι reposuerunt.

b Φαμὲν χρῆναι, &c.] Sic reposuimus ex MS. Bodl. et editione Stephani, suffragantibus vestustis exemplaribus huic et Gabrielio visis. In aliis libris non una est hujus loci facies: *Ald. Florent.* et *Leuncl.* exhibent φαμὲν, χρῆναι ποιεῖν ὡς τάχιστα, ἃ ἂν δέοι γενέσθαι. *Eton.* aliique φαμὲν, χρῆ ποιεῖν ὡς τάχιστα ἃ ἂν δέοι, &c.

ἄλλην Τιγράνης· [a] ἄλλην δὲ αὐτὸς ὁ Κῦρος ἔφατο πειρᾶσθαι ποιήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξεν, ἐπορίζοντο μὲν μηχανοποιοὺς, παρεσκευάζοντο δ' ἕκαστοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει· ἄνδρας δ' ἐπέστησαν, οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν.

Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω ὅτι διατριβὴ ἔσται ἀμφὶ ταῦτα, ἐκάθισε μὲν τὸ στράτευμα ἔνθα ᾤετο ὑγιεινότατον εἶναι καὶ εὐπροσοδώτατον ὅσα ἔδει προσκομίζεσθαι· ὅσα τε ἐρυμνότητος προσεδεῖτο, ἐποιήσατο ὡς ἐν ἀσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μένοντες εἶεν, εἴποτε καὶ πρόσω τῇ ἰσχύϊ [b] ἀποστρατοπεδεύσαιντο. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐρωτῶν οὓς ᾤετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν, ὁπόθεν ἂν ὡς πλεῖστα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξῆγεν ἀεὶ [c] εἰς προνομὰς, ἅμα μὲν ὅπως ὅτι πλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δ' ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν διαπονούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δ' ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ὑπομιμνήσκοιντο. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν.

aliam Tigranes; aliam Cyrus ipse curaturum se utì conficeret aiebat. His decretis, machinarum structores conquirebant, et adparabant singuli quæ ad machinas requirerentur; nonnullos etiam *operi* præficiebant, qui ad hæc curanda maximè viderentur esse idonei.

Cyrus verò, quòd animadverteret hæc sine morâ perfectum non iri, eo loco castra metatus est, quem putabat saluberrimum esse, et propter illa quæ advehi oporteret, accessu facillimum; et quæcunque munitione adhuc indigebant, *sic* perficiebat, ut quovis tempore qui remanerent, in tuto essent, quamvis cum *exercitûs* robore aliquando castris motis longiùs *ipse cæterique ab iis* abscederent. Prætereà, interrogans eos, quos regionem maximè cognitam habere putabat, quibus ex locis exercitus plurimum emolumenti capere posset, *suos* semper pabulatum eduxit, tum ut res exercitui necessarias maximâ copiâ pararet, tum ut rectiùs valerent et robusti essent, itineribus exercitati, tum etiam ut inter ducendum ordinis servandi recordarentur. His in rebus Cyrus erat *occupatus*:

a Ἄλλην δὲ αὐτὸς, &c.] Hanc lectionem veteres optimæque notæ editi libri omnes præstant. *Camerarius*, auctore Stephano, in suo vet. libro invenit αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειρᾶσθαι, &c. In MSto Bodl. legitur αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειράσεσθαι ποιήσειν. Et interpretes quidem ità locum vertunt, quasi πειράσεσθαι legissent.

b Ἀποστρατοπεδεύσαιντο] MS. Bodl. dat ἀποστρατοπεδεύοιντο. *Camerarii* liber vetus ἀποστρατοπεδεύοιντο, quod de Cyro intelligendum sit. Nec malè quidem sic procedet loci sententia, si cum illo dativo τῇ ἰσχύϊ subaudias, utì monuit olim Stephanus, ἅμα vel σύν.

c Εἰς προνομὰς] *Ald.* et *Florent.* editione habent ἀεὶ προστομὰς. Budæus etiam *Comment.* p. 732, mutatâ paulùm, non emendatâ, loci scripturâ, legit ἐξῆγεν ἀεὶ πρὸς νομας. Ipse tamen libens secutus sum lectionem MSti Bodl. et editionum *Steph. Leunclav.* et *Eton.* præsertim cùm προνομὴ sit vox apud Nostrum alibi usurpata, Ἀνάβ. ϛ΄, p. 203, edit. Steph. ἀλλὰ μοὶ δοκεῖ σὺ προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, &c. Ἑλλην. α΄, p. 253. Ἆγις ἐκ τῆς Δεκελείας προνομὴν ποιούμενος, &c. et ejusdem Histor. δ΄, p. 279, προνομὰς δὲ ποιούμενοι, &c.

Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἁλισκόμενοι ταῦτ᾽ ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, [a] πολλὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ χρυσίου ἄγων, καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν. Ὁ μὲν οὖν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν ὑπελάμβανεν, ὡς ὑπεκτίθοιτο ἤδη τὰ χρήματα φοβούμενος· ὁ δὲ Κῦρος, γιγνώσκων ὅτι οἴχοιτο συστήσων εἴ τι δύναιτο [b] ἀντίπαλον ἑαυτῷ, ἀντιπαρεσκευάζετο ἐρρωμένως, ὡς μάχης ἔτι δεῆσον· καὶ ἐξεπίμπλα μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἱππικὸν, τοὺς μὲν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς δέ τινας καὶ παρὰ τῶν φίλων λαμβάνων ἵππους· ταῦτα γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο, καὶ ἀπεωθεῖτο οὐδὲν, οὔτε εἴ τις ὅπλον ἐδίδου καλὸν, οὔτε ἵππον. Κατεσκευάζετο δὲ καὶ ἅρματα ἔκ τε τῶν αἰχμαλώτων ἁρμάτων, καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν δύναιτο. Καὶ τὴν μὲν [c] Τρωϊκὴν διφρείαν πρόθεν οὖσαν,

E Babylone verò transfugæ et captivi narrabant, Assyrium multa auri argentíque talenta secum ferentem opésque alias et omnis generis ornamenta, in Lydiam esse profectum. Quamobrem militum vulgus suspicabatur, adductum metu jam pecunias eum *alibi deponendas ex regione suâ* clam exportâsse: Cyrus verò, qui hominem intelligeret eâ de causâ discessisse, ut si quam posset adversariorum sibi manum conflaret, et ipse præsenti se animo parabat, tanquam prælium adhuc ineundum esset: explebat quoque Persarum equitatum, partim à captivis, partim ab amicis acceptis equis: nam hæc ab omnibus accipiebat, neque rejiciebat *eorum* quidquam, sive quis arma *ipsi* elegantia daret, seu æquum. Præterea currus parabat cùm de iis quos ceperat, tum undecunque poterat. Ac curruum quidem rationem superiori tempore Troiæ usitatam

a Πολλὰ τάλαντα, &c.] Apud Veteres Talentum fuit multiplex. Babylonicum, auctore Æliano Hist. V, l. i, c. 22, valuit 72 *minas Atticas*. De cæteris consule *Jul. Poll.* lib. ix, c. 6. *Waser.* de Antiq. Num. l. ii, c. 18. *Brerew.* de Pond. c. 4. *Casp. Eisenschmid.* de Pond. et Mens. *Sect.* i, c. 4. Notat autem J. Pollux, loco jam adpellato, Homeri tempore minimum fuisse talenti valorum: id quod vel ex præmiis ludorum quæ apud eum Iliad. ψ', ponuntur, intelligi potest. Tertio enim ponitur Lebes, quarto duo auri talenta.

b Ἀντίπαλον ἑαυτῷ.] Sic ex MS. Bodl. restituimus, adstipulante Stephano. In libris autem hactenùs editis ità legitur et distinguitur locus—ἀντίπαλον, ἑαυτὸν ἀντιπαρεσκευάζετο, &c. Voci autem ἀντίπαλος dativum itidem supra pauld adjunxit Auctor: Ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας, &c. et mox infra: ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσιόντα. Porrò *Gabrielius* etiam ex vetustis suis exemplaribus adfert ἑαυτῷ.

c Τρωϊκὴν διφρείαν, &c.] Apud Veteres duplex erat pugnandi ratio, quoties curribus prælia committebant: una vetustissima, quam Noster adpellat Τρωϊκὴν, quod scil. temporibus Trojanis fuerit usitata: alia recentior, quam adpellat Κυρηναίων, quòd Cyrenaïcis recepta esset. *Cyrenaïcam* eam opinatur esse *Schefferus*, quæ habebat pugnatores perpetuò insistentes curribus: *Trojanam* verò, quæ desilientes, cùm pugnandum esset. Hanc in rem vide sis *Homer.* Il. λ', v. 91, et seq. item Il. π', v. 426, 427. Genus hoc utrumque sustulit Cyrus ob rationes à Xenophonte mox adlatas. Fusiùs de loco hoc et secuturo statim illo, ubi de curribus agitur falcatis, Cl. *Schefferus* de re vehic. lib. ii, c. 15, à quo rem in nostram quæ fuerint hausimus.

καὶ τὴν Κυρηναίων ἔτι νῦν οὖσαν ἁρματηλασίαν [a] κατέλυσε· τὸν γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τοῖς ἅρμασιν οὕτως ἐχρῶντο ὥσπερ νῦν οἱ Κυρηναῖοι. Ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνάμεως, ὄντων τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, [b] τοῦτο ἐν ἀκροβολιστῶν μέρει εἶναι, καὶ εἰς τὸ κρατεῖν [c] οὐδὲν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι. Ἅρματα γὰρ τριακόσια τοὺς μὲν μαχομένους παρέχεται τριακοσίους, ἵπποις δ' οὗτοι χρῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσι μὲν, ὡς εἰκὸς, οἷς μάλιστα πιστεύουσιν [d] οἱ βέλτιστοι, εἰς τριακοσίους· οὗτοι δέ εἰσιν οἳ οὐδ' ὁτιοῦν τοὺς πολεμίους βλάπτουσιν. Ταύτην μὲν οὖν τὴν διφρείαν κατέλυσεν· [e] ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατεσκεύασεν ἅρματα τροχοῖς τε ἰσχυροῖς, ὡς μὴ ῥαδίως συντρίβηται, ἄξοσί τε μακροῖς·

et aurigationem, quâ hodieque Cyrenæi utuntur, sustulit *et abrogavit:* nam superiori tempore Medi et Syri et Arabes et omnes Asiatici curribus sic utebantur ut nunc Cyrenæi. Existimavit autem *Cyrus*, partem exercitûs eam quam esse præstantissimam sit verisimile, cùm fortissimi *quique* sint in curribus, velitum vicem explere, neque magnum aliquod ad victoriam momentum adferre. Nam trecenti currus pugnantes quidem suppeditant trecentos, equis hi mille ducentis utuntur; iis præterea aurigæ sunt, utì par est, quibus *illi* optimi *in exercitu* maximè fidunt, ad trecentos: at hi sunt ii qui nihil prorsus hostibus detrimenti adferunt. Hanc igitur curruum *agendorum* rationem sustulit; próque eâ bello aptos currus instruxit, et rotis firmis, ut nè facilè comminuerentur, et axibus longis;

a Κατέλυσε] Eadem hîc est verbi hujus notio, atque ea quam Matt. v, 17, obtinet. Immeritò igitur *Capellus* spicileg. ad loca quædam N. T. καταλῦσαι νόμον per Hebraïsmum dici autumâsse videtur: quamvis enim respondeat phrasi Hebræorum כמל תורה, non tamen Græciâ statim exulat.

b Τοῦτο ἐν ἀκροβολιστῶν, &c.] Intelligit Noster eos, qui tela solùm emiserunt, nec de curribus in ulterius et gravius certamen descenderunt. In aliquot libris legitur, τοῦτο μὴ ἐν, &c. Sed negationi isti locus hîc omnino nullus est.

c Οὐδὲν μέγα.] Sic ex fide MSti Bodl. (cum quo *Gabrielii* vet. exempl. consentiunt) rescribendum curavimus; cùm priùs legeretur οὐδὲ μέγα, &c. Nostram verò lectionem vulgatæ huic præferendam viderunt Stephanus et Muretus.

d Οἱ βέλτιστοι, εἰς, &c.] Stephanus dat οἱ βέλτιστοι, ἄλλοι δὲ, &c. nec aliter MS. Bodl. Leunclavius, οἱ βέλτιστοι, ἄλλοι δὲ, &c. Nos secuti sumus editiones *Eton.*, *Ald.* et *Flor.* Stephanus etiam, ἄλλοι δὲ, supervacanea esse fatetur, eáque itidem delenda censuit Muretus. Rectè.

e Ἀντὶ δὲ τούτου, &c.] Id nempe peculiare fuit, quod hi currus axes haberent longiores, et rotas firmiores, quàm bigæ aut quadrigæ communes. Illud quoque animadvertendum est, aurigam solum, non propugnatorem insuper aliquem, hos conscendisse currus; hoc enim genere quicquid effici debebat, id efficiendum erat, non per homines, sed currus ipsos falcibus armatos.

[a] ἧττον γὰρ ἀνατρέπεται πάντα τὰ πλατέα· τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνιόχοις ἐποίησεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρῶν ξύλων· ὕψος δὲ τούτων ἐστὶ [b] μέχρι τῶν ἀγκώνων, ὡς δύνωνται ἡνιοχεῖσθαι [c] οἱ ἵπποι ὑπὲρ τῶν δίφρων· τοὺς δ' ἡνιόχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. [d] Προσέθηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδήρεα ὡς διπήχεα πρὸς τοὺς ἄξονας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄλλα κάτω ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἐμβαλούντων εἰς τοὺς ἐναντίους τοῖς ἅρμασιν. Ὡς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκεύασεν, [e] οὕτως ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἅρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ. Ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαὶ παρά τε τῶν φίλων

quippe minùs everti solent omnia quæ lata sunt: sellam verò aurigis struxit, veluti turrim, ex lignis firmis; atque harum *sellarum* altitudo usque ad *aurigæ* cubitos *pertingebat*, ut equi supra sellas habenis regi possent: aurigas verò *ipsos* totos, exceptis oculis, loricis armavit. Præterea falces ferreas duûm ferè cubitorum ad axes ab utrâque rotarum parte adposuit, et alias infrà sub axem, quæ terram respicerent; tanquam his in adversos cum curribus impetum facturis. Atque ut Cyrus id temporis hæc instituit, sic etiam hâc tempestate curribus *hisce* utuntur ii qui regis in ditione degunt. Habebat etiam permultas camelos tum ab amicis

a Ἧττον γὰρ ἀνατρέπεται, &c.] Muretus notat in veteribus libris legi, ἧττον ἂν ἀνατρέποιτο. MS. Bodl. paulò aliter, ἧσσον γὰρ ἂν ἀνατρέπηται. Sed à lectione vulgatâ minimè recedendum censeo.

b Ἐστὶ μέχρι τῶν, &c.] *Philelphus* legisse videtur μέχρι ἀγκώνων αὐτῶν. At rectiùs locum cæteri libri exhibent; in quibus αὐτῶν illud non comparet. Eo verò fine sellæ factæ sunt altæ, rotundæ, ac undequaque clausæ, ii quoque currus qui regebant, thoracibus galeísque muniti, ut nulla eorum pars vulneribus pateret; atque adeò obsistentia quævis impunè possent perrumpere.

c Οἱ ἵπποι ὑπὲρ, &c.] In libris nonnullis legitur οἱ ἵπποι ὑπὸ τῶν, &c. Nos MS. Bodl. *Steph. Leuncl.* et vetustas editiones secuti sumus.

d Προσέθηκε δὲ καὶ, &c.] Hactenùs nimirum nudi inermésque erant Persarum currus; quales *Arrianus* Tactic. p. 9, ψιλὰ ἅρματα vocat: quo in loco cùm nominatim Persicorum curruum meminit, sine dubio respexit ad hoc institutum Cyri, ejúsque ἅρματα δρεπανηφόρα opposuit ψιλοῖς, et hæc Τρωϊκά, illa Περσικὰ vocavit. Quanquam autem apud Persas aliósque quosdam Asiæ incolas Cyrus primus veterem immutârit vehiculorum bellicorum formam, currúsque falcatos instituerit; tamen haud facilè quisquam dixerit, quis curruum istorum cæteros apud Orientis populos primus extiterit auctor, aut quo tempore eos conficiendi ratio primùm fuerit inventa. Ninus, referente *Diodoro Sic.* lib. ii, p. 91, istiusmodi currus habuit. Sed omnino frustrà est Cl. *Schefferus*, qui (*de re vehic.* lib. ii, p. 193.) Nini ante tempora, tales apud Chananæos fuisse currus ex monumentis sacris se deprehendisse putat. Nam neque in iis, quæ adpellat, locis, neque alibi, opinor, usquam Scriptura falcium ex curribus eminentium meminit: adpellat autem Jud. i, 19, et iv, 3, ubi sanè versio vulg. Lat. *currus falcatos* perperam exhibet, et in primo loco vertendo mirum in modum LXX. Interp. cespitârunt. At textus Hebræus ברזל רכב vertendus est *currus ferrei* seu *ferrati*, h. e. ferro tecti, nè facilè confringi aut securibus secari possent. Hanc interpretationem Targum Jonath. et versiones *Syr.* et *Arab.* confirmant.

e Οὕτως ἔτι καὶ νῦν, &c.] Hunc vocum istarum ordinem, adprobante Stephano, ex MSto Bodl. restituimus. Hic autem illud καὶ, quod χρῶνται statim sequitur, abesse maluit. Sed invitis libris omnibus, hujus consilio non paremus. Priùs hic locus sic se habuit, οὕτω καὶ ἔτι νῦν τοῖς, &c.

συνειλεγμέναι, καὶ αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμέναι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπεραίνετο·

[a] Βουλόμενος δέ τινα κατάσκοπον πέμψαι ἐπὶ Λυδίας, καὶ μαθεῖν ὅ,τι πράσσει ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτήδειος εἶναι Ἀράσπας [b] ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ὁ φυλάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. Συνεβεβήκει γὰρ τῷ Ἀράσπᾳ τοιάδε· ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ συνουσίας. Ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν, καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ, καίπερ ἀπόντι· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς) οὐ μέντοι κατηγόρησε τοῦ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ὀκνοῦσα συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν [c] ὑπηρετήσειν τῷ τυχεῖν ἃ ἐβούλετο, ἠπείλησε τῇ γυναικὶ, ὅτι εἰ μὴ βούλοιτο ἑκοῦσα, ἄκουσα [d] ποιήσοι ταῦτα· ἐκ τούτου ἡ γυνὴ, ὡς ἔδεισε τὴν βίαν, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. Ὁ

collectas, tum omnes *illas*, quæ captæ fuerant, congregatas. Et hæc quidem ità peragebantur:

Cùm autem in Lydiam speculatorem quendam mittere vellet, ac quid rerum Assyrius ageret cognoscere, visus ei fuit idoneus, qui *eò* hanc ad rem proficisceretur, illius formosæ fœminæ custos, Araspas. Nam huic Araspæ hujusmodi quiddam evenerat; cùm mulieris *ejus* amore captus esset, coactus est eam adpellare de consuetudine. At negabat illa quidem, viróque *suo* fida erat, tametsi abesset: (quippe vehementer eum amabat) non tamen Araspam apud Cyrum accusabat, amicos inter se committere verita. Sed ubi Araspas existimans has momentum aliquod ad ea, quæ volebat, consequenda adlaturas, mulieri minas intendisset, ni libens faceret, invitam esse facturam; tum verò mulier, ut quæ vim verita fuerit, *rem* non amplius occultat, sed ad Cyrum eunuchum mittit, eíque mandat ut exponat omnia. Is

a Βουλόμενος δὲ, &c.] Nominativus *βουλόμενος* absolutè hîc videtur poni pro *βουλομένῳ*, nec habere quò referatur. Simili planè modo loquitur *Arrianus* de *Exped. Alex.* l. 7, p. 287, ed. *Gronov.*—*καὶ ἰδόντι ταπεινῶς διακειμένους, καὶ ἀκούσας σὺν οἰμωγῇ τῶν πολλῶν βοώντων, καὶ αὐτῷ προχεῖται δάκρυα*· pro *ἰδόντι καὶ ἀκούσαντι αὐτῷ*. Conf. Act. xx, 3, ubi *ποιήσας* ponitur pro *ποιήσαντι*.

b Ἐλθεῖν] Verbum hoc *proficiscendi* significationem hîc obtinet; ideóque falluntur ii, qui Hebræorum more evangelistas locutos esse putant, cùm *eundi* vel *proficiscendi* vim τῷ ἔρχεσθαι tribuerint. Vid. Act. xxviii, 14. Luc. ii, 44. Jo. vi. 17.

c Ὑπηρετήσειν τῷ, &c.] Hæc MS. Bodl. et editionis *Eton.* est lectio: quam et Stephanus vulgatæ huic—*ὑπηρετεῖν, ἀποτύγχανεν ἃ ἐβούλετο*, &c. anteferendam censuit. *Muretus* ex conjecturâ legit, *ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν ὑπηρετήσειν, ἀπετύγχανεν ὧν ἐβούλετο*—et ità interpretatur, *Postquam autem Araspas, qui eam sibi morem gesturam putabat, spe suâ frustratus est.* Ubi verbum *ὑπηρετήσειν* ad *mulierem*, non ad *Araspan*, referendum statuit. Mihi magìs arridet recepta scriptura.

d Ποιήσοι] Sic MS. Bodl. et editio *Eton.* In cæteris libris ferè omnibus legitur *ποιήσειε*. At Stephanus exemplaria ea sequenda censuit, quæ nostram exhibent lectionem. *Muretus*, conjecturæ nimiùm indulgens, legit *ποιήσειε ταῦτα*.

δ' ὡς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι, πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν, βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ, εἰ δύναιτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρτάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαταθήκην τὲ ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτοῦ λέγων, ἀδικίαν τὲ καὶ ἀκράτειαν· ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τῷ φόβῳ μή τι καὶ πάθῃ ὑπὸ Κύρου.

Ὁ οὖν Κῦρος καταμαθὼν ταῦτα, ἐκάλεσέ τε αὐτὸν, καὶ μόνος μόνῳ ἔλεξεν, Ὁρῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ, καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. Παῦσαι οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεούς τε ἀκούω ἔρωτος [a] ἡσσῆσθαι, ἀνθρώπους τὲ οἶδα καὶ μάλα φρονίμους δοκοῦντας εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτος· καὶ αὐτὸς δὲ ἐμαυτοῦ κατέγνων μὴ ἂν καρτερῆσαι ὥστε συνὼν καλοῖς ἀμελῆσαι αὐτῶν. Καὶ σοὶ δὲ [b] τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ αἴτιός εἰμι· ἐγὼ γάρ

autem ubi rem audivit, edito risu de homine qui ab amore se *nuper* invictum dixisset, Artabazum cum eunucho mittit, et Araspæ dicere jubet, vim quidem tali fœminæ adferri non debere, quo minùs autem persuadeat, si posset, non se vetare. Et Artabazus, cùm ad Araspam venisset, conviciis eum proscindebat, cùm mulierem illam depositum adpellans, tum ipsi impietatem, injustitiam, incontinentiam objiciens; adeò ut Araspas quidem præ dolore multas profunderet lacrimas, pudore opprimeretur, atque etiam metu exanimaretur, nè quid ipsi gravius à Cyro accideret.

Cyrus igitur hæc ubi cognovisset, arcessivit eum, et solus cum solo locutus est, Video te, inquit, Araspa, metuere me, et maximo pudore adfici. Verùm de his desiste; nam audio equidem deos etiam ab amore victos fuisse, et non ignoro, qualia ab amore iis etiam hominibus, qui prudentes admodùm viderentur, acciderint: atque etiam ipse de meipso animadverti ità me continentem non esse, ut si cum formosis unà sim, mihi neglectui sint. Quin hujus ego tibi rei sum auctor; quippe qui

a Ἡσσῆσθαι] Sic editiones *Ald Flor. Steph. Eton.* MS. Bodl. ἡττᾶσθαι. Operarum typographicarum haud dubiè vitio in edit. *Leunclavianâ* legitur ὑσσῆσθαι: atque adeò importunum prorsùs duxerim, nostrâ de scripturâ quidquam adtulisse, nisi quendam Xenophontis operum editorem, hoc etiam nihili verbum, pro mirâ suâ solitâque fide, è Leunclavianâ editione in suam transtulisse viderim.

b Τούτου τοῦ πράγματος, &c.] Scil. *quod amore erga eam tum impotenter arseris.* Nempe Græcis πρᾶγμα dicitur res quælibet, de quâ sermo ipsis est. Ità mox sequitur, ἐγὼ γάρ σε συγκαθεῖρξα τούτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι, scil. cum *Pantheâ*, cujus pudicitiam nullis precibus expugnare potuisti. Quomodo et *Euripidi* in Oedipo apud *Stobæum*, Serm. 7, ἄλλων πάντων δυσμαχώτατον γυνὴ dicitur. Posset quidem

σε συγκαθεῖρξα τούτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι. Καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὅμοιος εἶ οἷός περ καὶ τἆλλα, πρᾶός τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων· ἐμὲ δ', καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καταδύουσι τῷ ἄχει. Ὡς γὰρ ὁ θροῦς διῆλθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι προσιόντες συμβουλεύουσιν ἐκποδὼν ἔχειν ἐμαυτὸν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς ἠδικηκότος ἐμοῦ μεγάλα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εὖ τοίνυν ἴσθι, ὦ Ἀράσπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' εἶ ἐμοί τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι, καὶ τοὺς συμμάχους μεγάλα ὠφελῆσαι. [a] Εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅ,τι ἐγώ σοι ἐν καιρῷ ἂν γενοίμην αὖ χρήσιμος. Εἰ τοίνυν, ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέλοις εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, οἶμαι ἄν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἔγωγε ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ἀράσπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὡς σὲ πεφευγὼς λόγον

te cum illâ re inexpugnabili concluserim. Et Araspas sermonem suscipiens, Enimverò tu, Cyre, inquit, in his etiam sic te geris, ut in aliis; qui et clemens sis et delictis humanis ignoscas: me verò cæteri homines mœrore obruunt. Nam ex quo rumor de calamitate meâ vulgatus est, inimici mihi insultant; amici *me* convenientes, ut è medio me proripiam, consulunt; nè quid à te mihi accidat, ut qui magnum *quoddam* scelus admiserim. Et Cyrus, Atqui certò scias, inquit, Araspa, posse te per hanc *hominum de te* opinionem admodùm gratam mihi rem facere, et sociis utilitates maximas adferre. Utinam verò fiat, inquit Araspas, aliquâ ut in re tibi rursùs opportunè commodem. Quòd si ergo volueris, ait, simulare quasi me fugias, atque ad hostes transire, arbitror fore ut ab hostibus tibi fides habeatur. Profectò, inquit Araspas, scio futurum equidem, ut etiam per amicos rumor excitetur,

ἄμαχον πρᾶγμα exponi de amore, quòd ejus vis sit insuperabilis. Sed verbum συγκαθείργειν eam interpretationem vix admittit. Insolens enim et durum nimis esse videtur, *concludere quem cum amore:* at rectè dicatur is, cui mulieris adservandæ cura demandata est, cum eâ conclusus. Haud alio sensu vox πρᾶγμα usurpata est apud *Arrianum* Comment. de Epict. Disput. l. i, c. 11.—ἠρώτησεν εἰ ἢ τέκνα εἴη αὐτῷ καὶ γυνή· τοῦ δ' ὁμολογήσαντος προσεπύθετο, πῶς τί οὖν χρῇ τῷ πράγματι; ab eodem lib. iii, c. 3, πραγμάτιον dicitur *puella*. Neque absurdum est, vocem πρᾶγμα, quæ locum in *actionibus* ferè aliàs obtinet, à nativâ nonnunquam sede ad *res animatas* migrare; cùm et χρῆμα, ejusdem ferè notionis vocabulum, ad cervam transferatur, lib. i, p. 29, ad quem locum vide quæ notavimus.

a Εἰ γὰρ γένοιτο, &c.] Dubitat Stephanus, utrùm verba hæc optativè, an interrogativè sint sumenda; utrùm vulgata lectio servanda sit, an ἦ γὰρ ejus in locum substituenda. Ipse quidem locum rectè se habere, et εἰ γὰρ optantis esse, censeo. Simili planè modo easdem particulas adhibet *Lucianus* in Prometheo: p. 63, εἰ γὰρ γένοιτο ταῦτα. Nec aliter *Homerus* Odyss. γ'. v. 205.

Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοσσήνδε θεοὶ δύναμιν παραθεῖεν
Τίσασθαι, &c.

Ubi αἲ, ex mente Etymologici M. dicitur pro εἰ, significante εἴθε, *utinam*. Atque ità εἰ illud apud *Virgilium* sumendum videtur:

Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus
Ostendat nemore in tanto!

Æn. l. vi, v

ἂν παρέχοιμι. Ἔλθοις ἂν τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων· οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βουλευμάτων κοινωνὸν ἄν σε ποιοῖντο, διὰ τὸ πιστεύειν· ὥστε μηδὲ ἕν σε λεληθέναι ὧν βουλόμεθα εἰδέναι. [a] Ὡς πορεύσομαι οὖν, ἔφη, ἤδη νυνί· καὶ γὰρ τοῦτο, ἴσθι, ἓν τῶν πιστῶν ἔσται, τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σοῦ μελλήσοντά τι παθεῖν ἐκπεφευγέναι. Ἦ καὶ δυνήσῃ, ἔφη, ἀπολιπεῖν τὴν καλὴν Πάνθειαν; Δύο γάρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς. Νῦν τοῦτο πεφιλοσόφηκα μετὰ τοῦ ἀδίκου σοφιστοῦ τοῦ Ἔρωτος. Οὐ γὰρ δὴ μία γε οὖσα, ἅμα ἀγαθή τέ ἐστι καὶ κακή, οὐδ' ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν ἔργων ἐρᾷ, καὶ ταῦτα ἅμα βούλεταί τε καὶ οὐ βούλεται πράττειν· ἀλλὰ [b] δῆλον ὅτι δύο ἐστὸν ψυχά, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράττεται· ὅταν δὲ ἡ πονηρά, τὰ αἰσχρὰ ἐπιχειρεῖται. Νῦν δέ, ὡς σὲ σύμμαχον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ καὶ πάνυ πολύ. Εἰ τοίνυν καὶ σοὶ δοκεῖ πορεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκείνοις πιστότερος ᾖς· ἐξάγγελλέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν, οὕτω τε ἐξάγγελλε, ὡς ἂν αὐτοῖς τὰ

quasi te fugerim. Itaque nobis redires, ait, rebus omnibus hostium cognitis: quin etiam arbitror ità tibi fidem habituros, ut et rationum et consiliorum *suorum* te participem facturi sint; adeò ut nihil latere te possit eorum omnium quæ nos scire cupimus. Proficiscar igitur nunc jam, inquit *Araspas*: nam scire debes, etiam hoc unum fidei argumentum fore, quod effugisse videbor, cùm jam tibi supplicium daturus essem. An et formosam, inquit, Panthéam relinquere poteris? Duæ mihi nimirum, Cyre, ait, certè sunt animæ. Hanc philosophiam didici modò apud improbum illum sophistam, Amorem. Nam una sanè si esset anima, non et bona simul esset et mala, neque res simul honestas et turpes amaret, neque simul eadem et vellet et nollet facere: sed manifestum est, duas esse animas, et ubi quidem penes *animam* bonam imperium est, honestæ conficiuntur res; ubi verò penes malam, res suscipiuntur turpes. Nunc, quia te socium *et adjutorem* nacta est, anima bona viribus, et longè quidem, superior est. Quòd si ergo, inquit Cyrus, tibi quoque hoc iter instituendum videtur, sic erit agendum, ut apud illos etiam majorem habeas fidem: *nimirum* eis enuntiato quæ à nobis gerantur, et *quidem* sic enunciato, ut quæ abs te dicentur, maximo sint ipsis

a Ὡς πορεύσομαι.] *Muretus* legendum censet——— εἰδέναι. Καὶ ὡς πορεύσομαι, &c. Sed nec mutilus videtur locus, et ab omnibus, quos vidi, libris, ista abest particula καί.

b Δῆλον ὅτι, &c.] Vulgò scribitur δηλονότι, &c. atque ità sæpè à Librariis peccatum est; utì jam suprà plus vice simplici notavimus. Vide sis Nostri ἀπομνημ. lib. i, ubi de moribus Critiæ Alcibiadísque disserit; qui, quamdiu cùm Socrate versabantur, honestè; posteaquam ab eo discessissent, turpiter, se gesserunt.

παρὰ σοῦ λεγόμενα ἐμποδὼν μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν. Εἴη δ' ἂν ἐμποδὼν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν πη τῆς ἐκείνων χώρας· ταῦτα γὰρ ἀκούοντες, ἧττον ἂν παντὶ σθένει ἀθροίζοιντο, ἕκαστός τις φοβούμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. Καὶ μένε, ἔφη, παρ' ἐκείνοις ὅτι πλεῖστον χρόνον· ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν, ὅταν ἐγγύτατα ἡμῶν ὦσι, ταῦτα μάλιστα ἡμῖν καιρὸς εἰδέναι ἔσται. Συμβούλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπη ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς, εἰδέναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον οὕτω τετάχθαι αὐτοῖς· μεταλλάσσεσθαι γὰρ ὀκνήσουσι· καὶ ἤν πη ἄλλῃ μεταλάττωνται, ἐξ ὑπογύου ταράξονται. Ἀράσπας μὲν δὴ οὕτως ἐξελθὼν, συλλαβὼν τοὺς πιστοτάτους θεράποντας, καὶ εἰπὼν πρός τινας οἷα ᾤετο συμφέρειν τῷ πράγματι, ᾤχετο·

Ἡ δὲ Πάνθεια, ὡς ᾔσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσπαν, πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἶπε, Μὴ λυποῦ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους· ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἐάσῃς πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγώ σοι ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺ Ἀράσπου πιστότερόν σοι φίλον· καὶ δύναμιν δ' οἶδ' ὅτι ὁπόσην ἂν δύνηται ἔχων παρέσται σοι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τοῦ νῦν βασιλεύοντος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχείρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ'

impedimento ad ea quæ facere voluerint. Fuerit autem impedimento, si nos dixeris adparatum facere, ut alicubi agrum ipsorum invadamus: nam si hæc audient, minùs *collatis* viribus universis in unum se congregabunt locum, metuente quolibet domesticis etiam rebus. Maneto etiam, inquit, apud ipsos quàm diutissimè: nam maximè nobis opportunum fuerit ea rescire quæ faciant, ubi proximè à nobis aberunt. Iis porrò sis auctor, ut aciem, quocunque modo fuerit optimum, instruant; cùm enim tu discesseris, qui nôsse ipsorum quomodo acies structa sit videbere, necesse erit ut eandem ordinum rationem retineant: nam verebuntur aciem mutare; ac si quo alio modo eam sunt mutaturi, subitò perturbabuntur. Et hoc quidem modo digressus Araspas, sumptis secum fidissimis famulis, et ad quosdam prolatis iis, quæ ad negotium *conficiendum* profutura putabat, discessit:

Panthéa verò, cùm discessisse Araspam sensisset, ad Cyrum misit qui diceret, Nè tibi molestum sit, Cyre, quod Araspas ad hostes transierit; nam si potestatem mihi feceris ad maritum mittendi meum, recipio tibi, venturum amicum longè tibi Araspâ fideliorum; atque etiam scio futurum, ut tibi cum quantis maximis poterit copiis adsit. Etenim hujus quidem regis, qui modò imperat, pater ei amicus erat: at is qui jam rerum potitur etiam conatus est aliquando me ac maritum meum

ἀλλήλων· ª ὑβριστὴν οὖν νομίζων αὐτόν, οἶδ' ὅτι ἀσμένως ἂν πρὸς ἄνδρα οἷος σὺ εἶ ἀπαλλαγείη. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος κελεύει πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα· ἡ δ' ἔπεμψεν. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Ἀβραδάτης τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τἄλλα δὲ ᾔσθετο ὡς εἶχεν, ᵇ ἄσμενος πορεύεται πρὸς Κῦρον, ἵππους ἔχων ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους. Ὡς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, εἰπὼν ὃς ἦν. Ὁ δὲ Κῦρος εὐθὺς ἄγειν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὡς δ' ἰδέτην ἀλλήλους ἡ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτης, ἠσπάσαντο ἀλλήλους, ὡς εἰκός, ἐκ δυσελπίστου. Ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάνθεια τοῦ Κύρου τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. Ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀκούσας εἶπε, Τί ἂν οὖν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεια, χάριν Κύρῳ ὑπέρ τε σοῦ καὶ ἐμαυτοῦ ἀποδιδοίην; Τί δὲ ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ πειρώμενος ὅμοιος περὶ ἐκεῖνον εἶναι, οἷός περ καὶ ἐκεῖνος περὶ σέ;

Ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβραδάτης· καὶ ὡς εἶδεν αὐτόν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἶπεν, Ἀνθ' ὧν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, οὐκ ἔχω τί μεῖζον εἴπω, ἢ ὅτι φίλον σοι ἐμαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον· καί, ὅσα ἂν ὁρῶ σε σπουδάζοντα,

divellere: quamobrem sat scio, cùm eum insolenter injurium *esse* existimet, libenter ad virum talem, qualis tu es, discesserit. Hæc ubi Cyrus audîsset, *ei* mandat ut ad maritum mittat: quod quidem illa fecit. Cùm verò ab uxore signa cognovisset Abradates, atque etiam animadverteret, qui cæterarum rerum status esset, libens ad Cyrum cum duobus circiter equorum millibus profectus est. Ad Persarum verò speculatores ubi pervenisset, mittit ad Cyrum, et quisnam esset significat. Cyrus statim deduci hominem ad uxorem jubet. Cùm autem hæc et Abradates se mutuò vidissent, *ipsi* inter se complexi sunt, utì par erat, ex insperato. Deindè Panthéa Cyri sanctitatem, temperantiam et commiserationem erga se commemorat. Quibus Abradates auditis ait, Quid igitur faciam, Panthéa, quo gratiam Cyro cùm tuo tum meo nomine referam? Quid aliud, inquit Panthéa, quàm ut perinde erga ipsum te gerere coneris, atque se ipse erga te gessit?

Post hæc ad Cyrum venit Abradates; eúmque ubi conspexit, prehensâ ipsius dextrâ, Pro iis, ait, beneficiis, Cyre, quibus nos adfecisti, non habeo quod dicam majus, quàm quod amicum me tibi, et ministrum, et socium trado: et quacunque in re strenuam te navare operam viderim,

a Ὑβριστὴν] Hoc ii nomine veniunt, qui injuriam, immerenti cuilibet oblatam, insolentiâ et effrenatâ cumulant violentiâ. Confer ejusdem vocis usum, Rom. i, 30.

b Ἄσμενος πορεύεται] Vide p. 281, not. 1.

συνεργός σοι πειράσομαι γίγνεσθαι ὡς ἂν δύνωμαι κράτιςος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐγὼ δὲ δέχομαι· καὶ νῦν μέν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δειπνεῖν· αὖθις δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεήσει σε σκηνοῦν σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις.

Ἐκ τούτου ὁρῶν ὁ Ἀβραδάτης σπουδάζοντα τὸν Κῦρον [a] περὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα καὶ περὶ τοὺς [b] τεθωρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπειρᾶτο συντελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἅρματα ἐκ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ ἑαυτοῦ, [c] ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δὲ ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἅρματος παρεσκευάζετο. Συνεζεύξατο δὲ τὸ ἑαυτοῦ [d] ἅρμα τετράρυμόν τε καὶ ἐξ ἵππων ὀκτώ· ἡ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσοῦν τε αὐτῷ θώρακα ἐποιήσατο καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια· τοὺς δ' ἵππους τοῦ ἅρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάσατο. Ἀβραδάτης μὲν ταῦτα ἔπραττε. Κῦρος δὲ ἰδὼν τὸ τετράρυμον αὐτοῦ ἅρμα, κατενόησεν

in eâ conabor operam tibi meam exhibere quàm potero præclarissimam. Et Cyrus, Ego verò accipio, inquit; ac nunc te quidem dimitto, ut cum uxore cœnes; deinceps autem tibi etiam meo, cum tuis ac meis amicis, tabernaculo utendum erit.

Secundùm hæc cùm Cyrum Abradates videret falcatorum curruum, at tum equorum tum equitum thoracatorum studio teneri, operam dabat, ut ex equestribus copiis suis ad centum ei currus conficeret, similes ipsius curribus; ac seipsum etiam parabat ut in curru dux eorum esset. Junxit autem currum suum *ità, ut* è temonibus quatuor et equis octo *constaret;* uxor verò ejus Panthéa de facultatibus ipsius loricam ei auream, et auream galeam confecit, itémque brachiorum tegumenta; equos autem curru junctos, totos æreis tegumentis instruxit. In his quidem conficiendis occupatus erat Abradates. Cyrus autem currum ejus cum temonibus quatuor intuitus, animadvertit

a Περὶ τὰ δρεπανηφόρα, &c.] Vide p. 324.

b Τεθωρακισμένους, &c.] Hujusmodi equites *Cataphractos* adpellatos *Servius* adnotat ad Æneid. lib. xi, v. 770, et seq. *Spumantémque agitabat equum,* &c. *Cataphracti* autem dicuntur equites qui et ipsi ferro muniti sunt, et equos similiter munitos habent. *Athenæus*, lib. v, p. 194. Τελευταία δ' ἦν ἡ κατάφρακτος ἵππος, οἰκείως τῇ στρατηγεσίᾳ, τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐσκεπασμένων τοῖς ὅπλοις. Vide porrò quæ notavimus, lib. iii, p. 168, et *Arriani Tactic.* p. 53, edit. *Scheff.*

c Ὅμοια ἐκείνῳ] Sic libri, quos vidi, omnes. Sed, ut nihil dissimulem, non possum non probare conjecturam *Mureti*, qui reponendum censuit ὅμοια τοῖς ἐκείνου, ut et paulò inferiùs ὅμοια τοῖς Κύρου. Attamen contra editorum et MSS. fidem id mutationis inducere nolui.

d Ἅρμα τετράρυμον] Locum hunc expressit Philostratus *Icon.* lib. ii, de *Panthiâ.* Paulò post Noster de ὀκταρύμῳ Cyri curru loquitur, qui tractus erat ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν. Unde discimus, in veterum curribus, temones singulos singulis respondisse jumentorum paribus. *Temones* autem istos non *juxta* se positos, alios dextros, alios sinistros; sed alios *post* alios, ostendit contra *Salmasium* Schefferus de *Re Vehic.* lib. i, c. 12. Ex hoc forsan loco suum πολύρυμα hausit *Arrianus*, cujus p. 10 mentionem facit.

ὡς οἷόν τε εἴη καὶ ὀκτάῤῥυμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγειν τῶν μηχανῶν, τὸ κατώτατον οἴκημα· ἦν δὲ τοῦτο τριόργυιον μάλιστα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τροχοῖς. [a] Τοιοῦτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικουρία γενέσθαι τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλξεις· ἀνεβίβαζε δὲ ἐπὶ τῶν πύργων ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν.

Ἐπεὶ δὲ πάντα συνεστήκει αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, πεῖραν ἐλάμβανε τοῦ [b] ἀγωγίμου· καὶ πολὺ ῥᾷον ἦγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας, ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεῦγος. Σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε τάλαντα [c] ἦν ζεύγει· τοῦ δὲ πύργου, ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς, τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τούτων ἐγένετο ἔλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἑκάστῳ ζεύγει τὸ ἀγώγιον. Ὡς δ' ἔγνω εὔπορον οὖσαν τὴν ἀγωγὴν, παρεσκευάζετο ὡς ἅμα

fieri posse currum etiam octo temonum, ut octo boum jugis machinarum infima veheretur structura: et aberat hic *currus* cum rotis à terrâ tribus ulnis. Hujusmodi turres si cum ordinibus sequerentur, videbantur ei et phalangi suæ magno fore adjumento, et hostium aciei magno damno. Etiam structuris in hisce tum circuitus fecit tum propugnacula; et in turrim quamlibet viginti viros imposuit.

Postea verò quàm omnia, quæ ad currus pertinebant, ipsi essent confecta, periculum vecturæ fecit; et multò faciliùs octo illa juga turrim cum *impositis* in eam militibus trahebant, quàm unum jugum id omne ferret, quod ei ex impedimentis imponebatur. Nam jugo impedimentorum onus, *quod* ferè talenta quinque ac viginti *æquabat*, imponi solebat; at cùm in turri materia tragicæ scenæ crassitudinem haberet, et viri essent viginti et arma, fiebat ut hæc in unumquodque jugum oneris minus *plaustro vehendi*, quàm talenta quindecim, conficerent. Postquam animadvertit facilem hanc esse vehendi rationem, parabat sese ut

a Τοιοῦτοι δὲ πύργοι] De turribus istiusmodi consule *Veget.* lib. iv, c. 17, 18, et *Stewechii* Comment. ad locum.

b Ἀγωγίμου] In editis libris sic scribi solet: in MSto Bodl. paulò aliter—— πύργους ἐλάμβανε τοῦ ἀγωγίου πεῖραν. Stephanus suspicatur ἀγωγίου reponi debere; præsertim cùm ἀγώγιον mox sequatur. Sed alia est hujus vocis potestas, alia ἀγωγίμου, quam si substantivè sumas, sic satìs commodè verba exponas: *experiebatur quàm facilè* aut *quâ ratione vehi ea possent.*

c Ἦν ζεύγει τοῦ δὲ, &c.] Sic reposuimus ex editione *Eton.* et MSto Bodl. in quo veræ lectionis vestigia satìs adparent; dat enim——ἦν ζεύγει τοῦ δὲ, &c. Priùs vulgò legebatur——ἦν ζευγίτου δὲ, &c. De tribus autem scenarum generibus, *Tragicis* scil. *Comicis* et *Satyricis*, vide sis *Vitruv.* de *Archit.* lib. v, c. 8.

ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι· νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν, ἅμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐδαιμονίαν.

Ἦλθον δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ [a] παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰνδὸς ἐπιστέλλει τοιάδε, “Ἐγώ, ὦ Κῦρε, ἥδομαι ὅτι μοι ἐπήγγειλας ὧν ἐδέου· καὶ [b] βούλομαί σου ξένος εἶναι, καὶ πέμπω σοι χρήματα· κἂν ἄλλων δέῃ, μετάπεμπε. Ἐπέσταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅ,τι ἂν σὺ κελεύῃς.” Ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε, Κελεύω τοίνυν ὑμᾶς, τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας ἔνθα κατεσκηνώκατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, καὶ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἥδιστόν ἐστι· τρεῖς δέ μοι [c] ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὡς παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ περὶ συμμαχίας, καὶ τὰ ἐκεῖ μαθόντες, ὅ,τι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὡς τάχιστα ἀπαγγείλατε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ· κἂν ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἴσομαι τούτου, ἢ ὅτι χρήματα πάρεστε ἄγοντες. Καὶ γὰρ οἱ μὲν δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται

turres unà cum exercitu duceret; quippe qui in bello captationem conditionis potioris existimaret et salutis, et justitiæ, et prosperitatis esse *plenam*.

Id temporis etiam illi venêre, qui pecuniam ab Indo adferebant; ac ei renuntiârunt, Indum talia *quædam ipsis* mandata *ad eum perferenda* dedisse. “Gratum mihi est, Cyre, te mihi significâsse, quibus tibi rebus opus esset; atque mihi tecum hospitii jus esse volo, et pecunias tibi mitto: quòd si aliis tibi sit opus, mitte qui *ad te* ferant. Prætereà mandatum est iis,qui à me *ad te veniunt*,ut quicquid tu jusseris faciant.” *Quæ* cùm audîsset Cyrus, Præcipio igitur, ait, ut vestrûm alii iis in tabernaculis hîc remanentes in quæ vos recepistis, harum pecuniarum custodes sint, et quo ipso modo jucundissimum sit vitam degant; tres autem vestrûm ad hostes profecti, quasi *adsint* ab Indo societatis ineundæ gratiâ, et edocti illic omnia, quæ dicant faciántque, quamprimùm et mihi et Indo renuntient: atque in his si mihi egregiam operam navabitis, majores etiam hoc nomine vobis habebo gratias, quàm quòd pecunias adtuleritis. Etenim speculatores servis similes nihil aliud quod sciant

a Παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ, &c.] Vide supra lib. iii, p. 157.

b Βούλομαί σου ξένος, &c.] Antiquitus in Oriente, uti nec hodiè, exceptis paucis *Karvanseraïs*, ut loquuntur, non erant diversoria, quibus exciperentur peregrini. Conf. Gen. xix, 2. Judic. xix, 15, et seq. Hinc hospitiorum contrahendorum mos: quod amicitiæ genus non privati modò, sed et reges, viri principes, et civitates colere solebant, vel parandæ potentiæ vel stabiliendæ causâ. Vide init. lib. v. *Stuck*. Antiq. Conviv. i, 27. et *Tomasin*. de Tesser. Hospit.

c Ἐλθόντες] Vide p. 325, not. 2.

εἰδότες ἀπαγγέλλειν, ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι οἷοί περ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάκις καὶ τὰ βουλεύματα καταμανθάνουσιν. Οἱ μὲν δὴ Ἰνδοὶ, ἀκούσαντες ἡδέως καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, [a] ὑποσχόμενοι ἦ μὴν καταμαθόντες ὅσα ἂν δύνωνται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων, ἥξειν ὡς δυνατὸν τάχιστα.

Ὁ δὲ Κῦρος τά τε ἄλλα πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὡς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν [b] ἐπινοῶν πράττειν· ἐπεμελεῖτο δὲ οὐ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανοῦνται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἱππικώτατοι [c] καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. Ταῦτα δὲ ἐξειργάζετο ἐπί τε τὰς θήρας ἐξάγων, καὶ τιμῶν τοὺς κρατίστους ἑκασταχῇ· καὶ τοὺς ἄρχοντας δὲ οὓς ἑώρα ἐπιμελουμένους τούτου, ὅπως οἱ αὐτῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρώξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. Εἰ δέ ποτε θυσίαν ποιοῖτο καὶ ἑορτὴν ἄγοι, καὶ ἐν

renuntiare possunt, quàm quæ nota sunt universis: at ejusmodi viri, quales vos estis, sæpenumerò etiam consilia perdiscunt. Quæ cùm Indi libenter audîssent et hospitio tunc à Cyro liberaliter accepti fuissent, paratis compositísque rebus suis, postridiè proficiscebantur, sanctè polliciti se, ubi de hostibus quantum maximè liceret, didicissent, quàm fieri posset celerrimè redituros.

Cyrus autem cùm alia parabat ad pugnam magnificè, ut erat sanè vir talis, qui nihil exiguum gerere cogitaret, tum non solùm ea curabat, quæ socii censuissent, sed etiam contentionem inter amicos mutuam excitabat, ut eorum singuli armati pulcherrimè, et equitandi, et jaculandi, et sagittandi peritissimi, laborúmque patientissimi conspicerentur. Atque hæc effecit, tum ad venationes eos educendo, tum præstantissimos ubique *præmiis* et honoribus ornando: quin et præfectos eos, quos videret studiosè operam dare, ut milites ipsorum quàm optimi essent, partim collaudando exacuebat, partim eis gratificando quacunque in re posset. Quòd si rem sacram aliquando faceret festúmve diem ageret, tum quoque

a Ὑποσχόμενοι ἦ μὴν] Ornamenti loco istæ, in jurejurando et sponsione, solent adhiberi particulæ. Exemplis parco; quibus pleni sunt omnes Atticorum scriptorum libri. Vide sis tamen, lib. iv, p. 195, not. 3.

b Ἐπινοῶν] In vulgatis quidem editionibus et MSto Bodl. legitur ὑπονοῶν: eam verò lectionem libens secutus sum, quam vetusta, Gabrielius quæ vidit, exemplaria suppeditant; quámque Stephanus etiam è vetere quodam adfert probátque.

c Καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ, &c.] Ità MS. Bodl. editiones *Steph. Leunc. Eton.* aliæque. *Aldina* verò, καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι, non habet; nec ea *Gabrielii* agnoscit versio.

ταύτῃ [a] ὅσα πολέμου ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἄνθρωποι, πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει, καὶ ἆθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι.

Τῷ δὲ Κύρῳ σχεδόν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν, ὁπόσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι, πλὴν τῶν μηχανῶν. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ἔκπλεῳ ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους· καὶ τὰ ἅρματα τὰ δρεπανηφόρα, ἅ τε αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἔκπλεα ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν· ἅ τε Ἀβραδάτης ὁ Σούσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. Καὶ τὰ Μηδικὰ δὲ ἅρματα ἐπεπείκει Κῦρος Κυαξάρην [b] εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωϊκῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. Καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ ἐξητασμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ᾽ ἑκάστην τοξόται. Καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην, ὡς ἤδη παντελῶς κεκρατηκὼς, καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων·

Ἐπεὶ δὲ οὕτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων, [c] οὓς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ κατασκοπῇ, καὶ ἔλεγον ὅτι Κροῖσος μὲν ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ᾑρημένος εἴη τῶν πολεμίων, δεδογμένον

eorum omnium, quæ homines belli causâ exercent, certamina instituebat, et præmia victoribus magnificè largiebatur; multáque *adeò jam* erat in exercitu hilaritas.

Erant autem Cyro perfecta jam propemodùm omnia, quibus in expeditione uti volebat, extra machinas. Etenim Persicorum equitum numerus ad decem millia plenè jam excreverat; et falcati currus, quos ipse paraverat, centenarium jam numerum explebant; ii etiam, quos Abradates ille Susius Cyri curribus similes parandos susceperat, centum alios plenè efficiebant. Etiam Cyaxari Cyrus auctor fuerat, ut currus Medicos ad eundem modum ex Trojanâ Lybicâque curruum formâ immutaret; qui et ipsi erant omnino ad centenos numero alios. Præterea delecti erant pro camelis milites, in singulas duo sagittarii. Et maxima quidem pars exercitûs hoc erat animo, quasi qui omninò jam vicissent, et *quasi* hostium adparatus nullius essent momenti:

Cùm autem, illis sic adfectis, Indi ab hostibus rediissent, quos Cyrus speculandi causâ miserat, ac dicerent, Crœsum electum esse ducem et imperatorem omnium hostium; et decretum, ut omnes reges

a Ὅσα πολέμου, &c.] Conf. lib. i, p. 62, et lib. ii, p. 86, et seq. unde *Onosander* ea ferè omnia elicuisse videtur, quæ *Strateg.* cap. x, tradit præcepta.

b Τὸν αὐτὸν τρόπον, &c.] Sic MS. Bodl. et editiones *Ald. Eton.* aliæque. Stephanus autem et Leunclavius τοῦτον etiam post τρόπον exhibent; quod tamen ipsis supervacaneum esse visum est, ut ex notâ ei adpositâ constat.

c Οὓς ἐπεπόμφει, &c.] Vide p. 333.

δ' εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ δυνάμει ἕκαστον παρεῖναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν πάμπολλα, ταῦτα δὲ τελεῖν· καὶ μισθουμένους οὓς δύναιντο, καὶ δωρουμένους οἷς δέοι· ἤδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν [a] *Θρᾳκῶν μαχαιροφόρους, Αἰγυπτίους δὲ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας* [b] *σὺν ἀσπίσι ταῖς ποδήρεσι, καὶ δόρασι μεγάλοις (οἷά περ καὶ νῦν ἔχουσι), καὶ κοπίσι· προσπλεῖν δὲ καὶ Κυπρίων στράτευμα ἔτι, παρεῖναι δὲ ἤδη καὶ Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ Λυκάονας, καὶ Παφλαγόνας, καὶ Καππαδόκας, καὶ Ἀραβίους, καὶ Φοίνικας, καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους· καὶ Ἴωνας δὲ καὶ Αἰολέας, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας σὺν Κροίσῳ ἠναγκάσθαι ἕπεσθαι· πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς Λακεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, προϊέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς εἰς* [c] *Θύβαῤῥα (ἔνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν* [d] *ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων τῶν κάτω Συρίας),*

socii, suis quisque cum copiis universis, adessent; ut maximam pecuniæ summam conferrent, eámque impenderent ad milites conducendos, quoscunque possent, et ad danda munera, quibus oporteret: prætereà conductos jam permultos esse Thracas machærophoros, Ægyptios navigiis advehi; atque *hos* aiebant esse numero ad centum viginti millia, cum scutis ad pedes usque pertinentibus, hastísque magnis (quales etiam nunc habent) et copidibus: Cypriorum quoque copias navigiis advehi, jamque adesse Cilicas omnes et Phrygas utrosque, et Lycaonas, et Paphlagonas, et Cappadocas, et Arabas, et Phœnicas, et cum Babylonio rege Assyrios; Iones etiam et Æolenses, propéque Græcos omnes Asiam incolentes Crœsum sequi coactos esse: Crœsum porrò societatis ineundæ causâ legatos etiam Lacedæmonem misisse; exercitum *ipsum* propter Pactolum amnem cogi, ac progressuros *deindè* eos ad Thybarra versùs (ubi nunc quoque barbari Syriæ inferioris incolæ, qui sub regis imperio sunt, cogi solent),

a *Θρᾳκῶν μαχαιροφόρους*] Eandem Thracibus armaturam tribuit *Thucydides*, lib. ii, p. 144.

b *Σὺν ἀσπίσι ποδήρεσι*] Inusitatâ clypeorum magnitudine insignes erant Ægyptii. *Max. Tyrius* sub initium statim *Dissert.* v,——*ἐπιόντος αὐτοῖς βαρβαρικοῦ στόλου, ἵππου Μηδικῆς, ἁρμάτων Περσικῶν, ἀσπίδων Αἰγυπτίων*————Clypeis hisce haud ità forsan dissimilis erat is, quem Homerus, Il. *β*. v. 389, adpellat *ἀσπίδα ἀμφιβρότην*, i. e. *τὴν πανταχόθεν τὸν βροτὸν, ὅ ἐστι, τὸν ἄνθρωπον, περιέχουσαν καὶ σκέπουσαν.* Ità *Scholiastes* ad locum, nec aliter *Eustathius*, p. 243.

c *Θύβαῤῥα*] Legitur etiam *Θύμβαῤῥα*, et *Θυμβρᾳία*, et *Θυμβραῖαν*, et *Θυμβραΐδα*. *Philelphus* vertit, Thymbraiam; *Gabrielius*, Thymbrara. Tot hujusce nominis scripturæ variantes, divinandi cuiquam perito gratam forsan artem suam ostentandi occasionem obtulerint. Nos in lectione acquiescendum vulgatâ censemus; cùm ex geographiæ monumentis haud satìs constet, nomen quodvis aliud potiori jure locum hunc sibi vendicare posse.

d *Ὑπὸ βασιλέα*, &c.] Ità MS. Bodl. et libri editi ferè omnes. Monet autem Leunclavius in Budensi libro legi,——*βαρβάρων τῆς κάτω Ἀσίας*. Undè reponen-

καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν δὲ τούτοις ταυτὰ ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι (ἐπεμελεῖτο γὰρ ὁ Κῦρος, ὅπως ἁλίσκοιντο παρ᾽ ὧν ἔμελλε πεύσεσθαί τι· ἔπεμπε δὲ καὶ δούλοις ἐοικότας κατασκόπους, ὡς αὐτομόλους). Ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν φροντίδι τε ἕκαστος ἐγίγνετο, ὥσπερ εἰκὸς, ἡσυχαίτεροί τε ἢ ὡς εἰώθασι διεφοίτων, φαιδροί τε οἱ πολλοὶ οὐ πάνυ ἐφαίνοντο· ᵃ ἐκυκλοῦντό τε, καὶ μεστὰ ἦν πάντα ἀλλήλους ἐρωτώντων περὶ τούτων, καὶ διαλεγομένων. Ὡς δὲ ᾔσθετο ὁ Κῦρος φόβον διαθέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ, συγκαλεῖ τούς τε ἄρχοντας τῶν στρατευμάτων, καὶ πάντας ὁπόσων ἀθυμούντων βλάβη ἐδόκει τις γίγνεσθαι, καὶ προθυμουμένων ὠφέλεια. Προεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄλλος εἴ τις βούλοιτο τῶν ὁπλοφόρων ᵇ προϊστασθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων, μὴ κωλύειν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

" Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγώ τοι ὑμᾶς συνεκάλεσα, ἰδών τινὰς

omnibúsque denuntiatum esse, ut res venales eò conferrent: eadem propè captivi etiam dicebant (dabat enim operam Cyrus, ut caperentur *aliqui*, de quibus nonnihil exquirere posset: atque etiam mittebat speculatores servorum specie, tanquam si transfugæ essent). Hæc igitur cùm Cyri exercitus audîsset, et solicitus esse quisque cœpit, utì consentaneum erat, et lento magìs incedebant gradu, quàm consuevissent; magnáque pars eorum non admodùm hilaris cernebatur: præterea in circulis congregabantur, et omnia plena erant se mutuò interrogantium de his rebus, et colloquentium. Cyrus autem, ubi metum pervagari exercitum animadvertit, tum copiarum præfectos convocat, tum eos omnes, qui si dejectis essent animis, damnum; si alacribus, utilitatem adlaturi viderentur. Prædixit etiam ministris, ut si quis alius quoque ex armatis adstare vellet, orationem auditurus, nè prohiberent. Ubi convenissent, in hanc sententiam locutus est:

" Convocavi ego vos, socii, quia nonnullos vestrûm video, postea-

slum colligit, τῆς κάτω Συρίας. Et satìs commodè quidem illud κάτω recipit articulum. Sed omnibus libris aliis reclamantibus nihil muto.

a Ἐκυκλοῦντο] Ità editiones *Steph. Leuncl. Ald.* quibus suffragatur etiam *Gabrielius*. In aliis verò libris invenitur ἐλυποῦντο. At cuivis hunc locum propiùs intuenti, multò aptiùs ei verbum esse ἐκυκλοῦντο videbitur. Cur enim, utì rectè quærit Stephanus, post φαιδροὶ οὐ πάνυ ἐφαίνοντο Xenophon ἐλυποῦντό τε addidisset? Commodè verò verbum illud alterum cum iis, quæ statim sequuntur, junxit, ut significaret, *in circulos passim congregatos milites eâ de re sermones jactâsse*. Sic ἀναβ. ϛ΄, p. 225, ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά. Ut enim Latini *circulum* vel *coronam*, multitudinem hominum in circulum (*i. e.* orbem) collectorum, adpellant: sic κύκλον Xenoph. usurpavit, lib. Παιδ. vii. Περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε, &c. Vide etiam, ἀναβ. ε΄, p. 214, ubi κύκλος ut κυκλοῦμαι hoc in loco) adhibetur de militibus itidem ægrè quiddam ferentibus.

b Προϊστασθαι] MS. Bodl. dat προσίστασθαι: quod tamen contra cæterorum librorum fidem non recipiendum videtur.

“ ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάνυ ἐοικότας
“ πεφοβημένοις ἀνθρώποις. Δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι, εἴ τις
“ ὑμῶν, ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι λέγονται συλλέγεσθαι, δέδοικεν, ὅτι
“ δὲ ἡμεῖς πολὺ μὲν πλείους συνειλέγμεθα νῦν, ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκεί-
“ νους, πολὺ δὲ ἄμεινον σὺν θεῷ παρεσκευάσμεθα νῦν, ἢ πρόσθεν·
“ [a] ταῦτα δὲ ὁρῶντες οὐ θαῤῥεῖτε. Ὦ πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δῆτ᾽ ἂν
“ ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἤγγελλόν τινες τὰ παρ᾽ ἡμῖν νῦν
“ ὄντα ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσιόντα; καὶ πρῶτον μὲν ἠκούετε,
“ ἔφη, ὅτι οἱ πρόσθεν νικήσαντες ἡμᾶς, οὗτοι πάλιν ἔρχονται, ἔ-
“ χοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἣν ποτε νίκην ἐκτήσαντο· ἔπειτα δὲ, οἱ
“ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τὰς ἀκροβολίσεις, νῦν
“ οὗτοι ἔρχονται, καὶ οἱ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις πολλαπλάσιοι· ἔπειτα δὲ
“ ὥσπερ οὗτοι ὁπλισάμενοι τοὺς πεζοὺς τότε ἐνίκων, νῦν οὕτως καὶ οἱ ἱπ-
“ πεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι πρὸς τοὺς ἱππέας προσέρχονται· καὶ
“ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια ἀποδεδοκιμάκασι, παλτὸν δὲ ἓν ἰσχυρό-
“ τερον ἕκαστος λαβὼν, προσελαύνειν διανενόηται, ὡς ἐκ χειρὸς τὴν
“ μάχην ποιησόμενος· ἔτι δὲ ἅρματα ἔρχεται, ἃ οὐχ οὕτως ἑστήξεται
“ ὥσπερ πρόσθεν ἀποστραφέντα ὡς εἰς φυγὴν, ἀλλ᾽ οἵ τε ἵπποι εἰσὶ

“ quam ab hostibus venêre nuntii, similes admodùm hominibus esse
“ perterritis. Equidem miror, quenquam vestrûm formidine corripi,
“ quia dicantur hostes colligi; quòd verò multò majore numero nos
“ jam collecti sumus, quàm id temporis, cum eos vinceremus, et
“ multò nunc dei ope, quàm anteà, meliùs instructi, *adeóque* hæc cùm
“ videatis, non fidentibus *potiùs* vos esse animis. Dii *immortales*, ait,
“ quid facturi tandem fuissetis, qui jam metu estis perculsi, si qui nun-
“ tium adtulissent, quæ nunc apud nos, hæc nobis adversa adventare?
“ et primùm audiretis, inquit, eos, qui prius nos vicissent rursùm ve-
“ nire, victoriam in animis habentes, quam aliquando adepti essent;
“ deindè eos, qui tum et sagittariorum et jaculatorum velitationes fre-
“ gissent, nunc advenire, aliósque his similes multò plures: præthereà
“ quemadmodùm hi tunc armati vicissent pedites, sic nunc equites ipso-
“ rum instructos ad equites accedere; ac rejectis arcubus et jaculis,
“ et accepto quemque palto uno *eóque* firmiore, apud animum statuisse
“ adequitare, ut cominùs pugnam ineat; venire item currus, qui non
“ ità constituendi sint aversi velut ad fugam, sicut priùs, sed tum equos

a Ταῦτα δὲ ὁρῶντες, &c.] Leunclavius exhibet ταῦτα δὴ ὁρῶντες οὐ θαῤῥεῖτε; positâ scil. post θαῤῥεῖτε interrogationis notâ: quam tamen abesse malim. Nec, libris ferè omnibus reclamantibus, mutandum erat δὲ in δή.

" [a] κατατεθωρακισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἅρμασιν, οἵ τε ἡνίοχοι ἐν πύρ-" γοις ἑστῶσι ξυλίνοις, [b] τὰ ὑπερέχοντα ἅπαντα συνεσεγασμένοι " θώραξι καὶ κράνεσι· δρέπανά τε σιδηρᾶ [c] περὶ τοῖς ἄξοσι " προσηρμόσαι, ὡς ἐλῶντες καὶ οὗτοι εὐθὺς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναν-" τίων· πρὸς δ' ἔτι καμηλοί εἰσιν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν προσελῶσιν, " [d] ὧν μίαν ἑκάστην ἑκατὸν ἵπποι οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες· ἔτι " δὲ πύργους ἔχοντες προσίασιν, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν αὐτῶν ἀρήξουσιν, " ὑμᾶς δὲ βάλλοντες κωλύσουσιν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι· εἰ δὴ " ταῦτα ἤγγελλέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φοβού-" μενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελλομένων, ὅτι Κροῖσος " μὲν ᾕρηται τοῖς πολεμίοις στρατηγὸς, ὃς τοσούτῳ Σύρων κακίων " ἐγένετο, ὅσῳ Σύροι μὲν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον, Κροῖσος δὲ " ἰδὼν ἡττημένους, ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις, φεύγων " ᾤχετο. Ἔπειτα δὲ διαγγέλλεται δήπου, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πο-" λέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ἡμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους δὲ " μισθοῦνται ὡς ἄμεινον μαχομένους ὑπὲρ σφῶν, ἢ αὐτοί. Εἰ

" in curribus cataphractos esse, tum aurigas in turribus ligneis stare, " quorum partes *corporis* eminentes omnes loricis ac galeis tectæ sint; " et falces ferreas ad axes aptatas esse, quo et illi statim in adversario-" rum ordines impetum faciant: præter hæc habere ipsos came-" los, quibus advehantur, quorum unum *vel* centum equi videre non sus-" tineant; adventare item eos cum turribus, de quibus sint opem " laturi suis, et vos ejaculando impedituri, quo minùs in plani-" tie dimicetis: hæc igitur si quis vobis nuntiaret hostibus adesse, " quid tandem facturi essetis, qui jam in metu estis? quando *adeò* " *perturbamini* adlatis nuntiis, Crœsum hostes imperatorem legisse, " qui tanto Syris ignavior fuit, ut cùm Syri prælio victi fugerent, " Crœsus victos esse videns, quibus opem, ut sociis, ferre debebat, " fugâ se subduceret. Deindè nutiatur sanè hostes ipsos se non " idoneos *ac pares* arbitrari, qui nobiscum pugnent, sed alios con-" ducere, quasi pro eis meliùs illi præliaturi sint, quàm ipsimet. Si

a Κατατεθωρακισμένοι, &c.] Vide p. 168.

b Τὰ ὑπερέχοντα] Ità MS. Bodl. et libri editi, quos quidem vidi, omnes. At Stephanus, pro ὑπερέχοντα, legi etiam ὑπάρχοντα testatur: quod perperam fieri nemo, opinor, non videt. Frustrà enim quæsiverit aliquis participii ὑπάρχοντα notionem, loco quæ sit huic apta. At ὑπερέχοντα partes corporis aptissimè designat eas, quæ extra currum prominerent.

c Περὶ τοῖς ἄξοσι, &c.] Editio *Ald.* dat πρὸς τοῖς ἄξοσι, &c. quod forsan ferri potest. Sed non est cur à receptâ lectione, quam tum MS. Bodl. tum editiones principes stabiliunt, recedamus. Camerarius autem, teste Stephano, in suo libro, non προσηρμόσαι, sed προσήλωσθαι (i. e. *clavis adfixas esse*) invenit: quod σχόλιον esse rectè statuit Leunclavius.

d Ὧν μίαν ἑκάστην, &c.] Idem ferè tradit *Herodotus*. lib. i c 80

" μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι,. τὰ δὲ " ἡμέτερα φαῦλα, τούτους ἐγώ φημι χρῆναι, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι " εἰς τοὺς ἐναντίους· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω, ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖεν " ἢ παρόντες."

Ἐπεὶ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέστη Χρυσάντας ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ὦ Κῦρε, μὴ θαύμαζε εἴ τινες ἐσκυθρώπασαν ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων· οὐ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες· ὥσπερ γε ἔφη, εἰ τινῶν βουλομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀριστήσειν, ἐξαγγελθείη τι ἔργον, ὃ ἀνάγκη εἴη πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, [a] οὐδεὶς δ' ἄν, οἶμαι, ἥσθείη τοῦτο ἀκούσας· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ἤδη οἰόμενοι πλουτήσειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν ὅτι ἐστί τι λοιπὸν ἔργον, ὃ δεῖ ἐξεργάσασθαι, συνεσκυθρωπάσαμεν, οὐ φοβούμενοι, ἀλλὰ πεποιῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βουλόμενοι. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ οὐ περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιούμεθα, ὅπου σῖτος πολὺς καὶ πρόβατά ἐστι, καὶ φοίνικες οἱ καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας, ἔνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θάλαττα δὲ προσκλύζει, καθ' ἣν πλείω ἔρχεται ἢν ὅσα τις ἑώρακεν ἀγαθά· ταῦτα, ἔφη, ἐννοούμενοι, οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαῤῥοῦμεν ὡς μάλιστα, ἵνα θᾶττον καὶ τούτων [b] τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπο-

" quibus tamen hæc ità cùm se habeant terribilia videntur esse, nostra " verò frivola, hos equidem aio, viri, ad hostes ablegandos esse: nam " multò magìs nobis profuerint, si cum illis sint, quàm si nobis adsint."

Hæc ubi Cyrus dixisset, Chrysantas ille Persa surrexit, et in hunc modum loquutus est; Nè tibi, Cyre, mirum sit, quosdam auditis hisce, quæ nuntiantur, tristes visos esse: quippe non propter metum sic adfecti fuêre, sed propter indignationem: perinde ac, inquit, si aliquibus jam et prandere cupientibus et existimantibus in futurum, opus aliquod denuntietur, quod necesse sit ante prandium absolvi, neminem, opinor, hoc audito delectatum iri: si et nos quidem, qui fore jam putabamus ut opes consequeremur, poteaquam audivimus restare quoddam opus quod absolvendum sit, vultus *nostros* contraximus, non qui metu percelleremur, sed illud etiam vellemus effectum esse. Verùm enimverò quia non de Syriâ solùm dimicabimus, ubi magna est frumenti copia, et pecudes et palmæ frugiferæ, sed etiam de Lydiâ, in quâ vini, ficorum, olei magna est copia, et quam mare adluit, quo bona plura, quàm quisquam viderit, advehuntur; hæc, inquit, cogitantes, non *jam* ampliùs indignamur, sed quàm maximè confirmatis animis sumus, ut quamprimùm etiam istis

a Οὐδεὶς δ' ἄν] Ità MS. Bodl. et editio Eton. In cæteris deest particula δ' post οὐδεὶς.

b Τῶν Λυδίων] Mallet *Portus* τῶν Λυδῶν. Verùm huic conjecturæ libri, quos vidi, omnes repugnant.

λαύσωμεν. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἥσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπῄνεσαν.

Καὶ μὲν δή, ἔφη ὁ Κῦρος, Ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοι καὶ ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς ὡς τάχιστα· ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὺς φθάσωμεν ἀφικόμενοι, ἢν δυνώμεθα, ὅπου τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἔπειτ[illegible] ὅσῳ ἂν θᾶττον ἴωμεν, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς εὑρήσομεν, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. Ἐγὼ μὲν δὴ οὕτω λέγω· εἰ δέ τις ἄλλως πως γιγνώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ ῥᾷον ἡμῖν, διδασκέτω. Ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοὶ ὡς χρεὼν εἴη ὅτι τάχιστα [illegible]ρεύεσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀντέλεγε δὲ οὐδείς, ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγου τοιοῦδε·

"Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα
" οἷς δεήσει χρῆσθαι, ἐκ πολλοῦ ἡμῖν σὺν θεῷ παρεσκεύασται·
" νῦν δὲ τὰ ἐπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε
" ἡμῖν, καὶ ὁπόσοις τετράποσι χρώμεθα, μὴ μεῖον εἴκοσιν ἡμε-
" ρῶν. Ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὑρίσκω πλειόνων ἢ πεντεκαί-
" δεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδόν, ἐν ᾗ οὐδὲν εὑρήσομεν τῶν ἐπι-
" τηδείων· ἀνεσκευάσαται γάρ, τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ
" τῶν πολεμίων, ὅσα ἐδύναντο. Συσκευάζεσθαι οὖν χρὴ σῖτον

Lydiæ bonis fruamur. In hunc ille modum loquutus est: socii autem universi sermone delectati sunt *eúmque* probârunt.

Et Cyrus, Equidem, ait, arbitror quàm celerrimè adversus eos pergendum esse; ut primùm ipsos *eò* veniendo antevertamus, *si* quidem poterimus, ubi commeatum colligunt: deindè quanto celeriùs iverimus, tanto pauciora eis adesse, plura abesse inveniemus. Equidem ità censeo; quòd si quis vel tutiùs vel faciliùs *aliquid* aliâ ratione *facturos* nos sentit, *sanè id* doceat. Cùm autem multi in eandem sententiam concurrentes dicerent, necessarium esse ut quàm celerrimè in hostes pergerent, ac nemo contradiceret, tum verò Cyrus hujusmodi orationem est orsus:

" Jam dudum, socii, tum animi, tum corpora, tum arma quibus uten-
" dum erit, ope dei nobis paratas unt: nunc verò commeatus ad iter
" comportandus est, et nobis ipsis et quibuscunque utimur quadrupedi-
" bus, *isque* non minor quàm viginti dierum. Etenim considerando re-
" perio, plurium quàm quindecim dierum fore viam, in quâ nihil com-
" meatûs inveniemus: nam avecta sunt, partim à nobis, partim ab hos-
" tibus, quæcunque potuerunt. Quamobrem cibi quantum satìs sit nobis

“ μὲν ἱκανόν ([a] ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῇν δυναίμεθα
“ ἄν)· οἶνον δὲ τοσοῦτον χρὴ ἔχειν ἕκαστον, ὅσος ἱκανὸς ἔσται ἐθίσαι
“ ἡμᾶς αὐτοὺς ὑδροποτεῖν· πολλὴ γάρ ἐστι τῆς ὁδοῦ ἄοινος, εἰς
“ ἣν οὐδ᾽ ἂν πάνυ πολὺν οἶνον συσκευασώμεθα, διαρκέσει. Ὡς
“ οὖν μὴ ἐξαπίνης ἄοινοι γενόμενοι νοσήματι περιπίπτωμεν, ὧδε
“ χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν εὐθὺς ἀρχώμεθα πίνειν
“ ὕδωρ· τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες οὐ πολὺ μεταβαλοῦμεν. Καὶ γὰρ
“ ὅστις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕδατι μεμιγμένην ἀεὶ τὴν μάζαν ἐσθίει· καὶ
“ ὅστις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἄρτον. Καὶ τὰ ἑφθὰ δὲ
“ πάντα μεθ᾽. ὕδατος τοῦ πλείστου ἐσκεύασται. Μετὰ δὲ τὸν σῖτον
“ εἰ οἶνον ἐπιπίνοιμεν, οὐδὲν μεῖον ἔχουσα ἡ ψυχὴ ἀναπαύσεται.
“ Ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀφαιρεῖν χρὴ, ἕως ἂν [b] λά-
“ θωμεν ὑδροπόται γενόμενοι. Ἡ γὰρ κατὰ μικρὸν [c] μετάλλαξις
“ πᾶσαν ποιεῖ φύσιν ὑποφέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ καὶ ὁ
“ θεὸς, ἀπάγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν ἔκ τε τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέ-
“ χεσθαι ἰσχυρὰ θάλπη, καὶ ἐκ τοῦ θάλπους εἰς τὸν ἰσχυρὸν χειμῶνα·

“ comparandum est (nam absque hoc nec præliari, nec vivere possimus);
“ et vini tantum habere quemvis oportet, quantum satìs fuerit ad con-
“ suefaciendum nos ut aquam bibamus: nam magna viæ pars vino
“ caret, in quam si vel plurimum vini comportemus, non tamen *illud*
“ suffecerit. Quare nè, si subitò vinum nos deficiat, in morbos incida-
“ mus, sic faciendum erit: ad cibum jam statim aquam bibere incipia-
“ mus: nam hoc si jam fecerimus, mutationem non magnam sentie-
“ mus. Etenim quicunque polentâ vescitur, is semper mazam aquâ
“ mistam: qui pane vescitur, aquâ subactum panem, comedit. Quin et
“ elixa omnia plurimâ cum aquâ parantur. Post cibum verò si vini potus
“ accedat, nihilo deterius habens animus adquiescet. Deindè de illo
“ etiam, quod à cœnâ sumitur, detrahere oportebit *aliquid*, donec im-
“ prudentes *quodammodo* aquæ potores evadamus. Nam quæ mutatio
“ paulatim declinando fit, ea facit ut quælibet natura mutationes fe-
“ rat: id quod deus ipse nos docet, qui paulatim ab hyeme nos ad per-
“ ferendum vehementes calores abducit, et ab æstu ad acrem hyemem:

a Ἄνευ γὰρ τούτου, &c.] Simile Homerico illi:

Ἀλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι θοῇς ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιοὺς
Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ, μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Il. τ'. v. 160, et seq.

b Λάθωμεν] Sic rescripsimus admonitu Stephani et Mureti. Camerarius et Gabrielius quoque lectionem hanc in libris suis exstare testantur, eámque adeò in loco vertendo sequuntur. Vulgò obtinet μάθωμεν.

c Μετάλλαξις] MS. Bodl. παράλλαξις, Stobæus ὑπάλλαξις· et ità legere mallet Stephanus, præpositione ὑπὸ nescio quid latens, ut ait ipse, et occultum significante; quasi dicat, mutationem paulatim fieri, et ità ut vix à nobis sentiatur. Mihi vulgata placet lectio: cæterásque adeò inter glossemata numerandas esse opinor.

" ὃν χρὴ μιμουμένους, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν προειθισμένους ἡμᾶς ἀφικ-
" νεῖσθαι. Καὶ τὸ τῶν ϛρωμάτων δὲ βάρος εἰς τὰ ἐπιτήδεια ᵃ κα-
" ταδαπανᾶτε· τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια περιττεύοντα, οὐκ ἄχρηϛα
" ἔϛαι· ϛρωμάτων δὲ ἐνδεηθέντες μὴ δείσητε, ὡς οὐχ ἡδέως καθευ-
" δήσετε· εἰ δὲ μὴ, ἐμὲ αἰτιᾶσθε. Ἐσθὴς μέντοι ὅτῳ ἐϛὶν ἀφθο-
" νωτέρα παροῦσα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ κάμνοντι ἐπικουρεῖ.
" Ὄψα δὲ χρὴ συνεσκευάσθαι, ὅσα ἐϛὶν ὀξέα ἐπιπλεῖϛον, καὶ δρι-
" μέα, καὶ ἁλμυρά· ταῦτα γὰρ ἐπὶ σῖτόν τε ἄγει καὶ ἐπιπλεῖϛον
" ἀρκεῖ. Ὅταν δ' ἐκβαίνωμεν εἰς ἀκέραια, ὅπου ἡμᾶς εἰκὸς ἤδη
" σῖτον λαμβάνειν, χειρομύλας χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι,
" αἷς σιτοποιησόμεθα· τοῦτο γὰρ κουφότατον τῶν σιτοποιικῶν ὀργά-
" νων. Συνεσκευάσθαι δὲ χρὴ καὶ ὧν ἀσθενοῦντες δέονται ἄνθρωποι·
" τούτων γὰρ ὁ μὲν ὄγκος μικρότατος, ἢν δὲ τύχη τοιάδε γένηται,
" μάλιϛα ᵇ δεήσει. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἱμάντας· τὰ γὰρ πλεῖϛα καὶ
" ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἱμᾶσιν ἤρτηται· ὧν κατατριβομένων καὶ κα-
" ταῤῥηγνυμένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἢν μή τις ἔχη περιζυγά. Ὅϛις
" δὲ πεπαίδευται καὶ παλτὸν ξύσασθαι, ἀγαθὸν καὶ ξυήλης μὴ

" quem imitando pervenire ad id, quod necesse est, *jam* ante consuefacti
" debemus. Quin et stragulorum pondus in res necessarias insumite:
" necessaria enim si supersint, non erunt inutilia; at stragulis si caru-
" eritis, nè metuatis quin suaviter dormituri sitis; sin minùs, me cul-
" pate. Vestis verò cui adsit abundantior, permultùm et rectè va-
" lenti et ægrotandi prodest. Obsonia comportanda sunt, quæcunque
" maximè acida, et acria, et salsa fuerint, nam hæc ad cibum invi-
" tant et quàm diutissimè sufficiunt. Posteaquam verò ad integra *loca*
" pervenerimus, ubi consentaneum est frumentum nos jam *tandem*
" capturos, jam inde manuales molæ parandæ erunt, quibus panem
" conficiamus: nam id ex illis instrumentis, quibus fit panis, levissi-
" mum est. Prætereà comparari oportet etiam illa, quibus homines
" infirmæ valetudinis indigent: nam horum moles est perexigua, et
" si talis fortuna sit, *eis* maximè opus erit. Oportet etiam habere
" lora: nam plurima tum hominibus: tum equis loris adligata sunt;
" quibus attritis et fractis cessare necesse est, nisi vincula quis habeat.
" Quicunque autem et paltum polire didicit, *ei* utile fuerit asciæ non

a Καταδαπανᾶτε] Hanc lectionem *Philelphus* et *Gabrielius* in iis, quibus usi sunt, exemplaribus invenêre. Vulgò legitur καταδαπανᾶται. Pro quo Stephanus et Muretus καταδαπανᾶτε reponendum monuerunt. Rectè.

b Δεήσει] Editio *Ald.* habet ἰδήσειν. Camerarius δεήσειν in suo vet. libro exstare dicit. Attamen nec huic nec illi auscultandum.

" ἐπιλαθέσθαι. Ἀγαθὸν δὲ καὶ ῥίνην φέρεσθαι· ὁ γὰρ λόγχην " ἀκονῶν, ἐκεῖνος καὶ τὴν ψυχήν τι παρακονᾷ. Ἔπεστι γάρ τις " αἰσχύνη, λόγχην ἀκονῶντα, κακὸν εἶναι. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ " ξύλα περίπλεα ἐν ἅρμασι καὶ ἁμάξαις· ἐν γὰρ πολλαῖς πράξεσι " πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπαγορεύοντα εἶναι. Ἔχειν δὲ δεῖ καὶ " τὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα ἐπὶ ταῦτα πάντα· οὐ γὰρ ἁπανταχοῦ " χειροτέχναι παραγίνονται· τὸ δ' ἐφ' ἡμέραν ἀρκέσον ὀλίγοι τι- " νὲς οὐχ ἱκανοὶ ποιῆσαι. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμην καὶ σμινύην κατὰ " ἅμαξαν ἑκάστην, καὶ κατὰ τὸ νωτοφόρον δὲ ἀξίνην καὶ δρέπανον· " ταῦτα γὰρ καὶ ἰδίᾳ χρήσιμα ἑκάστῳ, καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πολλάκις " ὠφέλιμα γίνεται. Τὰ μὲν οὖν εἰς τροφὴν δέοντα οἱ ἡγεμόνες τῶν " ὁπλοφόρων ἐξετάζετε τοὺς [a] ὑφ' ὑμῖν αὐτοῖς· οὐ γὰρ δεῖ παριέναι " ὅτου ἄν τις δέηται τούτων· ἡμεῖς γὰρ τούτων ἐνδεεῖς ἐσόμεθα. Ὅσα " δὲ καὶ τὰ ὑποζύγια κελεύω ἔχειν, ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων ἄρ- " χοντες ἐξετάζετε, καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγκάζετε. " Ὑμεῖς δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες, ἔχετε μὲν ἀπογεγραμ- " μένους παρ' ἐμοῦ τοὺς ἀποδεδοκιμασμένους καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀκοντι- " στῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν τοξοτῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν σφενδονητῶν· τούτους

" oblivisci. Profuerit etiam limam ferre: nam qui hastam acuit, is " animum quoque præterea nonnihil exacuit. Inest enim *hic* pudor " quidam, eum ignavum esse, qui hastam acuit. Oportet autem lig- " norum etiam habere copiam et curribus et plaustris: nam multis in " negotiis *et operibus*, necesse est multa quoque deficere. Præterea " habere oportet instrumenta maximè necessaria ad hæc omnia; non " enim ubique adsunt opifices: quod autem in diem satìs fuerit, ad id " efficiendum pauci quidam non sufficiunt. Oportet etiam sarculum " et ligonem in curru quovis habere, et in *jumento* dossuario do- " labram et falcem; nam hæc et cuique privatim usui sunt, et publicè " frequenter utilitatem adferunt. Et quibus quidem ad cibos opus est, " de iis vos duces militum gravis armaturæ illos interrogate, qui " vobis parent: non enim prætermittendum est quidquam horum, quo " quis indigere poterit; nam eorum indigi nos erimus. Quæcun- " que verò jumenta habere jubeo, vos impedimentorum præfecti in- " quirite, et qui non habet, hunc ad parandum *ea* cogite. Vos autem, " qui vias *exercitui* sternentibus præestis, habetis à me descriptos eos " qui ex jaculatoribus, et sagittariis, et funditoribus rejecti sunt: hos

a Ὑφ' ὑμῖν] Vulgò, ἐφ' ὑμῖν. Haud cunctanter tamen alteram illam præpositionem, adstipulante Leunclavio, reposui. Facilis erat error, levis mutatio.

“ οὖν χρὴ τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν ἀκοντιστῶν πέλεκυν ἔχοντας ξυλοκόπον
“ ἀναγκάζειν στρατεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, σμινύην, τοὺς
“ δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν, ἄμην· τούτους δ' ἔχοντας ταῦτα, πρὸ
“ τῶν ἁμαξῶν κατ' ἴλας πορεύεσθαι, ὅπως, ἤν τι δέῃ ὁδοποιΐας,
“ εὐθὺς ἐνεργοὶ ἦτε· καὶ ἐγὼ ἤν τι δέωμαι, ὅπως εἰδῶ ὁπόθεν
“ δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆσθαι. Ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ
“ ἡλικίᾳ ξὺν τοῖς ὀργάνοις χαλκέας τε καὶ τέκτονας καὶ σκυτοτόμους,
“ ὅπως ὁπόσα ἂν δέηται καὶ τοιούτων τεχνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ, μηδὲν
“ ἐλλίπηται. Οὗτοι δὲ ὁπλοφόρου μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἃ δ'
“ ἐπίστανται τῷ βουλομένῳ μισθοῦ ὑπηρετοῦντες, ἐν τῷ τεταγμένῳ
“ ἔσονται. Ἢν δέ τις καὶ ἔμπορος βούληται ἕπεσθαι πωλεῖν τι βου-
“ λόμενος, [a] τῶν μὲν προειρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν·
“ ἢν δή τι πωλῶν ἁλίσκηται, πάντων στερήσεται. Ἐπειδὰν δ' αὗ-
“ ται παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι, πωλήσει ὅπως ἂν βούληται· ὅστις
“ δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλείστην ἀγορὰν παρέχων φαίνηται, οὗτος καὶ
“ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἐμοῦ δώρων καὶ τιμῆς τεύξεται.
“ Εἰ δέ τις χρημάτων προσδεῖσθαι νομίζει εἰς ἐμπολὴν, γνωστῆρας

“ itaque cogere oportet, ex jaculatoribus quidem qui sunt rejecti, ut
“ sumptâ securi lignum ad secandum aptâ militent; qui ex sagittariis,
“ ligone; qui ex funditoribus, sarculo: hos porrò iis instructos *cogere*
“ *oportet*, ante plaustra turmatim incedere, ut si quid opus sit munien-
“ dâ viâ, statim opus adgrediamini; et ipse sciam, si mihi aliquorum
“ opera necessaria sit, unde ad usum meum mihi sumendi sint. Du-
“ cam verò *nobiscum* et fabros ærarios militaris ætatis, et fabros ligna-
“ rios, et sutores, cum instrumentis *suis*; ut quacunque in re hujus-
“ modi etiam artificiis opus sit in exercitu, nihil deficiat. Et hi qui-
“ dem ab armatorum *militum* ordinibus erunt soluti, quæ autem sciunt,
“ mercede ei ministrantes qui velit, erunt in constituto *loco*. Quòd
“ si quis etiam mercator sequi *castra* voluerit, ut aliquid vendat, *is* il-
“ lorum dierum, quos antè significavimus, commeatum habere *debet*:
“ sin aliquid vendere deprehendatur, omnibus spoliabitur. Posteaquam
“ verò dies hi præterierint, quo pacto volet, vendet: et quisquis è
“ mercatoribus quàm maximè rerum venalium forum augere videbi-
“ tur, is et à sociis, et à me munera et honores consequetur. Quod si
“ quis existimat, pecuniâ sibi ad coëmptionem rerum opus esse, is illis

a Τῶν μὲν προειρημένων, &c.] Stephano suspectus est hic locus, quòd in eo idem permitti et vetari videatur. At satis, opinor, exsurget idonea et par sibi loci sententia, si infinitivum ἔχειν pro imperativo poni, uti fit, statuamus; et intelligamus, Cyrum dare quidem mercatoribus exercitum sequendi licentiam, nolle tamen ab iis quidquam vendi, ante exitum dierum, quibus ad victum necessaria miles ipse adferre jussus esset.

" ἐμοὶ προσαγαγὼν καὶ ἐγγυητὰς, ἢ μὴν ᵃ πορεύεσθαι σὺν τῇ " στρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα " προαγορεύω· εἰ δέ τις τὶ καὶ ἄλλο δέον ἐνορᾷ, πρὸς ἐμὲ ση- " μαινέτω. Καὶ ὑμεῖς μὲν ἀπιόντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύ- " σομαι ἐπὶ τῇ ὁρμῇ· ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔχῃ, σημανοῦ- " μεν. Παρεῖναι δὲ χρὴ ἅπαντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς " τὴν τεταγμένην χώραν, πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. Ὑμεῖς " δὲ, ὦ ἡγεμόνες, τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος τάξιν εὐτρεπισάμενος, πρὸς " ἐμὲ πάντες συμβαλεῖτε, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρας κατα- " λάβητε."

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο· ὁ δ' ἐθύετο. Ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὡρμᾶτο σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὡς δυνατὸν ἐγγύτατα, ὅπως εἴ τις τὶ ἐπιλελησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ ᵇ εἴ τις τινὸς ἐνδεόμενος γνοίη, τοῦτο ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κυαξάρης μὲν οὖν τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος, κατέμενεν, ὡς μηδὲ τὰ οἴκοι ἔρημα εἴη. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἐδύνατο τάχιστα, τοὺς ἱππέας μὲν πρώτους ἔχων, καὶ πρὸ τούτων διερευνητὰς καὶ σκοποὺς ἀεὶ ἀναβιβάζων

" quibus notus est, quique spondeant futurum, ut cum exercitu profi- " ciscatur, adductis, quam nos habemus accipiat. Atque hæc quidem " prædico: si quis verò aliud quidpiam, quod facto sit opus, perspicit, " mihi significet. At vos quidem *hinc* digressi vasa colligite: ego pro- " fectionis causâ rem sacram faciam: cùm verò res divinæ rectè se ha- " bebunt, signum dabimus. Debent autem adesse omnes cum iis quæ " prædicta sunt, ad locum constitutum, apud duces suos. Vos verò, " duces, ubi suum quisque ordinem instruxeritis, ad me convenietis " omnes, ut suos singuli locos percipiatis."

His illi auditis, *ad iter* sarcinis compositis se comparabant: *Cyrus* verò rei divinæ dabat operam. Ubi verò sacrificia benè se habuerunt, cum exercitu progredi cœpit: ac primo quidem die metatus est castra loco, quàm potuit, proximo, ut si quis alicujus rei esset oblitus, eam quæreret, et si quis esse sibi aliquâ opus animadverteret, eam etiam sibi compararet. Et Cyaxares quidem cum tertiâ parte Medorum remansit, ut domi solitudo non esset. Cyrus quàm celerrimè poterat, faciebat iter, equites quidem primo loco constituens, et ante hos exploratores et speculatores anteriora semper in loca, quæ

a Πορεύεσθαι] Editio *Eton.* habet πο-ρεύεσθαι nec malè. Cum tamen melioris notæ libri editi et MS. Bodl. πορεύεσθαι repræsentent, non muto.

b Εἴ τις τινὸς, &c.] Ità rectè editio *Eton.* In cæteris est, εἴ τις τὶ ἐνδεόμενος· quod mendosè legi pro τινὸς, &c. vidit olim Stephanus.

ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπώτατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπου μὲν πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὁρμαθοὺς ποιούμενος τῶν ἁμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· [a] ὄπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη εἴ τι τῶν σκευοφόρων ὑπολείποιτο, οἱ προσυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέλοντο, ὡς μὴ κωλύοιντο πορεύεσθαι. Ὅπου δὲ στενοτέρα εἴη ἡ ὁδὸς, διὰ μέσου ποιούμενοι τὰ σκευοφόρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὁπλοφόροι· καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι αὖ τῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο. Ἐπορεύοντο δὲ ὡς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυταῖς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα· ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἕκαστον ἰέναι, εἰ μή τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. Καὶ σημεῖον δὲ ἔχων τοῦ ταξιάρχου ὁ σκευοφόρος ἡγεῖτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτῶν τάξεως· ὥστε ἀθρόοι ἐπορεύοντο, ἐπεμελοῦντό τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ, ὡς μὴ ὑπολείποιντο. Καὶ οὕτω ποιούντων, οὔτε ζητεῖν ἔδει ἀλλήλους, ἅμα τε παρόντα ἅπαντα καὶ σαώτερα ἦν, καὶ θᾶσσον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται.

ad speculandum essent commodissima, præmittens: post hos agebat impedimenta, multos, ubi quidem planities esset, plaustrorum et impedimentorum globos faciens: *hos* cùm à tergo sequeretur phalanx, si quid impedimentorum à tergo relinqueretur, præfecti qui *in ea* inciderent curabant, ut in progressu non impedirentur. Ubi verò angustior erat via, milites armati receptis in medium impedimentis, hinc et illinc incedebant; ac si quid impediret, milites ad hæc constituti *in eo* curam adhibebant. Plerumque verò sic cohortes iter faciebant, ut apud se *sua* haberent impedimenta: omnibus enim qui impedimentis ferendis operam dabant imperatum erat, ut quisque propter cohortem suam progrederetur, nisi quid rei necessariæ vetaret. Atque is etiam cui sarcinarum vectura curæ erat præibat, signum centurionis sui habens, quod militibus ejusdem cohortis notum esset: itaque catervatim faciebant iter, et vehementer intentus erat quilibet, nè qui suorum à tergo relinquerentur. Quod cùm facerent, necesse non erat ut se mutuò quærerent, et omnia præstò magísque salva erant, et ea quibus esset opus citiùs milites habebant.

a Ὄπισθεν δὲ, &c.] Budæus, teste Stephano, post ἐφεπομένη notandam στιγμὴν, deinde post εἴ τι addendam particulam δὲ censuit. Et istam quidem distinguendi rationem exhibet editio *Ald.* sed rectè animadvertit Stephanus, hæc verba, ὄπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη, nec cum præcedentibus connecti, nec idoneum aliquem sensum efficere posse. MS. Bodl. dat—ἁμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· εἴ τις δὲ ὑπολείποιτο, &c. quæ lectio haud ità dissimilis est ei, quam margini editionis suæ adscriptam probat Stephanus,—ἁμαξῶν· καὶ τῶν σκευοφόρων εἴ τι ὑπολείποιτο, προσυγχάνοντες, &c.

Ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὁρᾷν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποζύγια δὲ ἑώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντά τε καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὖ ἐφορῶντες ἐδόκουν καταμανθάνειν μετεωριζόμενον ἢ καπνὸν ἢ κονιορτόν· ἐκ τούτων ἁπάντων ἐγίγνωσκον, ὅτι εἴη που πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. Εὐθὺς οὖν πέμπει ὁ σκοπάρχης τινὰ ἀγγελοῦντα ταῦτα τῷ Κύρῳ. Ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς, ὅ,τι ἂν ἀεὶ καινὸν ὁρῶσιν, ἐξαγγέλλειν· τάξιν δ' ἔπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε πειραθῆναι συλλαβεῖν τινὰς τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν. Οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τοῦτο ἔπραττον· αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευάσαιντο ὅσα ᾤετο χρῆναι πρὶν πάνυ ὁμοῦ εἶναι. Καὶ πρῶτον μὲν ἀριστᾷν παρηγγύησεν, ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἁρμάτων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τοὺς ἄρχοντας καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν. Καὶ οὗτοι μὲν συνήεσαν· οἱ δὲ καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον, συλλαβόντες ἀνθρώπους ἤγαγον. Οἱ δὲ ληφθέντες, ἀνερωτώμενοι ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου εἶεν,

Cæterùm speculatores antegressi cùm viderentur in planitie videre homines, qui et pabulum et ligna sumerent, et adspicerent itidem jumenta, quæ ejusmodi alia portarent atque *interim* pascerentur; et remotiora loca intuendo, animadvertere sibi viderentur, vel fumum vel pulverem in sublime ferri; de his omnibus intelligebant, hostium copias alicubi esse in propinquo. Itaque speculatorum præfectus statim quendam mittit, qui Cyro ista nuntiaret. Is autem ubi hæc audiisset, mandavit illis, ut iis ipsis in speculis manerent, ac quicquid semper novi conspicerent, *sibi* renuntiarent: prætereà equitum cohortem ulteriùs misit, mandavitque darent operam ut quosdam illorum qui erant in planitie comprehenderent, quò certiùs id quod esset cognoscere possent. Ac illi quidem, id quibus negotii datum erat, hoc faciebant: *Cyrus* ipse copias reliquas ibidem disponebat, ut præpararent ea quibus opus esse arbitrabatur, antequam omnino congrederentur. Ac primùm quidem edixit utì prandérent, deindè ut suis in ordinibus manerent ac providerent quod imperaretur. Pransi autem cùm essent, equitum, peditum, curruum duces, atque etiam machinarum, impedimentorum, harmamaxarum præfectos convocavit. Et hi quidem convenerunt: ii verò *intereà* qui in planitiem excurrerant, homines comprehensos adducebant. Cúmque à Cyro interrogarentur ii, qui capti erant, aiebant se *hostium* ex castris esse,

[a] προεληλύθοιεν δὲ οἱ μὲν ἐπὶ χιλὸν, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ σπάνια πάντα εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας, Πόσον δὲ, ἔφη, ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ στράτευμα; Οἱ δ' ἔλεγον, ὡς δύο [b] παρασάγγας. Ἐπὶ τούτοις ἤρετο ὁ Κῦρος, Ἡμῶν δ', ἔφη, λόγος τις ἦν παρ' αὐτοῖς; Ναὶ μὰ Δί', ἔφασαν, καὶ πολύς γε· ὡς ἐγγὺς ἤδη ἦτε προσιόντες. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ ἔχαιρον ἀκούοντες; (τοῦτο δ' ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα.) Οὐ μὰ Δία, εἶπον ἐκεῖνοι, οὐ μὲν δή γε ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἠνιῶντο. Νῦν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, τί ποιοῦσιν; Ἐκτάττονται, ἔφασαν· καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔπραττον. Ὁ δὲ τάττων, ἔφη ὁ Κῦρος, τίς ἐστιν; Οἱ δ' ἔφασαν, αὐτός τε Κροῖσος, καὶ σὺν αὐτῷ Ἕλλην τις ἀνὴρ, καὶ ἄλλος δέ τις Μῆδος· οὗτος μέντοι ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτὸν γένοιτο, ὡς ἐγὼ βούλομαι.

Ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τοὺς παρόντας ὡς λέξων τι ἀνήγετο. Ἐν τούτῳ δὲ παρῆν ἄλλος αὖ παρὰ τοῦ σκοπάρχου, λέγων ὅτι ἱππέων τάξις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ προφαίνοιτο·

ac processisse partim pabulatum, partim lignatum, prætergressos primas excubias: etenim propter exercitûs multitudinem rara esse omnia. Et Cyrus his auditis, Quanto, inquit, intervallo hinc exercitus abest? Parasangas ferè duas, aiunt illi. Post hæc *eos* interrogans Cyrus, An de nobis erat, inquit, apud ipsos aliquis rumor? Erat profectò, inquiunt, et quidem magnus: nimirum vos adventare et prope jam adesse. Quid igitur, ait Cyrus, cùm *id* audirent, an gaudebant? (hoc autem eorum, qui aderant, causâ quærebat.) Non profectò, respondent illi, non sanè gaudebant, sed admodum etiam angebantur. Jam verò, ait Cyrus, quid agunt? Instruuntur, inquiunt; atque in hoc ipso tum heri tum nudiustertiùs occupati fuerunt. Et quis eos instruit? ait Cyrus. Crœsus ipse, inquiunt, et cum eo Græcus quidam, et alius quidam Medus: hic quidem à vobis venisse transfuga dicebatur. Verùm ô maxime Jupiter, inquit Cyrus, utinam eum capiam, utì cupio.

Secundùm hæc captivos abduci jussit, et ad eos qui aderant, quasi dicturus aliquid, se convertit. Interea *quidam* alius à speculatorum aderat præfecto, qui magnum equitum agmen in planitie conspici dicebat:

a Προεληλύθοιεν δὲ οἱ, &c.] Vulgò, προεληλύθοιεν δὲ ἐπὶ χιλὸν, οἱ, &c. Sed rectè conjecit Leunclavius deesse οἱ μὲν, ante ἐπὶ χιλὸν, qui respondet οἱ δὲ ἐπὶ ξύλα. De hâc emendatione Leunclavio adsentitur etiam Stephanus. Vide p. 254, not. 3, ubi adlata est felix ejusdem Leunclavii conjectura de ἄλλους μὲν amisso ante ἄλλους δὲ, quod ibidem sequitur.

b Παρασάγγας] Vide p. 124.

καὶ ἡμεῖς μὲν, ἔφη, εἰκάζομεν ἐλαύνειν αὐτὲς βȣλομένȣς ἰδεῖν τόδε τὸ ϛράτευμα. Καὶ γὰρ πρὸ τῆς τάξεως ταύτης ἄλλοι ὡς τριάκοντα ἱππεῖς [a] συχνῶς προσελαύνȣσι, καὶ μέντοι κατ' αὐτὲς ἡμᾶς· ἴσως βȣλόμενοι λαβεῖν, ἢν δύνωνται, τὴν σκοπήν· ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν [b] μία δεκὰς οἱ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σκοπῇ. Καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε [c] τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀδήλȣς τοῖς πολεμίοις ἀτρεμίαν ἔχειν. Ὅταν δ', ἔφη, ἡ δεκὰς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπὴν, ἐξαναϛάντες ἐπίθεσθε τοῖς ἀναβαίνȣσιν ἐπὶ τὴν σκοπήν. Ὡς δ' ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντέξελθε σὺ, ἔφη, ὦ Ὑϛάσπα, τὴν χιλιοϛὺν τῶν ἱππέων λαβὼν, καὶ ἐπιφάνηθι ἀντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Διώξεις δὲ μηδαμῇ εἰς ἀφανὲς, ἀλλ' ὅπως αἱ σκοπαί σȣ διαμένωσιν ἐπιμεληθεὶς πάριθι. Ἂν δ' ἄρα ἀνατείνοντες τὰς δεξιὰς προσελαύνωσιν ὑμῖν τινὲς, δέχεσθε φιλίως τȣς ἄνδρας.

Ὁ μὲν δὴ Ὑϛάσπας ἀπιὼν ὡπλίζετο· οἱ δὲ ὑπηρέται ἤλαυνον εὐθὺς, ὡς ἐκέλευσεν. Ἀπαντᾷ δ' αὐτοῖς [d] καὶ δὴ ἐντὸς τῶν σκοπῶν

ac nos quidem, inquit, suspicamur eos provehi studio contemplandi hunc exercitum. Nam ante hanc turmam alii equites ferè triginta celeriter advehuntur, et quidem nos ipsos versùs: fortasse quòd speculam *hanc*, si *quidem* possint, occupare velint: nos autem in istâ speculâ tantummodò decem sumus. Et Cyrus nonnullos equites ex iis quos semper circum se habebat, provectos sub *ipsam usque* speculam clam hostibus immotos *ibi* consistere jussit. Ubi verò, ait, decuria nostra speculam deseruerit, *tum* vos *ex insidiis* exsurgite, eósque invadite, qui speculam conscenderint. Atque ut vos magna illa non lædat turma, egredere tu, inquit, adversùs hos, Hystaspa, equitibus mille adsumptis, et in conspectum hostilis agminis adverso agmine prodi. Nequaquam verò persequaris eos usque ad loca *tibi* non perspecta, sed ubi curaveris, ut tuæ constanter maneant speculæ, progreditor. Quòd si qui porrectis dextris ad vos advehantur, eos amanter excipite.

Hystaspas itaque discedens arma sumebat; et *Cyri* statim ministri, quemadmodùm imperârat, avehebantur. Illis autem Araspas cum fa-

a Συχνῶς προσελαύνȣσι, &c.] Ità editiones *Steph.* *Leunclav.* *Ald.* In MSto Bodl. legitur συχνὸν προσελαύνȣσι καὶ μέντοι, ἔφη, καὶ αὐτὲς ἡμᾶς, &c. in editione *Eton.* συχνῶς προελαύνȣσι, &c. Sed recepta placet lectio.

b Μία δεκὰς, &c.] *Æneas*, vetustissimus *Tacticorum* scriptor, ternos minimùm ἡμεροσκόπȣς speculatum mitti præcipit, eósque μὴ τὲς τυχόντας, ἀλλ' ἐμπείρȣς πολέμȣ, ὅπως, &c. *Comment. Tact.* c. 6. Idem eodem loco monet, χρῆναι ἡμεροσκόπȣς πρὸ τῆς πόλεως καθιϛάναι ἐπὶ τόπῳ ὑψηλῷ καὶ ὡς ἐκ πλείϛȣ φαινομένῳ. Conf. Nostri verba, p. 346.

c Τῶν περὶ αὐτὸν, &c.] Vide quæ notavimus, p. 301.

d Καὶ δὴ] *Muretus* legit ἤδη. Idem nos aliàs de hâc reponendâ monuit particulâ. Vide p. 130. Sed nihil muto, re ipsâ non postulante, contra librorum omnium fidem.

Ἀράσπας σὺν τοῖς θεράπουσιν, ὁ πεμφθεὶς πάλαι [a] κατάσκοπος, ὁ φύλαξ τῆς Σουσίδος γυναικός. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος, [b] ὡς εἶδεν, ἀναπηδήσας ἐκ τῆς ἕδρας ὑπήντα τε αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦτο· οἱ δ' ἄλλοι, ὥσπερ εἰκὸς, μηδὲν εἰδότες, ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι· ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἄνδρες φίλοι, ἥκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. Νῦν γὰρ ἤδη πάντας ἀνθρώπους δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα. Οὗτος οὔτε αἰσχροῦ ἡττηθεὶς οὐδενὸς ᾤχετο, οὔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὅπως ἡμῖν μαθὼν τὰ τῶν πολεμίων, σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. Ἃ μὲν οὖν ἐγώ σοι ὑπεσχόμην, ὦ Ἀράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σὺν τούτοις πᾶσι. Δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἅπαντας, ὦ ἄνδρες, τοῦτον τιμᾷν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ ἐκινδύνευσε καὶ αἰτίαν ὑπέσχεν, ᾗ ἐβαρύνετο. Ἐκ τούτου δὴ πάντες ἠσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν καὶ ἐδεξιοῦντο. Εἰπόντος δὲ Κύρου, ὅτι τούτων μὲν ἅλις εἴη, Ἃ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ ὦ Ἀράσπα, καὶ μηδὲν μείου τοῦ ἀληθοῦς τὰ τῶν πολεμίων. Κρεῖττον γὰρ, μείζονα οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκούσαντας μείζονα εὑρίσκειν.

cis ipsas etiam speculas occurrit, is qui dudum explorator missus fuerat, Susiæ mulieris custos. Et Cyrus quidem, *eum* ut vidit, exsiliens de sellâ progressus est ei obviam et dextrâ *hominem* excepit: cæteri, qui nihil *horum* scirent, re *istâ* erant obstupefacti, ut par est *credi*; donec Cyrus ait, Vir ad nos optimus venit, amici. Nam scire jam omnes homines hujus oportet facinora. Hic neque ullâ re turpi victus, neque formidine mei permotus discessit; sed à me missus, ut hostium rebus cognitis, quo loco essent, certò nobis renuntiaret. Tibi quidem, Araspa, quæ sum pollicitus, et memini et præstabo cum his omnibus. Vos autem omnes etiam æquum est, milites, hunc, ut virum fortem, honore prosequi: nam commodi nostri causâ tum periculo se obtulit, tum *sceleris*, quo premebatur, culpam sustinuit. Tum verò Araspam omnes salutantes amplectebantur, et dextris excipiebant. Cùm autem dixisset Cyrus, satìs jam istorum esse, Quæ autem scire nos ex re nostrâ fuerit, inquit, narra nobis Araspa, neque res hostium præter veritatem extenua. Nam melius fuerit, *nos* arbitratos majora, *deindè* minora videre, quàm auditis minoribus, majora reperire.

a Κατάσκοπος, ὁ, &c.] Sic editiones *Leuncl.* et *Eton.* quibus accedit etiam Budæus. In cæteris libris perperam legitur κατάσκοπος, ὁ φύλαξ, &c. Stephanus ipse tandem vidit disjunctivam istam hîc locum non habere particulam; cùm non alterutrum, sed utrumque, de Araspâ verè dici possit: atque adeò articulum reponendum censet. Vide p. 248 et 327. Infra paulò de Araspâ loquens Panthéa dicit—ὁ ἐμὸ φυλάττων.

b Ὡς εἶδεν] MS. Bodl. ὡς ἤκουσεν· quam lectionem expressit in versione suâ *Philelphus*. Sed nostram illam hâc potiorem judico.

Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὡς σαφέστατά γ' ἂν εἰδείην, ἐποίουν· συνεξέταττον γὰρ [a] παρὼν αὐτούς. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ τὸ πλῆθος μόνον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν; Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὡς διανοοῦνται τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλῆθος ἡμῖν πρῶτον εἰπὲ ἐν κεφαλαίῳ. Ἐκεῖνοι τοίνυν, ἔφη, πάντες τεταγμένοι εἰσὶν ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάθος καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων· οὗτοι δ' [b] ἀπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα στάδια· πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν, ὥστε εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον. Οἱ δ' Αἰγύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπὲ πῶς εἰσι τεταγμένοι· ὅτι εἶπας, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. Τούτους δ' οἱ μυριάρχαι ἔταττον εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τὴν μυριοστὺν ἑκάστην· τοῦτον γὰρ σφίσι καὶ οἴκοι νόμον ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. Καὶ ὁ Κροῖσος μέντοι μάλα ἄκων συνεχώρησεν αὐτοῖς οὕτω τάττεσθαι· ἐβούλετο γὰρ ὅτι πλεῖστον [c] ὑπερφαλαγγῆσαι τοῦ σοῦ στρατεύματος. Πρὸς τί δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, τοῦτο ἐπιθυμῶν; Ὡς ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τῷ περιττῷ κυκλωσόμενος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, [d] Ἀλλ' οὗτοι ἂν εἰδεῖεν, εἰ οἱ

Enimverò, inquit Araspas, operam dedi ut rem quàm certissimè cognoscerem: nam præsens unà cum aliis aciem eorum instruxi. Tu igitur, inquit Cyrus, non *eorum* modò numerum, verùm etiam aciei rationem tenes? Teneo profectò, inquit Araspas, atque *etiam* quo pacto prælium inire cogitent. Tu tamen, ait Cyrus, primùm nobis *eorum* multitudinem summatim exponito. Sunt igitur illi, inquit, omnes et pedites et equites instructi ad tricenos in altitudinem, exceptis Ægyptiis: occupant autem hi ferè spatium quadraginta stadiorum: mihi, enim, inquit, admodùm curæ fuit, ut quantum loci occuparent scirem. Ægyptii verò, ait Cyrus, quo pacto instructi sint, dicito: aiebas enim, exceptis Ægyptiis. Nimirum hos denûm millium præfecti ità instruebant, ut quælibet denûm millium acies in centenos esset ab omni parte disposita: nam domi quoque sibi hanc ordinum legem esse dicebant. Crœsus sanè perquam invitus eis concessit ut hoc modo instruerentur: quippe phalangem suam sic extendere volebat, ut tuum ultra exercitum quàm longissimè porrigeretur. At quamobrem, ait Cyrus, id cupiebat? *Eâ* profectò *de causâ*, ut exsuperante copias tuas multitudine circumdaret. Et Cyrus ait, At viderint isti, nè

a Παρὼν αὐτούς] Vulgata est hæc lectio: aliam verò minimè aspernandam præbent MS. Bodl. et editio *Aldina*, nempe—παρὼν αὐτοῖς. Sed vide p. 349, lin. 12 et 13.

b Ἀπέχουσιν ἀμφὶ] Suspectus est hic locus criticis; quorum alii reponunt ἔχουσιν, alii κατέχουσιν, alii ἐπέχουσιν. Leunclavium auctorem agnoscit ultimum hoc verbum; quod mihi non displicet, cùm proximè ad vulgatam lectionem accedat, et commodè significare possit, *occupare 40 stadia*, quemadmodùm statim subjicit Araspas—εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον.

c Ὑπερφαλαγγῆσαι] Consule indicem vocum ad *rem militarem* spectantium.

d Ἀλλ' οὗτοι, &c.] Pro οὗτοι placet Leunclavius scribere ἴσθι, parvâ quod ad scrip-

κυκλούμενοι κυκλωθεῖεν· Ἀλλ' ἃ μὲν παρὰ σοῦ καιρὸς μαθεῖν, ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὦ ἄνδρες, οὕτω ποιεῖν· a νῦν μὲν, ἐπειδὰν ἐνθένδε ἀπέλθητε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων, καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα (πολλάκις γὰρ μικροῦ ἐνδείᾳ καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἅρμα ἀχρεῖον γίνεται)· αὔριον δὲ πρωῒ, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρὴ ἀριστῆσαι καὶ ἄνδρας καὶ ἵππους, ὅπως ὅ, τι ἂν πράττειν καιρὸς ἀεὶ ᾖ, μὴ τούτου ἡμῖν ἐνδέῃ· ἔπειτα δὲ σὺ, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε, ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυρίαρχοι ᾗπερ νῦν ἔχετε· ὁμοῦ γὰρ τοῦ ἀγῶνος ὄντος, οὐδενὶ ἅρματι ἔτι καιρὸς τοὺς ἵππους μεταζευγνύναι. Παραγγείλατε δὲ τοῖς ταξιάρχαις καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίσασθαι, εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. Ὁ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἰκοσιτέτταρες.

Καί τις εἶπε τῶν μυριάρχων, Καὶ δοκοῦμέν σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἕξειν, εἰς τοσούτους τεταγμένοι, πρὸς οὕτω βαθεῖαν φάλαγγα; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Αἱ δὲ βαθύτεραι φάλαγγες, ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων, τί σοι δοκοῦσιν, ἔφη, b τοὺς πολεμίους

dum circumdare volunt, *ipsimet* circumdentur. Sed enim quæ ex te didicisse *nostram* erat in rem, audivimus: vobis autem ità, viri, faciendum est: nunc quidem, posteaquam hinc abieritis, tum equorum arma, tum vestra inspicite (nam sæpenumerò exiguâ re deficiente, et vir, et equus, et currus inutilis reddatur); cras autem manè, dum sacram ego rem peragam, primum et viris et equis vescendum erit, ut quidquid fieri semper opportunum fuerit, nihil nobis desit quo minùs id conficiamus: deindè tu, inquit, Araspa, cornu dextrum tene, utì nunc tenes, ac cæteri *itidem* denûm millium præfecti *servate* quem nunc locum obtinetis; nam ubi prope adest certamen cùm sit conserendum, non juncti jam equi ullo in curru commodè mutari possunt. Denuntiate verò cohortium præfectis et ductoribus manipulorum, ut in phalange consistant, singulis manipulis densis ad duos. Erant autem *isti* manipuli singuli *militum* viginti quatuor.

Et quidam è denûm millium præfectis, An videmur tibi, Cyre, inquit, si *quidem* in tot ordinati simus, adversùs tam densam phalangem suffecturi? Et Cyrus, Densiores quæ sunt phalanges, ait, quàm ut armis ad hostes possint pertingere, quid tibi videntur hostibus adferre

turam adtinet, magnâ, quod ad sensum mutatione. Receptam ille quidem lectionem in loco vertando sequitur, sed in notis se longè malle ait, ἀλλ' οὗτοι ἂν, &c. ut dicatur, *nequaquam scire poterint*. Verùm satìs apta videtur ea lectio, quam in omnibus inveni libris, atque adeò excudendam curavi.

a Νῦν μὲν, ἐπειδὰν, &c.] Monita tradit Agamemnon his ferè similia, Il. β', v. 381, et seq.

b Τοὺς πολεμίους, &c.] Illud ὠφελεῖν,

βλάπτειν ἢ τοὺς συμμάχους ὠφελεῖν; Ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, τοὺς εἰς ἑκατὸν τούτους ὁπλίτας εἰς μυρίους ἂν βουλοίμην μᾶλλον τετάχθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. Ἐξ ὅσων μέντοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυνῶ, οἴομαι ὅλην ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσειν αὐτὴν ἑαυτῇ. Ἀκοντιστὰς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάξω, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντισταῖς τοξότας. Τούτους γὰρ [a] πρωτοστάτας μὲν τίς ἂν τάττοι, οἳ καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; Προβεβλημένοι δὲ τοὺς θωρακοφόρους μενοῦσί γε· καὶ οἱ μὲν, ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες, ὑπὲρ τῶν πρόσθεν πάντων, λυμανοῦνται τοὺς πολεμίους. Ὅ,τι δ' ἂν κακουργῇ τις τοὺς ἐναντίους, δηλονότι παντὶ τούτῳ τοὺς συμμάχους κουφίζει. Τελευταίους μέντοι στήσω τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένους. Ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυροῦ, οὔτε ἄνευ τῶν στέγην ποιούντων οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ φάλαγγος οὔτε ἄνευ τῶν πρώτων οὔτε ἄνευ τῶν τελευταίων, ἢν μὴ ἀγαθοὶ ὦσιν, ὄφελος οὐδέν. Ἀλλ' ὑμεῖς τε, ἔφη, ὡς παραγγέλλω τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν πελταστῶν ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις τοὺς λόχους ὡσαύτως καθίστατε καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν,

damni, sociis quid commodi? Equidem, ait, hos in centenos ordinatos gravis armaturæ milites mallem in decies millenos esse dispositos: nam hoc modo cum paucissimis dimicaremus. At quo militum numero phalangis meæ constabit altitudo, futurum arbitror, ut tota strenua reddatur, et ad opem mutuò ferendam prompta. * Jaculatores quidem post loricatos disponam, et post jaculatores, sagittarios. Quis enim eos in acie primâ constituat, qui fateantur ipsi nullam se cominùs pugnam sustinere posse? At si loricatos ante se *hostibus* oppositos habeant, subsistent: et illi quidem tela vibrando, hi sagittas emittendo super omnes ante *collocatos*, hostibus perniciem facient. Quocunque autem maleficio hostes quis infestat, eo nimirum omni socios sublevat. Postremos verò collocabo, qui omnium ultimi vocantur. Nam quemadmodùm domus nec sine lapidum lectorum compositione firmâ, nec absque iis qui tectum faciant, ullam ad rem utilis est, sic neque phalangis vel absque primis vel absque ultimis, si strenui non fuerint, ullus est usus. At vestros ordines, utì præcipio, instruite; ac vos peltastarum præfecti post hos, *vestros* itidem manipulos disponite; vósque *præfecti* sagittariorum,

quod hanc sententiam claudit, omninò delendum censet *Muretus*: quippe quod, ejus ex mente, totam sententiam corrumpit. Huic non accedo; cùm nec inepta sit vulgata lectio, et omnium nitatur librorum consensu.

a Πρωτοστάτας μὲν τίς, &c.] Alius est harum vocularum tàm in MSto Bodl. quàm in libris editis ordo,—πρωτοστάτας μὲν ἄν τις τάττοι. Ipse verò, ex admonitu Budæi, Stephani, Mureti, aliorum, enclit. τις in interrogativum mutavi, et particulæ ἂν præposui.

ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. Σὺ δὲ ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἄρχεις, τελευταίους ἔχων τοὺς ἄνδρας, παράγγελλε τοῖς ἑαυτοῦ ἐφορᾷν τε ἑκάστῳ τοὺς καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιοῦσιν ἐπικελεύειν, τοῖς δὲ [a] κακυνομένοις ἀπειλεῖν ἰσχυρῶς· ἢν δέ τις στρέφηται, προδιδόναι θέλων, θανάτῳ ζημιοῦν. Ἔργον γάρ ἐστι τοῖς μὲν πρωτοστάταις θαῤῥύνειν τοὺς ἑπομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· ὑμᾶς δὲ δεῖ, τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους, πλείω φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων. Καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. Σὺ δὲ, ὦ Ἀβραδάτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς, οὕτω ποίει, ὅπως τὰ ζεύγη τὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς πύργους φέροντα ἕψεται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. Σὺ δ', ὦ Δαοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν [b] σκευοφόρων ἁρμαμαξῶν, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν· οἱ δ' ὑπηρέται σοῦ ἰσχυρῶς κολαζόντων τοὺς προϊόντας τοῦ καιροῦ ἢ λειπομένους. Σὺ δ', ὦ Καρδοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν ἁρμαμαξῶν αἳ ἄγουσι τὰς γυναῖκας, κατάστησον αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. Ἑπόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλῆθος δόξαν παρέξει, καὶ ἐνεδρεύειν [c] ἡμῖν ἐξου-

itidem post peltastas. At tu, qui præfectus es ultimis omnium, extremâ esto in acie cum tuis, eísque præcipe, ut quisque suos respiciendo observet, et officium facientes adhortetur, ignaviores minitabundus acriter increpet: quòd si quis tergum vertat, prodendi consilio, *eum* morte multet. Est enim eorum qui principe constituti sunt loco munus, ut sequentes verbis et factis animosos efficiant: vos autem, qui post omnes estis collocati, *etiam* metum hostili majorem ignavis incutere debetis. Ac vos quidem hæc facite. Tu verò, Abradata, qui præfectus es iis quibus machinæ curæ sunt, sic fac, ut vehicula jugalia, quæ ministros ac turres vehunt, quàm proximè phalangem sequantur. Tu, Dauche, qui præfectus es sarcinariis *harmamaxis*, post turres copias ejusmodi omnes ducito: et ministri tui vehementer in eos animadvertant, qui *vel* intempestivè præcesserint vel à tergo manserint. Tu, Carduche, qui *harmamaxis* mulieres vehentibus es præfectus, postremo eas loco post impedimenta constitue. Nam si hæc omnia sequantur, et multitudinis opinionem præbebunt, et insidias struendi facultatem, nobis suppeditabunt,

a Κακυνομένοις] *Camerarius*, auctore Stephano, non κακυνομένοις sed μαλακυνομένοις, in suo vet. lib. scriptum invenit. In cæteris verò omnibus cùm receptum exstet verbum, nihil muto.

b Σκευοφόρων ἁρμαμαξῶν] Ità editiones *Ald. Steph. et Eton.* In aliis verò, necnon in MSto Bodl. deest vox ultima. Haud ità malè. Nam ἐλλειπτικῶς aliàs à Nostro adhibetur σκευοφόρας, pro σκευοφόρος ἅμαξα. Hist. Græc. lib iii, p. 293, et ab *Æliano* Histor. Variæ, lib ix, c. 30, ubi vide quæ hâc de ellipsi notat. cl. Perizonius.

c Ἡμῖν] Editio *Eton*. dat ὑμῖν, quam et lectionem exhibet Leunclavius, licet in versione suâ nostram illam, cæterorum librorum consensu firmatam, sequatur

σία ἔσται, καὶ τοῖς πολεμίοις, ἢν κυκλοῦσθαι βούλωνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι· ὅσῳ δ᾽ ἂν μεῖζον χωρίον περιβάλλωνται, τοσούτῳ αὐτοὺς ἀσθενεστέρους ἀνάγκη γίγνεσθαι. Καὶ ὑμεῖς μὲν οὕτω ποιεῖτε· σὺ δὲ, ὦ Ἀρτάβαζε καὶ Ἀρταγέρσα, τὴν χιλιοστὺν ἑκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν ἐπὶ τούτοις ἔχετε πεζῶν. Καὶ σὺ, ὦ Φαρνοῦχε καὶ Ἀσιαδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστὺν, ἧς ἑκάτερος ὑμῶν ἄρχει, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ᾽ ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐξοπλίσθητε καθ᾽ ὑμᾶς αὐτούς· ἔπειτα πρὸς ἡμᾶς ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. Οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, ὡς πρώτους δεῆσον ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ σὺ δὲ, [a] ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐκτάττου· ποίει δ᾽ ὅ,τι ἄν σοι παραγγέλλῃ Ἀρταγέρσας. Ὑμεῖς δ᾽ οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸ τῆς φάλαγγος, τὰ μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑκατὸν ἔχων ἅρματα καταστησάτω· αἱ δ᾽ ἕτεραι ἑκατοστύες τῶν ἁρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς στοιχοῦσα, ἑπέσθω τῇ φάλαγγι [b] ἐπὶ κέρως, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κῦρος μὲν οὕτω διέτασσεν.

Ἀβραδάτης δὲ ὁ Σούσων βασιλεὺς εἶπεν, Ἐγώ σοι, ὦ Κῦρε, ἐθελού-

et cogent hostes, si *quidem* circumdare nos velint, ut majorem ambitum faciant: quanto autem majus spatium circumdando complectantur, tanto necesse est imbecilliores fiant. At vos quidem ità facite: tu verò Artabaze, et *tu* Artagersa, uterque mille pedites, ex his qui vobiscum sunt, post hos habete. Túque, Pharnuche et *tu* Asiadata, equites illos mille, quibus præestis uterque, nè in phalange unà cum cæteris disponite, sed armis vosmet pone *harmamaxas* seorsum ipsi instruite: deindè cum ducibus cæteris ad nos accedite. Sic autem paratos vos esse oportet, quasi primi prælium sitis inituri. Tu quoque illorum qui in camelos sunt *impositi* præfecte, pone *harmamaxas* locum obtineto; et quidquid Artagersas imperârit, facito. Vos autem curruum duces, cùm sortem duxeritis, cui vestrûm id sorte obvenerit, is ante phalangem suos centum currus constituat: de cæteris curruum centuriis altera quidem ad latus dextrum exercitûs procedens, phalangem ad cornu sequatur, ad lævum altera. Sic *adeò* Cyrus *omnes* disponebat.

Abradatas autem Susorum rex, Ego, Cyre, ait, ultro in me recipio,

a Σὺ δὲ ὁ, &c.] Sic rescripsimus editionem *Eton.* suffragante Stephano, secuti. Vulgò scribitur ὦ ἄρχων. Sed anteà dixit, ὑμεῖς οἱ ἄρχοντες, non ὦ ἄρχοντες, et infra paulò ὑμεῖς δ᾽ οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες, non ὑμεῖς δ᾽ ὦ τῶν, &c.

b Ἐπὶ κέρως] Vulgò, ἐπὶ κέρας. Parum interest, utro tandem modo legas; nam sua utrique formæ constat auctoritas. Nos MSto Bodl. et Stephano paruimus.

σιος ὑφίσαμαι τὴν κατὰ πρόσωπον τῆς ἀντίας φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μή τι σοι ἄλλο δοκεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος, ἐπήρετο τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅρμασι [a] Πέρσας, Ἢ καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἀπεκρίναντο ὅτι οὐ καλὸν εἴη ταῦτα ὑφίεσθαι, διεκλήρωσεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαχεν Ἀβραδάτης ἥπερ ὑφίσατο, καὶ ἐγένετο κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες, καὶ ἐπιμεληθέντες ὧν προεῖπον, ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ πρωῒ μὲν ὁ Κῦρος ἐθύετο· ὁ δ᾽ ἄλλος στρατὸς ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξωπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵππους [b] προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις· καὶ τοὺς μὲν μονίππους παραμηριδίοις, τοὺς δ᾽ ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, παραπλευριδίοις· ὥστε [c] ἤστραπτο μὲν χαλκῷ, [d] ἤνθει δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιά.

Καὶ τῷ Ἀβραδάτῃ δὲ τὸ τετράρρυμον ἅρμα καὶ ἵππων ὀκτὼ παγκάλως ἐκεκόσμητο. Ἐπεὶ δ᾽ ἔμελλε [e] τὸν λινοῦν θώρακα, ὃς ἐπι-

ut hunc è regione phalangis adversæ locum obtineam, nisi quid aliud tibi videtur. Et Cyrus hominem admiratus dextrâ prehendit, ac Persas qui cæteris erant in curribus interrogabat, An et vos hæc conceditis? Illis respondentibus, honestum non esse, hæc permittere; rem sorte decernendam ipsis proposuit, et Abradatæ sorte id obvenit, quod ipse in se recipere statuerat, atque *adeò* Ægyptiis oppositus fuit. Ac tum quidem cùm discessissent et curâssent ea, de quibus prædixerant, cœnabant, et constitutis excubiis quieti se dabant. Postridiè manè Cyrus rem divinam faciebat: reliquus verò exercitus cùm pransus esset ac libâsset armabant se *et instruebant* multis et elegantibus tunicis, multis et elegantibus loricis et galeis: equos etiam frontalibus et pectorabus armabant: et equitum quidem equos illis armis, quæ femora; curribus verò junctos armis illis, quæ latera tegerent; adeò ut totus exercitus ære fulgeret, et florido vestium punicearum colore niteret.

Erat et Abradatæ currus temonum quatuor et equorum octo pereleganter exornatus. Cúmque *jam* thoracem more patrio lineum induere

a Πέρσας, Ἢ καὶ] Sic Stephanus; nec aliter MS. Bodl. nisi quod ἡ pro ἢ, librarii festinantis vitio repræsentet. Vulgò scribitur, εἰ καί.

b Προμετωπιδίοις, &c.] Equos pariter ac equites tegumentis muniri solitos, quæ à partibus, quas tegebant, erant nominata, tradit *J. Pollux*, lib. i, c. 10. Vide p. 331, initium lib vii, et Arr. *Tact.* p. 14.

c Ὥστε ἤστραπτο.] Sic editiones *Flor. Ald. Steph. Leuncl.* In aliis quidem editis et MSto Bodl. activâ formâ legitur ἤστραπτε: quod malim. Ità ferè Noster *ἀναβ. δ´*, p. 156.—τάχα δὲ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε, ἢ, &c.

d Ἤνθει δὲ φοινικίσι, &c.] Adi sis *A. Gell.* lib. ii, c. 26, ubi sermones de coloribus vocabulisque eorum agitantur.

e Τὸν λινοῦν θώρακα] Linteis sive lineis

χώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ ψέλλια πλατέα περὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν, ποδήρη, [a] στολιδωτὸν τὰ κάτω, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ. Ταῦτα δὲ ἐποιήσατο, λάθρα τοῦ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκείνου ὅπλα. Ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε, καὶ ἐπήρετο τὴν Πάνθειαν, Σὺ δή που, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαυτῆς κόσμον τὰ ὅπλα μοι ἐποιήσω; Μὰ Δί', ἔφη ἡ Πάνθεια, τόν γε πλείστου ἄξιον· σὺ γάρ ἔμοιγ', ἢν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῇς οἷος ἐμοὶ δοκεῖς εἶναι, μέγιστος κόσμος ἔσῃ. Ταῦτα δὲ λέγουσα ἐνέδυέ τε τὰ ὅπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο, [b] ἐλείβετο δὲ αὐτῇ τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν.

vellet, adfert ei Panthéa galeam auream et tegumenta brachiorum, et armillas latas circum internodia manuum, et purpuream tunicam, ad pedes usque demissam, extremâ in *orâ* rugatam, et cristam hyacinthino colore tinctam. Hæc *illa* fecerat, clam viro mensurâ armorum ejus diligenter initâ. Quibus ille conspectis miratus est, et Panthéam interrogavit, Túne verò, *mea* uxor, ornatu tuo conscisso *hæc* mihi arma confecisti? Non profectò, ait Panthéa, *ornamento* illo, quod maximi pretii est: nam tu, si *quidem* talis etiam aliis videaris, qualis esse mihi videris, maximo mihi fueris ornamento. Hæc dicens armis eum induebat, et quanquam id occultare conaretur, lacrimæ tamen ei per genas manabant.

loricis pro thoracibus esse usos veteres, nôrunt omnes: sed quomodo illæ fierent, et quâ ratione linum induresceret, ut etiam ferro resisteret, hoc verò nôrunt non omnes. Fiebant autem linei thoraces operâ atque artificio coactiliariorum et πιλοποιῶν, qui linum aceto vel austero vino, cui sal esset adjectum, probè maccrabant: deindè ità cogebant, ut soliditatem ac crassitiem lintei octies, decies, aut sæpiùs in se complicati haberet. Hæc ferè *Causabono* debemus; qui rationem thoraces illos conficiendi ex *Nicetæ Choniatæ* libro i, de imperio *Isaacii Angeli*, p. 191, edit. *Wolf.* in animadv. suas in *Sueton.* lib. vii, p. 202, edit. in fol. transtulit. Vide sis etiam Homer. Il. β', v. 529 et 830, ubi minor ille Ajax et Amphius λινοθώρηκες adpellantur. Quos locos adspicit *Plinius*, Nat. Hist. lib. xix, c. i. Consule etiam *Lipsii* de Milit. Rom. lib. iii, dial. 6.

a Στολιδωτὸν τὰ, &c.] Rugæ illæ, quæ in vestium fimbriis de industriâ ad ornatum iis aliquem conciliandum, formantur, στολίδες, auctore *Polluce*, solent vocari. Unde στολιδωτοὶ χιτῶνες dicuntur, qui in rugas hujusmodi et plicaturas contrahuntur. Vide, si libet, *Salmas.* in Pall. Tertul. p. 334, et J. Poll. lib vii, c. 13.

b Ἐλείβετο δὲ αὐτῇ] Vulgò αὐτῆς. Gabrielius nostram lectionem ex vetusto quodam adfert exemplari, cui libens obsecutus sum. Nam eodem prorsùs modo Noster de Panthéa dixit, p. 244. Δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα. Similiter *Hesiodus* loquitur, de apro dentes acuente,

—ἀφρὸς δὲ περὶ στόμα μαστιχόωντι
λείβεται——— *Scut. Herc.* v. 389.

Rectè verò notat Stephanus Nostrum hîc Homericum loquendi genus bellè παραποιήσασθαι. Sic autem poëtarum princeps, cùm alibi passim, tum *Odyss.* θ'. v. 531, et seq.

Ὣς Ὀδυσσεὺς ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβεν.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα λείβων.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὢν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδάτης ὡπλίσθη τοῖς ὅπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρχούσης· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ὑφηνιόχου τὰς ἡνίας, παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἅρμα. Ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια, ὑποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρόντας πάντας, ἔλεξεν, "Ἀλλ'
" ὅτι μὲν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν αὐτῆς
" ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γινώσκειν ὅτι
" καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμί. Τί οὖν με δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγειν;
" τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πιθανώτερα παρεσχῆσθαι τῶν νῦν λεχθέν-
" των λόγων. Ὅμως δ' οὕτως ἔχουσα πρός σε, ὥσπερ σὺ οἶσθα,
" ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν, ἦ μὴν ἐγὼ βούλεσθαι ἂν
" [a] μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου κοινῇ γῆν [b] ἐπιέσασθαι
" μᾶλλον, ἢ ζῆν μετ' αἰσχυνομένου αἰσχυνομένη· οὕτως ἐγὼ καὶ
" σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἠξίωκα. Καὶ Κύρῳ δὲ δοκῶ
" μεγάλην τινὰ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με αἰχμάλωτον
" γεγενημένην καὶ ἐξαιρεθεῖσαν ἑαυτῷ, οὔτε με ὡς δούλην ἠξίωσε κεκ-

Abradatas autem jam ante spectatu dignus, posteaquam his armis erat instructus, pulcherrimus adparebat et maximè liberali formâ præditus, quippe qui talis esset etiam à naturâ: cúmque ab aurigâ inferiore habenas accepisset, jam se parabat ut in currum adscenderet. Ibi tum Panthéa, secedere jussis omnibus qui aderant, dixit, "Enimverò, Abra-
" data, si quæ mulier unquam maritum suum pluris quàm suam æstima-
" vit animam, agnoscere te arbitror etiam me harum unam esse. Quid
" ergo necesse est omnia singillatim commemorare? nam factis ea me
" tibi præstitisse existimo, quæ plus apud te fidei mereantur, quàm verba
" à me nunc prolata. Sed enim tametsi hoc sim erga te animo, quem
" ipse nôsti, jurata tamen et meum et tuum amorem sanctè testor,
" malle me tecum, strenuè cùm te gesseris, terrâ simul obrui, quàm
" cum infami et ipsam infamem vivere: usque adeò equidem et te et
" meipsam honestissimis quibusque dignos judicavi. Quin etiam Cyro,
" meâ sententiâ, magnas quasdam gratias debemus, quòd redactam
" me ad captivæ fortunam et sibi selectam, nec ut servilis fœminam

a Μετὰ σοῦ, &c.] Edit. *Eton.* operarum, opinor, vitio, habet κατὰ σοῦ. Aliam verò lectionem in illo Camerarii libro exstare tradit Stephanus, μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου. Nil muto. Cæterùm (quòd Stephanus etiam indicat) illud ipsum loquendi genus retinere videmus Xenophontem in Abradatæ morte, lib. vii, sub init. ubi de Abradatâ et aliis qui cum eo ceciderunt, dicitur, καὶ οὗτοι μὲν ἐνταῦθα ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, κατεκάνησαν—

b Ἐπιέσασθαι] Scribitur etiam ἐπιπιέσασθαι, perperàm. MS. Bodl. et optimæ quæque notæ editiones receptam lectionem tuentur. Dicitur autem (utì Stephanus ante nos observavit) poëticâ quâdam audaciâ ἐπιέσασθαι γῆν, i. e. *induere* terram, qui terrâ conditur, quasi eâ *amiciatur*.

" τῆσθαι, ὔτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ ὀνόματι· διεφύλαξε δέ σοι " ὥσπερ ἀδελφῦ γυναῖκα λαβών. Πρὸς δὲ, καὶ ὅτε ὁ Ἀράσπας " ἀπέστη αὐτῦ, ὁ ἐμὲ φυλάτἶων, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἴ με ἐάσειε πρός " σε πέμψαι, ἥξειν αὐτῷ σὲ πολὺ Ἀράσπυ πιστότερον ϗ ἀμείνονα."

Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ἀβραδάτης [a] ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις, ϗ θίγων αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸν ὐρανὸν, ἐπεύξαἶο· Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρυ φίλῳ τῦ ἡμᾶς τιμήσανἶος. Ταῦτα εἰπὼν, κατὰ τὰς θύρας τῦ ἁρμαἶείυ δίφρυ ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἅρμα. Ἐπεὶ δὲ ἀναβάνἶος αὐτῦ κατέκλεισε τὸν δίφρον ὁ ὑφηνίοχος, ὐκ ἔχυσα ἡ Πάνθεια πῶς ἂν ἔτι ἄλλως ἀσπάσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ τῷ μὲν προῄει ἤδη τὸ ἅρμα, ἡ δὲ λαθῦσα αὐτὸν συνεφείπετο, ἕως ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβραδάτης εἶπε, Θάῤῥει Πάνθεια, ϗ χαῖρε, ϗ ἄπιθι ἤδη. Ἐκ [b] τύτυ δὴ οἱ εὐνῦχοι καὶ αἱ θεράπαιναι λαβῦσαι αὐτὴν ἀπῆγον εἰς τὴν ἁρμάμαξαν,

" conditionis, nec ut liberam sub ignominioso nomine possidendam " censuerit; sed posteaquam me accepit, tibi tanquam fratris uxorem " custodiverit. Præterea, cùm Araspas, custos ille meus, ab ipso de- " ficeret, pollicita sum ei, si mihi facultatem ad te mittendi concederet, " venturum te ad ipsum longè Araspâ tum fideliorem tum meliorem."

Hæc illa proloquuta est: cujus verbis mirificè delectatus Abradatas, et caput ejus tangens, sublatis ad cœlum oculis, precatus est: Tu verò, Jupiter maxime, fac ut dignum me Panthéâ maritum, et amicum Cyro dignum ostendam, qui nobis honorem habuit. Hæc loquutus, per fores sellæ curulis in currum adscendit. Et cùm inferior auriga, post ejus adscensum, sellam *istam* occlusisset, Panthéa, quæ aliâ ratione non posset ampliùs ipsum amplecti, sellam est osculata: et Abradatæ quidem jam procedebat currus, atque illa clam eo subsequebatur, donec conversus Abradatas, eâ conspectâ, dixit, Bono sis animo Panthéa, et salve, et abi jam. Tum deindè eunuchi atque ancillæ receptam eam ad *harmamaxam*

a Ἀγασθεὶς τοῖς, &c.] In *Florentinâ* editione scribitur ἀγασθεὶς αὐτὴν, et in veteribus aliquot libris, Stephano teste, ἀγασθεὶς τοὺς λόγυς αὐτῆς. Nostra verò lectio MSto Bodl. principum editionum et *Zonaræ* consensu nititur.

b Ἐκ τούτυ δὴ, &c.] Ità MS. Bodl. et primæ notæ editiones omnes: in *Aldinâ* legitur, Ἐκ τούτυ δὴ—καὶ κατακλίναι καὶ κατακάλυψαι τῇ σκηνῇ. J. Pollux, lib. x, c. 12, paulò aliter hunc locum exhibet, —καὶ κατάκλιναι, καὶ κατακάλυψαι τὴν σκηνήν. Hanc lectionem veram esse et opportunam, eandémque adeò in ipso Xenophonte reponendam existimavit quidam *Pollucis* enarrator. Hic nimirum, non mulierem ipsam ab ancillis hâc opertam scenâ, sed impositâ muliere, scenam ipsam obtectam fuisse, putat. Huic ut accedam, in animum inducere nequeo: nam ipse si quid judico, magìs commodè mulierem ipsam, velo aliquo scenæ, in quâ jam decumbebat, obducto, quàm scenam, obtectam dicamus. Quare non Xenophontem ex Polluce, sed Pollucem ex optimis Xenophontéis exemplaribus emendandum censeo.

καὶ κατακλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. Οἱ δὲ ἄνθρωποι, καλοῦ ὄντος τοῦ θεάματος τοῦ Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ἅρματος, οὐ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν ἡ Πάνθεια ἀπῆλθεν.

Ὡς δ' ἐκεκαλλιερήκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ παρετέτακτο αὐτῷ ὥσπερ παρήγγειλε, [a] κατέχων σκοπὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων, συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· " Ἄνδρες φίλοι καὶ " σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνουσιν, οἷά περ ὅτε " τὴν πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βούλομαι ἀναμνῆσαι, " ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα " ἰέναι. Ἠσκήκατε μὲν γὰρ τὰ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν " πολεμίων, [b] συντέτραφθε δὲ καὶ συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ " πλείω ἤδη χρόνον ἢ οἱ πολέμιοι, καὶ συνενικήκατε μετ' ἀλλή" λων· τῶν δὲ πολεμίων πολλοὶ μὲν [c] συνήττηνται μετ' αὐτῶν· οἱ " δὲ ἀμάχητοι ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν πολεμίων, ἴσασιν ὅτι προδό" τας τοὺς παραστάτας ἔχουσιν· ὑμεῖς δὲ οἱ μεθ' ἡμῶν, ἴστε ὅτι " μετὰ θελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν μαχεῖσθε. Εἰκὸς δὲ [d] τοὺς

deduxerunt, et in lecto compositam tentorio texerunt. Homines verò, tametsi et Abradatas et currus *ejus* pulchrum sanè spectaculum exhiberent, priùs *tamen* eum contemplari non potuêre, quàm Panthéa discessisset.

Cùm autem Cyrus ritè rem divinam fecisset, et *jàm* instructus esset exercitus, utì mandârat, speculis aliis ante alias collocatis, duces convocavit, atque hujusmodi verba fecit: " Dii nobis, amici ac socii, " sacrificia *talia* ostendunt, qualia cùm victoriam *nobis* illam priorem " largiti sunt: ego verò commonefacere vos eorum volo, quæ si me" moriâ teneatis, longè meâ *quidem* sententiâ sitis ad prælium alacriùs " accessuri. Nam bellicis in rebus multò magìs quàm hostes estis ex" erciti; multò etiam diutiùs quàm hostes, eodem simul in loco et edu" cati estis et instructi, et victoriâ simul estis potiti: at ex hostibus multi " cum iisdem ipsis victi sunt: qui autem ex utrâque parte prælio non" dum interfuerunt, eorum quotquot in hostium *exercitu* sunt, nôrunt " socios sibi adstare desertores: vos verò qui à nobis estis, cum iis aleam " prælii vos subituros nostis, qui sociis opem ferre cupiant. Est autem

a Κατέχων σκοπὰς] Sic libri, quos vidi, omnes: nec aliter, meâ quidem sententiâ, scribendum. Attamen Leunclavius testatur reperiri in quibusdam καὶ ἦχον σκοπὰς, in quo si transpositio fiat, ut sit ἔχων καὶ σκοπὰς, rectiùs legi putat.

b Συντέτραφθε, &c.] Rectè Cyrus commodis atque opportunitatibus ad rem benè gerendam annumerat summam inter suos domi militiæque conjunctionem. Vide quæ notavimus, lib. ii, p. 89.

c Συνήττηνται μετ', &c.] Ità reposuimus ex MSto Bodl. adstipulante Leunclavio; cui tamen adhuc integrior visa est libri Budensis scriptura talis, συνήττηνται μεθ' ἑαυτῶν.

d Τοὺς μὲν, &c.] Edit. Stephani, operarum, opinor, vitio dat, Εἰκὸς δὲ τοὺς δὲ, &c.

" μὲν πιςεύοντας ἀλλήλοις ὁμονόως μάχεσθαι μένοντας· τοὺς δὲ ἀπι-
" ςοῦντας ἀναγκαῖον βουλεύεσθαι πῶς ἂν ἕκαςοι τάχιςα ἐκποδὼν
" γένοιντο. Ἴωμεν δή, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἅρματα
" μὲν ἔχοντες ὡπλισμένα πρὸς ἄοπλα τὰ τῶν πολεμίων, ὡς δ'
" αὕτως καὶ ἱππέας καὶ ἵππους ὡπλισμένους πρὸς ἀόπλους, ὡς ἐκ
" χειρὸς μάχεσθαι. Πεζοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις οἵοις καὶ πρόσθεν
" μαχεῖσθε· Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὡπλισμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ
" τεταγμένοι· τάς τε γὰρ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν, ἢ ὡς ποιεῖν τι
" [a] καὶ ὁρᾶν· τεταγμένοι δὲ εἰς ἑκατὸν δῆλον ὅτι κωλύσουσιν ἀλλή-
" λους μάχεσθαι, πλὴν πάνυ ὀλίγων. [b] Εἰ δὲ ὠθοῦντες ἐξώσειν
" πιςεύουσιν, ἵπποις αὐτοὺς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν, [c] καὶ σιδήρῳ
" ὑφ' ἵππων ἰσχυριζομένῳ. Ἢν δέ τις αὐτῶν καὶ ὑπομένῃ, πῶς
" ἅμα δυνήσεται ἱππομαχεῖν τε, καὶ φαλαγγομαχεῖν, καὶ πυργο-
" μαχεῖν; Καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσι, τοὺς
" δὲ πολεμίους παίοντες ἀμηχανεῖν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ποιήσουσιν.
" [d] Εἰ δέ τινος ἔτι ἐνδεῖσθαι δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ λέγετε· σὺν γὰρ

" consentaneum, concordibus animis in pugnâ substituros eos, qui
" mutuò sibi fidunt; qui verò diffidunt, hos consultare necesse est,
" quo pacto singuli quamprimùm se subducere possint. Eamus igitur
" in hostes, viri, cum armatis curribus adversùs hostium *currus* iner-
" mes; itidémque cum equitibus et equis armatis adversùs inermes
" cominùs pugnaturi. Adversùs pedites pugnaturi estis, quorum alii
" quidem tales sunt quales antehac *estis experti*: Egyptii autem eodem
" armati sunt modo, eodémque ordine in acie dispositi sunt: nam
" majores habent clypeos, quàm ut efficere aliquid et cernere possint:
" et in centenos ordinati, manifestum est fore, ut alii alios quo mi-
" nùs pugnare possint, paucis admodùm exceptis, impediant. Quòd
" si nos impellendo protrusuros se crediderint, primùm equi eis sus-
" tinendi erunt; et ferrum, cui robur ab equis accedit. Jam si quis il-
" lorum etiam *non cedendo* subsistet, quo pacto simul et adversùs equi-
" tatum, et phalangem, et turres pugnare poterit? Nam in turri-
" bus collocati nostri, nobis auxilio futuri sunt, et hostes feriendo, poti-
" ùs ut de suis rebus desperent, quàm prælientur, efficient. Quòd
" si re quapiam vobis adhuc opus esse putatis, ad me referte: nam diis

a Καὶ ὁρᾶν] *Muretus* quibusdam in libris legi testatur, καὶ προορᾶν. Haud malè. Sed cæteris, quos vidi, non suffragantibus, nihil muto.

b Εἰ δὲ ὠθοῦντες] Ità MS. Bodl. edit. *Leunc.* et *Eton.* Aldus et Stephanus dant εἰ δέ τῳ ὠθοῦντες· quod hic mendosè scribi vidit; atque adeò expungendæ particulæ τῳ, vel in τῷ mutandæ auctor est.

c Καὶ σιδήρῳ ὑφ', &c.] Sic ex MSto Bodl. reposuimus; suffragantibus *Gabrielio*, *Philelpho*, aliisque interpretibus. Priùs legebatur, ἢ σιδήρῳ ὑφ' ἵππων ἰσχυριζομένων quod cùm Mureto minùs placuit, sic ille locum refinxit ἢ ἵπποις σιδήρῳ ἰσχυριζομένοις. Perperam.

d Εἰ δέ τινος, &c.] In *Florentinâ* editione legitur εἰ δέ τι ἐνδεῖσθαι, item οὐδὲν ἀπορήσομεν· utrumque perperam. Vide p. 346, not 2.

" θεοῖς ὐδενὸς ἀπορήσομεν. Καὶ εἰ μέν τις εἰπεῖν τι βύλεται,
" λεξάτω· εἰ δὲ μὴ, ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερὰ, καὶ προσευξάμενοι
" οἷς ἐθύσαμεν θεοῖς, ἴτε ἐπὶ τὰς τάξεις· καὶ ἕκαςος ὑμῶν ὑπο-
" μιμνησκέτω τὺς μεθ' ἑαυτῦ ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τὶς
" τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς, ϗ σχῆμα,
" καὶ πρόσωπον, καὶ λόγυς."

" adjuvantibus, nulla res nobis deerit. Si quis etiam dicere aliquid vo-
" let, dicat; sin autem, ad rem divinam profecti, ac deos precati, qui-
" bus rem sacram fecimus, ad ordines vosmet conferte: et vestrûm
" quisque suos eorum commonefaciat, de quibus ego vos *admonui*; at-
" que *adeò* subjectis sibi quilibet intrepidum et gestu, et vultu, et ora-
" tione semet ostendendo, imperio se dignum demonstret."

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ζ'.

ΟΙ μὲν δὴ, εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς, ἀπήεσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς [a] ἀμφ' αὐτὸν προσήνεγκαν οἱ θεράποντες ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν, ἔτι οὖσιν ἀμφὶ τὰ ἱερά. Ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ εἶχεν ἑστηκὼς, ἀπαρξάμενος ἠρίστα, καὶ μετεδίδου ἀεὶ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ εὐξάμενος, ἔπιε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν οὕτως ἐποίουν. Μετὰ δὲ ταῦτα αἰτησάμενος Δία πατρῷον ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. Ὡπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, [b] θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, [c] παλτῷ κρανεΐνῳ ἑνὶ ἕκαστος· [d] οἱ δὲ ἵπποι προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς·

ILLI igitur, precati deos, ad ordines abierunt: et ministri Cyro atque iis qui cum ipso erant, in re sacrâ faciendâ adhuc occupatis, cibum ac potum adtulêre. Cyrus autem *ità*, utì constiterat, libatis cibis prandebat, et semper ei, qui maximè indigeret, impertiebat: cúmque libationes et preces peregisset, *tum ipse* bibit, tum cæteri, qui circum eum erant, similiter fecerunt. Secundùm hæc implorato Jove patrio, ut dux et socius esset, equum adscendit, *idém*que eos, qui circa ipsum erant, facere jussit. Erant autem omnes illi cum Cyro, iisdem armis instructi, quibus ipse Cyrus; tunicis puniceis, loricis æreis, æreis galeis, cristis albis, gladiis, *et* uno corneo quisque palto: equi tegumentis frontium, et pectorum, et laterum æreis *muniti erant:* ejusdem

a Ἀμφ' αὐτὸν] Editiones *Ald.* et *Eton.* ἀμφ' αὐτὸν, mendosè: aliæ et MStus etiam Bodl. receptam scripturam rectè præstant. At ver. viii, rectè scribitur ἀμφ' αὐτὸν pro ἀμφ' ἑαυτόν.

b Θώραξι χαλκοῖς, &c.] De armis antiquitùs ex ære conflatis passim veteres tam historici quàm poëtæ. Mitto Homeri et Virgilii testimonia notissima. *Herodotus* de Massagetis, lib. i, c. 215. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται. Ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδις καὶ σαγάρις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται.

c Παλτῷ κρανεΐνῳ] In MS. Bodl. παλτῷ κεράτινῳ, in editione *Eton.* κρανείῳ. Receptam lectionem edit. *Stephan.* *Leuncl.* et *Ald.* tuentur. Eodem modo scribitur Ἑλλην. γ'. p. 292, edit. Steph. οἱ δὲ Πέρσαι, κρανέϊνα παλτὰ ἔχοντες—

d Οἱ δὲ ἵπποι, &c.] Vide p. 357, n. 2.

τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ παραμηρίδια ἦν τῷ ἀνδρί· Τοσοῦτο δὲ μόνον διέφερον τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐκέχριστο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ Κύρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἐξέλαμπεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, καὶ ἔστη ἀποβλέπων ᾗπερ ἔμελλε πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγξατο· ὁ δ' εἶπεν, Ἑψόμεθά σοι, ὦ Ζεῦ μέγιστε. Καὶ ὡρμᾶτο μὲν, ἐν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἵππαρχον καὶ τοὺς ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ, Ἀρασάμβαν καὶ τοὺς πεζούς. Παρηγγύησε δὲ παρορᾶν πρὸς τὸ σημεῖον, καὶ ἐν ἴσῳ ἕπεσθαι· [a] ἦν δ' αὐτῷ τὸ σημεῖον, ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος. Καὶ νῦν δὲ ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. Πρὶν δὲ ὁρᾶν τοὺς πολεμίους, εἰς τρὶς ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα.

[b] Ἐπεὶ δὲ προεληλύθεισαν ὡς εἴκοσι σταδίους, ἤρχοντο ἤδη τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα ἀντιπρόσωπον παρορᾶν. Ὡς δ' ἐν τῷ καταφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἐγένοντο, [c] καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἑκατέρωθεν ὑπερφαλαγγοῦντες, στήσαντες τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα (οὐ

generis tegumenta equitis *cujusque* femora muniebant. In hoc autem duntaxat uno Cyri *à reliquis* differebant arma, quòd reliqua colore aureo illita erant; at Cyri arma instar speculi resplendebant. Posteaquam conscendit *equum*, ac substitit ut respiceret quà perrecturus esset, tonitru dextrum insonuit: et ille, Sequemur, ait, te, maxime Jupiter. Tum progredi cœpit, Chrysantâ equitum præfecto cum equitibus, dextrum, Arasambâ cum pedestribus copiis latus lævum obtinentibus. Præcepit etiam ut ad signum respicerent, et æquali gradu sequerentur: erat autem ei signum aquila aurea in hastâ sublimi extensa. Et hodie signum hoc à rege Persarum adhuc retinetur. Priùs verò quàm in hostium conspectum venirent, ter exercitum quiescendo refecit.

Ubi stadia circiter viginti processissent, hostium copias adventantes contra se jam cernere cœperunt, Cúmque *jam* se mutuò conspicerent, et hostes animadvertissent ipsorum longiùs *quàm Persarum* phalangem ab utrâque parte exporrectam esse, suam ubi stitissent phalangem (nec

a Ἦν δ' αὐτῷ τὸ, &c.] Persis regale hoc signum: ità quoque Noster in rebus Cyri minoris, sub finem lib. i, *Exped.* p. 160. Καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον. Vide sis *Suidam* in voce ξυστὸν, *Philost.* in *Heroïcis*, cap. de Themistocle, et Q. Curt. lib. iii, c. iii. Verisimile mihi videtur, Romanos à Persis aquilæ in militiâ signum accepisse. Vide *Lips.* de Mil. Rom. lib. iv, dial. v.

b Ἐπεὶ δὲ προεληλύθεισαν] Hæc edit. *Steph. et Eton.* lectio est: in aliis scribitur, ἐπεὶ δὲ προσεληλύθεισαν. MS. Bodl. sic ferè additâ quâdam voculâ locum repræsentat: ἐπεὶ δὲ ἤδη προσεληλύθεισαν.

c Καὶ ἔγνωσαν] Legitur et ἐγνώσθησαν, teste Stephano. Sed rectè se habet vulgata lectio; nec inusitata est hujusmodi verbi γινώσκω constructio. Exempla quo minùs proferam, prohibent grammaticorum curæ. Noster ipse, ut sæpè aliàs, ità infra pauld simili modo loquitur, ἐπειδὰν γνῶσιν ἀπιστούμενοι.

γάρ ἐστιν ἄλλως κυκλοῦσθαι), ἀπέκαμπτον εἰς κύκλωσιν, ὅπως ὥσπερ γάμμα ἑκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μάχοιντο. Κῦρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἡγεῖτο. Κατανοῶν δὲ ὡς πρόσω τὸν καμπτῆρα ἑκατέρωθεν ἐποιήσαντο, περὶ ὃν κάμπτοντες ἀνέτεινον τὰ κέρατα, Ἐννοεῖς, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὴν ἐπικαμπὴν ποιοῦνται; Πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε· πολὺ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀποσπᾷν τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπό γε τῆς ἡμετέρας. Τί δὴ τοῦτο; Δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι μὴ, ἢν ἐγγὺς ἡμῶν γένηται τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος [a] ἔτι πρόσω οὔσης, ἐπιθώμεθα αὐτοῖς. Ἔπειτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; Ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ἡνίκα ἂν γένηται τὰ κέρατα ἀναβαίνοντα κατ' [b] ἀντιπέρας τῶν πλαγίων τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος, στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν ἡμῖν προσίασιν, ὡς ἅμα πάντοθεν μαχούμενοι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εὖ σοι δοκοῦσι βουλεύεσθαι; Πρός γε ἃ ὁρῶσι· πρὸς δέ γε ἃ οὐχ ὁρῶσιν, ἔτι κάκιον, ἢ εἰ κατὰ κέρας προσῄεσαν.

enim aliter circumdare liceat), inflexerunt *eam* ad intercipiendum in medio hostem, ut instructo agmine suo utrinque instar literæ *gamma*, undique simul dimicarent. Quæ Cyrus tametsi videret, nihilo tamen magis *itinere* decessit, sed eodem modo præibat. Cùm autem animadverteret, procul *ab ipsis* utrinque flexum fieri, quo cornua flectendo extendebant, Animadvertis, inquit, Chrysanta, ubi *hostes* inflexionem instituant? Prorsùs, ait Chrysantas, atque *adeò* miror sanè; cornua enim, meâ *quidem* sententiâ, longè à suâ phalange abstrahunt. *Sic est* profectò, ait Cyrus, ac *longè* etiam à nostrâ. Cur id? Nimirum, ait, metuunt nè, si cornua nobis propiora sint, phalange procul adhuc remotâ, impetum in eos faciamus. *At* quî poterunt deindè, inquit Chrysantas, aliis alii adjumento esse, cùm tam longè à se invicem absint? Manifestum est, inquit Cyrus, fore ut ubi cornua è regione laterum exercitûs nostri adscendendo constiterint, quasi in phalangem conversi pariter ex omni parte nos adgrediantur, simul undique adversùm nos pugnaturi. Ergóne tibi, inquit Chrysantas, rectè hoc consilii capere videntur? *Rectè*, ad ea *quod adtinet*, quæ prospiciunt, *inquit:* ad ea verò, quæ non prospiciunt, etiam pejùs *sibi consulunt*, quàm si adversis cornibus nos invaderent.

a Ἔτι πρόσω] Ità reposuimus admonitu MSti Bodl. Stephani et Mureti. Eandem etiam scripturam ex suis Gabrielius aufert exemplaribus. Priùs erat ἐπιπρόσω.

b Κατ' ἀντιπέρας] Scribitur etiam κατανπιπέρας. Est autem hoc ex genere τῶν διπλολεξιμένων· quibus addas licet ἐξ ἐναντίας, quod infra pauld occurrit.

Ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγῦ τῷ πεζῷ ἠρέμα, ὥσπερ ἐμὲ ὁρᾷς· καὶ σὺ, ὦ Χρυσάντα, ἐν ἴσῳ τύτῳ τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρέπυ. Ἐγὼ δὲ ἄπειμι ἐκεῖσε ὅθεν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἄρχεσθαι τῆς μάχης· ἅμα δὲ παριὼν ἐπισκέψομαι ἕκαςα πῶς ἡμῖν ἔχει. Ἐπειδὰν δὲ ἐκεῖ γένωμαι, ὅταν ἤδη ὁμῦ προσιόντες ἀλλήλοις γιγνώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω, ὑμεῖς δὲ ἐφέπεσθε. Ἡνίκα δ᾽ ἂν ἡμεῖς ἐγχειρῶμεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθήσεσθε μὲν (ὐ γὰρ, οἶμαι, ὀλίγος θόρυβος ἔςαι), ὁρμήσεται δὲ τηνικαῦτα Ἀβραδάτης ἤδη σὺν τοῖς ἅρμασιν εἰς τὺς ἐναντίυς. ὕτω γὰρ αὐτῷ εἰρήσεται· ὑμᾶς δὲ χρὴ ἕπεσθαι ἐχομένυς ὅτι μάλιςα τῶν ἁρμάτων· ὕτω γὰρ μάλιςα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιπεσύμεθα. Παρέσομαι δὲ ϗ ἐγὼ, ᾗ ἂν δύνωμαι τάχιςα, διώκων τὺς ἄνδρας, ἢν οἱ θεοὶ ἐθέλωσι.

Ταῦτα εἰπὼν, καὶ σύνθημα παρεγγυήσας, ΖΕΥΣ ΣΩΤΗΡ ΚΑΙ ἩΓΕΜΩΝ, ἐπορεύετο. Μεταξὺ δὲ τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος, ὁπότε προσβλέψειέ τινας τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τοτὲ μὲν εἶπεν ἄν, Ὦ ἄνδρες, ὡς ἡδὺ ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι. Τοτὲ δ᾽ αὖ ἐν ἄλλοις ἂν ἔλεξεν, Ἆρα ἐννοεῖτε, ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγὼν ἐςιν ὐ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ ϗ

Sed tu, Arsama, inquit, peditatum quietè ducito, sicuti me *praire* vides: ac tu, Chrysanta, pari cum hoc gradu copias equestres ducens sequitor. Ego verò illuc abeo, unde mihi commodum videtur ordiri prælium: et simul in transitu singula considerabo, quo pacto nobis *ista* se habeant. Illuc ubi venero, cùm congressuri jam inter nos erimus, pæana exordiar, ac vos subsequimini. Quando autem manus cum hostibus nos conserturi simus, *facilè vos* sentietis (quippe tumultus, opinor, haud exiguus futurus est), ac tum Abradates cum curribus in adversarios impetum faciet: sic enim ipsi significabitur: vos autem sequi oportebit quàm maximè contiguos curribus; nam hoc modo in hostes plurimùm perturbatos incidemus. Adero etiam ipse, et quàm celerrimè potero, diis volentibus, eos persequar.

Hæc loquutus, cùm tesseram *militarem* hanc dedisset, JUPITER SERVATOR ET DUX, progressus est. Cúmque inter currus et loricatos pergeret, quoties aliquos eorum qui in ordinibus erant adspiceret, aiebat modò, Quàm jucundum est, viri, vestros intueri vultus! Modò apud alios dicebat, An intelligitis, viri, certamen jam *propositum* esse non solùm de hodiernâ victoriâ, sed etiam de

a Καὶ σύνθημα, &c.] Vide p. 179, not. 1.

περὶ τῆς πρόσθεν ἣν ἐνικήσατε, καὶ περὶ πάσης εὐδαιμονίας; Ἐν ἄλλοις δὲ προσιὼν εἶπεν, Ὦ ἄνδρες, τὸ ἀπὸ τοῦδε οὐδέν ποτε θεοὺς αἰτιατέον ἔτι ἔσαι· παραδεδώκασι γὰρ ἡμῖν πολλά τε καὶ ἀγαθὰ κτήσασθαι. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγαθοὶ γενώμεθα. Κατ' ἄλλους δ' αὖ τοιάδε, Ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἔρανον ἀλλήλους παρακαλέσαιμεν, ἢ εἰς τόνδε; Νῦν γὰρ ἔξεσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις πολλὰ κἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν. Κατ' ἄλλους δ' αὖ, Ἐπίσασθε μὲν, οἶμαι, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν ἆθλα πρόκειται, τοῖς νικῶσι μὲν, διώκειν, παίειν, κατακαίνειν, ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκούειν, ἐλευθέροις εἶναι, ἄρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς δηλονότι τἀναντία τούτων. Ὅσις οὖν ἑαυτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μαχέσθω· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν κακὸν, οὐδ' αἰσχρὸν ἑκὼν εἶναι [a] προσήσομαι. Ὁπότε δ' αὖ γένοιτο κατά τινας τῶν πρόσθεν συμμαχεσαμένων, εἶπεν ἂν, Πρὸς δὲ ὑμᾶς τί δεῖ λέγειν, ὦ ἄνδρες; ἐπίσασθε γὰρ οἵαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς μάχαις ἡμέραν ἄγουσι, καὶ οἵαν οἱ κακοί.

Ὡς δὲ ἀπιὼν κατὰ Ἀβραδάτην ἐγένετο, ἔση· καὶ ὁ Ἀβραδάτης παραδοὺς τῷ ὑφηνιόχῳ τὰς ἡνίας προσῆλθεν αὐτῷ· προσέδραμον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πλησίον τεταγμένων καὶ πεζῶν καὶ

eâ quam priùs obtinuistis, et de felicitate universâ? Apud alios autem procedens aiebat, Deinceps nunquam dii nobis accusandi erunt, commilitones: nam facultatem concessêre multa et egregia nobis adquirendi. At nos, milites, fortiter nosmet geramus. Rursùs alios hujusmodi verbis *adfatus est*, Quasnam ad communes epulas lautiores alii alios invitare possemus, quàm ad has ipsas? Nam modò facultas *vobis* est, si viri fortes esse volueritis, multa et egregia *commoda* in vos mutuò conferendi. Rursùs alios, Nôstis, opinor, milites, proposita jam esse præmia; vincentibus quidem, ut persequantur, feriant, occidant, bona possideant, præclarè audiant, liberi sint, imperent; ignavis autem, his contraria scilicet. Quisquis ergo seipsum diligit, mecum prælium ineat: nam ego nihil ignaviæ, nihil turpitudinis volens admittam. Rursùs ubi ad quosdam accessisset, qui prælio superiori interfuissent, aiebat, Ad vos verò, milites, quid verbis opus est? nôstis enim qualem diem *viri* fortes in præliis agant, et qualem ignavi.

Cùm autem discedens ad Abradatam accessisset, restitit: et Abradates habenis inferiori aurigæ traditis, adiit eum; et alii etiam ex eis, qui prope *ab ipso* in acie collocati erant, tum pedites tum curruum agitatores,

a Προσήσομαι] In MSto Bodl. et edit. *Flor*. legitur προήσομαι. Et sanè facillimo hæc vitio tàm apud librarios, quàm typothetas locum commutant. Vulgatam lectionem rectè cæteri libri præstant.

ἁρματηλατῶν. Ὁ δ᾽ αὖ Κῦρος ἐν τοῖς παραγεγενημένοις ἔλεξε τοιάδε· Ὁ μὲν Θεὸς, ὦ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἠξίȢς, συνηξίωσέ σε καὶ τȢ̀ς σύν σοι πρωτοςάτας εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ τȢ̃το μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἤδη ἀγωνίζεσθαι, ὅτι Πέρσαι οἵ τε θεασόμενοι ὑμᾶς ἔσονται καὶ οἱ ἑψόμενοι ὑμῖν, καὶ ȣ̓κ ἐάσοντες ἐρήμȢς ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ ὁ Ἀβραδάτης εἶπεν, Ἀλλὰ τὰ μὲν καθ ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με, [a] ὅτι τὰ μὲν τῶν πολεμίων κέρατα ἰσχυρὰ ὁρῶ ἀνατεινόμενα καὶ ἅρμασι καὶ παντοδαπῇ ςρατιᾷ· ἡμέτερον δ᾽ ȣ̓δὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτέτακται ἢ ἅρματα· ὥς᾽ ἔγωγ᾽, ἔφη, εἰ μὴ ἔλαχον τήνδε τὴν τάξιν, ᾐσχυνόμην ἂν ἐνθάδε ὤν· ȣ̔́τω πολύ μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεςάτῳ εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ᾽ εἰ τὰ παρά σοι καλῶς ἔχειν, θάῤῥει ὑπὲρ ἐκείνων· ἐγὼ γάρ σοι, σὺν θεοῖς, ἔρημα τῶν πολεμίων τὰ πλάγια ταῦτα ἀποδείξω. Καὶ σὺ μὴ πρότερον ἔμβαλλε τοῖς πολεμίοις, [b] διαμαρτύρομαι, πρὶν ἂν φεύγοντας τȢ́τȢς, ȣ̔̂ς νῦν φοβῇ, θεάσῃ· (τοιαῦτα δ᾽ ἐμεγαληγόρει, μελλȣ́σης τῆς μάχης γίγνεσθαι· ἄλλως δ᾽ ȣ̓ μάλα μεγαλήγορος ἦν)

ad eum adcurrebant. Rursùs apud hos, cùm jam advenissent, in hanc sententiam dixit Cyrus: Deus, Abradata, quemadmodùm tu petebas, te tuósque dignos censuit, qui sociorum in acie primi staretis: tu verò hoc memineris, ubi jam tibi præliandum erit, Persas eos futuros qui vos et spectabunt et sequentur, neque committent, ut auxilio destituti dimicetis. Et Abradates ait, Equidem res nostras, Cyre, rectè se habere existimo: verùm latera me solicitum habent, quòd hostium cornua video porrigi firma tum propter currus, tum propter omnis generis copias; his autem nihil nos opposuimus aliud quàm currus: quapropter me sanè, nisi sorte locus hic mihi obtigisset, ejus puderet; adeò mihi planè tutissimè *hîc* esse videor. Et Cyrus, Si res apud te rectè habent, inquit, bono sis animo quod illos adtinet: nam ego, deûm ope, tibi palam hæc hostium latera nudabo. Téque obtestor, nè priùs in hostes impetum facias, quàm hos *ipsos*, quos modò metuis, fugere cernas: (hujusmodi autem verba Cyrus magnificè jactabat, instante pugnâ: cùm cæteroqui non admodùm jactabundus esset)

a *Ὅτι τὰ μὲν τῶν*, &c.] Sic rectè editiones *Ald.* et *Eton.* In MS. autem Bodl. et editis quibusdam libris post *μὲν* statim sequitur *πλάγια·* quod delendum vidit Muretus, et tàm Stephanus quàm Leunclavius minùs probârunt.

b *Διαμαρτύρομαι*] Haud alienum, opinor, erit, *ἔμφασιν* hujus verbi, à Stephano sic evolutam, notare: *Interpositis veluti testibus denuntio: Denuntio adhibitis testibus, qui, si malè res tibi secùs facienti cesserit, tuâ id culpâ accidisse testificentur.* In sententiam Paulinam, 1 Tim. v, 21, aptè quadrare videtur ista verbi illius explicatio: nam sequitur statim ibi testium mentio.

ὅταν μέντοι τούτους ἴδῃς φεύγοντας, ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι νόμιζε, καὶ ὅρμα εἰς τοὺς ἄνδρας· καὶ σὺ γὰρ τότε τοῖς μὲν ἐναντίοις κακίστοις ἂν χρήσαιο, τοῖς δὲ μετὰ σαυτοῦ, ἀρίστοις. Ἀλλ' ἕως ἐστί σοι σχολὴ, ὦ Ἀβραδάτα, πάντως παρελάσας παρὰ τὰ σαυτοῦ ἅρματα, παρακάλει τοὺς σύν σοι εἰς τὴν ἐμβολὴν, τῷ μὲν προσώπῳ παραθαῤῥύνων, ταῖς δ' ἐλπίσιν ἐπικουφίζων. Ὅπως δὲ κράτιστοι [a] φανῆσθε τῶν ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, φιλονεικίαν αὐτοῖς ἔμβαλλε· καὶ γὰρ, εὖ ἴσθι, ἢν τάδε γένηται, πάντες ἐροῦσι τὸ λοιπὸν μηδὲν εἶναι κερδαλεώτερον ἀρετῆς. Ὁ μὲν δὴ Ἀβραδάτης ἀναβὰς παρήλαυνε, καὶ ταῦτα ἐποίει.

Ὁ δ' αὖ Κῦρος παριὼν, ὡς ἐγένετο πρὸς τῷ εὐωνύμῳ, ἔνθα Ὑστάσπας τοὺς ἡμίσεις ἔχων ἦν τῶν Περσῶν ἱππέων, ὀνομάσας αὐτὸν, εἶπεν, Ὦ Ὑστάσπα, νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς ταχυεργίας· νῦν γὰρ, ἢν φθάσωμεν τοὺς πολεμίους κατακτανόντες, οὐδεὶς ἡμῶν ἀποθανεῖται. Καὶ ὁ Ὑστάσπας ἐπιγελάσας εἶπεν, Ἀλλὰ περὶ μὲν [b] τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελήσει· τοὺς δ' ἐκ πλαγίου σὺ ἄλλοις πρόσταξον, ὅπως μηδ' οὗτοι σχολάζωσι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν,

ubi verò fugientes hos conspexeris, *tum* et me jam adesse putato, et impetum in hostes facito: quippe tunc adversarios ignavissimos, et tuos fortissimos experieris. Enimverò dum tibi vacat, Abradata, currus tuos utique prætervectus, cohortare tuos ad impressionem *in hostes faciendam*, ac partim *eis* vultu animos addito, partim spe sublevato. Atque uti præstantissimi omnium, qui sunt in curribus, videamini; æmulationem ipsis injicito: nam certò scias, dicturos omnes deinceps, si hoc fiat, virtute nihil esse fructuosius. Itaque conscenso curru prætervehebatur Abradatas, et hæc faciebat:

Cyrus autem progrediens, cùm ad lævam pervenit, ubi Hystaspas erat cum equitatûs Persici parte dimidiâ, eo nominatim compellato, ait, Vides jam Hystaspa, tuâ *dignum* opus in rebus conficiendis celeritate: nam si modò antevertemus hostes interficiendo, nemo nostrûm peribit. Et Hystaspas cum risu ait, Enimverò de iis, qui ex adverso sunt, curæ nobis erit: tu autem de illis, qui sunt à latere, aliis mandata dederis, ut nè isti sint otiosi. Equidem ad hos, ait Cyrus,

a φανῆσθε] Ità in omnibus, quos vidi, libris scribitur. Ego verò *Porto* adsentior, qui vel φανεῖσθε per diphthongum circumflexam scribendum putat, ut sit futuri 2. med. φανοῦμαι, ῇ, εῖται, vel φάνησθε, προπαροξυτόνως, ut sit subjunctivus aor. 2. med. parum usitati, ἐφανόμην, ου, ετο· unde subjunct. ἐὰν φάνωμαι, ῃ, ηται, &c.

b Τῶν ἐξ ἐναντίας] Scribitur etiam unâ voce ἐξεναντίας, quâ de re vide quæ diximus p. 366, not. 2. Simili modo loquitur evan. Act. xi, 2.——οἱ ἐκ περιτομῆς, et apostolus, Gal. iii, 7, 9.

Ἀλλ' ἐπί γε τούτους ἐγὼ αὐτὸς ἀπέρχομαι. Ἀλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέμνησο· ὅτῳ ἂν ἡμῶν ὁ θεὸς νίκην διδῷ, ἤν τι που μένῃ πολέμιον, πρὸς τὸ μαχόμενον ἀεὶ συμβάλλωμεν. Ταῦτα εἰπὼν προῄει. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πλευρὸν προϊὼν ἐγίγνετο, καὶ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἁρμάτων, πρὸς τοῦτον ἔλεξεν, Ἐγὼ δὲ ἔρχομαι ὑμῖν ἐπικουρήσων· ἀλλ' ὁπόταν αἴσθησθε ἡμᾶς ἐπιτιθεμένους [a] κατ' ἄκρων, τότε καὶ ὑμεῖς πειρᾶσθε ἅμα διὰ τῶν πολεμίων ἐλαύνειν. πολὺ γὰρ ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε, ἔξω γενόμενοι, ἢ ἔνδον ἀπολαμβανόμενοι. Ἐπεὶ δ' αὖ παριὼν ἐγένετο ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν, Ἀρταγέρσαν μὲν καὶ Φαρνοῦχον ἐκέλευσεν, ἔχοντας τήν τε τῶν πεζῶν χιλιοστὺν καὶ τὴν τῶν ἱππέων, μένειν αὐτοῦ. Ἐπειδὰν δὲ, ἔφη, αἰσθάνησθε ἐμοῦ ἐπιτιθεμένου τοῖς κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, τότε καὶ ὑμεῖς τοῖς καθ' ὑμᾶς ἐπιχειρεῖτε· μαχεῖσθε δ', ἔφη, πρὸς [b] κέρας, ὥσπερ ἀσθενέστερον στράτευμα γίγνεται, φάλαγγα δ' ἔχοντες, ὥσπερ ἰσχυρότεροι ἂν εἴητε. Καὶ εἰσὶ μὲν, ὡς ὁρᾶτε, τῶν

ipse pergo. Tu tamen hoc memineris, Hystaspa; cuicunque nostrûm *tandem* victoriam deus concesserit, si quid alicubi *reliquum* ex hostibus manserit, semper cum iis, qui pugnabunt, manus conserendas esse. His dictis, procedebat. Cúmque progrediendo ad latus venisset, et ad præfectum curruum, qui isthic erant, *sic* eum adlocutus est, Equidem vobis operam laturus venio: vos ubi senseritis, nos ad partes extremas *hostem* invadere, tum et ipsi per hostes unà perrumpere conamini: nam tutiores multò futuri estis, si extra *progressi* fueritis, quàm si *ab iis* in medio intercipiamini. Postquam autem pergendo ponè *harmamaxas* venit, præcepit, ut Artagersas et Pharnuchus, cum mille peditibus ac totidem equitibus, ibidem manerent. Ubi verò, inquit, me animadverteritis eos, qui ad dextrum cornu sunt, adoriri, tunc et ipsi vobis oppositos invadite: pugnabitis autem, ait, adversùs cornu, quo loco imbecillior est exercitus, et phalangem habebitis, ut firmiores sitis. Sunt etiam, utì videtis, equites

a Κατ' ἄκρων] MS. Bodl. κατ' ἄκρον. Atque ità legit Muretus. Vulgatam tamen scripturam mutatam nolim.

b Κέρας, ὥσπερ, &c.] Vulgata est hæc lectio, doctis meritò suspecta. Budæus, auctore Stephano, pro ὥσπερ substituendum censebat ὅπερ· quam ferè lectionem interpretes plerique expressêre. Stephanus ipse quidem hæret; cæteri prorsùs silent editores. Rectiùs, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, legas, si prius illud ὥσπερ mutes in ἧπερ. Sic *Arrianus* Exp. lib. i, c. 6, οἱ δὲ ἀπροσδόκητοί τε ἐπιπεσόντες καὶ φάλαγγι κατὰ κέρας, ᾗπερ ἀσθενέστατοι αὐτοῖς, &c. Idem, c. 14, ἀπέχοντας τε ἂν καὶ κατὰ κέρας, ᾗπερ ἀσθενέστατον, ἐκβαίνουσιν ἐπικείσεσθαι, &c. Nimirum, in vetere militià plurimum periculi erat (utì rectè Jac. Gronovius ante nos observavit) in lateribus ac cornibus; et pænè pars et auspicium erat victoriæ, potuisse cornu adgredi. Cùm ergo hæc Nostri et Arriani loca inter se sint affinia, emendationi meæ sua, opinor, satìs constat ratio. Lucem his dabunt ea, quæ mox sequuntur p. 373, lin. 5, et seq.

πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχατοι· πάντως δὲ πρόετε πρὸς αὐτὲς τὴν τῶν καμήλων τάξιν, καὶ εὖ ἴϛε ὅτι καὶ πρὶν μάχεσθαι γελοίες τὲς πολεμίες θεάσεσθε.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ταῦτα διαπραξάμενος, ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρῄει· ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ἤδη ἐγγύτερον εἶναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα, σὺν ᾗ αὐτὸς [a] ἐπορεύετο, ἢ τὰ ἐπανατεινόμενα τὰ κέρατα, ἦρε τοῖς κέρασι σημεῖον, μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ ϛραφῆναι. Ὡς δ' ἔϛησαν πάντες πρὸς τὸ τῦ Κύρου ϛράτευμα ὁρῶντες, ἐσήμαινεν αὐτοῖς πορεύεσθαι πρὸς τὲς πολεμίες. Καὶ ὅτω προσῄεσαν τρεῖς φάλαγγες ἐπὶ τὸ Κύρε ϛράτευμα· ἡ μὲν μία, κατὰ πρόσωπον, τὰ δὲ δύο, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον· ὥϛε πολὺν φόβον παρεῖναι πάσῃ τῇ Κύρε ϛρατιᾷ. Ὥσπερ γὰρ μικρὸν [b] πλινθίον ἐν μεγάλῳ τεθὲν, ὅτω καὶ τὸ Κύρε ϛράτευμα πάντοθεν περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων ἱππεῦσι, καὶ ὁπλίταις, καὶ πελτοφόροις, καὶ τοξόταις, καὶ ἅρμασι, πλὴν ἐξόπισθεν. Ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ παρήγγειλεν, ἐϛράφησαν πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις· καὶ ἦν μὲν πανταχόθεν πολλὴ σιγὴ ὑπὸ τῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν. Ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς

hostium ultimi; adversùs hos omnino camelorum ordines immittite, nec dubitetis fore ut prius hostes ridiculos conspiciatis, quàm manus conseratis.

His Cyrus peractis, ad latus dextrum se contulit: Crœsus autem ratus jam phalangem, cum quâ ipse procedebat, ab hostibus abesse propiùs quàm illa cornua quæ protendebantur, signum extulit quo cornua monerentur, nè longiùs sursùm progrederentur, sed eo se loco converterent. Cúmque subsisterent omnes, et Cyri copias intuerentur, signum iis dedit, ut in hostes pergerent. Hoc modo tres phalanges adversùs exercitum Cyri tendebant; una, ex adverso; ex *reliquis* altera ad dextrum latus, ad lævum altera: adeò ut totus Cyri exercitus magno in metu versaretur. Nam sicuti exiguus laterculus, in magno collocatus, sic Cyri copiæ cingebantur undique ab hostium equitibus, et gravis armaturæ militibus, et peltastis, et sagittariis, et curribus, extraquàm à tergo. Sed ubi tamen Cyrus imperavit, omnes ore adverso in hostes se converterunt: et erat altum ubique silentium præ futuri *eventûs* formidine. Cùm autem Cyro jam tempus

a Ἐπορεύετο, ἢ τὰ, &c.] Hanc lectionem ex vetusto quodam exemplari Gabrielius adfert; quam et Camerarii liber vetus, teste Stephano, habebat. His omnino parendum censeo. Vulgò perperam legitur ἐπορεύετο, ἐπανατεινόμενα, &c. et ἐπορεύετο, καὶ ἐπανατεινόμενα.

b Πλινθίον] Quid sit *Tacticis*, vocab. milit. index docebit.

ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. Μετὰ δὲ τοῦτο τῷ [a] Ἐνυαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίσταται ὁ Κῦρος, καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων λαβὼν πλαγίους τοὺς πολεμίους, ὁμόσε αὐτοῖς τὴν ταχίστην συνεμίγνυεν· οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συντεταγμένοι ταχὺ ἐφείποντο, καὶ περιεπτύσσοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥστε πολὺ ἐπλεονέκτουν. Φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον· ὥστε ταχὺ ἰσχυρὰ φυγὴ ἐγένετο τοῖς πολεμίοις.

Ὡς δ' ᾔσθετο ὁ Ἀρταγέρσης ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κῦρον, ἐπιτίθεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ εὐώνυμα, προεὶς τὰς καμήλους, ὥσπερ Κῦρος ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ ἵπποι αὐτὰς ἐκ πάνυ πολλοῦ οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφρονες γιγνόμενοι ἔφευγον, οἱ δ' ἐξήλλοντο, οἱ δ' ἐνέπιπτον ἀλλήλοις. [b] Τοιαῦτα γὰρ πάσχουσιν οἱ ἵπποι ὑπὸ καμήλων. Ὁ δὲ Ἀρταγέρσης συντεταγμένους ἔχων τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ταραττομένοις ἐπέκειτο τεταγμένος· καὶ τὰ ἅρματα δὲ τά τε κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον ἅμα ἐνέβαλλε. Καὶ πολλοὶ μὲν τὰ ἅρματα φεύγοντες ὑπὸ τῶν κατὰ κέρας ἑπομένων ἀπέθνησκον, πολλοὶ δὲ τούτους φεύγοντες, ὑπὸ τῶν ἁρμάτων ἡλίσκοντο.

esse videretur, pæanam exorsus est, et universus exercitus simul insonuit. Deindè *Enyalium* altâ voce conclamabant, et Cyrus erumpit, statímque cum equitibus hostes adgressus ex obliquo, quamprimùm cum eis manum conseruit: pedites autem eum servatis ordinibus suis celeriter subsequebantur, et *hostibus* hinc atque inde circumfundebantur, ut multò *jam* potiori, quàm illi, essent conditione. Nam cum phalange in cornu impressionem faciebant: quo factum est, ut celeriter vehemens hostium fuga fieret.

Artagerses ut Cyrum jam rem adgressum animadvertit, et ipse ad sinistrum latus *hostes* invadit, præmissis camelis, quemadmodùm Cyrus jusserat. Hos equi magno admodum ex intervallo non expectabant, sed alii consternati fugiebant, alii saltu efferebantur, alii in se invicem irruebant. Nam solent equis talia *quædam* à camelis accidere. Artagerses autem suos ordinatos retinens, perturbatos urgebat integris ordinibus; et currus, qui ad dextram et lævam erant, simul immittebat. Et multi quidem, cùm currus fugerent, ab iis qui cornu *directo* sequebantur, sunt interempti; multi cùm hos fugerent, à curribus intercipiebantur.

a Ἐνυαλίῳ τε, &c.] More nempe veterum in præliis recepto, quo Marti sub initium pugnæ solemnis *Pæan* à militibus canebatur. Vide p. 151. not. 1, et Nostrum ἀναβ. α΄, p. 157, et ϛ΄, p. 205. De *Enyalio* audi quæ *Bisetus* ex *Eustath.* Comment. in *Hom.* protulit: Ἐνυάλιος, ἐπίθετον Ἄρεως· παρὰ τὸ ἐνύω, τὸ φονεύω· ἢ παρὰ τὸ ἐναύω, τὸ φονῶ. Ἄρης δὲ Ἐνυάλιος ἐπεκλήθη διὰ τὸ φονεῦσαι Ἐνυάλιον τὸν Θρᾶκα, μὴ ἐθελήσαντα αὐτὸν ξενίσασθαι. Τινὲς δὲ τὸν Ἄρη καὶ τὸν Ἐνυάλιον τὸν αὐτὸν εἶναι νομίζουσι· τινὲς δὲ θεοὺς διαφόρους εἶναι λέγουσι. Quâ de re lege *Dionys. Halic.* Antiq. Rom. lib. ii, c. 48, et *Aristoph.* εἰρ. v. 456.

b Τοιαῦτα γὰρ, &c.] Vide quæ notavimus p. 339, necnon *Ælian* de *Animal.* lib. iii, c. 7, et *Polyæn.* lib. vii, c. 6.

Καὶ ὁ Ἀβραδάτης δὲ οὐκέτι ἔμελλεν, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀναβοήσας, Ἄνδρες φίλοι, ἕπεσθέ μοι, [a] ἐνίει, οὐδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων, ἀλλὰ ἐξαιματῶν καταπολὺ τῷ κέντρῳ. Συνεξώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἁρματηλάται· καὶ τὰ μὲν ἅρματα ἔφευγεν αὐτοὺς εὐθὺς, τὰ μὲν καὶ ἀναλαβόντα τοὺς [b] παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. Ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀντικρὺ δι' αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγγα ἐμβάλλει· συνεισέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐγγύτατα τεταγμένοι. Πολλαχόθι μὲν οὖν καὶ ἄλλοθι δῆλον, ὡς οὐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ, ἢ ὅταν ἐκ φίλων συμμάχων ἠθροισμένη ᾖ, καὶ ἐν τούτῳ δὲ ἐδήλωσεν. Οἱ μὲν γὰρ ἑταῖροί τε αὐτοῦ καὶ [c] ὁμοτράπεζοι συνεισέβαλον· οἱ δὲ ἄλλοι ἡνίοχοι, ὡς εἶδον ὑπομένοντας πολλῷ στίφει τοὺς Αἰγυπτίους, ἐξέκλιναν κατὰ τὰ φεύγοντα ἅρματα, καὶ τούτοις ἐφείποντο. Οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀβραδάτην, ᾗ μὲν ἐνέβαλον, ἅτε οὐ δυναμένων [b] διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων (διὰ τὸ μένειν τοὺς ἔνθεν καὶ

Et Abradates haud ampliùs cunctatus est, sed cùm altâ voce clamâsset. Sequimini me, amici, equos immittebat in hostes, cùm *quidem* iis minimè parceret, sed ità stimulo foderet, ut multo sanguine respergerentur. Cum hoc etiam cæteri curruum agitatores eruperunt: et *oppositi* quidem currus hos statim fugiebant, partim receptis qui ex eis pugnarent, partim relictis. Abradates autem rectà per eos in Ægyptiorum phalangem impetum facit: illi quoque unà cum eo irruebant, qui proximè collocati erant. Et quidem cùm aliunde sæpè perspicuum est, non esse firmiorem phalangem, quàm quæ ex amicis commilitonibus est collecta, tum illud hoc tempore manifestum fecit *hæc phalanx*. Nam et sodales ipsius et mensæ participes ejusdem *hostes* unà cum ipso sunt adgressi: alii aurigæ cùm viderent Ægyptios agmine denso impetum sustinere, currus fugientes versùs deflexerunt, et illos insecuti sunt. Qui verò circa Abradatam erant, quâ quidem irruerant, quia Ægyptii divisi cedere non poterant (omnibus utrinque suo loco

a Ἐνίει, οὐδὲν, &c.] Totum hunc locum sic repræsentat MSto Bodl.——ἕπεσθε ἐνίει οὐδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἐξαιμάττων τῷ κέντρῳ. In edit *Eton.* sic legitur et distinguitur:—ἕπεσθέ μοι, ἐνίει, οὐδὲν φειδόμενος, τὸν ἵππον, ἀλλὰ, &c. Nos Aldum, Stephanum et Leunclavium secuti sumus. Nec suspectum esse debet ἐνίει sine adjectione positum; cùm eodem modo plus vice simplici adhibeantur ἐμβάλλειν et συνεισβάλλειν in hoc ipso loco. Itaque nec cum Camerario τῶν ἵππων, in τοὺς ἵππους, nec cum Stephano in τὸν ἵππον, mutaverim.

b Παραβάτας] Hos *J. Pollux* παραιβάτας vocat; quod eodem recidit. Similiter *Homerus*, ψ', ver. 132.

Ἂν δ' ἔβαν ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνίοχοί τε

ubi illi à *Scholi*. dicuntur, οἱ ἐπὶ τῶν ἁρμάτων συμπολεμοῦντες τοῖς κυρίοις τῶν ἁρμάτων. Consule eruditis. episc. Oxon. *Archæol.* Græc. lib. iii, p. 3.

c Ὁμοτράπεζοι] Hi regibus in periculis maximè fideles esse consueverunt; neque ferè unquam eos deferebant. Sic Noster lib. i, ἀναβ. p. 157, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. Et ejusdem lib. p. 159, —πάντες οἱ παρ' αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι μαχόμενοι ἀπέθανον ὑπὲρ Κύρου.

d Διαχωρῆσαι] Ità MS. Bodl. et editi

ἔνθεν αὐτῶν), τὰς μὲν ὀρθὰς τῇ ῥύμῃ τῇ τῶν ἵππων παίοντες ἀνετρέποντο, τὰς δὲ πίπτοντας κατηλόων, καὶ αὐτὰς καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ τροχούς. Ὅτου δὲ ἐπιλάβοιτο τὰ δρέπανα, πάντα βίᾳ διεκόπτετο, καὶ ὅπλα καὶ σώματα. Ἐν δὲ τῷ ἀδιηγήτῳ τούτῳ ταράχῳ, ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν σωρευμάτων ἐξαλλομένων τῶν τροχῶν, ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτης, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων· καὶ οὗτοι μὲν ἐνταῦθα, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπέθανον· οἱ δὲ Πέρσαι [a] συνεπισπόμενοι, ᾗ μὲν ὁ Ἀβραδάτης ἐνέβαλε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ταύτῃ ἐπεισπεσόντες, τεταραγμένους ἐφόνευον· ᾗ δὲ ἀπαθεῖς ἐγένοντο οἱ Αἰγύπτιοι (πολλοὶ δὲ οὗτοι ἦσαν), ἐχώρουν ἐναντίοι τοῖς Πέρσαις.

Ἔνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δοράτων καὶ ξυστῶν καὶ μαχαιρῶν· ἐπλεονέκτουν μέντοι οἱ Αἰγύπτιοι καὶ πλήθει καὶ τοῖς ὅπλοις. Τά τε γὰρ δόρατα ἰσχυρά τε καὶ μακρὰ (ἃ ἔτι καὶ νῦν ἔχουσι), [b] αἵ τε ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν θωράκων καὶ τῶν γέῤῥων καὶ στέγουσι τὰ σώματα, καὶ πρὸς τὸ ὠθεῖσθαι συνεργάζονται, πρὸς τοῖς ὤμοις οὖσαι. Συγκλείσαντες οὖν τὰς ἀσπίδας ἐχώρουν καὶ ὤθουν. Οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ

manentibus), equorum impetu stantes impellendo everterunt, cadentes contuderunt, *nec* ipsos *tantummodò*, *sed* et *ipsorum* arma, et equos, et rotas. Quidquid autem falces corripuissent, id totum violento concidebatur impetu; sive arma essent, sive corpora. Atque in hoc inenarrabili tumultu, rotis propter multiplices acervos exsultantibus, *curru* excidit Abradates, atque illorum alii qui cum ipso in hostes impetum fecerant: et hi quidem hìc, officio functi virorum fortium, *vulneribus* concisi interierunt: at *hos* unà secuti Persæ, cùm eo loco, quo Abradates *hostem* cum suis invaserat, irruissent, perturbatos occidebant: quà verò parte cladis expertes fuerant Ægyptii (et erant hi multi numero), rectà tendebant adversùs Persas.

Ibi tum atrox pugna hastis, jaculis, gladiis *committebatur*: et Ægyptii sanè tam numero quàm armis superiores erant. Etenim hastæ ipsis erant firmæ ac longæ (quas nunc etiam gestant), et clypei multò, quàm vel loricæ vel scuta *Persarum viminea*, magis et corpora tegunt, et ad propellendum aliquid adjumenti adferunt, humeris adfixi. Quamobrem clypeis consertis procedebant, ac propellebant. Persæ verò *eorum im-*

libri, quos vidi, omnes. Leunclavius ex libro Budensi adfert διαχάσασθαι· quod levi mutatione factâ (scribendo nempe ἀναχάσασθαι) hoc loco reponendum pro ἀναχωρῆσαι censet. Sed nihil mutandum.

a Συνεπισπόμενοι] Rectè sic edit. Æton. aliæque. Stephanus, Leunclavius, Aldus et MS. Bodl. exhibent συνεπισπώμενοι.

b Αἵ τε ἀσπίδες, &c.] Vide quæ notavimus p. 336, necnon ἀναβ. lib. i, p. 156, ubi de Ægyptiorum scutis eadem ferè tradit Noster.

ἐδύναντο ἀντέχειν, ἅτε ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶ τὰ γέῤῥα ἔχοντες, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο παίοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ ταῖς μηχαναῖς ἐγένοντο. Ἐπεὶ μέντοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐπαίοντο αὖθις οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν πύργων· καὶ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐκ εἴων φεύγειν οὔτε τοὺς τοξότας, οὔτε τοὺς ἀκοντιστὰς, ἀλλ' ἀνατεταμένοι τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Ἦν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοὴ, τῶν μὲν ἀνακαλούντων ἀλλήλους, τῶν δὲ παρακελευομένων, δὲ τῶν θεοὺς ἐπικαλουμένων.

Ἐν δὲ τούτῳ Κῦρος διώκων τοὺς καθ' ἑαυτὸν, παραγίνεται. Ὡς δὲ εἶδε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας ἐωσμένους, ἤλγησέ τε, καὶ γνοὺς ὅτι οὐδαμῶς ἂν θᾶττον σχοίη τοὺς πολεμίους τῆς [a] εἰς τὸ πρόσθεν προόδου, ἢ εἰ εἰς τὸ ὄπισθεν περιελάσειεν αὐτῶν, παραγγείλας ἕπεσθαι τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ, περιήλαυνεν εἰς τὸ ὄπισθεν· καὶ εἰσπεσόντες παίουσιν ἀφορῶντας, καὶ πολλοὺς κατακαίνουσιν. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ὡς ᾔσθοντο, ἐβόων τε ὅτι ὄπισθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐστρέφοντο ἐν ταῖς πληγαῖς. Καὶ ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. Πεπτωκὼς δέ τις ὑπὸ τῷ Κύρου ἵππῳ, καὶ πατούμενος, παίει εἰς τὴν γαστέρα

ictum sustinere non poterant, quippe qui manibus extremis scuta tenerent, sed pedetentim cedebant, cùm et *alios* ferirent ipsi et ferirentur, donec sub machinas se receperunt. At eò cùm venissent, vicissim Ægyptii de turribus feriebantur: et ultimi omnium neque sagittarios neque jaculatores fugere sinebant, sed iis intentatis gladiis et sagittas et tela emittere cogebant. Erat autem ingens hominum cædes, ingens armorum telorúmque omnis generis strepitus, ingens vociferatio, aliis mutuò sibi inclamantibus, aliis cohortantibus, aliis deos implorantibus.

Intereà Cyrus *hostes* sibi oppositos persequens, advenit. Cúmque Persas loco pulsos vidit, indoluit; et animadvertens nullâ ratione citiùs hostes inhiberi posse, quo minùs progrederentur ulteriùs, quàm si ad eorum terga circumveheretur, imperat iis quos secum habebat, utì se sequerentur, et ad *ipsorum* terga circumvehitur: cúmque irruissent aversos cædunt, ac multos perimunt. Quod cùm Ægyptii sentirent, hostes à tergo esse clamabant, et inter ipsos ictus se vertebant. Tum verò et pedites et equites promiscuè præliabantur. Et quidam, cùm subter equum Cyri cecidisset et conculcaretur, gladio

a Εἰς τὸ πρόσθεν, &c.] Sic reposuimus admonitu MSti Bodl. necnon Stephani, Leunclavii et Mureti. Vulgò, εἰς τὸ πρόσθεν προσόδου, εἰ μὴ εἰς τὸ, &c. *Ald.* edit.—— εἰ εἰς τὸ, &c. *Flor.* ἢ εἰς τὸ, &c. quibus ex depravatis lectionibus oritur ista tandem, quam suppeditat MS. Bodl. In hoc verò exemplari legitur προσόδου pro προόδου. Qui error talis est, quales antea, lib. ii, p. 94, notavimus.

τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἵππον αὐτοῦ· ὁ δὲ ἵππος πληγεὶς, σφαδάζων ἀποσείεται τὸν Κῦρον. [a] Ἔνθα δὴ ἔγνω ἄν τις, ὅσου ἄξιον εἴη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων. Εὐθὺς γὰρ ἀνεβόησάν τε πάντες, καὶ προσπεσόντες [b] ἐμάχοντο· ἐώθουν, ἐωθοῦντο· ἔπαιον, ἐπαίοντο. Καταπηδήσας δέ τις ἀπὸ τοῦ ἵππου τῶν τοῦ Κύρου ὑπηρετῶν, ἀναβάλλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον. Ὡς δὲ ἀνέβη ὁ Κῦρος, κατεῖδε πάντοθεν ἤδη παιομένους τοὺς Αἰγυπτίους· καὶ γὰρ Ὑστάσπας ἤδη παρῆν σὺν τοῖς Περσῶν ἱππεῦσι, καὶ Χρυσάντας. Ἀλλὰ τούτους ἐμβαλεῖν μὲν οὐκέτι εἴα εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Αἰγυπτίων, ἔξωθεν δὲ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευεν. Ὡς δὲ ἐγένετο περιελαύνων παρὰ τὰς μηχανὰς, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναβῆναι ἐπὶ πύργον τινὰ κατασκέψασθαι [c] εἴ πη καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων καὶ μάχοιτο. Ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, κατεῖδε μεστὸν τὸ πεδίον ἵππων, ἀνθρώπων, ἁρμάτων· φευγόντων, διωκόντων· κρατούντων, [d] κρατουμένων· μένον

ventrem equi ferit: equus autem saucius, cùm pedes variè jactaret, Cyrum excutit. Tum perspicere potuisset aliquis, quanti sit æstimandum, principem à sibi subjectis diligi. Nam statim universi clamorem sustulerunt, impetúque facto pugnabant: pellebant, pellebantur: feriebant, feriebantur. Quidam autem ex Cyri ministris cùm ex equo desiliisset, eum in equum suum sustulit. At Cyrus ubi conscendisset, undique jam Ægyptios cædi vidit: nam Hystaspas cum equitatu Persarum jam aderat, *itémque* Chrysantas. Verùm hos in Ægyptiorum phalangem ampliùs irruere non sivit, sed extrinsecùs sagittas ac tela emittere jussit. Posteaquam autem circumvectus ad machinas pervenit, visum est ei quandam in turrim adscendere, quò circumspiceret, an alicubi aliæ quoque hostium copiæ subsisterent ad præliarentur. Ut adscendit, campum refertum vidit equis, hominibus, curribus: fugientibus, persequentibus: vincentibus, succumbentibus: *ex hostium verò copiis* nusquam

a Ἔνθα δὴ, &c.] *Onosander*, c. 1, de eligendo Imper. Ὄντινα γὰρ ἄνθρωποι φιλοῦσιν αὐτομάτῳ διανοίας ἐμπτώσει, τούτῳ ταχὺ μὲν ἐπιτάττοντι πείθονται, λέγοντι δὲ οὐκ ἀπιστοῦσιν, κινδυνεύοντι δὲ συναγωνίζονται.

b Ἐμάχοντο· ἐώθουν, &c.] Nullus hîc particulis copulativis est locus: dimovet harum moras, ut incitato pugnantium furori accommodatam fundat orationem. Similis est verborum elegantia simul et celeritas, *Hist. Græc.* lib. iv, p. 304, et *Orat. de Agesil.* p. 384, edit. *Steph.* Vide *Dionys. Longin.* de Sublim. Sect. 19.

c Εἴ πη καὶ ἄλλο, &c.] Aliam lectionem teste Stephano, adfert Camerarius:—καὶ ἄλλοι μένοιεν τῶν πολεμίων, quæ recta si esse debeat, etiam μάχοιτο mutandum in μάχοιντο. Sed malim vulgatam scripturam retinere, et subaudire μέρος τάγμα, vel στῖφος. Quanquam Stephanus aut ex his unum aliquod, aut aliud neutrius generis nomen, similem significationem habens, non relictum esse subaudiendum, sed potiùs omissum, putat.

d Κρατουμένων· μένον δὲ, &c.] Hæc est MSti Bodl. scriptura; nisi quod exhibeat—πλὴν τὸ τῶν Αἰγυπτίων. At rectiùs, opinor, tollas articulum τό: quòd si retineas, subaudiendum erit τάγμα, στῖφος, aut aliud his adfine nomen. Libri hactenus vulgati—κρατουμένων· τῶν μὲν πολεμίων, φευγόντων· τῶν δ' ἑαυτοῦ, κρατούντων.

δ' ȣ̓δαμȣ̃ ȣ̓δὲν ἔτι ἠδύνατο κατιδεῖν, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. Οὗτοι δὲ ἐπειδὴ ἠπορȣ̃ντο, κύκλῳ πάντοθεν ποιησάμενοι, ὥϛε ὁρᾶσθαι τὰ ὅπλα, ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἐκάθηντο· καὶ ἐποίȣν μὲν ȣ̓δὲν ἔτι, ἔπασχον δὲ πολλὰ καὶ δεινά.

Ἀγασθεὶς δὲ ὁ Κῦρος αὐτȣ̀ς, καὶ οἰκτείρων ὅτι ἀγαθοὶ ἄνδρες ὄντες ἀπόλοιντο, ἀνεχώρισέ τε πάντας τȣ̀ς περιμαχομένȣς, καὶ μάχεσθαι ȣ̓δένα ἔτι εἴα. Πέμπει δὲ πρὸς αὐτȣ̀ς κήρυκα, ἐρωτῶν πότερα βȣ́λονται ἀπολέσθαι [a] πάντες ὑπὲρ τῶν προδεδωκότων αὐτȣ̀ς, ἢ σωθῆναι ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκȣ̃ντες εἶναι. Οἱ δ' ἀπεκρίναντο, Πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκȣ̃ντες εἶναι; Ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν, Ὅτι ἡμεῖς ὑμᾶς ὁρῶμεν μόνȣς καὶ μένοντας καὶ μάχεσθαι θέλοντας. Ἀλλὰ τȣ̓τεῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι, τί καὶ καλὸν ἂν ποιȣ̃ντες σωθείημεν; Καὶ ὁ Κῦρος αὖ πρὸς τȣ̃το εἶπεν, Εἰ τῶν τε συμμάχων μηδένα προδόντες σωθείητε, τά τε

ampliùs aliam, quæ subsisteret, partem conspicere poterat, præter Ægyptios. Hi cùm summas in augustius adducti consilii planè inopes essent, undique facto circulo, ut arma conspicerentur, subter clypeos consederunt: et faciebant *illi* quidem nihil ampliùs, multa verò graviáque perpetiebantur.

Cyrus eos admiratus, et præ misericordiâ dolens viros fortes interire, omnes, qui undique *adversùs eos* dimicabant, pedem referre jussit, nec ulli ampliùs ut *in eos* pugnaret concessit. Misso etiam caduceatore, interrogavit eos, utrùm omnes interire vellent propter eos, à quibus proditi fuissent, an servari *bonâ* cum existimatione, viros *se* esse fortes. *Ad hæc* illi responderunt, Quo pacto possimus esse salvi cum existimatione *bonâ*, viros nos fortes esse? Et Cyrus iterum, Quia nos, ait, vos solos conspicimus, qui et subsistant, et dimicare velint. Quid verò deinceps, aiunt Ægyptii, rectè etiam agendo servari possimus? Ad hoc rursùm Cyrus, Si nemine, inquit, sociorum prodito, salutem consequamini, arma

κρατȣμένων, &c. Ista verba τῶν μὲν πολεμίων, φυγόντων· τῶν δ' ἑαυτȣ̃ κρατȣ́ντων, manum interpolatoris sapiunt, qui claris lucem adferre vellet. Cui enim jam dubium esse poterat, utri fugerent, utri vincerent? Ubi autem posteriore loco legitur κρατȣμένων, quin μένον legi debeat, nemo dubitaverit, qui meminerit, ὅτι ἔδοξε τῷ Κύρῳ ἀναβῆναι ἐπὶ πύργον τινὰ κατασκέψασθαι εἴ πη καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων, καὶ μάχοιτο. *Gabrielius* quoque et *Philelphus* μένον in vetustis eorum exemplaribus invenerunt. *Muretus* denique, sive conjecturâ, sive veteris alicujus, ab eo non memorati, exemplaris auctoritate fretus, totum hunc locum sic emendum vidit. Huic verò de iis, quæ statim sequuntur, refingendis in hunc modum, Οὗτοι δὴ ἐπειδὴ ἠπορȣ̃ντο, κυκλοποιησάμενοι, ὥϛε πάντοθεν ὁρᾶσθαι τὰ ὅπλα, ὑπὸ, &c. non adsentior. Fatendum tamen est, isti quoque mutationi nonnihil favere MStum Bodl. qui dat—ἠπορȣ̃ντο, πάντοθεν κυκλοποιησάμενοι.

a Πάντες ὑπὲρ] Ità restituimus admonitu exemplaris *Gabrielio* visi: adstipulantibus Stephano, Mureto, et Philelpho. Priùs erat, πάντες ὑπὸ τῶν, &c.

ὅπλα ἡμῖν παραδόντες, φίλοι τε γενόμενοι τοῖς αἱρουμένοις ὑμᾶς σῶσαι, ἐξὸν ἀπολέσαι. Ἀκούσαντες ταῦτα ἐπήροντο, Ἢν δὲ γενώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; Ἀπεκρίνατο ὁ Κῦρος, Εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν. Ἐπηρώτων πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι, Τίνα εὐεργεσίαν; Πρὸς τοῦτο εἶπεν ὁ Κῦρος, Μισθὸν ὑμῖν δοίην πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε, ὅσον ἂν χρόνον πόλεμος ᾖ· εἰρήνης δὲ γενομένης, τῷ βουλομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε δώσω καὶ πόλεις καὶ γυναῖκας καὶ οἰκέτας. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι, τὸ μὲν ἐπὶ Κροῖσον συστρατεύειν, ἀφελεῖν σφίσιν ἐδεήθησαν· ([a] τούτῳ γὰρ μόνῳ συγγιγνώσκεσθαι ἔφασαν) τὰ δ' ἄλλα συνομολογήσαντες, ἔδοσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοί τε οἱ καταμείναντες τότε, ἔτι καὶ νῦν βασιλεῖ πιστοὶ διαμένουσι. Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, τὰς μὲν ἄνω, αἳ ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπτίων καλοῦνται, Λάρισσάν τε καὶ Κυλλήνην, παρὰ [b] Κύμην,

cùm nobis tradideritis, et eorum amplexi fueritis amicitiam, qui vos conservare malunt, cùm liceat interimere. His illi auditis, rursùm interrogant, Si tuam amplexi fuerimus amicitiam, quas ad res uti nobis voles? Beneficia, respondit Cyrus, conferre et vicissim accipere *volo*. Quærebant iterum Ægyptii, Quæ beneficia? Ad hoc Cyrus, Stipendium vobis, ait, illo majus dedero, quod nunc accipitis, quamdiu bellum geretur: pace verò factâ, cuicunque vestrûm mecum manere libuerit, ei et agros, et oppida, et uxores, et famulos donabo. His auditis oraverunt Ægyptii, *hoc unum* exciperetur, nè adversùs Crœsum cum eo militarent (quippe quòd illi soli se ignoscere dicerent); de cæteris iis *cum Cyro* convenit, dederúntque *adeò* et acceperunt fidem. Et qui tunc manserunt Ægyptii, nunc quoque regis in fide permanent: dedítque Cyrus eis urbes in regione superiori, quæ hâc etiam tempestate urbes Ægyptiorum adpellantur, et Larissam et Cyllenem, propter Cymen,

a Τούτῳ γὰρ μόνῳ, &c.] Ità libri ad hunc diem editi; nec aliter MS. Bodl. nisi quòd vitiosè repræsentet γιγνώσκεσθαι pro συγγιγνώσκεσθαι. *Muretus*, abdicatâ receptâ hactenus scripturâ legendum censet, τοῦτο γὰρ μόνον συγγιγνώσκετε ἔφασαν, *Hujus unius, inquiebant, rei nobis gratiam facite, hanc veniam date.* Nec prorsùs improbanda nobis est hæc interpretatio; secundùm quam τούτῳ μόνῳ, vel τοῦτο μόνον ex mente *Mureti*, ad *rem*, non ad *personam*, referuntur. Nolim tamen συγγιγνώσκεσθαι in συγγιγνώσκετε mutatum; cùm in præcedentibus Ægyptii Cyrum solum per internuntios adloquuntur, Ἀκούσαντες ταῦτα ἐπήροντο, Ἢν δὲ γενώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι. Sed *Philelphus* etiam et *Gabrielius* hunc locum ità acceperunt, quasi hoc modo legissent: prior vertit, *hanc unam veniam sibi dari postulârunt*: hic, *hanc modò veniam*, &c. Ad verbum magìs interpreteris: *in hoc enim solo sibi veniam dari dixerunt*, i. e. *in hâc unâ re.*

b Κύμην] *Gabrielius*, *Cymam*; cùm debuisset, *Cymem*. Verùm graviùs in hoc vertendo nomine tum Xenophontis cæteri omnes, tum Strabonis, Herodoti, aliorúmque interpretes hallucinati sunt; cùm id passim vertant *Cuma*. Hos meritò castigat Laur. Theod. Gronovius *Marmor. Bas.* c. 24. Stephanus Byz.

πλησίον θαλάσσης, ἃς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Κῦρος, ἤδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Θυμβράροις.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων Αἰγύπτιοι μόνοι εὐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Περσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι· ὥστε καὶ νῦν διαμένει ἡ ὅπλισις, ἣν τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι κατεσκεύασεν. Εὐδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα· ὥστε καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν διαμένει τὸ πολεμιστήριον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι. Αἱ μέντοι κάμηλοι ἐφόβουν μόνον τοὺς ἵππους, οὐ μέντοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, οὐδ' αὐτοί γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἐπέλαζε. Καὶ χρήσιμον μὲν ἐδόκει εἶναι· ἀλλὰ γὰρ οὔτε τρέφειν οὐδεὶς ἐθέλει καλὸς κἀγαθὸς κάμηλον, ὥστ' ἐποχεῖσθαι, οὔτε μελετᾷν ὡς πολεμήσων ἀπὸ τούτων. Οὕτω δὲ ἀπολαβοῦσαι πάλιν τὸ ἑαυτῶν σχῆμα, ἐν τοῖς σκευοφόροις διάγουσι. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, δειπνοποιησάμενοι καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, ὥσπερ ἔδει, ἐκοιμήθησαν.

haud procul à mari, quas etiam nunc illorum posteri possident. His rebus confectis, Cyrus jam sub ipsas noctis tenebras reversus, Thyribaris castra locavit.

In hoc autem prælio soli ex hostibus Ægyptii gloriam consequuti sunt, et ex iis qui cum Cyro erant, equestres Persarum copiæ visæ sunt esse præstantissimæ: adeò ut illa nunc etiam armatura duret, quâ tunc equites à Cyro instructi fuêre. Prætereà currus illi falcati vehementer erant comprobati: adeò ut hoc etiam tempore bellicum illud curruum genus apud quemque *Persarum* regem vigeat. At cameli equis terrori duntaxat fuerunt: neque verò ipsis insidentes ex equitibus quenquam interemerunt, neque ii ab equitibus occisi erant: nullus enim *ad eos* equus propiùs accedebat. Idque *tum* quidem utile esse visum est; sed nemo tamen virorum fortium et egregiorum vel alere camelum vult, ut eo vehatur: vel ad pugnandum ex his semet exercere. Itaque receptâ formâ suâ *cultúque pristino*, inter impedimenta *jam* degunt. Et Cyri quidem milites, ubi cœnâssent et excubias constituissent, utì par erat, quieti se dederunt.

Κύμη, πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος, &c. Mela de *Æolide*, lib. i, c. 18. *Primam urbium à Myrino conditore Myrinam vocant; sequentem Pelops statuit, victo Oenomao reversus ex Græciâ: Cymen nominavit, pulsis qui habitârant, dux Amazonum Cyme.* Plin. H. N. l. v, p. 30, de eâdem regione loquens, conjungit itidem *Larissam, Cymen, Myrinam*. Lege et Herodot. lib. i. p. 149, Strab. lib. xiii, p. 923, Liv. lib. xxxvii, c. 11. Vellei. lib. i, c. 4.

[a] Κροῖσος μέντοι εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε σὺν τῷ στρατεύματι· τὰ δ᾽ ἄλλα φῦλα ὅποι ἐδύνατο προσωτάτω ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἐπ᾽ οἶκον ὁδοῦ ἕκαστος ἀπεχώρει. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεις ἦγεν ὁ Κῦρος. [b] Ὡς δ᾽ ἐγένετο πρὸς τῷ τείχει τῷ ἐν Σάρδεσι, τάς τε μηχανὰς ἀνίστη ὡς προσβαλῶν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο. Ταῦτα δὲ ποιῶν κατὰ τὰ ἀποτομώτατα δοκοῦντα εἶναι τῶν Σαρδιανῶν ἐρύματα, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλδαίους τε καὶ Πέρσας. Ἡγήσατο δ᾽ αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρσης, δοῦλος γεγενημένος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς φρουρῶν, καὶ καταμεμαθηκὼς κατάβασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνάβασιν τὴν αὐτήν. Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦτο δῆλον ὅτι εἴχετο τὰ ἄκρα, πάντες δὴ ἔφευγον οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν ὅπη ἠδύνατο ἕκαστος. Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσῄει εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρήγγειλεν ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι. Ὁ δὲ Κροῖσος κατακλεισάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, Κῦρον ἐβόα· ὁ δὲ Κῦρος τοῦ μὲν Κροίσου φύλακας κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην ἄκραν, ὡς εἶδε τοὺς μὲν Πέρσας φυλάσσοντας τὴν ἄκραν ὥσπερ ἔδει, [c] τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὅπλα ἔρημα (καταδεδραμήκεσαν γὰρ ἁρπα-

At Crœsus statim Sardes cum exercitu profugit: cæteræ nationes, quàm remotissimè quisque poterat, initâ domum quæ duceret viâ, nocte eâ discedebant. Cùm autem illuxisset, Cyrus confestim Sardes versùs *suos* duxit. Atque ubi ad Sardium mœnia pervenit, et machinas erexit quasi facturus in muros impetum, et scalas paravit. Ea dum faceret, ut in munitiones Sardianorum, quâ parte maximè præruptæ videbantur, sequenti nocte Chaldæi ac Persæ adscenderent, effecit. His ductor erat Persa quidam, qui cujusdam ex arcis custodibus præsidiariis servus fuerat, et descensum ad flumen et adscensum itidem didicerat. Cùm cognitum esset arcem esse occupatam, Lydi omnes à muris diffugerunt quò quisque poterat. Cyrus primâ luce oppidum ingressus est, et nè quis sese ex loco moveret, edixit. Crœsus autem, seipso in regiâ incluso, Cyrum inclamabat: at Cyrus Crœsum qui custodirent reliquit: ipséque ad arcem occupatam profectus, cùm Persas arcem, ut oportebat, custodire videret, Chaldæorum verò arma sola *conspiceret* (quòd illi ad di-

a Κροῖσος μέντοι, &c.] Vide sis *Herodot.* lib. i, c. 77.

b Ὡς δ᾽ ἐγένετο] Leunclavius et alius (quem exemplar illius, vitiis imitabile, solet decipere), exhibent, ὁ δ᾽ ἐγένετο, &c. re ipsâ reclamante, invitisque adeò cæteris libris, quos vidi, omnibus.

c Τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων, &c.] *Muretus* hæc verba sic vertenda censet, *Chaldæorum autem tentoria deserta.* Vult enim ὅπλα dici non *arma* tantùm, sed eum quoque locum, in quo milites tendunt, in quo consistunt interquiescendi causâ. Hanc vocis istius interpretationem locis aliquot adductis, in quibus ὅπλα θέσθαι dicuntur milites, cùm locum sibi su-

σόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν) εὐθὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἀπιέναι ἐκ τοῦ στρατεύματος τάχιστα. Οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἀνασχοίμην πλεονεκτοῦντας ὁρῶν τοὺς ἀτακτοῦντας. Καὶ εὖ μὲν, ἔφη, ἐπίστασθε ὅτι παρεσκευαζόμην ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς ἐμοὶ συστρατευομένους πᾶσι Χαλδαίοις μακαριστοὺς ποιῆσαι· νῦν δ', ἔφη, μὴ θαυμάζετε, ἤν τις καὶ ἀπιοῦσιν ὑμῖν κρείττων ἐντύχῃ. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ἔδεισάν τε καὶ ἱκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον, καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν δέοιτο. Ἀλλ' εἴ με, ἔφη, βούλεσθε παύσασθαι ἀχθόμενον, ἀπόδοτε πάντα, ὅσα ἐλάβετε, τοῖς διαφυλάξασι τὴν ἄκραν. Ἢν γὰρ αἴσθωνται οἱ ἄλλοι στρατιῶται ὅτι πλεονεκτοῦσιν οἱ εὔτακτοι γενόμενοι, πάντα μοι καλῶς ἕξει. Οἱ μὲν δὴ χαλδαῖοι οὕτως ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος· καὶ ἔλαβον οἱ πειθόμενοι πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα· ὁ δὲ Κῦρος καταστρατοπεδεύσας τοὺς ἑαυτοῦ ὅπου ἐδόκει τὸ ἐπιτηδειότατον εἶναι [a] τῆς πόλεως, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρήγγειλε καὶ ἀριστοποιεῖσθαι.

ripienda ex ædibus bona excurrissent) mox præfectos eorum convocavit, eisque ut ab exercitu quamprimùm discederent, præcepit. Non enim, ait, tolerare possim, ut qui ordines deserunt, majoribus quàm alii commodis potiantur. Et vos quidem, ait, certò scire volo, in hoc me fuisse, ut vos qui signa mea sequimini, tales efficerem, quos universi Chaldæi felices prædicarent: verùm jam vobis minimè mirum videatur, si quis vobis hinc etiam discedentibus viribus potior occurrat. Hæc Chaldæi cùm audissent, metu perculsi orabant ut irasci desineret; aiebántque se res opésque omnes velle restituere. Ille his sibi non opus esse dixit: Sed si me vultis, ait, ab indignatione desistere, date omnia, quæcunque cepistis, illis qui arcis in custodiâ mansêre. Nam si milites cæteri animadvertent, eos qui ordines servârunt, majora consequi commoda, præclarè se meæ res habebunt. Itaque Chaldæi sic, utì Cyrus edixerat, fecerunt; et qui obedienter sese gesserant, magnam rerum opúmque variarum copiam consequuti sunt: Cyrus autem, cùm castra pro militibus suis metatus esset eo urbis loco, qui maximè opportunus ei videbatur, *eos* in armis manere ac prandere jussit.

munt, ubi consistant, confirmare nititur. Quæ verò adducit loca, exstant ἀναβ. l. iv, p. 190, 192, et passim alibi. Quibus, si libet, addas licet quæ occurrunt apud *Dionys. Halic.* Antiq. Rom. l. iii, c. 57, lib. ix, c. 23, et sæpè alibi. Nec quisquam, opinor, negaverit τὰ ὅπλα τίθεσθαι pro στρατοπεδεύεσθαι apud Historicos Græcos passim usurpari. At quâ ratione hinc effici possit, ὅπλα per se posita pro *tentoriis* accipi debere, haud equidem video. Quàm rectè igitur vocem istam sic exposuit *Muretus*, aliorum sit judicium.

a Τῆς πόλεως, &c.] Ità rectè Stephanus edidit. Vulgò scribitur,—τῆς πόλεως μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, παρήγγειλεν ἀριστοποιεῖσθαι. Sed et Leunclavius vidit eo

Ταῦτα διαπραξάμενος, ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Κροῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, Χαῖρε, ὦ δέσποτα, ἔφη· τοῦτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε δίδωσί σοι, καὶ ἐμοὶ προσαγορεύειν. Καὶ σύ γε, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐπείπερ ἄνθρωποι ἐσμὲν ἀμφότεροι. Ἀτάρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, [a] ἆρ' ἄν τι μοι ἐθελήσαις συμβουλεῦσαι; Καὶ βουλοίμην γ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀγαθόν τι σοι εὑρεῖν· τοῦτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀγαθὸν κἀμοὶ γενέσθαι. Ἄκουσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γὰρ ὁρῶν τοὺς στρατιώτας πολλὰ πεπονηκότας, καὶ πολλὰ κεκινδυνευκότας, καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν ἔχειν [b] τὴν πλουσιωτάτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ μετὰ Βαβυλῶνα, [c] ἀξιῶ ὠφεληθῆναι τοὺς στρατιώτας. Γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι εἰ μή τινα καρπὸν λήψονται

His perfectis, Crœsum ad se adduci præcepit. Et Crœsus ubi Cyrum vidit, Salve, inquit, domine: hoc enim *nomine* tibi ut deinceps fruaris tribuit fortuna; mihi, ut *eo te* adpellem. *Salve* tu quoque, ait, Crœse; quandoquidem homines ambo sumus. Verùm, Crœse, inquit, velísne mihi consilium dare? Etiam, Cyre, inquit, aliquid boni tibi reperire velim: nam idem arbitrarer etiam mihi fructuosum fore. Audi ergo, Crœse, inquit: quia video milites multis laboribus perfunctos, multísque versatos in periculis, nunc etiam putare se urbe *totius* Asiæ, post Babylonem, opulentissimâ potitos; æquum judico, ut aliquid utilitatis ad eos perveniat. Nam futurum intelligo, ut nisi quem laborum suorum fructum percipiant,

quo reposuimus modo rectiùs scribi; mutatâ scil. distinctione et copulâ καὶ adjectâ, quam, teste Leunclavio, Budensis etiam liber habet.

a Ἆρ' ἄν τι, &c.] Lege *Herodot.* lib. i, c. 88, et seq.

b Τὴν πλουσιωτάτην, &c.] Cyrus reconditis iis potiri jam incipit thesauris, quos Deus per prophetam *Isaiam*, c. xlv, v. 3, ei se daturum olim promiserat. Alterâ scilicet ex opulentissimis, quotquot usquam gentium fuerunt id ætatis, urbibus expugnatâ, mox alteram, somno vinóque sepultam, pari invasurus est successu. *Herodot.* l. i, c. 29. Σάρδεις ἀκμαζούσας πλούτῳ. *Strabo*, lib. xiii, T. II, p. 928. Αἱ δὲ Σάρδεις πόλις ἐστὶ μεγάλη, &c. et eod. lib. p. 930, 931. *Plin.* H. N. lib. v, c. 29. *Celebratur* (Lydia) *maximè Sardibus in latere Tmoli montis.* Vide *Polyæn.* lib. vii, c. 6. Accidit autem hæc Sardium expugnatio an. m. 3456. P. J. 4166, ante æram Christ. 548.

c Ἀξιῶ ὠφεληθῆναι τοὺς, &c.] Ità MS. Bodl. et edit. *Leuncl. Ald. Eton.* aliæque. Eandem lectionem *Philelphus* in suo etiam libro invenit. *Gabrielius* ex suis exemplaribus hanc scripturam adfert—— ὠφεληθῆναι· γινώσκω γάρ, &c. quam secutus est Stephanus. Miror tamen hunc de omissis vocibus istis, τοὺς στρατιώτας, contra plurium librorum fidem, nè unum quidem addidisse verbum. *Mureto* quoque vulgata displicet scriptura; atque adeò pro τοὺς, scribendum αὐτοὺς, et vocem στρατιώτας delendam censet. Utcunque verò vocum istarum, τοὺς στρατιώτας, ingrata videatur repetitio, eas tamen temerè sublatas nolim, Rectè enim Cl. *Hombergius* ad Joh. v, 36, notat, auctores ejusmodi repetitione uti, cùm persona vel res, de quâ loquuntur, per interjectionem plurium commatum, remotior est; quo casu, plerumque solemus verbum αὐτὸς vel pronomen aliud demonstrativum adhibere ad indicandam rem, de quâ loquimur, Æli. V. H, l. viii, c. 9, Ἀρχέλαον—Κρατεύας—ἀπέκτεινε τὸν ἐραστὴν, ὁ Κρατεύας Ἀρχέλαον. Idem l. ix, c. 4, ἐζηλοτύπησε δὲ Πολυκράτης, ὅτι Σμερδίην—καὶ ἀπέκειρε τὸν παῖδα ὁ Πολυκράτης. Vide etiam lib. x, c. 22.

τῶν πόνων, ὃ δυνήσομαι αὐτοὺς πολὺν χρόνον πειθομένους ἔχειν. Διαρπάσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἐφεῖναι τὴν πόλιν οὐ βούλομαι· τήν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἅμα διαφθαρῆναι, ἔν τε τῇ ἁρπαγῇ εὖ οἶδ' ὅτι οἱ [a] πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κροῖσος ἔλεξεν, Ἀλλ' ἐμὲ, ἔφη, ἔασον λέξαι πρὸς οὓς ἂν ἐγὼ Λυδῶν ἐθέλω, ὅτι διαπέπραγμαι παρὰ σοῦ μὴ ποιῆσαι ἁρπαγὴν, μηδὲ ἐᾶσαι ἀφανισθῆναι παῖδας καὶ γυναῖκας· ὑπεσχόμην δέ σοι ἀντὶ τούτων ἦ μὴν παρ' ἑκόντων Λυδῶν ἔσεσθαι πᾶν ὅ,τι καλὸν κἀγαθόν ἐστιν ἐν Σάρδεσιν. Ἢν γὰρ ταῦτα ἀκούσωσιν, [b] οἶδ' ὅτι ἄξουσι πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἐνθάδε καλὸν κτῆμα ἀνδρὶ καὶ γυναικί· καὶ ὁμοίως εἰς νέωτα πολλῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης ἡ πόλις ἔσται. Ἢν δὲ διαρπάσῃς, καὶ αἱ τέχναι σοι, ἃς πηγάς φασι τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι ἔσονται. [c] Ἔξεστι δέ σοι ἰδόντι ταῦτα, ἐλθόντι ἔτι καὶ περὶ τῆς ἁρπαγῆς βουλεύσασθαι. Πρῶτον δὲ, ἔφη, ἐπὶ τοὺς ἐμοὺς θησαυροὺς πέμπε, καὶ παραλαμβανέτωσαν οἱ σοὶ φύλακες παρὰ

dicto eos audientes diu non sim habiturus. Sed urbem tamen eis diripiendam concedere non est animus: nam et urbs, meâ sententiâ, prorsùs interiret, et in direptione plurimum utilitatis caperent, qui maximè sunt improbi. Quæ ubi Crœsus audîsset, Me verò dicere sinito Lydis, ait, quibus ego voluero, impetrâsse me abs te, nè direptio fiat, néve permittatur ut liberi et conjuges ab eorum conspectu abstrahantur: próque hoc tibi pollicitum esse, futurum omnino, ut Lydi tibi libentes offerant, quidquid Sardibus pulchrum et præclarum sit. Nam si hæc audierint, adlaturos scio quidquid pulchræ rei vir aut mulier hîc habuerit: itidémque alterum in annum multis ac pulchris rebus iterum urbs tibi referta erit. Quòd si *eam* diripueris, etiam artificia tibi, quæ bonorum fontes esse perhibent, perierint. Præthereà licet tibi, postquam hæc intuitus sis, *huc* etiam redire déque direptione consultare. Primùm autem, inquit, ad meos thesauros mittito, atque *hos* à custodibus meis

a Οἱ πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν] MSto Bodl. οἱ πονηρότατοι. Sed positivum et superlativum pro se invicem usurpari docent passim grammatici. Confer. Matt. xxii. 36, ubi frustra sunt *Maldonatus*, et *Vorstius* Philol. Sacer. par. ii, p. 3, et seq. qui μεγάλη, pro μεγίστη, per Hebraïsmum poni putant. Sententiam verò ipsam illustrant hæc verba *Demosthenis*: Ἰταμὸν γὰρ ἡ πονηρία, καὶ τολμηρὸν, καὶ πλεονεκτικόν, καὶ τοὐναντίον ἡ καλοκαγαθία ἡσύχιον, καὶ ὀκνηρὸν, καὶ βραδὺ, καὶ δεινὸν ἐλαττωθῆναι. Orat. pri. in *Aristogeit*. p. 831, 832, edit. Francf.

b Οἶδ' ὅτι ἄξουσι] Vulgò, ἥξουσι Quo modo cùm parum commodè scribi videret Stephanus, adjiciendum φέροντες vel ἄγοντες, vel utrumque putabat. Mihi verò mutatione unius literæ rectiùs huic loco consuli posse visum est. Nec aliter restituendum ante nos monuerunt Leunclavius et Muretus.

c Ἔξεστι δέ σοι] In MS. Bodl. reperitur, Ἐξέσται, &c. quod reponendum, delendúmque ἐλθόντι, quod mox sequitur, censet *Muretus*. Sed nobis haud ità displicet vulgata lectio, ut eam contra aliorum librorum fidem immutaremus.

τῶν ἐμῶν φυλάκων. Ταῦτα μὲν δὴ ἅπαντα οὕτω συνήνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἔλεξεν ὁ Κροῖσος·

Τάδε δέ μοι, ἔφη, πάντως, ὦ Κροῖσε, λέξον, πῶς ἀποβέβηκε τὰ ἐκ τοῦ [a] ἐν Δελφοῖς χρηστηρίου· σοὶ γὰρ δὴ λέγεται πάνυ τεθεραπεῦσθαι ὁ Ἀπόλλων, καὶ σὲ πάντα ἐκείνῳ πειθόμενον πράττειν. Ἐβουλόμην δ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν· νῦν δὲ πάντα τἀναντία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πράττων [b] προσηνέχθην τῷ Ἀπόλλωνι. Πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος, δίδασκε· πάνυ γὰρ παράδοξα λέγεις. Ὅτι πρῶτον μέν, ἔφη, ἀμελήσας ἐρωτᾷν τὸν θεὸν εἴ τι ἐδεόμην, [c] ἀπεπειράμην αὐτοῦ, εἰ δύναιτο ἀληθεύειν. Τοῦτο δὲ μὴ ὅτι ὁ θεός, ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοί, ἐπειδὰν γνῶσιν ἀπιστούμενοι, οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας. [d] Ἐπεὶ μέντοι ἔγνων καὶ μάλα ἄτοπα ἐμοῦ ποιοῦντος, καὶ πρόσω Δελφῶν ἀπέχοντος, οὕτω δὴ πέμπω περὶ παίδων. Ὁ δέ μοι τὸ μὲν πρῶτον οὐδ' ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ δὲ ἐγὼ [e] πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀργυρᾶ, πάμπολλα δὲ θύων, ἐξιλασάμην ποτὲ αὐτόν, ὡς ἐδόκουν,

tui custodes accipiant. Et hæc quidem omnia sic fieri censuit oportere Cyrus, utì Crœsus dixerat:

At ista mihi, Crœse, inquit, omninò memorato, quonam evaserint, quæ Delphico *tibi* sunt oraculo prodita: nam fertur *is* Apollo admodùm abs te cultus, téque *fertur* omnia sic agere, ut illi obtemperes. Vellem, inquit, Cyre, sic comparatæ res essent: nunc verò eum me Apollini exhibui, qui contraria omnia statim ab initio facerem. Quomodo verò? ait Cyrus, edoce: nam valdè *quidem* mira refers. Primùm, ait, posthabitâ curâ interrogandi deum si quâ re mihi opus esset, periculum feci, an vera respondere posset. At non solùm deus, inquit, sed homines etiam honesti ac boni, cùm fidem non haberi sibi animadvertunt, haud amant diffidentes. Cùm verò animadverterem absurdè admodùm me agere, ac procul Delphis abessem, mitto de liberis interrogatum. Ille mihi primùm nè respondit quidem: ubi verò missis multis donariis aureis, argenteis etiam multis, permultísque cæsis hostiis, tandem eum aliquando placavi, utì *quidem* ipse arbitrabar,

a Ἐν Δελφοῖς] *Delphi*, oppidum nobilissimum Phocidis, templo (quod Agamedes et Trophonius exædificavisse traduntur Ciceroni *Tusc. Disp.* lib. i, c. 47.) et oraculis celeberrimum. De situ urbis et primâ templi structurâ vide *Pausan.* in Phocicis p. 618, 619. Phœbum à Constantino tandem M. ex adyto suo extractum fuisse, tripode Constantinopolin lato, tradit *Socrates* Histor. Eccles. lib. i, c. 16.

b Προσηνέχθην τῷ, &c.] Elegans loquendi genus est προσφέρεσθαί τινι, pro *versari cum aliquo* et *se* ποιεῖν τινα *ei præbere*. Vide Heb. xii, 7, ubi phraseos hujusce vis plerosque latuit interpretes.

c Ἀπεπειράμην αὐτοῦ, &c.] Lege *Herodot.* lib. i, 47 et 48.

d Ἐπεὶ μέντοι ἔγνων] Ità rescripsimus ex consentientibus Stephani et Leunclavii conjecturis. Priùs legebatur ἔγνω.

e Πολλὰ μὲν, &c.] Vide sis *Herodot.* lib. i, p. 50, 51, et de Crœsi filiis p. 43, 85, necnon *A. Gell.* lib. v, c. 9.

τότε δή μοι ἀποκρίνεται ἐρωτῶντι, τί ἂν μοι ποιήσαντι παῖδες γένοιντο· ὁ δὲ εἶπεν ὅτι ἔσοιντο. Καὶ ἐγένοντο μὲν (ὐδὲ γὰρ ὐδὲ τῦτο ἐψεύσατο), γενόμενοι δὲ ὐδὲν ὤνησαν. Ὁ μὲν γὰρ, κωφὸς ὢν διετέλει· ὁ δὲ, ἄριστος γενόμενος, ἐν ἀκμῇ τῦ βίυ ἀπώλετο. Πιεζόμενος δὲ ταῖς περὶ τὺς παῖδας, συμφοραῖς, πάλιν πέμπω, καὶ ἐπερωτῶ τὸν θεὸν τί ἂν ποιῶν τὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέστατα διατελέσαιμι· ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο, [a] ΣΑΥΤΟΝ ΓΙΝΩΣΚΩΝ, ΕΥΔΑΙΜΩΝ, ΚΡΟΙΣΕ, ΠΕΡΑΣΕΙΣ. [b] Ἐγὼ δὲ ἀκύσας τὴν μαντείαν, ἥσθην· ἐνόμιζον γὰρ τό γε ῥᾷστόν μοι αὐτὸν προστάξαντα, τὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. Ἄλλυς μὲν γὰρ γινώσκειν τὺς μὲν οἷόν τ᾽ εἶναι, τὺς δ᾽ ὔ· ἑαυτὸν δὲ ὅστις ἐστὶ, πάντα τινὰ ἐνόμιζον ἄνθρωπον εἰδέναι. Καὶ τὸν μετὰ ταῦτα δὴ χρόνον, ἕως μὲν εἶχον ἡσυχίαν, ὐδὲν ἐνεκάλυν μετὰ τὸν τῦ παιδὸς θάνατον ταῖς τύχαις. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεπείσθην ὑπὸ τῦ Ἀσσυρίυ ἐφ᾽ ὑμᾶς στρατεύεσθαι, εἰς πάντα κίνδυνον ἦλθον· [c] ἐσώθην μέντοι ὐδὲν κακὸν λαβών. Οὐκ αἰτιῶμαι δὲ ὐδὲ τάδε τὸν θεόν. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνων ἐμαυτὸν μὴ ἱκανὸν ὑμῖν μάχεσθαι, ἀσφαλῶς σὺν τῷ θεῷ ἀπῆλθον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν ἐμοί.

tunc mihi quærenti quid faciendum esset, ut liberi mihi nascerentur: respondit ille, habiturum me liberos. Ac nati quidem mihi sunt (quippe nec in hoc mentitus est), sed nati nulli usui fuére. Nam alter *eorum* mutus mansit; alter, qui præstantissimus extitit, in ipso ætatis flore periit. Cùm his liberorum calamitatibus premerer, iterum mitto, deúmque interrogo, quid à me fieri oporteret, ut id quod esset vitæ reliquum exigere felicissimè possem: respondit ille mihi, SI TE NOSCAS, CROESE, VITAM FELICITER TRANSIBIS. Hoc audito oraculo, gavisus sum: arbitrabar enim eum felicitatem mihi tribuere, rem facillimam imperando. Nam alios partim cognosci posse, partim non: quis verò sit ipsemet, quemlibet hominem scire putabam. Omníque adeò deinceps tempore, quamdiu quietem colui, nihil erat post mortem filii, quamobrem casus fortuitos culparem. Verùm posteaquam ab Assyrio sum persuasus, ut expeditionem adversùs vos susciperem, omnis generis adii pericula; nec ullo tamen accepto malo servatus sum. Ac nè de his quidem deum incuso. Nam ubi me ad pugnandum adversùs vos idoneum non esse animadverti, tutò, dei ope, tum ipse tum mei *mecum*

a ΣΑΥΤΟΝ, &c.] Vim præcepti istius, γνῶθι σεαυτὸν, in hunc modum interpretatur Cicero *Tusc. Disp.* lib. i, c. 22. *Nosce animum tuum*, h. e. explora et considera tuam imbecillitatem. Vide porrò, si tanti sit, quæ de eodem præcepto congessit *Stobæus* serm. 21.

b Ἐγὼ δὲ ἀκύσας, &c.] Legitur etiam ἐγὼ δὲ ἀκούσας, vel ἐγὼ δὲ ἤκουσα. Sed Stephanum omninò sequendum duxi; qui pro lectionibus istis, ex vet. exempl. auctoritate substituit, ἐγὼ δὲ ἀκύσας. Eandem lectionem ex vetustis suis exemplaribus adfert *Gabrielius*.

c Ἐσώθην μέντοι, &c.] Lege, si placet, *Diodor. Sic.* lib. xiii, p. 151.

Νῦν δ' αὖ πάλιν ὑπό τε πλέτε τοῦ παρόντος διαθρυπτόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν δεομένων με προςάτην γενέσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν δώρων ὧν ἐδίδοσάν μοι, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, οἵ με κολακεύοντες ἔλεγον ὡς εἰ ἐγὼ ἐθέλοιμι ἄρχειν, πάντες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ μέγιςος ἂν εἴην ἀνθρώπων· ὑπὸ τοιέτων δὴ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἵλοντό με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προςάτην τοῦ πολέμου, ὑπεδεξάμην τὴν ςρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιςος γενέσθαι· ἀγνοῶν ἄρα ἐμαυτὸν, ὅτι σοι ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ᾤμην εἶναι, πρῶτον μὲν ἐκ θεῶν γεγονότι, ἔπειτα δὲ διὰ βασιλέων πεφυκότι, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετὴν ἀσκοῦντι· τῶν δ' ἐμῶν προγόνων ἀκέω τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα ἅμα τε βασιλέα καὶ ἐλεύθερον γενέσθαι. Ταῦτ' οὖν ἀγνοήσας, δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. Ἀλλὰ νῦν δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἐμαυτόν· σὺ δ' ἔτι δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Ἀπόλλω, ὡς εὐδαίμων ἔσομαι γινώσκων ἐμαυτόν; Σὲ δ' ἐρωτῶ διὰ τοῦτο, ὅτι ἄριςἄν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τοῦτο ἐν τῷ παρόντι· καὶ γὰρ δύνασαι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Βελήν μοι δὸς περὶ τούτου, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γάρ σου ἐννοῶν τὴν πρόσθεν εὐδαιμονίαν,

evasimus. Sed rursùm nunc deliciis opulentiæ præsentis diffluens, et ob eorum preces qui me rogabant ut eis præessem, et ob illa munera quæ mihi donabant, et illorum hominum operâ, qui mihi adsentando futurum dicebant ut omnes mihi parerent, et *omnium ego* mortalium maximus evaderem, modò cum imperio esse vellem; ejusmodi *inquam* verbis inflatus, ubi reges omnes undique belli me præsidem legerunt, suscepi munus imperatorium, quasi essem is, qui maximus evadere possem; meipsum certè ignorans, qui bello adversùs te gerendo parem me tibi arbitrarer, primùm ex diis genito, deindè regibus orto, atque etiam à puero ad virtutem exercitato: at ex majoribus meis eum, qui primus regno potitus est, audio simul et regnum et libertatem esse consequutum. Hæc ego cùm ignoraverim, meritò, inquit, pœnam subeo. Nunc autem, Cyre, inquit, meipsum nosco: an tu verò adhuc veracem Apollinem existimas, qui beatum me fore dixit, si meipsum nôssem? Te autem propterea interrogo, quòd optimè conjecturam mihi de hoc facturus in præsentiâ videris; potes enim id facere. Et Cyrus, Da verò mihi, inquit, de hoc consilium, Crœse: nam ego mecum in animo considerans felicitatem tuam pristinam,

a Τῶν δὲ ἐμῶν, &c.] An M. 3286. J. P. 3996, ante ær. Christ. 718, ab Heraclidis Lydorum regnum ad Crœsi genus, qui vocabantur Mermnadæ, translatum est. Gygem (cujus adnepos erat Crœsus), Candaulis Heraclidarum novissimi satellitem, vitam simul et regnum huic eripuisse tradit *Herodotus*, lib. i, c. 7, et seq. Et regiarum pecudum pastorem fuisse Gygem in lib. ii, de *Republ.* haud longè ab initio adfirmat *Plato*.

οἰκτείρω τέ σε, καὶ ἀποδίδωμι ἤδη γυναῖκά τε ἔχειν, ἥν εἶχες, καὶ τὰς θυγατέρας (ἀκούω γάρ σοι εἶναι) καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς θεράποντας, [a] καὶ τράπεζαν σὺν οἵᾳ περ ἐζῆτε· μάχας δέ σοι καὶ πολέμους ἀφαιρῶ. Μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ ἐμοὶ ἔτι βουλεύου ἀποκρίνασθαι περὶ τῆς ἐμῆς εὐδαιμονίας· ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέγω, ἢν ταῦτά μοι ποιήσῃς ἃ σὺ λέγεις, ὅτι ἣν ἄλλοι τὲ μακαριωτάτην ἐνόμιζον εἶναι βιοτὴν, καὶ ἐγὼ συνεγίγνωσκον αὐτοῖς, ταύτην καὶ ἐγὼ νῦν ἔχων διάξω. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, [b] Τίς δὴ ὁ ἔχων ταύτην τὴν μακαρίαν βιοτήν; Ἡ ἐμὴ γυνὴ, εἶπεν, ὦ Κῦρε· ἐκείνη μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον μετεῖχε· φροντίδων δὲ ὅπως ταῦτα ἔσται, καὶ πολέμου καὶ μάχης οὐ μετῆν αὐτῇ. Οὕτω δὴ καὶ σὺ δοκεῖς ἐμὲ κατασκευάζειν, ὥσπερ ἐγὼ ἣν ἐφίλουν μάλιστ᾽ ἀνθρώπων· ὥστε τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλα μοι δοκῶ χαριστήρια ὀφειλήσειν. Ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐθαύμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν· [c] ἤγετο δὲ τολοιπὸν ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο· εἴτ᾽ ἄρα καὶ χρήσιμόν τι νομί-

misericordiâ moveor erga te, conjugémque tibi jam habere permitto, quam habuisti; et filias (audio enim esse tibi *quasdam*), et amicos, et famulos, et mensam, quali *hactenus* estis usi: pugnas autem et bella tibi adimo. Ergo, ait Crœsus, nihil tu profectò amplius deliberes, quid mihi de meâ felicitate respondeas: etenim ipse jam tibi dico, si hæc, quæ *nunc* ais, feceris, fore ut quam alii vitam beatissimam ducere solent, etiam me adsentiente, hanc modò consequutus agam. Et Cyrus, Quis, ait, beatæ istius vitæ compos est? Uxor mea, inquit, Cyre: nam illi mecum pars æqua bonorum, et mollitiarum, et gaudiorum fuit; curarum verò quo pacto hæc contingerent, et belli et pugnæ nihil mecum ei commune fuit. Ac tu quoque me talem efficere velle videris, qualem ego illam quam *omnium* hominum maximè diligebam; adeò ut Apollini *etiam* alia munera, quibus me gratum ei præbeam, mox debere mihi videar. His Crœsi verbis auditis, Cyrus *in eo* tranquillitatem animi est admiratus; deinceps *ille*, quocunque Cyrus proficisceretur, *unà* ducebatur; sive adeò propterea quòd eum ad aliquam rem utilem esse puta-

a Καὶ τράπεζαν] Hoc vocabulo victus significatur etiam Act. vi, 2.

b Τίς δὴ ὁ, &c.] Ità libri, quos vidi, omnes. *Gabrielius* in suis invenit exemplaribus, Τίς δ᾽ ἦν ἔχων—et mox, Ἐκείνη γὰρ τῶν μὲν ἀγαθῶν, &c. quas lectiones probat Stephanus.

c Ἤγετο δὲ, &c.] Sapientis hoc imperatoris consilium memoratur etiam in *Valesii* excerptis ex *Diodor*. p. 241, et ex *Nic. Damasc*. p. 454 et 462.

ζων αὐτὸν εἶναι, εἴτε καὶ ἀσφαλέςερον ὅτως ἡγέμενος. Καὶ τότε μὲν ὅτως ἐκοιμήθησαν·

Τῇ δ' ὑςεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τὰς φίλας καὶ τὰς ἡγεμόνας τᾶ ςρατεύματος, τὰς μὲν αὐτῶν ἔταξε τὰς θησαυρὰς παραλαμβάνειν, τὰς δ' ἐκέλευσεν, ὁπόσα παραδοίη Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν ὁποῖα ἂν [a] οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, [b] ἔπειτα τὰ ἄλλα χρήματα παραδεχομένας, ἐν ζυγάςροις ςήσαντας ἐφ' ἁμαξῶν ἐπισκευάσαι, καὶ διαλαχόντας τὰς ἁμάξας κομίζειν ὅποιπερ ἂν αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα ὅποι καιρὸς εἴη, διαλαμβάνοιεν ἕκαςοι τὰ ἄξια. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίων·

Ὁ δὲ Κῦρος καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρετῶν, Εἴπατέ μοι, ἔφη, ἑώρακέ τις ὑμῶν Ἀβραδάτην; θαυμάζω γάρ, ἔφη, ὅτι πρόσθεν θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς, νῦν ἀδαμᾶ φαίνεται. Τῶν ἂν ὑπηρετῶν τις [c] ἀπεκρίνατο ὅτι, ὦ δέσποτα, ἀ ζῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐμβαλῶν τὸ ἅρμα εἰς τὰς Αἰγυπτίας· οἱ δ' ἄλλοι, πλὴν τῶν ἑταίρων αὐτᾶ, ἐξέκλιναν, ὡς φασὶν, ἐπεὶ τὸ ςίφος εἶδον τὸ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ νῦν γε, ἔφη, λέγεται αὐτᾶ ἡ γυνὴ, ἀνελομένη τὸν νεκρὸν, καὶ ἐνθεμένη εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, ἐν ᾗ περ αὐτὴ ᾠχεῖτο, προσκεκομικέναι αὐτὸν ἐνθάδε πη πρὸς

ret, seu quòd ità tutiùs arbitraretur. Ac tum quidem hoc modo quieti se dederunt:

Postridiè Cyrus amicis et ducibus copiarum convocatis, eorum alios quidem constituit qui thesauros acciperent, aliis præcepit, ut de iis pecuniis, quascunque Crœsus traderet, primùm diis seligerent, quas magi *seligendas* præscriberent; deindè reliquas pecunias acceptas in arcis locarent ac plaustris imponerent, *iisdémque* plaustris sorte distributis *secum eas* portarent, quocunque proficiscerentur ipsi; ut opportuno tempore, *sua* singuli pro meritis acciperent. Et hi quidem ista exsequebantur:

Cyrus autem quibusdam ex ministris qui aderant arcessitis, Dicite mihi, ait, an aliquis vestrûm Abradatam vidit? miror enim, quod antehac frequenter nos accedere solitus, modò nusquam adpareat. *Ei* quidam ex ministris respondit, *Is*, domine, non vivit, sed in pugnâ mortuus est, cùm in Ægyptios currum suum immisisset; cæteri, sodalibus ejus exceptis, declinârunt, uti *quidem* perhibetur, posteaquam Ægyptiorum agmen conspexissent. Et uxor ipsius, inquit, jam mortuum sustulisse dicitur, atque impositum in *harmamaxam*, quâ ipsa vehi solita est, adtulisse huc aliquò

a Οἱ μάγοι, &c.] Vide p. 233.
b Ἔπειτα τὰ] Vide p. 225, not. 2. Sic infra paulò—πρῶτον μὲν Ἑςίᾳ ἔθυσε, ἔπειτα Διί, &c.
c Ἀπεκρίνατο ὅτι, &c.] Vide quæ notavimus p. 256.

τὸν Πακτωλὸν ποταμόν. Καὶ τοὺς μὲν εὐνούχους καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ ὀρύττειν φασὶν ἐπὶ λόφου τινὸς θήκην τῷ τελευτήσαντι· τὴν δὲ γυναῖκα λέγουσιν ὡς κάθηται χαμαὶ, κεκοσμηκυῖα οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔχουσα ἐπὶ τοῖς γόνασι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος [a] ἐπαίσατο ἄρα τὸν μηρὸν, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, λαβὼν χιλίους ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος. Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν ὅ,τι δύναιντο λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ ἀγαθῷ τετελευτηκότι, μεταδιώκειν· καὶ ὅστις εἶχε τὰς ἑπομένας ἀγέλας καὶ βοῦς καὶ ἵππους, εἶπε τούτῳ καὶ ἄλλα πρόβατα πολλὰ ἐλαύνειν, ὅποι ἂν αὐτὸν πυνθάνηται ὄντα, ὡς ἐπισφαγείη τῷ Ἀβραδάτῃ.

Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὴν γυναῖκα [b] χαμαὶ καθημένην καὶ τὸν νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ εἶπε, Φεῦ ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχὴ, οἴχῃ δὴ ἀπολιπὼν ἡμᾶς· καὶ ἅμα ἐδεξιοῦτο αὐτὸν, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ νεκροῦ ἐπηκολούθησεν· ἀποκέκοπτο γὰρ κοπίδι [c] ὑπὸ τῶν

ad Pactolum fluvium. Aiunt et eunuchos et famulos ipsius quodam in tumulo conditorium mortuo fodere; et uxorem humi sedere, quæ maritum rebus iis ornârit, quascunque habuerit, ejusque caput *impositum* genibus teneat. Hæc ubi Cyrus audivit, femur sanè *suum* percussit, statímque in equum ubi insiliisset, sumptis *secum* equitibus mille, ad *tristem illum* casum advehitur. Gadatæ verò Gobryæque mandat, ut *secum* sumerent quidquid ornamenti mortuo viro amico et forti conveniret, statímque subsequerentur: et si quis greges et boves et equos secum duceret, mandabat ut alias etiam pecudes eò multas ageret, ubicunque se resciret esse, quo mactari apud Abradatam possent.

Ut humi sedentem mulierem vidit et jacentem mortuum, lacrimas ob casum *tristem* profudit, at dixit, Heu fortem ac fidem animam, abiisti ergo nobis relictis: simul dextram mortui prehendit, atque ea subsequuta est; quippe quæ ab Ægyptiis copide fuisset am-

a Ἐπαίσατο ἄρα τὸν, &c.] Dolentis signum: vide Jer. xxxi, 19. Ezek. xxi, 12. *Homerus*, Il. μ'. v. 162.

Δή ῥα τότ᾽ ᾤμωξέν τε καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Ἄσιος Ὑρτακίδης—

Idem. *Odyss.* ν'. v. 198.

Ὤιμωξέν τ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρηνέσσ᾽· ὀλοφυρόμενος—

b Χαμαὶ καθημένην] Vide supra p. 243, not. 1.

c Ὑπὸ τῶν, &c.] Leunclavius libri Budensis scripturam hanc sequutus est, ἀποκέκοπτο γὰρ κοπίδι ὑπό τῳ Αἰγυπτίων. Tamen et Stephanus unà viderunt genitivum, non dativum, hîc locum habere. Itaque Leunclavius quidem potiùs ὑπό τω, quàm illud ὑπό τῳ scribendum censet: Stephanus, vel retinendam vulgatam scripturam, vel reponendum—ὑπό τω τῶν, &c. i. e. ὑπό τινος τῶν, &c. quòd articulum τῶν haud facilè prætermissum fuisse judicet. Sed, παρά γ᾽ ἐμοὶ κριτῇ, receptam illi lectionem frustrà solicitàrunt: cùm satis commodè ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων manus abscissa dicatur, quæ ὑπό τινος τῶν Αἰγυπτίων erat abscissa. Simili planè modo suprà loquitur Gobryas lib. iv, p. 236, de *Neriglissoro* Assyriorum rege: ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ᾽ ὑμῶν.

Αἰγυπτίων. Ὁ δὲ, ἰδὼν, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἤλγησε· καὶ [a] ἡ γυνὴ δὲ ἀνωδύρατο, καὶ δεξαμένη δὴ παρὰ τοῦ Κύρου ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα, καὶ πάλιν ὡς οἷόν τ' ἦν προσήρμοσε· καὶ εἶπε, Καὶ τἄλλα τοι, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχει. Ἀλλὰ τί δεῖ σε ὁρᾷν; Καὶ ταῦτ', ἔφη, οἶδ' ὅτι δι' ἐμὲ οὐχ ἥκιστα ἔπαθεν, ἴσως δὲ καὶ διὰ σὲ, ὦ Κῦρε, οὐδὲν ἧττον. Ἐγώ τε γὰρ ἡ μωρὰ πολλὰ διεκελευόμην αὐτῷ οὕτω ποιεῖν, ὅπως σοι φίλος ἄξιος λόγου φανείη· αὐτός τε οἶδ' ὅτι οὗτος οὐ τοῦτο ἐνενόει [b] ὅ,τι πείσοιτο, ἀλλὰ τί ἂν σοι ποιήσας χαρίσαιτο. Καὶ γὰρ οὖν, ἔφη, αὐτὸς μὲν ἀμέμπτως τετελεύτηκεν, ἐγὼ δ' ἡ παρακελευομένη, ζῶσα παρακάθημαι. Καὶ ὁ Κῦρος χρόνον μέν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν, ἔπειτα δὲ ἐφθέγξατο, Ἀλλ' οὗτος μὲν δὴ, ὦ γύναι, ἔχει τὸ κάλλιστον τέλος· νικῶν γὰρ τετελεύτηκε· σὺ δὲ λαβοῦσα τοῖσδε ἐπικόσμει αὐτὸν τοῖς παρ' ἐμοῦ· (παρῆν δὲ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας, πολὺν καὶ καλὸν κόσμον φέροντες)

putata. Cyrus *id* cùm vidit, multò etiam majori dolore adfectus est: mulier autem ejulare cœpit, acceptámque à Cyro manum osculabatur, et rursùs *loco eam*, utì quidem poterat, accommodavit; dixítque, Etiam cætera, Cyre, sic se habent. Verùm quid attinet *ea* te adspicere? Atque hæc, ait, scio propter me maximè ipsi accidisse, ac fortassis etiam propter te, Cyre, nihilo minùs. Etenim stulta ego multis eum cohortata sum, efficeret, ut amicum in aliquo numero habendum tibi se declararet: et ipse *sat* scio, non quid sibi accideret, cogitabat; sed quibus facinoribus editis tibi gratificaretur. Quamobrem ipse quidem, inquit, extremum vitæ diem ità morte confecit, ut de eo nemo conqueri possit, ego verò hortatrix ei viva hîc adsideo. Cyrus aliquamdiu cum silentio lachrymas fudit, deindè dixit, Hic verò, mulier, finem præclarissimum sortitus est; nam victor diem obiit supremum: tu verò hæc à me accipito, quibus eum ornes: (nam Gobryas Gadatásque *jam* aderant, copiosum et elegantem ferentes ornatum)

a Καὶ ἡ γυνὴ δὴ ἀνωδύρατο, &c.] Haud ità dissimilem *Corneliæ* dolentis imaginem repræsentat *Lucanus*, l. ix, v. 109, et seq.

Sic ubi fata, caput ferali obducit amictu,
Decrevítque pati tenebras—
—sævúmque arctè complexa dolorem,
Perfruitur lachrymis, et amat pro conjuge luctum.

Panthéam autem argumentum Epici carminis fecerat *Soterichus* poëta ἐπόποιος ut narrat *Suidas* ad v. Σωτήριχος.

b Ὅ,τι πείσοιτο] Exstat hæc lectio, Leunclavio teste, in libro Budensi; cujus etiam in MSto Bodl. haud obscura remanent vestigia; exhibet enim πίσοιτο, haud pœnitendam sanè scripturam; nam legitur et πείσομαι et πήσομαι in futuro verbi πάσχω. Quæ verò Stephanus de hoc πείσοιτο tanquam à πείθεσθαι formato congessit, ἀπροσδιόνυσα omninò sunt. In libris vulgatis pessimè scribitur ὅ,τι ποιήσοιτο. Nostram lectionem ipsa loci sententia flagitat, orationísque tuetur series; nam sic illa modò, οἶδ' ὅτι δι' ἐμὲ οὐχ ἥκιστα ἔπαθεν, &c. eam etiam ex suis exemplaribus adfert *Gabrielius*, et recipiendam monet *Muretus*. Sed, exemplum ejusdem prorsùs orationis seriei et locutionis, dubitationem quod omnem tollat, ex ipso adferam Xenophonte:—ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ, &c. Exped. lib. iii, p. 177, *edit. Steph.*

ἔπειτα δ', ἔφη, ἴσθι ὅτι ἐδὲ τὰ ἄλλα ἄτιμος ἔςαι, ἀλλὰ καὶ τὸ μνῆμα πολλοὶ χώσεσιν [a] ἀξίως ὑμῶν, καὶ ἐπισφαγήσεται αὐτῷ ὅσα εἰκὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ. Καὶ σὺ δὲ, ἔφη, ἐκ ἔρημος ἔσῃ, ἀλλ' ἐγώ σε καὶ σωφροσύνης ἕνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ τἄλλα τιμήσω, καὶ συςήσω ὅςις ἀποκομιεῖ σε, ὅποι ἂν αὐτὴ ἐθέλῃς· μόνον, ἔφη, δήλωσον πρὸς ὅντινα χρῄζεις κομισθῆναι. Καὶ ἡ Πάνθεια εἶπεν, Ἀλλὰ θάῤῥει, ἔφη, ὦ Κῦρε· ἐ μή σε κρύψω, πρὸς ὅντινα βέλομαι ἀφικέσθαι.

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει, κατοικτείρων τήν τε [b] γυναῖκα, οἵε ἀνδρὸς ςεροῖτο, καὶ τὸν ἄνδρα, οἵαν γυναῖκα καταλιπὼν ἐκέτ' ὄψοιτο. Ἡ δὲ γυνὴ τὲς μὲν εὐνέχες ἐκέλευσεν ἀποςῆναι· (ἕως ἄν, ἔφη, τόνδε ἐγὼ ὀδύρωμαι ὡς βέλομαι) τῇ δὲ τροφῷ εἶπε παραμένειν, καὶ ἐπέταξεν αὐτῇ, ἐπειδὰν ἀποθάνῃ, περικαλύψαι αὐτήν τε ϗ τὸν ἄνδρα ἐν ἑνὶ ἱματίῳ. Ἡ δὲ τροφὸς πολλὰ ἱκετεύεσα μὴ ποιεῖν τἕτο, ἐπεὶ ἐδὲν ἤνυε, καὶ χαλεπαίνεσαν ἑώρα, ἐκάθητο κλαίουσα. Ἡ δὲ, ἀκινάκην πάλαι [c] παρεσκευασμένη,

deindè scito, inquit, nè quidem alios honores ei defuturos, sed et monumentum *illi* complures ex dignitate vestrâ aggesto tumulo conficient; et mactabuntur ei quæcunque viro forti æquum èst *mactari*. Tu quoque deserta, inquit, non eris, sed ego te propter pudicitiam virtutésque *tuas* cæteras cùm aliis rebus colam, tum *alicui* commendabo, qui te quocunque voles deportabit: tantùm, ait, indicato ad quem deportari te cupias. Et Panthéa, Securo sis animo, inquit, Cyre; nequaquam te celabo, ad quem pervenire velim.

Cyrus hæc loquutus discessit, tum mulieris misertus, quæ virum talem amisisset, tum viri, qui relictam uxorem talem non ampliùs adspiceret. Mulier autem eunuchos secedere jussit; (donec istum ego, inquit, ex animi sententiâ lamentando deflevero) nutrici dixit ut *secum* maneret, eidémque præcepit, ut se, mortem ubi occubuisset, et virum unâ veste velatos obtegeret. Nutrix multis eam precata suppliciter, nè id faceret, cùm nihil proficeret, ipsámque videret indignari, sedit lachrymans. Tum *mulier*, quæ acinacem dudum *ad hoc* paratum haberet,

a Ἀξίως ὑμῶν] Vulgò, ἡμῶν, *ex dignitate nostrâ*. Sed Leunclavio Stephanóque libens accedo, qui potiùs legendum putant ἀξίως ὑμῶν, *ex dignitate vestrâ*; scil. Abradatæ et Panthéæ. Hæc autem invicem permutari solere pronomina, neminem exemplaribus Græcis versandis adsuetum latet.

b Γυναῖκα, οἵε ἀνδρος, &c.] Gemina huic exstat locutio apud *Platonem*, sub fin. *Phæd.* de morte Socratis loquentem: ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαιον ἐμαυτόν· ἐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἵε ἀνδρὸς ἑταίρε ἐςερημένος εἴην· ubi λογιζόμενος, vel quid simile, ex mente Budæi, subaudiendum.

c Παρεσκευασμένη] Stephanus legit, παρασκευασαμένη, alterâ illâ voce in marginem rejectâ. Nos MStum Bodl. editiones *Ald. Leuncl. Eton.* aliásque sequuti sumus.

σφάττει ἑαυτὴν, καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ στέρνα τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπέθνησκεν. Ἡ δὲ τροφὸς ἀνωλοφύρατό τε καὶ περιεκάλυπτεν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνθεια ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ᾔσθετο τὸ ἔργον τῆς γυναικὸς, ἐκπλαγεὶς, ἵεται εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι. [a] Οἱ δὲ εὐνοῦχοι, ἰδόντες τὸ γεγενημένον, τρεῖς ὄντες, σπασάμενοι κἀκεῖνοι τοὺς ἀκινάκας, ἀποσφάττονται, οὗπερ ἔταξεν αὐτοὺς ἑστηκότες. [b] Καὶ νῦν τὸ μνῆμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι λέγεται· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἄνω στήλῃ, τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐπιγεγράφθαι φασὶ τὰ ὀνόματα, Σύρια γράμματα· κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λέγουσι στήλας, καὶ ἐπιγεγράφθαι, [c] ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ.

seipsam jugulat, et capite in mariti pectus imposito moritur. Nutrix cum ejulatu ambos obtegit, quemadmodùm Panthéa jusserat. Cyrus autem ubi mulieris facinus rescivit, exterritus, accessit, si quid auxilii ferre posset. Eunuchi, qui tres erant, cùm quid factum esset viderent, et ipsi strictis acinacibus, quo eos loco stare jusserat, stantes se jugulârunt. Et nunc *quoque* monumentum *istorum* usque ad eunuchos aggesto tumulo porrigi dicitur: ac superiore quidem in columnâ hujus viri et mulieris hujus nomina feruntur inscripta literis Syriacis; inferiùs autem columnas esse tres aiunt, et eis inscriptum, SCEPTUCHORUM.

a Οἱ δὲ εὐνοῦχοι] Notum est, apud Orientis reges frequentes fuisse Eunuchos, quos primùm Gynæceis præfecerunt, deindè etiam omnis generis honoribus onârunt. Hinc factum, ut nomen illud tralatitio significatu, *aulicum et præfectum regium*, quanquam minimè exsectum, significaret. Quò spectat, quòd Act. viii, 27, εὐνοῦχος à Syro *mhymnos* dicatur, *i. e.* πιστὸς, ab officio nempe (ut benè ad eum locum Cl. *de Dieu*), non verò à corporis vitio. Potiphar certè, qui eâdem voce, Gen. xxxvii, 36, et xxxix, 1, à Syro interp. designatur, vir fuit; quippe qui uxorem habuerit.

b Καὶ νῦν τὸ, &c.] Vitiosa esse hæc, Καὶ νῦν τὸ μνῆμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν, &c. atque adeò post μέχρι: temerè illa τοῦ νῦν, repetita de superioribus, irrepsisse putat Leunclavius. Eidem, μέχρι τῶν εὐνούχων, nihil aliud est, quàm si dicas *usque ad locum, quo eunuchi se jugulârant*. Camerarius eandem, teste Stephano, lectionem quam Leunclavius recipiendam censuit, ex suo exemplari adfert; et in annotationibus ità locum vertit, *Atque nunc monumenti tumulus extare dicitur, ad eunuchos*, seu *eunuchorum monumenta, pertinens*: at in ipsâ libri interpretatione, lectionem quam habemus sic reddit, *Et nunc monumenti eunuchorum tumulus ad hodiernum usque diem extare dicitur*. Gabrielius quoque eodem ferè modo vulgatam, quam sequutus est, lectionem reddit. Stephanus ait sibi displicere μέχρι τοῦ νῦν, cùm præcedat νῦν· sed nec mutationem illam, μέχρι τῶν εὐνούχων, probat. Priùs illud νῦν, ut mihi quidem videtur, rectiùs forsan mutatum fuerit, quàm posterius unà cum articulo τοῦ sublatum. An igitur legendum, Καὶ μὴν τὸ μνῆμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν, &c.

c ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ] Ità MS. Bodl. et editiones *Ald. Leuncl. Eton.* aliæque. Stephanus perperam exhibet εὐνούχων, quòd haud dubiè σχόλιον est; quo significatur, sceptrigeros Xenophonti esse eunuchos. Vide quæ modò dicta sunt not. 1. Leunclavius se coram vidisse ait, Constantinopoli ad portam Osmaneam eunuchos in illius sultani seraio, verè *sceptuchos* sive *sceptrigeros* esse, more de Persis hoc antiquissimo à Turcis usurpato. Gestant enim sceptra, quæ dignitatis et officiorum insignia sunt, ut apud Romanos, fasces, apud Græcos imperatores Christianos recentiores, baculi, qui linguâ Græcorum σκῆπτρον adpellationem habent. Hæc autem in Pandecte rerum Turcicarum Leuncla viano pluribus declarata videre licet, cap. 173 et 199.

Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐπλησίασε τῷ πάθει, ἀγασθείς τε τὴν γυναῖκα καὶ κατολοφυράμενος ἀπῄει· καὶ τούτων μὲν ᾗ εἰκὸς ἐπεμελήθη, ὡς τύχοιεν πάντων τῶν καλῶν, καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμέγεθες ἐχώσθη, ὡς φασίν.

Ἐκ δὲ τούτου στασιάζοντες [a] οἱ Κᾶρες καὶ πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἅτε τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ἐν ἐχυροῖς χωρίοις, ἑκάτεροι ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ Κῦρος αὐτὸς μένων ἐν Σάρδεσι μηχανὰς ἐποιεῖτο καὶ κριοὺς, ὡς τῶν μὴ πειθομένων [b] ἐρείψων τὰ τείχη· [c] Ἀδούσιον δὲ ἄνδρα Πέρσην, καὶ τἄλλα οὐκ ἄφρονα οὐδ' ἀπόλεμον, καὶ πάνυ δὴ εὔχαριν, πέμπει ἐπὶ τὴν Καρίαν, στράτευμα δούς· καὶ Κίλικες δὲ καὶ Κύπριοι πάνυ προθύμως αὐτῷ συνεστράτευσαν. Ὧν ἕνεκα οὐδ' ἔπεμπε πώποτε Πέρσην σατράπην οὔτε Κιλίκων οὔτε Κυπρίων, ἀλλ' ἤρκουν αὐτῷ ἀεὶ οἱ ἐπιχώριοι βασιλεύοντες· [d] δασμὸν μέντοι ἐλάμβανε, καὶ στρατείας, ὁπότε δέοιτο, ἐπήγγελλεν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἀδούσιος ἄγων τὸ στράτευμα

Cyrus ubi propiùs ad *illum tristem* casum accessisset, et admiratus *istam mulierem* et lamentis prosequutus, discessit: fuítque, ceu par erat, ei curæ, præclara ut illis omnia contingerent; ingénsque *adeò* monumentum, ut perhibent, aggesto tumulo factum fuit.

Secundùm hæc cùm factionibus Cares armisque *adeò* inter se contenderent, utpote qui domicilia munitis in locis haberent, utrique Cyrum implorabant. Cyrus autem ipse Sardibus manens machinas fabricabatur et arietes, ut eorum, qui parere nollent, mœnia solo æquaret: Adusium verò Persam, hominem cæteroqui nec imprudentem reíve militaris rudem, ac valdè etiam elegantis ingenii, cum exercitu in Cariam mittit; perlibenter autem tum Cilices tum Cyprii ejus in hâc expeditione signa sequuti sunt. Quæ causa fuit cur nullum satrapam Persicum Cilicibus et Cypriis unquam miserit, contentus semper indigenis *eorum* regibus: tributum tamen *ab istis* exigebat; et militiam, cùm erat opus, eis imperabat. Adusius autem qui ducebat exercitum, posteaquam

a Οἱ Κᾶρες, &c.] De quibus ità *Pomp. Mela*, lib. i, c. 16. *Genus usque eo quondam armorum pugnæque amans, ut aliena etiam bella mercede ageret. Hîc castella aliquot sunt*, &c. Vide Herodot. lib. i, c. 171. Hoc autem bellum civile inter Caras ortum est, ex Usserii mente, anno ante æram Christianam 547.

b Ἐρείψων] Sic rectè MS. Bodl. et editiones principes. In *Florent.* edit. legitur ἐρρείψων, non sine aperto mendo: mendosè itidem *Ald.* repræsentat τρείψων pro ἐρείψων. Sed ob initialium literarum affinitatem facillimus Grammatologo fuit lapsus. Liber Budensis, Leunclavio teste, pro ἐρείψων exhibet κατερείψων.

c Ἀδούσιον] Hoc nomen pro vulgato illo Καδούσιον, adsentientibus Camerario, Stephano et Leunclavio, ambiguitatis vitandæ gratiâ reposuimus. Nam Καδούσιος in hoc etiam ipso opere passim gentis est nomen.

d Δασμὸν μέντοι, &c.] Confer *Herodot.* lib. iii, c. 90 et seq.

ἐπὶ τὴν Καρίαν ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, ἕτοιμοι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη, ἐπὶ κακῷ τῶν ἀντιστασιαζόντων. Ὁ δὲ Ἀδούσιος πρὸς ἀμφοτέρους [a] ταὐτὰ ἐποίει· δικαιότερά τε ἔφη λέγειν τούτους ὁποτέροις διαλέγοιτο, λαθεῖν τε ἔφη δεῖν τοὺς ἐναντίους, φίλους σφᾶς γενομένους, ὡς δὴ οὕτω μᾶλλον ἐπιπεσὼν ἀπαρασκεύοις τοῖς ἐναντίοις. Πιστὰ δ' ἠξίου γενέσθαι, καὶ τοὺς μὲν Κᾶρας ὀμόσαι ἀδόλως τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου καὶ Περσῶν· αὐτὸς δὲ ὀμόσαι θέλειν ἀδόλως ἰέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέροις λάθρα ἑκατέρων νύκτα συνέθετο τὴν αὐτὴν, καὶ ἐν ταύτῃ [b] εἰσήλατο εἰς τὰ τείχη, καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς τὸ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἑκατέρων τοὺς [c] ἐπικαιρίους. Οἱ δὲ, ἰδόντες ἀλλήλους, ἠχθέσθησαν, νομίζοντες ἐξηπατῆσθαι ἀμφότεροι. Ὁ μέντοι Ἀδούσιος ἔλεξε τοιάδε, Ἐγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὤμοσα ἀδόλως

in Cariam pervenit, aderant ab utrâque Carum parte *quidam*, parati eum *suas* intra munitiones, ad contrariæ factionis detrimentum, recipere. Adusius erga utrosque faciebat eadem; cùm diceret illos, quibuscum loquebatur, æquiora proponere, et clam adversarios haberi oportere amicitiam cum ipsis initam, quasi hoc pacto magìs imparatos adversarios adgressurus esset. Præterea fidem *utrinque* dari petebat, et à Caribus quidem jusjurandum dari, se absque dolo *malo*, et Cyri Persarúmque bono, intra munitiones Persas admissuros: ipsum autem jurare velle, se absque dolo *malo*, et quidem admittentium commodo, munitiones ingressurum esse. Hæc ubi confecisset, cum utrisque noctem clam alteris eandem pactus est, atque eâ in castella invectus est, et munitiones amborum recepit. Cùm autem illuxisset, in medio cum exercitu consedit, et *in concionem* ex utrâque parte *ad res componendas* opportunus vocavit. Illi, se mutuò intuiti, graviter rem tulêre, qui partem utramque dolo circumventam existimarent. Adusius verò in hanc sententiam verba fecit, Jurejurando vobis ego, viri, fidem astrinxi, ingressurum vestra me castella sine

a Ταὐτὰ] Ità scripsimus, Stephani et Leunclavii editiones sequuti: in aliis minùs rectè legitur ταῦτα.

b Εἰσήλατο] Verbum hoc, quod in MSto Bodl. et in omnibus ferè editis libris comparet, temerè ex textu sustulit tandem Leunclavius, ejúsque in locum substituit εἰσήλασεν. Mureto εἰσῆλθεν melius visum est. Equidem utrumque σχόλιον pro germanâ lectione amplexum esse arbitror. Προσόμοια etiam sunt ista: εἰσῆλθεν, ἰσῆλθεν—εἰστεπήδηκεν (en vocabulum nostro huic planè cognatum!), &c. *J. Poll.* lib. ix, c. 8. Nec, opinor, frustrà fuerit is, qui in verbo εἰσάλλεσθαι elegantem quandam ὑποτυπώσεως vim quæsiverit; quâ (utì rectè *Stephanus* et *Portus*) insignem rei peractæ celeritatem significare, et sub aspectum penè subjicere voluit auctor. Equitum certè in tali re celer adeò solet ingressus esse, ut *insilire* etiam dici queant.

c Ἐπικαιρίους] Vide suprà p. 248.

εἰσιέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Εἴπερ ἂν ἀπολῶ ὁποτέρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσεληλυθέναι Καρῶν· ἢν δὲ εἰρήνην ὑμῖν ποιήσω καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι ἀμφοτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. [a] Νῦν δὲ χρὴ ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπιμίγνυσθαί τε ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαί τε τὴν γῆν ἀδεῶς, διδόναι τε τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων· ἢν δὲ παρὰ ταῦτα ἀδικεῖν [b] τὶς ἐπιχειρῇ, τούτοις Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. Ἐκ τούτου πύλαι μὲν ἀνεῳγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεσταὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πορευομένων παρ' ἀλλήλους, μεστοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργαζομένων· ἑορτὰς δὲ κοινῇ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσύνης πάντα πλέα ἦν. Ἐν δὲ τούτῳ ἧκον οἱ παρὰ Κύρου, ἐρωτῶντες [c] εἴ τι στρατιᾶς προσδέοιτο ἢ μηχανημάτων· ὁ δὲ Ἀδούσιος ἀπεκρίνατο ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἔχει ἀλλαχόσε χρῆσθαι στρατιᾷ· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀπῆγε τὸ στράτευμα, φρουροὺς ἐν ταῖς ἄκραις καταλιπών. Οἱ δὲ Κᾶρες ἱκέτευον μένειν αὐτόν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἤθελεν, ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κῦρον, δεόμενοι πέμψαι Ἀδούσιον σφίσι σατράπην.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπεστάλκει Ὑστάσπην, στράτευμα ἄγοντα

dolo *malo*, et eorum commodo qui me admitterent. Quamobrem si alterutros vestrûm evertere vellim, *ipse* me damno Carum hæc ingressum esse statuam: sin pacem inter vos consiliavero, et utrisque *confecero*, ut agrum tutò colere possitis, vestrâ cum utilitate vobis adesse me arbitrabor. Oportet igitur ex hoc die vos amicè mutuo misceri commercio, et agros colere sine metu, et inter liberos hinc inde matrimonia contrahi: quòd si contra hæc injuriam facere conatus fuerit aliquis, iis et Cyrus et nos hostes erimus. Ibi tum et portæ castellorum erant apertæ, et itinera plena congredientium inter se, et agri pleni cultoribus: festos dies communiter agebant, et pacis ac lætitiæ cuncta erant plena. Intereà *quidam* à Cyro veniunt, qui *Adusium* interrogarent, ecquo exercitu alio vel machinis egeret: *quibus* Adusius respondit, se præsenti exercitu etiam alibi uti posse; ac simul cum hisce verbis copias abduxit, relictis in arcibus militibus præsidiariis. Cares autem supplices orabant ut maneret; *quod* cùm *facere* nollet, missis ad Cyrum *suis* rogabant, ut Adusium sibi satrapam mitteret.

Cyrus Hystaspam interim ablegârat, qui exercitum in Phrygiam

a Νῦν δὲ χρὴ] Editi libri in marginibus exhibere solent Νῦν οὖν χρή. Sed nihil muto. Nam δὲ pro δὴ nonnunquam ponitur, commodéque adeò reddi potest, *ergo, igitur*. Vide etiam dicta ad p. 156, not. 2.

b Τὶς ἐπιχειρῇ, τούτοις, &c.] A singulari ad pluralem numerum subita Nostro perquàm familiaris est transitio. Conf. 1 Tim. ii, 15, de cujus commatis structurâ vide Cl. Blackwall *Classic. Sacr.* p. 91.

c Εἴ τι στρατιᾶς, &c.] Ità rectè editiones *Leuncl.* et *Eton.* In aliis, atque in MS. etiam Bodl. perperam legitur στρατιάς. Istæ autem voces invicem sæpè permutantur. Vide sis p. 291.

ἐπὶ [a] Φρυγίαν τὴν περὶ Ἑλλήσποντον. Ἐπεὶ δ' ἧκεν ὁ Ἀδούσιος, μετάγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν ᾗπερ ὁ Ὑστάσπης προῴχετο, ὅπως μᾶλλον πείθοιντο τῷ Ὑστάσπῃ, ἀκούσαντες ἄλλο στράτευμα προσιόν. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκοῦντες, πολλὰ δόντες δῶρα, διεπράξαντο, ὥστε εἰς μὲν τὰ τείχη βαρβάρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ [b] ἀποφέρειν, καὶ στρατεύειν ὅπῃ Κῦρος ἐπαγγέλλοι. Ὁ δὲ τῶν Φρυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν ὡς καθέξων τὰ ἐρυμνὰ καὶ οὐ πεισόμενος, καὶ παρήγγελλεν οὕτως· ἐπεὶ δὲ ἀφίσταντο αὐτοῦ οἱ ὕπαρχοι, καὶ ἔρημος ἐγίγνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἦλθεν Ὑστάσπᾳ, ἐπὶ τῇ Κύρου δίκῃ. Καὶ ὁ Ὑστάσπας καταλιπὼν ἐν ταῖς ἄκραις ἰσχυρὰς Περσῶν φρουράς, ἀπῄει ἄγων σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Φρυγῶν πολλοὺς ἱππέας καὶ πελταστάς. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστελλε Ἀδουσίῳ, συμμίξαντα πρὸς [c] Ὑστάσπην, τοὺς μὲν ἑλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα, σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν· τοὺς δ' ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν, τούτων ἀφελομένους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας ἔχοντας πάντας κελεύειν ἕπεσθαι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν.

Hellesponto finitimam duceret. Posteaquam autem Adusius venit, sequi *Cyrus* eum cum exercitu jussit, quà Hystaspes præcesserat, ut Hystaspæ magìs parerent, ubi audiissent alias ètiam copias accedere. Græci quidem certè maris accolæ, multis muneribus datis, id consecuti sunt, ut intra mœnia barbaros admittere necesse non haberent, sed tributum *tamen* penderent, et militatum irent quo Cyrus jussisset. Phrygum verò rex se parabat quasi loca munita tueri nec imperata facere vellet, atque ità *se facturum* denuntiabat: sed postquam constituti sub ipsius imperio præfecti ab eo defecerunt, et solus est relictus, tandem in manus Hystaspæ venit, causâ Cyri judicio permissâ. Hystaspas relictis in arcibus firmis Persarum præsidiis, discessit, secum præter suos Phrygum complures tum equites tum peltastas ducens. Cyrus autem Adusio mandata dederat, ut postquam se cum Hystaspâ conjunxisset, Phrygas eos, qui partes suas amplexi fuissent, armatos adduceret; qui verò bellum gerere studuissent, illis et equos adimerent et arma, omnésque cum fundis sequi juberent. Hæc illi quidem exsequebantur.

a Φρυγίαν τὴν περὶ, &c.] Scil. minorem; quæ regnum *Ascenaz* Jer. li, 27, vocatur, utì quidem censet eruditis. *Bochartus*, Geogr. Sacr. l. iii, c. 9. Phrygiam autem illam in Cyri potestatem ab Hystaspâ et Adusio redactam fuisse tradit *Usserius* anno ante æram Christianam 546.

b Ἀποφέρειν] Legitur etiam ὑποφέρειν. Minùs, opinor, rectè. Nam receptum verbum passim in re simili solet adhiberi: sic suprà lib iv, p. 239, δασμόν τε τῆς χώρας ὅντινα ἔφερον ἐκείνῳ, σοὶ ἀποίσω, et infra paulò: Προσκῦπτε δὲ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς δασμοὺς ἀποφέρειν, &c. *Zonaras* quoque lectionem nostram retinet.

c Ὑστάσπην] Ità in editis libris legi solet: in MSto Bodl. est Ὑστάσπαν. Et rectiùs forsan à terminatione in ας. Cùm autem alibi occurrant Ὑστάσπην, Ὑστάσπας, Ὑστάσπῃ, nihil mutandum; sed inconstantiam veterum exemplarium exprimendam potiùs censuimus.

Κῦρος δὲ ὡρμᾶτο ἐκ Σάρδεων, Φρουρὰν μὲν πεζὴν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἔχων, ἄγων δὲ πολλὰς ἁμάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. Ἧκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος γεγραμμένα ἔχων ἀκριβῶς ὅσα ἐν ἑκάστῃ ἦν τῇ ἁμάξῃ, καὶ διδοὺς τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα, εἶπε, Ταῦτα, ἔφη, ἔχων, ὦ Κῦρε, εἴσῃ τόν τε ὀρθῶς ἀποδιδόντα ἃ ἄγει, καὶ τὸν μή. Καὶ ὁ Κῦρος ἔλεξεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς, ὦ Κροῖσε, προνοῶν· ἔμοιγε μέντοι ἄξουσι τὰ χρήματα οἵπερ καὶ ἔχειν αὐτὰ ἄξιοί εἰσιν· ὥστε ἤν τι καὶ κλέψωσι, τὰ ἑαυτῶν κλέψονται. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδεῖεν τῶν ἐπιτρόπων [a] οἵ τε σῶα αὐτοῖς ἀποδιδοῖεν, οἵ τε μή. Ἦγε δὲ καὶ Λυδῶν οὓς μὲν ἑώρα καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ ἅρμασι, [b] καὶ πάντα πειρωμένους ποιεῖν ὅ,τι ᾤοντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, τούτους μὲν σὺν τοῖς ὅπλοις· οὓς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομένους, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε· [c] σφενδόνας δὲ καὶ τούτους ἠνάγκασεν ἔχοντας ἕπεσθαι. Καὶ

Cyrus autem Sardibus movit, numeroso istic peditum præsidio relicto, Crœsum *secum* retinens, et multa multis variísque opibus onusta plaustra ducens. Accessit autem Crœsus ad Cyrum, ferens accuratè descripta, quæcunque singulis essent in plaustris, eásque scripturas Cyro tradens ait, Has, Cyre, si habeas, scies quinam rectè sit redditurus quæ vehit, et qui non *rectè*. Et Cyrus, Facis tu quidem probè, inquit, Crœse, qui provideas: sed mihi sanè has vehent opes, qui digni sunt ut etiam eas possideant; adeò ut si quid suffurabuntur, sua suffurabuntur. Dum hæc diceret, amicis et præfectis scripturas istas tradidit, ut scirent quinam ex iis, quibus essent eæ res creditæ, salvas *et integras* redderent, qui non *redderent*. Ducebat etiam secum Lydos, quibus esse curæ cerneret elegantiam armorum et equorum et curruum; et quos eniti videret ut omnia facerent quibus ipsi gratificaturos se putabant, hos secum armatos ducebat; quos autem cerneret gravatè sequi, eorum equos Persis, qui primi cum eo militatum profecti fuerant, tradidit, et armâ combussit: hos verò etiam fundis instructos sequi coëgit. Quin

a Οἵ τε σῶα, &c.] Sic restituimus ex admonitu Stephani, Leunclavii et Gabrielii; qui uno ore testantur lectionem, quam recepimus, in vetere quodam libro comparere. Vulgò utrobique legitur εἴτε, &c.

b Καὶ πάντα πειρωμένους, &c.] Hæc lectio Leunclavio non placet: nam illud ὅ,τι, *inquit*, non respondet præcedenti πάντα, nisi certo quodam respectu. Scribendum itaque censet εἴ τι, hoc modo, πάντα πειρωμένους ποιεῖν, εἴ τι ᾤοντο, &c. Sed nil mutandum. Vide dicta p. 182, not. 2.

c Σφενδόνας δὲ καὶ, &c.] Respicit, opinor, quæ modò præcesserant, p. 397, l. 15. Quod cùm interpretes non animadverterunt, vim particularum δὲ καὶ sensúmque adeò loci minùs adsequuti videntur.

πάντας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γενομένων σφενδονᾷν ἠνάγκαζε μελετᾷν, [a] νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον [b] δουλικώτερον εἶναι· σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ δυνάμει μάλα ἐστὶν ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελοῦσι σφενδονῆται παρόντες· αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οὐδ' ἂν οἱ πάντες σφενδονῆται μείνειαν πάνυ ὀλίγους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχοις.

[c] Προϊὼν δὲ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος, κατεστρέψατο μὲν Φρύγας τοὺς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ Καππαδόκας, ὑποχειρίους δὲ ἐποιήσατο Ἀραβίους· ἐξώπλισε δὲ ἀπὸ πάντων τούτων Περσῶν μὲν ἱππέας οὐ μεῖον ἢ τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἵππους τῶν αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις διέδωκε· καὶ πρὸς Βαβυλῶνα ἀφίκετο [d] παμπόλλους μὲν ἱππέας ἄγων, παμπόλλους δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστάς, σφενδονήτας δὲ ἀναριθμήτους. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κῦρος, [e] περιέστησε μὲν πᾶν τὸ στράτευμα

et omnes inermes ex iis qui ejus in potestatem venerant, ad usum fundarum exercere se coëgit, quòd hoc armorum genus maximè servile duceret: est enim ubi funditores, si copiis aliis adsint, mirum quantum utilitatis adferunt; ipsi verò seorsum, nè quidem omnes, *quotquot sint*, funditores, admodùm paucos iis cum armis, quibus cominùs pugnatur, congressos sustinuerint.

Cùm autem viâ Babylonem ducente progrederetur, subegit Phrygas illius majoris Phrygiæ, subegit Cappadocas, Arabas in potestatem redegit: quorum omnium armis Persas equites instruxit, non pauciores quadragies millibus; multos verò captivorum equos in socios etiam universos distribuit: Babylonémque venit permagno cum equitatu, permultis cum sagittariis et jaculatoribus, cum funditoribus autem innumeris. Cúmque *jam* apud Babylonem Cyrus esset, exercitum omnem circum

a Νομίζων τοῦτο τὸ, &c.] In omnibus veterum præliis Funditores militâsse, auctor est *Veget.* lib. i, c. 16. In bello etiam Trojano, *Homerus* Il. ν' v. 600.

Σφενδόνῃ, ἣν ἄρα οἱ θεράπων ἔχε ποιμένι λαῶν.

Servile autem hoc armorum fuisse genus testatur ad istum locum *Eustathius*, his verbis: θεράποντος δὲ ὅπλον αὕτη (σφενδόνη), οὐ μὴν ἥρωος, οὐδὲ γὰρ ἔχειν.

b Δουλικώτερον] MS. Bodl. δουλικώτατον. Atque ità *J. Pollucem* legisse putat Stephanus, cùm Xenophontem usurpâsse δουλικώτατον scripsit l. iii, c. 8. Sed locum hunc respexerit, necne, *Pollux*, incertum est. Imò verò planè non respexisse videtur; cùm (uti rectè observat Cl. *Jungermannus*) ille auctorum ipsa verba solet ferè adferre, nullo casu vel modo mutata. In MSto verò Bodl. est δουλικώτατον, in *Polluce*, δουλικώτατος. Vide porrò quæ notavimus de istorum graduum permutatione, p. 187, 188.

c Προϊὼν δὲ τὴν, &c.] Lege Jer. li, 11, 27, 28, xxv, 14, et lib. ix, 41. Isai. xiii, 1, 2, &c. Hanc expeditionem *Usserius* ponit ad an. M. 3465. J. P. 4175, ante æram Christ. 539.

d Παμπόλλους μὲν ἱππέας, &c.] Conf. Jer. li. 27, l. ix, 14, 29, 42. Isa. xiii, 3, 18. In his aliisque modò citatis capitibus, insignia extant de obsidione excidióque Babylonis loca; quæ ex historiâ Xenophontéâ lucem accipiunt, eique vicissim auctoritatem et fidem adjiciunt.

e Περιέστησε μὲν] In editione *Ald.* legitur περιέστη μὲν, mendosè. Cæteri libri, quos vidi, omnes receptam scripturam præstant.

περὶ τὴν πόλιν, ἔπειτα αὐτὸς περιήλαυνε τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικαιρίοις τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ κατεθεάσατο τὰ τείχη, ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δέ τις αὐτόμολος εἶπεν, ὅτι ἐπιτίθεσθαι μέλλοιεν αὐτῷ, ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα· καταθεωμένοις γάρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἀσθενὴς ἐδόκει εἶναι ἡ φάλαγξ. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἦν οὕτως ἔχειν· e περὶ γὰρ πολὺ τεῖχος κυκλουμένους ἀνάγκη ἦν ἐπ' ὀλίγον τὸ βάθος γενέσθαι τὴν φάλαγγα. Ἀκούσας οὖν ὁ Κῦρος ταῦτα, στὰς κατὰ μέσον τῆς αὑτοῦ στρατιᾶς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, παρήγγειλεν, ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἑκατέρωθεν τοὺς ὁπλίτας ἀναπτύσσοντας τὴν φάλαγγα ἀπιέναι παρὰ τὸ ἑστηκὸς τοῦ στρατεύματος, ἕως γένοιτο ἑκατέρωθεν τὸ ἄκρον καθ' ἑαυτὸν καὶ κατὰ τὸ μέσον. Οὕτως οὖν ποιούντων, οἵ τε μένοντες εὐθὺς θαῤῥαλεώτεροι ἐγίγνοντο, ἐπὶ διπλάσιον τὸ βάθος γιγνόμενοι· οἵ τ' ἀπιόντες, ὡσαύτως θαῤῥαλεώτεροι· εὐθὺς γὰρ οἱ μένοντες αὐτῶν, πρὸς τοῖς πολεμίοις ἐγίγνοντο. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἑκατέρωθεν συνῆψαν τὰ ἄκρα, ἔστησαν ἰσχυρότεροι γεγενημένοι, οἵ τε ἀπεληλυθότες, διὰ τοὺς ἔμπροσθεν, οἵ τ' ἔμπροσθεν,

urbem constituit, deindè cum amicis et iis, qui è sociis ad res agendas opportuni erant, urbem ipse circumvectus est. Postquam muros contemplatus esset, ab urbe copias abducere parabat; cùm transfuga quidam *ex urbe* egressus ait, *Babylonios* ipsum adoriri velle, quando copias abducturus esset: nam de muro phalangem *hanc* despectantibus, inquit, visa est imbecilla esse. Nec *quidem id* ità se habuisse mirum erat: quia enim murum amplum circumdarent, necesse erat phalangem ad exiguam densitatem redigi. Hæc igitur Cyrus cùm audisset, stans in medio exercitûs sui, cum iis quos circum se habebat, præcepit ut gravis armaturæ milites ab utrâque extremitate phalangem explicantes abirent propter eam exercitûs partem quæ subsisteret, donec utraque extremitas ad se atque ad medium perveniret. Id cùm facerent, tum iis qui subsistebant fiducia quædam continuò accedebat, quòd duplicata *jam* esset *aciei* densitas: tum illis quoque fiducia similiter accedebat, qui abscedebant: mox enim illi qui subsistebant, prope ab hostibus aberant. Cùm autem progrediendo extremitates utrinque conjunxissent, constitêre *jam* facti firmiores, tum qui abscesserant, propter anteriores; tum anteriores,

e Περὶ γὰρ πολὺ, &c.] *Solinus* Polyhist. c. 56. *Babylon urbs est sexaginta millia passuum circuitu patens.* Iisdem ferè verbis urbis hujus amplitudinem describit *Plinius* N. H. lib. vi, c. 26. Nec aliter *Herodotus*, lib. i, c. 178, qui formâ *τετράγωνον, quadratam* dixit, cujus quodlibet latus 120 stadia contineat, totus ambitus 480, quæ ipsa sunt 60 *Plinii* et *Solini* passuum millia. Sed varietatem in ambitu reliquisque dimensionibus lectori apud *Diod. Sic.* l. ii, p. 95. *Strab.* l. 16, p. 1072. *Curt.* l. v, c. 1, videndam relinquo. His addas licet *Cellar.* Geog. Ant. l. iii, c. 16. *Bochart.* Geo. Sacr. l. iv, c. 13, et *Prid.* Connex. *Hist.* V, et N. T. ad an. 570

διὰ τοὺς ὄπισθεν προσγεγενημένους. Ἀναπτυχθείσης δ' οὕτω τῆς φάλαγγος, ἀνάγκη [a] τοὺς πρώτους ἀρίστους εἶναι καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς κακίστους τετάχθαι· ἡ δ' οὕτως ἔχουσα τάξις, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὖ παρεσκευάσθαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ φεύγειν. Καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ [b] καὶ οἱ γυμνῆται οἱ ἀπὸ τῶν κεράτων, αἰεὶ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο τοῦ ἄρχοντος τοσούτῳ ὅσῳ ἡ φάλαγξ βαθυτέρα ἐγίγνετο ἀναδιπλουμένη. Ἐπεὶ δὲ οὕτω συνεσπειράθησαν, ἀπῄεσαν, ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπὶ πόδα· ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, στραφέντες, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγα βήματα προϊόντες [c] μετεβάλλοντο ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ ἵσταντο πρὸς τὸ τεῖχος βλέποντες· ὅσῳ δὲ προσωτέρω ἐγίγνοντο, τοσῷδε μανώτερον [d] μετεβάλλοντο. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκουν εἶναι, ξυνεῖρον ἀπιόντες ἕς τε ἐπὶ ταῖς σκηναῖς ἐγένοντο.

Ἐπεὶ δὲ κατεστρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἐπι-

propter eos qui à tergo accesserunt. Hoc modo explicatâ phalange, necesse est primos et ultimos fortissimos esse, ignavissimos in medio collocari: aciésque hunc in modum constituta et ad dimicandum, et ad prohibendam fugam instructa commodè videbatur. Prætereà equites et levis armaturæ milites qui à cornibus *procedebant*, semper eò propiùs ad imperatorem accedebant quo phalanx duplicata densior efficiebatur. Cùm hoc sese modo conglobâssent, pedetentim *inde* recedebant, quò tela de muro pertinebant: cúmque extra telorum ictus essent, conversi, ac primùm quidem modicos passus progressi, statum mutabant clypeum versùs, atque ità consistebant, ut murum intuerentur; quanto autem longius abscederent, tanto rariùs fiebat mutatio. Posteaquam in tuto sibi esse videbantur, conserti continuóque ordine recedebant, donec ad tabernacula pervenirent.

Ubi jam in castris essent, Cyrus eos, quos oporteret, convocavit et

a Τοὺς πρώτους ἀρίστους, &c.] Idem præcipitur lib. iii, *memorab.* sub initium: καὶ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τούς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν, καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν δὲ μέσῳ τοὺς χειρίστους, ἵνα ὑπὸ μὲν αὐτῶν ἄγωνται, ὑπὸ δὲ τῶν ὠθῶνται. Dispositionem hanc *Fab. Quinctil.* lib. v, c. 12. *Homericam* appellat; respicítque Il. δ', v. 297, et seq. ubi Nestor

Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι,
Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλούς,
Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο· κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.

Hanc nimirum exercitum instruendi rationem rhetores in argumentorum dispositione solent imitari. Quâ de re vide *Quinctil.* dicto loco, et *Cic.* de Orat. l. ii, c. 77. Idem de gruibus refert *Ælianus* de Animal. l. iii, c. 13.

b Καὶ οἱ γυμνῆται οἱ, &c.] Ità editiones *Ald. Eton.* et *Steph.* In *Leuncl.* aliísque omittitur posterior hic articulus: quem quidem retinet MS. Bodl. priore illo omisso, et γυμνῆτες pro γυμνῆται repræsentat.

c Μετεβάλλοντο ἐπὶ, &c.] Consule *Indic. Tacticum.*

d Μετεβάλλοντο] *Muretus* conjicit meliùs legi posse ἐβάλλοντο. Mihi magìs placet vulgata lectio. De variis autem conversionibus vide sis *Ælian.* c. 24.

καιρίυς, καὶ ἔλεξεν, Ἄνδρες σύμμαχοι, τεθεάμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ, ὅπως μὲν ἄν τις [a] τείχη ὕτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ προσμαχόμενος ἕλοι, ὐκ ἐνορᾷν μοι δοκῶ· ὅσῳ δὲ πλέονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, [b] ἐπείπερ ὐ μάχονται ἐξιόντες, τοσύτῳ ἂν θᾶττον λιμῷ αὐτὺς ἡγῦμαι ἁλῶναι. Εἰ μή τινα ὖν ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τύτῳ πολιορκητέυς φημὶ εἶναι τὺς ἄνδρας. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, [c] Ὁ δὲ ποταμὸς, ἔφη, ὗτος ὐ διὰ μέσης τῆς πόλεως ῥεῖ, πλάτος ἔχων πλεῖον ἢ ἐπὶ δύο ςάδια; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ βάθος γε ὡς ὐδ' ἂν δύο ἄνδρες, ὁ ἕτερος ἐπὶ τῦ ἑτέρυ ἑςηκὼς, τῦ ὕδατος ὑπερέχοιεν· ὥςε τῷ ποταμῷ ἔτι ἰσχυροτέρα ἐςὶν ἡ πόλις ἢν τοῖς τείχεσι. Καὶ ὁ Κῦρος, Ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐῶμεν ὅσα κρείττω ἐςὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένυς δὲ χρὴ ὡς τάχιςα [d] τὸ μέρος ἑκάςυ ἡμῶν, ὀρύττειν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ὀτιελαχίςων ἡμῖν τῶν φυλάκων δέοι. Οὕτω δὴ κύκλῳ διαμετρήσας

hunc sermonem habuit, Urbem, socii, undique contemplati sumus; atque equidem quo pacto quis adeò firmos et excelsos muros oppugnando capere possit, videre mihi non videor: quanto autem plures homines in urbe sunt, quando ad pugnandum non exeant, tanto citiùs fieri arbitror, ut fame in potestatem redigantur. Nisi igitur aliquem alium, quem proponatis, modum habetis, hoc *ipso nobis* istos expugnandos esse aio. Et Chrysantas inquit, Hiccine fluvius per mediam urbem labitur, cujus latitudo stadia duo superat? Ità profectò, ait Gobryas; ac tanta *quoque* profunditas ejus est, ut nè duo quidem viri, alter alteri licèt institerit, supra aquam extare possint: quo fit ut fluvio sit urbs etiam munitior, quàm mœnibus. Et Cyrus, Missa faciamus hæc, ait, Chrysanta, quæ viribus nostris potiora sunt; adhibitâ verò mensurâ, quamprimùm fossa latissima profundissimáque nobis erit ducenda, pro parte cuique suâ, quò paucissimis custodibus nobis sit opus. Sic igitur undique circa murum

a Τείχη οὕτως ἰσχυρὰ, &c.] Idem ferè est quod *Jerem.* tradit, li, 53, 58. Apud historicos quidem omnes decantata est muri hujus latitudo; tanta quæ erat, ut quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare possent. At de murorum et turrium altitudine inter auctores minimè convenit. Vide sis tamen quos supra pauld citavimus p. 400.

b Ἐπείπερ ὐ μάχονται, &c.] Vide Jer. li, 30.

c Ὁ δὲ ποταμὸς, &c.] *Euphrates*, scilicet: cujus de ortu cursúque haud una est historicorum et geographorum sententia. Ipsos, si libet, adeas: nempe *Strab.* l. xi, p. 791, et seq. *Plin.* Hist. Nat. l. v, c. 24. *Mel.* l. iii, c. 8. *Ptolem.* l. v, c. 13, et *Salmas.* ad *Solini*, c. 37. Neque enim verbis auctorum inter se dissentientium describendis implere chartam tempúsque terrere consentaneum est. Tradunt quidem ferè omnes, fluvium Babylonem interluisse; quod de ramo quodam ejus intelligendum esse videtur. Capta autem erat Babylon ab illâ extremitate, quâ Euphrates in eam influit. Lege *Jerem.* li, 31.

d Το μέρος ἕκαςον ἡμῶν] Ità rescripsimus admonitu partim MSti Bodl. partim editorum librorum: quorum alii dant, τὸ μέρος ἑκάςυ ὑμῶν alii, τὸ μέρος ἕκαςον ὑμῶν, quod Stephano placet.

περὶ τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύρσεσι μεγάλαις ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὤρυσσεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ τείχους ταφρὸν ὑπερμεγέθη, καὶ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτούς. Καὶ πρῶτον μὲν πύργους ἐπὶ τῷ ποταμῷ ᾠκοδόμει, [a] φοίνιξι θεμελιώσας οὐ μεῖον ἢ [b] πλεθριαίοις (εἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες ἢ τοσοῦτοι τὸ μῆκος πεφυκότες· [c] καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους ἄνω κυρτοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄνοι οἱ κανθήλιοι)· τούτους δ' ὑπετίθει τούτου ἕνεκα, ὅπως ὅτι μάλιστα ἐοίκοι πολιορκήσειν παρασκευαζομένῳ, ὡς εἰ καὶ διαφύγοι ὁ ποταμὸς εἰς τὴν τάφρον, [d] μὴ ἀνέλοι τοὺς πύργους. Ἀνίστη δὲ καὶ

spatia dimensus, relicto à flumine intervallo, quantum sufficeret magnis propugnaculis, ingentem fossam circum murum undique duxit, terrámque *adeò illi* seipsos versùs egesserunt. Ac primùm quidem turres propter flumen exstruebat, palmis fundatas, quarum non minor erat, quàm *plethri* altitudo (*ibi* nascuntur enim, quæ hâc majorem etiam in longitudinem excrescunt; palmæ verò cum *aliquo* premuntur pondere, sursum incurvantur, quemadmodùm *et* asini clitellarii): has autem *palmas operi* propterea subjecit, ut quàm maximè videretur id facere, quod solent qui ad urbem obsidendam sese comparent: ut tametsi flumen in fossam dilaberetur, ipsas turres non everteret. Etiam multas alias

a Φοίνιξι θεμελιώσας] *Strabo*, l. 16, p. 1074. Ψιλὴ γὰρ ἡ χώρα, καὶ θαμνώδης ἡ πολλὴ, πλὴν φοίνικος· οὗτος δὲ πλεῖστος ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, πολὺς καὶ ἐν Σούσοις, καὶ ἐν τῇ παραλίᾳ Περσίδι—Eandem hanc regionem palmis frequentibus consitam esse testatur etiam *Diod. Sic.* l. ii, p. 136.

b Πλεθριαίοις] Interpretes Xenophontis, Herodoti, Diodori Siculi, aliorumque Historicorum πλέθρα Græcorum, Latinè *jugera* minùs accuratè reddere consueverunt: Plinium, opinor, vel poëtas imitati. Conf. *Plin.* N. H. l. xxxvi, c. 12, cum *Herodot.* l. ii, c. 124, et seq. et *Melâ*, l. i, c. 9, ubi de pyramidum dimensionibus agitur. Deindè lege *Homerum*, Odyss. λ', v. 575, et seq. de Tityo: et de eodem, *Lucret.* l. iii, v. 1001. *Virgil.* Æneid. vi, v. 596. *Tibul.* l. i, eleg. 3. *Ovid.* Metam. l. iv, v. 456, et seq. quibus in locis *Homeri* πέλεθρα sive πλέθρα à Latinis poëtis καταχρηστικῶς καὶ ὑπερβολικῶς in *jugera* verti videre est. Et his quidem ignoscendum, quando *plethra* Latinis non sit usitata, nec vox æquè sonans, ac *jugera*. Sed risum sanè haud tenuerit quisquam, cùm interpretes etiam Homeri aliorúmque viderit, eandem inauspicatò sibi vindicâsse licentiam, atque adeò immanè quantum vel Græcorum auxisse mendacia. *Plethrum* autem, teste Suidâ, centum pedes; *jugerum*, ducentos quadraginta continet, ex *Quinctil.* mente *Instit. Or.* l. i, c. 10. *Suidæ* accedit *Phavorinus*; qui locum etiam hunc citans, ait, Ξενοφῶν φησὶ φύεσθαι ἐν Βαβυλῶνι πλεθριαῖς (reponendum, opinor, ex Xenoph. et Suidâ, πλεθριαίους φοίνικας. Confer Cl. *Bernard.* de mens. et pond. l. iii, p, 225, et doctis. *Perizon.* ad Ælian. V. H. l. iii, c. 1.

c Καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι, &c.] *A. Gellius* N. A. l. iii, c. 6. *Aristotelem* et *Plutarchum* auctores laudans, hæc de vi et naturâ palmæ arboris narrat: *Si super palmæ arboris lignum magna pondera imponas, ac tam graviter urgeas onerésque, ut magnitudo oneris sustineri non queat; non deorsum palma cedit, nec intra flectitur, sed adversùs pondus resurgit, et sursum nititur recurvatúrque.* Strabo, l. xv, p. 1063. Ἴδιον δέ τι πάσχειν τὴν φοινικίνην δοκόν· στερεὰν γὰρ οὖσαν πιεζομένην, οὐκ εἰς τὸ κάτω τὴν ἔνδοσιν λαμβάνειν, ἀλλ' εἰς τὸ ἄνω μέρος κυρτοῦσθαι τῷ βάρει, καὶ βέλτιον ἀνέχειν τὴν ὀροφήν. Vide sis etiam *Plin.* N. Hist. l. xiii, c. 4, et l. xvi, c. 42, et *Plutarch.* Sympos. lib. viii, προβλ. δ'.

b Μὴ ἀνέλοι] Hanc lectionem ex Camerari exemplari adducit Stephanus, quam veram esse censet: et ipse quidem in textu pro vulgatâ illâ μὴ ἂν ἕλοι reponendam curavi. *Muretus* testatur in libris veteribus legi μὴ ἀνέλοιτο.

ἄλλους πολλοὺς πύργους ἐπὶ τῆς ἀμβολάδος γῆς, ὅπως ὅτι πλεῖστα φυλακτήρια εἴη. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει [a] κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὡς ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια πλέον ἢ εἴκοσιν ἐτῶν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, τὸ στράτευμα [b] κατένειμε εἰς δώδεκα μέρη, ὡς μῆνα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἕκαστον τὸ μέρος φυλάξον. Οἱ δ' αὖ Βαβυλώνιοι, ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ ἔτι μᾶλλον κατεγέλων, [c] ἐννοούμενοι εἰ σφᾶς Φρύγες καὶ Λύκιοι καὶ Ἀράβιοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, οὓς σφίσιν ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστέρους εἶναι, ἢ Πέρσαις. Καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὀρωρυγμέναι ἦσαν.

Ὁ δὲ Κῦρος, ἐπειδὴ [d] ἑορτὴν τοιαύτην ἐν Βαβυλῶνι ἤκουσεν εἶναι, ἐν ᾗ πάντες Βαβυλώνιοι ὅλην τὴν νύκτα πίνουσι καὶ κωμάζουσιν ἐν ταύτῃ, ἐπειδὴ τάχιστα συνεσκότασε, λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀνεστόμωσε [e] τὰς τάφρους τὰς πρὸς τὸν ποταμόν. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο,

turres supra terram egestam excitabat, ut quàm plurima essent excubiarum loca. Et has quidem illi res agebant; qui autem in muro stabant, obsidionem *hanc* irridebant, quòd iis esset commeatus in annos plus viginti. Quæ Cyrus cùm audîsset, in partes duodecim exercitum divisit, ut pars quælibet, unum anni mensem in excubiis esset. Babylonii rursùm, his auditis, multò etiam magìs irridebant, qui cogitarent secum, Phrygas et Lycios et Arabas et Cappadocas futuros contra se in excubiis, quos omnes arbitrabantur animis erga se magìs esse benevolis, quàm erga Persas. Ac fossæ quidem ductæ erant.

Cyrus verò, cùm audiisset celebrari Babylone festum *quendam* ejusmodi diem, quo Babylonii omnes nocte totâ potarent et comissarentur, eo die, cùm primùm invesperasceret, magnâ hominum multitudine adhibitâ, fossarum ostia fluvium versùs aperuit. Hoc cùm factum esset,

a Κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὡς, &c.] Audire juvabit, quid istâ de urbe tradit *Q. Curtius*, l. v, c. 1. *Ac nè totam quidem urbem tectis occupaverunt: per 90 stadia habitatur:——cætera serunt colúntque, ut si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrentur.* Confer *Herod.* l. i, c. 178.

b Κατένειμε εἰς δώδεκα, &c.] Vulgò deest præpositio εἰς, quam vel subaudiendam, vel per imprudentiam à typographis prætermissam censuit *Portus*. Patitur ea quidem interdum ellipsin; sed maximè apud poëtas, et post verba motum ad locum significantia. Itaque reponenda potiùs quàm subintelligenda videtur; præsertim cùm, *Mureto* teste, in libris veteribus inveniatur.

c Ἐννοούμενοι εἰ, &c.] Particulam hanc pro ὅτι nonnunquam accipi annotavit *Budæus* Comm. G. L. p. 978, adlatis ex Demosthene exemplis. Ejus autem in hujusmodi sensu usus, *Devario* judice, proprius est dubiis rebus de quibus tametsi credamus, pro certis tamen adfirmare non possumus. Vide tamen quæ notavimus p. 225. Confer. Act. xxvi, 8, ubi frustrà est *Grotius*, qui εἰ pro ὅτι ad modum Hebræi אם poni ait.

d Ἑορτὴν τοιαύτην, &c.] Hoc de Festo agitur *Daniel.* v.

e Τὰς τάφρους τάς, &c.] Ità editiones *Ald. Eton. Leuncl.* Stephanus exhibet τάφρους τὰς οὔσας, &c. additâ tamen huic participio vocis suspectæ notâ. Quod autem ad rem ipsam attinet, quâ de hoc

τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί· ἡ δὲ διὰ τῆς πόλεως τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγίγνετο. [a] Ὡς δὲ τὸ τοῦ ποταμοῦ οὕτως ἐπορσύνετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος Πέρσαις χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, εἰς δύο ἄγοντας τὴν χιλιοστὺν παρεῖναι πρὸς αὐτὸν, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους κατ' οὐρὰν τούτων ἕπεσθαι, ᾗπερ πρόσθεν τεταγμένους. Οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ, καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὑπηρέτας καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ἔδαφος τοῦ ποταμοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐνταῦθα δὴ συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε τοιάδε·

"Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ποταμὸς ἡμῖν παρακεχώρηκε τῆς εἰς "τὴν πόλιν ὁδοῦ· ἡμεῖς δὲ θαῤῥοῦντες [b] εἰσίωμεν εἴσω, ἐννοού-"μενοι ὅτι οὗτοι ἐφ' οὓς νῦν πορευσόμεθα, ἐκεῖνοί εἰσιν οὓς "ἡμεῖς καὶ συμμάχους πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐγρηγορό-"τας ἅπαντας καὶ νήφοντας, καὶ ἐξωπλισμένους καὶ συντεταγμένους "ἐνικῶμεν· νῦν δ' [c] ἐπ' αὐτοὺς ἴωμεν ἐν ᾧ πολλοὶ μὲν αὐτῶν

aqua noctu in fossas manabat; et alveus fluvii per urbem *tendens*, hominibus pervius esse cœpit. Id ubi de flumine hoc modo *ei* successisset, Persicis Cyrus et equitum et peditum tribunis imperat, mille suos in binos explicatos ducendo apud se adessent; reliqui socii hos à tergo sequerentur, instructi quemadmodùm priùs. Et hi quidem aderant; cùm ille, in siccam fluminis partem ministris suis, tàm peditibus quàm equitibus immissis, ut explorarent an vadum fluminis permeari possit imperavit. Posteaquam illi posse permeari renuntiârunt, tum verò peditum equitúmque ducibus convocatis, hujusmodi verba fecit:

"Flumen *hoc* nobis, amici, viam in urbem concessit: *eam* nos animis "præsentibus *et omni timore vacuis* ingrediamur, nobiscum ipsi reputan-"tes, hos, quos, adgressuri nunc sumus, eos esse, quos à sociis sibi adjunctis "instructos, et omnes vigilantes et sobrios, armatos et in acie dispositos "vicimus: jam verò adversùs eos tendamus quo tempore multi eorum

agitur in loco, vide omninò *Jer.* l, 24, 38, li, 32, 36, ubi manifestè adluditur ad aquas Euphratis à Cyro in paludem Nitocris abducendas. Conferre juvabit *Herod.* l. i, c. 191, et *Polyæn.* l. 7, c. 6. Refertur ab *Usserio* ad annum M. 3466. J. P. 4176, ante ær. Christ. 538.

a Ὡς δὲ τὸ τοῦ] Eâdem prorsus ellipticè loquendi ratione utitur Mat. xxi, 21. —οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς, &c.] Sic autem loqui amant auctores, quoties indicare volunt, quod alteri quocunque modo accidit.

b Εἰσίωμεν εἴσω, &c.] Hæc sincera est edit. *Eton.* lectio, quæ in margine MSti quoque Bodl. comparet. In cæteris libris legitur—εἰσίωμεν, μηδὲν φοβούμενοι εἴσω, ἐννοούμενοι, &c. At Stephanus rectè verba hæc, μηδὲν φοβούμενοι, ex margini adscripto scholio irrepsisse putat: ibi enim participium θαῤῥοῦντες iis expositum fuerat.

c Ἐπ' αὐτοὺς ἴωμεν, &c.] In editione *Ald.* perperam scribitur ἴομεν, in reliquis exstat recepta scriptura; aliam tamen tùm Stephanus quàm Leunclavius margini adscripsêre, nimirum εἶμεν: quam hic in loco vertendo sequitur.

“ καθεύδυσι, [a] πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύυσι, πάντες δὲ ἀσύντακτοι “ εἰσίν· ὅταν δὲ καὶ αἴσθωνται ἡμᾶς ἔνδον ὄντας, [b] πολὺ ἂν ἔτι “ μᾶλλον ἢ νῦν ἀχρεῖοι ἔσονται, ὑπὸ τῦ ἐκπεπλῆχθαι. Εἰ δέ “ τις τῦτο ἐννοεῖται, ὃ δὴ λέγεται φοβερὸν εἶναι τοῖς εἰς πόλιν “ εἰσιῦσι, μὴ ἐπὶ τὰ τέγη ἀναβάντες βάλωσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, “ τῦτο μάλιςα θαῤῥεῖτε· ἢν γὰρ ἀναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας, “ ἔχομεν σύμμαχον θεὸν [c] Ἥφαιςον. [d] Εὔφλεκτα δὲ τὰ πρό- “ θυρα αὐτῶν, φοίνικος μὲν αἱ θύραι πεποιημέναι, ἀσφάλτῳ “ δὲ ὑπεκκαύματι κεχρισμέναι. Ἡμεῖς δ' αὖ πολλὴν δᾷδα “ ἔχομεν, ἣ ταχὺ πολὺ πῦρ τέξεται, πολλὴν δὲ πίτῖαν καὶ στυπ- “ πεῖον, ἃ ταχὺ παρακαλεῖ πολλὴν φλόγα· ὥςε ἀνάγκην “ εἶναι ἢ [e] φεύγειν ταχὺ τὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ ταχὺ κατα- “ κεκαῦσθαι. Ἀλλ' ἄγετε, λαμβάνετε ὅπλα· ἡγήσομαι δὲ ἐγὼ “ σὺν τοῖς θεοῖς. Ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα καὶ Γωβρύα, δείκνυτε

“ dormiunt multi sunt ebrii, universi denique inordinati: cùm au- “ tem et nos intus esse senserint, multò magis etiam, quàm nunc, in- “ utiles futuri sunt, quia exanimati erunt. At si hæc in mentem alicui “ venit, quod sanè fertur esse formidilosum urbem intrantibus, nè tec- “ tis illis conscensis hinc inde tela *in nos* conjiciant, id *ipsum* maximè “ vobis animos addat: nam si qui conscendent ædes, adjutor nobis est “ deus Vulcanus. Sunt verò eorum vestibula crematu facilia; cùm “ januæ palmarum è materiâ fabricatæ sint, et bitumine illitæ, quod “ ignem facilè concipit. Nobis autem et faces plurimæ sunt, quæ in- “ cendium ingens citò parient, et copia picis ac stuppæ, quæ citò mag- “ nam flammam eliciunt: adeò ut vel celeriter necesse sit hos ex ædibus “ aufugere, vel celeriter exuri. Verùm agite, arma capite; diis equi- “ dem juvantibus præibo. Vos autem Gadata et Gobrya, demonstrate

a Πολλοὶ δ' αὐτῶν, &c.] *Muretus* ex libris suis adfert πολλοὶ δ' ἂν μεθύυσι. Sed contra cæterorum omnium fidem nihil mutandum. Vide *Jerem.* li, 39, 57.

b Πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον, &c.] Lege *Isa.* xiii, 7, 8, xxi, 2, 3. *Jer.* l, 35, 36, 43, l, 30.

c Ἥφαιςον] Vox origine orientalis, quæ Doricè scribitur Ἄφαιςος, i. e. אשאשתא *asesto*, pater seu inventor ignis; quia, ut Græci fabulantur, ἐφεῦρε πῦρ, καὶ τέχνας δὲ τῶν ἐκ πυρὸς ὀπόσας. Hinc ignis etiam ipse Ἥφαιςος à Græcis nuncupatur. Ità *Tzetz.* chil. 10, histor. 335.

Ἐκ τῦ Ἡφαίςυ τυγχάνειν τῦ πῦρ ἐφευρηκότος.
Ἥφαιςον καὶ τὸ πῦρ φαμὲν, τῷ εὑρετῇ ἐπίσης.

Vulcani adpellatio ad voces תובל קין *Tubal Cain*, Gen. iv, 22, proximè accedit; atque adeò haud sine causâ viri docti statuerunt *Vulcanum* esse *Tubal Cain*.

d Εὔφλεκτα δὲ, &c.] *Strabo*, lib. xvi, p. 1073, et seq. de Babyloniâ: Διὰ δὲ τὴν τῆς ὕλης σπάνιν, ἐκ φοινικίνων ξύλων αἱ οἰκοδομαὶ συντελῦνται, καὶ δοκοῖς καὶ σύλοις· περὶ δὲ τὺς σύλυς ςρέφοντες ἐκ τῆς καλάμης σχοινία περιτιθέασιν εἶτ' ἐπαλείφοντες χρώμασι καταγράφυσι· τὰς δὲ θύρας ἀσφάλτῳ, &c.

e Φεύγειν ταχὺ τοὺς ἀπὸ, &c.] Leunclavius αὐτὺς, pro τὺς, quod in omnibus

"ς τὰς ὁδούς· ἴσε γάρ· ὅταν δὲ ἔνδος γενώμεθα, τὴν ταχίστην ἄγετε "ª ἐπὶ τὰ βασίλεια." Καὶ μὴν, ἔφασαν οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ εἶεν ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου· ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί. Φυλακῇ μέντοι πρὸ τῶν πυλῶν ἐντευξόμεθα· ἔστι γὰρ αἰεὶ τεταγμένη. ᵇ Οὐκ ἂν ἀμελεῖν δέοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἰέναι, ἵνα ἀπαρασκεύους ὡς μάλιστα λάβωμεν τοὺς ἄνδρας.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐῤῥήθη, ἐπορεύοντο· τῶν δὲ ἀπαντώντων οἱ μὲν ἀπέθνησκον παιόμενοι, οἱ δ' ἔφευγον ᶜ πάλιν εἴσω, οἱ δ' ἐβόων· Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνεβόων αὐτοῖς, ὡς κωμασταὶ ὄντες καὶ αὐτοί· καὶ ᵈ ἰόντες ᾗ ἐδύναντο ὡς τάχιστα ἐπὶ

" *nobis* itinera; cùm ea vobis sint cognita: et ubì jam intus erimus, " quamprimùm ad regiam ducite." Atqui, aiebant illi qui erant cum Gobryâ, non mirum fuerit, si quidem nec portæ ipsius regiæ clausæ sint: urbs enim tota videtur hâc nocte comissationi esse intenta. Sed in excubias tamen ante *regiæ* portas incidemus; quòd eæ semper istìc collocentur. Non negligenda res est, ait Cyrus, sed eundum, ut eos quàm maximè imparatos offendamus.

Hæc ubi dicta fuerunt, pergebant: si qui autem eis obviam venirent, partim cæsi peribant, partim intrò fugâ se recipiebant, partim clamorem edebant. Qui verò circa Gobryam erant, eosdem cum illis clamores edebant, velut ipsi quoque comissatores: et pergentes quà celerrimè *progredi* pote-

reperitur libris, reponendum censet. Sed ferri tamen potest vulgata lectio, ut eodem modo dicatur hîc φεύγειν ταχὺ τοὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, que dictum est ἀναβ. ϛ', p. 206. Ἔφευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν.

a Ἐπὶ τὰ βασίλεια. Καὶ, &c.] Inter has voces—βασίλεια. Καὶ, &c. aliqua desiderari tàm Stephanus quàm Leunclavius aliquando suspicati sunt. Tandem utrique magis placuit et distinctionis et scripturæ verborum, quæ mox sequuntur, mutatio. Duas itaque lectiones hasce Stephanus ex conjecturâ proponit: prima,—τοῦ βασιλείου, ὡς ἐν κώμῳ δή· κωμάζει γὰρ ἡ πόλις πᾶσα τῇδε, &c. altera,—τοῦ βασιλείου, ὡς ἐν κώμῳ· ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε, &c. Hoc postremo ferè modo *Muretus* etiam totum hunc locum legendum putavit—οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου εἶεν, ὡς ἐν κώμῳ· ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι, τῇδε τῇ νυκτί. Minùs sanè mihi grata est ista repetitio—ὡς ἐν κώμῳ· ἐν κώμῳ γὰρ, &c. quare præ cæteris arridet Leunclavii, locum ità refingentis, conjectura: οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ και εἶεν ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου· ὡς ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί. Quin et *Camerarius* lectionem hanc nonnihil confirmat, qui in vet. suo libro totum locum sic legi annotat. οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου εἶεν· κωμοδοκεῖ γὰρ ἡ πόλις πᾶσα τῇδε, &c. At verò novum est illud κωμοδοκεῖ, et haud dubiè πονηροῦ κόμματος. Hujus autem ipsius convivii mentio est *Danielis* v. Vide *Isai.* xlv. Vulgò legitur οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν· καὶ γὰρ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου· ὡς ἐν κώμῳ δοκεῖ γὰρ ἡ, &c.

b Οὐκ ἂν ἀμελεῖν, &c.] Ità libri, quos vidi, omnes. *Muretus* autem legit, οὐκ ἄρα μέλλειν δεῖ. Nec, opinor, malè.

c Πάλιν εἴσω, &c.] Leunclavius in Camerarii libro rectiùs scriptum putat, ἔφευγον πάλιν ὀπίσω· quod mihi quidem non æquè placet. Nam, ut taceam aliorum omnium librorum auctoritatem, de vulgatæ lectionis sinceritate dubitationem tollant omnem ea, quæ paulò post sequuntur: καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω, &c. Vide *Jerem.* li, 38.

d Ἰόντες ᾗ ἐδύναντο ὡς, &c.] In editione *Eton.* deest illud ὡς post ἐδύναντο· et ità

τοῖς βασιλείοις ἐγένοντο. Καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ τεταγμένοι κεκλεισμένας εὑρίσκουσι τὰς πύλας τοῦ βασιλείου· οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φύλακας ταχθέντες ἐπεισπίπτουσιν αὐτοῖς [a] πίνουσι πρὸς φῶς πολὺ, καὶ εὐθὺς [b] ὡς πολεμίοις ἐχρῶντο αὐτοῖς. Ὡς δὲ κραυγὴ καὶ κτύπος ἐγίγνετο, αἰσθόμενοι οἱ ἔνδον τοῦ θορύβου, [c] κελεύσαντος τοῦ βασιλέως σκέψασθαι τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἐκθέουσί τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας χαλώσας, εἰσπίπτουσι, καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω ἐφεπόμενοι, καὶ παίοντες ἀφικνοῦνται [d] πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἤδη ἑστηκότα αὐτὸν καὶ ἐσπασμένον ὃν εἶχεν ἀκινάκην εὑρίσκουσι. Καὶ τοῦτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχειροῦντο· καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν, προβαλλόμενός τι, ὁ δὲ, φεύγων, ὁ δέ

rant, ad regiam perveniunt. Et hi quidem Gobryæ Gadatæque adjuncti portas regiæ clausas inveniunt; qui verò adversùs *regiæ* custodes ire jussi fuerant, magno cum impetu irruunt in eos ad ignem largum potantes, statímque hostili cum eis more agunt. Orto autem clamore ac strepitu, cùm ii, qui erant intus, tumultum sentirent, et inspici rex juberet, quid illud esset rei, apertis aliqui portis procurrunt. Cùm portas ii, qui circa Gadatam erant, patefactas conspicerent, irruunt, et illos rursùs fugientes intrò insequuti, ac ferientes ad regem perveniunt; eúmque jam erectum cum acinace, quem strictum tenebat, inveniunt. Hunc Gadatæi et Gobryani numero plures opprimunt; atque ii etiam, qui cùm ipso erant, perierunt; alias, cùm aliquid objiceret; alius, cùm fugeret;

quidem secundùm vulgarem loquendi formam dicendum videtur; scil. vel ᾗ ἐδύναντο τάχιστα sine ὡς vel scribendum ὡς ἐδύναντο τάχιστα sine ᾗ. Ità Noster ἀναβ. δ', p. 194. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐδόκει πορευτέον εἶναι, ᾗ δύναιντο τάχιστα, &c. Fieri tamen potest, inquit Stephanus, ut ἐκ τοῦ παραλλήλου utrumque positum fuerit. Nisi fortè dicamus distinguendum post ᾗ ἐδύναντο, ut ὡς τάχιστα cum sequentibus connectatur. Hanc sanè distinguendi rationem sequuntur *Camerarius* et *Gabrielius*; eidémque favet *Zonaras*, apud quem sic legitur et distinguitur, ὡς ἐδύναντο, τάχιστα ἐπί, &c. Sed MS. Bodl. et editiones *Ald. Steph. Leuncl.* receptam lectionem et distinguendi rationem constabiliunt.

a Πίνουσι πρὸς φῶς] Hoc in loco φῶς denotat *ignem:* quem igitur *Hammondus* et *Gatakerus* putant esse Hebraïsmum, Marc. xiv, 54, nullus est. *Hesychius*, φῶς, τὸ πῦρ καὶ ἡ χάρα. Forsan, ἡ ἐσχάρα. Locus autem hic egregiè facit ad illustrandum vaticinium *Jeremiæ* de Babyloniis, quos, ubi incaluissent, trucidatum iri ait cap. li, 39. Verè ergo incaluerant et vino et igne ingenti. Conf. v. 57.

b Ὡς πολεμίοις, &c.] *Muretus* legit, πολεμίοις. Sed rectius, opinor, MS. Bodl. et editi libri, πολεμίοις. Nam priùs συνεβόων αὐτοῖς ὡς κωμασταὶ ὄντες, nunc tandem, quales reverà fuerant, ostendunt.

c Κελεύσαντος τοῦ βασιλέως, &c.] Conf. *Isai.* xlv, 1.

d Πρὸς τὸν βασιλέα, &c.] Scil. *Belshazarem;* qui et *Nabonnidus* à Beroso, *Labynitus* ab Herodoto vocatur. Vide *Isa.* xiii, 14, 15, xxi, 2, 3, 4, xlv, 1, et seq. *Dan.* v, 30. *Jer.* xxv. 12, 13, 14. l, li, passim. Anno autem M. 3466. J. P. 4176, ante æram Christianam 538. Babylonicum imperium eversum erat, atque ad Medos et Persas victores, prout à Prophetis prædictum erat, translatum. Confer. *Berosum* apud *Joseph.* contra *Api.* l. i, c. 20, et *Euseb.* Præpar. Evang. l. ix, c. 40.

γε, καὶ ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύνατο. Ὁ δὲ Κῦρος διέπεμπε τὰς τῶν ἱππέων τάξεις κατὰ τὰς ὁδούς· καὶ προεῖπεν, οὓς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν κατακαίνειν, τοὺς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις κηρύττειν τοὺς Συριστὶ ἐπισταμένους ἔνδον μένειν· εἰ δέ τις ἔξω ληφθείη, ὅτι θανατώσοιτο. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἧκον· καὶ θεοὺς μὲν πρῶτον προσεκύνουν ὅτι τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ Κύρου κατεφίλουν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, [a] πολλὰ δακρύοντες ἅμα χαρᾷ καὶ εὐφραινόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ᾔσθοντο οἱ τὰς ἄκρας ἔχοντες ἑαλωκυῖάν τε τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασι καὶ τὰς ἄκρας. Ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄκρας εὐθὺς παρελάμβανε, καὶ φρουράρχας τε καὶ φρουροὺς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε· τοὺς δὲ τεθνηκότας θάπτειν ἐφῆκε τοῖς προσήκουσι· τοὺς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν πάντας τὰ ὅπλα Βαβυλωνίους·

alius, cùm se quacunque re poterat tueretur. Cyrus autem cohortes equitum per vias *passim* dimittebat; et edicebat, ut quos extra *domos* deprehenderent, occiderent; útque ii, qui linguæ Syriacæ periti erant, denuntiarent illis qui *adhuc* in ædibus essent, ut intus manerent: quòd si quis foris deprehenderetur, eum morte multandum. Et hi quidem hæc exsequebantur.

Gadatas autem et Gobryas accesserunt; ac deos primùm venerati sunt, quòd de impio rege pœnas sumpsissent; deindè manus et pedes Cyri deosculabantur, cùm præ gaudio, simul et lachrymas copiosè profunderent et lætitiæ signa darent. Posteaquam illuxisset, ac sensissent illi, qui arces tenebat, tum urbem esse captam, tum regem occisum, arces etiam tradunt. Cyrus eas statim occupat, et præsidiorum magistros cum militibus præsidiariis in illas immittit: mortuos sepeliendi potestatem propinquis facit; et præcones *palam* prædicare jussit, ut omnes Babylonii arma deferrent:

a Πολλὰ δακρύοντες, &c.] De lachrymis gaudio expressis sic *Philo*, περὶ ἀποικ. p. 412, ed. nov. *Par*. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς χορευταῖς τῆς ἀρετῆς σφαδάζειν καὶ δακρύειν ἔθος ἢ τὰς τῶν ἀφρόνων ὀδυρομένοις συμφορὰς, ἢ διὰ περιχάρειαν· γίνεται δὲ αὕτη, ὅταν ἀθρόα ἀγαθὰ μηδὲν προσδοκηθέντα ποτὲ, αἰφνίδιον ὀμβρήσαντα πλημμυρῇ, &c. *Sueton*. lib. ii, p. 29, edit. *Casaub*. fol. tradit, *Augustum* etiam *Messallæ*, eum ex mandatis Senatûs P. Q. R. *patrem patriæ* salutanti, lachrymantem respondisse. Quem ad locum simile exemplum adduxit *Casaubonus*, de lachrymis magni principis Ptolemæi ex lætitiâ manantibus: qui, *Josepho* auctore, cùm adlata recens è Judæâ Legis Dei sacra volumina venerabundus tractaret, eóque nomine Deo O. M. gratias ageret: faustâ omnium qui aderant acclamatione dilaudatus, lachrymas non tenuit. *Josephus* eleganter: ἐκβοησάντων δ' ὑφ' ἓν τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων, γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα προέπεσε· φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς πασχούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. *Ant. Jud*. l. xii, c. 2, p. 516, ed. Oxon. Idem expressit *Sophocles* Elect. v. 912.

Χαρᾷ δὲ πίμπλημ' εὐθὺς ὄμμα δακρύων.

Consule *Scholi*. Et ejusd. Trag. v. 1243, 1244.

——— χἀπὶ συμφοραῖσί μοι
Γεγηθὸς ἕρπει δάκρυον ὀμμάτων ἄπο.

ὅπου δὲ [a] ληφθήσοιτο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευον ὡς πάντες οἱ ἔνδον ἀποθανοῦνται. Οἱ μὲν δὴ ἀπέφερον· ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς ἄκρας κατέθετο, ὡς εἴη ἕτοιμα εἴ τι ποτὲ δέοι χρῆσθαι. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ ἐπέπρακτο, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους καλέσας, ὡς δορυαλώτου τῆς πόλεως οὔσης, ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς καὶ τεμένη ἐκέλευσεν ἐξελεῖν· ἐκ τούτου δὲ καὶ οἰκίας διεδίδου καὶ ἀρχεῖα τούτοις, οὕσπερ κοινωνοὺς ἐνόμιζε τῶν καταπεπραγμένων· [b] οὕτω διένειμεν, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. Εἰ δέ τις οἴοιτο μεῖον ἔχειν, διδάσκειν προσιόντα ἐκέλευε. Προεῖπε δὲ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς δασμοὺς ἀποφέρειν, καὶ θεραπεύειν τούτους οἷς ἕκαστοι αὐτῶν ἐδόθησαν· Πέρσας δὲ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας, καὶ τῶν συμμάχων ὅσοι μένειν ᾑροῦντο παρ᾽ αὐτῷ, ὡς δεσπότας ὧν ἔλαβον προηγόρευε διαλέγεσθαι.

Ἐκ δὲ τούτου ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη κατασκευάσασθαι καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἡγεῖτο πρέπειν, ἔδοξεν αὐτῷ τοῦτο σὺν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, [c] ὡς ὁτιήκιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς φανείη. Ὧδε οὖν ἐμηχανᾶτο τοῦτο· ἅμα τῇ ἡμέρᾳ στὰς, ὅπου ἐδόκει ἐπιτήδειον

in quacunque verò domo arma deprehenderentur, in eâ denuntiabant omnibus esse moriendum. Et illi quidem arma deportabant: quæ Cyrus in arces deposuit, ut in promptu essent, si quando eis esset utendum. Hæc ubi peracta fuerunt, primùm arcessitis magis, quia bello capta urbs esset, præcepit, ut diis primitias manubiarum et fana seligerent: posteà tum *alias* domos tum principum ædificia dividebat in eos, quos illorum, quæ gesta fuerant, socios existimabat: atque hoc modo distribuit, utì dudum fuerat decretum, optima *quæque* præstantissimis. Quòd si putaret aliquis sibi minus obtigisse, mandabat ut accedens *id ipsum* doceret. Edixit etiam, Babyloniis agros esse colendos, et tributa pendenda, et iis obsequia præstanda quibus singuli traditi essent: Persas verò et *Persarum* participes, et quotquot ex sociis apud eum remanere vellent, jussit tanquam dominos, cum iis quos *sibi traditos* accepissent, loqui.

Secundùm hæc cupiens jam Cyrus etiam se parare, quemadmodùm decere regem existimaret, id de amicorum sententiâ faciendum statuit, ut quàm minimâ cum invidiâ et rariùs conspiceretur et augustiori specie. Id igitur ità effecit; primâ luce stabit in loco, quo putabat esse

a Ληφθήσοιτο] Libens hanc scripturam amplexus sum, quam Stephanus ex vet. quodam libro adfert, et reponendam etiam censet. Priùs erat, ληφθήσοιντο.

b Οὕτω διένειμεν] *Gabrielius* ex vetustis suis exemplaribus adfert, οὕτω δὴ διένειμε. Sed cùm MS. Bodl. et libri editi, quos vidi, omnes vulgatam lectionem tueantur, nihil muto. Infrà quoque sub init. lib. viii, occurrit locus, ubi oratio nullius particulæ vinculo connectitur.

c Ὡς ὁτιήκιστα ἂν, &c.] Sic reponendum monuit olim *Muretus*. Cui non invitus parui. Vulgò scribitur ὁτιήκιστα ἀνεπιφθόνως. Leunclavius legendum putat ὁτιήκιστα ἐπιφθόνως. Sed ultro ferè sese offert, quam amplexi sumus, scriptura.

εἶναι, προσεδέχετο τὸν βουλόμενον λέγειν τι, καὶ ἀποκρινόμενος ἀπέπεμπεν. Οἱ δ' ἄνθρωποι, ὡς ἔγνωσαν ὅτι προσδέχοιτο, ἧκον ἀμήχανοι τὸ πλῆθος· καὶ ὠθουμένων περὶ τοῦ προσελθεῖν, μηχανή τε πολλὴ καὶ μάχη ἦν. Οἱ δὲ ὑπηρέται ὡς ἠδύναντο διακρίναντες, [a] προσίεσαν. Ὁπότε δέ τις καὶ τῶν φίλων διωσάμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προτείνων ὁ Κῦρος τὴν χεῖρα προσήγετο αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἔλεγεν, Ἄνδρες φίλοι, [b] περιμένετε ἕως τὸν ὄχλον διωσώμεθα· ἔπειτα δὲ καθ' ἡσυχίαν συγγενησόμεθα. Οἱ μὲν δὴ φίλοι περιέμενον, [c] ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ πλείων ἐπέῤῥει, [d] ἕως παρέφθασεν ἑσπέρα γενομένη πρὶν τοῖς φίλοις αὐτὸν σχολάσαι καὶ συγγενέσθαι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Ἄρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς διαλυθῆναι· αὔριον δὲ πρωῒ ἔλθετε· καὶ γὰρ ἐγὼ βούλομαι ἡμῖν τι διαλεχθῆναι. Ἀκούσαντες ταῦτα

commodum, et admittebat *quemlibet* aliquid dicere volentem ; ac postquam respondisset, dimittebat. Cùm autem intellexissent homines, *Cyrum eos* expectare, infinita multitudo ad eum confluxit : *jam*que conveniendi *ejus* causâ *semet* impellentium molitiones et rixæ multiplices erant. Ministri autem *ipsius* adhibito discrimine, prout poterant, accedendi potestatem faciebant. Quòd si aliquando quispiam ex amicis impellendo disjectâ *hominum* turbâ in conspectum *Cyri* prodiret, *tum verò* manum protendens istos adtrahebat, et ità dixit, Expectate, amici, donec turbam hanc dimoveamus ; ac deindè per otium congrediemur. Expectabant igitur amici, et turba major usque adfluebat, donec opprimeret eum vespera, priusquam nactus esset otium in amicorum congressum colloquiúmque veniendi. Itaque dicebat Cyrus, Modò quidem, viri, tempus est discedendi : cras manè adeste ; nam est quod vobiscum colloquar. His auditis,

a Προσίεσαν] In vulgatis codicibus legitur προσίεσαν. Sed Stephanus secutus sum, qui unius literæ mutatione locum feliciter restituit : et similem recepti verbi notavit usum ἀναβ. δ', p. 194. Οἱ δὴ πάλαι ἥκοντες, καὶ πῦρ καίοντες, οὐ προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, &c.

b Περιμένετε] In MS. Bodl. et editione *Ald.* legitur παραμένετε, et mox infra παρέμενον. Editio ista dat quoque ὡς διωσόμεθα. Sed omninò rectè manu illud exaratum exemplar, et principes editiones scripturam verbi hujus receptam exhibent.

c Ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ, &c.] Pari orationis elegantiâ simul et vi τὸ μᾶλλον iterat apostolus *Philip.* i, 9. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ—

d Ἕως παρέφθασεν] Suspicetur fortasse quispiam, inquit Stephanus, pro ἕως παρέφθασεν legendum ἕως πρὶν ἔφθασεν. Sed quidni Xenophontem hîc Homerico verbo, ut aliis alibi, uti dicamus ? Ab Homero autem præpositionem παρὰ pro præpositione πρὸ usurpari hoc in verbo constat ex Il. κ', v. 346 :

— εἰ δ' ἄμμε παραφθαίησι πόδεσσιν.

Sic ejusd. Il. ψ', v. 515 :

Κέρδεσιν, οὔτι τάχει γε παραφθάμενος Μενέλαον.

Et χ', v. 197 :

Τοσσάκι μιν προπάροιθεν ἀποστρέψασκε παραφθὰς

Πρὸς πεδίον γ'.

Ubi Eustathius παραφθὰς exponit προφθάσας.

οἱ φίλοι, ἄσμενοι ᾤχοντο ἀποθέοντες, δίκην δεδωκότες [a] ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν·

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος [b] παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον· ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλεῖον πλῆθος περιειστήκει βουλομένων προσιέναι, καὶ πολὺ πρότερον ἢ οἱ φίλοι παρῆσαν. Ὁ οὖν Κῦρος περιστησάμενος τῶν ξυστοφόρων Περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε μηδένα [c] παριέναι ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε καὶ τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοὶ, ἔλεξεν ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιάδε. "Ἄνδρες "φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν μέμψασθαι, "τὸ μὴ οὐχὶ μέχρι τοῦδε πάντα ὅσα εὐχόμεθα καταπεπραχέναι· "εἰ μέντοι τοιοῦτον ἔσται τὸ μεγάλα πράττειν, ὥστε μὴ οἷόν τε εἶ"ναι μήτε ἀμφ' αὐτὸν σχολὴν ἔχειν, μήτε μετὰ τῶν φίλων εὐ"φρανθῆναι, ἐγὼ μὲν χαίρειν ταύτην τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. "Ἐνενοήσατε γὰρ, ἔφη, καὶ χθὲς δήπου, ὅτι ἕωθεν ἀρξάμενοι "ἀκούειν τῶν προσιόντων, οὐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἑσπέρας· καὶ νῦν "ὁρᾶτε τούτους, καὶ ἄλλους πλείονας τῶν χθὲς παρόντων, ὡς πράγ"ματα ἡμῖν παρέξοντας. Εἰ οὖν τις τούτοις ὑφέξει ἑαυτὸν, "λογίζομαι μικρὸν μέν τι ὑμῖν μέρος ἐμοῦ μετεσόμενον, μικρὸν

libenter amici discedebant curriculò, rebus omnibus necessariis multati. Ac tum quidem ità quieti se dederunt:

Postridiè Cyrus ad eundem locum aderat: quem *jam* multò major hominum adire volentium turba circumstabat, qui multò priùs etiam quàm illi amici advenerant. Cyrus igitur Persis hastas gestantibus ambitu magno circum se collocatis, neminem admitti jussit, præter amicos et Persarum sociorúmque principes. Illi verò cùm convenissent, hujusmodi Cyrus ad eos orationem habuit: "Nihil est, amici ac socii, quod de diis quera"mur, quasi non perfecerimus hactenùs omnia, quæcunque liceret optare: "sed enim si hujusmodi quiddam est res magnas gerere; ut neque possis "ipsi tibi vacare, neque cum amicis hilariter vivere, beatitatem *sanè* hanc "equidem valere jubeo. Nam et herì utique animadvertistis, inquit, à "primâ nos aurorâ cœpisse audire accedentes, neque desiisse ante vespe"ram: et nunc videtis hos, atque alios multò plures iis qui herì aderant, "præstò esse, ut nobis negotia facessant. Itaque si quis istis se submittere "velit, equidem cogito, exiguâ parte vobis mei copiam fore, et mihi

a Ὑπὸ πάντων] Ità rectè editio *Eton.* adsentientibus Stephano, Leunclavio et MSto Bodl. Similiter ἀναβ. δ', p. 194, Ὅσοι δὲ, ὅτι τοπρόσθεν ἀπῆσαν, τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τοὺς αἰθρίας δίκην ἐδίδοσαν. Vulgò, ἀπὸ πάντων.

b Παρῆν εἰς τὸ, &c.] Id est ἐν τῷ, &c. Nam hæ præpositiones invicem permutantur. Vide *Mar.* ii, 1. *Joh.* i, 18. Nisi quis dicat hìc παρεῖναι motûs significationem, ut alibi, habere; quo sensu, postulat post se εἰς, πρὸς, ἐπὶ, vel adverbium *ad locum.*

c Παριέναι ἢ, &c.] Particula ἢ hìc idem esse videtur, quòd εἰ μή. Sic Joh. xiii, 10. Ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι.—

“ δέ τι ἐμοὶ ὑμῶν· ἐμαυτοῦ μέντοι σαφῶς οἶδ' ὅτι οὐδ' ὁτιοῦν μοι
“ μετέσται. Ἔτι δ', ἔφη, καὶ ἄλλο ὁρῶ γελοῖον πρᾶγμα. Ἐγὼ
“ γὰρ δήπου ὑμῖν μὲν ὥσπερ εἰκὸς, διάκειμαι· τούτων δὲ τῶν [a] περι-
“ εστηκότων ἤ τινα ἢ οὐδένα οἶδα, [b] καὶ οὗτοι πάντες οὕτω παρεσ-
“ κευασμένοι εἰσὶν, ὡς, ἢν νικῶσιν ὑμᾶς ὠθοῦντες, πρότερον ἃ
“ βούλονται ὑμῶν παρ' ἐμοῦ διαπραξόμενοι. Ἐγὼ δὲ ἠξίουν τούτους,
“ εἴ τις τὶ ἐμοῦ δέοιτο, θεραπεύειν ὑμᾶς τοὺς ἐμοὺς φίλους, [c] δεο-
“ μένους προσαγωγῆς. Ἴσως ἂν οὖν εἴποι τις, τί δῆτα οὐχ οὕτως
“ ἐξ ἀρχῆς παρεσκευασάμην, ἀλλὰ παρεῖχον ἐν τῷ μέσῳ
“ ἐμαυτόν. Ὅτι τὰ τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐγίγνωσκον ὄντα, ὡς μὴ
“ ὑστερίζειν δέον τὸν ἄρχοντα [d] μήτε τὸ εἰδέναι ἃ δεῖ, μήτε τὸ
“ πράττειν ἃ ἂν καιρὸς ᾖ· τοὺς δὲ σπανίους ἰδεῖν στρατηγοὺς πολλὰ
“ ἐνόμιζον, ὧν δεῖ πραχθῆναι παριέναι. Νῦν δ' ἐπειδὴ ὁ
“ φιλοπονώτατος πόλεμος ἀναπέπαυται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὴ
“ ψυχὴ ἀναπαύσεώς τινος ἀξιοῦν τυγχάνειν. Ὡς οὖν ἐμοῦ ἀπο-
“ ροῦντος, ὅ,τι ἂν τύχοιμι ποιῶν, ὥστε καλῶς ἔχειν τά τε ἡμέτερα,

“ vestrî: mei sanè ipsius mihi, sat scio, nè tantilla quidem erit copia.
“ Præthereà rem, inquit, aliam quoque ridiculam animadverto. Nam
“ equidem ità sum erga vos adfectus, ut par est: at eorum, qui *nos* cir-
“ cumstant, vel *unum* aliquem vel neminem novi; et hi tamen omnes
“ ità parati sunt, ut, si vos impellendo vincant, priores *etiam* vobis à me,
“ quæ voluerint, impetraturi sint. Ego verò æquum arbitrarer hos, si
“ quis à me petere aliquid vellet, amicos meos vos obsequio demereri,
“ atque orare ut *eos* adduceretis. Fortasse dixerit quispiam, cur ità non
“ ab initio me comparaverim, sed *omnibus* in medio me *potiùs* exhibue-
“ rim. Nimirum animadvertebam res bellicas ejusmodi esse, ut impe-
“ ratorem non oporteat esse postremum vel intelligendis iis quæ necesse
“ est, vel gerendis quæ usus postulat: et imperatores, si rarò conspice-
“ rentur, existimabam prætermittere multa, quæ fieri debuerant. Nunc
“ posteaquam bello maximi laboris confecto quiescimus, etiam meus
“ animus æquum censet, ut requiete aliquâ potiatur. Quare cùm ipse
“ ambigam quid mihi faciendum sit, ut res nostræ et aliorum, quos curæ

a Περιεστηκότων ἤ τινα, &c.] Stephanus suspicatur Xenophontem scripsisse, ἢ ἕνα τινὰ, ἢ οὐδένα, *unum duntaxat, aut etiam neminem.* Est quidem insolens loquendi genus; quod libri tamen omnes præstant.

b Καὶ οὗτοι, &c.] Καὶ hîc commodè reddi posse videtur, *tamen, attamen:* quomodo etiam sumi potest *Joh.* i, 10, 11.

c Δεομένους] Sic reposui ex MSto Bodl. adsentiente Stephano. Referendum autem est hoc participium ad τούτους. Priùs erat δεόμενος.

d Μήτε τὸ εἰδέναι] Utrobique τοῦ Xenophontem scripsisse putat Stephanus. Fatetur tamen vulgatam tolerari posse scripturam: quam sanè retinendam censeo.

“ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ὧν ἡμᾶς δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, συμβουλευέτω τις
“ ὅ,τι ὁρᾷ συμφορώτατον.”

Κῦρος μὲν οὕτως εἶπεν· ἀνίσταται δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ Ἀρτάβαζος, ὁ συγγενής ποτε φήσας εἶναι, καὶ εἶπεν, Ἦ καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τοῦ λόγου. Ἐγὼ γὰρ, ἔτι νέου μὲν ὄντος σου πάνυ, ἀρξάμενος ἐπεθύμουν φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε οὐδὲν δεόμενον ἐμοῦ, κατώκνουν σοι προσιέναι. Ἐπεὶ δὲ ἐτυχές ποτε καὶ [a] ἐμοῦ δεηθεὶς προθύμως ἐξαγγεῖλαι πρὸς Μήδους τὰ παρὰ Κυαξάρου, ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως σοι συλλάβοιμι, ὡς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην, καὶ ἐξέσοιτό μοι διαλέγεσθαί σοι, ὁπόσον ἂν χρόνον βουλοίμην. Καὶ ἐκεῖνα μὲν δὴ [b] ἐπράχθη, ὥστε σε ἐπαινεῖν. Μετὰ δὲ τοῦτο Ὑρκάνιοι μὲν πρῶτοι, φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ μάλα [c] πεινῶσι συμμάχων· ὥστε μονονοὺ ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιεφέρομεν αὐτοὺς ἀγαπῶντες. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπεὶ ἑάλω τὸ πολέμιον στρατόπεδον, [d] οὐκ, οἶμαι, σχολή σοι ἦν ἀμφ᾽ ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγώ σοι συνεγίγνωσκον. Ἐκ δὲ τούτου Γωβρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ

“ nobis esse oportet, rectè se habeant, consulat in medium aliquis,
“ quid maximè commodum fore perspiciat.”

Hæc Cyri verba fuerunt: post eum surgens Artabazus, qui se aliquando cognatum Cyri dixerat, Profecto, ait, rectè factum abs te, Cyre, qui *hâc de re* dicere cœperis. Nam equidem, te admodùm juvene cœpi amicitiam tuam expetere, sed cùm te mei non egere viderem, adire te sum veritus. Postquàm verò me fortè rogâsses, ut quæ Cyaxares mandârat studiosè Medis exponerem, mecum ipse cogitabam, si prompto te juvissem in illis animo, futurum me tibi familiarem, mihíque *adeò* datum iri copiam colloquendi tecum, quamdiu vellem. Et sunt illa quidem *sic* effecta, ut laudem apud te invenerint. Deindè primi amplexi sunt amicitiam nostram Hyrcanii, cùm socios admodùm desideraremus: adeò ut tantùm non eos in ulnis præ caritate gestaremus. Posteà cùm hostium castra capta essent, non tibi, opinor, otium erat, mihi ut operam dares; atque ipse tibi ignoscebam. Deindè Gobryas nobis amicus accessit, *id*que *adeò*

a Ἐμοῦ δεηθεὶς, &c.] Vide p. 191, et seq.

b Ἐπράχθη ὥστε, &c.] Stephano credibile videtur scriptum fuisse, οὕτως ἐπράχθη ὥστε, vel ἐπράχθη οὕτως ὥστε. Sed, meâ quidem sententiâ, οὕτως illud satis commodè subaudiri potest. Sic ἀπομν. l. i, p. 417, *edit*. Steph. Ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας ὥστε καὶ, &c. *i. e.* οὕτως ἐμίσει, ὥστε, &c.

c Πεινῶσι συμμάχων] Metaphoricè hîc πεινῆν, ut διψᾶν supra, pro *vehementer desiderare* adhibetur. Vide sis *Matt.* v, 6, et quæ notavimus, p. 241.

d Οὐκ, οἶμαι, σχολή σοι, &c.] Hanc restituimus lectionem ex *Gabrielii* exemplaribus: adsentientibus Stephano et Mureto: quorum ille emendationem hanc veteris exemplaris auctoritate confirmatam invenit. Priùs legebatur, ὡς οἶμαι σχολήν σοι εἶναι.

ἔχαιρον· καὶ αὖθις Γαδάτας· [a] καὶ δὴ ἔργον σου ἦν μεταλαβεῖν. Ἐπεί γε μέντοι καὶ Σάκαι καὶ Καδούσιοι σύμμαχοι ἐγεγένηντο, θεραπεύειν εἰκότως ἔδει τούτους· καὶ γὰρ οὗτοί σε ἐθεράπευον. Ὡς δ' ἤλθομεν πάλιν, ἔνθεν ὡρμήθημεν, ὁρῶν σε ἀμφ' ἵππους ἔχοντα, ἀμφ' ἅρματα, ἀμφὶ μηχανὰς, ἡγούμην, ἐπεὶ ἀπὸ τούτου σχολάσαις, τότε σε καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἕξειν σχολήν. Ὡς γε μέντοι ἦλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς συλλέγεσθαι, ἐγίγνωσκον ὅτι ταῦτα μέγιστα εἴη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς γένοιτο, εὖ ἤδη ἐδόκουν εἰδέναι, ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία τῆς ἐμῆς καὶ τῆς σῆς συνουσίας. Καὶ νῦν δὴ νενικήκαμέν τε τὴν μεγάλην μάχην, καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσον ὑποχείριον ἔχομεν, καὶ Βαβυλῶνα ᾑρήκαμεν, καὶ πάντας κατεστράμμεθα· καὶ [b] μὰ τὸν Μίθρην ἐγώ τοι ἐχθὲς, εἰ μὴ πολλοῖς διεπύκτευσα, οὐκ ἂν σοι ἐδυνάμην προσελθεῖν. Ἐπεί γε μέντοι [c] ἐδεξιώσω με, καὶ παρά σοι ἐκέλευσας μένειν, ἤδη περίβλεπτος ἦν, ὅτι μετὰ σοῦ ἄσιτος καὶ ἄποτος διημέρευον. Νῦν οὖν, εἰ μὲν ἔσται πη ὅπως οἱ πλείστου ἄξιοι γεγενημένοι πλεῖστόν σου

gaudebam: itidémque Gadatas; unde factum ut difficile esset te aliquâ ex parte frui. Cùm verò Sacæ et Cadusii societatem nobiscum coïvissent, hi tibi meritò erant colendi; quippe qui et ipsi te colerent. Posteaquam autem *eò* reversi sumus, unde profectionis initium factum erat, quia te videbam occupatum instruendis equis, curribus, machinis, existimabam te, ubi hâc curâ liberatus esses, otium habiturum, ut mihi quoque operam dares. Sed ubi nuntius ille terribilis venit, homines universos contra nos colligi, maxima esse illa intelligebam; quæ si prosperè cederent, certò me jam scire putabam, fore magnam inter nos ambos consuetudinis mutuæ copiam. Nunc tandem et ingenti prælio victoriam adepti sumus, et Sardes cum Crœso nobis subjectas tenemus, et Babylonem cepimus, et omnia nostram in potestatem redegimus: nec herì tamen, per Mithrem, accedere te potuissem, nisi cum multis luctatus fuissem. Verùm ubi me dextrâ prehendisti, et apud te manere jussisti, jam *tum* in oculis omnium eram, qui sine cibo ac potu totum apud te diem transigerem. Nunc igitur, si quo fieri modo potest, ut qui plurimùm *tibi* commodaverimus, plurimùm te

a Καὶ δὴ, &c.] Suspicor legendum ἤδη. Nisi quis isti voculæ vim hujus tribuere velit. Vide p. 132, not. 1.

b Μὰ τὸν Μίθρην] *Hesych.* Μίθρας, ὁ ἥλιος παρὰ Πέρσαις. Sic et *Strabo*, lib. xv, p. 1064. Τιμῶσι (Πέρσαι) δὲ καὶ Ἥλιον ὃν καλοῦσι Μίθραν. De origine *Mithræ* vide *Indic. Etymolog.*

c Ἐδεξιώσω] MS. Bodl. et editiones *Ald. Eton.* aliæque habent, ἐξιδιώσω: pro quo Leunclavius ex Budensi libro reposuit ἐδεξιώσω. Stephanus etiam hoc verbum tandem in contextum recepit, adsentientibus *Philelpho* et *Gabrielio*; quorum alter vertit, *dextrâ me apprehendisti*: alter, *me manu apprehendisti*. Et *Gabrielio* quidem exemplaria lectionem receptam agnoscunt.

μέρος.ᵃ μεθέξομεν· εἰ δὲ μὴ, πάλιν αὖ ἐγὼ ἐθέλω παρά σου ἐξαγγέλλειν ἀπιέναι πάντας ἀπὸ σοῦ, πλὴν ἡμῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς φίλων. Ἐπὶ τούτῳ ἐγέλασε μὲν ὁ Κῦρος καὶ ἄλλοι πολλοί· Χρυσάντας δὲ ἀνέστη ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε.

" Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσθεν, ὦ Κῦρε, εἰκότως ἐν τῷ φανερῷ
" σαυτὸν παρεῖχες, δι' ἅ τε αὐτὸς εἶπες, καὶ ὅτι οὐχ ἡμᾶς σοι
" μάλιστα ἦν θεραπευτέον. Ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα
" παρῆμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἀνακτᾶσθαι ἔδει ἐκ παντὸς τρόπου,
" ὅπως ὁτιήδιστα συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν. Νῦν
" δ'[b] ἐπειδὴ οὐχ οὕτω τρόπου μόνον ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνακ-
" τᾶσθαι δύνασαι, οὓς καιρὸς εἴη, ἤδη καὶ οἰκίας σε τυχεῖν ἄξιον·
" ἢ τί ἀπολαύσαις ἂν τῆς ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος εἴης ἑστίας,
" οὗ οὔτε ὁσιώτερον χωρίον ἐν ἀνθρώποις, οὔτε ἥδιον, οὔτε οἰκειότε-
" ρόν ἐστιν οὐδέν; Ἔπειτα δ', ἔφη, οὐκ ἂν οἴει καὶ ἡμᾶς αἰσχύνεσθαι,

fruamur, *benè est:* sin autem, rursùs ego nuntiabo verbis tuis, ut omnes à te discedant, exceptis nobis, qui amici ab initio *tui* fuimus. Ibi tum et Cyrus et complures alii risêre; Chrysantas autem Persa surrexit, atque in hunc modum loquutus est:

" Antehac, Cyre, meritò te oculis omnium exhibeas, cùm illis de
" causis quas ipse exposuisti, tum quòd nos ii non eramus, quos
" tu colere maximè deberes. Quippe nos etiam nostrâ ipsorum causâ
" *tunc* aderamus; at necesse erat, ut quovis pacto multitudinem tibi
" conciliares, ut quàm libentissimè nobiscum eosdem suscipere labo-
" res, et eadem adire pericula vellet. Nunc cùm non modò talis sis,
" sed etiam conciliare possis alios, quos opportunum fuerit, æquum
" est ut jam tibi quoque domus contingat: alioqui quem ex imperio
" fructum perciperes, si solus foci exsors esses, quo nullus neque sanc-
" tior fundus est inter homines, neque gratior, neque magìs noster
" *et peculiaris?* Prætereà, inquit, non adfici nos etiam pudore putas,

a Μεθέξομεν· εἰ δὲ] Post μεθέξομεν MS. Bodl. et libri vulgati ferè omnes εὖ ἔχει perperam exhibent. In *Aldinâ* quidem editione voces istæ non comparent; in cæterarum contextum ex marginali quodam *scholio* haud dubiè irrepserunt. Utitur enim hîc ellipsi, quæ peculiari nomine σιώπησις, παρασιώπησις, vel etiam ἀνανταπόδοτον vocatur: cujus schematis exempla claros apud scriptores passim occurrunt. Noster hujus historiæ lib. δ'. p. 222. Καὶ νῦν, ἐὰν μὲν Κῦρος βούληται· εἰ δὲ μὴ—Ubi vide quæ notavimus. Idem ἀναβ. ζ', p. 246. Εἰ μέν τι σὺ ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν· εἰ δὲ μὴ—— *Thucyd.* sub init. l. iii, p. 149, edit. Ox. Καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα· εἰ δὲ μὴ,—— Ubi vide *Scholiast.* Ab exemplis poëtarum me contineo; quippe pluribus opinor, non opus erit. Porrò hâc de emendatione Stephanus et Muretus nobis adsentiuntur.

b Ἐπειδὴ οὐχ οὕτω, &c.] *Muretus* legit, Νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐ τούτους μόνον ἔχεις. Sed nihil mutandum censeo: nam vulgata lectio et elegans est et planè Attica.

" εἰ σὲ μὲν ὁρῷμεν ἔξω καρτερῦντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν, καὶ " σῦ δοκοίημεν πλεονεκτεῖν;" Ἐπεὶ δὲ Χρυσάντας ταῦτα ἔλεξε, συνηγόρευον αὐτῷ [a] κατὰ ταῦτα πολλοί. Ἐκ τύτυ δὴ εἰσέρχεται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰ ἐκ Σάρδεων χρήματα ἐνταῦθ' οἱ ἄγοντες ἀπέδωσαν. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος, πρῶτον μὲν Ἑσίᾳ ἔθυσεν, ἔπειτα Διὶ βασιλεῖ, καὶ εἴ τινα ἄλλῳ θεῷ οἱ μάγοι ἐξηγῦντο. Ποιήσας δὲ ταῦτα, τὰ ἄλλα ἤδη ἤρχετο διοικεῖν.

Ἐννοῶν δὲ τὸ αὐτῦ πρᾶγμα, ὅτι ἐπιχειροίη μὲν ἄρχειν πολλῶν ἀνθρώπων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει τῇ μεγίςῃ τῶν φανερῶν, αὕτη δὲ ὕτως ἔχοι αὐτῷ, ὡς ἂν πολεμιωτάτη γένοιτο ἀνδρὶ πόλις· ταῦτα δὴ λογιζόμενος, φυλακῆς περὶ τὸ σῶμα ἡγήσατο δεῖσθαι. Γνὺς δ' ὅτι ὐδαμῦ ἄνθρωποι εὐχειρωτότεροί εἰσιν, ἢ ἐν σίτοις ἢ ποτοῖς ἢ λυτρῷ ἢ κοίτῃ ἢ ὕπνῳ, ἐσκόπει τίνας ἂν ἐν τύτοις περὶ ἑαυτὸν πιςοτάτυς ἔχοι. Ἐνόμισε δὲ μὴ ἂν γενέσθαι ποτὲ πιςὸν ἄνθρωπον, ὅςις ἄλλον μᾶλλον φιλήσει τῦ τῆς φυλακῆς δεομένυ. Τὺς μὲν ὖν ἔχοντας παῖδας ἢ γυναῖκας συναρμοζύσας, ἢ παιδικὰ, ἔγνω φύσει συνηναγκάσθαι ταῦτα μάλιςα φιλεῖν· τὺς δὲ εὐνύχυς ὁρῶν πάντων τύτων ςερομένυς, ἡγήσατο

" si te videamus foris toleranter vivere, nos in ædibus degere, ac " videri conditione, quàm tua sit, potiori?" Hæc cùm Chrysantas protulisset, ejus de his sententiam multi tuebantur. Tum deindè *Cyrus* regiam ingreditur, et qui pecunias ex Sardibus advexerant, hîc eas tradebant. Cùm autem ingressus esset, primùm Vestæ rem sacram fecit, deindè Jovi regi, et si cui alteri deo magi sacrificandum *suis è ritibus* indicarent. His peractis, jam alia cœpit administrare.

Cúmque in mentem ei veniret, quid in se negotii suscepisset, qui multis hominibus imperare niteretur, et habere domicilium in urbe inter illustres amplissimâ institueret, quæ sic adfecta in eum esset, ut urbs alicui maximè infesta: cùm hæc, *inquam*, expenderet, corporis sibi custodiâ opus esse existimavit. Quòd item sciret homines opprimi faciliùs non posse, quàm inter vescendum, bibendum, lavandum, in cubili et somno, circumspiciebat quosnam in his sibi maximè fidos habere posset. Arbitrabatur autem non posse fidum hominem unquam esse, qui alium magìs amaret, quàm illum qui *ejus* custodiâ indigeret. Quamobrem illos, qui haberent liberos vel conjuges genio congruentes, vel amores *alios*, naturâ *ferè* cogi judicabat, ad eos maximè diligendos: at eunuchos omnibus his carere cernens, maximi

a Κατὰ ταῦτα] Idem iterum frustrà receptam improbat scripturam; cùm malit κατὰ ταὐτά.

τούτους ἂν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, οἵτινες δύνανται πλουτίζειν μάλιστα αὐτοὺς, καὶ βοηθεῖν εἴ τι ἀδικοῖντο, καὶ τιμὰς περιάπτειν αὐτοῖς· [a] τούτους δὲ εὐεργετοῦντα ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδένα ἡγεῖτο δύνασθαι. Πρὸς δὲ τούτοις, ἄδοξοι ὄντες οἱ εὐνοῦχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ διὰ τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου προσδέονται· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἦν, ὅστις οὐκ ἂν ἀξιώσειεν εὐνούχου πλέον ἔχειν ἐν παντὶ, εἰ μή τι ἄλλο κρεῖττον ἀπείργοι· δεσπότῃ δὲ πιστὸν ὄντα οὐδὲν κωλύει πρωτεύειν καὶ τὸν εὐνοῦχον. Ὃ δ᾽ ἂν μάλιστά τις οἰηθείη, ἀνάλκιδας τοὺς εὐνούχους γίγνεσθαι, οὐδὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. Ἐτεκμαίρετο δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι οἵ τε ὑβρισταὶ ἵπποι ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν δάκνειν καὶ ὑβρίζειν ἀποπαύονται, πολεμικοὶ δὲ οὐδὲν ἧττον γίγνονται· οἵ τε ταῦροι ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν μέγα φρονεῖν καὶ ἀπειθεῖν ὑφίενται, τοῦ δ᾽ ἰσχύειν καὶ ἐργάζεσθαι οὐ στερίσκονται· καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως, τοῦ μὲν ἀπολείπειν τοὺς δεσπότας ἀποπαύονται ἐκτεμνόμενοι, [b] φυλάττειν δὲ

facturos putabat illos, qui ipsos locupletare plurimùm possent, et auxilio defendere, si injuriis adficerentur, et honoribus ornare: à quo autem beneficiis in hos conferendis ipse superari posset, neminem fore censebat. Prætereà, cùm ignobiles *et pretii nullius* sint apud homines cæteros eunuchi, hanc ipsam ob causam domino indigent, qui suppetias eis ferat: quippe nemo fuerit, quin potior esse velit in omnibus eunucho, si non obstet aliquid, cui vires sint majores: jam qui domino fidelis est, nihil impedit, quo minùs is locum principem teneat, licèt eunuchus sit. Quòd verò maximè quis existimet eunuchos imbelles effici, nè id quidem *Cyro* videbatur. Huic autem argumento erant animalia quoque cætera; siquidem *feroces et* insolentes equi si castrentur, desinunt illi quidem mordere ac insolentes esse, sed nihilominùs ad res bellicas idonei sunt: et tauri si castrentur, ex ferociâ et contumaciâ remittunt aliquid, sed robore tamen et viribus ad laborandum haud destituuntur: eodémque modo canes castrati non ampliùs dominos illi quidem deserunt, sed ad custodiam

a Τούτους δὲ εὐεργετοῦντα, &c.] Ità rectè editiones *Steph.* et *Eton.* Cæteri quidem libri variant: sed receptæ tamen lectionis vestigia ostendunt haud obscura. In MS. Bodl. et edit. *Ald.* et *Flor.* legitur, εὐεργετοῦντα ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδὲν ἂν ἡγεῖτο, &c. In vet. codic. quos citat Stephanus, εὐεργετοῦντας ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδένα ἡγεῖτο, &c. Ubi, ut οὐδένα pro οὐδὲν ἂν rectè, ità εὐεργετοῦντας pro εὐεργετοῦντα pravè scriptum in illis, cum Stephano existimo. Quare hìc οὐδένα quidem retinendum, sed εὐεργετοῦντας rejiciendum, et in ejus locum εὐεργετοῦντα reponendum censuimus: unde sensus exoritur, qui cum præcedentibus optimè convenit: ut videlicet (Stephani sunt verba) dicat Xenophon Cyrum hoc consideràsse, eunuchos eum à quo potissimùm opes et auxilium sperent, solere præ omnibus aliis colere et observare; quare non dubium esse quin ipse, cui tanta beneficiis eos prosequendi facultas esset, ut nemini mortalium major, coli observaríque ab illis et in pretio suprà omnes alios haberi posset. At si quis εὐεργετοῦντας retinere vellet, οὐδένας in plurali scribendum esset.

b Φυλάττειν δὲ καὶ, &c.] Sic in MSto

καὶ εἰς θήραν οὐδὲν κακίους γίγνονται. Καὶ οἵ γε ἄνθρωποι ὡσαύτως ἠρεμέστεροι γίγνονται, στερισκόμενοι ταύτης τῆς ἐπιθυμίας, οὐ μέντοι ἀμελέστεροί γε τῶν προσαττομένων, οὐδ᾽ ἧσσόν τι ἱππικοὶ, οὐδὲ ἧσσόν τι ἀκοντιστικοὶ, οὐδὲ ἧσσον φιλότιμοι. Καταδῆλοι δὲ γίγνονται καὶ ἐν τοῖς [a] πολέμοις καὶ ἐν ταῖς θήραις ὅτι ἔσωζον τὸ [b] φιλόνεικον ἐν ταῖς ψυχαῖς. Τοῦ δὲ πιστοὶ εἶναι, ἐν τῇ φθορᾷ τῶν δεσποτῶν μάλιστα βάσανον ἐδίδοσαν· [c] οὐδένες γὰρ πιστότερα ἔργα ἐπεδείκνυντο ἐν ταῖς δεσποτικαῖς συμφοραῖς τῶν εὐνούχων. Εἰ δέ τι ἄρα τῆς τοῦ σώματος ἰσχύος μειοῦσθαι δοκοῦσιν, ὁ σίδηρος ἀνισοῖ τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς ἰσχυροῖς. Ταῦτα δὴ γιγνώσκων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν θυρωρῶν, πάντας τοὺς περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα θεραπευτῆρας, ἐποιήσατο εὐνούχους. Ἡγησάμενος δὲ οὐχ ἱκανὴν εἶναι τὴν φυλακὴν ταύτην πρὸς τὸ πλῆθος τῶν δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκόπει τίνας

et venationem nihilò redduntur deteriores. Sic et homines magìs sedati fiunt, ubi hæc cupiditas eis est exempta; neque tamen negligentiores sunt in exsequendis iis quæ imperantur, neque minùs ad equitandum vel jaculandum idonei, neque minùs honoris cupidi. Imò tum in bellis tum in venationibus manifestè declarant, in animis ipsorum quoddam contentionis studium superesse. Documenta verò fidelitatis in dominorum interitu maxima dedêre: nulli enim *alii* magìs spectatæ fidei facinora designârunt in dominorum suorum calamitatibus, quàm eunuchi. Quòd si fortè nonnihil de viribus corporis existimetur in eis decedere, ferrum *tamen* imbecillos in bello robustis exæquare valet. Hæc igitur cùm animadverteret, facto ab janitoribus initio, illos omnes quibus corporis sui curam committebat, ex eunuchis delegit. Quòd etiam existimaret non sufficere custodiam hanc adversùs eorum multitudinem, qui hostiliter adfecti essent; circumspiciebat, quos

Bodl. et vulgatis codicibus legitur. At duplex hæc orationis forma Stephano minùs placuit; atque adeò sibi gratum fuisse ait ex *Gabrielio* intelligere, in vet. exempl. φυλάττειν δὲ καὶ θηρᾶν inveniri. Sed lectionem vulgatam, quæ tot librorum consentientium auctoritate nititur, temerè mutatam nolim: præsertim cùm apud auctores non desint exempla constructionis subitò variatæ. Noster hujus histor. l. 8, πολλοὶ μὲν οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν. Vide Hom. *Odyss.* τ΄. v. 64. *Thucyd.* l. 6, p. 399, διὰ μῆκός τε πλοῦ, καὶ ἀπορίᾳ φυλακῆς πολλῶν, &c. Et lib. vii, p. 466, ed. Oxon. ἅμα δὲ ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας, καὶ τοῦ πιεῖν ἐπιθυμίᾳ. *Herodot.* lib. iv, c. 109. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί· οὐδὲν δίαιτα ἡ αὐτή. Vide sis Cl. Blackwall, *Sacr. Class.* p. 85, et confer *Luc.* i, 55, vii, 12.

a Πολέμοις] Haud lectionem ex Camerario libro adfert Stephanus, et recipiendam putat: cum quo sentiunt etiam Leunclavius et Muretus. Editio autem *Eton.* dat πολεμικοῖς: libri alii, πολεμίοις.

b Φιλόνεικον] Sic in MS. Bodl. et editis plerisque libris scribitur; *Etonensis* verò dat φιλόνικον; quæ quidem vox optimè respondet ei quod modò dixit, οὐδὲ ἧσσον φιλότιμοι, eámque si recipias, sententia erit hæc: *Inesse animis eorum studium vincendi alios.* Sed in bonam quoque partem nonnunquam accipitur vox recepta; sicut et φιλονεικία p. 270, et aliæ ejusdem originis passim apud hunc ipsum auctorem.

c Οὐδένες γὰρ, &c.] Hinc nomen apud Syros traxêre supra p. 393 notatum. *Herodot.* l. 8, c. 105. Παρὰ τοῖσι Βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι, πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνορχίων. Vide supra p. 393.

τῶν ἄλλων ἂν πιστοτάτους περὶ τὸ βασίλειον φύλακας λάβοι. Εἰδὼς οὖν Πέρσας τοὺς οἴκοι, κακοβιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτατα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα, καὶ διὰ τὸ αὐτουργοὺς εἶναι, τούτους ἐνόμιζε μάλιστ' ἂν ἀγαπᾷν τὴν παρ' ἑαυτῷ δίαιταν. Λαμβάνει οὖν τούτων μυρίους [a] δορυφόρους, οἳ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον περὶ τὰ βασίλεια, [b] ὁπότε ἐπὶ χώρας εἴη· ὁπότε δὲ ἐξίοι που, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τεταγμένοι ἐπορεύοντο. Νομίσας δὲ καὶ Βαβυλῶνος ὅλης φύλακας δεῖν εἶναι ἱκανοὺς, εἴτ' ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι, εἴτε καὶ ἀποδημῶν, κατέστησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι φρουροὺς ἱκανούς· μισθὸν δὲ καὶ τούτοις Βαβυλωνίους ἔταξε παρέχειν, βουλόμενος αὐτοὺς ὡς ἀμηχανωτάτους εἶναι, ὅπως ὅτι ταπεινότατοι καὶ εὐκαθεκτότατοι εἶεν. Αὕτη μὲν δὴ περὶ αὐτόν τε

è cæteris maximè fidos regiæ custodes sumeret. Quòd ergo sciret Persas domi *relictos* pessimè propter inopiam victitare, laborésque totâ vitâ sustinere gravissimos, tum ob agri *Persici* asperitatem, tum quòd opus ipsi faciant; hos potissimùm istam vivendi apud se rationem amplexuros arbitratus est. Itaque decies mille satellites hastatos ex his sumit, qui et noctu et interdiu in excubiis undique circum regiam essent, quandocunque in *ipsâ* regione esset; quando verò prodiret, hinc et illinc instructi *circum ipsum* incederent. Quia verò existimabat etiam toti Babyloni custodes, qui *ad eam tenendam* sufficerent, imponi debere: sive *adeò* ad urbem esset ipse, sive esse peregrè, idoneum in Babylone quoque præsidium constituit; cui stipendium etiam à Babyloniis numerari jussit, quòd eos quàm maximè inopes esse vellet, ut quàm abjectissimi fierent, ac in officio contineri facillimè possent. Et hæc quidem, quæ tunc et

a Δορυφόρους] Cognati regis, qui stolam Medicam gestabant, *Doryphori* vocabantur. Persæ enim stolam Medicam *Doryphoricam* adpellabant, ut *Ælian.* lib. i, Hist. V, c. 22, auctor est. Αἰχμοφόροι quoque passim à Græcis auctoribus dicti sunt, ideò quòd hastati essent. Vide *Q. Curt.* l. iii, c. 3.

b Ὁπότε ἐπὶ χώρας, &c.] Hæc editionis *Stephanianæ* et libri *Camerariani* lectio est: quam Leunclavius (qui lectionem vulgò receptam istam ὁπότε ἔσω ῥαΐσειεν sequitur) censet nihil aliud esse, quàm *Scholiolum*, declarando verbo inusitatiori ῥαΐσειεν: atque adeò vehementer in Stephanum invehitur, qui eam in textum reciperet. At quo tandem modo phrasis, ἐπὶ χώρας εἴη possit esse *Scholium* verbi ῥαΐσειεν, cum quo nil præter literas quasdam commune habet, haud equidem video. Nec inusitatum dici debet verbum, quod passim apud historicos occurrit. Istam sanè significationem si spectes, quam Leunclavius ei tribuit, fatendum erit, ῥαΐζειν esse inusitatum adeò, ut vix ac nè vix quidem inveniri possit. Nam de eo dici solet, qui, cùm ægrotaverit, *meliùs se habere*, qui *ex morbo recreari*, qui *convalescere* incipiat. *Hesychius*, Ῥαΐσαι, τὸ ἐκ νόσου ἀναλαβεῖν. Ῥαΐσας, ὑγιάνας, ἀνασφήλας. *Harpocration*, Ῥαΐσας, ἀντὶ τοῦ ῥᾴους ἔχειν ἐκ τῆς νόσου. Vide *J. Poll.* l. iii, c. 21. Itaque si verba ista, ἐπὶ χώρας εἴη, *scholium* sunt, cum Stephano potiùs crediderim ea unius tantùm verbi, viz. ἐπιχωριάζοι, *scholium* esse. Sed quàm apta sit huic loco recepta lectio, ipsa verborum mox sequentium, εἰ δὲ ἐξίοι που, ostendit antithesis. Quid enim rationi magìs consentaneum (verba sunt Stephani) quàm ut *In ipsâ regione esse*, et *Ab ipsâ regione exire*, sibi opponantur? Eandem etiam confirmant illa duo antitheta, quæ paucis interjectis subjunguntur ἐπιδημῶν et ἀποδημῶν.

φυλακὴ, καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε καταςαθεῖσα, καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσα διαμένει. Σκοπῶν δ' ὅπως ἂν καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ κατέχοιτο, καὶ ἄλλη ἔτι προσγίγνοιτο, ἡγήσατο τοὺς μισθοφόρους τούτους οὐ τοσοῦτον βελτίονας τῶν ὑπηκόων εἶναι, ὅσον ἐλάττονας· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγίγνωσκε συνεκτέον εἶναι, οἵπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κρατεῖν παρέσχον, καὶ ἐπιμελητέον, ὅπως [a] μὴ ἀνήσωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν. Ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάττειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ γνόντες καὶ αὐτοὶ [b] ταῦτα ἄριςα εἶναι, οὕτως ἐμμένοιέν τε καὶ ἐπιμελοῖντο τῆς ἀρετῆς, συνέλεξε τούς τε ὁμοτίμους καὶ πάντας ὁπόσοι ἐπικαίριοι ἦσαν, καὶ ἀξιοχρεώτατοι αὐτῷ ἐδόκουν κοινωνοὶ εἶναι καὶ πόνων καὶ ἀγαθῶν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

" Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγίςη χάρις,
" ὅτι ἔδοσαν ἡμῖν τυχεῖν, ὧν ἐνομίζομεν ἄξιοι εἶναι. Νῦν μὲν
" γὰρ δὴ ἔχομεν καὶ γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν, [c] καὶ οἵτινες ταύ-
" την ἐργαζόμενοι θρέψουσιν ἡμᾶς· ἔχομεν δὲ καὶ οἰκίας, καὶ
" ἐν ταύταις κατασκευάς. Καὶ μηδείς γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα

circum ipsum et Babylone collocata fuit custodia, nunc etiam in eodem statu manet. Prætereà cùm consideraret quo pacto universum imperium conservari, atque etiam aliquâ principatûs alterius accessione augeri posset, existimabat stipendiarios non tam superiores esse reliquis sibi subjectis, quàm numero inferiores: ideóque viros fortes secum retinendos judicabat, qui diis juvantibus sibi potentiam istam conciliâssent; et curandum, ut virtutis exercitationem non intermitterent. Nè verò videretur hoc eis imperare, sed ut ipsi censerent hæc esse optima, et *in eis* perseverarent, ac virtutem studiosè colerent, tum Persas illos, qui ὁμότιμοι vocantur, convocavit, tum omnes quotquot pro tempore commodum esset, quíque viderentur imprimis idonei, ut tam in laborum quàm commodorum societatem admitterentur. Ubi convenissent, orationem ejusmodi habuit:

" Maximam diis gratiam habemus, quòd ea nobis adipisci concesse-
" rint, quibus arbitrabamur nos esse dignos. Est enim jam nostrâ in potes-
" tate solum amplum ac fertile, nec desunt, qui hoc colendo nos alent:
" sunt etiam nobis ædes, et eæ quidem instructæ. Nec est cur quisquam

a Μὴ ἀνήσωσι] Hæc libri Camerariani lectio est; quam adsentientibus *Stephano*, *Mureto*, et *Leunclavio* amplexi sumus. Notandum tamen est, à verbo ἀνίημι formari aorist. 1, ex grammaticis præceptis, ἀνῆκα, non autem ἀνῆκα: quapropter vel cum *Porto* rectiùs legas, μὴ ἀνήσουσι: vel, quod mallem, μὴ ἀνῶσι. Sic paulò post adhibet ἀνῇ cum eodem accusativo ἄσκησιν. Priùs erat μηνύσωσι.

b Ταῦτα ἄριςα.] Ità reposuimus ex MSto Bodl. Vulgò, ταῦτα ἄριςοι. Nostræ emendationi favent Leunclavius et Philelphus, qui vertunt, *hæc esse optima*. In eodem manu exarato exemplari pariter ac editione *Ald.* pro ἐμμένοιεν, quod statim sequitur, legitur συμμένοιεν.

c Καὶ οἵτινες, &c.] De constructionis mutatione vide quæ supra notavimus p. 418.

" νομισάτω ἀλλότρια ἔχειν· νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις
" ἀΐδιός ἐστιν, ὅταν πολεμούντων πόλις ἁλῷ, τῶν ἑλόντων εἶναι καὶ
" τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα. Οὔκουν ἀδικίᾳ
" γε ἕξετε ὅ,τι ἂν ἔχοιτε, ἀλλὰ φιλανθρωπίᾳ οὐκ ἀφαιρήσεσθε,
" ἤν τι ἐᾶτε ἔχειν αὐτούς. Τὸ μέντοι ἐκ τοῦδε, οὕτως ἐγὼ γιγνώσκω,
" ὅτι εἰ μὲν τρεψόμεθα ἐπὶ ῥᾳδιουργίαν καὶ τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων
" ἡδυπάθειαν (οἳ νομίζουσι τὸ μὲν πονεῖν ἀθλιώτατον, τὸ δὲ ἀπόνως
" βιοτεύειν ἡδυπάθειαν) ταχὺ ἡμᾶς φημὶ ὀλίγου ἀξίους ἡμῖν αὐτοῖς
" ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ πάντων τῶν ἀγαθῶν στερήσεσθαι. Οὐ γάρ τοι
" τὸ ἀγαθοὺς ἄνδρας γενέσθαι, τοῦτο ἀρκεῖ, ὥστε καὶ διατελεῖν ὄντας
" ἀγαθοὺς, ἤν μή τις αὐτοῦ διὰ τέλους ἐπιμελῆται· ἀλλὰ ὥσπερ
" καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἀμεληθεῖσαι μείονος ἄξιαι γίγνονται, καὶ
" τὰ σώματά γε αὐτὰ εὖ ἔχοντα, ὁπόταν τις αὐτὰ ἀνῇ ἐπὶ
" ῥᾳδιουργίαν, πονήρως πάλιν ἔχει· οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ ἡ
" ἐγκράτεια, καὶ ἡ ἀλκὴ, ὁπόταν τις αὐτῶν ἀνῇ τὴν ἄσκησιν, ἐκ
" τούτου εἰς τὴν πονηρίαν πάλιν τρέπεται. Οὔκουν δεῖ μέλλειν, οὐδ'
" ἐπὶ τὸ αὐτίκα ἡδὺ προϊέναι αὐτούς. [a] Μέγα μὲν γὰρ, οἶμαι,

" vestrûm hæc possidens, aliena se possidere existimet: est enim
" æterna lex inter omnes homines, captâ eorum urbe qui bellum *aliis*
" faciunt, tam corpora illorum qui sunt in urbe, quàm fortunas *in*
" eorum potestatem venire, qui urbem capiunt. Quamobrem injus-
" tè non possidebitis, quæ tenetis; sed si quid hostes retinere permise-
" ritis, id *quoque* quòd non abstuleritis, clementiæ vestræ acceptum re-
" ferre debebunt. Quod verò attinet ad illa, quæ agenda deinceps erunt,
" hæc mea sententia est, si deflectamus ad desidiam et vitam ignavo-
" rum *hominum* voluptariam (qui laborem pro re miserrimâ, vitam la-
" boris expertem pro voluptariâ ducunt), citò nos equidem nobis
" ipsis aio parum utiles futuros, adeóque bona hæc universa citò amis-
" suros. Neque enim viros fortes fuisse sufficit ad hoc, ut fortes
" permaneant, nisi quis assiduè diligentiam, ut talis sit, adhibeat; sed ut
" artes etiam aliæ, ubi neglectæ sint, minùs æstimantur, et ut ipsa
" corpora benè adfecta, cùm in desidiam solvantur, malè se rursùm ha-
" bere incipiunt; sic et prudentia, et continentia, et fortitudo, cùm
" quis exercitationem horum remittit, exinde rursùs ad improbitatem
" deflectunt. Non igitur *per inertiam* cessandum *nobis*, nec in id,
" quod in præsentiâ suave est, proruendum. Quippe magnum equidem

a Μέγα μὲν γὰρ, οἶμαι, &c.] Probè Augustus: Ἀκούσας ὅτι Ἀλέξανδρος δύο καὶ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη κατεστραμμένος τὰ πλεῖστα, διηπόρει τί ποιήσει τὸν λοιπὸν χρόνον, ἐθαύμαζεν εἰ μὴ μεῖζον Ἀλέξανδρος ἔργον ἡγεῖτο τοῦ κτήσασθαι μεγάλην ἡγεμονίαν, τὸ διατάξαι τὴν ὑπάρχουσαν. *Plutarch.* Apotheg. p. 207. Et *Florus*, lib. ii, c. 17.

« ἔργον καὶ τὸ ἀρχὴν καταπρᾶξαι, πολὺ δ' ἔτι μεῖζον, τὸ λα-
« βόντα διασώσασθαι. Τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τῷ τόλμαν
« μόνον παρασχομένῳ ἐγένετο: τὸ δὲ λαβόντα κατέχειν, οὐκέτι τοῦτο
« ἄνευ [a] σωφροσύνης, οὐδ' ἄνευ ἐγκρατείας, οὐδ' ἄνευ πολλῆς
« ἐπιμελείας γίγνεται. Ἃ χρὴ γιγνώσκοντας, νῦν πολὺ μᾶλλον
« ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν ἢ πρὶν τάδε τἀγαθὰ κτήσασθαι· εὖ εἰδότας
« ὅτι [b] ὅταν πλεῖστά τις ἔχῃ, τότε πλεῖστοι καὶ φθονοῦσι καὶ ἐπιβου-
« λεύουσι καὶ πολέμιοι γίγνονται, ἄλλως τε κἂν παρ' ἀκόντων τά τε
« κτήματα καὶ τὴν θεραπείαν, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχῃ. Τοὺς μὲν οὖν
« θεοὺς οἴεσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἔσεσθαι· οὐ γὰρ ἐπιβουλεύσαντες ἀδίκως
« ταῦτα ἔχομεν, ἀλλ' ἐπιβουλευθέντες ἐτιμωρησάμεθα. Τὸ μέντοι
« μετὰ τοῦτο κράτιστον, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευαστέον· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ
« βελτίονας ὄντας τῶν ἀρχομένων, ἄρχειν ἀξιοῦν. Θάλπους μὲν οὖν
« καὶ ψύχους, καὶ σίτων καὶ ποτῶν, καὶ πόνων, καὶ ὕπνου ἀνάγκη καὶ τοῖς
« δούλοις μεταδιδόναι· μεταδιδόντας γε μέντοι πειρᾶσθαι δεῖ ἐν τού-

" aliquid esse abitror, imperium parare, sed multò majus, id quod " sis adeptus, conservare. Nam adipisci sæpè etiam illi contigit qui " audaciam duntaxat adhiberet, sed retinere quod adeptus sis, id non " jam sine prudentiâ, nec sine continentiâ, nec sine multo studio " fieri solet. Quæ cùm intelligamus, multò jam magis virtutem exer- " cere debemus, quàm anteà, bonis hisce necdum partis ; hoc etiam no- " bis cognito, tum plurimos et invidere, et insidiari, et hostes fieri, " cùm plurima quis possidet ; præsertim si ab invitis et opes et ob- " sequium, quod nobis usu venit, habeat. Deos quidèm certè nobis- " cum futuros existimandum est : non enim insidiis usi hæc injus- " tè possidemus, sed insidiis petiti pœnas sumpsimus. Quod verò " secundùm hoc optimum *est*, à nobis ipsis parari debet : est autem " illud, ut iis, qui nobis subjecti sunt, ipsi meliores, imperio nos dignos " æstimemus. Caloris quidem certè et frigoris, et ciborum, et potûs, " et laborum, et somni partem servis etiam concedi necesse est ; sed " ità tamen hæc ipsis impertiri nos oportet, ut declarare nos in his

Plus est, inquit, *provinciam retinere, quàm facere.* Cum quibus concinunt poëtæ :

——*Plus est servâsse repertum,*
Quàm quæsisse novum.——

Claudi. in pri. cons. *Stil.* l. ii, v. 326, et seq.

Nec minor est virtus, quàm quærere, parta tueri :
Casus inest illic ; hìc erit artis opus.

Ovid. lib. ii, *De Arte Am.* v. 13, et seq.

a Σωφροσύνης] A Leunclavio aliisque interpretibus redditur *temperantia.* Ipse Stephano potiùs auscultandum censeo ; qui σωφροσύνην hìc, ut supra paulò, *prudentiam* esse animadvertit : præsertim cùm præcedat *audacia ;* atque hæc velut per antithesin inter se committantur : contrà verò, post σωφροσύνην, si *temperantiam* significet, haud necessaria sed supervacanea potiùs adjectio ἐγκρατείας sit.

b Ὅταν πλεῖστά τις, &c] Sophocléum : *Ajac.* v. 157.

Πρὸς γὰρ τὸν ἔχονθ' ὁ φθόνος ἕρπει.

"τοῖς πρῶτον βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. [a] Πολεμικῆς δ' ἐπιστήμης καὶ μελέτης παντάπασιν οὐ μεταδοτέον τούτοις, οὕς τινας ἐργάτας τε ἡμετέρους καὶ δασμοφόρους βουλόμεθα κτήσασθαι, ἀλλ' αὐτοὺς δεῖ τούτοις τοῖς ἀσκήμασι πλεονεκτεῖν, γιγνώσκοντας ὅτι ἐλευθερίας ταῦτα ὄργανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκείνους τὰ ὅπλα ἀφῃρήμεθα, οὕτως ἡμᾶς αὐτοὺς δεῖ μὴ τῶν ὅπλων ποτ' ἐρήμους γίγνεσθαι· εὖ εἰδότας ὅτι τοῖς ἀεὶ ἐγγυτάτω τῶν ὅπλων οὖσι, τούτοις καὶ οἰκειότατά ἐστιν, ἃ ἂν βούλωνται. Εἰ δέ τις τοιαῦτα ἐννοεῖται, τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπρᾶξαι, ἃ ἐπεθυμοῦμεν, εἰ ἔτι δεήσει καρτερεῖν καὶ πεινῶντας καὶ διψῶντας καὶ ἐπιμελομένους καὶ πονοῦντας; Ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ τἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἀΐοι ([b] οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς)· ἄνευ δὲ τοῦ δεόμενον τυγχάνειν τινὸς, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη ἂν, ὥσθ' ἡδὺ εἶναι. Εἰ δὲ ὧν μὲν μάλιστα ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσιν, ὁ δαίμων ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκεύακεν, ὡς δ' ἂν ἥδιστα ταῦτα φαίνοιτο, αὐτός τις αὑτῷ ταῦτα πα-

"primùm præstantiores eis conemur. Militaris verò scientiæ atque exercitationis omninò nihil cum iis communicandum est, quos habere volumus, ut operis suis nobis inserviant et tributum pendant; sed his exercitiis nos superiores istis esse debemus, atque adeò scire, deos hominibus hæc instrumenta libertatis et felicitatis exhibuisse: et quemadmodùm arma istis ademimus, ità nos ipsos nunquam ab armis destitui oportet; idque planè habere persuasum, illis *omnia*, quæcunque velint, maximè propria esse, qui quàm proximè ab armis absint. Quod si quis hujusmodi quædam cogitat, quid ergo conducit nobis, quod ea, quæ cupiebamus, perfecerimus, si *quidem* adhuc necesse erit famem, sitim, curas, labores tolerare? Nimirum hoc cognosci oportet, tantò plus adferre lætitiæ bona, quantò majori labore præcedente ad ea perveniatur (labores enim fortibus viris obsonii loco sunt): at absque eo, ut aliquis indigeat ejus, quod consequitur, nihil tam sumptuosè parari possit, ut suave sit. Quòd si in iis comparandis quæ maximè homines expetunt, numen nos adjuvit, et ut eadem *quàm* suavissima videantur, ipse sibi aliquis pa-

a Πολεμικῆς δ' ἐπιστήμης, &c.] Consilium est victoris retinendi, quæ sit adeptus, prudentissimi. Lege *Polyæn.* lib. vii, 6, 4, et *Dionys. Hal.* Antiq. Rom. l. 7, c. 9.

b Οἱ γὰρ πόνοι, &c.] Huc Pindaricum illud referri potest:

Εἰ πόνος ἦν, τὸ τερπνὸν πλέον πεδέρχεται.
Nem. ζ', v. 109.

Cui sententiam *Oppiani* libet adjungere:

———πόνῳ δ' ἅμα τέρψις ὀπηδεῖ.
Κυνηγ. α', v. 54.

Vide sis l. i, p. 49, et quæ ibi notavimus.

" ρασκευάσει, ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ τοσούτῳ πλεονεκτήσει τῶν ἐνδε-
" εστέρων βίου, ὅσῳ πεινήσας τῶν ἡδίστων σίτων τεύξεται, καὶ
" διψήσας τῶν ἡδίστων ποτῶν ἀπολαύσεται, καὶ δεηθεὶς ἀναπαύ-
" σεως, ἥδιστον ἀναπαύσεται. Ὧν ἕνεκα φημὶ χρῆναι νῦν ἐπι-
" ταθῆναι ἡμᾶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν ᾗ
" ἄριστον καὶ ἥδιστον ἀπολαύσωμεν, καὶ ὅπως τοῦ πάντων χα-
" λεπωτάτου ἄπειροι γενώμεθα. Οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ
" ἀγαθὰ οὕτω χαλεπὸν, ὥσπερ τὸ λαβόντα στερηθῆναι, λυπη-
" ρόν. Ἐννοήσατε δὲ κἀκεῖνο, τίνα πρόφασιν ἔχοντες ἂν προει-
" λόμεθα κακίονες, ἢ πρόσθεν, γενέσθαι. Πότερον ὅτι ἄρχο-
" μεν; Ἀλλ' οὐ δήπου τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων πονηρότερον
" προσήκει εἶναι. Ἀλλ' ὅτι εὐδαιμονέστεροι δοκοῦμεν νῦν ἢ πρό-
" τερον εἶναι; Ἔπειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ φήσει τὶς τὴν κακίαν
" [a] ἐπιπρέπειν; Ἀλλ' ὅτι ἐπεὶ κεκτήμεθα δούλους, τούτους κολά-
" σομεν, ἢν πονηροὶ ὦσι; Καὶ τί προσήκει αὐτὸν ὄντα πονηρὸν
" πονηρίας ἕνεκα ἢ βλακείας ἄλλους κολάζειν; Ἐννοεῖτε δ' ἔτι
" καὶ τοῦτο, ὅτι τρέφειν μὲν παρεσκευάσμεθα πολλοὺς καὶ τῶν
" ἡμετέρων οἴκων φύλακας καὶ τῶν σωμάτων· αἰσχρὸν δὲ πῶς οὐκ

" raverit, *sanè* vir talis *in hoc* meliori erit conditione, quàm *alii* qui-
" bus minùs suppetunt ad victum necessaria, quod esuriens suavissi-
" mis cibis vescetur, et sitiens suavissimo potu fruetur, et requietis
" egens, suavissimè quiescet. Quapropter *equidem* censeo debere jam
" nos contentis viribus bonorum virorum officio fungi, ut bonis
" quàm optimè suavissiméque fruamur, et quod omnium est gravissi-
" mum non experiamur. Nec enim tàm grave *ac molestum est*, bona
" non adipisci, quàm acerbum, quæ sis adeptus, amittere. Quin hoc
" etiam consideretis velim, quam adferre causam possimus, cur nunc
" potiùs vitam ignaviorem sectemur, quàm antehac. An propte-
" reà quòd cum imperio simus? At certè non convenit, eum, qui cum
" imperio sit, subjectis sibi pejorem esse. An quòd esse jam felicio-
" res videamur, quàm priùs? Et fortunæ prosperæ dicet aliquis
" ignaviam decere? An quia servos adepti nunc habemus, in eos
" animadvertemus, si fuerint improbi? At quo pacto convenit, eum,
" qui sit ipsemet improbus, alios improbitatis aut socordiæ causâ plec-
" tere? Prætereà cogitetis velim, instituisse nos multos alere, tàm
" ædium nostrarum, quàm corporum custodes: at quomodo turpe

[a] Ἐπιπρέπειν] Ità optimè legit *Muretus*; quam emendationem confirmat *Philelphus*, locum sic vertens: *ideò dicet aliquis vitium felicitatem decere*. In vulgatis autem libris scribitur ἐπιτρέπειν.

" ἂν εἴη, [a] εἰ δὴ ἄλλους μὲν δορυφόρους τῆς σωτηρίας οἰησό-
" μεθα χρῆναι τυγχάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν αὐτοῖς οὐ δορυφορή-
" σομεν; Καὶ μὴν εὖ γε δεῖ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλη φυλακὴ
" τοιαύτη, οἵα αὐτόν τινα καλὸν κἀγαθὸν ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ
" δεῖ συμπαρομαρτεῖν· τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ οὐδὲ ἄλλο καλῶς
" ἔχειν οὐδὲν προσήκει. Τί οὖν φημι χρῆναι ποιεῖν, καὶ ποῦ
" τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν, καὶ ποῦ τὴν μελέτην ποιεῖσθαι; Οὐδὲν
" καινόν, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ· ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ τοῖς ἀρ-
" χείοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, [b] οὕτω καὶ ἡμᾶς φημὶ χρῆναι
" ἐνθάδε ὄντας τοὺς ὁμοτίμους [c] πάντας, ἅπερ καὶ ἐκεῖ ἐπιτηδεύειν,
" καὶ ὑμᾶς γε ἐμὲ ὁρῶντας κατανοεῖν παρόντας, εἰ ἐπιμελόμενος
" ὧν δεῖ διάξω· ἐγώ τε ὑμᾶς κατανοῶν θεάσομαι, καὶ οὓς ἂν
" ὁρῶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιτηδεύοντας, τούτους τιμήσω.
" Καὶ τοὺς παῖδας δέ, οἳ ἂν ἡμῖν γίγνωνται, ἐνθάδε [d] παι-
" δεύωμεν· αὐτοὶ γὰρ βελτίονες ἐσόμεθα, βουλόμενοι τοῖς παισὶν

" non fuerit, nos alios salutis *nostræ* satellites parandos nobis existi-
" mare, ipsos autem nos minimè nobis esse satellites? Atqui certò
" sciendum est, non esse ullam aliam talem custodiam, qualis est ista,
" si quis probum se et honestum præbeat: hoc enim unà comitari ne-
" cesse est: ei verò, qui virtute destituitur, nec aliud quidquam rectè
" succedere convenit. Quid igitur esse faciendum aio, et ubi virtu-
" tem exercendam, ubi curam *operámque* adhibendam? Nihil, viri,
" novi proferam: sed sicut illi, qui ὁμότιμοι adpellantur, in Persiâ de-
" gunt ad curias, sic aio vobis æqualibus dignitate universis, quotquot
" hîc adestis, iisdem studiis operam dandam, quibus et illic occupati
" fuistis; ac vos quidem me præsentes intueri debetis et animadver-
" tere, num in iis curandis assiduus sim, quæ *curari à me* necesse est:
" atque ego *vicissim* animum advertens vos contemplabor, et quos *qui-
" dem* videro præclaris et honestis rebus operam dare, hos honoribus et
" præmiis ornabo. Quinetiam liberi, qui nobis nascentur, *liberaliter*
" hîc nobis erunt instituendi: nam et ipsi meliores erimus, si liberis

a Εἰ δὴ ἄλλους] *Gabrielius* ex suis vetustis exemplar. adfert εἰ δὲ ἄλλους; quam sequendo, genitivus τῆς σωτηρίας non jungetur cum δορυφόρους sed cum τυγχάνειν, quod non pro *esse* accipietur, sed pro *consequi*. Sic certè δορυφορήσομεν, utì monuit Stephanus, in altero membro sine adjectione ponitur. MS. Bodl. et cæteri libri lectionem vulgatam præstant.

b Οὕτω καὶ ἡμᾶς] Legitur etiam ὑμᾶς. Minùs, opinor, commodè.

c Πάνlας] Ità MS. Bodl. et editi omnes, præter unum *Etonensem*, in quo legitur πάνlα: quomodo Stephanus etiam scriptum fuisse suspicatur.

d Παιδεύωμεν] Leunclavianæ editionis lectio est; quam Stephanus etiam vet. lib. auctoritate confirmatam esse, atque adeò vulgatis illis παιδεύομεν et παιδεύσομεν præferendam agnoscit. Eidem placet ἐνθάδε cum γίγνωνται potiùs quàm cum παιδεύωμεν jungere.

" ὡς βέλτιςα παραδείγματα ἡμᾶς αὐτὺς παρέχειν· οἵ τε παῖδες
" ὐδ' ἂν εἰ βύλοιντο ῥᾳδίως πονηροὶ γένοιντο, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν
" μήτε ὁρῶντες μήτε ἀκύοντες· ἐν δὲ καλοῖς κἀγαθοῖς ἐπιτηδεύ-
" μασι διημερεύοντες."

" *nostris* nos ipsos *tanquam* exempla longè optima exhibere volemus;
" et liberi ipsi, etiamsi velint, non facilè improbi evadent, quando nihil,
" quod turbe sit, vel conspecturi vel audituri sunt, sed in virtutis et ho-
" nesti studio dies totos consument."

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Η'.

Κῦρος μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάντας, καὶ εἶπεν ὧδε. " [a] Ἀλλὰ πολλάκις μὲν δή, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοτε κα- " τενόησα ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. Οἵ τε " γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων, ὅπως μή ποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ " ἐπιλείψει, Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῖν ἀφ' ὧν μάλιστ' " ἂν εὐδαιμονοῦντες διατελοῖμεν. Ὃ δέ μοι δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς " ἐχρῆν δηλῶσαι, τοῦτο ἐγὼ πειράσομαι τοὺς μὴ εἰδότας διδάξαι. " Ἐννοήσατε γὰρ δή, τίς ἂν πόλις πολεμία ὑπὸ μὴ πειθομένων " ἁλοίη; τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ μὴ πειθομένων [b] διαφυλαχθείη; " ποῖον δ' ἂν ἀπειθούντων στράτευμα νίκης τύχοι; πῶς δ' ἂν μᾶλλον " ἐν μάχαις ἡττῷντο ἄνθρωποι, ἢ ἐπειδὰν ἄρξωνται ἰδίᾳ ἕκαστος

HUJUSMODI Cyrus oratione usus est; post quem surrexit Chrysantas, atque hoc modo loquutus est: " Equidem aliis etiam in " rebus, viri, animadverti sæpiùs, nihil inter principem et patrem " bonum interresse. Nam et patres liberis prospiciunt, nè unquam " eos bona deficiant; et Cyrus jam mihi videtur ea nobis consu- " lere, de quibus felicitatem perpetuam maximè consequuturi simus. " Quod autem minùs mihi, quàm oporteret, declarâsse videtur, id " equidem ignaros edocere conabor. Cogitate enim, quænam urbs " hostium ab iis capi possit, qui nolint imperio parere? quæ ami- " corum *urbs* conservari possit ab iis, qui nolint imperio parere? qui " militum contumacium exercitus victoriâ potiri possit? quonam modo " faciliùs possint in præliis homines vinci, quàm ubi cœperint seorsum

a Ἀλλὰ πολλάκις μὲν, &c.] Regem bonum esse *patriæ patrem*, agnoscunt omnes. Sic Ulysses apud poëtam:

Λαῶν, οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν. Odyss. ε', v. 12.

Et in Charondæ Legibus, apud *Stobæum*, principes sibi subjectis præsunt, καθάπερ τέκνων ἰδίων. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius rex, apud *Dionys. Halicarn.* lib. iv, Antiq. Rom. c. 36. Τίς μέντοι τῶν πρὸ ἐμοῦ βασιλέων οὕτω μέτριος ἐν ἐξουσίᾳ διετέλεσε, καὶ φιλάνθρωπος πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ πρᾶος υἱοῖς αὐτοῦ χρώμενος;

b Διαφυλαχθείη] *Stobæus*, διαρκεσθείη: deindè, ἀπειθοῦν στράτευμα. Sed non audiendus est. Nam apta satìs est vulgata lectio, et libris, quos vidi, omnibus confirmata: nisi quòd edit. *Ald.* mendosè det διαφυλαχθοίη.

“ περὶ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας βουλεύεσθαι; τί δὲ ἂν ἄλλο ἀγαθὸν τε-
“ λεσθείη ὑπὸ τῶν μὴ πειθομένων τοῖς κρείττοσι; ποῖαι δὲ πόλεις
“ νομίμως ἂν [a] οἰκηθεῖεν; ἢ ποῖοι οἶκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν
“ νῆες ὅποι δεῖ ἀφίκοιντο; Ἡμεῖς δὲ ἃ νῦν ἀγαθὰ ἔχομεν, διὰ
“ τί ἄλλο μᾶλλον κατεπράξαμεν, ἢ διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ ἄρ-
“ χοντι; Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ταχὺ μὲν ὅποι ἔδει
“ παρεγινόμεθα, ἀθρόοι δὲ τῷ ἄρχοντι ἑπόμενοι, ἀνυπόστατοι
“ ἦμεν, τῶν δ' ἐπιταχθέντων οὐδὲν ἡμιτελὲς κατελείπομεν. Εἰ τοί-
“ νυν [b] μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν φαίνεται εἰς τὸ κατα-
“ πράττειν [c] τἀγαθά, εὖ ἴστε ὅτι αὐτὸ τοῦτο καὶ εἰς τὸ διασώ-
“ ζειν ἃ δεῖ μέγιστον ἀγαθόν ἐστι. Καὶ πρόσθεν μὲν δὴ [d] πολ-
“ λοὶ ἡμῶν ἦρχον, οὐδενὸς δ' ἤρχομεν· νῦν δὲ κατεσκεύασθε οὕτω
“ πάντες οἱ παρόντες, ὥστε ἄρχετε οἱ μὲν πλειόνων, οἱ δὲ μειόνων.
“ Ὥσπερ τοίνυν αὐτοὶ ἀξιώσετε ἄρχειν τῶν ὑφ' ὑμῖν, οὕτω καὶ αὐτοὶ

“ singuli salutis propriæ consilia capere? quid aliud rei præclaræ per-
“ fici possit ab iis, qui se potioribus haud parent? quæ urbes legitimè
“ administrentur? quæve domus servari queant? quo pacto naves eò
“ perveniant, quò tendunt? Nos *ipsi* ea commoda, quæ modò no-
“ bis adsunt, quânam aliâ re magìs comparavimus, quàm principi
“ parendo? Nam ità factum est, ut celeriter et noctu et interdiu, quò
“ erat necesse, perveniremus; et dum totis copiis principem se-
“ queremur, nemo *vim et* impetum nostrum sustinere potuerit, eo-
“ rum denique nihil semiperfectum reliquerimus, quæ *nobis* erant
“ imperata. Ergo si parere principi maximum esse bonun manifestè
“ patet, ad comparandum bona *cætera*, certò sciendum vobis est,
“ etiam idem hoc bonum esse maximum ad conservandum ea, quæ
“ *conservari* necesse est. Et anteà quidem multi nobis imperabant,
“ cùm nemini nos imperaremus: nunc res omnium, quotquot ad-
“ estis, sic comparatæ sunt, ut imperetis alii pluribus, alii paucioribus.
“ Quemadmodùm igitur æquum existimatis esse, vos potestati vestræ

a Οἰκηθεῖεν] Sic ex conjecturâ reponendum censuimus, adprobante Stephano; qui loci sententiam vocem passivam postulare vidit. Hâc certè voce pauld pòst in re simili utitur Xenophon, cùm dicit—πόλις οἰκεῖται. Prius erat οἰκήσειαν.

b Μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν, &c.] Ità ferè *Æschylus* obedientiam matrem felicitatis esse dixit:

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ,—Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. v. 230.

c Τἀγαθά, &c.] Editi ferè omnes et MSto Bodl. ——τἀγαθὰ, οὕτως εὖ, &c. At vox penultima non comparet in editione *Eton.* nec in *Stobæò:* ideoque de eâ tollendâ Stephano adsentior.

b Πολλοὶ ἡμῶν ἦρχον, &c.] Aliam lectionem in exemplaribus suis invenit *Gabrielius:* nimirum hanc——ἦρχον μὲν οὐδενός· ἤρχοντο δέ· quam ille in loco vertendo sequitur, et probat Stephanus. Mihi quidem ista lectio satìs videtur elegans; nolo tamen vulgatam loco movere, cùm neque quidquam sit in eâ vitii, et ad omnibus, quos vidi, libris confirmetur.

" πειθώμεθα οἷς ἂν ἡμῖν καθήκοι. Τοσοῦτον δὲ διαφέρειν ἡμᾶς " δεῖ τῶν δούλων, ὅσον οἱ μὲν δοῦλοι, ἄκοντες τοῖς δεσπόταις ὑπη- " ρετοῦσιν· ἡμᾶς δὲ, εἴπερ ἀξιοῦμεν ἐλεύθεροι εἶναι, ἑκόντας δεῖ " ποιεῖν ὅ,τι πλείστου ἄξιον φαίνεται εἶναι. Εὑρήσετε δὲ, ἔφη, καὶ " ἔνθα ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται, τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχουσιν " ἐθέλουσαν πείθεσθαι, ταύτην ἥκιστα τῶν πολεμίων ἀναγκαζομένην " ὑπακούειν. Παρῶμέν τε οὖν, ὥσπερ Κῦρος κελεύει, ἐπὶ τόδε " τὸ ἀρχεῖον, ἀσκῶμέν τε δι' ὧν μάλιστα δυνησόμεθα κατέχειν " ἃ δεῖ, παρέχωμέν τε ἡμᾶς αὐτοὺς χρῆσθαι Κύρῳ ὅ,τι ἂν δέῃ. " Καὶ τοῦτο γὰρ εὖ εἰδέναι χρὴ, ὅτι οὐ μὴ δύνηται Κῦρος εὑρεῖν " ὅ,τι αὐτῷ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ χρήσεται, ἡμῖν δὲ οὔ· ἐπείπερ τά γε " αὐτὰ ἡμῖν συμφέρει, καὶ οἱ αὐτοί εἰσιν ἡμῖν πολέμιοι."

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε Χρυσάντας, [a] οὕτω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ τῶν συμμάχων συνεροῦντες· καὶ ἔδοξε τοὺς ἐντίμους ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ θύρας, καὶ παρέχειν αὐτοὺς χρῆσθαι [b] ὅ,τι βούληται ἕως ἂν ἀφίῃ Κῦρος. Ὡς δὲ τότε

" subjectis imperare, sic et ipsi pareamus eis, quibus officii ratio parere " nos jubet. Tantùm autem inter nos et servos interesse oportet, quod " servi quidem inviti *suas* heris operas exhibent; nos verò, si quidem " liberi esse volumus, sponte nostrâ facere convenit, quod maximè dig- " num laude videatur. Invenietis autem, inquit, etiam civitatem, quæ " unius imperio non administratur, si magistratibus maximè parere ve- " lit, minimè per vim eò posse adigi, ut hostium imperium accipiat. " Quare ad hanc, utì Cyrus præcipit, curiam præstò simus, nósque in " iis exerceamus, quibus retinere potissimùm queamus ea, quæ *conser-* " *vari* oportet; et operam Cyro nostram offeramus, ut eâ, quamcun- " que ad rem opus hâc fuerit ipsi, utatur. Nam id quoque scire debe- " mus, non posse Cyrum quidquam reperire, cujus usus ad sua tan- " tùm, non etiam ad nostra, commoda pertineat: quandoquidem ea- " dem sanè nobis conducunt, et iidem nobis hostes sunt."

Quæ ubi Chrysantas dixisset, alii tum Persæ tum socii complures surgebant, qui *hæc* oratione suâ quoque comprobarent: estque decretum, ut honorati semper ad portas præstò essent, et Cyro suam operam offerrent, quamcunque ad rem illi visum esset, donec eos dimitteret. Quod quidem

a Οὕτω] Non est hoc loco particula similitudinis, sed idem ferè sonat, quod *tunc*. Hoc sensu adhibetur etiam *Act.* xx, 11.

b Ὅ,τι βούληται ἕως, &c.] In *Ald. Flor.* et aliis vulg. cod. posita est hypostigme post βούληται, non autem post ἀφίῃ: at contrà Budæus post verbum βούληται eam expunxit, et posuit post ἀφίῃ· hoc faciens (opinor) ne quis verbi βούληται alium nominativum quæreret, quàm Κῦρος. Ego verò cum Stephano (cujus ista sunt verba) neutro in loco interpungere tutius existimavi, cùm utrumque verbum referatur ad Κῦρος: pro ὅ,τι βούληται Κῦρος, ἕως ἂν ἀφίῃ.

ἔδοξεν, οὕτω καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες· [a] θεραπεύουσι τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. Ὡς δ' ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται Κῦρος καταστησάμενος εἰς τὸ διαφυλάττειν ἑαυτῷ τε καὶ Πέρσαις τὴν ἀρχήν, ταῦτα καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον βασιλεῖς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι ποιοῦντες. Οὕτω δ' ἔχει καὶ ταῦτα ὥσπερ καὶ τἄλλα· [b] ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης βελτίων γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττεται· ὅταν δὲ χείρων, φαυλότερον. Ἐφοίτων μὲν οὖν ἐπὶ τὰς θύρας Κύρου οἱ ἔντιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς αἰχμαῖς, συνδόξαν πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκαταστρεψαμένων τὴν ἀρχήν. Κῦρος δ' ἐπὶ μὲν τἄλλα καθίστη ἄλλους ἐπιμελητάς, καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες, καὶ δαπανημάτων δοτῆρες, καὶ ἔργων ἐπιστάται, καὶ κτημάτων φύλακες, καὶ τῶν εἰς τὴν δίαιταν ἐπιτηδείων ἐπιμεληταί· καὶ ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητὰς καθίστη, οὓς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλτιστ' ἂν παρέχειν αὐτῷ χρῆσθαι. Οὓς δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἱ ᾤετο χρῆναι ἔχειν, τούτους ὅπως ὡς βέλτιστοι [c] ἔσονται, οὐκέτι τούτου τὴν ἐπιμέλειαν ἄλλοις

ità, ut tunc decretum fuit, etiam hodièque faciunt ii, qui regis imperio in Asiâ parent: dum portas principum officiosè frequentant. Atque ut hoc *toto* libro declaratum est, Cyrum sic constituisse imperium, ut illud et sibi et Persis conservaret, *ità* reges eum sequuti nunc quoque constanter iisdem institutis inhærent. Accidit autem in his, quod etiam in aliis: cùm is, qui præest rerum summæ, *vir aliquantò* melior est, *etiam* sinceriùs *puriùsque* instituta *majorum* observantur; cùm deterior *aliquis*, segniùs. Frequentabant igitur illi honorati cum equis et hastis Cyri portas, quando *ità* decretum erat à præstantissimis virtute *et auctoritate* viris, qui unà *cum ipso* imperium *illud* everterunt. Cæterùm alios curatores constituit Cyrus, qui rebus quidem aliis *administrandis* præessent, cùm et eos haberet qui vectigalia reciperent, et qui sumptuum impensas facerent, et præsides operum, et facultatum custodes, et rerum ad victum necessariarum procuratores: equorum etiam et canum curatores constituit, quos existimabat effecturos hæc animalia suum ad usum accommodatissima. Ut autem illi, quos *secum* habere vellet, in societatem conservandæ felicitatis admittendos, longè optimi evaderent, hanc verò curam aliis nequaquam

a Θεραπεύουσι τὰς, &c.] *Budæus* legit θεραπεύουσι γὰρ τάς, &c. *Camerarius*, Stephano teste, θεραπεύουσί τε ex suo exempl. adfert. Sed vide dicta p. 410.

b Ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης, &c.] *Pauci enim* (verba sunt Ciceronis, de Leg. iii, c. 14.) *atque admodùm pauci, honore et gloriâ amplificati, vel corrumpere mores civitatis, vel corrigere possunt.* Seneca *Thyest.* v. 213.

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

c Ἔσονται] MS. Bodl. ἔσοιντο. Sed nil mutandum videtur.

προσέταττεν, ἀλλ' αὑτοῦ ἐνόμιζε τοῦτο ἔργον εἶναι. Ἤδει γὰρ ὅτι, εἴ γε μάχης ποτὲ δεήσοι, ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ [a] παραστάτας καὶ ἐπιστάτας ληπτέον εἴη, σὺν οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξιάρχους δὲ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐκ τούτων καταστατέον εἶναι. Εἰ δέοι δὲ καὶ στρατηγῶν που ἄνευ αὐτοῦ, ᾔδει ὅτι ἐκ τούτων πεμπτέον εἴη· καὶ πόλεων δὲ καὶ ὅλων ἐθνῶν φύλαξι καὶ σατράπαις ᾔδει ὅτι τούτων τισὶ χρηστέον, καὶ πρέσβεις γε τούτων τινὰς πεμπτέον· ὅπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἡγεῖτο εἶναι εἰς τὸ ἄνευ πολέμου τυγχάνειν [b] ὧν δέοιτο. Μὴ ὄντων μὲν οὖν, οἵων δεῖ, δι' ὧν αἱ μέγισται καὶ πλεῖσται πράξεις ἔμελλον εἶναι, κακῶς ἡγεῖτο τὰ αὑτοῦ ἕξειν· εἰ δ' οὗτοι εἶεν, οἵους δέοι, πάντα ἐνόμιζε καλῶς ἔσεσθαι. Ἐνέδυ μὲν οὖν, οὕτω γνούς, εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν· ἐνόμιζε δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὑτῷ [c] ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. Οὐ γὰρ ᾤετο οἷόν τε εἶναι, μὴ αὐτόν τινα ὄντα οἷον δεῖ, ἄλλους παρορμᾶν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα.

Ὡς δὲ ταῦτα διενοήθη, ἡγήσατο σχολῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τῶν κρατίστων ἐπιμελεῖσθαι. Τὸ μὲν οὖν προ-

mandabat, sed esse munus hoc suum arbitrabatur. Nôrat enim, si pugnandum aliquando esset, ex illorum numero sibi et *parastatas* et *epistatas* sumendos esse, cum quibus pericula maxima *essent adeunda:* itidémque præfectos cohortium tàm pedestrium quàm equestrium ex iisdem constituendos esse intelligebat. Quòd si etiam *aliis* exercitûs ducibus, præter se, opus esset, ex his *ipsis* mittendos esse sciebat: quinetiam nôrat, quorundam ex his operâ utendum esse, ut urbium et totarum nationum tum custodes essent, tum satrapæ: ex iisdem quoque nonnullis legatorum mandandum esse officium: quod quidem inter res maximi momenti ad ea, quæ cuperent, absque bello impetranda ducebat. Quod si quidem tales ii non essent, quales esse conveniret, quorum operâ maxima plurimáque negotia essent conficienda, malè rebus suis prospectum fore arbitrabatur: sin ii tales essent, quales oporteret, omnia præclarè successura putabat. Quâ in sententiâ cùm esset, totus in hanc curam incubuit: quin et eandem ipsi virtutis exercitationem utendam existimabat. Nec enim fieri posse putabat, ut, qui talis ipse non esset, qualem esse oporteret, is alios ad præclaras et laudabiles actiones incitaret.

Quæ cùm apud animum expendisset, otio primùm esse sibi opus statuit, si *quidem* efficere vellet, utì res eximias curâ complecti posset. Fieri qui-

a Παραστάτας καὶ, &c.] Consule *Indic. Vocab. Milit.*

b Ὧν δέοιτο] Sic rectè, opinor, reposuit Leunclavius, cùm ab aliis legeretur δέοιτο. Nam ea, quæ modò præcesserant, ad Cyrum ipsum præcipuè spectant.

c Ἄσκησιν εἶναι, &c.] Stephanus legendum esse dicit εἶναι δεῖν, alioquin εἶναι interpretandum esset *impositam esse*, vel simili quopiam modo. Quâ de re illi adsentior.

σόδων ἀμελεῖν οὐχ οἷόν τε ἐνόμισεν εἶναι, προνοῶν ὅτι πολλὰ καὶ τελεῖν ἀνάγκη ἔσοιτο εἰς μεγάλην ἀρχήν· τὸ δ᾽ αὖ, πολλῶν κτημάτων ὄντων, ἀμφὶ ταῦτα αἰεὶ αὐτὸν ἔχειν ᾔδει ὅτι ἀσχολίαν παρέξει τῆς τῶν ὅλων σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Οὕτω δὴ σκοπῶν ὅπως ἂν τά τε οἰκονομικὰ καλῶς ἔχοι, καὶ ἡ σχολὴ γένοιτο, κατενόησέ πως τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν. Ὡς γὰρ τὰ πολλὰ, δεκάδαρχοι μὲν δεκάδων ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δεκαδάρχων, χιλίαρχοι δὲ λοχαγῶν, μυριάρχοι δὲ χιλιάρχων· καὶ οὕτως οὐδεὶς ἀτημέλητος γίγνεται, οὐδ᾽ ἢν πάνυ πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων ὦσι· καὶ ὅταν ὁ στρατηγὸς βούληται χρήσασθαί τι τῇ στρατιᾷ, ἀρκεῖ ἢν τοῖς μυριάρχοις παραγγείλῃ. Ὥσπερ οὖν ταῦτα ἔχει, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος συνεκεφαλαιώσατο τὰς οἰκονομικὰς πράξεις· ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐγένετο ὀλίγοις διαλεγομένῳ [a] μηδὲ τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν· καὶ ἐκ τούτου ἤδη σχολὴν ἦγε πλείω ἢ ἄλλος μιᾶς οἰκίας καὶ μιᾶς νεὼς ἐπιμελούμενος. Οὕτω δὴ καταστησάμενος τὰ αὑτοῦ, ἐδίδαξε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ταύτῃ τῇ καταστάσει χρῆσθαι. Τὴν μὲν δὴ σχολὴν οὕτω κατεσκευάσατο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν·

Ἤρχετο δ᾽ ἐπιστατεῖν τοῦ οἵους δεῖ εἶναι τοὺς [b] κοινῶνας. Πρῶ-

dom certè haud posse judicabat, ut proventuum curam negligeret, quòd prospiceret necesse fore magnos magno in imperio sumptus facere: rursùs autem, cùm magnam opum copiam possideret, harum curâ semper ipsum occupari, id verò avocaturum se sciebat à curâ summæ rerum conservandæ. Quare considerans quo pacto et res familiaris rectè administrari, et *ipse* frui otio posset, rei militaris ordinem intuitus est. Nam plerumque decuriones curam decuriarum gerunt, ductores manipularii, decurionum; tribuni, manipulariorum ducum; decem millium præfecti, tribunorum: atque ità fit, ut sit nemo cujus cura non geratur, tametsi valdè multæ sint hominum myriades: cúmque vult imperator exercitûs operâ uti, satìs est, decem millium præfectis mandata dedisse. Quæ igitur horum est ratio, eâdem Cyrus etiam res domesticas summatim complexus est: quo factum, ut ipso cum paucis colloquente, neque domestica negligerentur: atque deinceps ei plus erat otii quàm alii, qui unius domûs vel navis unius curam gereret. Atque ità rebus suis constitutis, suos etiam docuit eâdem ratione uti. Et hoc quidem modo tàm sibi quàm suis otium paravit.

Cœpit deindè pro præfecti auctoritate curare, ut participes rerum *tales*

a Μηδὲ τῶν] Legitur etiam, teste *Gabrielio*, μηδέν. *Ald.* pessimè dat μὴ δὲ· Loci sententiæ congrua videtur vulgata lectio.

b Κοινῶνας] *Camerarius* in suo exempl. legi testatur κοινωνούς. Sed vox illa haud dubiè est Xenophontéa: quam in sequentibus mox iteratam reperies, cujús-

τον μὲν, ὁπόσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τρέφεσθαι, μὴ παρεῖεν ἐπὶ τὰς θύρας, τούτους ἐπεζήτει· νομίζων τοὺς μὲν παρόντας οὐκ ἂν ἐθέλειν οὔτε κακὸν οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν ἂν πράττειν, καὶ διὰ τὸ παρὰ ἄρχοντι εἶναι, καὶ διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι ὁρῶνται, ὅ,τι πράττοιεν, ὑπὸ τῶν βελτίστων· οἳ δὲ μὴ παρεῖεν, τούτους ἡγεῖτο ἢ ἀκρατείᾳ τινὶ, ἢ ἀδικίᾳ, ἢ ἀμελείᾳ ἀπεῖναι. Τοῦτο οὖν πρῶτον ἡγησάμενος, προσηνάγκαζε τοὺς τοιούτους παρεῖναι· [a] τῶν γὰρ παρ' ἑαυτῷ μάλιστα φίλων ἐκέλευσεν ἄν τινα ἀντιλαβεῖν τὰ τοῦ μὴ φοιτῶντος, φάσκοντα λαμβάνειν τὰ ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο γένοιτο, ἧκον ἂν εὐθὺς οἱ στερόμενοι, ὡς ἠδικημένοι. Ὁ δὲ Κῦρος πολὺν μὲν χρόνον οὐκ ἐσχόλαζε τοῖς τοιούτοις ὑπακούειν· ἐπεὶ δὲ ἀκούσειεν αὐτῶν, πολὺν χρόνον ἀνεβάλλετο τὴν διαδικασίαν. Ταῦτα δὲ ποιῶν ἡγεῖτο προσεθίζειν [b] αὐτοὺς θεραπεύειν, ἧττον δὲ [c] ἐχθρῶς,

essent, quales oporteret. Primùm requirebat illos, quotquot aliis opus facientibus victum habere possent, si ad portas præstò non essent: quòd existimaret eos, qui adessent, nihil neque sceleris neque rei turpis admissuros, partim quòd *ipsi* principi adessent, partim quòd intelligerent omnes actiones suas à viris præstantissimis conspici: qui verò non adessent, eos vel intemperantiæ, vel injustitiæ, vel negligentiæ causâ putabat abesse. Quamobrem cùm hoc primùm existimaret, etiam cogebat tales ut adessent: nam aliquem illorum quos maximè caros habebat, bona ejus, qui *portas* non frequentaret, occupare jubebat ac dicere, suas se res occuparé. Hoc cùm fieret, statim spoliati veniebant, quasi quibus illata esset injuria. Cyro autem longo tempore non vacabat, ut hujusmodi homines audiret: et posteaquam audierat, diu controversiæ dijudicationem differebat. Quæ cùm faceret, arbitrabatur eos se ad observandum *colendùmque* adsuefacere; sed minùs odiosè,

que κοιτωνὲς glossa fuit. *J. Poll.* Οἱ κοιτῶνες ait, Ξενοφῶντος ἴδιον. At ei saltem cum *Pindaro* communis est ista vox:

——κοινᾶνι παρ' εὐ-
θυτάτῳ,——Πυθ. γ', v. 50.

Itaque fallitur Stephanus, qui hominem dici κοινῶνα non putat: sed κοινῶνα vult esse *sodalitium*, itidémque κοινῶνας *sodalitia*: sub quibus tamen fatetur intelligi posse *ipsos sodales*, seu eos, qui *sodalitii* societate sunt conjuncti. Adpositè *Hesychius* Κοινῶνας exponit κοιτωνάς. Rectè igitur *Portus* vocabulum Κοινῶν putat πολιτικώτερον esse, et denotare *socium, familiarem*, et eum, *qui rerum aliquarum nobiscum est particeps*.

a Τῶν γὰρ παρ', &c.] Variant hîc inter se libri ferè omnes. MS. Bodl. habet τῶν γὰρ—ἐκέλευσεν ἀντιλαβεῖν. Editio *Ald.* τον γὰρ παρ' ἑαυτῷ μάλιστα φίλον, ἐκέλευσεν ἀντιλαβεῖν. *Flor. Steph.* et *Leuncl.* τῶν γὰρ—ἐκέλευσεν ἄν τινα λαβεῖν. Nos lectionem editionis *Eton.* à Steph. probatam, nec à Manuscripti Bodl. fide prorsùs alienam, damus.

b Αὐτοὺς θεραπεύειν] Stephanus Xenophontem scripsisse putat, αὐτὸν θεραπεύειν, aut αὐτοὺς ἑαυτὸν θεραπεύειν. Sed quo minùs huic accedam, librorum, quos vidi, omnium prohibet auctoritas.

c Ἐχθρῶς] Hæc est lectio MSti Bodl. et libri *Camerariani*. Priùs erat ἐχθρὸς, quod sine adjuncto εἶναι, aut aliquo alio infinitivo stare non posse vidit Stephanus. Nostram autem lectionem Leunclavius etiam in loco vertendo sequitur.

ἢ εἰ αὐτὸς κολάζων ἠνάγκαζε παρεῖναι. Εἷς μὲν διδασκαλίας τρόπος ἦν αὐτῷ οὗτος τοῦ παρεῖναι· ἄλλος δὲ, τὸ τὰ ῥᾷστα καὶ κερδαλεώτατα τοῖς παροῦσι προστάττειν· ἄλλος δὲ, τὸ μηδέν ποτε τοῖς ἀποῦσι νέμειν. Ὁ δὲ δὴ [a] μέγιστος τρόπος τῆς ἀνάγκης ἦν, εἴ τις τούτων μηδενὸς ὑπακούοι, ἀφελόμενος ἂν τοῦτον ἃ ἔχοι, ἄλλῳ ἐδίδου, ὃν ᾤετο δύνασθαι ἂν ἐν τῷ δέοντι παρεῖναι· καὶ οὕτως ἐγίγνετο αὐτῷ φίλος χρήσιμος ἀντὶ ἀχρήστου. (Ἐπιζητεῖ δὲ καὶ ὁ νῦν βασιλεὺς ἤν τις ἀπῇ, οἷς παρεῖναι καθήκει.) Τοῖς μὲν δὴ μὴ παροῦσιν οὕτω [b] προσεφέρετο.

Τοὺς δὲ παρέχοντας ἑαυτοὺς ἐνόμισε μάλιστ' ἂν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ παρορμᾷν ἔργα, [c] ἐπείπερ ἄρχων ἦν αὐτῶν, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύειν πειρῷτο τοῖς ἀρχομένοις πάντων μάλιστα κεκοσμημένον τῇ ἀρετῇ. Αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἐδόκει, καὶ διὰ τοὺς γραφομένους νόμους, βελτίους [d] γιγνομένους ἀνθρώπους· τὸν δὲ ἀγαθὸν

quàm si ipse pœnas irrogando eos adesse cogeret. Hæc una docendi ratio erat, ut adessent: alia, quod facillima et maximè fructuosa præsentibus imperaret: item alia, quod nihil unquam absentibus tribueret. Præcipuus verò cogendi modus erat, ut, si nihil horum aliquem moveret, ei facultates adimeret, ac donaret alteri, quem existimaret posse *sibi* opportunè prætstò esse: atque hoc modo amicum utilem pro inutili consequebatur. (Inquirit autem etiam is rex, qui nunc rerum potitur, in eos, qui, cùm adesse ex officio debeant, absunt.) Ad hunc sanè modum Cyrus in absentes se gerebat:

Illos autem qui se offerrent *exhiberéntque*, maximè *se* putabat ad præclaras et laudabiles actiones excitaturum, quandoquidem princeps eorum erat, si ipse subjectis imperio declarare se niteretur virtute in primis ornatum. Videbatur enim animadvertere, meliores *quidem* effici homines etiam legibus scriptis; sed principem bonum ar-

a *Μέγιστος τρόπος τῆς*, &c.] Stephanus timiditatem suam damnat, quòd non ausus sit post *τρόπος* interpungere; quippe putat genitivum *ἀνάγκης* cum *τρόπος* jungi non debere: sed cum *μέγιστος τρόπος* subaudiendum ex præcedentibus, *τὸ προσεθίζειν αὐτοὺς θεραπεύειν*: ad quem *μέγιστον τρόπον* Noster dicit Cyrum *τὴν ἀνάγκην* adhibuisse. Quòd si intelligeret, inquit Stephanus, hunc necessitatis modum fuisse maximum, oporteret alios necessitatis modos præcedere, quorum hunc maximum esse censeret: cùm tamen illos ejusmodi esse non dixerit, imò etiam *διδασκαλίαν* unum illorum habuisse. Hactenùs ille. Dicendum forsan est, cæteros etiam modos (licèt iis vox *ἀνάγκη* disertè non sit adjuncta) minorem saltem aliquem necessitatis, gradum inferre; atque adeò modum hunc, ultimo loco memoratum, non incommodè dici potuisse *maximum*.

b Προσεφέρετο] Vide dicta p. 385, not. 2.

c Ἐπείπερ ἄρχων ἦν, &c.] Vulgò, *ἐπείπερ ἄρχων αὐτῶν*: sed vocula *ἦν* ex *Gabrielii*, *Mureti* et *Camerarii* vet. libris (quibus etiam editio *Stephaniana* adstipulatur) erat adjecta.

a Γιγνομένους] Ità MS. Bodl. et editiones *Ald.* et *Steph.* Aliæ *γενομένους* exhibent: *Muretus* etiam testatur in vet. libris legi *γενομένους ἂν τοὺς ἀνθρώπους*.

ἄρχοντα, βλέποντα νόμον ἀνθρώποις [a] ἐνόμιζεν, ὅτι καὶ τάττειν ἱκανός ἐστι, καὶ ὁρᾷν τὸν [b] ἀτακτοῦντα καὶ κολάζειν. Οὕτω δὴ γιγνώσκων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον ἐπεδείκνυεν ἑαυτὸν ἐκπονοῦντα ἐν τούτῳ τῷ [c] χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος ἦν. Καὶ τότε πρῶτον κατεστάθησαν οἱ μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς θεοὺς, καὶ θύειν ἀν' ἑκάστην ἡμέραν οἷς [d] οἱ μάγοι θεοῖς εἴποιεν. Οὕτω δὴ τὰ τότε κατασταθέντα ἔτι καὶ νῦν διαμένει παρὰ τῷ ἀεὶ ὄντι βασιλεῖ. Ταῦτα οὖν πρῶτον ἐμιμοῦντο αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ εὐδαιμονέστεροι ἔσεσθαι, ἢν θεραπεύωσι τοὺς θεοὺς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατός τε ὢν καὶ ἄρχων· καὶ Κύρῳ δ' ἂν ἡγοῦντο ταῦτα ποιοῦντες ἀρέσκειν.

Ὁ δὲ Κῦρος τὴν τῶν μεθ' αὐτοῦ εὐσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε,

bitrabatur hominibus *esse* legem oculis præditam : quippe qui et ordinando jubere, et ordinis negligentem cernere ac punire posset. Ità cùm sentiret, primùm se cultûs divini magìs hoc tempore studiosum declarabat, quia felicior evasisset. Atque tunc primùm magi constituti sunt, qui semper cum primâ luce deos hymnis celebrarent, et quotidiè sacrificarent diis illis, quibus ipsi sacrificandum dicerent. Ità quidem id temporis constituta nunc permanent apud eum regem, qui quovis tempore rerum potitur. Imitabantur igitur eum in his primùm Persæ cæteri, quòd et ipsi beatiores se fore arbitrarentur, si deos ità colerent, ut is qui et felicissimus esset et imperaret : prætereà futurum putabant ut, si hæc facerent, Cyro placerent.

Cyrus *ipse* suorum pietatem sibi quoque utilem ducebat esse, cùm

a Ἐνόμιζεν] Hæc est editionis Leunclavianæ lectio, quam et Stephanus recipiendam censuit. Vulgò legitur ἐνόμισεν. Cæterùm de re ipsâ lege *Cic.* de Leg. l. iii, c. 13.

b Ἀτακτοῦντα] Sic propriè dici militem, qui ordinem deserit, atque officium suum non facit, pervulgatam est. Eadem est ratio vocis illi adfinis, quâ utitur apostolus I *Thess.* v. 14, ubi à malis militibus, οἳ οὐ μένουσιν ἐν τάξει, petitâ translatione, ἀτάκτους vocat eos, qui Christi et apostolorum præceptis dicto audientes non erant, quósque adeò, tanquam imperator, corripi jubet. Conf. 2 *Thess.* iii, 7, ubi ἀτακτεῖν (sumptâ itidem ab iis metaphorâ, qui militiæ munia non, utì decet, obeunt, de iis omnibus dicitur, qui aliter, quàm ipsorum vitæ ratio atque honestas requirit, se gerunt.

c Χρόνῳ, ἐπειδὴ, &c.] In *Ald.* et *Flor.* edit. ἐπεὶ δὲ εὐδαιμονέστερον ἦν: in *Eton.* ἐπεὶ δὲ εὐδαιμονέστερος ἦν: ut hæc alius sententiæ sint principium; cùm tamen contrà claudere præcedentem debeant, sed non sine aliquâ mutatione: nimirum scribendo, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος ἦν, ut restituimus ex vet. *Gabrielii* libris et editione *Stephanianâ*. Quibus ferè accedunt *Camerarii* liber et MS. Bodl. qui dant ἐπεὶ εὐδαιμονέστερος ἦν. Leunclavius etiam sic reponendum et distinguendum vidit.

d Οἱ μάγοι] Duram esse vocum istarum repetitionem, haud sine causâ judicavit Stephanus. Minùs etiam suavis est vocis θεοῖς sonus, cùm modò præcesserat θεούς. Hanc tamen lectionem libri, quos vidi, omnes præstant. Itaque nihil loco temerè moverim; sed retinendo οἱ μάγοι in posteriori etiam loco, aut deesse verbum inter καὶ et θύειν (sive id sit ἐνομίσθη, sive κατέστη, sive aliud hujusmodi) aut sibi κατεστάθησαν relictum esse subaudiendum κατεστάθη, cum Stephano exstimaverim.

[a] λογιζόμενος [b] ὥσπερ οἱ πλεῖν αἱρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν ἠσεβηκέναι τι δοκούντων. Πρὸς δὲ τούτοις ἐλογίζετο, εἰ πάντες οἱ κοινῶνες θεοσεβεῖς εἶεν, ἧττον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν περί τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν καὶ περὶ αὐτὸν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι τῶν κοινώνων. Ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο μηδένα μήτε φίλον ἀδικεῖν μήτε σύμμαχον, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρῶς ὁρῶν, μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους ᾤετ᾽ ἂν τῶν μὲν αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι, διὰ τοῦ δικαίου δ᾽ ἐθέλειν [c] πορίζεσθαι. Καὶ αἰδοῦς δ᾽ ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάντας ἐμπιπλάναι, εἰ αὐτὸς φανερὸς εἴη πάντας οὕτως αἰδούμενος, ὡς μήτ᾽ εἰπεῖν ἂν μήτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχρόν. Ἐτεκμαίρετο δὲ τοῦτο οὕτως ἕξειν ἐκ τοῦδε· μὴ γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ οὓς οὐ φοβοῦνται, μᾶλλον τοὺς αἰδουμένους αἰδοῦνται τῶν ἀναι-

rationem eandem sequeretur, quam illi, qui cum religiosis potiùs, quam cum iis, qui commisisse aliquid impiè videntur, navigare malunt. Prætereà secum reputabat futurum ut, si omnes illi rerum participes religiosi essent, minùs aliquod nefarium *facinus* tum contra se invicem, tum contra *Cyrum* ipsum designare vellent; qui benè se de iis, quos rerum participes habebat, promeritum esse arbitrabatur. Itidem cùm declararet, id maximi se facere, si nec amicus nec socius læderetur, et cùm acriter id quod justum esset intueretur, futurum putabat, ut alii quoque se turpibus à lucris magìs abstinerent, ac ratione justâ rem facere mallent. Etiam *pudore ac* verecundiâ putabat omnes magìs impletum iri, si palam ipse declararet, ità se omnes revereri, ut nihil turpe nec diceret nec faceret. Atque hoc ità futurum isto argumento colligebat; nimirum homines, non dicam principem, sed illos etiam quos *alioqui* non metuunt, magìs reverentur, si verecundi sint,

a Λογιζόμενος] Hoc participium adferens Camerarius elocutionem hanc sive ab auctore sive à librario concisam esse ait: at rectè Stephanus nullam hîc concisionem esse putat, sed perinde accipit ac si dictum esset, τὸν αὐτὸν ἔχων λογισμὸν, ὅνπερ οἱ πλεῖν αἱρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν.

b Ὥσπερ οἱ πλεῖν, &c.] Egregia sunt in eam rem apud auctores testimonia, quæ loco huic illustrando haud parum inservire possint. Huc pertinet locus *Æschyli* longè pulcherrimus: in Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, v. 603, et seq. postquam dixit Eteocles,

Φεῦ τοῦ ξυναλλάσσοντος ὄρνιθος βροτοῖς
Δίκαιον ἄνδρα τοῖσι δυσσεβεστέροις·

tribus versibus interjectis, addit:

Ἢ γὰρ ξυνεισβὰς πλοῖον εὐσεβὴς ἀνὴρ,
Ναύταισι θερμοῖς καὶ πανουργίᾳ τινὶ,
Ὄλωλεν ἀνδρῶν σὺν θεοπτύστῳ γένει.

Quocum concinit *Horatiana* Musa, lib. iii, od. 2.

——vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgârit arcanæ, sub iisdem
Sit trabibus, fragilémque mecum
Solvat phaselum. Sæpè Diespiter
Neglectus, incesto addidit integrum.

Vectores utique, si qua horribilis mare vexaret procella, causam ejus adtribuere solebant impietati alicujus eorum, qui in navi erant. Exemplum nobile in *Jonâ* i, 5, et seq. itidémque in *Diagorâ*, Cic. de Nat. D. l. iii, c 37. Vide, si libet, *Æli*. H. V. l. viii, c. 5. *Philostr*. l. v, c. 20. *Diog. Laërt*. lib. i, segm. 86.

c Πορίζεσθαι] Legitur etiam, testibus Stephano et Mureto, in libris quibusdam vet. πορεύεσθαι. Eadem lectio margini MSti Bodl. est adscripta: cum quâ receptum verbum non commutaverim. Ille verò διὰ τοῦ δικαίου dicitur τὰ κέρδη πορίζεσθαι, qui πορίζεται τὴν τῆς δικαιοσύνης ὁδὸν πορευόμενος. Ità Stephanus.

αἰδῶν οἱ ἄνθρωποι· καὶ γυναῖκας δὲ, ἃς ἂν αἰδουμένας αἰσθάνωνται, ἀνταιδεῖσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν ὁρῶντες. Τὸ δ' αὖ πείθεσθαι οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἔμμονον εἶναι τοῖς περὶ αὐτὸν, εἰ τοὺς ἀπροφασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη μᾶλλον τιμῶν τῶν τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτάτας δοκούντων παρέχεσθαι. Γιγνώσκων δ' οὕτω καὶ ποιῶν διετέλει. Καὶ σωφροσύνην δ' αὑτοῦ ἐπιδεικνὺς, μᾶλλον ἐποίει καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. Ὅταν γὰρ ὁρῶσιν, ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, τοῦτον σωφρονοῦντα, οὕτω μᾶλλον οἵ γε ἀσθενέστεροι ἐθέλουσιν οὐδὲν ὑβριστικὸν ποιοῦντες φανεροὶ εἶναι. [a] Διῄρει δὲ αἰδῶ καὶ σωφροσύνην τῇδε, ὡς τοὺς μὲν αἰδουμένους, τὰ ἐν τῷ φανερῷ [b] αἰσχρὰ φεύγοντας· τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ. Καὶ ἐγκράτειαν δὲ οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐτὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ [c] ὑπὸ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἑλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ προπονεῖν ἐθέλοντα πρῶτον σὺν τῷ καλῷ τῶν εὐφροσυνῶν. Τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων

quàm si inverecundi: et mulieres, quas esse verecundas animadvertunt, *homines* intuentes vicissim revereri magis volunt. Jam verò parendi studium suis ità maximè constanter mansurum putabat; si eos, qui sine recusatione parerent, in oculis omnium magìs ornaret, quàm illos, qui *vel* maximas laboriosissimásque virtutes exhibere viderentur. Cúmque sic sentiret, *sic* etiam facere perseverabat. Prætereà moderationem suam ostendendo efficiebat, ut hanc etiam alii magìs exercerent. Nam cùm viderent *homines* eum, cui maxima facultas est insolenter agendi, modestè se gerere; minimè volunt imbecilliores *alii* quidquam insolentiùs palam agere. Sic autem verecundiam ad moderationem cernebat, ut *diceret*, verecundos palam turpia fugere; moderatos, etiam illa quæ occultè *fiant*. Continentiam etiam sic exercitatum iri *à suis* maximè putabat, si ipse declararet, se per occasiones oblatarum voluptatum ab iis quæ honesta et bona essent non abstrahi; sed velle *potiùs* ante lætitias laborem cum honestate *conjunctum* suscipere. Itaque talis cùm esset, perfecit ut ad portas magna inferiorum esset

a Διῄρει δὲ αἰδῶ, &c.] Conf. 1 *Tim.* ii, 9, ubi quas apostolus virtutes in mulieribus requirit, easdem et *Epictetus*, et quidem iisdem ferè verbis *Enchir.* c. 62.

b Αἰσχρὰ φεύγοντας] *Camerarius*, teste Stephano, in suo exempl. post αἰσχρὰ scriptum esse ἴσως dicit. Sed cùm aptam ex eâ, quam habemus, lectione sententiam eliciamus, non est cur quidquam adjiciamus. Si tamen addendum quid esset, inquit Stephanus, nulla convenientior esse adjectio posset, quàm particulæ μόνον post αἰσχρὰ vel post ἐν τῷ φανερῷ. Sed quid si illud ἴσως (pergit Stephanus) in libri illius contextum ex margine irrepsit, cùm aliquis fortasse μόνον deesse annotâsset? Fieri enim potuit ut, cùm aliquis, ἴσως λείπει μόνον, scripsisset, tandem ἴσως tantum superfuerit, aut certè animadversum fuerit, et ex margine translatum in contextum. Hactenus ille: acutiùs, opinor, quàm veriùs. Sed mihi religio erat, insigni adeò divinationis specimine lectorem fraudare.

c Ὑπὸ τῶν παραυτίκα, &c.] Vide quæ notavimus lib. i, p. 48.

εὐταξίαν, ὑπεικόντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. Ἐπέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ οὔτε χαίροντα ὑβριστικῷ γέλωτι· ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτοὺς ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἐπὶ θύραις διῆγον·

Τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι· ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως [a] ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. Καὶ γὰρ ἐπόχους ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν [b] φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. [c] Καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πόνους, καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ λιμὸν, καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσείθιζε τοὺς κοινῶνας. Καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα

modestia, præstantioribus cedentium, magnus erga se invicem pudor et composita morum gravitas. Neminem ibi animadvertisses vel irascentem cum vociferatione, vel insolente risu gaudentem: sed eos adspiciens existimâsses reapse ad honesti *decorique* normam vivere. Et his ferè quidem agendis conspiciendísque occupati ad portas vitam degunt:

Cæterùm exercitationis bellicæ causâ venatum eos educebat, quos in his exercendos arbitrabatur; quòd venationem duceret tum bellicæ rei totius optimam exercitationem esse, tum equestris *longè* verissimam. Nam ad insidendum equis in locis quibuslibet hæc maximè reddit aptos, quòd fugientes feras sequi necesse sit: hæc item strenuos efficit maximè *quovis* ex equis *perficiendo opere*, propter contentionem studiúmque capiendi. Hic etiam maximè *suos* illos participes adsuefaciebat ad continentiam, et labores, et frigora, et calores, et famem, et sitim tolerandam. Ac nunc quoque tum rex tum qui cum rege

a Ἀρίστην ἄσκησιν] Noster Κυνηγ. sub initium: Ἐγὼ μὲν οὖν παραινῶ τοῖς νέοις μὴ καταφρονεῖν κυνηγεσίων——ἐκ τούτων γὰρ γίγνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοὶ, εἴς τε τὰ ἄλλα, &c. His similia passim in eodem libello, necnon hujus hist. l. i, p. 13, reperire est.

b Φιλοτιμίαν, &c.] Leunclavius sic locum vertit——*propter studium honoris et cupiditatem capiendi.* At φιλοτιμία rectiùs, opinor, hoc loco simpliciter reddas, *Studium, Contentio:* qualis nimirum eorum est, qui obnixè contendunt, ut honorem et laudem sibi ex re quapiam consequantur. Eadem ejusdem vocis est significatio, p. 440.——ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν, ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

c Καὶ την, &c.] *Plutar.* in Philopœm. p. 357, de militari instituto victúque: τὰ δὲ πᾶσης μὲν πλάνης ἔμπειρα, καὶ πάσης ἀνωμαλίας προσῆκον εἶναι, μάλιστα δὲ φέρειν ῥᾳδίως μὲν ἔνδειαν εἰθισμένα, ῥᾳδίως δὲ ἀγρυπνίαν. Adi Nostrum sub finem Κυνηγετ. Stephanus legi testatur, Καὶ πρὸς πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λίμον καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν. Addit etiam, ex Camerarii libro adferri πρὸς ἐγκράτειαν. Sed nihil muto.

ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι οὕτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. Καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τοὺς μὲν ἄλλους ἐξῆγεν, ὁπότε [a] μὴ μένειν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἴκοι ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα· καὶ οὔτε αὐτός ποτὲ [b] πρὶν ἱδρῶσαι δεῖπνον ᾑρεῖτο, οὔτε ἵπποις ἀγυμνάστοις σῖτον ἐνέβαλλε· συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους. Τοιγαροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην. Παράδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο. Πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τῶν ἄλλων οὕς τινας μάλιστα ὁρῴη τὰ καλὰ διώκοντας, τούτους καὶ δώροις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἕδραις καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν· ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν, ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

vivunt in his faciendis perseverant. Quod igitur arbitraretur nemini convenire imperium, qui non esset subjectis sibi melior, etiam iis, quæ antehac exposuimus, omnibus perspicuum *est: sicut illud* quoque, quod suos in hunc modum exercendo, multò maximè tum ad continentiam tum bellicas artes et exercitationes ipse laborando se consuefaceret. Nam venatum quidem alios educebat, ubi nulla necessitas *domi* manere cogebat: ipse verò etiam cùm necesse esset *manere*, domi feras venari solebat, quæ in septis hortorum alerentur: nec vel ipse prius unquam, quàm sudâsset, sumebat cœnam; nec equis prius, quàm essent exerciti, pabulum objiciebat: ad hanc venationem sceptrigeros etiam suos invitabat. Itaque multùm in omnibus præclaris actionibus *et studiis* ipse præstabat, multùm qui cum eo versabantur, ob exercitationem *illam* perpetuam. Atque hujusmodi sanè exemplum ipse se præbuit. Præterea, si quos alios videret maximè rerum honestarum sectatores, eos et donis, et imperiis, et sedendi loco, et omnibus honoribus ornabat: adeò ut omnibus ingens studium injiceret, quò quisque Cyro præstantissimus videretur.

a Μὴ μένειν, &c.] Leunclavius marginalem hanc lectionem in vertendo hoc loco sequitur: ὁπότε μὴ μένειν οἴκοι, ἀνάγκη: et ea quæ statim sequuntur verba sic distinguit——ὁπότε ἀνάγκη εἴη οἴκοι, ἐθήρα, &c. Quod ad lectionem illam attinet, vox sanè οἴκοι subaudienda potiùs, quàm textui, contra librorum omnium fidem, inferenda videtur: nec mihi Leunclaviana distinguendi ratio æquè placet, atque ista, quæ in edit. *Steph. Eton.* cæterísque ferè omnibus obtinet: quámque adeò recepimus. De re ipsâ vide quæ notavimus p. 22.

b Πρὶν ἱδρῶσαι, &c.] Idem ferè de Cyro minore tradit Noster in libro qui inscribitur Οἰκονομ. p. 484, *edit. Steph.* Ὄμνυμί σοι τὸν Μίθρην (Lysandrum adloquitur Cyrus) ὅταν περ ὑγιαίνω, μή πώποτε δειπνῆσαι, πρὶν ἱδρῶσαι, ἢ τῶν πολεμικῶν τι, ἢ, &c.

Καταμαθεῖν δὲ τοῦ Κύρου δοκοῦμεν, ὡς οὐ τούτῳ μόνῳ ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καταγοητεύειν ᾤετο χρῆναι αὐτούς. Στολήν τε οὖν εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοὺς κοινῶνας ταύτην ἔπεισεν ἐνδύεσθαι· αὕτη γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει, εἴ τις τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστους καὶ μεγίστους ἐπιδεικνύναι τοὺς φοροῦντας. Καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν, ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ἐστὶ καὶ ὑποτιθεμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσί. Καὶ [a] ὑποχρίεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσίετο, ὡς εὐοφθαλμότεροι φαίνοιντο ἢ εἰσί· καὶ ἐντρίβεσθαι, ὡς εὐχροώτεροι ὁρῷντο ἢ πεφύκασιν. Ἐμελέτησε δὲ καὶ ὡς μηδὲ πτύοντες μηδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν· μηδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ θέαν μηδενὸς, [b] ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες. Πάντα δὲ ταῦτα ᾤετο φέρειν τι εἰς τὸ δυσκαταφρονητοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. Οὓς μὲν δὴ ἄρχειν ᾤετο

Animadvertisse verò nos in Cyro id quoque putamus, quod non eo duntaxat principes existimârit præstare subjectis sibi debere, ut iis meliores essent; verùm etiam illecebris *quisbusdam* hos illis deliniendos arbitraretur. Itaque tum sibi vestem Medicam gestandam esse certo judicio statuit, tum *illi suo* participum collegio persuasit, ut eandem induerent: nam si quid in alicujus corpore vitii esset, id vestitus is occultare Cyro videbatur; et illos, qui eum gestarent, quàm pulcherrimos et maximos exhibere. Habent enim hujusmodi calceos, in quibus maximè subjici clam aliquid potest, ut grandiores, quàm sint, esse videantur. *Hoc* etiam admittebat, ut oculis pigmenta quædam sublinerentur, quò viderentur oculos habere pulchriores, quàm essent; et ut fucus infricaretur, quò præditi colore meliori cernerentur, quàm natura concessisset. Ad hæc *eos* exercuit, ut palam nec exspuerent nec emungerent se; nec ad ullam rem spectandam se converterent, quasi nihil admirarentur. Hæc adeò universa putabat aliquid adferre momenti ad hoc, ut subjectorum imperio suo contemptu minimè digni viderentur. Et ad hunc sanè

a Ὑποχρίεσθαι δὲ, &c.] Ex more scil. Medorum ac τρυφώντων apud alias etiam gentes. Vide quæ hâc de re notavimus p. 15.

b Ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες] Zenonis placitum erat, teste *Laërt.* l. vii, § 123. τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν. Pythagoras etiam hunc sese ex philosophiâ fructum percepisse professus est, τὸ μηδὲν θαυμάζειν. *Plutarch.* περὶ τοῦ ἀκούειν, pag. 44. Hinc *Horat.* l. i, ep. 6.

Nil admirari propè res est una, Numici,
Solâque, quæ possit facere et servare beatum.

At *Platoni* in *Theæteto*, p. 155, et *Aristot.* τῶν μετὰ τὰ φυσ. l. i, c. 2, θαυμάζειν est ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας, et μάλα φιλοσόφου πάθος. Verùm conciliari poterunt, quæ tantùm inter se pugnare videntur, sententiæ; si de tirone philosopho, Platonem et Aristotelem, de veterano sapientiæ jam apicem summum assecuto, priores illos loqui statuerimus.

[a] χρῆναι δι' ἑαυτοῦ, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· οὓς δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτους οὔτε μελετᾷν τῶν ἐλευθερίων πόνων οὐδένα παρώρμα, οὔτε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμελεῖτο δ' [b] ὅπως μήτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοί ποτε ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετημάτων. Καὶ γὰρ ὁπόταν ἐλαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία φέρεσθαι σῖτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων οὐδενί· καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὕδατα, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. Καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστου, ἀνέμενεν αὐτοὺς ἔστ' ἂν φάγοιέν τι, ὡς μὴ [c] βουλιμιῷεν· ὥστε καὶ οὗτοι αὐτὸν, ὥσπερ οἱ ἄριστοι, [d] πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ ἀνδράποδα διατελοῖεν. Τῇ μὲν δὴ ὅλῃ Περσῶν ἀρχῇ οὕτω τὴν ἀσφάλειαν κατεσκεύαζεν·

modum eos, quibus beneficio suo magistratus mandandos esse putabat, instruxit; tum exercendo, tum illo ipso, quod eis cum majestate præesset: quos autem ad serviendum instruebat, eos nec ad se in laboribus ullis liberalibus exercendos excitabat, nec habere arma sinebat: studioséque dabat operam, nè unquam liberalium exercitationem causâ vel cibo vel potu carerent. Etenim his permittebat, quoties equitibus feras in campos adigerent, ut cibum ad venationem secum sumerent, ingenuorum verò nemini: quando item faciendum erat iter, ad aquas eos, perinde ac jumenta, ducebat. Et cùm prandii tempus erat, expectabat eos donec aliquid comedissent, nè fames ingens eos invaderet: quo fiebat ut etiam hi, non aliter ac optimates, eum patrem adpellarent; quòd curam ipsorum gereret, ut semper sine dubio mancipia manerent. Ac totum quidem imperium Persicum hoc modo firmum ut esset *ac stabile*, *Cyrus* effecit:

a Χρῆναι δι' ἑαυτοῦ, οὕτω] Ita edit. *Steph. Leuncl. Ald.* In quibusdam libris ponitur distinctio post χρῆναι, non rectè: sed de quo tamen lectorem non celandum existimavi.

b Ὅπως μήτε, &c.] Ità rescripsimus ex MSto Bodl. Priùs legebatur ὅπως μήποτ' ἄσιτοι, &c.

c Βουλιμιῷεν] *Suidas*: Βουλιμιᾷν τὸ παρ' ἡμῖν λιμώττειν· Ξενοφῶν δὲ βουλιμιᾷν λέγει τὸ τὸν στόμαχον ἐπιδάκνεσθαι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. *Phavorinus*: βουλιμιᾷ, μεγάλως λιμώττει. Id verò morbi genus, quod Græci βούλιμον adpellant, ità describit *Galen.* Defin. Med. p. 262, T. 2. Βούλιμός ἐστι διάθεσις καθ' ἣν ὀρεξίνησις ἐν μικρῶν διαλειμμάτων γίνεται τροφῆς. Ἐκλύονται δὲ καὶ καταπίπτουσι, καὶ ἀχροοῦσι καὶ καταψύχονται τὰ ἄκρα, θλίβονταί τε τὸν στόμαχον, ἢ ὁ σφυγμὸς ἐπ' αὐτῶν ἀμυδρὸς γίνεται. Vide quæ de hoc verbo notavit Cl. *Jungermannus* ad *Poll.* l. ii, *segm.* 217. Gell. l. xvi, c. 3.

d Πατέρα ἐκάλουν] *Herodotus* l. iii, c. 89. ——λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ, δεσπότης· Κῦρος δὲ, πατήρ. Ὁ μὲν, ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπός τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ, ὅτι ἤπιός τε, καὶ ἀγαθά σφι πάντα ἐμηχανήσατο. Hic nimirum mores referebat Ulyssis, qui πατὴρ (ut Homerus plus vice simplici) ὡς ἤπιος ἦεν. Easdem horum omnium adpellationes, ab Herodoto haustas, recenset etiam *Themistius* orat. 19, c. 123, postr. edit.—Πέρσαι καλοῦσι Κῦρον μὲν, πατέρα· Καμβύσην δὲ, δεσπότην· Δαρεῖον δὲ, κάπηλον ἐπωνόμαζον. Tangit et *Julianus* orat. i, pag. 9, ubi vide eruditissimus illustris. *Ez. Spanhemii* observationes.

Ἑαυτῷ δὲ, ὅτι μὲν ἐχ ὑπὸ τῶν κατασραφέντων κίνδυνος εἴη παθεῖν τι, ἰσχυρῶς ἐθάῤῥει (ᾗ γὰρ ἀνάλκιδας ἡγεῖτο εἶναι αὐτὲς, καὶ ἀσυντάκτες ὄντας ἑώρα, καὶ πρὸς τέτοις ἐδὲ ἐπλησίαζε τέτων ἐδεὶς αὐτῷ ἔτε νυκτὸς ἔτε ἡμέρας)· ἐς δὲ κρατίσες τε ἡγεῖτο, καὶ ὡπλισμένες καὶ ἀθρόες ὄντας ἑώρα, καὶ τὲς μὲν αὐτῶν ᾔδει ἱππέων ἡγεμόνας ὄντας, τὲς δὲ, πεζῶν· πολλὲς δὲ αὐτῶν καὶ φρονήματα ἔχοντας ᾐσθάνετο ὡς ἱκανὲς ὄντας ἄρχειν· ᾗ τοῖς φύλαξι δὲ αὐτȣ̃ ἔτοι μάλιστα ἐπλησίαζον, καὶ αὐτῷ δὲ Κύρῳ τέτων πολλοὶ πολλάκις συνεμίγνυσαν (ἀνάγκη [a] γὰρ ἦν, ὅτι καὶ χρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς)· ὑπὸ τέτων ἔν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μάλιστα παθεῖν τι κατὰ πολλὲς τρόπες. Σκοπῶν ἔν ὅπως ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τέτων ἀκίνδυνα [b] γένοιντο, τὸ μὲν περιελέσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ ἀπολέμες ποιῆσαι, ἀπεδοκίμασε, καὶ ἄδικον ἡγέμενος, καὶ κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τῦτο νομίζων· τὸ δ' αὖ μὴ προσίεσθαι αὐτὲς, καὶ τὸ ἀπισȣ̃ντα φανερὸν εἶναι, ἀρχὴν ἡγήσατο πολέμε· ἓν δ' ἀντὶ πάντων

At sibi nè quid ab iis, quos in potestatem redegisset, accideret, nihil periculi futurum, valdè animo confidebat (nam et imbelles eos existimabat, et nullo *inter se* conjunctos ordine videbat, ac præterea nemo illorum propius ad ipsum neque noctu neque interdiu accedebat): quos verò præstantissimos ducebat, et armis instructos, et confertos conspiciebat, ac partim sciebat equitum duces esse, partim peditum; eorúmque complures animadvertebat esse animis elatis, quasi qui ad imperandum essent idonei; quíque propiùs ad custodes ipsius accedere solebant, quorúmque multi Cyrum ipsum sæpenumerò convenirent (quod fieri necesse erat, siquidem operâ ipsorum uti vellet); ab his igitur maximè nè quid ei mali accideret, periculum erat, ídque multis modis. Quamobrem dispiciens quo pacto ab iis quoque tutus esset, arma quidem illis adimi et reddi ad bellum ineptos, minimè probavit; quòd esse illud et cum injuriâ et cum imperii eversione conjunctum duceret: rursùs eos non admittere, ac palam declarare quod fidem eis non haberet, *id* belli initium *esse* arbitraretur: itaque *hoc* unum istorum omnium

a Γὰρ ἦν, ὅτι ᾗ, &c.] Sic edit. *Leuncl. Eton.* aliæque: nec aliter scribi voluit Stephanus. *Ald.* habet κεχρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς. Sed μέλλω cum præterito infinitivi perperam jungitur. MS. Bodl. turbat hìc omnia: quippe exhibet εἴ τι κεχρῆσθαι ἐμμελῶς. Idem liber, itemque edit. *Ald.* et *Flor.* paulò infra dant κεχρῆσθαί τε πλεῖστοις, ubi reponendum est καὶ χρῆσθαι πλεῖστοις.

b Γένοιντο] Ità MS. Bodl. et edit. *Ald. Steph. Leuncl.* In aliis quibusdam legitur γένοιτο, quibus accedit exemplar Gabrielio visum. Parum refert utro tandem modo legas: nam apud auctores sæpè nomina neutra pluralia cum verbo plurali juncta reperias. Noster lib. i, pag. 72, in eâdem etiam periodo diversos adhibuit numeros: ἐν τοῖς πολεμικοῖς τὰ καινὰ μηχανήματα εὐδοκιμεῖ· ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἐξαπατᾷν δύνανται——Conf. Joh. x, 27.

τούτων ἕνεκα καὶ κράτιστον εἶναι πρὸς τὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ κάλλιστον, εἰ δύναιτο ποιῆσαι τοὺς κρατίστους ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους ἢ ἀλλήλοις. Ὡς οὖν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, τοῦτο πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

Πρῶτον μὲν γὰρ διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς ὡς ἠδύνατο μάλιστα ἐνεφάνιζεν· ἡγούμενος, ὥσπερ οὐ ῥᾴδιόν ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν δοκοῦντας, οὐδ' εὐνοεῖν τοῖς κακονόοις, οὕτω καὶ τοὺς γνωσθέντας ὡς φιλοῦσι, καὶ εὐνοοῦσιν οὐκ ἂν δύνασθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγουμένων. Ἕως μὲν οὖν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐεργετεῖν, τῷ τε προνοεῖν τῶν συνόντων καὶ τῷ προπονεῖν, καὶ τῷ συνηδόμενος μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερὸς εἶναι, συναχθόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τούτοις ἐπειρᾶτο τὴν φιλίαν θηρεύειν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο αὐτῷ ὥστε χρήμασιν εὐεργετεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γνῶναι, πρῶτον μὲν, ὡς εὐεργέτημα ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους οὐδέν ἐστιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ἐπιχαριτώτερον, ἢ σίτων καὶ ποτῶν μετάδοσις. Τοῦτο δ' οὕτω νομίσας, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν συνέταξεν, ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις ὅμοια ἀεὶ [a] παρατίθοιτο αὐτῷ, ἱκανὰ παμπόλλοις ἀνθρώποις· ὅσα

loco judicabat et optimum esse ad securitatem suam et honestissimum, si præstantissimos *illos* sibi redderet amiciores quàm inter se ipsos essent. Quo igitur modo pervenisse nobis eò videatur, ut amaretur, exponere conabimur.

Primùm quovis tempore quàm poterat maximè humanitatem animi declarabat; cùm existimaret, quemadmodùm facilè non sit eos deligere, qui odisse videantur, aut malè erga nos adfectos benevolentiâ complecti, sic fieri non posse ut illi, quorum cognitus sit amor et benevolentia, iis odio sint, qui *se* diligi arbitrentur. Quamdiu certè quidem minùs valeret opibus ad beneficia conferenda, tum illis prospiciendo qui cum ipso versarentur, tum pro iis laborando, et palam declarando se prosperis ipsorum rebus lætari, adversas graviter ferre, venari ámorem eorum nitebatur: verùm posteaquam hoc adeptus est, ut beneficus esse largiendis opibus posset, animadvertisse nobis videtur, primò quidem beneficium hominibus inter se ex eâdem impensâ nullum esse gratius, quam si quis cibum ac potum impertiatur. Id cùm ità se habere statuisset, primùm de mensâ suâ mandatum dedit, ut quibus ipse cibis vesceretur, iis similis semper sibi adponerentur, permultis hominibus suffecturi: quæcunque

a Παρατίθοιτο] Sic in omnibus, quos vidi, libris scriptum legitur. *Portus* reponendum dicit vel παρατιθεῖτο, vel παρατίθοιτο, accentu in præcedentem syllabam ob verbi compositionem retracto. Sed nihil muto; nam legitur simplex θοίμην θοῖο, θοῖτο, pro θείμην, θεῖο, θεῖτο: nec quid causæ est, cur eadem etiam compositi forma non obtineat.

δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα, πλὴν οἷς αὐτὸς καὶ οἱ σύνδειπνοι χρήσαιντο, διεδίδου οἷς ἀεὶ βούλοιτο τῶν φίλων μνήμην ἐνδείκνυσθαι, ἢ φιλοφροσύνην. Διέπεμπε δὲ καὶ τούτοις οὓς ἀγασθείη ἢ ἐν φυλακαῖς, ἢ ἐν θεραπείαις, ἢ [a] ἐν αἱστισινοῦν πράξεσιν· ἐνσημαινόμενος τοῦτο, ὅτι [b] οὐχὶ λανθάνοι χαρίζεσθαι βουλόμενος. Ἐτίμα δὲ καὶ τῶν [c] οἰκετῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης ὁπότε τινὰ ἐπαινέσειε· καὶ τὸν πάντα δὲ σῖτον τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν ἐπετίθετο, οἰόμενος ὥσπερ [b] καὶ τοῖς κυσὶν ἐμποιεῖν τινα καὶ τοῦτο εὔνοιαν. Εἰ δὲ καὶ θεραπεύεσθαί τινας βούλοιτο τῶν φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τούτοις ἔπεμπεν ἀπὸ τραπέζης· καὶ νῦν γὰρ ἔτι οἷς ἂν ὁρῶσι πεμπόμενα ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης, τούτους πάντες μᾶλλον θεραπεύουσι· νομίζοντες αὐτοὺς ἐντίμους εἶναι, καὶ ἱκανοὺς διαπράττειν ἤν τι δέωνται. Ἔτι δὲ καὶ οὐ τούτων μόνον ἕνεκα τῶν εἰρημένων εὐφραίνει τὰ πεμπόμενα

verò adponebantur, ea semper omnia, extra illos, quibus ipse atque convivæ vescerentur, distribuebat iis ex amicis, quibus volebat ostendere se eorum meminisse, aut se iis benè velle. Prætereà mittebat *cibos* iis, quos *ob diligentiam* in excubiis vel admiraretur, vel in *præstandis* obsequiis, vel aliis in actionibus: *simul* significans, non esse ignotam voluntatem ejus, qui *sibi* gratificari cuperet. *Eodem* etiam honore *ciborum* è mensâ *suâ missorum* domesticos *suos* adficiebat, quando aliquem laudare vellet: atque etiam cibos omnes horum domesticorum in mensâ suâ adponi curabat, quod putaret hoc eis benevolentiam quandam inditurum, sicut et canibus *usu venire solet*. Quòd si amicos aliquos à multis coli vellet, his etiam *aliquid* de mensâ suâ mittebat; hodiéque adeò etiam si quibus de mensâ regis mitti *aliqua* vident, eos universi magìs colunt; quòd illos et honoratos esse arbitrentur, et auctoritate valere ad impetrandum, si quid ipsis sit opus. Nec his solùm de causis, quas indicavimus, lætitiam adferunt quæ à

a Ἐν αἱστισινοῦν, &c.] Hanc lectionem, levi mutatione factâ, ex MSto Bodl. reposuimus: nam in eo scribitur ἐν αἷς τισιν οὖν. In *Ald.* et *Flor.* edit. habes ἐν ταῖς τισιν οὖν: in aliis ἐν αἱστισοῦν: in *Steph.* et *Leuncl.* ἐν ἄλλαις τισὶ, &c. At Stephanus Budæum nobiscum facere in annot. testatur: atque ipse adeò sic, utì reposuimus, legendum se putare fatetur.

b Ὅτι οὐχὶ λανθάνοι, &c.] MSto Bodl. ὅτι οὐκ ἂν λανθάνουσιν, in marg. οὐχὶ λανθάνουσιν. Edit. *Ald.* et *Flor.* οὐχὶ λανθάνουσι χαρίζεσθαι βουλόμενοι. Sed Stephanus, Leunclavius aliique (ex vet. etiam cod. auctoritate) lectionem receptam rectè sunt amplexi.

c Οἰκετῶν ἀπὸ τῆς, &c.] Οἰκέται qui dicantur, docebit p. 193. n. 2.

b Τοῖς κυσὶν] In edit. *Flor.* legitur τοῖς παισίν: at in *Ald. Steph. Leuncl.* cæterisque, quas vidi, omnibus, necnon in MSto Bodl. τοῖς κυσίν. Illam lectionem sequitur *Philelphus*: hanc tamen Stephanus pro verâ habendam rectè judicavit. Etiam ferocissimas quasque belluas (verba sunt *Porti*) vocum blanditiis et ciborum illecebris ità lenimus, ut innatam feritatem quodammodò exuere, et quandam mansuetudinem induere videantur, ut se nobis arbitratu nostro tractandas facilè permittant. Quid mirum igitur, si de canibus idem hoc loco dicatur; qui solent, herilem mensam circumstantes expectare, dum aliquid sibi ex eâ projiciatur?

παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ τῷ ὄντι καὶ ἡδονῇ πολὺ διαφέρει τὰ ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης. Καὶ τοῦτο μέντοι οὕτως ἔχειν οὐδέν τι θαυμαστόν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλαι τέχναι διαφερόντως ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἐξειργασμέναι εἰσὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ παρὰ βασιλεῖ σῖτα πολὺ διαφερόντως ἐκπεπόνηται. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ποιοῦσι κλίνην, θύραν, ἄροτρον, τράπεζαν (πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ ἀγαπᾷ ἢν καὶ οὕτως ἱκανοὺς αὐτὸν τρέφειν ἐργοδότας λαμβάνῃ· ἀδύνατον οὖν πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν) ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλοὺς ἑκάστου δεῖσθαι, ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία, ἀλλ' ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα. Ἔστι δὲ ἔνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν νευρορράφων μόνον, τρέφεται, ὁ δὲ, σχίζων· ὁ δὲ [a] χιτῶνας μόνον συντέμνων, ὁ δέ γε, τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ συντιθεὶς ταῦτα. Ἀνάγκη οὖν τὸν ἐν βραχυτάτῳ διατρίβοντα ἔργῳ, τοῦτον καὶ ἄριστα

rege mittuntur, sed reapse multùm præstant suavitate, quæ de mensâ regis *veniunt*. Atque hoc sanè ità esse non est mirandum: nam ut aliorum quoque artificiorum opera magnis in urbibus egregiè perficiuntur, sic etiam cibi regii longè præstantiùs elaborantur. Nam parvis in urbibus iidem spondam, januam, aratrum, mensam fabricantur: (atque sæpenumerò idem etiam domum exstruit, et benè secum agi putat, si hoc modo locatores inveniat operis, unde quod ipsi sufficiat alendo *paret*: fieri certè nequit ut is, qui multis artificiis occupatur, omnia rectè faciat) at magnis in urbibus, quia multi singulis egent, vel unum cuique sufficit artificium, ut eo se alat: sæpenumerò nè unum quidem totum, sed calceos alius viriles, alius muliebres facit. Est ubi alius calceos duntaxat nervis consuendo se alit, scindendo alius; *itidem* alius tunicas tantummodò conscindendo, alius nihil horum faciendo, sed ista componendo. Quamobrem necesse est eum, qui occupatur opere minimè longo, etiam id *quàm* optimè cogi

a Ὁ δὲ χιτῶνας, &c.] Aut ταῦτα (quod mox sententiam claudit) aut χιτῶνας mendosè legi arbitratur Stephanus: sed hoc quàm illud suspectum magìs habet. Nam ei hic accus. χιτῶνας locum occupare videtur alius cujusdam, qui ad τὰ ὑποδήματα pertineat. Ait idem suspicionem suam augere participium συντέμνων: quòd, se judice, verisimile sit non minùs id περὶ τῶν ὑποδημάτων dixisse Xenophontem, quàm duo præcedentia νευρορράφων et σχίζων. At cùm Xenophon jam participium σχίζων adhibuerat; haud consentaneum est, utì mihi quidem videtur, ut illud alterum partic. συντέμνων de eâdem re statim ingereret. *J. Pollux* certè lib. vii, c. 20, περὶ ὑποδημάτων loquens, hæc ipsa Xenophontis verba citat, et ad σχίζων sistit. Quare nihil mutandum, sed ταῦτα ad ea omnia quæ præcesserant sive ὑποδήματα, sive χιτῶνας respiciant, referendum censeo.

[a] διηναγκάσθαι τοῦτο ποιεῖν. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν δίαιταν. Ὧι μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην στρώννυσι, τράπεζαν κοσμεῖ, μάττει, ὄψα ἄλλοτε ἀλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη, οἶμαι, τούτῳ ὡς ἂν ἕκαστον προχωρῇ, οὕτως ἔχειν· ὅπου δὲ ἱκανὸν ἔργον ἑνὶ ἕψειν κρέα, ἄλλῳ ὀπτᾷν, ἄλλῳ δὲ ἰχθὺν ἕψειν, ἄλλῳ ὀπτᾷν· ἄλλῳ ἄρτους ποιεῖν, καὶ μηδὲ τούτους παντοδαποὺς, ἀλλὰ ἀρκεῖ ἂν ἓν εἶδος εὐδοκιμοῦν παράσχῃ· ἀνάγκη, οἶμαι, ταῦτα οὕτω ποιούμενα, πολὺ διαφερόντως ἐξειργάσθαι ἕκαστον· Τῇ μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν πολὺ ὑπερεβάλετο πάντας·

Ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεραπεύων πολὺ ἐκράτει, τοῦτο νῦν διηγήσομαι· πολὺ γὰρ διενεγκὼν ἀνθρώπων τῷ πλείστας προσόδους λαμβάνειν, πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλεῖστα ἀνθρώπων δωρεῖσθαι. Κατῆρξε μὲν οὖν τούτου Κῦρος· διαμένει δὲ ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυδωρία. Τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλουσιώτεροι ὄντες φανεροὶ ἢ Περσῶν βασιλεῖ; Τίς δὲ κοσμῶν κάλλιον φαίνεται στολαῖς τοὺς περὶ αὐτὸν ἢ βασιλεύς; [b] Τίνος δὲ δῶρα γιγνώσκεται ὥσπερ

perficere. Hoc ipsum et in victu accidit. Nam cui *unus et* idem lectum sternit, mensam instruit, farinam subigit, aliàs alia obsonia parat, eum necesse est, opinor, sic habere singula, utì cesserunt, verùm ubi negotii uni satìs est, ut elixas carnes coquendas, aliî ut assandas; aliî ut elixos coquendos pisces, aliî ut assandos, curet: aliî ut panes faciendos curet, ac nè hos quidem omnis generis, sed unam ab eo *panis* speciem probatam effici satìs est; *tum verò* hæc in hunc modum facta, necesse est, opinione meâ, egregiè admodùm esse singillatim perfecta. Et talia quidem cùm institueret, *suos* cibis demerendo longè *Cyrus* omnes superabat:

Ut autem *homines* demerendo aliis etiam rebus omnibus longè præstiterit, id *equidem* modò sum narraturus: nam tametsi mortales cæteros eo ipso excelleret, quod proventus plurimos perciperet; multò *tamen* etiam in hoc magìs excelluit, quod unus inter homines plurima largiretur. Atque hoc quidem *ità* à Cyro cœptum fuit; ac permanet etiam nunc apud *illos* reges multa donandi consuetudo. Quis enim palam opulentiores habet amicos, quàm *habeat* rex Persarum? Quis *illo* rege suos elegantiùs ornare vestitu videtur? Cujus munera *ejusmodi esse* cognoscuntur,

a Διηναγκάσθαι] Aliam scripturam Camerarius è suo vet. lib. depromptam exhibet, nimirum διηνέγκασθαι; quod reddit *excellere*. Sed διηνέγκασθαι pro *excellere*, sicut dicitur διενέγκαι, meritò veretur Stephanus ut aliquo scriptoris hujus exemplo defendi possit.

b Τίνος δὲ] Stephano placet hæc lectio, Τὰ τίνος δὲ δῶρα, eodem sensu manente, sed articulo ornatûs aliquid adjiciente. Verùm de mutandâ scripturâ non sum solicitus, ubi nec libri (quos videre contigit) variant, nec necessitas ulla vel auctoris consuetudo et indoles id requirit.

ἔνια τῶν βασιλέως, [a] ψέλλια καὶ στρεπτοὶ καὶ ἵπποι χρυσοχάλινοι; οὐ γὰρ δὴ ἔξεστιν ἐκεῖ ταῦτα ἔχειν ᾧ ἂν μὴ βασιλεὺς δῷ. Τίς δ' ἄλλος λέγεται δώρων μεγέθει ποιεῖν αἱρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἀντ' ἀδελφῶν, καὶ ἀντὶ πατέρων καὶ ἀντὶ παίδων; Τίς δ' ἄλλος ἐδυνάσθη ἐχθροὺς ἀπέχοντας πολλῶν μηνῶν ὁδὸν τιμωρεῖσθαι, ὡς Περσῶν βασιλεύς; Τίς δὲ ἄλλος, καταστρεψάμενος ἀρχὴν, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων [b] πατὴρ καλούμενος ἀπέθανεν, ἢ Κῦρος; Τοῦτο δὲ τοὔνομα δῆλον ὅτι εὐεργετοῦντός ἐστι μᾶλλον ἢ ἀφαιρουμένου. Κατεμάθομεν δὲ ὡς καὶ τοὺς βασιλέως καλουμένους [c] ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὦτα οὐκ ἄλλως ἐκτήσατο ἢ τῷ δωρεῖσθαί τε καὶ τιμᾷν· τοὺς γὰρ ἀπαγγείλαντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύσθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀνθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν καὶ κατοπτεύειν τί ἂν ἀγγείλαντες ὠφελήσειαν βασιλέα. Ἐκ τούτου δὴ

qualia sunt regis *illius* nonnulla, armillæ, torqúes, equi frenis aureis insignes? non enim illic hæc habere cuiquam licet, cui rex ea non donârit. Quis alius magnitudine munerum efficere dicitur, ut fratribus ipse anteferatur, et parentibus, et liberis? Quis alius hostes suos, multorum mensium itineris intervallo distantes, *sic* ulcisci potuit, ut rex Persarum? Quis alius, cùm imperium *aliorum* evertisset, sic diem extremum obiit, ut à subjectis sibi pater adpellaretur, præter Cyrum? At nomen illud magìs ei tribui qui beneficia confert, quàm qui rapit aliena, constat. Accepimus etiam, Cyrum illos, qui et oculi et aures regis adpellantur, non aliâ ratione sibi conciliâsse, quàm munera largiendo et honoribus ornando: quippe dum in eos, qui nuntiabant quæcunque ipsius interesset *in tempore* cognita habere, magna beneficia conferret, efficiebat ut homines multi et auribus id captarent et notarent oculis, quo nuntiato, regi aliquid utilitatis adferrent. Hinc

a Ψέλλια καὶ, &c.] *Versum in oratione fieri, multò fœdissimum est, totum: sicut etiam in parte, deforme;* inquit Quinctil. *Instit. Orat.* l. ix, c. 4. Plurimos tamen, præsertim hexametros, in orationis tractu prosaïci scriptores effudêre. Imò *Quinctilianum* ipsum in eandem compositionis incuriam, quam in aliis acriter perstringit, incidisse notat Cl. *Marklandus* epist. crit p. 14.—*utendum* (verba sunt *Fabii* Institut. Orat. l. i, c. 6.

planè sermone, ut nummo cui publica forma est.

Similiter *Cicero*, ad Att. l. ii, ep. 18. *Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore.* Et in principio orat. *Archianæ: si qua, inquit,* exercitatio dicendi, *in quâ me non inficior mediocriter esse versatum:*

Plura si desideres exempla, *Bircovium* adi ad *Dionys. Hal.* T. 2, p. 51, v. 39, edit. *Oxon.* et *Barth.* Adv. l. viii, c. 21, l. xi, c. 16. Conf. *Jac.* i, 17, ubi Apostolum integrum hexametrum adhibuisse notavit Cl. *Blackwallus;* quam vide sis ad *Sacr. Class.* p. 151.

b Πατὴρ καλούμενος] Vide quæ paulò suprà notavimus, p. 442.

c Ὀφθαλμοὺς, &c.] *Suidas*, Ὀφθαλμὸς βασιλέως, ἀντὶ τοῦ μέγα δυνάμενος παρὰ βασιλεῖ. Οὕτω δὲ ἐκάλουν τοὺς σατράπας, δι' ὧν πάντα ὁ βασιλεὺς ἐπισκοπεῖ· ὡς βασιλέως ὦτας, τοὺς ὠτακουστὰς, δι' ὧν ἀκούει τὰ πραττόμενα ἑκάστῳ πανταχοῦ.

καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ ϗ πολλὰ ὦτα. [a] Εἰ δέ τις οἴεται ἕνα αἱρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, οὐκ ὀρθῶς οἴεται· ὀλίγα γὰρ εἷς ἂν ἴδοι ϗ εἷς ἀκούσειε· ϗ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν παραγγελλόμενον εἴη, εἰ ἑνὶ τοῦτο προστεταγμένον εἴη· πρὸς δὲ, καὶ ὅντινα γιγνώσκοιεν ὀφθαλμὸν ὄντα, τοῦτον ἂν εἰδεῖεν ὅτι φυλάττεσθαι δεῖ. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τοῦ φάσκοντος ἀκοῦσαί τι ἢ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας παντὸς βασιλεὺς ἀκούει. Οὕτω δὴ πολλὰ μὲν βασιλέως ὦτα, πολλοὶ δὲ ὀφθαλμοὶ νομίζονται· καὶ φοβοῦνται πανταχοῦ λέγειν τὰ μὴ σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτοῦ ἀκούοντος, καὶ ποιεῖν ἃ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτοῦ παρόντος. [b] Οὔκουν ὅπως μνησθῆναι ἄν τις ἐτόλμησε πρὸς τινὰ περὶ Κύρου φλαῦρόν τι, ἀλλ' ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶσι καὶ ὠσὶ βασιλέως, τοῖς ἀεὶ παροῦσιν, οὕτως ἕκαστος διέκειτο. Τὸ δὲ οὕτω διακεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅ,τι ἄν τις αἰτιάσαιτο μᾶλλον ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν.

Καὶ τῷ μὲν δὴ μεγέθει δώρων ὑπερβαλεῖν, πλουσιώτατον ὄν-

multos esse regis oculos, et aures multas, existimatum fuit. Quòd si qui arbitratur unum regi potiùs expetendum esse oculum, *is* rem non rectè æstimat: nam unus *aliquis* cernere pauca, *pauca* unus audire posset; et quædam quasi negligentia cæteris esset indicta, si uni *tantùm* id mandatum esset *officii:* præterea, quemcunque *regis* oculum esse animadverterent, ab eo cavendum scirent. Verùm ità se res non habet, sed audit rex quemlibet, qui se vel audivisse vel vidisse quidpiam dignum quod curæ habeatur adfirmat. Atque ità multæ regis aures, multi esse oculi existimantur: et ubique proferre metuunt ea, quæ regi non conducant, tanquam si audiret ipsemet; et facere quæ non conducant *ei reformidant*, tanquam si præsens ipse adesset. Itaque non modò non ausus est ad quempiam aliquis sinistram Cyri mentionem facere, sed *etiam* ità quilibet adfectus erat, quasi omnes, quibuscum quovis tempore versaretur, et oculi regis et aures essent. Quòd verò sic in eum adfecti essent homines, *ejus rei* causam equidem ignoro quam potiorem quis putet, quàm quòd exiguis *ipse meritis* beneficia rependere magna vellet.

Ac munerum quidem magnitudine eum superâsse *alios*, mirum non

a Εἰ δέ τις οἴεται, &c.] In Camerarii libro scriptum esse testatur Stephanus, εἰ δέ τινές ὤοντο et versu eodem, οὐκ ὀρθῶς οἴονται. Sed utrobique ᾤοντο aut οἴονται scribendum monet Stephanus, et quidem hoc potiùs quàm illud. At vulgata mihi placet lectio, neque adeò eam cum illis commutare velim.

b Οὔκουν ὅπως, &c.] Rectè monet Stephanus, vel οὐκοῦν scripsisse Xenophontem, vel in οὔκουν inclusisse negativam particulam, quam ὅπως sibi præfigi postulat; perinde ac si dixisset οὐχ ὅπως ἄν.

τα, ἐ θαυμαστόν· τῇ δὲ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγενέσθαι, τῦτο ἀξιολογώτερον. Ἐκεῖνος τοίνυν λέγεται καταδηλος εἶναι μηδενὶ ἂν ὕτως αἰσχυνθεὶς ἡττώμενος, ὡς φίλων θεραπείᾳ. Καὶ λόγος δὲ αὐτῦ ἀπομνημονεύεται, ὡς λέγοι [a] παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθῦ καὶ βασιλέως ἀγαθῦ· τόν τε γὰρ νομέα [b] χρῆναι ἔφη, εὐδαίμονα τὰ κτήνη ποιῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς (ἡ δὴ προβάτων εὐδαιμονία) τόν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπυς ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς. Οὐδὲν ὖν θαυμαστὸν, εἴπερ ταύτην εἶχε τὴν γνώμην, τὸ φιλονείκως ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θεραπείᾳ περιγίγνεσθαι.

Καλὸν δὲ ἐπίδειγμα καὶ τῦτο λέγεται Κῦρος ἐπιδεῖξαι Κροίσῳ, ὅτε ἐνυθέτει αὐτὸν ὡς δια τὸ πολλὰ διδόναι πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ θησαυρὺς χρυσῦ [c] πλείστυς ἑνί γε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταθέσθαι.

est, cùm opulentissimus esset; at verò eum, qui esset regiâ cum dignitate, amicos officiosè studioséque colendo vicisse, id *sanè* magìs prædicari meretur. Enimverò traditum est, eum in nullâ re adeò manifesta pudoris signa dedisse, posteaquam superatus esset, atque in amicorum cultu *et obsequio*. Ac dictum *quoddam* ejus memoratur, quo similia perhibuerit esse boni pastoris et boni regis opera: nam debere pastorem aiebat, posteaquam jumentis felicitatem conciliâsset, *ità deindè* illis uti (quæ quidem pecudum esset felicitas) itémque regem, posteaquam civitatibus et hominibus felicitatem conciliâsset, illis uti. Nihil mirum igitur, cùm hâc esset in sententiâ, *singulari* contentione conatum esse homines universos officiosè deferendo vincere.

Præclarum certè et illud documentum Cyrus dedisse Crœso perhibetur, cùm is futurum admoneret, ut multa largiendo pauper fieret; cui tamen liceret, uni quidem homini, plurimos auri domi suæ thesauros recondere.

a Παραπλήσια ἔργα, &c.] Vide sis quæ suprà notavimus p 1. His, ex *J. Poll.* segm. 249, lib. i, libet addere, ποιμένα, αἰπόλον, βυκόλον, συβώτην, ἱπποφορβὸν communi omnes nomine dici νομεῖς· quod ante nos notavit etiam Cl. *Bos*. in Diss. de Etymol. Græcâ. Ποιμὴν autem (ὁ τῶν προβάτων ἡγεμὼν, utì dicto loco *J. Pollux*) ductâ ex pastoritii regiique muneris similitudine quâdam metaphorâ, passim à *Scholi*. in *Homer*. exponitur βασιλεύς. Ex eâdem *rectionis* notione, quæ voci huic subjecta est, Ecclesiæ Præfecti in Sacris Literis comparantur ποιμέσι, et ποιμαίνειν dicuntur Ecclesiam. Vide *Act*. xx, 28. 1 *Pet*. v, 2. Hinc Christus Dominus, Rex Regum, summus Ecclesiæ Præfectus, vocatur ὁ ποιμὴν ὁ μέγας, *Heb*. xiii, 20, et ἀρχιποιμὴν, 1 *Pet*. v, 4. Cyrus etiam ipse, cui hanc Xenophon tribuit sententiam, *Pastor* Domini adpellatur *Isai*. xliv, 28.

b Χρῆναι ἔφη] In *Camerarii* libro post χρῆναι scriptum est ἄρα: quæ particula aliquid ornatûs adjicit, sensum non mutat. Eadem est ratio articuli τὰ ante τίνος δὲ δῶρα, utì notavit Stephanus.

c Πλείστυς ἑνί γε, &c.] Ab interpretibus nonnullis ἑνὶ, pro μόνῳ minùs rectè accipitur. Illis autem verbis significari monuit Stephanus, *plures esse quàm unquam, qui quidem unius tantummodò viri sint.* Alioqui enim licuisse et aliis plurimos domi thesauros recondere, quî negare Xenophon potuisset!

Καὶ τὸν Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι, Καὶ πόσα ἂν ἤδη οἴει μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ ὅτε ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμί; Καὶ τὸν Κροῖσον [a] εἰπεῖν, Πολύν τινα ἀριθμόν. Καὶ τὸν Κῦρον πρὸς ταῦτα, Ἄγε δή, φάναι, ὦ Κροῖσε, συμπεμψον ἄνδρα σὺν Ὑστάσπᾳ τούτῳ, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. Σὺ δέ, ὦ Ὑστάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τοὺς φίλους, λέγε αὐτοῖς ὅτι δέομαι χρυσίου πρὸς πρᾶξίν τινα (καὶ γὰρ τῷ ὄντι προσδέομαι)· καὶ κέλευε αὐτούς, ὁπόσα ἂν ἕκαστος δύναιτο, πορίσαι μοι χρήματα· γράψαντας δὲ καὶ κατασημηναμένους δοῦναι τὴν ἐπιστολὴν τῷ Κροίσου θεράποντι φέρειν. Ταῦτα δὲ ὅσα ἔλεγε καὶ γράψας καὶ σημηνάμενος, ἐδίδου τῷ Ὑστάσπᾳ φέρειν πρὸς τοὺς φίλους· ἐνέγραψε δὲ πρὸς πάντας, καὶ Ὑστάσπαν ὡς φίλον αὐτοῦ δέχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ περιῆλθε καὶ ἤνεγκεν ὁ Κροίσου θεράπων τὰς ἐπιστολάς, ὁ δὴ Ὑστάσπας εἶπεν, Ὦ Κῦρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρειμι δῶρα, διὰ τὰ σὰ γράμματα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εἷς μὲν τοίνυν καὶ οὗτος ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κροῖσε· τοὺς δὲ ἄλλους καταθεῶ, καὶ λόγισαι πόσα ἐστὶν ἕτοιμα χρήματα, ἤν τι δέωμαι χρῆσθαι. Λέγεται δὴ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος

Quæsivisse tum Cyrus dicitur, Et quantam pecuniæ summam habiturum me jam fuisse arbitraris, si, quemadmodùm tu jubes, aurum collegissem ab eo tempore quo cum imperio sum? Ibi Crœsum dixisse *aiunt*, Ingentem quandam summam. Et subjecisse Cyrum, Age verò, Crœse, mitte quendam cum hoc Hystaspâ, cuicunque fidei plurimum habes. Tu autem, Hystaspa, inquit, circumito profectus ad amicos, ac dicito mihi quoddam ad negotium esse opus auro (et reverà mihi *eo* est opus); et præcipe, copiam pecuniæ mihi quisque suppeditet, quantam possit; scriptámque adeò *de eâ* obsignatámque epistolam Crœsi ministro ferendam tradat. Cúmque hæc, quæcunque dixerat, etiam mandâsset literis atque obsignâsset, dedit *eas* Hystaspæ ad amicos ferendas: et in his scripsit ad omnes, etiam Hystaspam, tanquam amicum suum, exciperent. *Is* cùm circumivisset, et Crœsi minister literas adferret, inquit Hystaspas, Etiam mecum, rex Cyre, tibi agendum erit ut cum divite: nam permultis tibi cum muneribus adsum, propter literas tuas. Et Cyrus, Ergo jam, ait, hic quoque thesaurus unus nobis est, Crœse: cæteros autem considerato, ac subductis rationibus collige, quantæ nobis pecuniæ paratæ sint, si ad usum aliquem eis mihi sit opus. Crœsus initis rationibus multò plures

a Εἰπεῖν, Πολύν, &c.] Distinctionem inter voces istas tollit Leunclavius, et locum sic reddit, *Ibi Crœsum indicâsse magnam quandam summam.* De quâ sive vertendi sive interpungendi ratione illi non adsentior. Nam verba ista Πολύν τινα ἀριθμόν, non ab εἰπεῖν pendent, sed potiùs respiciunt ea, quæ modò protulerat Cyrus, Καὶ πόσα ἂν ἤδη, &c. quasi respondisset Crœsus, Πολύν τινα ἀριθμὸν ἂν ἤδη οἴομαί σοι χρημάτων εἶναι, εἰ, &c.

πολλαπλάσια εὑρεῖν, ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεγεν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο φανερὸν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος, Ὁρᾷς, φάναι, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ [a] θησαυροί; Ἀλλὰ σὺ μὲν κελεύεις με, παρ' ἐμοὶ αὐτοὺς συλλέγοντα, φθονεῖσθαί τε δι' αὐτοὺς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς [b] ἐφιστάντα μισθοφόρους, τούτοις πιστεύειν· ἐγὼ δὲ, τοὺς φίλους πλουσίους ποιῶν, [c] τούτους μοι νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλακας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν πιστοτέρους εἶναι, ἢ εἰ [d] φρουροὺς μισθοφόρους ἐπεστησάμην. Καὶ ἄλλο δέ σοι ἐρῶ· ἐγὼ γὰρ, ὦ Κροῖσε, ὃ μὲν οἱ θεοὶ δόντες εἰς τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις, ἐποίησαν ὁμοίως πένητας πάντας, τούτου μὲν οὐδὲ αὐτὸς δύναμαι περιγενέσθαι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπληστος κἀγὼ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων· τῇ δέ γε μέντοι διαφέρειν μοι δοκῶ τῶν πλείστων, ὅτι οἱ μὲν, [e] ἐπειδὰν τῶν ἀρκούντων περιττὰ κτήσωνται, τὰ μὲν αὐτῶν κατορύττουσι, τὰ δὲ κατασήπουσι, τὰ δὲ ἀριθμοῦντες

reperisse fertur, quàm habiturum jam in thesauris fuisse Cyrum dixerat, si *eas* collegisset. Quod ubi patuit, dixisse Cyrus traditur, Vidésne, Crœse, mihi quoque thesauros esse? Tu verò me jubes, collectos eos apud me retinendo, invidiæ me atque odio per eos exponere, ac mercenariis custodibus præfectis fidem habere: sed ego amicos à me locupletatos arbitror mihi thesauros esse, custodésque tum mei *ipsius* tum bonorum nostrorum fideliores, quàm si præsidiarios mercede conductos eis præficerem. Etiam aliud *quiddam* tibi dicam: ego nempe id, Crœse, quod cùm dii indiderint in hominum animos, pariter omnes fecêre pauperes, nè ipse quidem vincere possum; sed expleri pecuniis nequeo, perinde atque cæteri: verùm hoc discrimen inter me et alios plurimos esse puto, quod illi, cùm pecuniæ copiâ sufficientem superante potiti fuerint, partim eam defodiunt, partim putrescere sinunt, partim numerando,

a Θησαυροί;] In edit. *Eton.* post vocem istam rectè ponitur interrogationis nota: quod Stephanus etiam fieri oportere vidit monuitque. Sic etiam p. 247, ὁρᾷς ὡς interrogativè poni videre est. Infinitivos autem illos, εἰπεῖν et φάναι. Nostrum ἐκ παραλλήλου hoc loco posuisse, tametsi nullus moneam, animadvertet lector.

b Ἐφιστάντα μισθοφόρους, &c.] In *Ald.* et *Flor.* non post μισθοφόρους posita est interpunctio, sed post ἐφιστάντα. Atqui consentaneum esse videtur, ut μισθοφόρους cum φύλακας conjungamus, sicut φρουροὺς μισθοφόρους statim post legimus. Rectè hæc monuit Stephanus, cui editiones primæ [...]æ omnes adstipulantur.

c Τούτους μοι νομίζω, &c.] In eâ quoque magnus ille Macedonum rex erat sententiâ; de quo sic *Theon*: Ἀλέξανδρος ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, ποῦ ἔχει τοὺς θησαυροὺς, Ἐν τούτοις, ἔφη, δείξας τοὺς φίλους. *Progymn.* c. v, p. 73, *edit. Scheff.* Pulchrè etiam *Theodota* illa: Ἐάν τις, ἔφη, φίλος μοι γενόμενος εὖ ποιεῖν ἐθέλῃ, οὗτός μοι βίος ἐστί. *Memorabil.* lib. iii, haud procul à fine.

d Φρουροὺς μισθοφόρους] Vox ultima in quibusdam libris, teste Stephano, deest; quam tamen omnino retinendam censeo. In MSto certè Bodl. et editis libris, quos vidi, omnibus exstat.

e Ἐπειδὰν τῶν ἀρκούντων, &c.] Conf. 1 *Tim.* vi, 10.

καὶ μετροῦντες καὶ [a] ἱστάντες καὶ διαψύχοντες καὶ φυλάττοντες πράγματα ἔχουσι, καὶ ὅμως ἔνδον ἔχοντες αὐτὰ οὔτε ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν (διαῤῥαγεῖεν γὰρ ἄν), οὔτ' ἀμφιέννυνται πλείω ἢ δύνανται φέρειν (ἀποπνιγεῖεν γὰρ ἄν)· ἀλλὰ τὰ περιττὰ χρήματα πράγματα ἔχουσιν. Ἐγὼ δὲ ὑπηρετῶ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι ἀεὶ πλειόνων· ἐπειδὰν δὲ κτήσωμαι, ἃ ἂν ἴδω περιττὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ ἀρκούντων, τούτοις τάς τ' ἐνδείας τῶν φίλων [b] ἐξακοῦμαι, καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους εὔνοιαν ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων καρποῦμαι ἀσφάλειαν καὶ εὔκλειαν· ἃ οὔτε κατασήπεται, οὔτε ὑπερπληροῦντα λυμαίνεται· ἀλλὰ ἡ εὔκλεια, ὅσῳ ἂν πλείων ᾖ, τοσούτῳ καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ κουφοτέρα φέρειν γίγνεται, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς φέροντας αὐτὴν κουφοτέρους παρέχεται. Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο εἰδῇς, ἔφη, ὦ Κροῖσε, [c] ἐγὼ οὐ τοὺς πλεῖστα ἔχοντας, καὶ

metiendo, ponderando, ventilando, custodiendo sibi negotium facessunt: neque tamen *intereà*, dum eam domi habent, plus comedunt quàm ferre possint (dirumperentur enim), neque plures induunt vestes, quàm gestare possint (quòd *alioqui* suffocarentur); sed opes *illæ* supervacaneæ negotium *ipsis* exhibent. Ego et diis inservio, et plures semper *opes* adpeto: verùm ubi eas comparavi, quas usum mihi sufficientem excedere video, his *ipsis* amicorum penuriæ medeor, et homines ditando ac beneficiis adficiendo benevolentiam ex eis amorémque mihi paro; de quibus et securitatis et gloriæ fructum capio: quæ *quidem* neque putrescunt, neque nimiùm excrescendo vitiantur; sed gloria quo auctior est, eo fit major et pulchrior et portatu levior, ac sæpenumerò etiam illos, qui eam gestant, expeditiores reddit. Atque ut hoc quoque scias, Crœse, inquit, non eos ego, qui pecunias plurimas possident, et

a Ἱστάντες, &c.] Quæ verbi ἵστημι hoc in loco vis est, eandem illi, γνώμην ἐμὴν, rectè tribueris *Matt.* xxvi, 15. Ibi quidem ἔστησαν Vulgatus et Erasmus vertunt *constituerunt*: rectiùs *Beza*, *appenderunt*; cum quo facit etiam *Erasm. Schmidius*. Nec enim tantùm pacti ità fuerunt cum Judâ, sed paratam pecuniam adpenderunt et præstiterunt; quandoquidem paucis diebus post, Jesu jam condemnato, eam retulit, et in templo ad pedes ἀρχιερέων et πρεσβυτέρων abjecit, *Matt.* xxvi, 4, 5. Hanc interpretationem confirmat textus Hebræus *Zach.* xi, 12, nam ἔστησαν evangelistæ respondet τῷ ישקלו Prophetæ; verbum autem שקל redditur *libravit, ponderavit, adpendit*. Accedit huc, quòd LXX. Interp. in hoc ipso æstimandi salvatoris nostri negotio ἔστησαν posuerunt pro ישקלו *adpenderunt*. Scilicet argentum olim non numerari, sed adpendi et ponderari consueverat. Neque huic interpretatione obstat, quod *Marcus* utitur verbo ἐπηγγείλαντο xiv, 11. Agit enim *Marcus* (verba sunt *Bezæ*) de ipsâ proditionis primâ pactione: *Matthæus* verò de pecuniæ pactæ secutâ numeratione.

b Ἐξακοῦμαι] Optimè sic legendum monuerunt Budæus et Stephanus. Hic autem illius suumque pariter judicium ab exemplari *Cannerariano* confirmari testatur. Eandem lectionem ex veteribus quibusdam libris adfert etiam *Muretus*. Priùs legebatur ἐξαρκοῦμαι.

c Ἐγὼ οὐ τοὺς πλεῖστα, &c.] Sententiam hanc expressit *Horatius* Od. iv, 9, 45.

φυλάττοντας πλεῖστα, εὐδαιμονεστάτους ἡγοῦμαι (οἱ γὰρ τὰ τείχη φυλάττοντες, οὕτως ἂν εὐδαιμονέστατοι εἴησαν· πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι φυλάττουσιν)· ἀλλ' ὃς ἂν κτᾶσθαί τε πλεῖστα δύνηται σὺν τῷ δικαίῳ, [a] χρῆσθαί τε πλείστοις σὺν τῷ καλῷ, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονέστατον νομίζω [b] καὶ τὰ χρήματα. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ φανερὸς ἦν ὥσπερ καὶ ἔλεγε πράττων.

Πρὸς δὲ τούτοις, κατανοήσας τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἢν μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρασκευάζονται ὅπως ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ κατατίθενται τὰ χρήσιμα εἰς τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν· ὅπως δὲ, ἢν ἀσθενήσωσι, τὰ σύμφορα παρέσται, τούτου οὐ πάνυ ἐπιμελουμένους ἑώρα· ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκπονῆσαι αὐτῷ· τούς τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεκομίσατο πρὸς αὐτὸν, [c] τῷ τελεῖν ἐθέλειν, καὶ ὁπόσα

servant plurimas, felicissimos duco (hoc enim pacto qui muros custodiunt, felicissimi essent; cùm omnia, quæ sunt in urbibus, custodiant); sed qui parare plurimas justè potest, et plurimis honestè uti, hunc ego felicissimum existimo, etiam opum respectu. Et hæc quidem Cyrus utì verbis proferebat, ità *etiam* in oculis omnium faciebat.

Prætereà, cùm animadvertisset hominum plerosque, dum bonâ valetudine perpetuò fruuntur, operam dare ut à rebus necessariis instructi sint, et quæ victui rectè valentium usui sint, reponere: verùm ut, in morbum si inciderint, utilia suppetant, id *quia* non admodùm eis esse curæ cernebat; visum est ei, in his quoque *parandis* operam esse ponendam; atque *adeò* medicos præstantissimos undique collectos secum ducebat, quòd sumptus facere vellet; ac quæcunque

Verbis adducendis tempero: quippe sunt notissima. Egregiè *Quinctilianus* Instit. Orat. l. iii, c. 7. *Sed omnia, quæ extra nos bona sunt, quæque hominibus forte obtigerunt, non ideò laudantur, quod habuerit quis ea, sed quod his honestè sit usus. Nam divitiæ, et potentia, et gratia, cùm plurimum virium dent, in utramque partem certissimum faciunt morum experimentum: aut enim meliores propter hæc, aut pejores sumus.* Nec prætermittendus est elegantissimus *Pindari* locus:

Ὁ μὰν πλοῦτος ἀρεταῖς
Δεδαιδαλμένος,
Φέρει τῶν———
Ἀστὴρ ἀρίζηλος, ἀλαθινὸν
Ἀνδρὶ φέγγος.

Ὀλυμπ. β', v. 96, et seq.

Cæterùm Stephano in *App.* de *Dial. Att.* incertum videtur, utrum interpunctio ante, an post πλεῖστα illud alterum collocari debeat. Ipse quidem, Leunclavium et Gabrielium secutus, rectiùs post πλεῖστα distinctionem poni puto. *Budæus* Com. L. G. p. 395, post φυλάττοντας interpunctionem collocavit, et πλεῖστα cum εὐδαιμονεστάτους junxit: quod factum nollem.

a Χρῆσθαι] MSto Bodl. et edit. *Ald.* κεχρῆσθαι. Errorem huic planè geminum suprà notavimus p. 443.

b Καὶ τὰ χρήματα] Familiaris admodùm tàm poëtis quàm aliis scriptoribus Atticis est ellipsis præpositionis κατά· Noster lib. i, p. 5.——εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος, pro κατ' εἶδος, κατὰ ψυχήν. Sic 1 *Cor.* x, 33. Καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω. Miror itaque hoc loco hæsisse *Portum*, nec vidisse præpositionem κατὰ facilè, et ex genio linguæ Græcæ, subaudiri potuisse.

c Τῷ τελεῖν, &c.] Lectionem hanc, à Stephano ex Camerarii libro adlatam, adstipulantibus Leunclavio, Gabrielio, et margine MSti Bodl. vulgatæ huic τῷ

ἢ ὄργανα ἔφη τις ἂν αὐτῷ χρήσιμα γενέσθαι, ἢ φάρμακα, ἢ σῖτα, ἢ ποτὰ, οὐδὲν τούτων ὅ,τι οὐχὶ παρασκευάσας ἐθησαύριζε παρ' αὐτῷ. Καὶ ὁπότε δέ τις ἀσθενήσειε τῶν θεραπεύεσθαι ἐπικαιρίων, ἐπεσκόπει, καὶ παρεῖχε πάντα ὅτου ἔδει· καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ χάριν ᾔδει, ὁπότε τις ἰάσαιτό τινα, [a] τῶν παρ' ἐκείνου λαμβάνων. Ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο πρὸς τὸ πρωτεύειν παρ' οἷς ἐβούλετο ἑαυτὸν φιλεῖσθαι·

Ὧν δὲ προηγόρευέ τε [b] ἀγῶνας καὶ ἆθλα προυτίθει, φιλονεικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ταῦτα τῷ μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρεῖχεν, ὅτι ἐπεμέλετο ὅπως ἀσκοῖτο ἡ ἀρετή· τοῖς μέντοι ἀρίστοις οἱ ἀγῶνες οὗτοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔριδας καὶ φιλονεικίας ἐνέβαλλον. Πρὸς δὲ τούτοις, ὥσπερ νόμον κατεστήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα διακρίσεως δέοιτο, εἴτε δίκῃ εἴτε ἀγωνίσματι, τοὺς δεομένους διακρίσεως συντρέχειν τοῖς κριταῖς. Δῆλον οὖν ὅτι ἐστοχάζοντο μὲν οἱ ἀνταγωνιζόμενοί τι ἀμφότεροι τῶν κρατίστων καὶ τῶν μάλιστα φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν τοῖς μὲν νικῶσιν ἐφθόνει, τοὺς δὲ

instrumenta quis utilia esse ipsi diceret, vel medicamenta, vel cibos, vel potum, eorum nihil erat, quod non paratum apud se reconderet. Ac si aliquando quispiam ex iis æger esset, quod curari conveniret, invisebat *eum* et suppeditabat omnia quibus esset opus: etiam medicis gratiam habebat, cùm quis sanâsset quempiam, sumptâ portione aliquâ eorum, quæ apud ipsum erant *recondita*. Hæc quidem et *alia* hujusmodi multa machinatus est, ut apud eos principatum obtineret, à quibus diligi se volebat:

Quarum autem rerum et certamina Cyrus indicebat et proponebat præmia, cùm contentiones inter suos excitare de studiis præclaris et honestis vellet, eæ res Cyro laudem adferebant, quòd curæ ipsi esset, ut virtus coleretur; præstantissimis sanè *quibusque* certamina hæc, inter ipsos *suscepta*, tum contentiones tum altercationes injiciebant. Prætereà, Cyrus quasi legem constituit, ut quæcunque dijudicari necesse esset, sive aliquâ in lite, seu certamine, ad judices unà currerent illi quibus dijudicatione opus esset. Itaque manifestum est, adversarios utrosque conjectando respicere solitos ad judices optimos et *sibi* amicissimos: victus autem victoribus invidebat, et eos, qui sententiam secundùm

τι λίθων ἐθέλων, præferendam censui. Etenim ex his verbis quæ commoda possit elici sententia, non video: cùm ea, quam recepimus, scriptura neque adeò longè à fide cæterorum exemplarium recedat (nam demptis duabus tantùm literis exoritur) et sensum non ineptum fundat. *Athenæo*, lib. ii, c. 3, τιλᾶν itidem est, τὸ ἀκρατίζειν. Fortasse tamen adhuc etiam ἀσυσχίᾳ locus est; atque aliud quidpiam reponi debet, quod nunc quidem non adsequimur.

a Τῶν παρ' ἐκείνου, &c.] Vide quæ notavimus p. 301.

b Ἀγῶνας καὶ ἆθλα, &c.] Conf. p. 62, et quæ *Onosander*, c. 10, ex Nostro haustæ tradit.

μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας ἐμίσει· ὁ δ' αὖ νικῶν, τῷ δικαίῳ προσεποιεῖτο νικᾷν, ὥστε χάριν οὐδενὶ ἡγεῖτο ὀφείλειν. Καὶ οἱ πρωτεύειν δὲ βουλόμενοι φιλίᾳ παρὰ Κύρῳ, ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ἐπιφθόνως πρὸς ἀλλήλους εἶχον· ὥσθ' οἱ πλέονες ἐκποδὼν ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον γενέσθαι μᾶλλον ἢ συνέπραξαν ἄν τι ἀλλήλοις ἀγαθόν. Καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται, ὡς ἐμηχανᾶτο τοὺς κρατίστους αὐτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν ἢ ἀλλήλους·

Νῦν δὲ ἤδη διηγησόμεθα ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλείων· καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελάσεως ἡ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν μεμηχανημένων τὴν ἀρχὴν μὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι. Πρῶτον μὲν οὖν πρὸ τῆς ἐξελάσεως εἰσκαλέσας πρὸς αὐτὸν τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, διέδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς στολάς (καὶ τότε Πέρσαι πρῶτον Μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν)· διαδούς τε, ἅμα τάδε ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιτο εἰς τὰ [a] τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξῃρημένα, καὶ θῦσαι μετ' ἐκείνων. Πάρεστε οὖν, ἔφη, ἐπὶ τὰς θύρας κοσμηθέντες ταῖς στολαῖς ταύταις, πρὶν ἥλιον ἀνατέλλειν, καὶ καθίστασθε ὡς ἂν ὑμῖν Φεραύλας ὁ Πέρσης ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ· καὶ ἐπειδάν, ἔφη, ἐγὼ ἡγῶμαι,

se non tulissent, odio prosequebatur: victor contrà, jure se vicisse præferebat, adeóque nemini se gratiam debere putabat. Itidem qui primas inter amicos Cyri tenere volebant, perinde sibi mutuò invidebant, atque alii *solent*, *qui degunt* in urbibus: adeò ut plerique vellent alius alium è medio sublatum, potiùs quàm ut invicem adjuvando commodum aliquod sibi procurarent. Et hæc quidem indicata sunt, *quò pateat*, quibus artibus *Cyrus* efficere conatus est, ut præstantissimi quique magìs ipsum amarent, quàm se mutuò:

Jam verò narrabimus, quo pacto Cyrus primùm è regiâ provectus est: nam hujus ipsius egressûs majestas una nobis videtur ex iis esse artibus, quæ perfecerunt ut imperium ipsius facilè contemni non posset. Primùm igitur, antequam prodiret, arcessitis ad se tàm Persis quàm aliis qui essent cum imperio, vestes iis Medicas distribuit (et amictum sanè Medicum Persæ tunc primùm induerunt): simul, inter distribuendum, dicebat, velle se provehi ad fana diis selecta, et *unà* cum ipsis rem sacram facere. Quamobrem ad Portas adeste, inquit, ornati vestibus istis, prius quàm sol oriatur, et *sic* consistite, quemadmodùm Pheraulas Persa vobis ex me denuntiabit: cúmque ego, inquit, præcessero,

a Τεμένη] *Hesychius*: Τεμένη, ναοί, ἄλση, ἢ τὰ ἀφωρισμένα κατὰ τιμὴν χωρία. Τέμενος, πᾶς ὁ μεμερισμένος τόπος τινὶ εἰς τιμὴν, ἢ ἱερὸν καὶ βωμὸς, ἢ ἀποτμηθὲν θεῷ, ἢ βασιλεῖ.

ἕπεσθε ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρᾳ. Ἦν δ' ἄρα τινὶ δοκῇ ὑμῶν ἄλλη κάλλιον εἶναι ἢ ὡς ἂν νῦν ἐλαύνωμεν, ἐπειδὰν πάλιν ἔλθωμεν, διδασκέτω με· ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι, ταύτῃ ἕκαστα δεῖ καταστήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ τοῖς κρατίστοις διέδωκε τὰς καλλίστας στολὰς, ἐξέφερε δὴ καὶ ἄλλας Μηδικὰς στολάς (παμπόλλας γὰρ παρεσκευάσατο, οὐδὲν φειδόμενος οὔτε πορφυρίδων οὔτε [a] ὀρφνίνων, οὔτε φοινικίδων, οὔτε καρυκκίνων ἱματίων)· νείμας δὲ τούτων τὸ μέρος ἑκάστῳ τῶν ἡγεμόνων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς τούτοις κοσμεῖν τοὺς αὐτῶν φίλους, ὥσπερ, ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. Καί τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτὸν, Σὺ δὲ, ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Οὐ γὰρ νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι ὑμᾶς κοσμῶν; Ἀμέλει, ἔφη, ἢν δύνωμαι ὑμᾶς τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, ὁποίαν ἂν ἔχων στολὴν τυγχάνω, ἐν ταύτῃ καλὸς φανοῦμαι. Οὕτω δὴ οἱ μὲν, ἀπελθόντες, μεταπεμπόμενοι τοὺς φίλους ἐκόσμουν ταῖς στολαῖς·

Ὁ δὲ Κῦρος, νομίζων Φεραύλαν τὸν ἐκ τῶν δημοτῶν καὶ συνετὸν εἶναι καὶ φιλόκαλον καὶ εὔτακτον, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι αὐτῷ οὐκ [b] ἀμελεῖν,

loco *vobis* indicato sequimini. Quòd si cui vestrûm alia *quæpiam* ratio videbitur elegantior, quàm ea quâ modò prodimus, *is* illam mihi, cùm redierimus, ostendat: nam utì vobis pulcherrimum optimúmque visum fuerit, ità singula constitui debent. Posteaquam præstantissimis vestes elegantissimas distribuerat, etiam alias vestes Medicas protulit (permultas enim parari curaverat, nullis parcens, sive purpurei, seu fusci, seu punicei, seu caryccini coloris vestes essent): has autem singulos inter duces dispertitus, jussit eos amicos suos istis ornare; sicut *et* ego, inquit, vos orno. Et quidam ex iis qui aderant, eum interrogans, Tu verò, Cyre, ait, quando ornaberis? Cui *Cyrus* respondens, Annon modò, inquit, ipse vobis ornari videor, dum vos orno? Nimirum, ait, si possim in vos amicos *meos* esse beneficus, quamcunque *tandem* habeam vestem, in eâ videbor elegans. Atque ità quidem illi digressi amicos arcessebant ac vestibus *istis* ornabant:

Cyrus autem, quòd existimaret Pheraulam, hominem *cæteroqui* plebeium, et ingenio valere, et elegantiæ atque ordinis esse studiosum, miniméqûe negligentem in iis quæ Cyro grata facere posset, *et illum ipsum*

a Ὀρφνίνων] *Plato* in Tim. p. 68, ὄρφνινον χρῶμα fieri dicit, ὅταν λευκῷ καὶ ἐρυθρῷ καὶ μέλανι μεμιγμένοις καυθεῖσί τε, μᾶλλον συγκραθῇ μέλαν. Et *J. Poll.* lib. vii, *segm.* 69 (qui hunc fortè locum Xenophonteum respexit), τὰ δὲ μέλανα ἱμάτια, ὀρφνινὰ ἐκάλουν.

b Ἀμελεῖν, ὅς φησι, &c.] *Gabrielii* exemplaria, ἀμελῶ· quod sanè meliùs convenit cum iis, quæ antecesserunt. Vide p. 107.

ὅς ποτε καὶ περὶ τοῦ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν συνεῖπε· τοῦτον δὴ καλέσας συνεβουλεύετο αὐτῷ πῶς ἂν τοῖς μὲν εὔνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὴν ἐξέλασιν, τοῖς δὲ δυσμενέσι φοβερώτατα. Ἐπεὶ δὲ συμπίπτοιν αὐτοῖν τὰ αὐτὰ ἔδοξεν, ἐκέλευε τὸν Φεραύλαν ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν οὕτω γένηται αὔριον ἡ ἐξέλασις, ὥσπερ ἔδοξε καλῶς ἔχειν. Εἴρηκα δὲ, ἔφη, ἐγὼ πάντας πείθεσθαί σοι περὶ τῆς ἐν τῇ ἐξελάσει τάξεως· ὅπως δ' ἂν ἥδιον παραγγέλλοντός σου ἀκούωσι, φέρε λαβὼν, ἔφη, χιτῶνας μὲν τουτουσὶ τοῖς τῶν δορυφόρων [a] ἡγεμόσι· κάσας δὲ τούσδε τοὺς ἐφιππείους, τοῖς τῶν ἱππέων ἡγεμόσι δὸς, καὶ τῶν ἁρμάτων τοῖς ἡγεμόσιν ἄλλους τούσδε χιτῶνας. Ὁ μὲν δὴ ἔφερε λαβών· οἱ δὲ ἡγεμόνες ἐπεὶ ἴδοιεν αὐτὸν, ἔλεγον, Μέγας δὲ σύ γε, ὦ Φεραύλα, ὁπότε γε καὶ ἡμῖν τάξεις ἃ ἂν δέοι ποιεῖν. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Φεραύλας, οὐ μόνον γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ σκευοφορήσω· νῦν γοῦν φέρω τώδε δύω κάσα, τὸν μέν σοι, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τούτων λάβε ὁπότερον βούλει. Ἐκ τούτου δὴ ὁ μὲν λαμβάνων τὸν κάσαν τοῦ μὲν φθόνου ἐπελέληστο, εὐθὺς δὲ συνεβουλεύετο

qui aliquando sententiam de singulis pro dignitate ornandis oratione suâ comprobaverat: hunc arcessit ac cum eo deliberat, quo pacto effecturus esset, ut prodeundi ratio spectatu benevolis pulcherrima, infestis maximè formidabilis esset. Cúmque dispicientibus ipsis eadem visa fuissent, Pheraulam diligenter operam dare jubebat, ut in crastinum ità fieret egredientium equitatio, quemadmodùm *ipsis* pulchrè fieri posse visum esset. Equidem, ait, quod ad ordinem in egressu servandum attinet, omnes tibi parere jussi: verùm ut libentiùs imperanti tibi obtemperent, sumptas, inquit, tunicas has adfer satellitum hastatorum ducibus; atque etiam saga ista equestria ducibus equitum dato, et curruum ducibus alias hasce tunicas. Ac Pheraulas quidem *has* acceptas proferebat: eum verò duces ubi conspexissent, aiebant, Magnus tu sanè *quidam* es, cùm nobis etiam sis indicaturus quæ facienda sint. Non profectò, inquit Pheraulas, non *id* solùm, utì quidem videtur, sed unà sarcinas etiam portabo: non certè quidem duo ista saga adfero, alterum tibi et huic alterum; tu verò horum utrum volueris accipe. Tum deindè is, qui sagum accipiebat, invidiæ obliviscebatur, statímque ipsum

a Ἡγεμόσι· κάσας δὲ, &c.] Sic ex *J. Poll.* et sequentibus paulò infra reponendum: is autem l. vii, *segm.* 68, hæc habet: κάσσας (scr. κάσας) δὲ ἱππικοὺς Ξενοφῶν εἴρηκεν ἐν τῇ Παιδείᾳ. In his verbis satìs liquet eum hunc Xenophontis locum respicere, atque adeò lectionem receptam confirmare. Adde huc quod statim sequitur, νῦν γοῦν φέρω τώδε δύο κάσα. MS Bodl. καλέσας δὲ τούσδε τοὺς, &c. unde duabus abjectis literis, nostra exoritur scriptura. Stephanus etiam et Leunclavius sic reponendum monuerunt; cùm priùs legeretur, καλέσας δὲ τοὺς ἐφιππ- e καλέσας καὶ τοὺς, &c.

αὐτῷ, ὁπότερον λαμβάνοι. Ὁ δὲ [a] συμβουλεύσας ἂν ὁπότερος βελτίων εἴη, καὶ εἰπὼν, Ἢν μου κατηγορήσῃς ὅτι αἵρεσίν σοι δέδωκα, εἰσαῦθις ὅταν διακονῶ, ἑτέρῳ χρήσῃ μοι διακόνῳ. Ὁ μὲν δὴ Φεραύλας οὕτω διαδοὺς ᾗ ἐτάχθη, εὐθὺς ἐπεμελεῖτο τῶν εἰς τὴν ἐξέλασιν ὅπως ὡς κάλλιστα ἕκαστα ἕξει.

Ἡνίκα δὲ ἡ ὑστεραία ἧκε, καθαρὰ μὲν ἦν πάντα πρὸ ἡμέρας, [b] στοῖχοι δὲ εἱστήκεσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι ἵστανται ᾗ ἂν βασιλεὺς μέλλῃ ἐλαύνειν· ὧν ἐντὸς οὐδενὶ ἔστιν εἰσιέναι τῶν μὴ τετιμημένων· μαστιγοφόροι δὲ καθέστασαν, οἳ ἔπαιον εἴ τις ἐνοχλοίη. Ἔστασαν δὲ πρῶτον μὲν τῶν δορυφόρων εἰς τετρακισχιλίους, [c] ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν εἰς τέτταρας· δισχίλιοι δὲ ἑκατέρωθεν τῶν πυλῶν. Καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ πάντες παρῆσαν καταβεβηκότες ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ [d] διειρκότες τὰς χεῖρας διὰ τῶν κανδύων, ὥσπερ καὶ νῦν

in consilium adhibebat, utrum sumeret. Pheraulas, ubi de meliore sago consilium dedisset, Si me indicaveris, ait, quòd optionem tibi dederim, posthac ubi aliquid administrabo, dissimilem me administrum invenies. Atque in hunc modum Pheraulas his distributis, ut jussus erat, statim curabat ea quæ ad egressum pertinent, ut singula quàm elegantissimè instructa essent.

Postera cùm advenisset dies, liquida prius erant omnia *et integra*, quàm illuxisset, et ordines ex utrâque viæ parte stabant, quemadmodùm jam quoque subsistunt, quà rex equitaturus est; atque intra hos ordines nemini licet ingredi, qui non sit honoratorum in numero: adstabant et flagellis instructi *quidam*, qui molestiæ quemvis auctorem cæderent. Ac primùm quidem satellites hastati ad quater mille stabant, ante portas in quaternos *explicati:* ex utrâque verò portarum parte millia duo. Aderant item equites omnes, et ex equis descenderant, insertis per candyas manibus, quemadmodùm hâc etiam tempestate

a Συμβουλεύσας ἂν, &c.] Suspensa est hæc oratio, quæ hoc tandem modo (si quid mutandum sit) absoluta fiat, Ὁ δὲ συνεβούλευσεν, ὁπότερος ἂν βελτίων εἴη, εἰπὼν, &c. vel (quod malim), Ὁ δὲ συμβουλεύσας ὁπότερος ἂν βελτίων εἴη, εἶπεν, &c. Sic p. 398, δοὺς τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα, εἶπε, ταῦτα, &c. Stephanus et Leunclavius etiam particulam ἂν post ὁπότερος poni debere putant.

b Στοῖχοι] Budæo sic scribenti unà cum Stephano adsentior: præsertim cùm pro hâc scripturâ faciat etiam MS. Bodl. Vulgò, στίχοι.

c Ἐμπρόσθεν τῶν] Libri plerique omnes, ἔμπροσθεν δὲ τῶν, &c. Sed rectè Stephanus expungit particulam δὲ, adsentiente etiam *Gabrielii* exemplari.

d Καὶ διειρκότες, &c.] Ità omnino legendum, cùm mox sequatur διείργουσι. Edit. *Ald.* et *Flor.* διειρκότες, quod verisimile est pro διειρκότες malè positum esse, præsertim cùm ᾳ non habeat ι subscriptum. *Flor.* quidem et *Eton.* habent in posteriore loco διειργοῦσιν, non διείργουσιν: cum tamen διείργειν, non διειργεῖν, dici constet. Quòd si quis malit vulgatum διειρκότες, sub ᾳ ponat ι, et διείργουσιν in διειργοῦσιν mutet necesse est. Nostræ verò emendationi favent Stephanus et Leunclavius. Porrò, in vertendo hoc loco à mente auctoris aberrâsse priores videntur interpretes:

ἔτι διείρυσιν ὅταν ὁρᾷ βασιλεύς. Ἕστασαν δὲ Πέρσαι μὲν ἐκ δεξιᾶς, οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι ἐξ ἀριστερᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ τὰ ἅρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἑκατέρωθεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνεπετάννυντο αἱ τοῦ βασιλείου πύλαι, πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διῒ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας, καὶ [a] οἷς τῶν ἄλλων θεῶν οἱ μάγοι ἐξηγοῦντο· [b] πολὺ γὰρ οἴονται Πέρσαι χρῆναι τοῖς περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον τεχνίταις χρῆσθαι ἢ περὶ τἄλλα. Μετὰ δὲ τοὺς βοῦς ἵπποι ἤγοντο, θῦμα τῷ Ἡλίῳ· μετὰ δὲ τούτους ἐξήγετο ἅρμα λευκὸν, χρυσόζυγον, ἐστεμμένον, Διὸς ἱερόν· μετὰ δὲ τόδε, Ἡλίου ἅρμα λευκὸν, καὶ τοῦτο ἐστεμμένον, ὥσπερ τὸ πρόσθεν· μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλο τρίτον ἅρμα ἐξήγετο, φοινικίσι καταπεπταμένοι οἱ ἵπποι, [c] καὶ πῦρ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπ᾽ ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. Ἐπὶ δὲ τούτοις, ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν προὐφαίνετο ὁ Κῦρος ἐφ᾽ ἅρματος, ὀρθὴν ἔχων τὴν τιάραν, καὶ [d] χιτῶνα πορφυροῦν μεσόλευκον (ἄλλῳ δ᾽ οὐκ ἔξεστι μεσόλευκον

eas inserunt, quoties ipsos rex adspicit. Stabant verò ad dextram Persæ, socii cæteri ad lævam viæ partem, eodémque modo curruum pars utrinque dimidia. Posteaquam regiæ fores aperirentur, primùm Jovi quaterni pulcherrimi tauri ducebantur, et diis cæteris quibus magi *ducendos suis è ritibus* indicârant: nam Persæ multo magìs existimant divinis in rebus artificum operâ utendum esse, quàm in aliis. Secundùm boves equi ducebantur, *ad* sacrificium Soli *faciendum:* post eos producebatur currus albus, cum aureo jugo, coronatus, Jovi sacer: ponè hunc, Solis currus albus, et is, utì prior ille, coronatus: post illum, currus alius tertius producebatur, cujus equi puniceis *stragulis* contecti erant, et post eum viri quidam sequebantur, qui magno in foco ignem gestabant. Post hos jam Cyrus ipse prodibat in conspectum è portis in curru, cum tiarâ rectâ, et tunicâ purpureâ albo distinctâ (alii verò subalbicantem gestare non

alius vertit, *cùm manus per candyas extraxissent:* alius, *sublatis manibus per candyas*: alius, *translatis manibus per amictus:* Leunclavius tandem, *exertis per candyas manibus.* Hunc magìs apto quàm cæteros vocabulo usum esse existimat Stephanus: ipse malim cum *Brissonio, insertis;* hoc enim voluit Xenophon, *in candyas* manus inseruisse eos, in quos rex oculos conjiciebat. Hujus observationis meminit etiam Noster Ἑλλην. β, non longè ab initio; ubi Autobœsacem ac Mitræum non aliâ de causâ à Cyro minore interfectos fuisse narrat, quàm quòd ei obvii facti, manus intra manicam non contraxissent; id quod facere soleant coram rege tantùm; ut ibidem tradit. Vide sis *Casaub.* notas in *Æneam,* p. 93.

a Οἷς τῶν ἄλλων, &c.] Libri quidam veteres, teste Mureto, habent, καὶ εἰς ἄλλοις θεοῖς: ex quibus sensus idem efficitur; nec quid mutationis inducendum.

b Πολὺ γὰρ] Ità optime MS. Bodl. exemplaria *Gabrielio* et *Mureto* visa, et editio Stephaniana. In cæteris perperam legitur πολλοὶ γὰρ, &c.

c Καὶ πῦρ ὄπισθεν, &c.] Erat hic sacer ignis, de quo *Amm. Marcel.* lib. xxiii, c. 6. *Ferunt,* ait (de magis loquitur), *si justum est credi, etiam ignem cœlitùs lapsum, apud se sempiternis foculis custodiri: cujus portionem exiguam, ut faustam, præisse quondam Asiaticis regibus dicunt.*

d Χιτῶνα πορφυροῦν, &c.] Vestis hæc (ut et *J. Poll.* et *Hesychio* constat) σαράπις à Persis vocata erat. *Hesych.* Σάραπις,

ἔχειν), καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν [a] ἀναξυρίδας ὑσγινοβαφεῖς, καὶ κάνδυν ὁλοπόρφυρον. Εἶχε δὲ καὶ [b] διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ· καὶ οἱ [c] συγγενεῖς δὲ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔχουσι. [d] Τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρίδων εἶχε. Παρωχεῖτο δὲ αὐτῷ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων δ' ἐκείνου, εἴτε καὶ τῷ ὄντι, εἴτε καὶ ὁπωσοῦν· μείζων δὲ ἐφάνη πολὺ Κῦρος. Ἰδόντες δὲ πάντες [e] προσεκύνησαν, εἴτε καὶ ἄρξαι τινὲς κεκελευσμένοι, εἴτε καὶ ἐκπλαγέντες τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ δόξαι μέγαν τε καὶ καλὸν φανῆναι τὸν Κῦρον· Πρόσθεν δὲ Περσῶν οὐδεὶς Κῦρον προσεκύνει. Ἐπεὶ δὲ προῄει τὸ τοῦ Κύρου ἅρμα, προηγοῦντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι, παρείποντο δὲ οἱ δισχίλιοι ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος· ἐφείποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτοῦχοι ἐφ' ἵππων, κεκοσμημένοι, σὺν τοῖς

licet) et subligaculis circum crura colore hysgino tinctis, et toto purpureo candye. Habebat et circum tiaram diadema; idémque insigne cognatis ipsius erat, *sicut* et hoc tempore illud ipsum retinent. Manus extra manicas tenebat. Præter ipsum curru vehebatur auriga, procerus quidem *ille*, sed Cyro tamen minor, sive *hoc* reapse sic esset, seu quocunque modo: multò quidem certè procerior visus est Cyrus. Eum ubi conspexissent, omnes submissè venerati sunt, sive quia fuisset imperatum aliquibus ut *venerationes hujus* initium facerent, seu quòd adparatu fuissent obstupefacti, quódque procerus et pulcher Cyrus ipse visus esset. Ante id certè tempus Persarum nemo Cyrum *ità* veneratus fuerat. Cùm autem currus Cyri progrederetur, præibant quater mille satellites, bis mille ad currûs utrumque latis comitabantur; subsequebantur autem familiares ejus sceptrigeri in equis, ornati, palta

Περσικὸς χιτὼν, μεσόλευκος. Vide *Poll.* lib. vii, *segm.* 61. Apud utrumque σαράπης pro σαράπις reponendum censet doctissim. *Relandus* in Diss. de Vet. Ling. Persicâ. Vim vocis μεσόλευκος expressisse videtur *Curtius* l. iii, c. 3, ubi de Darii cultu sic loquitur: *Cultus regis inter omnia luxuriâ notabatur: purpureæ tunicæ medium album intextum erat.* Redditur etiam *semialbus*.

a Ἀναξυρίδας ὑσγινοβαφεῖς] *Hesychius* et *Suidas* ἀναξυρίδας interpretantur φημινάλια καὶ βράκια. *J. Poll.* τὰς δὲ ἀναξυρίδας, ἢ σκελέας καλοῦσι. Hesychius autem σκελέας interpretatur τὰ τῶν σκελῶν σκεπάσματα. *Eustathius* etiam in Ili. α´. p. 22. Ἀναξυρὶς, ait, τὸ παρὰ Ῥωμαίοις βράκιον δηλοῖ. Leunclavius pro ὑσγινοβαφεῖς (quod in MSto Bodl. edit. *Ald. Steph.* aliisque comparet) sequitur βυσσινοβαφεῖς: *Philelphus*, κισσινοβαφεῖς. Sed nihil muto. Hysginus verò color, auctore *Plinio* H. N. l. ix, c. 42, è coccino purpureóque seu Tyrio fuit mixtus. Nomen (uti ad *Plinium* notat *Harduinus*) traxisse ab ὕσγη videtur, quæ *Suidæ* herba est tingendis adhiberi solita lanis. Ὕσγη, inquit, εἶδος βοτάνης· καὶ ὑσγινοβαφὴς χιτὼν, ὁ ὑπὸ τῆς ὕσγης βεβαμμένος.

b Διάδημα] Insigne regium etiam apud Persas, quod capiti imponebatur.

c Συγγενεῖς] Vide quæ de his notavimus, p. 42.

d Τὰς δὲ χεῖρας, &c.] Locum hunc respicit *J. Poll.* l. ii, *segm.* 151. Ἀπὸ χειρῶν δὲ, ἢ χειρίδες, παρὰ Ξενοφῶντι. Idem l. vii, *segm.* 62. χειρίδες δὲ, τὰ περὶ ταῖς χερσίν. Noster *Hist. Græc.* l. ii, κόρην nominat. quam hîc χειρίδα. Vide sis dicta p. 459, not. 4.

e Προσεκύνησαν] Verbum hoc Latini modò *adorare*, modò *venerari* interpretati sunt. *Corn. Nepos*, vitæ *Conon.* c. 3, *necesse est, si in conspectum ejus* (regis Persarum) *veneris, venerari regem, quod* προσκυνεῖν *illi vocant.* Vide quæ notavimus p. 219.

παλτοῖς, ἀμφὶ τὰς τριακοσίας. Οἱ δ᾽ αὖ τῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἵπποι παρῆγοντο χρυσοχάλινοι, [a] ῥαβδωτοῖς ἱματίοις καλαπεπλασμένοι, ἀμφὶ τὰς διακοσίας· ἐπὶ δὲ τούτοις δισχίλιοι ξυστοφόροι· ἐπὶ δὲ τούτοις, ἱππεῖς οἱ πρῶτοι γενόμενοι, μύριοι, εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τεταγμένοι, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Χρυσάντας· ἐπὶ δὲ τούτοις μύριοι ἄλλοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ὑστάσπας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι μύριοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ᾽ αὐτῶν Δατάμας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι, ἡγεῖτο δ᾽ αὐτῶν Γαδάτας· ἐπὶ δὲ τούτοις Μῆδοι ἱππεῖς, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀρμένιοι, μετὰ δὲ τούτους Ὑρκάνιοι, μετὰ δὲ τούτους Καδούσιοι, ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι. Μετὰ δὲ τοὺς ἱππέας ἅρματα ἐπὶ τεττάρων τεταγμένα· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρταβάτης Πέρσης.

Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, παρείποντο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἔξω τῶν σημείων, δεόμενοι Κύρου ἄλλος ἄλλης πράξεως. Πέμψας οὖν πρὸς αὐτοὺς τῶν σκηπτούχων τινὰς οἳ παρείποντο αὐτῷ τρεῖς ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα τοῦ διαγγέλλειν, ἐκέλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἴ τις τὶ αὐτοῦ δέοιτο, διδάσκειν τῶν ὑπάρχων τινὰ ὅ,τι τὶς βούλοιτο, ἐκείνους δὲ ἔφη πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν. Οἱ μὲν δὴ

gestantes, numero ferè trecenti. Præterea ducebantur equi frenis aureis insignes, qui Cyro nutriebantur, virgatis vestibus instrati, ad ducentos: secundùm hos spiculatores bis mille: post eos primi facti equites, decies mille, ubique per centenos ordinati, quorum dux erat Chrysantas: post hos alii decies mille Persici equites, eodem modo instructi, quorum dux erat Hystaspas: post eos itidem alii decies mille, quos Datamas ducebat: post hos alii, duce Gadatâ: post eos *erant* equites Medi, ac post hos Armenii, post illos Hyrcanii, post quos Cadusii, ac post Cadusios Sacæ. Post equites currus *erant* in quaternos ordinati; quos Artabates Persa ducebat.

Cúmque *jam* pergeret, homines permulti extra signa adfectabantur, quorum alius aliud quiddam à Cyro petebat. Itaque missis ad eos quibusdam ex sceptriferis, qui terni ab utroque currûs latere, nuntiorum perferendorum causâ, comitabantur eum, dici eis jussit, si quid aliquis ab se posceret, is præfectis inferioribus, quodcunque vellet indicaret, eos autem aiebat rem ad se delaturos. Atque illi quidem

a Ῥαβδωτοῖς ἱματίοις] In MSto Bodl. et vulgatis plerisque libris, ῥάβδῳ τοῖς ἱματίοις. Sed Stephanus et Leunclavius rectè reposuerunt ῥαβδωτοῖς pro ῥάβδῳ τοῖς. Hanc emendationem *Philelphus* et *Gabrielius* confirmant: quorum alter habet, *amictibúsque virgatis strati*, alter, *virgatisque strati stragulis*. Ῥαβδωτὰ autem ἱμάτια adpellantur *virgatæ vestes* et *virgata saga vel sagula*, qualia *Virgilius Æn.* viii, v. 660. Gallis tribuit:

Virgatis lucent sagulis——

A. Polluce l. vii, segm. 53, memorantur αἱ ἐν τοῖς χιτῶσι πορφυραῖ ῥάβδοι.

ἀπιόντες εὐθὺς κατὰ τοὺς ἱππέας ἐπορεύοντο, καὶ ἐβουλεύοντο τίνι ἕκαστος προσίοι. Ὁ δὲ Κῦρος οὓς ἐβούλετο μάλιστα θεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τούτους, πέμπων τινὰ, πρὸς αὐτὸν ἐκάλει καθ' ἕκαστον, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς οὕτως, Ἤν τις ὑμᾶς διδάσκῃ τι τούτων τῶν παρεπομένων, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ προσέχετε αὐτῷ τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν δικαίων δεῖσθαι δοκῇ, εἰσαγγέλλετε πρὸς ἐμὲ, ἵνα κοινῇ βουλευόμενοι [a] διαπράττοιμεν αὐτοῖς. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντες ὑπήκουον, συναύξοντες τὴν ἀρχὴν τῷ Κύρῳ, καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι σφόδρα πείθοιντο·

Δαϊφάρνης δέ τις ἦν, σολοικότερος ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ, ὃς ᾤετο, εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι· Αἰσθόμενος οὖν ὁ Κῦρος τοῦτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ, ὑποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτούχων, εἰπεῖν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ὅτι οὐδὲν ἔτι δέοιτο· καὶ τολοιπὸν οὐκ ἐκάλει. [b] Ὡς δ' ὁ ὕστερον

discedentes, mox ad equites se convertebant, et quem quisque *potissimùm* adiret, deliberabant. Cyrus autem, quos ex amicis coli maximè ab hominibus vellet, eos, misso quodam, ad se singillatim arcessebat, et his verbis compellabat, Si quis istorum, qui adsectantur, vobis aliquid indicârit; qui quidem nihil dicere videbitur, ei nè attendite: qui verò justa postulare visus fuerit, *de hoc* ad me referte, ut communi consultatione res eis conficiamus. Et cæteri quidem, vocante Cyro, totis viribus adequitantes obtemperabant, *suóque studio* imperium Cyri augebant, et se promptissimos ad parendum demonstrabant:

At Daïpharnes quidam erat, horridiori vir indole, qui se, si minùs celeriter pareret, visum iri magìs liberum existimabat. Id cùm animadverteret Cyrus, priusquam accederet, secúmque colloqueretur, quendam è sceptrigeris submisit, ac dicere homini jussit, nihil ampliùs eo sibi opus esse: nec deinceps eum arcessebat. Ut autem is,

a *Διαπράττοιμεν αὐτοῖς*] Ità MS. Bodl. et editi libri, quos vidi, omnes. Stephanus ex Camerarii libro adfert, *προσάγετε πρὸς ἐμὲ*, et *διαπράττωμεν*. Hoc pro *διαπράττοιμεν* substituendum censet; ut *προσάγετε*, *inquit*, pro *προσαγγέλλετε* (voluit, opinor, *εἰσαγγέλλετε*: nam alterum illud in nullo, quod sciam, exemplari legitur) substituere minimè necesse est. Sed potest et recepta prioris verbi scriptura tolerari. De mutatione numeri singularis (quo in antecedentibus usus erat) in plurativum *αὐτοῖς* vide p. 396, not. 2.

b *Ὡς δ' ὁ ὕστερον*, &c.] *Camerarius*, testibus Stephano et Leunclavio, loci hujus aliam ex libro suo scripturam adfert; nimirum hanc, *ὁ δὲ ὕστερος κληθεὶς αὐτοῦ, πρότερος αὐτῷ προσήλασε καὶ ὁ Κῦρος ἵππον αὐτῷ ἔδωκε*, quæ Camerario et Leunclavio placet; mihi non item. Nam illud *ὑπήκουσε* omnino retinendum censeo, quo magìs luculentè discrimen inter mores utriusque hominis exprimatur. Daïpharnes ille, *σολοικότερος ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ*, existimabat, *εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν*, &c. Hunc, lætæ indolis adolescentem, tenuit nulla mora vocatum: atque adeò cùm statim *ὑπήκουσε*, Cyrus ipse, ut benevolentiam suam erga eum declararet, aliósque ad ejus obedientiam imitandam incitaret, *προσήλασε, καὶ ἵππον*, &c.

κληθεὶς αὐτοῦ πρότερος αὐτῷ ὑπήκουσε, προσήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων, καὶ ἐκέλευσε τῶν σκηπτούχων τινὰ συναπαγαγεῖν αὐτῷ ὅπου κελεύσειε. Τοῖς δὲ ἰδοῦσιν ἔντιμόν τι τοῦτο ἔδοξεν εἶναι, καὶ πολὺ πλείονες ἐκ τούτου αὐτὸν ἐθεράπευον ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πρὸς τὰ τεμένη, ἔθυσαν τῷ Διῒ, καὶ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ταύρους· ἔπειτα τῷ Ἡλίῳ, καὶ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ἵππους. Ἔπειτα Γῇ σφάξαντες, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ μάγοι, ἐποίησαν· ἔπειτα δὲ, ἥρωσι τοῖς Συρίαν ἔχουσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, καλοῦ ὄντος τοῦ χωρίου, ἔδειξε τέρμα ὡς ἐπὶ πέντε σταδίων χωρίου, καὶ εἶπε κατὰ φυλὰς ἀνὰ κράτος ἐνταῦθα ἀφεῖναι τοὺς ἵππους. Σὺν μὲν οὖν τοῖς Πέρσαις αὐτὸς ἤλασε, καὶ ἐνίκα· πολὺ μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς. Μήδων δὲ Ἀρταβάτης ἐνίκα (Κῦρος γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδώκει)· Σύρων δὲ, ὁ προστάτων· Ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης· Ὑρκανίων δὲ, ὁ υἱὸς τοῦ ἱππάρχου· Σακῶν δὲ, ἰδιώτης ἀνὴρ, [a] ἀπέλιπεν ἄρα τῷ ἵππῳ τοὺς ἄλλους ἵππους ἐγγὺς τῷ ἡμίσει τοῦ δρόμου. Ἔνθα δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον, εἰ δέξαιτ᾽ ἂν βασιλείαν ἀντὶ τοῦ ἵππου. Τὸν δ᾽ ἀποκρίνασθαι, ὅτι βασιλείαν μὲν οὐκ ἂν δεξαίμην, χάριν δὲ ἀνδρὶ ἀγαθῷ καταθέσθαι

qui posterior illo vocatus fuerat, prior præ parendi studio accessit, Cyrus *obviam* provectus est, eique equum donavit, ex illorum numero, qui unà sequebantur, et ex sceptrigeris quandam jussit deducere quò ille mandâsset. Hoc verò qui cernerent, esse putabant honorificum quiddam, ac multò plures deinceps eum colebant. Cùm ad delubra pervenissent, sacrum Jovi fecêre, tauris integris combustis: deindè Soli, combustis *hîc* equis integris. Deindè Telluri mactatis hostiis, id fecêre, quod magi docuerant: posteà, iis heroïbus, qui terram Syriam tenerent. His peractis, quia locus amœnus erat, metam designavit ad stadiorum quinque spatium; edixítque ut tributim hîc equos totis viribus *ad cursum* emitterint. Et ipse quidem cum Persis provectus vicit; quippe cui multò maximè res equestris curæ fuerat. Inter Medos Artabates victoriam adeptus est (huic enim Cyrus equum donaverat): inter Syros is, qui *Syris* præerat: inter Armenios, Tigranes: inter Hyrcanios, equitum præfecti filius: inter Sacas autem, privatus quidam, equo suo *hic utique* cæteros à tergo reliquit, propè dimidio spatio curriculi. Atque hîc Cyrus interrogâsse juvenem dicitur, an hunc equum commutare cum regno vellet: Illum respondisse, Nollem equidem *eum* cum regno commutare, verùm gratiam apud virum bonum

a Ἀπέλιπεν ἄρα, &c.] Victorum hîc interrupta est enumeratio; ad quam tandem, disputatione haud ità brevi interjectâ, redit Noster, p. 466. Hoc ideò notavi, ut iis obviam irem censuris, quæ Scriptores Sacros sæpè vexant: et longiores, quæ haud raræ Paulinâ præsertim in oratione adparent, parentheses importunè tangunt.

δεξαίμην ἄν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ δεῖξαί σοι θέλω ἔνθα [a] κἂν μύων βάλῃς, ἐκ ἂν ἁμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθῦ. Πάντως τοίνυν, ὁ [b] Σάκας ἔφη, δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Καὶ ὁ μὲν Κῦρος δείκνυσιν αὐτῷ ὅπϐ ἦσαν πλεῖςοι τῶν φίλων· ὁ δὲ καταμύων ἵησι τῇ βώλῳ, καὶ παρελαύνοντος Φεραύλα τυγχάνει· ἔτυχε γὰρ ὁ Φεραύλας [c] παραγγέλλων τὶ τεταγμένον παρὰ τῦ Κύρϐ· βληθεὶς δὲ ἐδὲ μετεςράφη, ἀλλ' ᾤχετο ἐφ' ὅπερ ἐτάχθη. Ἀναβλέψας δὲ ὁ Σάκας, ἐρωτᾷ τίνος ἔτυχεν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἐδενὸς τῶν παρόντων. Ἀλλ' ἐ μέντοι, ἔφη ὁ νεανίσκος, τῶν γε ἀπόντων. Ναὶ μὰ Δί',

pro equo dono dato collocatam inire non recusarem. Et Cyrus, Equidem, ait, ostendere tibi locum volo, quò si vel conniventibus oculis *aliquid* conjicias, à viro bono non sis aberraturus. Omnino, inquit Sacas ille, ostendito mihi; ut posteaquam glebam hanc sustulero, conjiciam. Tum Cyrus ei demonstrat *locum*, ubi amici ipsius plurimi erant: is verò conniventibus oculis ictu glebæ *locum* petit, et Pheraulam adtingit, qui prætervehebatur: nam is fortè quiddam à Cyro imperatum renuntiabat: cúmque ictu percussus esset, nè se quidem convertit, sed id acturus perrexit, quod imperatum erat. Sacas, apertis oculis, quem adtigisset, interrogat. Neminem profectò, ait *Cyrus*, ex iis qui adsunt. At nè quidem, inquit adolescens *ille*, quenquam absentium. Imò verò,

a Κἂν μύων] Liber Budensis, κἂν καμμύων, pauld post autem tertium habemus καλαμύων: pro quo forsan, *inquit Leunclavius*, reponendum sit, καμμύων. Sed nihil muto.

b Σάκας ἔφη, δεῖξον, &c.] Libri alii alio modo locum hunc repræsentant. *Ald.* et MS. Bodl. ὁ Σάκας ἔφη ἀνελόμενος δεῖξόν μοι, ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ ἀνελών. *Steph.* et *Leuncl.* pro ἀνελὼν iterum exhibent ἀνελόμενος. *Eton.* aliique ἀνελόμενος in posteriori quoque loco agnoscunt, altero illo ante δεῖξον prorsùs sublato. *Camerar.* ὁ Σάκας ἔφη, δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Hæc mihi præter cæteras omnes ridet scriptura. Sed accipe quæ Stephanus ad hunc locum diligentur adnotavit: Minimè dubium est, *inquit*, quin partic. ἀνελόμενος alterutro è loco expungi debeat: satius autem fuerit è posteriore expungere, cùm ibi ἀνελόμενος non possit esse ὅταν ἀνέλωμαι (quomodo enim, cùm eam jam ostendat, ταύτῃ dicens?) sed accipiendum sit pro ἂν ἀνελόμην. Quem tamen usum hæc participia habere non solent, tali præsertim loco adhibita. Verùm huic incommodo mederi etiam poterimus, si hanc lectionem libri Camerarii sequamur, ὁ Σάκας ἔφη, δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Nec verò in hâc lectione movere quenquam debet verbi ἔφη repetitio: nam aliis in locis repeti videmus, ubi duriorem ejus repetitionem judicare possumus; cùm hîc prius ἔφη videri possit respicere ad illud tantùm δεῖξόν μοι: posterius autem ἔφη, adjunctum habens participium, ἀνελόμενος, ad illa verba, ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ: quasi hîc non continuato sermone hæc omnia dixerit, sed posteriora verba post aliquod temporis intervallum addiderit, sublato è terrâ lapide.

c Παραγγέλλων τὶ, &c.] Camerarius in illo suo libro scriptum docet, non τεταγμένον sed τακτικὸν, et παραγγελῶν τινὶ, item ὑπὸ Κύρου non παρὰ Κύρου. Sed Leunclavius rectè statuit illud τὶ τακτικὸν ὑπὸ Κύρϐ, esse glossam alicujus recentioris declarantis alterum τὶ τεταγμένον. Solent enim, *inquit*, Græci posteriores uti voce τακτικὰ, non solùm de rebus militaribus, verùm etiam de mandatis in genere, quæ aliquem ad ordinem spectant.

ἔφη ὁ Κῦρος, σύ γε ἐκείνου τοῦ παρὰ τὰ ἅρματα ταχὺ ἐλαύνοντος τὸν ἵππον. Καὶ πῶς, ἔφη, οὐ μεταστρέφεται; Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Μαινόμενος γάρ τις ἐστὶν, ὡς ἔοικεν. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος ᾤχετο σκεψόμενος τίς εἴη· καὶ εὑρίσκει τὸν Φεραύλαν γῆς τε κατάπλεων τὸ γένειον καὶ αἵματος· ἐῤῥύη γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς ῥινὸς βληθέντι. Ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, ἤρετο αὐτὸν εἰ βληθείη. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, Ὡς ὁρᾷς. Δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τοῦτον τὸν ἵππον. Ὁ δ' ἐπήρετο, Ἀντὶ τοῦ; Ἐκ τούτου δὴ διηγεῖτο ὁ Σάκας τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος εἶπε, Καὶ οἶμαί γε οὐχ ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν. Ἀλλὰ πλουσιωτέρῳ μὲν ἂν, εἰ ἐσωφρόνεις, ἢ ἐμοὶ, ἐδίδους· [a] νῦν δὲ κἀγὼ δέξομαι· ἐπεύχομαι δὲ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵπερ με ἐποίησαν βληθῆναι ὑπὸ σοῦ, δοῦναί μοι ποιῆσαι μὴ μεταμέλειν σοι [b] τῆς ἐμῆς δωρεᾶς. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, ἄπελα ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἐμὸν ἵππον· αὖθις δὲ ἐγὼ παρέσομαι πρὸς σέ. Οἱ μὲν δὴ οὕτω διηλλάξαντο· [c] Καδουσίων δὲ ἐνίκα Ῥαθονίκης. Ἀφίει δὲ καὶ τὰ ἅρματα καθ' ἕκαστον· τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδου βοῦς τε, ὅπως ἂ[ν]

inquit Cyrus, *adtigisti* profectò illum, qui præter *istos* currus celeriter equum agitat. Qui fit igitur, ait, ut se non convertat? Nimirum furiosus quispiam est, ait Cyrus, uti quidem adparet. His adolescens auditis, quinam is esset, inspecturus ibat; ac Pheraulam reperit, qui mentum cum barbâ terrâ et sanguine plenum haberet: *is* enim percusso è naribus fluebat. Cumque accessisset, an ictu percussus fuisset, interrogavit. Ut vides, respondit ille. Hunc ergo tibi, ait, equum dono. Cujus rei gratiâ? quærebat Pheraulus. Hîc jam Sacas rem narrabat, ac tandem aiebat, Arbitror equidem me à viro bono non aberrasse. Et Pheraulas, Opulentiori, quàm ego sum, ait, si quidem saperes, *eum* dedisses: sed tamen eum accipiam: deos autem precor, quorum voluntate factum est ut tu me ferires, facultatem mihi dent perficiendi, ut hujus te mihi dati muneris haud pœniteat. Et nunc quidem, ait, hoc equo meo conscenso discede: ego verò ad te mox redibo. Atque ità quidem *inter se* illi permutatione utebantur: ex Cadusiis autem Rathonices vicit. Currus etiam singulos *Cyrus* ad cursum emisit: omnibus autem victoribus et boves donabat, ut eis

a Νῦν δὲ] Valet hîc ἀλλὰ, ἀλλὰ γὰρ, vel ἀλλ' ὅμως. Exempla suppeditat *Devarius*, quæ alibi frustra quæsiveris.

b Τῆς ἐμῆς, &c.] Leunclavius vitiosè sic scribi, et reponi, contra librorum fidem, debere statuit, μὴ μεταμέλειν σοὶ τῆσδε τῆς δωρεᾶς. Non enim, *inquit*, hoc Pheraulis, sed illius Sacæ, Pherauli datum, munus erat. Sed fallitur, opinor, vir doctus, cæteroqui διανοίας οὐκ ἄπορος. Nam τῆς ἐμῆς δωρεᾶς valet τῆς μοὶ δοθείσης δωρεᾶς. Sic Noster supra p. 141. Φιλίᾳ τῇ ἐμῇ, pro eo quod est φιλίᾳ τῇ εἰς ἐμέ. Similiter Plato in *Gorgiâ*: Καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ. H. e. *pro eâ amicitiâ, quâ in te adficior*. Vide *Budæi* Comm. G. L. p. 31.

c Καδουσίων δὲ, &c.] Vide dicta ad p. 464.

θύσαντες ἑστιῷντο, καὶ ἐκπώματα. Τὸν μὲν οὖν βοῦν ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ νικητήριον, τῶν δὲ ἐκπωμάτων τὸ αὐτοῦ μέρος Φεραύλᾳ ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ βασιλείου ἔλασιν [a] διαταγεῦσαι. Οὕτω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἔλασις, οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλέως ἔλασις· πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπεστιν, ὅταν μὴ θύῃ. Ὡς δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνοῦνται πάλιν ἐς τὴν πόλιν, καὶ ἐσκήνωσαν οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι, κατ' οἰκίας· οἷς δὲ μή, ἐν τάξει.

Καλέσας δὲ καὶ ὁ Φεραύλας τὸν Σάκαν τὸν δόντα τὸν ἵππον, ἐξένιζε· καὶ τἆλλα τε παρεῖχεν ἔκπλεω, καὶ ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ, ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου, [b] ἐκπιμπλὰς προὔπινε καὶ ἐδωρεῖτο. Καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλὴν μὲν καὶ καλὴν στρωμνήν, πολλὴν δὲ καὶ καλὴν κατασκευήν, καὶ οἰκέτας δὲ πολλούς, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φεραύλα, ἦ καὶ οἴκοι τῶν πλουσίων ἦσθα; Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπε, Ποίων πλουσίων; τῶν μὲν οὖν σαφῶς [c] ἀποχειροβιώτων.

mactatis epularentur, et pocula. Etiam ipse quidem certè *victor* bovem, victoriæ præmium, accepit; poculorum partem suam Pheraulæ donavit, quia visus esset ipsi processionem è regiâ pulchrè ordinâsse. Atque ut ista tunc à Cyro instituta fuit processio, sic etiam hoc tempore processio regis permanet: extra quàm quod absunt victimæ, quoties rem sacram non facit. Posteaquam his esset impositus finis, ad urbem redibant, et quibus ædes erant datæ, *suas* in ædes divertebant; quibus *datæ* non *erant*, in ordines.

Pheraulas autem arcessitum Sacam, qui equum ei donaverat, hospitio excepit; et cùm alia præbuit adfatim, tum ubi cœnati essent, quæ à Cyro acceperat, impleta propinabat ei donabatque pocula. Sacas verò *iste* cùm copiosam et elegantem vestem stragulam videret, copiosúmque et elegantem adparatum, et multos quoque famulos, Dic mihi, Pheraula, inquit, an etiam domi unus ex opulentis eras? Quibus opulentis? ait Pheraulas: ex iis quidem certè qui manibus suis victum quærunt.

a Διαταγεῦσαι.] Libri plerique, διατάξαι: margines, διαταγεῦσαι, quod rectè, opinor, Leunclavius in textum restituit. Noster Ἑλλην. ϛ', haud longè ab initio, plus vice simplici utitur verbo ταγεύειν, quod significat, *munus ordinatoris rerum præcipui gerere:* ac ταγεύεσθαι, *regi et administrari* per ταγὸν, h. e. per imperatorem constituentem omnia; sic adpellatum apud Thessalos, velut ordinatorem rerum; cujus Officium Xenophonti ταγεία est, cùm dicto libro ait, καθεστάναι δ' αὐτὸ τὴν ταγείαν τυραννίδι ὁμοίαν. Hinc igitur est illud compositum διαταγεῦσαι, quo significatur, *aliquid eximio cum imperio* τοῦ ταγοῦ, vel *imperatoris, aut præfecti supremi, constituere ac ordinare.* Cum autem minùs hoc usitatum esset, interpretatus est aliquis per aliud verbum διατάξαι *ordinare*: quod quia scriptoribus librariis notius erat, in contextum, loco alterius insolentioris verbi, receptum fuit. Hæc ferè in suis notis Leunclavius: quorum confirmandorum causâ, vide sis *Æschylum* in *Prometheo Vincto*, v. 96, et in *Persis*, v. 23.

b Ἐκπιμπλὰς] Ità MS. Bodl. et edit. *Ald. Leuncl.* et aliæ. Legitur etiam ἐμπιμπλὰς aut ἐμπιπλὰς.

c Ἀποχειροβιώτων] Interpretatur *J. Pollux*, l. ii, *segm.* 150. ὁ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶν.

Ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατὴρ τὴν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίσχρως αὐτὸς ἐργαζόμενος καὶ τρέφων, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον ἐγιγνόμην, οὐ δυνάμενος τρέφειν ἀργὸν, εἰς ἀγρὸν ἀπαγαγὼν, ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Ἔνθα δὴ ἐγὼ ἀντέτρεφον ἐκεῖνον ἕως ἔζη, αὐτὸς σκάπτων καὶ σπείρων [a] μάλα μικρὸν γήδιον, οὐ μέντοι πονηρόν γε, ἀλλὰ πάντων δικαιότατον· ὅ,τι γὰρ ἂν λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον οὐδέν τι πολύν· ἤδη δέ ποτε ὑπὸ γενναιότητος καὶ διπλάσια ἀπέδωκεν ὧν ἔλαβεν. Οἴκοι μὲν οὖν οὕτως ἔγωγε ἔζων· νῦν δὲ ταῦτα πάντα, ἃ ὁρᾷς, Κῦρός μοι ἔδωκε. Καὶ ὁ Σάκας εἶπεν, Ὦ μακάριε σὺ τά τε ἄλλα, καὶ αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἐκ πένητος πλούσιος γεγένησαι· πολὺ γὰρ οἴομαί σε καὶ διὰ τοῦτο ἥδιον πλουτεῖν, ὅτι [b] πεινήσας χρημάτων πεπλούτηκας. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Ἦ δὲ οὕτως, ὦ Σάκα, ὑπολαμβάνεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσούτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι; Οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι ἐσθίω μὲν καὶ πίνω καὶ καθεύδω οὐδ' ὁτιοῦν νῦν ἥδιον ἢ τότε, ὅτε πένης ἦν; Ὅτι δὲ ταῦτα πολλά ἐστι, τοσοῦτον κερδαίνω, πλείω μὲν

Etenim pater meus suis me laboribus tenuiter alens, in diciplinâ puerili educavit ; posteaquam verò adolescens factus sum, quia me in otio non poterat alere, rus abduxit, et opus *illic* facere jussit. Ibi ego sanè vicissim eum, dum viveret, alui tum ipse pastinando tum conserendo agellum perexiguum, non improbum tamen, sed omnium justissimum : nam quidquid seminis accepisset, id ipsum rectè ac justè reddebat, ac fœnus non valdè copiosum : atque adeò nonnunquam singulari quâdam naturæ bonitate etiam duplum reddidit ejus quod acceperat. Hoc equidem certè pacto domi vivebam : jam verò hæc universa, quæ vides, Cyrus mihi dedit. Et Sacas *ille*, O te felicem cùm alias ob res, inquit, tum ob id ipsum, quod ex paupere dives factus sis : nam arbitror tibi propterea multò jucundiores esse divitias, quòd cùm pecunias vehementer expeteres, divitias adeptus sis. Et Pheraulas, Itáne verò, inquit, existimas, Saca, eo me nunc jucundiùs vivere, quo plura possideam ? Nescis, ait, me et edere, et bibere, et dormire nè tantillo quidem nunc suaviùs, quàm eo tempore, quo pauper eram ? Hoc lucri istorum copiâ facio, quod plura mihi

Idem, l. vii, *segm.* 7. ἀποχειρόβιωτος inter eas ponit voces, quæ minus recipiuntur. Ad istum tamen *Pollucis* locum doctus quidam rectè notavit, *Lucianum* voce ἀποχειροβίωτος, uti in *Somnio* : cui adjicienda Nostri, Ἀττικωτάτη certè, auctoritas. Imò verò ante utrosque illos eâ usus est *Herodotus*, lib. iii, c. 42.——ἐγὼ τόνδε ἑλὼν, οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ ἐὼν ἀποχειρόβιοτος.

a Μάλα μικρὸν, &c.] Insigni usus pleonasmo sic locutus est Noster. Haud multum autem à locutione Xenophonteâ discrepat Ciceroniana illa, *minutæ interrogatiunculæ*, quæ occurrit in procem. *Paradox*.

b Πεινήσας χρημάτων] Vide quæ notavimus p. 241 et 414.

φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ ἄλλοις διανέμειν, [a] πλείονα δὲ ἐπιμελούμενον [a] πράγματα ἔχειν. Νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἥκει δὲ τὶς [b] ἢ τῶν προβάτων λελυκωμένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν καταπεκρημνισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπτωκέναι τοῖς κτήνεσιν· ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη ὁ Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν πλείω λυπεῖσθαι ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. Καὶ ὁ Σάκας, Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, [c] ὅταν σῶα ᾖ, πολλὰ ὁρῶν, πολλαπλάσια ἐμοῦ εὐφραίνῃ. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Οὔ τοι, ὦ Σάκα, οὕτως ἡδύ ἐστι τὸ ἔχειν χρήματα, ὡς ἀνιαρὸν τὸ ἀποβάλλειν. Γνώσῃ δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· τῶν μὲν γὰρ πλουτούντων οὐδεὶς ἀναγκάζεται ὑφ' ἡδονῆς ἀγρυπνεῖν, τῶν δὲ ἀποβαλλόντων τὶ οὐδένα ἂν ἴδοις δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας, οὐδέ γε τῶν λαμβανόντων τὶ νυστάζοντα οὐδένα ἂν ἴδοις ὑφ' ἡδονῆς. Ἀληθῆ,

custodienda sunt, plura inter alios distribuenda, plurium habenda cura cum negotiorum molestiis. Nam multi à me jam famuli cibum petunt, multi potum, multi vestem: egent medicis alii: quidam vel oves à lupis laniatas adfert, vel boves in præcipitium actos, vel morbum pecudes invasisse narrat: adeò ut existimem, ait Pheraulas, plus me jam doloris ex eo percipere, quòd multa possideam, quàm priùs, quòd haberem pauca. Profectò, inquit *ille* Sacas, cùm salva sunt, plura cernens, longè majori, quàm ego, voluptate adficeris. Et Pheraulas, Nequaquam, Saca, ait, tàm jucundum est, opes possidere, quàm molestum, amittere. Verum autem dicere me intelliges: nam illorum, qui opulenti sunt, nemo præ voluptate vigilare cogitur, at eorum, qui aliquid amittunt, neminem videas, qui præ mœrore dormire possit. Nè quidem profectò eorum etiam quenquam, ait Sacas, qui aliquid accipiunt, præ voluptate dormitantem vides. Vera,

a Πλείονα δὲ ἐπιμελούμενον] MS. Bodl. πλεόνων, quod et margines editorum librorum exhibere solent, et agnoscit *Stobæus*. Sed nihil mutandum: quippe nunc hoc nunc illo casu gaudet ἐπιμελοῦμαι. Noster Ἑλλην. ϛ'. p. 331, *edit. Steph.* Ὁ μὲν οὖν Φυλλίδας τά τε ἄλλα ἐπεμελεῖτο, &c. Idem ἀπομνημ. lib. ii, sub finem: καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπιμελεῖτο. Stephano judice, eleganter diceretur, πλείονα δὲ πλειόνων ἐπιμελούμενον, &c. ut utraque retineretur lectio. Mihi recepta magìs placet.

b Ἢ τῶν προβάτων, &c.] Λελυκωμένα *Hesychius* exponit λυκόσπαστα. Miratur, nec injuriâ, Stephanus nullo ex vet. lib. aliam hujus loci γραφὴν adferri: nam quomodo, inquit ille, καταπεκρημνισμένα tolerari potest? Certè ut ἢ προβάτων λελυκωμένα dixit, subaudiens τινὰ, sic videtur, dicendum fuisse, ἢ τῶν βοῶν καταπεκρημνισμένας, subaudiendo τινάς: aut numero singulari καταπεκρημνισμένον, relinquendo subintelligendum τινά. Idem in Thesauro L. G. in verbo καταπεκρημνίζω, legit καταπεκρημνισμένων. Mihi verò cùm minùs Stephani placeant suspiciones, aliâ adgrediar viâ. An igitur dicendum, utrobique, et cum λελυκωμένα et cùm καταπεκρημνισμένα, subintelligi debere σώματα? Nam σῶμα (quod tribuitur tàm animatis quàm inanimis) de iis, quæ naturâ sunt animata, dicitur etiam cùm sunt mortua.

c Ὅταν σῶα ᾖ, πολλά, &c.] Horatiano illi haud absimile:

——— *At mihi plaudo*
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arcâ.

ἔφη, λέγεις· εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν ᵃ οὕτως, ὥσπερ τὸ λαμβάνειν, ἡδὺ ἦν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονίᾳ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. Καὶ ἀνάγκη δέ τοι ἐςίν, ἔφη, ὦ Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς θεοὺς, καὶ εἰς φίλους, καὶ εἰς ξένους· ᵇ ὅςις οὖν ἰσχυρῶς χρήμασιν ἥδεται, εὖ ἴσθι τοῦτον, καὶ δαπανῶντα, ἰσχυρῶς ἀνιᾶσθαι. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας· ἀλλ' οὐκ ᶜ ἐγὼ τούτων εἰμί, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν τοῦτο νομίζω, τὸ, πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. Τί οὖν, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὁ Φεραύλας; οὐχὶ σύ γε αὐτίκα μάλα εὐδαίμων ἐγένου, καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γὰρ, ἔφη, ταῦτα πάντα κέκτησο, καὶ χρῶ ὅπως βούλει αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον τρέφε, καὶ ἔτι εὐτελέςερον ἢ ξένον· ἀρκέσει γάρ μοι, ὅ,τι ἂν καὶ σὺ ἔχῃς, ᵈ τούτων μετέχειν. Παίζεις, ἔφη ὁ Σάκας. Καὶ ὁ Φεραύλας ὀμόσας εἶπεν, ἦ μὴν σπουδῇ λέγειν. Καὶ ἄλλα γέ σοι, ὦ Σάκα, προσδιαπράξομαι παρὰ Κύρου, μήτε θύρας τὰς Κύρου θεραπεύειν,

inquit, narras: nam si tàm jucundum esset aliquid habere, quàm accipere, longè divites pauperibus felicitate præstarent. Enimverò necesse est eum, Saca, qui multa possidet, etiam multa tum in deos, tum in amicos, tum in hospites impendere: quisquis ergo pecuniis vehementer delectatur, eum certò scias, etiam sumptum cùm *facit*, vehementer angi. At ego non sum profectò, inquit Sacas, ex eorum numero, sed etiam felicitatem *quandam* hanc esse arbitror, ut qui multa possidet, multa etiam expendat. Quid igitur, per deos *immortales*, ait Pheraulas? non tu jam statim admodùm felix factus es, et me beâsti? accepta enim hæc, inquit, universa possideto, et utitor iis ex animi sententiâ; me non aliter atque hospitem pascito, vel etiam viliùs quàm hospitem; quippe mihi sufficiet illorum esse participem, quæcunque tu habeas. Ludis *verò*, inquit Sacas. Et Pheraulas juratus ait se *ista* seriò dicere. Quin et alia tibi, Saca, insuper à Cyro impetrabo, *ut nempe* neque per obsequium frequentare *te* portas Cyri *necesse sit*,

a Οὕτως, ὥσπερ] In editione *Steph.* malè scribitur οὕτως ὥστε, pro quo ὡς vel ὥσπερ (quod cæteri libri, quos vidi, omnes habent) reponendum monet ipse Stephanus.

b Ὅςις οὖν] Pro οὖν *Stobæus* habet γάρ. Stephanus neutram aptum hìc locum particulam habere putat; eique adeò in loco hoc interpretando visum est adhibere adverbium *atqui*; nimirum sic:— *facere sumptus necesse est: atqui eum qui valdè pecuniis delectatur, valdè etiam*, &c. Mihi tum lectio tum interpretatio vulgò recepta placent.

c Ἐγὼ τούτων εἰμὶ] Simili modo loquitur apostolus 1 *Tim.* i, 20. Ὧν ἐςιν Ὑμέναιος καὶ, &c. Ità 2 *Tim.* i, 15.

d Τούτων μετέχειν] Stephanus legit τούτῳ, contra librorum, quos vidi, omnium fidem. Ipse nihil mutandum censeo. Simili infra paulò utitur, εἴ τι ἡδὺ δόξαι λαβεῖν, μηδὲν τούτων, &c. Vide etiam p. 463.

μήτε στρατεύεσθαι. Ἀλλὰ σὺ μὲν πλουτῶν οἴκοι [a] μένε· ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ ἐάν τι ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρου θεραπείαν, ἢ καὶ ἀπὸ στρατείας τινὸς, οἴσω πρὸς σὲ, ἵνα ἔτι πλειόνων ἄρχῃς· μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης τῆς ἐπιμελείας· ἢν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων, ἐμοί τέ σε οἴομαι πολλὰ καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι. Τούτων οὕτω ῥηθέντων, ταῦτα συνέθεντο, καὶ ταῦτα ἐποίουν. Καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐδαίμων γεγενῆσθαι, ὅτι πολλῶν ἦρχε χρημάτων· ὁ δ᾽ αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἕξει σχολὴν παρέχοντα πράττειν, ὅ,τι ἂν αὐτῷ ἡδὺ εἴη.

Ἦν δὲ τοῦ Φεραύλα ὁ τρόπος φιλέταιρός τε, καὶ θεραπεύειν οὐδὲν ἡδὺ αὐτῷ οὕτως ἐδόκει εἶναι οὐδ᾽ ὠφέλιμον, ὡς ἀνθρώπους. Καὶ γὰρ βέλτιστον πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο ἄνθρωπον εἶναι καὶ εὐχαριστότατον, ὅτι ἑώρα τούς τε ἐπαινουμένους ὑπό τινος, ἀντεπαινοῦντας τούτους προθύμως, τοῖς τε χαριζομένοις πειρωμένους ἀντιχαρίζεσθαι· καὶ οὓς γνοῖεν εὐνοϊκῶς ἔχοντας, τούτοις ἀντευνοοῦντας· καὶ οὓς εἰδεῖεν φιλοῦντας αὐτοὺς, τούτους μισεῖν οὐ δυναμένους· καὶ γονέας δὲ

neque militare: sed domi tu mane opulentus; ego hæc et tuâ et meâ causâ faciam: quòd si etiam aliquid boni *vel* Cyro studiosè operam navando prætereà consequar, vel ex militiâ quâdam, *id* ad te perferam, quò plura in potestate habeas; tantùm, ait, hâc tu me curâ liberato: nam si ab his rebus esse mihi otioso liceat, arbitror te et mihi et Cyro magno usui futurum. His dictis, paciscebantur hæc inter se, atque hæc fecerunt. Ac alter quidem *eorum* se jam felicem factum existimabat, quòd multarum opum dominus esset: alter etiam se felicissimum putabat, quod procuratorem esset habiturus, qui otium ei suppeditaret ad agendum quidquid animo suo collibuisset.

Erat autem ea Pheraulis indoles, ut sodalitiis delectaretur; nec arbitrabatur ex ullius rei cultu tantum voluptatis commodive percipi, quantum ex hominis cultu *et observantiâ*. Nam existimabat hominem inter omnes animantes optimum esse ac gratissimum; quia videret, eos qui ab aliquo laudarentur, vicissim hos studiosè laudare, operámque dare, ut gratificantibus vicissim gratificentur: et quos benevolo *erga se* animo cognoscerent, eos vicissim benevolentiâ complecti: quos amare se perspicerent, eos odisse nequaquam posse: parentes denique

a Μένε.] Stephanus μενοῦ cui ab omnibus iterum, quos vidi, libris reclamatum est. Margines quidem edit. *Leuncl.* et *Eton.* lectionem *Stephanianam* agnoscunt; agnoscunt et versiones quædam. Sed quod verbum contextus exhibet, id mihi (non aliud quodvis in margine latinè reddendum videtur.

πολὺ μᾶλλον ἀντιθεραπεύειν πάντων τῶν ζώων ἐθέλοντας καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας· τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα ζῶα καὶ ἀχαριστότερα καὶ ἀγνωμονέστερα ἀνθρώπων ἐγίγνωσκεν εἶναι. Οὕτω δὴ ὅ,τε Φεραύλας ὑπερήδετο, ὅτι ἐξέσοιτο αὐτῷ, ἀπαλλαγέντι τῆς τῶν ἄλλων κτημάτων ἐπιμελείας, [a] ἀμφὶ τοὺς φίλους ἔχειν· ὅ,τε Σάκας, ὅτι ἔμελλε πολλὰ ἔχων πολλοῖς χρήσεσθαι. Ἐφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι προσέφερέ τι ἀεί· ὁ δὲ, τὸν Σάκαν, ὅτι παραλαμβάνειν πάντα ἤθελε, καὶ ἀεὶ πλειόνων ἐπιμελούμενος, οὐδὲν μᾶλλον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. Καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διῆγον·

Θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος, [b] καὶ νικητήρια ἑστιῶν, ἐκάλεσε τῶν φίλων οἳ μάλιστ᾽ αὐτὸν αὔξειν τε βουλόμενοι φανεροὶ ἦσαν καὶ τιμῶντες εὐνοϊκώτατα. Συνεκάλεσε δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀρτάβαζον τὸν Μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον, καὶ τὸν Ὑρκάνιον ἵππαρχον, καὶ Γωβρύαν. Γαδάτας δὲ τῶν σκηπτούχων ἦρχεν αὐτῷ, καὶ ὅπῃ ἐκεῖνος διεκόσμησεν, ἡ πᾶσα ἔνδον δίαιτα καθειστήκει· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῖέν τινες, οὐδ᾽ ἐκάθιζε Γαδάτας, ἀλλ᾽ ἐπεμελεῖτο· [c] ὁπότε δὲ αὐτοὶ εἶεν, καὶ

multò magìs obsequiis et cultu demereri velle, quàm cætera animalia, sive illi vivorum essent in numero, seu mortem obiissent: cæteras verò animantes universas et magìs ingratas et minùs beneficii memores esse, quàm homines, sentiebat. Sic igitur et Pheraulas mirificè gaudebat, quòd ipsi, aliarum rerum suarum curâ liberato, amicis operam dandi futura esset facultas; *itidem*que Sacas, quòd multa possidens, multis fruiturus esset. At Sacas quidem *hic* Pheraulam diligebat, quòd semper aliquid adferret: Pheraulas Sacam, quòd accipere omnia vellet; ac tametsi plura semper ei curanda venirent, non tamen *propterea* plus sibi negotii exhiberet. Et hi quidem hoc pacto degebant:

At Cyrus etiam cùm, factâ re sacrâ, victoriam epulo celebraret, illos amicos invitavit, quos apertè constaret et auctum eum maximè velle et animis ei summè benevolis honorem habere. Cum his invitavit et Medum illum Artabazum, et Tigranem Armenium, et equitum præfectum Hyrcanium, et Gobryam. Gadatas autem sceptrigeris ejus præerat, totáque victûs ratio domestica sic erat instituta, quemadmodùm ille ordinaverat: et quoties cœnabant *apud Cyrum* aliqui, nè sedebat quidem Gadatas, sed *convivii* curam gerebat: at quoties soli essent, et ipse

a Ἀμφὶ τοὺς φίλους] Ità MS. Bodl. et ex iis quædam exemplaribus, quibus Stephanus et Gabrielius usi sunt. Vulgò, ἀμφὶ τοὺς ἄλλους φίλους. At *aliorum* certè amicorum haud commodè fieret hîc mentio; cùm non de *amicis* jam anteà, sed de *facultatibus*, sermo erat. Itaque vocem ἄλλους delendam rectè monuerunt Stephanus et Muretus.

b Καὶ νικητήρια ἑστιῶν] Deest in edit. *Ald.* καὶ ante νικητήρια, quod cæteræ cum MSto Bodl. rectè præstant. Simili modo loquitur *Plutarchus* in *Phocio*. Νικήσαντος δὲ, (*Phocum* vult *Phocionis* f. in *Panathen.* victorem) καὶ πολλῶν αἰτουμένων ἑστιᾶσαι τὰ νικητήρια, &c. *epulum victoriale præbere.*

c Ὁπότε δὲ αὐτοὶ, &c.] Sic optimè

συνεδείπνει· ἥδετο γὰρ αὐτῷ ξυνών· ἀντὶ δὲ τούτων πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Κύρου· διὰ δὲ Κῦρον, καὶ ὑπ' ἄλλων. Ὡς δ' ἦλθον οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὐχ ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον ἐκάθιζεν, ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὡς εὐεπιβουλευτοτέρας ταύτης οὔσης ἢ τῆς δεξιᾶς· τὸν δὲ δεύτερον παρὰ τὴν δεξιάν, τὸν δὲ τρίτον πάλιν παρὰ τὴν ἀριστεράν, τὸν δὲ τέταρτον παρὰ τὴν δεξιάν· καὶ ἢν πλέονες ὦσιν, ὡσαύτως. Σαφηνίζεσθαι δὲ ὡς ἕκαστον ἐτίμα, τοῦτο ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι· ὅτι ὅπου μὲν οἴονται οἱ ἄνθρωποι τὸν κρατιστεύοντα [a] μήτε κηρυχθήσεσθαι, μήτε ἆθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσιν ἐνταῦθα οὐ φιλονείκως πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· ὅπου δὲ μάλιστα πλεονεκτῶν ὁ κράτιστος φαίνεται, ἐνταῦθα [b] προθυμότατα φανεροί εἰσιν ἀγωνιζόμενοι πάντες. Καὶ ὁ Κῦρος δὲ οὕτως ἐσαφήνιζε μὲν τοὺς κρατιστεύοντας παρ' ἑαυτῷ,

unà *cum Cyro* cœnabat: delectabatur enim *Cyrus* consuetudine Gadatæ: propter hæc autem à Cyro multis et magnis honoribus adficiebatur, ac propter Cyrum, etiam ab aliis. Ad cœnam invitati cùm venissent, non fortuitò unumquemque collocabat, sed quem honore maximo dignabatur, ad lævam, quòd hæc insidiis obnoxia magìs sit quàm dextra; secundum *ab hoc* ad dextram, tertium rursùs ad lævam, quartum ad dextram: ac si plures etiam essent, eâdem ratione *eos collocabat*. Arbitrabatur autem utile esse, quo honore singulos ornaret, planum fieri: *quippe* quia ubi existimant homines, eum qui præstet *aliis* neque præconia neque præmia accepturum, liquidò patet, inter eos æmulationem ibi nullam existere: ubi verò præstantissimi cujusque conditio cernitur esse optima, ibi summâ cum alacritate universi certamina se suscipere declarant. Et Cyrus quidem hoc modo quinam apud se maximâ essent auctoritate planum faciebat,

MS. Bodl. cujus margini σχόλιον hoc adscriptum est, μόνοι δίχα ἑτέρων. Rectè: nam αὐτὸς sæpè valet *solus*. Eustathius ad Il. ς', v. 254, αὐτὸς ἴτω exponit μόνος ἐλθέτω. Aristoph. Ἀχαρν. v. 503. Αὐτοὶ γάρ ἐσμεν, *Soli sumus*. Ferè ut *Plautus* Casi. Act. ii, Sc. ii, v. 25. *Nos sumus*, pro *nos sumus solæ*. Sed scriptores etiam prosaïci nobis exempla suppeditant *Æl.* H. V. l. vii, c. 13, de *Agesilão*, τὸν τρίβωνα περιβαλλόμενος αὐτὸν, *solo amictus pallio attrito*. Dionys. Hal. *Antiq. Rom.* l. iii, c. 23, αὐτὰ δὲ τὰ ἀναγκαιότατα ἐρῶ, pro μόνα τὰ ἀναγκαιότατα. Hâc de emendatione mihi adsentiuntur *Muretus*, *Camerarius*, et *Gabrielius*, quorum libri MSS. Bodleiano nostro accedunt. Eandem et *Stephanus* scripturam probat; sed nonnihil veretur, ut idoneo aliquo exemplo confirmari possit usus iste αὐτὸς pro μόνος: ideóque suspicatur μόνοι αὐτοὶ scriptum fuisse. Sed peritissimum linguæ Græcæ virum frustrà fuisse docent, opinor, exempla modò adlata. Priùs autem legebatur, ὁπότε δὲ μὴ αὐτοὶ εἶεν.

a Μήτε κηρυχθήσεσθαι, μήτε, &c.] Vide quæ notavimus, pag. 99. Virtus quippe *laudata* crescit: atque, ut præclarè cecinit *Pindarus*,

Αὔξεται δ' ἀρετὰ χλωραῖς ἐέρσαις, ὡς ὅτε δένδρον ἀίσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις Τε, πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα.——

Nem. η', v. 68, et seq.

b Προθυμότατα] MS. Bodl. φρονιμώτατοι. Edit. *Ald.* φρονιμώτατα. Ego verò cum Stephano, Leunclavio, aliisque pro receptâ lectione sentio. Nam qui certant προθυμότατα, illi μάλιστα φιλονείκως πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι.

εὐθὺς ἀρξάμενος ἐξ ἕδρας καὶ παραστάσεως. Οὐ μέντοι ἀθάνατον τὴν ταχθεῖσαν ἕδραν κατεστήσατο, ἀλλὰ νόμιμον ἐποιήσατο, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις προβῆναι εἰς τὴν τιμιωτέραν ἕδραν, καί, εἴ τις ῥᾳδιουργοίη, ἀναχωρῆσαι, εἰς τὴν ἀτιμοτέραν. Τὸν δὲ πρωτεύοντα ἐν ἕδρᾳ ᾐσχύνετο μὴ πλεῖστα καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτοῦ φαίνεσθαι. Καὶ ταῦτα δὲ [a] ἐπὶ Κύρου γενόμενα, οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένοντα αἰσθανόμεθα.

Ἐπεὶ δὲ ἐδείπνουν, ἐδόκει τῷ Γωβρύᾳ τὸ μὲν πολλὰ ἕκαστα εἶναι, οὐδὲν θαυμαστὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἄρχοντι· τὸ δὲ τὸν Κῦρον, οὕτω μεγάλα πράττοντα, εἴ τι ἡδὺ δόξειε λαβεῖν, [b] μηδὲν τούτων μόνον καταδαπανᾶν, ἀλλὰ ἔργον [c] ἔχειν δεόμενον τούτου κοινωνεῖν τοὺς παρόντας. Πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἐστὶν οἷς ἑώρα πέμποντα ταῦτα αὐτόν, οἷς ἡσθεὶς τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, καὶ

exorsus statim à sessionis et adsistendi loco. Neque tamen esse *cuique* perpetuum locum volebat eum, quo sedere jussus fuisset; sed lege cavit, ut præclaris facinoribus progressio fieret ad locum honoratiorem; ac, si quis ignavè nequitérque se gereret, ad minùs honorificum retrocederet. Putabat autem sibi pudendum *Cyrus*, eum *hominem* qui locum in consessu principem obtineret, non etiam conspici plurimis ab se bonis ornatum. Atque hæc ut Cyri tempore fuerunt *constituta*, ità nunc quoque servari animadvertimus.

Cùm cœnarent, minimè visum est Gobryæ mirum, magnâ copiâ res singulas esse apud hominem multis imperantem: sed id *potiùs*, quòd Cyrus in tantâ rerum magnitudine, si quid suave visus esset consecutus, id non solus absumeret; sed etiam negotium sibi exhiberet rogando, ut *amici* præsentes ejus essent participes. Quinetiam sæpenumerò videbat eum nonnullis amicis absentibus ea mittere, quibus fortè delectatus esset: quo fiebat, ut posteaquam cœnati essent, et

a Ἐπὶ Κύρου] Ità *Luc.* iv, 27. Ἐπὶ Ἐλισσαίου, *ætate Elisæi*, quo tempore is prophetæ munere functus est. Conf. *Act.* xi, 28.

b Μηδὲν τούτων] Sic ex MSto Bodl. edit. *Eton.* aliisque restituimus. *Aldus*, *Stephanus* et *Leunclavius* perperam legunt μηδὲν τοῦτον. *Stephanum* quidem haud diù illusit error; reponendúmque adeò τούτων is tandem adnotavit. De ratione structuræ, quâ τούτων ad εἴ τι relatum est vide supra p. 396, not. 2.

c Ἔχειν δεόμενον τούτου, &c.] MS. Bodl. τὸν δεόμενον τοῦ κοινωνεῖν. Edit. *Ald.* inverso articulorum ordine ἔργον ἔχειν τοῦ δεόμενον τὸν κοινωνεῖν. Quòd si ponamus artic. τὸν ante δεόμενον (legendo itidem τούτου κοινωνεῖν: non τοῦ κοιν.) intelligendum erit non ipsum Cyrum operam hanc sumere; sed alium, quem ad eos suo nomine rogandos mitteret. Sed malim vulgatam verborum scripturam retinere, eáque ad Cyrum ipsum enixè et instanter eos rogare solitum referre. *Gabrielius* longè diversam scripturam adfert, nimirum hanc —ἔργον ἔχειν τῶν ἐδομένων τοῦ κοινωνεῖν, &c. quam meritò rejicit Stephanus, tum quòd retinendo etiam τῶν ἐδομένων, dicendum fuisse videatur, ἔργον ἔχειν δεόμενον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐδομένων κοινωνεῖν, &c. tum quòd ἔδομαι activam habere significationem soleat.

τὰ πάντα πολλὰ ὄντα διαπεπόμφει ὁ Κῦρος ἀπὸ τῆς τραπέζης, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας, Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Κῦρε, πρόσθεν μὲν ἡγούμην τούτῳ σε πλεῖστον διαφέρειν ἀνθρώπων, τῷ στρατηγικώτατον εἶναι· νῦν δὲ θεοὺς ὄμνυμι, ἦ μὴν ἐμοὶ δοκεῖν πλέον σε διαφέρειν [a] φιλανθρωπίᾳ ἢ στρατηγίᾳ. Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπιδεικνῦναι τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας ἢ στρατηγίας. Πῶς δή; ἔφη ὁ Γωβρύας. Ὅτι, ἔφη, τὰ μὲν, κακῶς ποιοῦντα ἀνθρώπους, δεῖ ἐπιδείκνυσθαι, τὰ δὲ, εὖ.

Ἐκ τούτου δὴ, ἐπεὶ ὑπέπινον, ἤρετο ὁ Ὑστάσπας τὸν Κῦρον, Ἆρ' ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀχθεσθείης μοι εἴ σε ἐροίμην ὃ βούλομαί σου πυθέσθαι; Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοὐναντίον τούτου, ἀχθοίμην ἄν σοι, εἰ αἰσθοίμην σιωπῶντα ἃ ἂν βούλοιο ἐρέσθαι. Λέγε δή μοι, ἔφη, ἤδη πώποτε καλέσαντός σου οὐκ ἦλθον; [b] Εὐφήμει, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἀλλ' [c] ὑπακούων σχολῇ ὑπήκουσα; Οὐδὲ τοῦτο.

omnia, permulta quidem illa, Cyrus ex mensâ huc illuc misisset, Gobryas diceret, Existimabam antehac equidem, Cyre, plurimùm eo præstare te *cæteris* hominibus, quod imperatoriæ artis peritissimus esses: at nunc deos juratus testor, videri mihi plus te humanitate quàm imperatoriâ laude excellere. *Sic est* profectò, ait Cyrus; et quidem humanitatis, quàm artis imperatoriæ, opera demonstrare multò est gratius. Quinam *istuc?* ait Gobryas. Quòd, inquit, hæc hominibus malefaciendo demonstrare necesse est, illa benefaciendo.

Deindè, cùm largiùs biberent, Cyrum Hystaspas interrogans, Num mihi succensurus sis, ait, Cyre, si te interrogem, quod rescire cupio? Imò verò per deos *immortales*, ait, contra succenserem tibi, si te reticere animadverterem, de quibus interrogare velles. Dic mihi igitur, inquit, an unquam arcessitus abs te, non accessi? Bona verba, subjecit Cyrus. Num verò lentè tibi parui? Nè id quidem.

a φιλανθρωπίᾳ] Vox φιλανθρωπία passim à Leunclavio redditur *clementia*. At quâ de causâ *humanitas* ei minùs esset probata, nequeo hariolari: nisi forsan eum *A. Gellii* fefellerat auctoritas; qui l. xiii, c. 16, *humanitatem* non id esse tradit, quod volgus existimat, quódque à Græcis φιλανθρωπία dicitur, &c. Sed errare *Gellium* abundè docet ipse (ad quem inauspicatò provocat) *Cicero:* apud quem usurpari solet vox *humanitas* non solùm pro *eruditione*, *institutionéque in bonas artes*, sed etiam pro *facilitate*, *lenitate*, *mansuetudine*, *comitate*, *benignitate*, &c. Vide *Gellii* ipsius locum memoratum, et quæ ibi notavit Cl. *Gronovius*.

b Εὐφήμει] Q. d. (interprete Stephano) *Absit, ut te minùs morigerum fuisse dicas.* Idem illud verbum *Cic. Sen.* 14, locum quendam *Platonis Reip.* l. i, haud longè ab initio interpretatus, vertit *Dii meliora*: nisi quis cum *Langio* aliisque malit *Dio meliora*. Elegantiorem certè vulgatam esse lectionem arbitror.

c Ὑπακούων σχολῇ καὶ ὑπήκουσα] Similis ejusdem verbi geminatio reperitur apud *Act.* vii, 34. Ἰδὼν εἶδον τὴν, &c. et *Heb.* vi, 14. Ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε. Vide p. 298, not. 4.

Προσαχθὲν δέ τι ἤδη σοι οὐκ ἔπραξα; Οὐκ αἰτιῶμαι, ἔφη. δὲ πράττοιμι, ἔστιν ὅ,τι πώποτε οὐ προθύμως, ἢ οὐχ ἡδόμ πράττοντά με κατέγνως; Τοῦτο δὴ πάντων ἥκιστα, ἔφη ὁ Κῦ Τίνος μὴν ἕνεκα, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κῦρε, Χρυσάντας ἔτρεψεν, ὥστε εἰς τὴν τιμιωτέραν ἐμοῦ ἕδραν ἱδρυθῆναι; Ἦ λέγ ἔφη ὁ Κῦρος. Πάντως; ἔφη ὁ Ὑστάσπας. Καὶ σὺ αὖ οὐκ ἀχ σθήσῃ μοι ἀκούων τἀληθῆ; Ἡσθήσομαι μὲν οὖν, ἔφη, ἢν εἰδῶ οὐκ ἀδικοῦμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, οὑτοσὶ πρῶτον μὲν οὐ κλ σιν ἀνέμενεν, ἀλλὰ πρὶν καλεῖσθαι παρῆν τῶν ἡμετέρων ἕνεκ ἔπειτα δὲ, οὐ τὸ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι αὐτὸς γ ἄμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν, τοῦτο ἔπραττεν. Ὁπότε δ' εἰπ τι δέοι εἰς τοὺς συμμάχους, ἃ μὲν ἐμὲ ᾤετο πρέπειν λέγειν, ἐμ συνεβούλευεν· ἃ δὲ ἐμὲ αἴσθοιτο βουλόμενον μὲν εἰδέναι τοὺς συμ μάχους, αὐτὸν δέ με αἰσχυνόμενον περὶ ἐμαυτοῦ λέγειν, ταῦτ οὕτως λέγων ὡς ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο· ὥστ' ἔν γε τούτοις τ κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμοῦ ἐμοὶ κρείττονα εἶναι; Καὶ ἑαυτῷ μὲν ἀε φησι πάντα τὰ παρόντα ἀρκεῖν, ἐμοὶ δὲ ἀεὶ φανερός ἐστι σκοπῶ τί ἂν προσγενόμενον ὀνήσειεν· ἐπί τε τοῖς ἐμοῖς καλοῖς μᾶλλο ἐμοῦ ἀγάλλεται καὶ ἥδεται. Πρὸς ταῦτα ὁ Ὑστάσπας εἶπε, Νὴ τὴ

Num aliquid *mihi* abs te imperatum, non effectum dedi? *Nihil habeo* quod querar, ait. Quidquid autem facerem, eorum *omnium* an aliquid est, quod unquam non alacriter, neque cum voluptate facere me animadverteris? Id verò minimè omnium, ait Cyrus. Quid igitur est, per deos *immortales*, quo Chrysantas te movit, ut sede honoratiori, quàm ego, collocaretur? Dicámne? inquit Cyrus. Omnino, subjecit Hystaspas. Et tu mihi rursùm non succensebis, ubi quod verum est audies? Imò verò voluptatem capiam, inquit, si me nullâ injuriâ adfici sciam. Hic ergo Chrysantas primùm, ait, non expectabat donec arcesseretur, sed rerum nostrarum causâ priùs etiam, quàm arcesseretur, aderat: deindè, non id solum *faciebat*, quod imperaretur; sed quidquid animadverteret ipse, quod effectum nobis conduceret, agebat. Quoties autem ad socios aliquid dicendum erat, quæ ejus judicio me dicere decebat, de iis consilium mihi dabat suum; quæ verò præsentisceret me quidem scire socios cupere, sed pudore præpediri, quo minùs ipse de me dicerem, ea sic proferebat, quasi suam ipsius sententiam exponeret: atque adeò quid vetat, quo minùs in his mihi meipso potior fuerit? Præterea sibi semper ea, quæ adsunt, sufficere ait; mihi verò prospicere semper eum palam est, ecquid accedere possit amplius, quod utilitatem adferat: denique de meis commodis plus lætitiæ ac voluptatis ille capit, quàm egomet *capiam*. Ac hæc Hystaspas, Lætor, ità

Ἥραν, ὦ Κῦρε, ἥδομαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι κἀγὼ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν· ἓν μόνον, ἔφη, ἀγνοῶ, πῶς ἂν εἴην δῆλος χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον κροτεῖν δεῖ τὼ χεῖρε, ἢν γελᾷν, ἢ τί ποιεῖν. Καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπεν. Ὀρχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν. Ἐπὶ τούτοις μὲν δὴ γέλως ἐγένετο.

Προϊόντος δὲ τοῦ συμποσίου, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, νῦν ἂν δοκοίης ἥδιον τῶνδέ τῳ τὴν θυγατέρα δοῦναι, ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεγένου; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, κἀγὼ τἀληθῆ λέγω; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, ὡς ψεύδους γε οὐδεμία ἐρώτησις δεῖται. Εὖ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι ὅτι νῦν ἂν πολὺ ἥδιον. Ἦ καὶ ἔχοις ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπεῖν διότι; Ἔγωγε. Λέγε δή. Ὅτι τότε μὲν ἑώρων τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους εὐθύμως αὐτοὺς φέροντας, νῦν δὲ ὁρῶ αὐτοὺς [a] τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως φέροντας. Δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ

me Juno amet, inquit, me de his te interrogâsse. Cur *id* potissimùm? ait Cyrus. Quippe quia et ipse hæc facere enitar: unum modò, inquit, ignoro, quo *scilicet* pacto efficere possim, ut manifestum sit me tuis commodis gaudere; utrùm manibus mihi plaudendum, an ridendum, vel quid agendum sit. Et Artabazus, Saltandum tibi est, ait, more Persico. Et hæc quidem *verba* risus consequutus est.

Cùm autem compotatio produceretur, Gobryam Cyrus interrogans, Dic mihi, Gobrya, inquit, modóne tibi videare libentiùs horum alicui filiam daturus, quàm id temporis quo primùm nobis consuetudine congressus es? Num et ego, subjecit Gobryas, verum dicam? *Ità* profectò, ait Cyrus; quippe nulla interrogatio mendacium desiderat. Itaque certò scias, inquit, multò me jam libentiùs *id facturum*. Possísne mihi dicere, ait Cyrus, quamobrem? Ego verò *possim*. Dic igitur. Quia cernebam eos id temporis tum labores, tum pericula, præsentibus et æquis animis tolerare; nunc etiam res secundas moderatè ferre video. Arbitror autem, Cyre, difficilius esse reperire hominem qui res secundas,

a Τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως, &c.] Gravis admodùm sententia: quámque quotidiana veram esse docet experientia. Itaque non sine causâ *Horatius:*

——benè ferre magnam
Disce fortunam.

Carm. lib. iii, Ode 27. Et lib. ii, Ode 3.

Æquam memento rebus in arduis
Servare mentem; non secùs ac bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitiâ,——

Multis utique fortunæ filiis contingere videmus id, quod Tantalo contigisse tradit *Pindarus;* apud quem hæc canuntur:

——Εἰ δὲ δή τιν' ἄνδρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος. Ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη· κόρῳ δ' ἕλεν
Ἄταν ὑπέροπλον,
Τάν οἱ, &c.

Olymp. i, v. 85, & seq.

καλῶς φέροντα ἢ τὰ κακά· τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἤκουσ ὦ Ὑστάσπα, Γωβρύου [a] τὸ ῥῆμα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· καὶ ἐὰν πο λὰ τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλόν με τῆς θυγατρὸς μνηστ λήψεται, ἢ ἐὰν ἐκπώματα πολλά μοι ἐπιδεικνύῃ. Ἦ μήν, ἔ ὁ Γωβρύας, πολλά γέ μοι ἐστὶ τοιαῦτα συγγεγραμμένα, ὧν ἐγ σοι οὐ φθονήσω, ἢν τὴν θυγατέρα μου [b] γυναῖκα λαμβάνῃς· τὰ δ ἐκπώματα, ἔφη, ἐπειδὴ οὐκ ἀνέχεσθαί μοι φαίνῃ, οὐκ οἶδ' εἰ Χρ σάντᾳ τούτῳ [c] δώσω, ἐπεὶ καὶ τὴν ἕδραν σου ὑφήρπασε. Καὶ μ δή, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Ὑστάσπα, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ παρόντες, ἢν ἐμοὶ λέγητε, ὅταν τις ὑμῶν γαμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε ὁποῖό τις κἀγὼ συνεργὸς ὑμῖν ἔσομαι. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Ἢν δ τις ἐκδοῦναι βούληται θυγατέρα, πρὸς τίνα δεῖ λέγειν; Πρὸς ἐμέ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τοῦτο· πάνυ γάρ, ἔφη, δεινός εἰμι ταύτην τὴν τέχνην. Ποίαν; ἔφη ὁ Χρυσάντας. Τὸ γνῶναι ὁποῖος ἂν γάμος ἑκάστῳ συναρμόσειε. Καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Λέγε δὴ πρὸς

quàm qui adversas, rectè feras: nam illæ in plerisque insolentiam, hæ modestiam in omnibus, excitant. Et Cyrus, Audivistíne, inquit, hoc Gobryæ verbum, Hystaspa? *Audivi* profectò, ait: ac si *quidem* ejusmodi plura dixerit, multò me magìs filiæ procum habiturus *est*, quàm si multa mihi pocula ostentet. Profectò, inquit Gobryas, multa mihi sunt hujusmodi literis consignata, quæ tibi ego non invidebo, si filiam meam uxorem duxeris: pocula verò, ait, quia mihi non videris admittere, haud scio an Chrysantæ huic dem, quando is sedem etiam tibi surripuit. Enimverò, ait Cyrus, Hystaspa, et cæteri qui adestis, si mihi *rem* indicaveritis, quando quis vestrûm uxorem ducere conabitur, qualis et ipse vobis *in eâ* futurus sum adjutor, cognoscetis. Et Gobryas, Cui verò indicandum erit, inquit, si quis filiam nuptum dare velit? Etiam illud mihi *significate*, ait Cyrus: nam hanc artem mirificè calleo. Quam? ait Chrysantas. Cognoscendi, *inquit*, quod conjugium cuique congruat. Et Chrysantas, Dic ergo, per

a Τὸ ῥῆμα:] H. e. τὸν λόγον: nam plura Gobryas dixerat. Eodem modo vox adhibetur illa *Luc.* ii, 50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα, ὃ, &c. Conf. *Luc.* xx. 20, ubi λόγος exstat, pro quo paulò post v. 26, ῥῆμα legitur. Similiter sanè *verbum* apud auctores Latinos pro integro sæpè sermone, sive oratione ponitur. *Terent.* And. 1. 5. 6. M. *Miseram me, quod verbum audio?* ubi *verbum* Donatus ἀξίωμα interpretatur. Sed exempla passim obvia sunt.

b Γυναῖκα λαμβάνῃς] Eâdem locutione utitur *Luc.* xx, 29, 30.

c Δώσω] Ità liber *Budensis*, Leunclavio auctore. *Gabrielius* adfert δῷ, quod Stephano placet. Horum certè utrumvis rectè vulgato illi δῷς anteferas. Nam primam locus personam postulat: cùm non in potestate Hystaspæ pocula essent ista, sed Gobryæ; cujus hæc ipsa verba sunt.

τῶν θεῶν, ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἴει συναρμόσειν κάλλιςα. Πρῶτον μὲν, ἔφη, μικράν· μικρὸς γὰρ καὶ αὐτὸς εἶ· ἢν δὲ μεγάλην γαμήσειας, ἤν ποτε βέλῃ αὐτὴν ὀρθὴν φιλῆσαι, προσάλλεσθαί σε δεήσει ὡς τὰ κυνάρια. Τῦτο μὲν δὴ, ἔφη, ὀρθῶς προνοεῖς· καὶ γὰρ ἐδ᾽ ὁπωςιῦν ἀλτικός εἰμι. Ἔπειτα δ᾽, ἔφη, σιμὴ ἄν σοι ἰσχυρῶς συμφέροι. Πρὸς τί δὴ αὖ τῦτο; Ὅτι, ἔφη, σὺ γρυπὸς εἶ· πρὸς ἐν τὴν σιμότητα σάφ᾽ ἴσθι ὅτι ἡ γρυπότης ἄριςα προσαρμόσειε. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς καὶ τῷ εὖ δεδειπνηκότι, ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν, ἄδειπνος ἂν συναρμόζοι; Ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Κῦρος· τῶν μὲν γὰρ μεςῶν γρυπὴ ἡ γαςὴρ γίγνεται, τῶν δὲ ἀδείπνων, σιμή. Καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Ψυχρῷ δ᾽ ἂν, πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεῖ ἔχοις ἂν εἰπεῖν ποία τις συνοίσει; Ἐνταῦθα μὲν δὴ ὅ,τι Κῦρος ἐξεγέλασε, καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοίως· Γελώντων δὲ ἅμα εἶπεν ὁ Ὑςάσπας, Πολύ γε, ἔφη, μάλιςα τέτε σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. Τίνος; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι δύνασαι καὶ ψυχρὸς ὢν γέλωτα παρέχειν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, [a] Ἔπειτα ἐκ ἂν πρίαιό γε παμπόλλε ὥςε σοι ταῦτα εἰρῆσθαι, καὶ ἀπαγγελθῆναι παρ᾽ ᾗ εὐδοκιμεῖν βέλει, ὅτι ἀςεῖος εἶ; Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἔτω διεσκώπτετο.

deos *immortales*, ait, cujusmodi uxorem mihi pulcherrimè congruentem fore arbitreris. Primùm, inquit, parvam: nam et tu parvus es: quòd si grandem ducas, adsilire te necesse fuerit, catellorum more, se fortè rectam osculari velis. Id verò, inquit, rectè abs te providetur: nam nè tantillùm quidem ad saltandum habilis sum. Deindè, ait, sima admodùm tibi adcommoda esset. Cur illud? Quia tu, inquit, nasum aduncum habes; optimè igitur, certò scias, simæ nasi formæ congruerit adunca. Túne ais, inquit, benè cœnato, quemadmodùm jam ego *sum*, incœnatam fore congruentem? *Ità* profectò, ait Cyrus; nam eorum, qui pleni sunt, venter aduncus est; incœnatorum, simus. Et Chrysantas, Possísne, obsecro te, inquit, dicere, cujusmodi uxor regi frigido commoda foret. Hîc risum et Cyrus edidit, et alii itidem. Quibus simul ridentibus, Hystaspas dixit, Equidem te, Cyre, multò maximè felicem ob hoc in *isto* regno *tuo* dico. Quid illud est? ait Cyrus. Quod cùm frigidus sis, risum movere possit. Et Cyrus, Tu verò non magno redimeres, inquit, ut hæc abs te dicta essent, atque illi renuntiaretur, apud quam existimari te velis, quod sis urbanus? Et hæc ità quidem ultro citróque jactabantur scommata.

a Ἔπειτα] Hanc lectionem *Camerarii* et *Gabrielii* exhibent exemplaria, necnon MS. Bodl. in margine: eámque adeò adsentientibus Stephano et Leunclavio, libens amplexus sum. Vulgò, ἐπεὶ ἐκ, &c.

Μετὰ δὲ ταῦτα Τιγράνῃ μὲν ἐξήνεγκε γυναικεῖον κόσμον, καὶ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι ἀνδρείως συνεστρατεύετο τῷ ἀνδρί. Ἀρταβάζῳ δὲ χρυσοῦν ἔκπωμα· τῷ δὲ Ὑρκανίῳ ἵππον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ ἐδωρήσατο. Σοὶ δὲ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρί. Οὐκοῦν ἐμὲ, ἔφη ὁ Ὑστάσπας, δώσεις, ἵνα καὶ τὰ συγγράμματα λάβω. Ἦ καὶ ἔστι σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐσία ἀξία τῶν τῆς παιδός; Νὴ Δί', ἔφη, πολλαπλασίων μὲν οὖν χρημάτων. Καὶ ποῦ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἔστι σοι αὕτη ἡ οὐσία; Ἐνταῦθα, ἔφη, ὅπουπερ καὶ σὺ κάθησαι, φίλος ὢν ἐμοί. Ἀρκεῖ μοι, ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ εὐθὺς ἐκτείνας τὴν δεξιὰν, Δίδου, ἔφη, ὦ Κῦρε· δέχομαι γάρ. Καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τὴν τοῦ Ὑστάσπου δεξιὰν, ἔδωκε τῷ Γωβρύᾳ· ὁ δὲ ἐδέξατο. Ἐκ δὲ τούτου πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε δῶρα τῷ Ὑστάσπᾳ, ὅπως τῇ παιδὶ πέμψειε· Χρυσάνταν δ' ἐφίλησε προσαγαγόμενος. Καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπε, Μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐχ ὁμοίου γε χρυσοῦ ἐμοί τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας καὶ Χρυσάντᾳ τὸ δῶρον. Ἀλλὰ καὶ σοὶ, ἔφη, δώσω. Ἐπήρετο ἐκεῖνος, Πότε; Εἰς τριακοστὸν, ἔφη, ἔτος. [a] Ὡς ἀναμενοῦντος, ἔφη, καὶ οὐκ ἀποθανουμένου, οὕτω παρασκευάζου. Καὶ τότε μὲν δὴ οὕτως ἔληξεν

Secundùm hæc Cyrus mundum muliebrem Tigrani protulit, quem ut uxori daret, præcepit; quòd ea virili animo militiæ mariti comes fuisset. Artabazo poculum aureum, Hyrcanio equum, cum aliis multis ac pulchris rebus, donavit. Tibi verò, Gobrya, inquit, virum dabo, cui filiam colloces. Me igitur dabis, ait Hystaspas, ut etiam illa *Gobryæ* scripta consequar. Num tibi sunt, inquit Cyrus, facultates, quæ sint puellæ fortunis dignæ? *Sunt* profectò, ait, et multò quidem majoribus opibus. Et ubinam, inquit Cyrus, has habes facultates? Hîc, ait, ubi tu consedisti, qui mihi amicus es. *Id verò* sufficit mihi, subjecit Gobryas; statímque porrectâ dextrâ, Da, Cyre, ait: nam accipio. Et prehensam Cyrus Hystaspæ dextram Gobryæ dedit; et is accepit. Multa deindè et elegantia dedit Hystaspæ munera, quæ puellæ mitteret: Chrysantam verò admotum sibi osculatus est. Et Artabazus, Profectò, Cyre, inquit, non ex eodem auro mihi poculum, et Chrysantæ munus *hoc* dedisti. At enim, ait *Cyrus*, etiam tibi daturus sum. Quando? quærebat ille. Ad annum, inquit, trigesimum. Tu verò sic te parato, ait *Artabazus*, quasi *illud* ipse *tempus* expectaturus sim, nec mortem priùs obiturus. Et hoc quidem modo tum illi contubernalium

a Ὡς ἀναμενοῦντος, &c.] Leunclavius sic ista vertit: "Tu verò sic te parato, ait *Hystaspes*, &c. Sed rectè monuit *Portus* hoc *Artabazo* potiùs tribuendum esse: quod ea, quæ modò præcesserant, verba satìs demonstrant.

σκηνή· ἐξανισταμένων δ᾽ αὐτῶν ἐξανέστη καὶ ὁ Κῦρος, καὶ ξυμπροὔπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰς θύρας.

Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τοὺς ἐθελουσίους συμμάχους γενομένους ἀπέπεμπεν οἴκαδε ἑκάστους, πλὴν ὅσοι αὐτῶν οἰκεῖν ἐβούλοντο παρ᾽ αὐτῷ· τούτοις δὲ χώραν καὶ οἴκους ἔδωκε, καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν [a] καταμεινάντων τούτων τότε ἀπόγονοι· πλεῖστοι δ᾽ εἰσὶ Μήδων καὶ Ὑρκανίων· τοῖς δ᾽ ἀπιοῦσι δωρησάμενος πολλὰ, καὶ ἀμέμπτους ποιησάμενος καὶ ἄρχοντας καὶ στρατιώτας, ἀπεπέμψατο. Ἐκ τούτου δὴ διέδωκε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν στρατιώταις τὰ χρήματα, ὅσα ἐκ Σάρδεων ἔλαβε· καὶ τοῖς μὲν μυριάρχοις καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις ἐξαίρετα ἐδίδου πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ, τὰ δ᾽ ἄλλα διένειμε· καὶ τὸ μέρος ἑκάστῳ δοὺς τῶν μυριάρχων, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς διανέμειν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκείνοις διένειμεν. Ἐδίδοσαν δὲ τὰ μὲν ἄλλα χρήματα, ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ δὲ τελευταῖα οἱ ἑξάδαρχοι, τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτοῖς ἰδιώτας δοκιμάσαντες, πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἐδίδοσαν· καὶ οὕτω πάντες εἰλήφεσαν τὸ δίκαιον μέρος. Ἐπειδὴ δὲ εἰλήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μέν τινες ἔλεγον περὶ τοῦ Κύρου τοιάδε, Ἦ που αὐτός γε πολλὰ ἔχει, [d] ὅπου γε καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν.

convivio finis est impositus: cùm autem ipsi surgerent, etiam Cyrus surrexit, et eos ad fores usque prosequutus est.

Postridiè socios, qui sponte se conjunxerant, singulos domum remisit, exceptis iis, qui apud ipsum habere domicilia vellent: his agros et ædes dedit, quas etiam nunc posteri eorum, qui tunc remansêre, possident: sunt autem plurimi ex Medis et Hyrcaniis: cùm discedentibus multa donâsset, et perfecisset ut nihil illi, sive præfecti essent sive milites, quererentur, *sic eos* dimisit. Deindè militibus etiam suis pecunias, quascunque ex Sardibus ceperat, distribuit: ac decem quidem millium præfectis et ministris suis eximia *quædam* pro dignitate cujusque largiebatur, cætera *hinc inde* dividebat: et datâ parte *certâ* cuique decem millium præfecto, demandavit iis curam *aliis* distribuendi, quemadmodùm illis distribuisset. Ac pecuniæ quidem cæteræ sic distributæ sunt, ut præfectus quisque in præfectos *inferiores*, sibi parentes, explorando inquireret; sex item militibus præfecti, gregariis quibus præerant militibus exploratis, pecunias ultimas cuique pro merito dederunt: atque hoc modo justam universi portionem consecuti sunt. Acceptis autem *pecuniis* hisce tunc distributis, aliqui de Cyro aiebant, Ipse multa certè possidet, cùm tam multa cuique nostrûm dederit.

a Καταμεινάντων τούτων] *Gabrielii* exemplar pronomen hoc non habet; et hinc quidem, absque ullo sensûs detrimento, abesse potest.

b Ὅπου] Eadem est voculæ hujus vis 2 *Pet.* ii, 11, quod ante nos observavit Cl. *Blackwallus*.

Οἱ δέ τινες αὐτῶν ἔλεγον, Ποῖα πολλὰ ἔχει; οὐχ ὁ Κύρου τρόπος τοιοῦτος [a] οἷος χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον ἢ κτώμενος ἥδεται. Αἰσθανόμενος δὲ ὁ Κῦρος τούτους τοὺς λόγους καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτοῦ, συνέλεξε τοὺς φίλους τε, καὶ τοὺς ἐπικαιρίους ἅπαντας, καὶ ἔλεξεν ὧδε·

"Ἄνδρες φίλοι, ἑώρακα μὲν ἤδη ἀνθρώπους, οἳ βούλονται δο-
" κεῖν πλείω κεκτῆσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι ἂν οἰόμενοι οὕτω
" φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ἔφη, οὗτοι τοὔμπαλιν οὗ βούλονται
" ἐφέλκεσθαι· τὸν γὰρ πολλὰ δοκοῦντα ἔχειν, μὴ κατ' ἀξίαν τῆς
" οὐσίας φαίνεσθαι ὠφελοῦντα τοὺς φίλους, ἀνελευθερίαν ἔμοιγε δοκεῖ
" περιάπτειν. Εἰσὶ δ' αὖ, ἔφη, οἳ λεληθέναι βούλονται ὅσα ἂν
" ἔχωσι· πονηροὶ οὖν καὶ οὗτοι τοῖς φίλοις ἔμοιγε δοκοῦσιν εἶναι·
" διὰ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ ὄντα, πολλάκις δεόμενοι οὐκ ἐπαγ-
" γέλλουσιν οἱ φίλοι τοῖς ἑταίροις, ἀλλ' ἀπατῶνται. Ἁπλουστάτου
" δέ μοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι, τὸ τὴν δύναμιν φανερὰν ποιήσαντα, οὐκ
" ταύτης ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκαγαθίας. Κἀγὼ οὖν, ἔφη, βού-
" λομαι ὑμῖν, ὅσα μὲν οἷόν τ' ἐστὶν ἰδεῖν τῶν ἐμοὶ ὄντων δεῖξαι·
" ὅσα δὲ μὴ οἷόν τε ἰδεῖν, διηγήσασθαι." Ταῦτα εἰπών, τὰ

Alii dicebant, Quæ sunt *illa* multa quæ possidet? non eo est ingenio Cyrus, ut pecunias velit construere, sed majorem voluptatem dando quàm accipiendo percipit. Hos sermones *hominúm*que de se sententias cùm Cyrus animadvertisset, convocatis amicis et omnibus illis, quos interesset arcessiri, in hanc sententiam loquutus est:

" Vidi equidem nonnullos, amici, qui existimari vellent plura
" possidere, quàm haberent *reipsa;* quòd hoc modo futurum arbi-
" trarentur, ut magìs liberales viderentur: verùm illi vergere mihi
" videntur in partem instituto suo contrariam: nam eum, qui mul-
" ta possidere credatur, non pro ratione facultatum amicis palam
" commodare, *id verò* mihi notam illiberalitatis *ei* imprimere videtur.
" Rursùs alii quantum possideant, cæteros ignorare volunt; qui et
" ipsi mihi sanè videntur malè de amicis mereri: nam quia facul-
" tates eorum ignorantur, sæpè amici egentes sodalibus quid sibi opus
" sit non significant, sed decipiuntur. Id mihi simplicissimi videtur
" *hominis* esse, ut ostensis facultatibus *suis*, pro earum ratione be-
" nignitatis laudem sibi parare contendat. Quamobrem et ipse vobis
" monstrare volo, quascunque facultates meas videre licet; et quas vi-
" dere non licet, *eas* oratione vobis exponam." Hæc loquutus, alias

a Οἷος] Ità *Gabrielii* et *Camerarii* exemplaria: quam lectionem vulgatæ illi ὅλως anteponendam censuit Stephanus, et ipse haud cunctanter recepi. Οἷος enim respondet illi τοιοῦτος, sive expresso (ut in hoc loco), sive subaudito, ut ἀπομν. β', sub finem: οὐ γὰρ ἦν οἷος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν. *Muretus* legit ὡς.

μὲν ἐδείκνυε πολλά τε καὶ καλὰ κτήματα· τὰ δὲ κείμενα ὡς μὴ ῥᾴδια εἶναι ἰδεῖν, διηγεῖτο· τέλος δὲ εἶπεν ὧδε, "Ταῦτα, ἔφη, "ὦ ἄνδρες, ἅπαντα δεῖ ὑμᾶς, ὐδὲν μᾶλλον ἐμὰ ἡγεῖσθαι ἢ καὶ "ὑμέτερα· ἐγὼ γάρ, ἔφη, ταῦτα ἀθροίζω, ὐχ' ὅπως αὐτὸς κατα-"δαπανήσω, ὐθ' ὅπως αὐτὸς κατατρίψω (ὐ γὰρ ἂν δυναίμην)· "ἀλλ' ὅπως ἔχω τῷ τε ἀεὶ ὑμῶν καλόν τι ποιῦντι διδόναι, καὶ "ὅπως ἤν τις ὑμῶν τινὸς ἐνδεῖσθαι νομίσῃ, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ, "ὗ ἂν ἐνδεὴς τυγχάνῃ ὤν." Καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

Ἡνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ὡς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγειλεν· ἐπεὶ δὲ ἐνόμισεν ἱκανὰ ἔχειν ὧν ᾤετο δεήσεσθαι, ὕτω δὴ ἀνεζεύγνυε. Διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς πολὺς στόλος ὤν, εὐτάκτως μὲν κατεσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, κατεχωρίζετο δὲ ταχὺ ὅπυ δέοιτο. Ὅπυ γὰρ ἂν στρατοπεδεύηται βασιλεὺς, σκηνὰς μὲν δὴ ἔχοντες πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύονται καὶ θέρους καὶ χειμῶνος. Εὐθὺς δὲ τῦτο ἐνόμιζε Κῦρος, πρὸς ἕω βλέπυσαν ἵστασθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκηνῦν τὺς δορυφόρυς τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα σιτοποιοῖς μὲν

quidem opes, et multas et pulchras, *eis* commonstrabat; alias verò sic positas, ut facilè conspici non possent, commemorabat: tandémque dixit, "Hæc omnia vos nihilo magis mea quàm vestra ducere conve-"nit: nam equidem ea colligo, non ut ipse absumam, nec ut ipse con-"teram (quod à me quidem fieri non posset); sed partim ut ha-"beam, quod alicui vestrûm quovis tempore præclarum aliquod fa-"cinus edenti largiar, partim ut si quis vestrûm egere se aliquâ re "arbitretur, ad me veniat, et quidquid fortè desiderat, accipiat." Hæc in hunc modum dicta fuerunt.

Cùm autem res ità Babylone constitutas existimaret, ut etiam inde abesse posset, iter in Persiam parabat, cæterísque *idem faciendum* denuntiabat: ac postquam satìs eorum habere se putaret, quibus opus sibi fore existimabat, *Babylone* movit. Nos autem et hæc commemoraturi sumus, quàm *scilicet*, numerosus cùm esset exercitus, ordinatè tum *depositis impedimentis* castra metaretur, tum *vasis rursùm collectis* castra moveret, celeritérque se quo oporteret loco disponeret. Nam ubicunque castra rex habet, *ibi* quidem omnes qui circa regem esse solent, tentoriis sibi collocatis tàm æstate quàm hyeme militant. Statim autem Cyrus hoc instituit, tentorium *nempe* ità figi ut orientem spectaret: deindè primùm quanto intervallo à tabernaculo regio abesse satellitum tentoria deberent, instituit; tum locum dextrum iis, quibus esset mandata panis conficiendi cura, adsignavit;

χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιὰν, ὀψοποιοῖς δὲ τὴν ἀριστερὰν, ἵπποις τὴν δεξιὰν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀριστεράν· καὶ τἆλλα διετέτακτο, ὥστε εἰδέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώραν καὶ μέτρῳ καὶ τόπῳ. Ὅταν δὲ ἀνασκευάζωνται, συντίθησι μὲν ἕκαστος σκεύη οἷσπερ τακταὶ χρῆσθαι, ἀνατίθενται δ' αὖ ἄλλοι ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ὥσθ' ἅμα μὲν πάντες ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ [a] ἐπὶ τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πάντες ἀνατιθέασιν ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος. Οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ μιᾷ τε σκηνῇ καὶ πάσαις ἀνῃρῆσθαι· Ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ περὶ [b] κατασκευῆς. Καὶ περὶ τοῦ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ, ὡσαύτως διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ ἐνί τε μέρει καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. Ὥσπερ δὲ οἱ περὶ τὰ ἐπιτήδεια θεράποντες χώραν εἶχον τὴν προσήκουσαν ἕκαστοι, οὕτω καὶ οἱ ὁπλοφόροι αὐτῷ ἐν τῇ στρατοπεδεύσει χώραν τε εἶχον τὴν τῇ ὁπλίσει ἑκάστῃ ἐπιτηδείαν, καὶ ᾔδεσαν ταύτην ὁποία ἦν, καὶ [c] εἰς ἀναμφισβήτητον πάντες κατεχωρίζοντο. [d] Καλὸν μὲν γὰρ ἡγεῖτο ὁ Κῦρος καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶναι

iis, qui obsoniis adparandis operam dabant, sinistrum; equis item dextrum, sinistrum jumentis cæteris: erant *sic* etiam descripta cætera, ut quisque stationem suam tum mensurâ tum loco nôsset. Cùm verò vasa colligunt, quisque vasa illa componit, quorum ipsi adsignatus est usus: ac rursùm alii jumentis *ea* imponunt: quo fit, ut simul omnes impedimentorum vectores ad ea veniant, quibus vehendis ipsi sunt destinati; et simul quisque suis *jumentis sua* imponat. Ità tempus idem uni tabernaculo et omnibus tollendis sufficit. Eadem est impedimenta deponendi ratio. Prætereà singulis est imperatum quid facere debeant, ut omnia necessaria parentur opportunè: idcircò tempus idem et uni parti et omnibus parandis sufficit. Atque utì erat locus ministris singulis hæc necessaria curantibus conveniens, sic et armati milites in metatione castrorum locum illum habebant, qui armaturæ cuivis aptus esset, et quis is esset, nôrant, atque *adeò* universi eum sic occupabant, ut minimè de eo ambigerent. Nimirum Cyrus arbitrabatur etiam in familiâ præclarum esse

a Ἐπὶ τὰ τεταγμένα, &c.] Stephano in mentem venit esse legendum, ἐπὶ τὸ τὰ τεταγμένα, &c. quam correctionem adprobo.

b Κατασκευῆς. Καὶ, &c.] Sic MS. Bodl. et editi libri, quos vidi, omnes: Stephano tamen hæc orationis structura displicuit, et ità tandem emendanda visa est: ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ περὶ κατασκευῆς, καὶ περὶ τοῦ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ· ὡσαύτως γὰρ διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα. Parva quidem est mutatio, sed adeò apta, ut si vel unus præiret codex, in contextu mihi exprimenda videretur.

c Εἰς] Edit. *Ald.* ἐπ' ἀναμφ. malè. MS. Bodl. ἐς, et pauld infra ἐς Πέρσας ἐπορεύετο. Utrobique Atticè.

d Καλὸν μὲν γὰρ, &c.] Quemadmodùm et *Hesiodus* Ἔργων καὶ ἡμ. v. 471, et seq.

——— εὐθημοσύνη γὰρ ἀρίστη
θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθημοσύνη δὲ κακίστη.

In edit. *Ald.* et MSto Bodl. perperam legitur εὐθυμοσύνη.

ἐπιτήδευμα τὴν εὐθημοσύνην (ὅταν γάρ τίς τε δέηται, δῆλόν ἐστιν ὅποι δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν)· πολὺ δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν φυλῶν εὐθημοσύνην εἶναι, ὅσῳ τε ὀξύτεροι οἱ καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων, καὶ μείζω τὰ σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων ἐν αὐτοῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν καιρῷ παραγινομένων πλείστου [a] ἄξια ταῦτα τὰ κτήματα ἑώρα γινόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς· διὰ ταῦτα οὖν καὶ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς εὐθημοσύνης μάλιστα. Καὶ αὐτὸς μὲν δὴ πρῶτος ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κατετίθετο τοῦ στρατοπέδου, ὡς ταύτης τῆς χώρας ἐχυρωτάτης οὔσης· ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν πιστοτάτους, ὥσπερ εἰώθει, περὶ ἑαυτὸν εἶχε, τούτων δὲ ἐν κύκλῳ ἐχομένους ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἁρματηλάτας. Καὶ γὰρ τούτους ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅτι σὺν οἷς μάχονται ὅπλοις οὐδὲν πρόχειρον ἔχοντες τούτων στρατοπεδεύονται, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου δέονται εἰς τὴν ἐξόπλισιν, εἰ μέλλουσι χρησίμως ἐξοίσειν. Ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἐν ἀριστερᾷ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων πελτασταῖς χώρα ἦν· τοξοτῶν δ' αὖ χώρα ἡ πρόσθεν ἦν καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων. Ὁπλίτας δὲ καὶ τοὺς τὰ μεγάλα γέρρα ἔχοντας κύκλῳ πάντων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος· ὅπως καὶ εἰ δέοι τι ἐνσκευάζεσθαι τοὺς ἱππέας, οἱ μονιμώτατοι

studium collocationis aptæ (nam *hoc modo* si aliquâ re quis indiget, planum est quò ire debeat, ut eam sumat) : sed multò pulchrius existimabat esse, militares tribus aptè atque ordine disponi, cùm in usu rerum bellicarum quanto magìs subitæ sunt temporis opportunitates, tanto graviores ab iis *oriuntur* offensiones, qui negligentiâ suâ *et tarditate* eas sibi præripi sinunt : per illos verò, qui maturè adsunt, ea fieri videbat, quæ bellicis in rebus quantivis pretii sunt : his igitur de causis aptæ hujus collocationis erat perstudiosus. Ac primus quidem ipse castrorum in medio se collocabat, quòd is locus esset quàm munitissimus : deindè circum se fidissimos *quosque*, sicut *et aliàs* consueverat, habebat ; atque his orbe facto proximi erant tum equites tum curruum ductores. Etenim arbitrabatur his loco tuto esse opus, quòd ità in castris agant, ut armis illis, quibus *in hostem* pugnant, expeditè uti non possint ; sed longo tempore ad armandum se indigeant, si *quidem* utiliter efferre *in aciem ea* velint. Parte verò tum ipsius tum equitum dextrâ et lævâ peltastarum locus erat ; sagittariorum tàm ante quàm post ipsum, et post equites. Gravis armaturæ milites et qui scuta majora gestabant *suis* omnibus circumdabat, tanquam murum ; ut, si necesse esset equites separare, maximè statarii

a Ἄξια ταῦτα τὰ, &c.] In edit. *Ald.* in margine tantùm agnoscit, nec loci non comparet ταῦτα, quod et MS. Bodl. postulat sententia.

πρόσθεν ὄντες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὴν καθόπλισιν. Ἐκάθευδει δὲ αὐτῷ ἐν τάξει ὥσπερ οἱ ὁπλῖται, οὕτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται· ὅπως καὶ ἐκ τῶν νυκτῶν, εἰ δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὁπλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παίειν τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, οὕτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταὶ, εἴ τινες προσίοιεν, ἐξ ἑτοίμου ἀκοντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὑπὲρ τῶν ὁπλιτῶν. Εἶχον δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς· [a] οἱ δὲ ὑπηρέται, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ σώφρονες ἴσασι μὲν καὶ τῶν πλείστων τὰς οἰκήσεις, μάλιστα δὲ τῶν ἐπικαιρίων· οὕτω καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις τάς τε χώρας τὰς τῶν ἡγεμόνων ἠπίσταντο οἱ Κύρου ὑπηρέται, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίγνωσκον ἃ ἑκάστοις ἦν· ὥστε ὅτου δέοιτο Κῦρος, οὐκ ἐζήτουν, ἀλλὰ τὴν συντομωτάτην ἐφ' ἕκαστον ἔθεον. Καὶ διὰ τὸ εἰλικρινῆ ἕκαστα εἶναι τὰ φῦλα, πολὺ μᾶλλον ἦν δῆλα καὶ ὁπότε τις εὐτακτοίη, καὶ εἴ τις μὴ πράττοι τὸ προσταττόμενον· οὕτω δὴ ἐχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις ἐπιθεῖτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ὥσπερ ἂν εἰς ἐνέδραν εἰς τὸ στρατόπεδον τοὺς ἐπιτιθεμένους ἐμπίπτειν. Καὶ τὸ τακτικὸν δὲ εἶναι οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπόρως δύναιτο, ἢ βαθῦναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὄπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθῶς ἐξελίξαι· ἀλλὰ καὶ

milites ante ipsos essent, tutúmque spatium eis ad arma capienda præberent. Et quemadmodùm gravis armaturæ milites, sic et peltastæ et sagittarii somnum instructi capiebant; ut etiam noctu, si quid usus posceret, perinde ac gravis armaturæ milites parati sunt ad feriendos eos qui comminùs invadunt, sic et sagittarii et jaculatores pro gravis armaturæ militibus, si qui *hostes* accederent, promptè sagittis et jaculis suis uterentur. Præterea *certa quædam* signa præfecti omnes ad tabernacula habebant: ministri autem, non aliter ac in urbibus illi, qui frugi sunt et *prudentes*, plurimorum domos nôrunt, et eorum præsertim, quos interest *nôsse*; sic, *inquam*, et Cyri ministri loca ducum in castris, et singulorum signa nôrunt: adeò ut si alicujus operâ Cyrus egeret, *hunc illi* non quærebant, sed viâ quàm maximè compendiariâ ad unumquemque currebant. Et quia singulæ nationes secretæ, miniméque inter se confusæ erant, multò etiam magìs patebat, sive quis ordinis observans esset, sive, quod esset imperatum, non faceret: atque hoc modo cùm essent comparati, futurum arbitrabatur, ut si quis vel noctu vel interdiu *suos* adoriretur, in castra *sua*, tanquam in insidias, adgrediendo incideret. Ac tacticum esse non id solum arbitrabatur, si quis extendere phalangem facilè possit, vel densare, vel de cornu in phalangem redigere, vel prout hostes conspecti fuerint dextrorsum, sinistrorsum à tergo, rectè *eam* explicare; sed etiam

a Οἱ δὲ ὑπηρέται——οἱ Κύρου ὑπηρέται] Vide supra dicta de repetitione vocis στρατιώτας, p. 383.

διασπᾷν, ὁπότε δέοι, ταϰτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἕκαστον, ὅπου μάλιστα ἐν ὠφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δὲ, ὅπου φθάσαι δέοι· πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα [a] ταϰτικοῦ ἀνδρὸς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο τούτων πάντων ὁμοίως· καὶ ἐν μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ συμπίπτον ἀεὶ διατάττων ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ εἴρηται κατεχώριζεν.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι γίγνονται κατὰ τὴν Μηδικὴν, τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κυαξάρην. Ἐπεὶ δὲ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὴ ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κυαξάρει ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξῃρημένος εἴη ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχῃ, καὶ ὅταν ἐκεῖσε ἔλθῃ, ὡς εἰς οἰκεῖα κατάγεσθαι· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ καὶ καλά. Ὁ δὲ Κυαξάρης ταῦτα μὲν ἐδέξατο, προσέπεμψε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσοῦν, καὶ ψέλλια φέρουσαν, καὶ στρεπτὸν, καὶ στολὴν Μηδικὴν ὡς δυνατὸν καλλίστην. Καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον· ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε, Δίδωμι δέ σοι, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν οὖσαν θυγατέρα· καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ ἔγημε τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένου· αὕτη δέ ἐστιν ἣν σὺ πολλάκις, παῖς ὢν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦσθα, ἐτιθηνήσω·

posse distrahere, cùm necessitas postulat, pertinere ad aciei instruendæ rationem putabat; ac partem quamlibet eo loco collocare, quo plurimùm sit profutura: et accelerare cùm opus est antevertere: hæc omnia et his similia putabat ejus esse viri qui struendæ aciei peritus esset, atque hæc pariter omnia curæ habebat: ac in itineribus quidem semper ad id quod accideret *aliter atque aliter* ordinatis copiis pergebat; sed in metatione castrorum plerumque illâ, quam diximus, dispositione utebatur.

Cùm autem progrediendo Medorum in regionem pervenissent, Cyrus ad Cyaxarem divertit. Cúmque se mutuò complexi salutâssent, primùm Cyrus Cyaxari dixit, domum et curiam ei Babylone selectam esse; ut, cùm eò etiam veniret, tanquam in sua divertere posset; deindè munera quoque alia permulta et insignia ei donavit. His Cyaxares acceptis filiam ad ipsum mittit, quæ *ei* coronam auream, et armillas, et torquem, et Medicam vestem quàm fieri potuit pulcherrimam adferebat. Et puella Cyrum coronabat: Cyaxares verò ait, Hanc ipsam tibi, Cyre, uxorem trado, quæ mea est filia: pater quoque tuus patris mei filiam uxorem duxit, quâ tu natus es: atque hæc illa est, cui tu puer sæpenumerò, cùm apud nos esses, mores nutricis blandiebare:

a Ταϰτικοῦ ἀνδρὸς] Eos Antiqui vocabant ταϰτικοὺς, qui ea, quæ ad acierum instruendarum scientiam pertinent, vel scriptis tradebant, vel usu ipso alios edocebant. Vide, si libet, quæ notata sunt à doctiss. *Casaub.* ad titulum *Æneæ* comment. polior. et ab *Arcerio* ad præf. *Æli. Tactic.*

καὶ ὁπότε τις ἐρωτῴη αὐτὴν, τίνι γαμοῖτο, ἔλεγεν ὅτι Κύρῳ· ἐπ- δίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ Φερνὴν Μηδίαν τὴν πᾶσαν· οὐδὲ γάρ ἐ- μοι ἄῤῥην παῖς γνήσιος. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος ἀπ- εκρίνατο, Ἀλλ', ὦ Κυαξάρη, τό τε γένος ἐπαινῶ καὶ τὴν παῖδ- α καὶ δῶρα· βούλομαι δὲ, ἔφη, σὺν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆ- ς μητρὸς ταῦτά σοι συναινέσαι. Εἶπε μὲν οὕτως ὁ Κῦρος· ὅμως δ- ὲ τῇ παιδὶ πάντα ἐδωρήσατο, ὁπόσα ᾤετο καὶ τῷ Κυαξάρει χαριεῖ- σθαι· Ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς Πέρσας ἐπορεύετο.

Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλ- ο στράτευμα αὐτοῦ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο, [a] ἱερεῖα μὲν ἄγων ὡς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν τὲ καὶ ἑστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἦγεν οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ κ- αὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἔπρεπε ταῖς ἀρχαῖς καὶ γεραιτέροις καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν· ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περσίσιν ὅσα περ καὶ νῦν ἔτι δίδωσιν, ὅταν περ [b] ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας. Ἐκ δὲ τούτου συνέλεξε Καμβύσης τοὺς γεραιτέρους Περσῶν, καὶ τὰς

cúmque interrogabatur ab aliquo, cuinam esset nuptura, Cyro *se nupturam* respondebat: addo nomine dotis Mediam universam; nec enim mihi soboles sexûs virilis ulla est legitima. Hæc erant Cyaxaris verba: cui *sic* respondit Cyrus, Equidem, Cyaxares, et genus laudo et puellam, et munera: sed in his, inquit, tibi de sententiâ patris ac matris adsentiri volo. Et quanquam hæc ità Cyrus diceret, puellæ tamen omnia donabat, quæcunque grata Cyaxari futura putabat. Atque his peractis, in Persiam iter faciebat.

Cúmque pergendo Persarum ad fines pervenisset, copias ibidem cæteras reliquit: ipse cum amicis ad urbem contendit, animantes secum ducens, quæ Persis universis tàm ad sacrificia quàm ad epulas sufficerent: munera ferebat etiam qualia patri, matri, amicis cæteris dari deceret; et qualia magistratibus, senioribus iisque omnibus qui ὁμότιμοι adpellantur, convenirent: prætereà cunctis in Persiâ viris ac fœminis ea largiebatur, quæcunque solet hâc etiam tempestate largiri rex, cùm in Persiam venit. Deindè convocatis Cambyses Persarum senioribus, et illis

a Ἱερεῖα] Vide sis quæ notavimus p. 35.

b Ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς, &c.] Rectè dicitur rex *Persarum* ἀφικνεῖσθαι, ἐξιέναι, ἐλαύνειν εἰς Πέρσας, quando ex Aulâ suâ et urbe regiâ prodit in publicum, in agrum et regionem populi sui. Quin ità planè (uti Cl. *Perizon*. notavit) etiam privati cives ex ædibus suis in Forum et Concionem Atheniensium prodeuntes dicuntur *Æli*. H. V. lib. ii, c. 16, ἀφικνοῦντες εἰς τὰς Ἀθήνας. Eâ verò potissimum de causâ Noster aliique sæpè dicunt, *regem Persarum in Persida profectum esse*, vel, *venisse* εἰς Πέρσας, quòd hic neutiquam habitârit semper in Perside, sed plerumque extra eam, modò Susis, modò Ecbatanis, modò Babylone, rariùs Persepoli.

ἀρχαῖς, οἵπερ τῶν μεγίστων κύριοί εἰσι· παρεκάλεσε δὲ καὶ Κῦρον, καὶ ἔλεξε τοιάδε·

" Ἄνδρες Πέρσαι, καὶ σὺ, ὦ Κῦρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰκότως
" εὔνους εἰμί· ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δὲ, ὦ Κῦρε, παῖς
" ἐμὸς εἶ. Δίκαιος οὖν εἰμὶ, ὅσα γιγνώσκειν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμ-
" φοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. Τὰ μὲν γὰρ παρελθόντα
" ὑμεῖς μὲν Κῦρον ηὐξήσατε, στράτευμα δόντες καὶ ἄρχοντα τούτου
" αὐτὸν καταστήσαντες· Κῦρος δὲ ἡγούμενος τούτου σὺν θεοῖς εὐ-
" κλεεῖς μὲν ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐποίησεν,
" ἐντίμους δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάσῃ· τῶν δὲ συστρατευσαμένων αὐτῷ τοὺς
" μὲν ἀρίστους καὶ πεπλούτικε, τοῖς δὲ πολλοῖς μισθὸν καὶ τροφὴν
" παρεσκεύακεν· ἱππικὸν δὲ καταστήσας Περσῶν, πεποίηκε Πέρ-
" σαις καὶ πεδίων εἶναι μετουσίαν. Ἢν μὲν οὖν καὶ τολοιπὸν οὕτω
" γιγνώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις ἔσεσθε· εἰ δὲ
" ἢ σὺ, ὦ Κῦρε, ἐπαρθεὶς ταῖς παρούσαις τύχαις, ἐπιχειρήσεις
" καὶ Περσῶν ἄρχειν ἐπὶ πλεονεξίᾳ, ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς,
" ὦ πολῖται, φθονήσαντες τούτῳ τῆς δυνάμεως, καταλύειν πει-
" ράσεσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εὖ ἴστε ὅτι ἐμποδὼν ἀλλήλοις
" πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσεσθε. Ὡς οὖν μὴ ταῦτα γίγνηται,

magistratibus, penes quos *illic* rerum maximarum potestas est, Cyrum etiam arcessivit, et in hanc sententiam dixit:

" Meritò ego, Persæ, túque *itidem* Cyre, benevolentiâ vos com-
" plector utrosque: nam *ut* rex vobis sum, *ità* tu, Cyre, mihi filius
" es. Quamobrem æquum est, me, quæcunque animadvertere mihi
" videor in rem utrisque futura, in medium ea proferre. Quod enim
" attinet præterita, vos Cyrum auxistis, cùm exercitu tradito illum
" etiam ei imperatorem constitueritis: Cyrus ducis munere fungens,
" diis juvantibus, vobis quidem, Persæ, apud omnes homines celebri-
" tatem nominis, et honorem per Asiam universam conciliavit: præ-
" stantissimos autem eorum, qui cum eo militârunt, opulentos etiam
" reddidit; vulgo *militum* stipendia et victum paravit: quin et Persa-
" rum equitatu instituto perfecit, ut etiam loca *plana* et campestria
" Persæ sibi vindicare possint. Itaque si deinceps etiam in hâc sententiâ
" perstiteritis, multarum *bonarúm*que rerum auctores invicem vobis eritis:
" sin autem vel tu, Cyre, præsenti felicíque *adeò* rerum statu ela-
" tus, perinde Persis imperare tui cum captatione commodi conabere,
" ut cæteris; vel vos, cives, potestatis hujus invidi, imperium ipsi ab-
" rogare tentabitis, certò scitote *vosmetipsos* mutuò vobis in multis et
" præclaris rebus futuros impedimento. Quapropter ut hæc non accidant,

" ἀλλὰ τἀγαθά, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, θύσαντας [a] ὑμᾶς κοινῇ, καὶ " θεοὺς ἐπιμαρτυραμένους συνθέσθαι, σὲ μέν, ὦ Κῦρε, [b] ἤν τις " ἢ ἐπιστρατεύηται χώρᾳ Περσίδι, ἢ Περσῶν νόμους διασπᾶν πει- " ρᾶται, βοηθήσειν παντὶ σθένει· ὑμᾶς δέ, ὦ Πέρσαι, ἤν τις ἢ " ἀρχῆς Κῦρον ἐπιχειρῇ καταπαύειν, ἢ [c] ἀφίστασθαί τις τῶν ὑπο- " χειρίων, βοηθήσειν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ Κύρῳ καθ᾽ ὅ,τι ἂν ἐπαγ- " γέλλῃ. Καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὴ γίγνηται ἡ ἐν Πέρσαις " βασιλεία· ὅταν δ᾽ ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον ὅτι Κύρου, ἐὰν ζῇ. " Καὶ ὅταν μὲν οὗτος [d] ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὁσίως ἂν ὑμῖν ἔχοι, " τοῦτον θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν, ἅπερ νῦν ἐγὼ θύω· ὅταν " δ᾽ οὗτος ἔκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμῖν ἔχειν, εἰ ἐκ τοῦ " γένους ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος εἶναι, οὗτος τὰ τῶν θεῶν ἀπο- " τελοίη." Ταῦτα εἰπόντος Καμβύσου, συνέδοξε Κύρῳ τε καὶ τοῖς Περσῶν τέλεσι· καὶ συνθέμενοι ταῦτα τότε, καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυράμενοι, οὕτω καὶ νῦν ἔτι διαμένουσι ποιοῦντες πρὸς ἀλλήλους Πέρσαι τε καὶ βασιλεύς. Τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπῄει ὁ Κῦρος.

" sed bona *potiùs*, visum est mihi, posteaquam rem sacram communiter " feceritis, deósque fueritis testati, *sic vobis* paciscendum esse, ut tu qui- " dem, Cyre, si quis vel in terram Persidem copias hostiles ducat, vel " leges Persarum convellere conetur, omnibus viribus opem feras; vos " verò, Persæ, si quis vel Cyrum imperio spoliare, vel eorum aliquis, " qui ejus in potestatem redacti sunt, deficere conetur, tum vobis ipsis " tum Cyro, prout denuntiârit, subveniatis. Atque dum equidem vix- " ero, meum esto in Persas imperium; verùm ubi vivendi finem fece- " ro, planum est, illud Cyri fore, si vivet. Et is quidem cùm in Persi- " am veniet, piè feceritis si pro vobis hostias cædet, quas ipse nunc cæ- " do: ubi verò peregrè aberit, rectè vestra se res habebit, ut arbitror, si " is ex familiâ *nostrâ*, qui vobis optimus esse videbitur, rem divinam " perfecerit." Quæ Cambyses cùm protulisset, eadem tum à Cyro, tum à Persarum magistratibus, *decreto communi facto*, sunt adprobata: et *quemadmodùm* id temporis hæc pacti sunt, deósque contestati, sic et Persæ et rex inter se constanter eadem hoc etiam tempore observant. Atque his rebus peractis, Cyrus discessit.

a Ὑμᾶς] MS. Bodl. ἡμᾶς, quod Leunclavius in loco vertendo exprimit. Malim lectionem vulgatam sequi.

b Ἤν τις ἢ ἐπιστρατεύηται] Hunc verborum ordinem restituendum rectè monuerunt Stephanus et Leunclavius. Prius particula ἢ perperam post ἐπιστρατεύηται posita erat.

c Ἀφίστασθαί τις, &c.] Leunclavius scribendum censuit ἢ ἀφίστασθαί τι τῶν ὑποχειρίων, vel ἀφίστασθαί τινας τῶν, &c. *ut sua*, inquit, *verbo* ἀφίστασθαι *constet significatio.* Sed nil mutandum: nam ἀφίσταμαι (unde ἀφίστασθαι) est *deficio, discedo à fide:* at ἀφίστημι (à quo ἀφίστασθαι minimè formatum esse, talem certè virum non latuit) est *absistere facio, ad defectionem solicito*, &c.

d Ἀφίκηται εἰς, &c.] Vide p. 488.

Ὡς δ' ἀπιὼν ἐγένετο ἐν Μήδοις, συνδόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα, ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος ὡς παγκάλης γενομένης. (Ἔνιοι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν, ὡς τὴν της μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν· ἀλλὰ γραῦς ἂν καὶ παντάπασιν [a] ἦν ἡ παῖς.) Γήμας δὲ, εὐθὺς ἔχων ἀνεζεύγνυεν. Ἐπεὶ δ' ἐν Βαβυλῶνι ἦν, [b] ἐδόκει αὐτῷ σατράπας ἤδη πέμπειν ἐπὶ τὰ κατεστραμμένα ἔθνη. Τοὺς μέντοι ἐν ταῖς ἄκραις φρουράρχους, καὶ τοὺς χιλιάρχους τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν, οὐκ ἄλλου ἢν ἑαυτοῦ ἐβούλετο ἀκούειν· ταῦτα δὲ προεωρᾶτο, ἐννοῶν ὅπως, εἴ τις τῶν σατραπῶν ὑπὸ πλούτου καὶ πλήθους ἀνθρώπων ἐξυβρίσειε, καὶ ἐπιχειρήσειε μὴ πείθεσθαι, εὐθὺς [c] ἀντιπάλους ἔχοι ἐν τῇ χώρᾳ. Ταῦτ' οὖν βουλόμενος πρᾶξαι, ἔγνω συγκαλέσαι πρῶτον τοὺς ἐπικαιρίους, καὶ προειπεῖν, ὅπως εἰδεῖεν, [d] ἐφ' οἷς ἴασιν οἱ ἰόντες· ἐνόμιζε γὰρ οὕτω

Cúmque in Mediam pervenisset, de patris matrísque sententiâ Cyaxaris filiam uxorem ducit: quam etiam nunc perhibent fuisse perpulchram. (Nonnulli autem scriptores historiarum aiunt, matris cum eo sororem fuisse nuptam: verùm ea virgo fuissèt omnino *tunc* anus.) Nuptiis celebratis, mox cùm eâ discessit. Cúmque esset Babylone, visum est ei satrapas jam mittendos esse ad nationes in ditionem redactas. Præsidiorum verò magistros in arcibus, et tribunos eorum militum, qui per regionem in excubiis erant, alteri, quàm sibi, parere nolebat: atque hæc *ità* prospiciebat, cùm cogitaret eo pacto futurum ut, si quis satraparum opibus et hominum multitudine fretus insolenter se gereret, imperiúmque detrectare niteretur, mox adversarios *in* ipsâ regione haberet. Hæc igitur facere cùm vellet, primùm convocandos judicabat, quos pro tempore commodum esset, rémque his priùs exponendam; ut quas ob causas mitterentur ii, qui mittendi essent, scirent: nam hâc ratione

a Ἦν ἡ παῖς] Vox παῖς ponitur etiam (*Hesychio* teste) ἀντὶ παρθένου. Itaque Leunclavius et Gabrielius rectè eam verterunt *virgo*. Ille autem aliam lectionem (ex ipsius, opinor, conjecturâ profectam) margini editionis suæ adscribendam curavit; nimirum hanc:——ἦν, ἡ παῖς· quæ Stephano valdè apta esse videtur. Ego certè, si loco movenda sit vulgata lectio, malim cum *Mureto* reponere ἄπαις pro ἡ παῖς· nihil enim obstare videtur, quo minùs ἄπαις, perinde atque ἄτοκος, sit κοινὸν ὄνομα τῆς τε μηκέτι τικτούσης, καὶ τῆς μηδόλως, utì loquitur *J. Pollux*, lib. iii, *segm.* 15.

b Ἐδόκει αὐτῷ σατράπας, &c.] Quod de Cyro hoc loco Noster, id propheta *Daniel* (Babylone, ut videtur eruditis. *Usserio*, hoc tempore cum Cyro in Mediam profectus) de Cyaxare tradit, vi, 1. Commune forsan erat utriusque principis decretum: Cyrus enim regiones, Medicarum, quibus præfectus fuerat, copiarum operâ subactas, ad Cyaxaris ditionem se adjecisse professus est lib. v, p. 306, ideóque ejus consilio, in superiori illo congressu (de quo vide p. 312), adhibito, satrapiarum eam distributionem Cyrum instituisse, ut credamus par est. Ità ferè *Armachensis* ille ad annum M. 3466, P. J. 4176, ante æram Christ. 538.

c Ἀντιπάλους ἔχοι ἐν, &c.] MS. Bodl. εὐθὺς ἀντίπαλον ἔχοιεν τὴν χώραν. *Camerarii* liber ἀντίπαλα. Utrique anteferenda videtur vulgata lectio.

d Ἐφ' οἷς ἴασιν] Similiter ἐπὶ in hac sig-

ῥᾴδιον φέρειν ἂν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ καταςαίη τὶς ἄρχων, καὶ αἰσθάνοιτο ταῦτα χαλεπῶς, ἂν ἐδόκουν αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες δι᾽ ἑαυτῶν ἀπιςίαν ταῦτα γενέσθαι. Οὕτω δὴ συλλέξας, λέγει αὐτοῖς τοιάδε·

« Ἄνδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν ἐν ταῖς κατεςραμμέναις πόλεσι « φρουροὶ καὶ φρούραρχοι, οὓς τότε κατελίπομεν· καὶ τούτοις ἐγὼ « προςάξας ἀπῆλθον ἄλλο μὲν οὐδὲν πολυπραγμονεῖν, τὰ δὲ « τείχη διασώζειν. Τούτους μὲν οὖν οὐ παύσω τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ κα« λῶς διαπεφυλάκασι τὰ προςαχθέντα· ἄλλους δὲ σατράπας « πέμψαι μοι δοκεῖ, οἵτινες ἄρξουσι τῶν ἐνοικούντων, καὶ τὸν δασμὸν « λαμβάνοντες τοῖς τε φρουροῖς δώσουσι μισθὸν, καὶ ἄλλο τελέσουσιν « ὅ,τι ἂν δέῃ. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τῶν ἐνθάδε ὑμῶν, οἷς ἂν ἐγὼ « πράγματα παρέχω, πέμπων πράξοντάς τι ἐπὶ ταῦτα τὰ « ἔθνη, χώρας γε νέμεσθαι καὶ οἴκους ἐκεῖ, ὅπως δασμοφορῆται « αὐτοῖς δεῦρο, ὅταν τε ἴωσιν ἐκεῖσε, εἰς οἰκεῖα ἔχωσι κατά« γεσθαι.” Ταῦτα εἶπε, καὶ ἔδωκε πολλοῖς τῶν φίλων κατὰ πάσας τὰς καταςραφείσας πόλεις οἴκους, καὶ ὑπηκόους· καὶ ἔτι νῦν εἰσιν

laturos id æquioribus animis arbitrabatur. Sin præfectus aliquis *jam* constitutus esset, atque hæc *deindè* animadverteret, graviter laturos arbitrabatur, *velut* existimantes hæc ideò fieri, quòd fides sibi non haberetur. Itaque convocatis iis, hujusmodi quædam loquutus est:

" Sunt nobis, amici, subactis in urbibus et præsidiarii milites et eo" rum præfecti, quos tunc reliquimus; atque his ego discedens præcepi " nihil ut aliud curiosè instituerent agere, sed *munitiones et* castella tue" rentur. His equidem magistratum non adimam, cùm præclarè quæ " *ipsis* erant mandata conservârint; verùm alii mihi satrapæ mittendi " videntur, qui *regionum* incolis præsint, acceptóque tributo, tum præ" sidiariis militibus stipendium persolvant, tum quidquid prætereà ne" cesse fuerit, perficiant. Etiam mihi videtur, iis, qui è vobis hîc degunt, " et quibus ego negotia impono, dum ad obeunda quædam munera ad " istas nationes eos mitto, istic et agros et ædes adsignandas esse; ut et " tributum huc illis adferatur, et cùm eò venerint, suas in ædes possint " divertere." Hæc cùm dixisset, multis ex amicis in omnibus subactis urbibus donabat ædes et quos parentes haberent: atque hâc etiam

nificatione tertio casui jungitur *Mat.* xxvi, 50. Non erat igitur, cur eruditis. *Casaubonus* improbaret vulgatam istius commatis scripturam ἐφ᾽ ᾧ πάρει; et alteram illam ἐφ᾽ ὃ πάρει mallet, quam codex *Alexand.* aliique à doctiss. *Christ. Wolfio* memorati, repræsentant. Inauspicatò certè ad Xenophontem provocat vir doctissimus, quò suam stabiliret opinionem: Noster enim, et hâc et illâ sæpè usus structurâ, nunc quarto casui, nunc tertio præpositionem jungit istam. Sic l. iii, p. 171. ἐφ᾽ οἷς τε ἐςρεφόμεθα, &c. l. vii, p. 396, ἐπ᾽ ἀγαθῷ παρεῖναι, l. viii, infra ἐφ᾽ ᾧ Κῦρος αὐτά, &c. Alterius constructionis exempla ultrò se ubique ferè offerunt.

τοῖς ἀπογόνοις τῶν τότε λαβόντων αἱ χῶραι καταμένουσαι, ἄλλαι ἐν ἄλλῃ γῇ, αὐτοὶ δὲ οἰκοῦσι παρὰ βασιλεῖ. « Δεῖ δὲ, ἔφη, τοὺς « ἰόντας σατράπας ἐπὶ ταύτας τὰς χώρας, τοιούτους ὑμᾶς σκο- « πεῖν οἵτινες ὅ,τι ἂν ἐν τῇ γῇ ἑκάστῃ καλὸν ἢ ἀγαθὸν ᾖ, « μεμνήσονται καὶ δεῦρο ἀποπέμπειν· ὡς μετέχωμεν καὶ οἱ ἐνθάδε « ὄντες τῶν πανταχοῦ γιγνομένων ἀγαθῶν· καὶ γὰρ ἤν τι που δεινὸν « γίγνηται, ἡμῖν ἔσται ἀμυντέον." Ταῦτ᾽ εἰπὼν, τότε μὲν ἔπαυσε τὸν λόγον· ἔπειτα δὲ οὓς ἐγίγνωσκε τῶν φίλων ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἐπιθυμοῦντας ἰέναι, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς δοκοῦντας ἐπιτηδειοτάτους εἶναι, ἔπεμπε σατράπας, εἰς Ἀραβίαν μὲν, [a] Μεγάζυβον· εἰς Καππαδοκίαν δὲ, Ἀρταβάταν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν μεγάλην, Ἀρτακάμαν· εἰς [b] Λυκίαν δὲ καὶ Ἰωνίαν, Χρυσάνταν· εἰς Καρίαν δὲ, Ἀδούσιον, ὥσπερ ᾔτουν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν παρ᾽ Ἑλλήσποντον, καὶ Αἰολίδα, Φαρνοῦχον. Κιλικίας δὲ καὶ Κύπρου καὶ Παφλαγόνων οὐκ ἔπεμψε Πέρσας σατράπας, ὅτι ἑκόντες ἐδόκουν αὐτῷ συστρατεύεσθαι ἐπὶ Βαβυλῶνα· δασμοὺς μέντοι συνέταξεν ἀποφέρειν καὶ τούτους. Ὡς δὲ τότε Κῦρος κατεστήσατο, οὕτως ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν αἱ ἐν ταῖς ἄκραις φυλακαὶ, καὶ οἱ χιλίαρχοι τῶν φυλακῶν [c] ἐκ βασιλέως

tempestate posteri eorum, qui tunc *illa* consequuti sunt, in agrorum, quorum alii aliâ in regione siti sunt, possessione permanent: ipsi verò apud regem habitant. "De satrapis autem, inquit, ad regiones illas " mittendis, ut ejusmodi sint vobis videndum est, qui meminerint huc " etiam mittendum esse quidquid in quovis solo pulchri boníve fuerit: " ut etiam nos qui hîc manemus *omnium* bonorum, quæ ubique pro- " veniunt, participes simus: nam si quid uspiam rei terribilis existat, " *id* nobis propulsandum erit." Hæc loquutus, finem tunc dicendi fecit: ac deindè, quos ex amicis animadverteret eundi cupidos, secundùm conditiones propositas; habito delectu, eos, qui maximè viderentur idonei, satrapis misit, in Arabiam, Megazybum: in Cappadociam, Artabatam: in Phrygiam magnam, Artacamam: in Lyciam atque Ioniam, Chrysantem: in Cariam, Adusium, ut *ipsi* petierant: in Phrygiam, quæ propter Hellespontum sita est, et Æolidem, Pharnuchum. Ciliciæ verò, et Cypro, et Paphlagonibus satrapas Persicos nullos misit, quòd ultro visi essent adversùs Babylonem ejus signa sequuti: sed tamen his etiam tributa indixit adferenda. Ut autem Cyrus id temporis constituit, sic etiam nunc arcium præsidia regis *in potestate* sunt, et præsidiariorum tribuni à rege

a Μεγάζυβον] Edit. *Elzev.* Μεγάβυζον. nec aliter veteres quidam legerunt interpretes. Sed hoc monuisse sat est.

b Λυκίαν.] Legitur etiam Λυδίαν. Supra quoque p. 404, pro Λύκιοι in quibusdam libris scribitur Λυδοί. Lectionem vulgatam utrobique retinendam puto.

c Ἐκ βασιλέως, &c.] Eadem est præpositionis istius vis apud *Joh.* vi, 65.

αὐτοὶ καθεστηκότες, καὶ παρὰ βασιλεῖ ἀπογεγραμμένοι. Προεῖπε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεμπομένοις [a] σατράπαις, ὡς δυνατὸν, ὅσα ἑώρων ποιοῦντα αὐτὸν, πάντα μιμεῖσθαι· πρῶτον μὲν ἱππέας καθιστάναι ἐκ τῶν συνεπομένων Περσῶν καὶ συμμάχων, καὶ ἁρματηλάτας· ὁπόσοι δ' ἂν γῆν καὶ ἀρχεῖα λάβωσιν, ἀναγκάζειν τούτους ἐπὶ θύρας ἰέναι, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελουμένους, παρέχειν ἑαυτοὺς τῷ σατράπῃ χρῆσθαι, ἤν τι δέηται· παιδεύειν δὲ καὶ τοὺς γιγνομένους παῖδας ἐπὶ θύρας, ὥσπερ παρ' αὐτῷ· ἐξάγειν δὲ ἐπὶ τὴν θήραν τὸν σατράπην τοὺς ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν ἑαυτῷ τὰ πολεμικά. "Ὃς δ' ἂν ἐμοὶ, ἔφη, κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως πλεῖστα "μὲν ἅρματα, πλείστους δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας ἀποδεικνύῃ, τοῦτον "ἐγὼ, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον, καὶ ὡς ἀγαθὸν συμφύλακα Πέρ-"σαις τε καὶ ἐμοὶ τῆς ἀρχῆς, τιμήσω. Ἔστωσαν δὲ παρ' ὑμῖν καὶ "[b] ἕδραις, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ, οἱ ἄριστοι προτετιμημένοι· καὶ τρά-"πεζα, ὥσπερ ἡ ἐμὴ, τρέφουσα μὲν πρῶτον τοὺς οἰκέτας, ἔπειτα "δὲ, καὶ ὡς φίλοις μεταδιδόναι, ἱκανῶς κεκοσμημένη· καὶ ὡς τὸν "καλόν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ἐπιγεραίρειν. Κτᾶσθε δὲ καὶ

constituuntur, et apud regem descripti *census eorum* exstant. Præterea satrapis omnibus, quos emittebat, edixit, ut omnia, quæcunque se facere viderent, pro viribus imitarentur: primùm equites et curruum agitatores ex illis Persis ac sociis qui comitarentur ipsos, instituerent: quicunque verò et agros et palatia consequuti essent, eos ad frequentandam portam cogerent, útque temperantiæ studiosi, satrapæ semet utendos exhiberent, si quid usus posceret: etiam liberos, qui *eis* nascerentur, ad portam educarent *et instituerent*, quemadmodùm apud ipsum fieret: itidem satrapam, quos haberet ad portam, venatum educere debere, ac tum se tum suos ad res bellicas exercere. "Qui autem mihi, ait, pro "ratione potestatis *suæ* currus plurimos, plurimos etiam præstantissi-"mósque equites effecerit, hunc ego, tanquam egregium belli socium, "et tanquam præclarum custodiæ imperii tum Persici tum mei adju-"torem, honoribus ornabo. Sint apud vos etiam sessionibus, perinde "atque apud me, viri præstantissimi præ cæteris honorati: *sit* et men-"sa, quæ sicut *et* mea, primùm domesticos alat: deindè, sat benè in-"structa *sit* tum ad impertiendum amicis; tum ad honorem illi exhi-"bendum, qui singulos in dies aliquid præclarè geret. Etiam septa vobis

a Σατράπαις, ὡς δυνατὸν ὅσα, &c.] Sic reposuimus ex conjecturâ *Leunclavii*; cui nonnihil favet *Gabrielii* vet. exempl. ὅσα ἑώρων exhibentis auctoritas. Legebatur antea——σατράπαις ὅσα δυνατὸν ἑώρων ποιοῦντα, &c.

b Ἕδραις] Sic corrigendum ex iis quæ paulò infra leguntur, p. 495, πάντες δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἕδρας προτετίμηνται. Vulgò scribitur ἕδραι. *Camerarii* liber hanc offert lectionem: ἔστων δὲ παρ' ὑμῖν καὶ ἕδραι, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ προτετιμημένοι: cui receptam nemo non, opinor, anteferendam videt.

« παραδείσους, καὶ θηρία τρέφετε, καὶ μήτε αὐτοί ποτε ἄνευ πόνου
« σῖτον παράθεσθε, μήτε ἵπποις ἀγυμνάστοις χόρτον ἐμβάλλετε·
« οὐ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ εἷς ὢν ἀνθρωπίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων
« ὑμῶν ἀγαθὰ διασώζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲν ἀγαθὸν ὄντα σὺν
« ἀγαθοῖς τοῖς παρ' ἐμοῦ ὑμῖν ἐπίκουρον εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως
« αὐτοὺς, ἀγαθοὺς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ' ὑμῶν ἐμοὶ συμ-
« μάχους εἶναι. Βουλοίμην δ' ἂν ὑμᾶς καὶ τοῦτο κατανοῆσαι, ὅτι
« τούτων ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι, οὐδὲν τοῖς δούλοις προσ-
« τάττω· ἃ δ' ὑμᾶς φημὶ χρῆναι ποιεῖν, ταῦτα καὶ αὐτὸς πει-
« ρῶμαι πάντα πράττειν. Ὥσπερ δ' ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μι-
« μεῖσθαι, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθαι
« ὑμᾶς διδάσκετε."

Ταῦτα δὲ Κύρου οὕτω τότε τάξαντος, ἔτι καὶ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσαι μὲν αἱ ὑπὸ βασιλεῖ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάττονται, πᾶσαι δὲ αἱ τῶν ἀρχόντων θύραι ὁμοίως θεραπεύονται, πάντες δὲ οἱ οἶκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοῦνται· πάντες δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἕδραις προτετίμηνται, πᾶσαι δὲ αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσὶ, πᾶσι δὲ συγκεφαλαιοῦνται πολλαὶ πράξεις ὀλίγοις ἐπιστάταις. Ταῦτα δ' εἰπὼν, ὡς χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ δύναμιν ἑκάστῳ προσθεὶς, ἐξέπεμψε, καὶ προεῖπεν ἅπασι

« hortorum sunto, ac feras alite, nec ipsi unquam labore nullo præce-
« dente cibum *vobis* adponite, neque pabulum equis non exercitis obji-
« cite: non enim fieri poterit, ut unus ego virtute humanâ vestrûm om-
« nia bona tuear; sed necesse est ut ipse, strenuum me præbendo, cum
« viris fortibus à me *mittendis*, vobis auxilio sim; ac vos itidem viros
« esse fortes *oportet*, et cum vestris, qui et ipsi fortes sint, belli mihi
« socios *et adjutores* esse. Velim hoc etiam consideretis, nihil me
« horum, ad quæ jam vos cohortor, servis imperare: et quæ vobis faci-
« enda esse aio, hæc ipsemet exsequi omnia studio. Denique ut vos
« ego me imitari jubeo, sic etiam vos illos, qui vestro sub imperio ma-
« gistratus habent, ad vos imitandos instituite."

Atque hæc utì tum Cyrus instituit, sic etiam hodiè cuncta regis imperio subjecta præsidia custodiuntur, et omnes magistratuum portæ officiosè pari ratione frequentantur, omnésque tum amplæ tum exiguæ domus simili modo administrantur: omnes ex iis, qui adsunt, præstantissimi sessionibus honoris ergo supra cæteros ornantur; omnia itinera eodem modo instituuntur, pérque paucos præfectos res multæ brevi compendio curantur. His indicatis, quemadmodùm se gerere singuli deberent, ac manu militum cuique datâ, sic *eos* dimisit, ut prædiceret universis,

παρασκευάζεσθαι, ὡς εἰς νέωτα στρατείας ἐσομένης, καὶ ἀποδείξεως ἀνδρῶν καὶ ὅπλων καὶ ἵππων καὶ ἁρμάτων. Κατενοήσαμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι Κύρου καταρξαντος, ὥς φασι, καὶ νῦν ἔτι διαμένει· ἐφοδεύει γὰρ ἀνὴρ κατ' ἐνιαυτὸν ἀεὶ, στράτευμα ἔχων· ὃς, ἢν μέν τις τῶν σατραπῶν ἐπικουρίας δέηται, ἐπικουρεῖ· ἢν δέ τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζει· ἢν δέ τις ἢ δασμῶν φορᾶς ἀμελῇ, ἢ τῶν ἐνοίκων φυλακῆς, ἢ ὅπως ἡ χώρα ἐνεργὸς ᾖ, ἢ ἄλλο τι τῶν τεταγμένων παραλίπῃ, ταῦτα πάντα κατευτρεπίζει· ἢν δὲ μὴ δύνηται, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει· ὁ δὲ ἀκούων, βουλεύεται περὶ τοῦ ἀτακτοῦντος· καὶ οἱ πολλάκις λεγόμενοι ὅτι βασιλέως υἱὸς καταβαίνει, βασιλέως ἀδελφὸς, βασιλέως ὀφθαλμὸς, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐκφαινόμενοι, οὗτοι τῶν ἐφόδων εἰσίν· ἀποτρέπεται γὰρ ἕκαστος αὐτῶν, ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ.

Κατεμάθομεν δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλο μηχάνημα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ ταχέως ᾐσθάνετο καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέχοντα ὅπως ἔχοι. Σκεψάμενος γὰρ, πόσην ἂν ὁδὸν ἵππος κατανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος, ὥστε διαρκεῖν, ἐποιήσατο ἱππῶνας τοσοῦτο διαλείποντας, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τοὺς ἐπιμελουμένους τούτων· καὶ ἄνδρα ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε, τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι, καὶ παραλαμβάνειν

pararent sese, quod suscipienda in annum proximum esset expeditio, et lustrandi milites, arma, equi, currus. Hoc etiam ab auctore Cyro profectum, ut aiunt, nunc quoque servari animadvertimus: obit quispiam *satrapias ditionis Persicæ* cum exercitu singulis annis: qui, si satraparum aliquis indiget auxilio, fert *ei* auxilium; si quis insolenter se gerit, *eum* sanam ad mentem revocat: quòd si quis vel tributa conferenda, vel incolas custodiendos, vel agrum colendum minùs diligenter curat, vel aliquid aliud ex iis quæ sunt imperata prætermittat, hæc *ille* corrigit omnia: si verò nequeat, regi denuntiat: is ubi rem audit, de eo, qui *spreto imperio* se petulanter gerit, deliberat; ac ii sæpenumerò, de quibus dicitur, regis filius descendit, regis frater, regis oculus, licèt aliquando non conspiciantur, circitores illi sunt: nam unusquisque horum revocatur, undecunque rex jubet.

Etiam aliud quiddam excogitâsse Cyrum cognovimus, *quod* ad magnitudinem imperii *pertinet*, unde celeriter intelligeret, qui etiam rerum longè remotarum status esset. Cùm enim considerâsset, quantum itineris equus agitatione diurnâ conficere viribus integris posset, equorum stabula parari curavit, quæ tantundem distarent, et in his equos constituit, cum illis qui eorum curam gererent: ordinavit et quolibet loco quendam, qui tum ad recipiendum literas adlatas, tum ad tradendum eas aliis idoneus esset; quique defatigatos equos

τοὺς [a] ἀπειρηκότας ἵππους καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἄλλους πέμπειν νεαλεῖς. Ἔστι δ' ὅτι οὐδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἵστασθαι ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τῷ ἡμερινῷ ἀγγέλῳ τὸν νυκτερινὸν διαδέχεσθαι. Τούτων δὲ οὕτω γιγνομένων, [b] φασί τινες θᾶττον τῶν γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν· [c] εἰ δὲ τοῦτο ψεύδονται, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων [d] πεζῇ πορειῶν αὕτη ταχίστη, τοῦτο εὔδηλον. Ἀγαθὸν δὲ, [e] ὡς τάχιστα ἕκαστον αἰσθανόμενον, ὡς τάχιστα ἐπιμελεῖσθαι.

Ἐπεὶ δὲ περιῆλθεν ὁ ἐνιαυτὸς, συνήγειρε στρατιὰν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ λέγεται αὐτῷ γενέσθαι εἰς δώδεκα μὲν ἵππων μυριάδας, εἰς δισχίλια δὲ ἅρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἑξήκοντα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνεσκευάσατο αὐτῷ [f] ὥρμα δὴ ταύτην τὴν στρατείαν, ἐν ᾗ λέγεται καταστρέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα [g] Συρίαν

et homines exciperet, ac alios mitteret recentes. Atque hoc in itinere nè noctu quidem interdum cessare eos dicitur, sed nuntio diurno succedere nocturnum. Quæ cùm ità fiunt, aiunt nonnulli gruum volatu celeriùs iter *istos* hujusmodi conficere: quod si verè non dicitur, saltem hoc manifestum est, omnium pedestrium itinerum, quæ homines conficiant, hoc velocissimum esse. Bonum est autem, ut quamprimùm aliquid animadvertitur, *etiam* cura quàm celerrimè adhibeatur.

Posteaquam annus præteriisset, Cyrus exercitum Babylonem coëgit, habuisséque fertur ad centum viginti equitum millia, currus falcatos bis mille, peditum millia sexcenta. Quo adparatu facto, expeditionem illam suscepit, quâ nationes universas sibi subjecisse dicitur, quæ ab ingressu

a Ἀπειρηκότας ἵππους καὶ ἀνθρώπους, &c.] In libris vulgatis non exstant καὶ ἀνθρώπους: quæ tamen verba fuêre in exemplaribus *Philelpho* et *Gabrielio* visis reperta; atque adeò haud cunctanter à me, adsentientibus Stephano et Leunclavio, restituta.

b Φασί τινες] Non φασί τινες, sed φασί τινες, à Leuncl. redditum, quod aptius ei visum est: mihi non item. Cæterùm de cursoribus istis vide *Herodot*. l. viii, c. 98, et *Suid.* ad v. Ἄγγαροι.

c Εἰ δὲ τοῦτο——ἀλλά, &c.] Similiter ἀλλὰ post εἰ loco *tamen* usurpatur 2 *Cor*. xiii, 4, et *Col*. ii, 5.

d Πεζῇ πορειῶν] *Scilicet* ad differentiam τῶν κατὰ θάλασσαν: perinde atque πεζοὶ apud auctores opponi solent τοῖς ναυμαχοῦσι, et πεζὴ δύναμις τῇ ναυτικῇ. Similiter *pedibus ire*, est *terrâ ire* apud *Cæsar*. B. C. l. ii, c. 23, et apud *Cicer*. in *Vatin*. c. v, *pedibus iter conficere* et *navigare* opponuntur.

e Ὡς τάχιστα ἕκαστον] Stephanus scribendum arbitratur ἑκάστου, aut ἑκάστων, utrumlibet in neutro genere. Sed nihil muto.

f Ὥρμα δὴ ταύτην, &c.] Ità MS. Bodl. et libri editi, quos vidi, omnes. Liber Budensis, teste Leunclavio, habet ταύτην τὴν στρατιὰν ἔχων, ἐν ᾗ λέγεται, &c. Ipse malim quidem cum Stephano retinere vulgatam lectionem, et statim post ὥρμα δὴ adjicere præpositionem εἰς, vel ἐπὶ: sic l. i, p. 51, ὡρμᾶτο ἐπὶ τὴν στρατείαν. Quod omnino faciendum; nisi cuiquam visum fuerit ὁρμᾶν transitivè sumere.

g Συρίαν εἰσβάντι] Ex eodem libro Budensi Leunclavius etiam adfert probátque Συρίαν ἐκβάντι: cui vulgata tamen scriptura mihi neutiquam postponenda videtur. Verba enim de eo possint intelligi, qui ingressus Syriam, ultra eam ad mare usque rubrum pergat.

εἰσβάντι οἰκεῖ μέχρις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ εἰς Αἴγυπτον στρατεία λέγεται γενέσθαι, καὶ καταστρέψασθαι Αἴγυπτον. Καὶ ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ὥριζεν αὐτῷ πρὸς ἕω μὲν, ἡ ἐρυθρὰ θάλαττα· πρὸς ἄρκτον δὲ, ὁ Εὔξεινος πόντος· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρος καὶ Αἴγυπτος· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπία. Τούτων δὲ τὰ πέρατα τὰ μὲν διὰ θάλπος, τὰ δὲ διὰ ψύχος, τὰ δὲ διὰ ὕδωρ, τὰ δὲ δι' ἀνυδρίαν δυσοίκητα. Αὐτὸς δ' ἐν μέσῳ τούτων τὴν δίαιταν ποιησάμενος, [a] τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν Βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας (αὕτη γὰρ ἀλεεινὴ ἡ χώρα)· τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ ἔαρ, τρεῖς μῆνας ἐν Σούσοις· τὴν δὲ ἀκμὴν τοῦ θέρους, δύο μῆνας ἐν Ἐκβατάνοις· οὕτω δὲ ποιοῦντ' αὐτὸν λέγουσιν ἐν ἐαρινῷ θάλπει καὶ ψύχει διάγειν ἀεί. Οὕτω δὲ διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὡς πᾶν μὲν ἔθνος μειονεκτεῖν ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμψειεν

Syriæ ad mare rubrum usque sedes suas habent. Posteà suscepta in Ægyptum fertur expeditio, quâ Ægyptum subegerit. Atque *adeò* deinceps imperium Cyri terminabat ad orientem, mare rubrum; ad septentriones, pontus Euxinus: occidentem versùs, Cyprus et Ægyptus: ad meridiem, Æthiopia. Harum autem regionum extremi fines, partim ob calorem, partim propter frigus, partim propter aquam, partim ob aquæ inopiam, sunt propemodùm inhabitabiles. Ipse cum in harum medio viveret, hyberno tempore septem menses Babylone degebat (ista quippe regio tepida est); verno, tres menses Susis; ipsâ æstate vigente, menses duos Ecbatanis: quod quia faceret, semper in calore frigoréque verno vitam egisse dicitur. Erat autem ea hominum erga ipsum adfectio, ut natio quævis deteriore videretur esse conditione, si non Cyro mitteret

a *Τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν*, &c.] Quod Cyri institutum reliqui deinceps Persarum reges ferè secuti sunt. Noster *ἀναβ. γ'*, sub finem: *ἡ δὲ πρὸς ἕω, ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα φέρει, ἔνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς.* *Plutarch.* de *Exil.* p. 604. Καίτοι τούς γε Περσῶν *βασιλέας ἐμακάριζον*, ἐν Βαβυλῶνι τὸν *χειμῶνα διάγοντας*· ἐν δὲ Μηδίᾳ, (*Ecbatanis* nempe) τὸ θέρος· ἐν δὲ Σούσοις, τὸ ἥδιστον τοῦ ἔαρος. Apud eundem, Diogenes etiam suas Athenis Corinthum, et Corintho Thebas migrationes instituto illi adsimilâsse dicitur, de *Profect. Virt.* p. 78, *παρέβαλε ταῖς βασιλέως*, ἔαρος *μὲν ἐν Σούσοις*, καὶ χειμῶνος ἐν Βαβυλῶνι, θέρους δ' ἐν Μηδίᾳ διατριβαῖς. Hinc apud *Aristidem*, *Romæ encom.* p. 203, T. 1, Edit. *Oxon.* *μεταναστάσεις τινὲς βασιλεῖς*,———*καὶ πλάνητες.* *Ælianus* quidem de *Animal.* l. 10, c. 6, de Persarum rege loquitur tanquam *θερίζοντος μὲν ἐν Σούσοις, χειμάζοντος δὲ ἐν Ἐκβατάνοις.* At locum esse corruptum, legendúmque ibi commutatis verbis, *θερίζοντα μὲν ἐν Ἐκβατάνοις, χειμάζοντα δὲ ἐν Σούσοις*, animadvertit post doctiss. *Brissonium* illustris. *Ezek. Spanhemius* Observ. ad *Juli.* orat. 1, p. 126. Miror autem neque hunc neque illum apud *Strabonem* idem ferè dici, atque id quod ex *Æliano* adtulerunt, animadvertisse: is enim lib. ii, p. 795, sic scribit, καὶ ἦν τὰ Ἐκβάτανα χειμάδιον τοῖς Πέρσαις· mox, καὶ νῦν ἔτι τοῖς Παρθυαίων *βασιλεῦσι τὴν αὐτὴν παρέχεται χρείαν τε, καὶ ἀσφάλειαν.* Idem tamen l. 16, p. 1079, tradit, *Ecbatana* regibus Parthorum æstiva agentibus sedem esse. Confer, si libet, *Dion. Chrysost.* orat. 6, p. 86. *Athen.* l. xii, c. 1, p. 513.

ὅ,τι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἢ φύοιτο, ἢ τρέφοιτο, ἢ τεχνῷτο· πᾶσα δὲ πόλις ὡσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης πλέσιος ἂν ᾤετο γενέσθαι, εἴ τι Κύρῳ χαρίσαιτο· καὶ γὰρ ὁ Κῦρος λαμβάνων παρ' ἑκάςων ὧν ἀφθονίαν εἶχον οἱ διδόντες, ἀντεδίδε ὧν σπανίζοντας αὐτὲς αἰσθάνοιτο.

Οὕτω δὲ τε αἰῶνος προκεχωρηκότος, μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας [a] τὸ ἕβδομον ἐπὶ τῆς αὐτε ἀρχῆς. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ· ὁ δὲ Κῦρος ἔθυσε τὰ νομιζόμενα ἱερὰ, καὶ τε χορε ἡγήσατο Πέρσαις κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, ὥσπερ εἰώθει. Κοιμηθεὶς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ, ὄναρ εἶδε τοιόνδε· ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν [b] κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον, εἰπεῖν,

quidquid ipsis egregium in regione *suâ* vel nasceretur, vel aleretur, vel arte perficeretur: itidem quævis urbs: et quivis homo privatus opulentum se arbitrabatur, si quid Cyro gratificaretur: nam Cyrus à singulis accipiens ea, quorum copiam illi, qui dabant, haberent: vicissim eis largiebatur ea, quorum ipsos inopes esse animadverteret.

Posteaquam hoc modo ætate provectiori Cyrus esse cœpisset, admodùm senex vice jam septimâ, ex quo imperium adeptus erat, in Persiam venit. *Quo tempore* tum pater tum mater *ipsius* jamdudum, ceu credi par est, è vivis excesserant: *hîc* Cyrus sacrificia statuta fecit, ex instituto patrio chorum Persarum duxit, et pro more munera in omnes distribuit. Consopitus autem in regiâ, somnium hujusmodi vidit: accedere quispiam ad ipsum visus est, humanâ specie augustior, qui diceret,

a Τὸ ἕβδομον, &c.] *Gabrielius* ex vetust. exempl. adfert τὸ ἕβδομον ἤδη ἐπὶ, &c. nec malè. Veteres quidam interpretes cùm parum locum hunc acceperint, verterínt-que adeò τὸ ἕβδομον *anno septimo*, insignes quosdam temporum et annalium scriptores (nominatim *Torniellum* ad an. M. 3494. *Petavium* de Doctr. Temp. l. 10, c. 15. *Prideauxium* ad an. 530.) in errorem induxerunt. Hi enim, Nostro *Cyrop*. l. 8, auctore citato, adfirmant, Cyrum anno imperii sui septimo occubuisse. At certè Xenophontem à *Petavio* saltem attentiùs lectum esse oportuit priusquàm ad auctoritatem ejus in Historiâ fidemque imminuendam fuerat adgressus. Τὸ ἕβδομον Græcis idem est quod Latinis *septimùm*: similiter τὸ τρίτον, τὸ τέταρτον, τὸ πέμπτον sonant *tertiùm*, *quartùm*, *quintum*. Quare docti illi viri perperam ex hoc loco (neque enim alium, opinor, ullum ad sententiam suam trahere potuerunt) Xenophontem septem annos *Babylonici* regni Cyro tribuisse, collegerunt. Hâc de re plura forsan alibi.

b Κρείττων] Præter vulgarem significationem, *Deum* etiam notat, aut rem, in quâ vis inest major aliqua. *Plato* in *Sophistâ*, p. 216, τάχ' ἂν ἄν καί σοι τις οὗτος τῶν κρειττόνων συνέποιτο. *Plutarch*. in *Pyrrho*, p. 399. τοῦτο τοὺς βαρβάρους ἐπίσχε τε πρόσω χωρεῖν, ὥς τινα τῶν κρειττόνων θαυμάσαντας. *Lucian*. in *Symp*. ed. *Amst*. p. 636. ἐδεξιοῦντο ὥς τινα τῶν κρειττόνων, *ut deorum quempiam exceperunt*: non verò ut veterat ille, *ut quempiam ex præstantioribus*, &c. *Aristid*. παναθην. T. 1, p. 96, edit. *Oxon*. ὅτι τῆς Ἑλλάδος ἐςὶν ἔρυμα ὑπὸ τῶν κρειττόνων ἀποτομμένον, &c. Sic auctores alii. *Hesychius*, οἱ κρείττονες, οἱ θεοί. Cui loquendi modo lucem fœnerare videtur Xenophon, pleniori hâc usus oratione, κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον. De divinis ἐπιφανείαις vide quæ disseruit Cl. *Cleric*. ad *Gen*. xii, 7.

συσκευάζου, ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἄπει. Τοῦτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ ἐξηγέρθη, καὶ σχεδὸν ἐδόκει εἰδέναι ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευτὴ παρείη· Εὐθὺς οὖν λαβὼν ἱερεῖα, ἔθυε Διΐ τε πατρῴῳ καὶ Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς [a] ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσιν, ὧδε ἐπευχόμενος· "Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε, καὶ πάντες θεοὶ, δέχεσθε τάδε, καὶ τελεστήρια πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων, καὶ χαριστήρια, ὅτι ἐσημήνατέ μοι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν οὐρανίοις [b] σημείοις καὶ ἐν οἰωνοῖς καὶ [c] ἐν φήμαις ἅ τ᾽ ἐχρῆν ποιεῖν καὶ ἃ οὐκ ἐχρῆν. [d] Πολλὴ δ᾽ ὑμῖν χάρις ὅτι κἀγὼ ἐγίγνωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν, καὶ οὐδεπώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. Αἰτοῦμαι δ᾽ ὑμᾶς δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ πατρίδι εὐδαιμονίαν· ἐμοὶ δὲ, οἷόν περ αἰῶνα δεδώκατε, τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι." Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαδε ἐλθὼν ἔδοξεν ἡδέως ἀναπαύσεσθαι, καὶ κατεκλίθη. Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι προσιόντες λούσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. Ὁ

para te, Cyre: nam ad deos jam iturus es. Hoc somnio viso, excitatus est, propéque scire videbatur, vitæ *sibi* finem adesse. Quamobrem sumptis mox hostiis, Jovi patrio, et Soli, et diis cæteris in summis montium jugis, qui Persis sacrificandi mos est, rem divinam fecit, et hujusmodi usus est precatione: "Jupiter patrie, túque Sol, ac *vos dii* universi, accipite hæc sacra, quibus et multis præclarísque actionibus finem impono, et gratias vobis ago, quòd mihi tum in sacrificiis tum signis cœlestibus, tum auguriis tum ominibus ea significâstis, quæ vel facienda vel omittenda erant. Magnas etiam vobis gratias ago, quòd et ipse curam *de me* vestram agnoverim, et nunquam me rebus prosperis supra conditionem humanam extulerim. Rogo autem vos, ut nunc quoque liberis, uxori, amicis, patriæ felicitatem largiamini: mihi verò *peto*, ut quale concessistis ævum, talem etiam exitum detis." His peractis, cùm domum revertisset, quieti se dare decrevit, et decubuit. Posteaquam tempus ità posceret, accedunt ii, quibus hoc erat negotii datum, atque ut lavet, hortantur. Suaviter ille se

a Ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς, &c.] Pro ὡς Πέρσαι θύουσι, Stephano placet ἐφ᾽ ὧν Πέρσαι θύουσι. Sed nihil muto.

b Σημείοις] In MS. Bodl. et editione *Ald.* non comparet vox ista: quam tamen genuinam esse ostendit vel hic locus p. 51. Ὅτι μὲν, ὦ παῖ, θεοὶ ἵλεῳ τε καὶ εὐμενεῖς πέμπουσί σε, καὶ ἐν ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις.

c Ἐν φήμαις] Vox φήμη, inquit *Eustathius* ad Il. κ΄, p. 799. οὐ τὴν ἁπλῶς ἀνθρωπίνην δηλοῖ λαλιὰν, ἀλλά τινα θειοτέραν, ἀναλαλιὰν τοῦ μέλλοντος.

d Πολλὴ δ᾽ ὑμῖν χάρις, &c.] Oratio rarissimi apud τοὺς ἔξω exempli; quæque Christiano digna fuerit nomine. Phrasis ista, ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα, haud ità longè discedit à locutionibus apostolicis *Rom.* xii, 3, 16. 1 *Cor.* iv, 6.

δ' ἔλεγεν ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. Οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρετίθεσαν· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο, διψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπινεν ἡδέως. Ὡς δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν αὐτῷ ταῦτα καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας· οἱ δ' ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς· παρόντων δὲ πάντων, ἤρχετο τοιοῦδε λόγου.

“ [a] Παῖδες ἐμοί, καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἐμοὶ μὲν τοῦ βίου
“ τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν (ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γιγνώσκω)·
“ ὑμᾶς δὲ χρή, ὅταν τελευτήσω, ὥσπερ εὐδαίμονος ἐμοῦ καὶ λέ-
“ γειν καὶ ποιεῖν πάντα. Ἐγὼ γὰρ παῖς τε ὤν, τὰ ἐν παισὶ
“ νομιζόμενα καλά, δοκῶ κεκαρπῶσθαι· ἐπεί τε ἥβησα, τὰ ἐν
“ νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γενόμενος, τὰ ἐν ἀνδράσι. Σὺν
“ τῷ χρόνῳ τε προϊόντι ἀεὶ συναυξανομένην ἐπιγιγνώσκειν ἐδό-
“ κουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν ὥστε καὶ τοὐμὸν γῆρας οὐδεπώποτε ᾐσθό-
“ μην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον γιγνόμενον, καὶ οὔτ' ἐπιχει-
“ ρήσας οὔτ' ἐπιθυμήσας οἶδα ὅτου ἠτύχησα. Καὶ τοὺς μὲν φί-
“ λους ἐπεῖδον δι' ἐμοῦ εὐδαίμονας γενομένους, τοὺς δὲ πολεμίους ὑπ'

quiescere dicebat. Itidem illi, quibus id erat negotii datum, cùm tempus esset, cœnam *ipsi* adponunt: at *Cyri* animus non ille quidem cibum admittebat, sed sitire videbatur, atque *adeò* cum voluptate bibit. Eadem illi cùm altero atque item tertio die accidissent, filios arcessivit; qui fortè *tunc* eum sequuti, in Persiâ degebant. Arcessivit et amicos et Persarum magistratus; qui *jam* universi cùm adessent, hujusmodi orationem exorsus est:

“ Instat modò, mei filii, ac vos amici omnes qui adestis, vitæ meæ
“ finis (ex multis id *quidem indiciis* certò cognosco): vos autem, ubi
“ vitam cum morte commutavero, de me, tanquam beato, et dicere om-
“ nia et facere oportet. Nam et cùm puer essem, eorum, quæ in ætate
“ puerili præclara existimantur, fructum mihi consequutus esse videor:
“ et adolescens, eorum quæ habet adolescentia: et virilem prorsùs ad
“ ætatem ubi perveni, eorum quæ virilis ætas habet. Quin et progressu
“ temporis vires meas unà auctas animadvertere videbar: adeò ut senec-
“ tutem meam adolescentiâ nunquam imbecilliorem factam senserim,
“ neque quidquam vel adgressum me vel expetîsse, quod non adsequutus
“ sim. Amicos quidem felices per me factos vidi, hostes in servitutem

a Παῖδες ἐμοί, ϗ, &c.] Cum gravi hâc et planè admirabili oratione Ciceronis *Catonem maj.* præsertim quæ sub finem exstant, conferre juvabit.

“ ἐμοῦ δουλωθέντας· καὶ τὴν πατρίδα πρόσθεν ἰδιωτεύουσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ
“ νῦν προτετιμημένην καταλείπω· ὧν τ᾽ ἐκτησάμην οὐδὲν οἶδα ὅ,
“ οὐ διεσωσάμην. Καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔπραττον
“ οὕτως, ὥσπερ ηὐχόμην· φόβος δέ μοι συμπαρομαρτῶν μή τι
“ ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἢ ἴδοιμι ἢ ἀκούσαιμι ἢ πάθοιμι χαλεπὸν
“ οὐκ εἴα τελέως μέγα φρονεῖν, οὐδ᾽ εὐφραίνεσθαι ἐκπεπταμένως.
“ Νῦν δ᾽ ἢν τελευτήσω, καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὦ παῖδες, ζῶν-
“ τας, οὕσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι· καταλείπω δὲ πατρίδα
“ καὶ φίλους εὐδαιμονοῦντας· ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ δικαίως μακαρι-
“ ζόμενος τὸν ἀεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι; Δεῖ δὲ καὶ τὴν βασι-
“ λείαν με ἤδη σαφηνίσαντα καταλιπεῖν· ὡς ἂν μὴ ἀμφίλογος
“ γενομένη πράγματα ὑμῖν παράσχῃ. Ἐγὼ δὲ νῦν φιλῶ μὲν
“ ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὦ παῖδες· τὸ δὲ προβουλεύειν καὶ προη-
“ γεῖσθαι ἐφ᾽ ὅ,τι ἂν καιρὸς δοκῇ εἶναι, τοῦτο προστάττω τῷ προ-
“ τέρῳ γενομένῳ, καὶ πλειόνων κατὰ τὸ εἰκὸς ἐμπείρῳ. Ἐπαιδεύθην
“ δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆσδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος,
“ τοῖς πρεσβυτέροις, οὐ μόνον ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ
“ ὁδῶν καὶ θάκων καὶ λόγων ὑπείκειν· καὶ ὑμᾶς δὲ, ὦ παῖδες, οὕτως
“ ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευον, τοὺς μὲν γεραιτέρους προτιμᾷν, τῶν δὲ νεω-
“ τέρων προτετιμῆσθαι· ὡς οὖν παλαιὰ καὶ εἰθισμένα καὶ ἔννομα

“ à me redactos; patriam antehac nullo in Asiâ claram imperio, nunc “ dignitate principem relinquo: quæ denique sum consequutus, eo- “ rum nihil non conservâsse me scio. Et quanquam præterito tem- “ pore nihil non ex voto mihi succederet, tamen quia comes mihi me- “ tus erat, nè quid in futurum vel viderem, vel audirem, vel paterer “ rei gravis, non is mihi concessit, ut prorsùs elato animo essem, “ vel effusè lætarer. Nunc si moriar, vos quidem, filii, quos mihi “ dii nasci voluêre, superstites relinquo: et patriam et amicos itidem “ relinquo fortunatos: quî possit itaque fieri, ut ego non meritò sem- “ piternâ hominum beatum me prædicantium memoriâ celebrer? Est “ autem mihi jam hoc quoque declarandum, cui regnum relinquam; “ nè *id* in ambiguo relictum negotia vobis facessat. Complector “ equidem, filii, pari utrumque vestrûm benevolentiâ: verùm et con- “ silio providere et ducis officio fungi, quacunque in re tempus *et usus* “ postulet, eum jubeo, qui natu major est, et usum rerum plurium, “ prout consentaneum est, habet. Quin et ipse utì ab hâc meâ vestrâ- “ que patriâ sum institutus, natu majoribus, non modò fratribus, sed “ civibus etiam, de viâ, sedibus, dicendi loco cedendum esse; sic vos “ quoque, filii, ab initio institui, ut natu majoribus honorem principem “ deferatis, et vicissim minoribus honore ante eatis: quamobrem ità, quæ

" λέγοντος ἐμοῦ, οὕτως ἀποδέχεσθε. Καὶ σὺ μὲν, ὦ Καμβύση, " τὴν βασιλείαν ἔχε, θεῶν τε διδόντων καὶ ἐμοῦ, ὅσον ἐν ἐμοί· " σοὶ δὲ, ὦ Ταναοξάρη, σατράπην εἶναι δίδωμι Μήδων τε καὶ " Ἀρμενίων, [a] καὶ τρίτων Καδουσίων· ταῦτα δέ σοι διδοὺς, νομίζω " ἀρχὴν μὲν μείζω καὶ τοὔνομα τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ κα- " ταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δέ σοι ἀλυποτέραν. Ὁποίας μὲν γὰρ " ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐπιδεὴς ἔσῃ οὐχ ὁρῶ· ἀλλὰ πάντα σοι " τὰ δοκοῦντα ἀνθρώπους εὐφραίνειν παρέσται. Τὸ δὲ δυσκατα- " πρακτοτέρων ἐρᾷν, καὶ τὸ πολλὰ μεριμνᾷν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι " ἡσυχίαν ἔχειν, κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τἀμὰ ἔργα φιλο- " νεικίας, καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, ταῦτα τῷ βα- " σιλεύοντι ἀνάγκη σοῦ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν· ἃ, σάφ' ἴσθι, " [b] τῷ εὐφραίνεσθαι πολλὰς ἀσχολίας παρέχει. [c] Οἶσθα μὲν οὖν

" à me dicuntur, accipite, ut qui tum prisca tum moribus recepta at- " que etiam legibus consentanea proferam. Ac tuum quidem, Cam- " byses, regnum esto, diis *illud* ac me tibi largientibus, quantum *qui-* " *dem* in me est: tibi verò, Tanaoxares, *hoc* tribuo, ut Medorum, et " Armeniorum, et tertio loco Cadusiorum satrapa sis: quæ tibi cùm " largior, majus quidem imperium et regni nomen natu majori me " relinquere arbitror; tibi verò felicitatem magìs omnis expertem " molestiæ. Nam quâ delectatione humanâ cariturus sis, *equidem* non " video; certè omnia quæ hominibus adferre voluptatem videntur, " tibi sunt adfutura. Amorem verò illorum, quæ confectu difficilia " sunt, et multarum rerum solicitam occupationem, et vitæ alienam " à quiete rationem, pungente animum æmulatione rerum à me gesta- " rum, et insidiarum molitionem, earundémque structarum ab aliis " metum; hæc, *inquam*, necesse est illum, qui regno potietur, ma- " gìs quàm te, comitari: quæ, sat scito, multa objiciunt impedi- " menta, quo minùs animo læto quis esse possit. Et tu quidem certè

a Καὶ τρίτων Καδουσίων] MS. Bodl. τρί-τον. Si quid mutationis inducendum sit, mallem τρίτως. Filio huic Cyri natu minori apud *Ctesiam* nomen est Τανυοξάρκης· quem, eodem auctore, Cyrus ἐπίστωσε δεσπότην Βακτρίων καὶ τῆς χώρας, καὶ Χοραμνίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων. Sed hic quæ narrare solet, vix capiunt fidem.

b Τῷ εὐφραίνεσθαι] Verba hæc in edit. *Ald.* non exstant: omnino tamen retinenda videntur, cùm præcesserit ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκοῦντα ἀνθρώπους εὐφραίνειν παρέσται.

c Οἶσθα μὲν οὖν, &c.] Gabrielius et Leunclavius marginalem hanc lectionem sequuntur Ἴσθι μὲν οὖν, &c. quæ quidem satìs apta est; sed, libris omnibus reclamantibus, in contextum non recipienda. Libet autem adducere *Micipsæ* Sallustiani verba; ut videat lector, illam *Crispi* orationem, quam divinam vocat *Ælius Spartianus*, sententiarum gravitati, ex Xenophonte sumptarum, omnem ferè, quam habet, laudem debere. *Nunc, quoniam mihi natura finem vitæ facit, per hanc dextram, per regni fidem moneo, obtestórque, utì hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas: neu malis alienos adjungere, quàm sanguine conjunctos retinere. Non exercitus, neque thesauri, præsidia regni sunt, verùm am-*

“ καὶ σὺ, ὦ Καμβύση, ὅτι οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τὴν βα-
“ σιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ' οἱ πιστοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσι
“ ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. Πιστοὺς δὲ μὴ νόμιζε [a] φύσει φύ-
“ εσθαι ἀνθρώπους (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ
“ καὶ τἆλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ [b] φαίνεται)· ἀλλὰ τοὺς
“ πιστοὺς τίθεσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ· ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστιν οὐδαμοῦ
“ σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. Εἰ οὖν καὶ ἄλ-
“ λους τινὰς πειράσῃ συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι, μη-
“ δαμόθεν πρότερον ἄρχου ἢ ἀπὸ τοῦ ὁμόθεν γενομένου. Καὶ πο-
“ λῖταί τοι ἄνθρωποι ἀλλοδαπῶν οἰκειότεροι, καὶ σύσσιτοι ἀπο-
“ σκήνων· [c] οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος φύντες, καὶ ὑπὸ τῆς
“ αὐτῆς μητρὸς τραφέντες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ
“ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ

“ nôsti, Cambyses, non aureum hoc sceptrum esse, quod regnum “ tibi conservet, sed amici fidi regibus et verissimum et tutissimum “ sceptrum sunt. Fidos verò nè putes homines nasci (quòd ità ii- “ dem omnibus fidi conspicerentur, sicut et cætera, quæ naturâ insita “ sunt, conspiciuntur esse omnibus eadem); sed fidi qui sint, eos sibi “ quemque efficere oportet: parantur autem non vi, sed potiùs bene- “ ficentiâ. Quamobrem si voles et alios quosdam tibi regni custo- “ diendi socios adjungere, nequaquam priùs aliunde initium facito, “ quàm ab eo, qui loco tecum eodem ortus est. Nam et cives ma- “ gìs quàm exteri nobis sunt conjuncti, et contubernales quàm ii, “ qui nobiscum eodem in contubernio non vivunt: at verò qui eo- “ dem semine prognati, ab eâdem nutriti matre, in eâdem domo cre- “ verunt, et ab iisdem parentibus diliguntur, candémque matrem et

ci, quos neque armis cogere, neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicior, quàm frater fratri? aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris, &c. Bell. Jugurth. cap. 10.

a φύσει φύεσθαι] MS. Bodl. φύσει in margine tantùm agnoscit, editi libri in contextu exhibent. Suspectam locutionem hanc habet Stephanus; cui tamen similem in *Philem.* Reliq. ex incert. Comœd. videre est:

Μεῖζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δέσποτα,
Αὐτοὶ δι' αὐτοὺς, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
v. 198, et seq.

Quin et eadem hæc phrasis apud Xenophontem suprà invenitur lib. v, p. 250. ubi vox utraque in contextu MSti Bodl. comparet.

b φαίνεται] Ità scribendum curavimus Leunclavium, adsentiente *Mureto*, sequuti. Priùs legebatur φαίνεσθαι, quod ferri non potest; nisi tandem aliquod inveniatur exemplar, quod εἴωθε, vel ὁρᾶμεν, aut tale quid cum cæteris verbis parenthesi includat. Ibidem, non τοὺς πιστοὺς, sed τοὺς μὲν πιστοὺς legit *Stobæus*: cui particulæ respondeat δὲ, quæ est ante κτῆσις. Illam tamen voculam μὲν post τίθεσθαι, quàm post τοὺς, rectiùs, judice Stephano, posueris.

c Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ, &c.] Lege quæ cum *Chærecrate* disserit *Socrates* Memor. l. ii, p. 433.

« τὸν αὐτὸν πατέρα προσαγορεύοντες, πῶς οὐ πάντων οὗτοι οἰκειότατοι;
« Μὴ οὖν ἃ οἱ Θεοὶ ὑφήγηνται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῖς,
« μάταιά ποτε ποιήσητε, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτα εὐθὺς οἰκοδομεῖτε
« ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ οὕτως ἀεὶ ἀνυπέρβλητος [a] ἄλλοις
« ἔσται ἡ ὑμετέρα φιλία. Ἑαυτοῦ τοι κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ·
« τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς μέγας ὢν οὕτω καλὸν, ὡς ἀδελφῷ;
« τίς δ' ἄλλος τιμήσεται δὴ ἄνδρα μέγα δυνάμενον οὕτως,
« ὡς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν, ἀδελφοῦ μεγάλου
« ὄντος, οὕτως ὡς τὸν ἀδελφόν; Μήτε οὖν θᾶττον μηδείς σου τούτῳ
« ὑπακουέτω, μήτε προθυμότερον παρέστω· οὐδενὶ γὰρ οἰκειότερα
« τὰ τούτου οὔτε ἀγαθὰ, οὔτε δεινὰ, ἢ σοί. Ἐννόει δὲ καὶ τάδε, τίνι
« χαρισάμενος ἐλπίσαις ἂν μειζόνων τυχεῖν ἢ τούτῳ; τίνι δ' ἂν
« βοηθήσας ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀντιλάβοις; τίνα δ' αἴσχιον
« μὴ φιλεῖν ἢ τὸν ἀδελφόν; τίνα δὲ ἁπάντων κάλλιον προτιμᾷν
« ἢ τὸν ἀδελφόν; Μόνου τοι, ὦ Καμβύση, πρώτου ὄντος ἀδελφοῦ
« παρ' ἀδελφῷ, οὐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων [b] ἐφικνεῖται. Ἀλ-
« λὰ πρὸς Θεῶν πατρῴων, παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι καὶ

« eundem patrem adpellant, quî fieri possit ut non sint omnium conjunc-
« tissimi? Nè igitur ea bona, per quæ dii fratres ad conjunctionem de-
« ducunt, frustrà vobis esse concessa patiamini; sed super hæc *ipsa* sta-
« tim studia *quædam* alia benevolentiæ *et amoris* exstruite: quo fiet, ut
« amicitia vestra semper invicta sit. Nimirum sui ipsius curam gerit,
« qui fratri prospicit: nam cui frater magnus adeò est ornamento, ut
« fratri? quis hominem præpotentem honore tanto prosequetur, quanto
« frater? quemnam aliquis adeò, ut fratrem, si frater sit magnus, injuriâ
« adficere formidet? Quamobrem nemo te celeriùs huic obediat, nemo
« alacriùs *ad ipsum* veniat: quippe nec secundæ nec adversæ *tristésque*
« res hujus ad quenquam magìs propriè pertinent, quàm ad te. Hæc
« etiam consideres velim, cuinam gratificando majora te consequuturum
« sperare debeas, quàm si gratificeris fratri? cui opem ferendo, belli so-
« cium firmiorem tibi adjunges? quem turpius est non amare, quàm fra-
« trem? quemnam omnium laudabilius est observare honorando, quàm
« fratrem? Solus est frater, Cambyses, qui si apud fratrem locum prin-
« cipem obtineat, nequit ad eum pertingere aliorum invidia. Quare *vos*,
« filii, *obtestor* per deos patrios, prosequimini vosmet mutuo honore, si

a Ἄλλοις] MS. Bodl. et edit. *Ald.* ἀλλήλοις: cui receptam scripturam omnino prætulerim.

b Ἐφικνεῖται] Ità edit. *Eton.* et *Stobæus*. Vulgò scribitur ἀφικνεῖται: quod si retineatur, ἀδελφοῦ πρώτου ὄντος vel πρωτεύοντος, genitivus erit absolutus. Sed rectiùs, Stephano judice, ἐφικνεῖται cum genitivo ἀδελφοῦ jungatur, pro eo quod est ἅπτεσθαι.

" τοῦ ἐμοὶ χαρίζεσθαι μέλει ὑμῖν· [a] οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε σαφ
" δοκεῖτε εἰδέναι, ὡς οὐδὲν ἔσομαι ἐγὼ ἔτι ἐπειδὰν τοῦ ἀνθρωπίνου β
" τελευτήσω· οὐδὲ γὰρ νῦν τοι τήν γ' ἐμὴν ψυχὴν ἑωρᾶτε, ἀλλ' ο
" διεπράττετο, τούτοις αὐτὴν ὡς οὖσαν κατεφωρᾶτε. Τὰς δὲ τῶν ἀδι
" παθόντων ψυχὰς οὔπω κατενοήσατε οἵους μὲν φόβους τοῖς μιαιφόνοι
" ἐμβάλλουσιν; οἵους δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπουσι
" Τοῖς δὲ φθιμένοις τὰς τιμὰς διαμένειν ἔτι ἂν δοκεῖτε, εἰ μηδεν
" αὐτῶν αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; Οὔτοι ἔγωγε, ὦ παῖδες, οὐδὲ τοῦ
" πώποτε ἐπείσθην, ὡς ἡ ψυχὴ, ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώματι ᾖ, ζῇ
" ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν· Ὁρῶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ θνη
" σώματα, ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχὴ, ζῶντα παρέχεται
" Οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ἡ ψυχὴ, ἐπειδὰν τοῦ ἄφρονος σώματ
" δίχα γένηται, οὐδὲ τοῦτο πέπεισμαι· ἀλλ' ὅταν ἄκρατος καὶ κα
" θαρὸς ὁ νοῦς ἐκκριθῇ, τότε καὶ φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι
" Διαλυομένου δὲ ἀνθρώπου, δῆλά ἐστιν ἕκαστα ἀπιόντα πρὸς τὸ ὁμόφυ
" λον, πλὴν τῆς ψυχῆς· αὕτη δὲ μόνη οὔτε παροῦσα οὔτε ἀπιοῦσα
" ὁρᾶται. [b] Ἐννοήσατε δὲ, ἔφη, ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῷ ἀνθρωπίνῳ

" *quidem* vos mihi gratificandi estis studiosi: non enim liquidò scire vos
" arbitrari debetis, me, posteaquam vivendi finem fecero, nihil futurum:
" nam nè modò quidem animum meum cernebatis, sed esse eum depre-
" hendebatis ex iis quæ agebat. An necdum animadvertistis quos terrores
" illorum animi, qui *vim et* injuriam passi sunt, homicidis incutiant?
" quos scelerum vindices nefariis immittant? Anne permansuros fuisse
" putatis defunctorum honores, si nihil eorum animis juris *ac potestatis*
" reliquum esset? Equidem, filii, nequaquam persuaderi mihi unquam
" passus sum, animum, quamdiu in mortali sit corpore, vivere: cùm
" ex eo exeat, mori. Nam animum video his morti obnoxiis corpori-
" bus, quamdiu in eis degat, vitam impertiri. Nè id quidem mihi persua-
" deri potuit, animum esse insipientem, posteaquam ab hoc insipiente
" corpore separatur: sed cùm *à corpore* secreta est pura mens et integra,
" tum eam sapientissimam esse, vero *maximè* consentaneum fuerit. Cùm
" dissolvitur homo, non est obscurum, ad res sui generis singula com-
" migrare, extra unum animum; qui solus neque dum adest, neque dum
" discedit, cernitur. Veniat vobis in mentem, nihil esse morti hominis

a Οὐ γὰρ δήπου, &c.] Ab hoc loco, usque ad ἐλευθερῶται, p. 507. Cicero Xenophontem est interpretatus, *Senect.* c. 22. Sed Latina à Græcis longiùs interdum discedunt: quod non miraberis, si quàm liberè et alios scriptorum aliorum locus sit interpretandus, consideraveris. Lege (nam tanti est) quæ apud Platonis *Phædon.* Socrates supremo vitæ die de immortalitate animorum disseruit.

b Ἐννοήσατε δὲ, &c.] Leunclavius legi ἐνοήσατε, vertitque *animadvertistis.* Ai

" θανάτῳ οὐδέν ἐστιν ὕπνου· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τότε δήπου θειοτάτη καταφαίνεται, καὶ τότε τι τῶν μελλόντων προορᾷ· τότε γὰρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα ἐλευθεροῦται. [a] Εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ οἴομαι, καὶ ἡ ψυχὴ καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καταιδούμενοι ποιεῖτε ἃ ἐγὼ δέομαι· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ μένουσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναποθνήσκει, ἀλλὰ θεούς γε τοὺς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντ' ἐφορῶντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἳ καὶ τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχουσιν [b] ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὑπὸ κάλλους καὶ μεγέθους ἀδιήγητον, τούτους φοβούμενοι, μήτε ἀσεβὲς μηδὲν, μηδὲ ἀνόσιον, μήτε ποιήσητε, μήτε βουλεύσητε. Μετὰ μέντοι θεοὺς, καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος τὸ ἀεὶ ἐπιγιγνόμενον αἰδεῖσθε·

" similius somno: at *per somnum* maximè hominis animus divinitatem suam declarat, atque etiam futura prospicit: quippe qui tunc, uti *quidem* adparet, maximè fit liber. Quare si hæc ità sunt, quemadmodùm ego existimo, et *si* animus hoc corpus relinquit, reveriti animum meum, quæ vos rogo, præstate: sin hæc ità non *sunt*, sed animus et manet in corpore, et cum eo interit, *vos* tamen deos, qui immortales sunt, et intuentur et possunt omnia; quique ordinem universitatis hunc expertem detrimenti et senectæ, et extra omnem errorem positum, præ pulchritudine atque etiam magnitudine inexplicabilem conservant, hos *inquam* veriti, nihil impiè, nihil nefariè vel facite vel deliberate. Post deos universam etiam hominum nationem, quæ perpetuâ successione continuatur, reveremini: nam dii vos caligine *quâdam*

lectionem vulgatam, quam MS. Bodl. et cæteri præstant libri, mallem. Similiter *Plato* sub finem *Apolog. Socr.* mortem cum somno comparet: quem et *Cicero* mortis imaginem adpellat. His adde quæ apud *Cic.* de *Divin.* l. i, c. 30, exstant.

a Εἰ μὲν οὖν οὕτως, &c.] Non à verbis tantùm Xenophontis, sed etiam à sensu longissimè recedit Ciceroniana loci hujus interpretatio, quæ sic se habet: *Quare si hæc ità sunt, sic me colitote ut deum.* At verò neutiquam consentaneum est, Deorum sibi honores eum optare principem, qui cùm cæteras virtutes, tum pietatem etiam egregiè colebat.

b Ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον] Hæc libri Budensis est lectio, quam in contextum recepit, redditámque expressit Leunclavius. Idem rectè statuit, verba hæc prorsùs esse Xenophontéa, atque adeò sic scripta reperiri ἀπομν. δ', p. 467. καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι, καὶ ἀεὶ μὲν χρωμένοις ἀτριβῆ τε καὶ ἀγήρατα παρέχων, θᾶττον δὲ νοήματος ἀναμαρτήτως ὑπηρετοῦντα, &c. Hîc περὶ τάξεως τῶν ὅλων, ista profert, illic περὶ κόσμου τῶν ὅλων, quæ sunt eadem scilicet. Quamvìs autem ex loco adlato satìs, opinor, constet emendationis ratio, tamen vox ἀκήρατος etiam Xenophontéa est, et hoc loco stare potuit; adhibetur autem in *Hierone* medio ferè pro *inviolatus*. Sequenti lineâ habet idem liber ὑπὸ τάχους: quod vix admittendum; cùm *Cicero* quoque, hunc locum interpretans, *pulchritudinem* agnoscat à Xenophonte scriptam, non *celeritatem*. Legitur etiam συντηροῦσι pro συνέχουσι. Ac hoc et Xenophonteum esse, et retinendum ex loco *Memor*. l. iv, modò indicato abundè liquet. Vulgò scribitur, ἀκριβῆ καὶ ἀκήρατον καὶ, &c.

" οὐ γὰρ ἐν σκότῳ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀποκρύπτονται, ἀλλ' ἐμφανῆ πᾶσιν " ἀνάγκη ἀεὶ ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα· ἃ ἢν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν " ἀδίκων φαίνηται, δυνατοὺς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει· εἰ " δὲ ἐς ἀλλήλους ἄδικόν τι φρονήσετε, ἐκ πάντων ἀνθρώπων τὸ " ἀξιόπιστοι εἶναι ἀποβαλεῖτε. Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναιτο " ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυμοῖτο, ἰδὼν ἀδικούμενον τὸν μάλιστα φιλίᾳ " προσήκοντα. Εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω οἵους χρὴ πρὸς " ἀλλήλους εἶναι· [a] εἰ δὲ μὴ, καὶ παρὰ τῶν προγεγενημένων μαν- " θάνετε· αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ " διαγεγένηνται φίλοι μὲν γονεῖς παισὶ, φίλοι δὲ ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς· ἤδη δέ " τινες τούτων καὶ ἐναντία ἀλλήλοις ἔπραξαν· ὁποτέροις ἂν οὖν " αἰσθάνησθε τὰ πραχθέντα συνενεγκόντα, ταῦτα δὴ αἱρούμενοι, " ὀρθῶς ἂν βουλεύοισθε. Καὶ τούτων μὲν ἴσως ἤδη ἅλις. Τὸ δὲ " ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅταν τελευτήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε, " μήτε ἐν ἀργύρῳ, μηδὲ ἐν ἄλλῳ μηδενί· ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς " τάχιστα ἀπόδοτε. Τί γὰρ τούτου μακαριώτερον, τοῦ γῇ μιχθῆναι, " ἣ πάντα μὲν τὰ καλὰ, πάντα δὲ τἀγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; " Ἐγὼ καὶ ἄλλως φιλάνθρωπος ἐγενόμην, καὶ νῦν ἡδέως ἄν μοι

" non tegunt, sed actiones vestras semper omnibus ante oculos versari " necesse est: quæ si puræ secretæque ab injustitiâ adparuerint, poten- " tes vos inter homines universos reddent: sin aliquid alter in alterum " injuriæ cogitaveritis, apud omnes homines fidem amittetis. Nam ne- " mo poterit ampliùs vobis credere, tametsi magnoperè cupiat, si " videat adfici illum injuriâ, qui sit amicitiæ jure conjunctissimus. Ita- " que si satìs ego vos doceo, quales vosmet erga vos præbere debeatis, " *rectè est:* sin autem, ab iis etiam discite, qui ante nos exstitêre; hæc " enim optima est doctrinæ ratio. Nam multi parentes erga liberos, " multi erga fratres in amore constantes mansêre: nonnulli etiam " his contraria inter se mutuò designârunt: utris igitur animadverte- " ritis ea, quæ fecerunt, profuisse; illorum si facta prætuleritis alteris, " rectè *vobis* consulueritis. Ac de his quidem jam fortasse satìs. Cæ- " terùm corpus meum, filii, cùm diem supremum obiero, nec in auro " condite, nec in argento, nec ullâ in re aliâ, sed terræ quampri- " mùm reddite. Quid enim beatius, quàm terrâ commisceri, quæ om- " nia præclara, bona omnia profert ac nutrit? Ego cùm aliàs homi- " num studiosus fui, tum hoc tempore libenter mihi videor ejus rei par-

a Εἰ δὲ μὴ, &c.] Vide dicta, p. 416, not. 1.

“ δοκῶ κοινωνῆσαι τοῦ εὐεργετοῦντος ἀνθρώπους. Ἀλλὰ γὰρ ἤδη,
“ ἔφη, ἐκλιπεῖν μοι φαίνεται ἡ ψυχὴ ὅθενπερ, ὡς ἔοικε, πᾶσιν
“ ἄρχεται [a] ἀπολιποῦσα. Εἴ τις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς
“ ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προ-
“ σίτω· ὅταν δ᾽ ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι, αἰτοῦμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες,
“ μηδεὶς ἔτ᾽ ἀνθρώπων τοὐμὸν σῶμα ἰδέτω, μηδ᾽ αὐτοὶ ὑμεῖς. Πέρ-
“ σας μέντοι πάντας καὶ τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ μνῆμα τοὐμὸν παρα-
“ καλεῖτε, συνησθησομένους ἐμοὶ ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἤδη ἔσομαι,
“ ὡς μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἢν μετὰ τοῦ θείου γένωμαι,
“ μήτε [b] ἢν μηδὲν ἔτι ὦ· ὁπόσοι δ᾽ ἂν ἔλθωσι, τούτους εὖ ποιήσαντες
“ ὁπόσα ἐπ᾽ ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται, ἀποπέμπετε. Καὶ τοῦτο,
“ ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον, Τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες, καὶ τοὺς
“ ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν. Καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι παῖδες, καὶ
“ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε ὡς παρ᾽ ἐμοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες
“ καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε.” Ταῦτ᾽ εἰπὼν καὶ πάντας δεξιω-
σάμενος, συνεκαλύψατο, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

“ ticeps futurus, quæ in homines est benefica. Enimverò deficere mi-
“ hi videtur animus, eâ parte, quâ, ceu consentaneum est, omnibus
“ deficere incipit. Quamobrem si quis vestrûm vel dextram meam
“ vult contingere, vel in oculos viventis adhuc intueri, accedat: ubi
“ verò velatus fuero, nè quis hominum, filii, vos oro, corpus meum
“ videat, ac nè vos quidem ipsi. Persas quidem omnes ac socios meum
“ ad monumentum evocate; quo mihi gratulentur, cui jam in tuto
“ argenti nihil accidere mali possit, sivè *adeò* cum numine divino fuero,
“ sive in nihilum redigar: quotquot autem venerint, hos beneficiis
“ illis adfectos, quæcunque in hominis fortunati *funere* solemne est ex-
“ hiberi, dimittite. Atque hoc ex me postremum memineritis, Si be-
“ nefici in amicos fueritis, etiam hostes punire poteritis. Valete, filii
“ cari, atque *idem* matri verbis meis renuntiate: itidem omnes amici,
“ qui adestis, et abestis, valete.” Hæc cùm loquutus esset, atque
omnibus dextram porrexisset, velavit se, vitámque cum morte commutavit.

a Ἀπολιποῦσα] A *Gabrielio* adfertur ἀπολείπουσα, quod mihi probatum esset, modò ut præcedens illud ἐκλιπεῖν in ἐκλείπειν mutare liceat.

b Ἢν μηδὲν ἔτι ὦ] Præclarè quidem multa de animorum immortalitate tum alii in philosophiâ nobiles, tum maximè Noster et alterum illud Scholæ Socraticæ lumen, disseruerunt; nec tamen horum quisquam (ut cum *Cicerone* loquar) quasi Pythias Apollo, certa ut essent et fixa, quæ dixit: sed probabilia cuncti conjecturâ sequentes: ultrà enim quò progrederentur, quàm ut veri viderent similia, nòn habuerunt. Certa dicant ii tandem soli, quorum mentes evangelii collustrantur lumine, quique dicti sunt de nomine salutis æternæ Ducis simul et Auctoris Christi, φωτίσαντος ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου. Incertum etiam obscurâ de animo post mortem remansuro spe pendere Socratem, jam fermè morientem, apud *Platonem*, Apolog. extremâ, videre est.

[a] Ὅτι μὲν δὴ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ τοῦ Κ βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ· [b] Ὡρίσθη μὲν πρὸς ἕω [c] ἐρυθρᾷ θαλάττῃ· πρὸς ἄρκτον δὲ, τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ· π ἑσπέραν δὲ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπ. Τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐκυβερνᾶτο, καὶ ἐκεῖ τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, τε ἀρχόμενοι Κῦρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο. Ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελε τησεν, εὐθὺς μὲν αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθὺς δὲ πόλεις καὶ ἔθ ἀφίσταντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. Ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, ἄρ ξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. Οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἠμπέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. Εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, [d] οὐδ' ἂν εἷς αὐτοῖς ἐπίστευεν, ὥσπερ

Fuisse quidem regnum Cyri omnium in Asiâ præclarissimum ac maximum, *vel* ipsum de se testatur. Terminos habuit, ab oriente, mare rubrum; à septentrione, pontum Euxinum: ab occidente, Cyprum et Ægyptum; à meridie, Æthiopiam. Tantùm verò cùm esset, uno *tamen* Cyri arbitrio gubernabatur, qui subjectos sibi liberûm instar et honore prosequebatur et obsequiis sibi devinciebat; cùm subjecti Cyrum *vicissim* tanquam patrem venerarentur. Verùm ubi Cyrus diem suum obiit, mox inter ipsos filios coortum est dissidium, mox urbes et nationes defecerunt, atque omnia in pejorem partem versa sunt. Vera autem me dicere, à rebus divinis docere incipiam. Equidem scio, priùs regem ac regi subjectos etiam iis, qui *vel* extrema *facinora* designâssent, sive jusjurandum dedissent, *id ipsum* servâsse, sive junxissent dextras, firmiter promissis stetisse. Quòd si tales non fuissent, et ejusmodi de se opinio-

a Ὅτι μὲν δὴ καλλίστη, &c.] De regni hujus amplitudine vide p. 3. 2 *Ephem.* xxxvi, 23, et *Esdr.* i. 1.

b Ὡρίσθη μὲν πρὸς] Gabrielii exempl. Ὡρίσθη πρὸς ἕω μὲν τῇ, &c. et aptiùs quidem ibi videtur collocari particula μὲν, sicut et δὲ, quæ ei respondet, post ἄρκτον ponitur. *Muretus* scribendum monet, Ὡρίσθη μὲν γὰρ, &c. Sed mallem *Gabrielii* libro auscultare.

c Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ] *Geminum illud mare, quod* Rubrum *dixere Latini, Græci Erythræum à rege Erythrâ, aut (ut alii) solis repercussu talem reddi colorem existimantes: alii ab arenâ terrâque, alii tali aquæ ipsius naturâ; in duos dividitur sinus: quorum alter Persicus adpellatur; alter, Arabicus.* Hæc fere *Mela* l. iii, c. 8, et post eum *Plinius* H. N. l. vi, c. 24. Aliorum auctorum, qui de maris istius adpellatione disputârunt, nominibus citandis tempero. Sic autem, ut mittamus ambages, adpellatum fuisse hoc mare ab *Esavo*, qui *Edom*, rectè docuit olim eruditissimus *Fullerus* Miscel. Sacr. iv, 20. *Edom* enim Hebræi rubrum vocant, quem Græci Ἐρυθρὸν, vocaverint; eodem modo, quo *Cephan Petro*, *Thomam Didymo* interpretati sunt. Lege *Prideaux* ad an. 740, qui hanc rubri maris nomenclaturæ rationem amplexus, est ex pluribus exposuit.

d Οὐδ' ἂν εἷς αὐτοῖς ἐπίστευεν] Delet hæc omnia *Muretus*: non temerè. *Nam* neque in omnibus exemplaribus exstant, et iis omissis bellè procedit sensus. Sed quia (Stephani sunt verba) οὐδὲ τότε ἐπίστευσαν non statim sequitur post εἰ δὲ μὴ, &c. quispiam fortassis illa verba, tanquam subaudienda, in margine libri sui annotaverat, quæ in contextum posteâ irrepserunt. At de supervacaneâ verborum apud hunc Nostrum repetitione, vide quæ notavimus in Add. p. 3 et p. 383.

οὐδὲ νῦν πιστεύει εἰς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· οὕτως οὐδὲ τότε ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν [a] σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. [b] Πολὺ δὲ καὶ τῇδε χείρονες νῦν εἰσι. Πρόσθεν μὲν γὰρ εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλο τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι· [c] νῦν δὲ καὶ ἤν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους [d] παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ

nem excitâssent, sicut hodiéque nè quidem unus fidem eis habet, quòd eorum jam perspecta sit impietas; itâ neque tunc illorum *militum* duces, qui expeditionem cum Cyro susceperunt, fidem eis habuissent: jam verò cùm priscæ de illis opinioni credidissent, seipsos *eis* tradiderunt, et ad regem deductis capita fuerunt abscissa. Multi etiam barbari, qui hanc expeditionem unà susceperant, alii aliâ fidei pollicitatione decepti perierunt. Sunt etiam, quod ad hæc attinet, multò nunc deteriores. Nam antehac si quis pro rege periculum adiret, vel urbem aut nationem in ejus ditionem redegisset, vel aliquid aliud præclarè fortitérque pro eo prefecisset, hi *scilicet* erant, qui honoribus cumularentur: nunc si quis etiam, quemadmodùm Leomithres, uxore, liberis, et amicorum quoque liberis apud Ægyptium obsi-

a Σὺν Κύρῳ, &c.] Intellige Cyrum minorem, de cujus ἀναβάσεως sive expeditione Xenophon scripsit libros septem.

b Πολὺ δὲ καὶ τῇδε] Ità reposui ex conjecturâ; ut sit dativus adverbialiter positus. Emendationem hanc confirmant quæ pauld infrà leguntur, ἀθεμιστότεροι δὲ νῦν ἢ πρόσθεν ταύτῃ γεγένηνται: et mox, Εἰς γοῦν χρήματα τῇδε ἀδικώτεροι. MS. Bodl. et edit. *Ald.* habent πολλοὶ δὲ καὶ τάδε. Ferri quidem potuit τάδε, ut sit pro κατὰ τάδε: sed non dubium est, quin πολλοὶ ex vicino πολλοὶ manaverit, pro πολύ. Nam Xenophon non dicit multos ex illis, χείρους, i. e. deteriores esse factos, sed hoc in genere de omnibus profert: nec verò simpliciter χείρους, sed πολὺ χείρους: quin et pauld pòst adverbio πολὺ non contentus, τῷ παντὶ dicit, duobus in locis. Editiones autem *Steph. Leuncl.* dant πολὺ δὲ καὶ τῶνδε χείρονες: *Eton.* aliæque rectiùs πολὺ δὲ καὶ τάδε, &c.

c Νῦν δὲ καὶ ἤν τις, ὥσπερ, &c.] Ità MS. Bodl. et editi libri, quos vidi, omnes: quibus adstipulatur *Philelphus*. Librorum margines, versionésque tàm Leunclavii quàm Gabrielii aliud quoddam agnoscunt periodi membrum, cui locum inter τις et ὥσπερ Λεομίθρης tribuunt: sic nimirum in iis legitur νῦν δὲ ἄν τις, ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην προδοὺς, καὶ ὥσπερ Λεομίθρης, &c. quæ forsan à librarii cujusdam manu profecta sunt, cui viri exemplum, huic in improbitate gemini, in margine notare placuit.

d Παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ] Ità rectè MS. Bodl. et principes editiones. In *Ald. Flor.* atque aliis legitur παρὰ τοῦ Αἰγυπτίου, quasi subaudiendum esset βασιλεῖ. Sed auctoris consuetudo pro receptâ stat lectione: nam sic τὸν Ἀρμένιον, pro τὸν Ἀρμένιον βασιλέα, dicit: sic τὸν Ἀσσύριον, regem Assyriorum; sic τὸν Πέρσην, regem Persarum, adpellat.

ἐγκαταλιπὼν, καὶ τὺς μεγίςυς ὅρκυς παραβὰς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, ὗτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίςαις τιμαῖς γεραιρόμενοι. Ταῦτα ὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβὲς ϗ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. [a] Ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προςάται ὦσι, τοιῦτοι ϗ οἱ ὑπ' αὐτὺς [b] ἐπιτοπολὺ γίγνονται. [c] Ἀθεμιςότεροι δὴ νῦν ἢ πρόσθεν ταύτῃ γεγένηνται.

Εἴς γεμὴν χρήματα, τῇδε ἀδικώτεροι· ὐ γὰρ μόνον τὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζυσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν· ὥςε οὐδὲν ἧττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, οὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν ςρατείαν θαῤῥῦσι. Τοιγαροῦν ὅςις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεςιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναςρέφεσθαι ἄνευ μάχης ὅπως ἂν βύλωνται,

dibus relictis, et sanctissimo jurejurando violato, regi quod expediat, fecisse videatur: hi verò sunt; qui maximis honoribus ornantur. Quæ cùm omnes Asiatici videant, *etiam ipsi* ad impietatem et injustitiam deflexerunt. Nam quales sunt ii, qui præsunt, tales et illi plerumque solent esse, qui eorum imperio subjecti sunt. Hinc factum, ut magìs jam sint nefarii, quàm olim fuerint.

Pecunias verò quod adtinet, hoc modo nunc magìs injusti sunt: non enim duntaxat eos qui multa commiserunt delicta, sed jam illos quoque, qui nihil injusti admisêre, comprehendunt, ac præter jus et æquum pecunias solvere cogunt: quo fit, ut nihilo minùs ii, quorum res ampla videtur esse, sibi metuant, atque *alii*, qui multa injustè fecerunt: iidem cum potioribus congredi recusant, neque ad copias regiam in expeditionem conflatas adjungere se audent. Quapropter omnibus licet, qui bellum ipsis faciunt, in eorum regione citra pugnam ut libitum fuerit versari, tum propter ipsorum erga deos impietatem, tum propter injurias,

a Ὁποῖοί τινες, &c.] Eandem sententiam, quam apud Platonem scriptam esse ait, his verbis exprimit *Cicer.* l. i. *Famil.* ep. 9. *Quales in respublicâ principes essent, tales reliquos solere esse cives.* Apud *Laërtium* etiam lib. vii, segm. 7. *Antigonus* in epistolâ ad *Zenonem:* Οἷος γὰρ ἂν ὁ ἡγύμενος ᾖ, τοιύτυς εἰκὸς ὡς ἐπιτοπολὺ γίγνεσθαι καὶ τὺς ὑποτεταγμένυς. Nec mirum; cùm, auctore Livio, *ipsi se homines in regis, velut unici exempli, mores formant:* lib. i, c. 21.

b Ἐπιτοπολὺ] Malim ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ut in quibusdam exemplaribus scribi solet. Me tamen non fugit, τὸ ἐπιτοπολὺ, sine ὡς præcedente, eundem usum solere tribui.

c Ἀθεμιςότεροι δὴ] Vulgò scribitur δὲ, cujus in locum alteram illam particulam ex vet. *Gabrielii* exempl. adsentiente Stephano, reposui. Cùm verò hæc superiorem sermonem claudant, res ipsa mutationem hanc postulat.

…ι αὐτὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεοὺς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. …αὶ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χείρους νῦν, ἢ τὸ παλαιὸν, …ὐτῶν.

Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται, ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ …ῦτο διηγήσομαι. [a] Νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι· (δῆλον δὲ, ὅτι ταῦτα οὐ τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι·) νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν μηδὲ ἀπομύττεσθαι ἔτι διαμένει, τὸ δὲ πονεῖν οὐδαμοῦ ἐπιτηδεύεται. Καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς πράξεις, καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι· νῦν γεμὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου ἡνίκα περ οἱ πρωϊαίτατα ἀριστῶντες, μέχρι τούτου ἐσθίοντες καὶ πίνοντες διάγουσιν, ἔς τε περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι.

Ἦν δὲ αὐτοῖς νόμιμον, μηδὲ προχοΐδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες [b] τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἧττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι ἔτι αὖ διαμέ-

fuerit versari, tum propter ipsorum erga deos impietatem, tum propter injurias, quas hominibus inferunt. Atque hoc modo sunt ipsorum animi prorsùs jam deteriores, quàm olim.

Nè corporum quidem eos illâ ratione, quâ priùs, curam habere jam narrabo. Nam erat in eorum institutis, ut nec exspuerent, nec emungerentur: (perspicuum est autem, hæc ipsos non eâ de causâ sanxisse, quòd corporis humori parcendum existimarent, sed quòd laboribus ac sudore corpora firmari vellent:) jam verò manet id quidem adhuc, nè vel exspuant vel emungant se, sed ut laboribus se exerceant, nusquam curæ est. Enimverò erat etiam apud illos olim hoc institutum, ut semel tantùm *singulis diebus* cibum sumerent; quò tam ad expedienda negotia quàm ad se in laboribus exercendos die toto uterentur; jam verò restat id quidem, ut semel duntaxat cibum capiant; sed cùm eo tempore vesci incipiant, quo solent, qui maximè matutino prandent, tam diu comedere ac bibere perseverant, quamdiu solent, qui serissimè cubitum eunt.

Erat item in eorum institutis, nè ad convivia importarentur obbæ; quòd nimirum existimarent minùs tum corpora tum animos debilitari, si quis non nimium hauriat: nunc *has* non importari, restat id quidem,

a Νόμιμον γὰρ, &c.] Vide lib. i, p. 14. lib. vi, p. 363.

b Τὸ μὴ, &c.] Similiter de *Lycurgo* Noster: Καὶ μὴν τοῦ ποτοῦ ἀναπαύσας τὰς οὐκ ἀναγκαίας πόσεις, αἳ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὁπότε διψῴη ἕκαστος πίνειν. *Lacedæmon.* Rep. p. 396.

νει, τοσȣ̃τον δὲ πίνȣσιν, ὥστε ἀντὶ τȣ̃ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρ[ονται,] ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθȣ́μενοι ἐξιέναι.

Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ πορευο[μένους] μήτε ἐσθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων μ[ηδὲν] ποιȣ̃ντας φανερȣ̀ς εἶναι· νῦν δ᾽ αὖ τὸ μὲν τȣ́των ἀπέχεσθαι ἔτι μένει, τὰς μέντοι πορείας ȣ̓́τω βραχείας ποιȣ̃νται, [a] ὡς μηδ᾽ ἂν θαυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξῄεσαν, ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ [b] ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ [Ἀρ]ταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥττȣς τȣ̃ οἴνȣ ἐγένοντο, ȣ̓κ ὁμοίως ȣ̓́τε αὐτοὶ ἐξῄεσαν, ȣ̓́τε τȣ̀ς ἄλλȣς ἐξῆγον ἐπὶ τὰς θή[ρας·] ἀλλὰ καὶ οἵτινες φιλόπονοι γενόμενοι καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτȣ̀ς ἱππεῦ[]σιν ἅμα θηρῷεν, φθονȣ̃ντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίο[νας] αὐτῶν ἐμίσȣν.

Ἀλλά τοι καὶ τȣ̀ς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ ταῖς θύραι[ς] ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἱππικὰ μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ἀπέσβηκ[ε,] διὰ τὸ μὴ ἰέναι ὅπȣ ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. Καὶ ὅτι γε [οἱ] παῖδες ἀκȣ́οντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς [c] δίκας δικαίως δικαζομένας, ἐδ[όκουν]

tantum verò bibunt, ut non importent, sed ipsi exportentur; cùm *nempè* recto corpore non ampliùs exire possint.

Erat illud unum ex institutis patriis, quod itinera facientes neque comedebant, neque bibebant, neque quidquam eorum palam faciebant quæ de his necessariò consequuntur: nunc autem id quidem manet adhuc, ut ab his se rebus abstineant; sed itinera tam brevia faciunt, ut nihil mirum sit, à rebus illis necessariis eos abstinere.

At verò toties etiam olim venatum ibant, ut *solæ* venationes ad exercendum tam ipsos quàm equos sufficerent; posteaquam verò rex Artaxerxes et ipsius familiares à vino vinci cœperunt, nec jam ampliùs ipsi perinde *ac priùs* exibant, nec alios ad venationes educebant; quin et illis palam invidebant, quasíque se potiores oderant, quicunque laborum amantes cum equitibus suis venarentur.

Est hodiéque in usu, pueros ad portas institui: verùm ut artem equestrem discant et exerceant, *id scilicet* extinctum est; quòd eò non eant, ubi specimen edendo gloriam consequi possint. Et quòd quidem pueri audientes priùs illic judicia ex æquo judicari, justitiam discere

a Ὡς μηδ᾽ ἂν ἔτι, &c.] Suspicatur Stephanus scriptum fuisse, ὡς μηδένα ἂν ἔτι θαυμάσαι, &c. vel cum apostropho, μηδέν᾽ ἂν, &c. ex quâ lectione facilior etiam fuerit lapsus in μηδ᾽ ἄν. Huic equidem libens accedo.

b Ἵπποις γυμνάσια] Forsan εἰς γυμνάσια: nisi quis præpositionem istam intercidisse, et subaudiendam relinqui statuere malit.

c Δίκας δικαίως, &c.] Insigne *schematis*, quod Græci *παρωνόμασιν* vocant, exem-

ων μανθάνειν δικαιότητα, καὶ τοῦτο παντάπασιν ἀνέστραπται· σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας, ὁπότεροι ἂν πλεῖον διδῶσιν. [a] Ἀλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῷντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἐοίκασι ταῦτα διδασκομένοις ὅπως ὅτι πλεῖστα κακοποιῶσιν· οὐδαμοῦ γοῦν πλείους, ἢ ἐκεῖ, οὔτε ἀποθνήσκουσιν, οὔτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

Ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν, ἢ [b] ἐπὶ Κύρου, εἰσί. Τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παιδείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ καὶ ἁβρότητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν περιορῶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν διασώζονται. Σαφηνίσαι δὲ βούλομαι καὶ τὴν θρύψιν αὐτῶν. Ἐκείνοις γὰρ [c] πρῶτον μὲν τὰς εὐνὰς οὐ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς [d] ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τοὺς πόδας ἐπὶ ταπίδων τιθέασιν, ὅπως μὴ ἀν-

videbantur, hoc *verò* etiam penitùs perversum est: nam manifestò vident eos superiores discedere, qui largiùs dederint. Etiam illorum, quæ terrâ nascuntur, vires pueri antehac discebant, quò utilibus uterentur, à noxiis abstinerent; nunc ea sic edoceri videntur, utì quamplurimùm noceant: certè enim nusquam plures, quàm illic, vel extinguuntur venenis, vel perniciosè læduntur.

Enimverò etiam multò nunc sunt, quàm Cyri *tempore*, delicatiores. Nam eâ tempestate Persicâ quidem institutione et continentiâ adhuc utebantur, vestitu verò et elegantiâ Medorum: nunc à Persis *profectam laborum* tolerantiam extingui patiuntur, et Medorum mollitiem retinent. Libet autem ipsorum etiam delicias *et voluptatem* explanare. Nam primùm eis non satìs est, cubilia molliter sterni, sed jam spondarum pedes tapetibus imponunt, ut nè pavimentum

plum. Hoc ferè lumine suam illustrârunt orationem scriptores sacri: Apoc. xiv, 2,—Καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. Jud. 15,—καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν. Rom. xii, 3,—μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν· ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.—Latinis rhetoribus *schema* hoc *conjugatum* est. De iis verò, quæ maximè ad ornatum orationis pertinent, *Ciceronem* audi disserentem *De Orat.* l. iii, c. 52, et seq. et confer orationem Xenophontéam, in quâ mox synonymως adhibentur ἁβρότης, μαλακία, θρύψις.

a Ἀλλὰ καὶ] Orationis incremento similiter inserviunt istæ particulæ Luc. xvi, 21,—ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες, &c.

b Ἐπὶ Κύρου] Vide dicta p. 474, not. 1.

c Πρῶτον μὲν, &c.] Hanc lectionem tuentur libri, quos vidi, omnes; quibus accedit etiam *Athenæus*, lib. xii, c. 2. Margines librorum exhibere solent πρῶτον μὲν οὐκέτι τὰς εὐνὰς, &c. in quâ lectione rectè Stephanus post εὐνὰς veniendum esse putat ad verbum ἀρκεῖ, omissis illis vocibus, οὐ μόνον. In eâ autem, quam habemus, lectione, vox tantùm μόνον ei supervacanea esse videtur.

d Ὑποστρώννυσθαι] MS. Bodl. dat ὑποστόρνυσθαι: eadémque scriptura apud A-

τερείδη τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ τάπιδες. Καὶ μὴν τιθέμενα ἐπὶ τράπεζαν, ὅσα τε πρόσθεν εὕρητο, ὐδὲν αὐτῶν [e] α ρηται, ἄλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται· καὶ ὄψα γε ὡσαύ καὶ γὰρ καινοποιητὰς ἀμφοτέρων τύτων κέκτηνται. Ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν, καὶ σῶμα, καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐ ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ [a] περὶ ἄκραις ταῖς χερσὶ χειρίδας δασε καὶ δακτυλήθρας ἔχυσιν. Ἐν γεμὴν τῷ θέρει ὐκ ἀρκῦσιν αὐτ ὔθ' αἱ τῶν δένδρων, ὔθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαὶ, ἀλλ' ἐν ταύτ ἑτέρας σκιὰς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς [b] παρεσᾶσι. [c] Κ μὴν ἐκπώματα ἢν μὲν ὡς πλεῖςα ἔχωσι, τύτῳ καλλωπίζο ται· ἢν δ' ἐξ ἀδίκου φανερῶς ᾖ μεμηχανημένα, οὐδὲν τού αἰσχύνονται· πολὺ γὰρ ηὔξηται ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰ χροκέρδεια.

Ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς, μὴ ὁρᾶσθαι πεζ πορευομένοις, ὐκ ἄλλυ τινὸς ἕνεκα, ἢ τῦ ὡς ἱππικωτάτυς γίγνεσθαι· νῦν δὲ ςρώματα πλείω ἔχυσιν ἐπὶ τῶν ἵππων ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν· ὐ γὰρ

obnitatur, sed tapetes *nonnihil* cedant. Et sanè quæ ad mensam coquuntur, eorum quicquid priùs inventum fuit, nihil est detractum; et alia *quædam artificia* nova semper excogitant: idem in obsoniis fit: nam in utroque habent, qui *semper* aliquid novi conficiant. Quinetiam hyberno tempore non caput solùm, non corpus, non pedes ipsis satis est tegi; sed etiam ad extremas manus habent tegumenta quædam hirsuta et digitalia. Æstate verò nec arborum nec rupium ipsis umbræ sufficiunt, sed in his adstant ii homines, qui *et* alia excogitant umbracula. Jam si pocula maximo numero habeant, eo ipso *tanquam ornamento* semet ostentant; at ea si palam sit comparata improbis esse artibus, nullum id iis pudorem incutit: nam et injustitia et *lucri* turpis cupiditas apud eos valdè creverunt.

Etiam illud priùs erat eis in more patrio positum, ut pedites in itineribus obeundis non conspicerentur; *idque* aliâ nullâ de causâ, quàm ut rei equestris peritissimi evaderent; jam verò plus stragulorum in *equis* quàm in cubilibus habent: non enim tàm equestris res ipsis est curæ,

thenæum, loco modò citato, reperitur. Sed nihil muto.

e Ἀφῄρηται] Stephanus ex editionibus quibusdam *Athenæi* adfert ἀφῄρηνται, rectéque monet in vet. cod. legi ἀφῄρηται, quam scripturam exhibet postrema auctoris istius editio, lib. xii, c. 2.

a Περὶ ταῖς] In MSto Bodl. et Edit. *Ald.* deest illa præpositio: quam tamen rectè alii libri, suffragante *Athenæo*, retinent.

b Παρεσᾶσι] Ità MS. Bodl. et exemplaria edita. Stephanus suo in *Athenæo* invenit παρισᾶσι. At rectiùs, opinor, in postremâ editione scribitur παριςᾶσι.

c Καὶ μὴν, &c.] Verba hæc citat *Athe-*

τῆς ἱππείας ὕτως, ὥσπερ τῦ μαλακῶς καθῆσθαι, ἐπιμέλονται. Τὰ γεμὴν πολεμικὰ, πῶς ὐκ εἰκότως νῦν τῷ παντὶ χείρους, ἢ πρόσθεν, εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, οἶμαι, ὑπῆρχε τὺς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας, ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο· τὺς δὲ φρουρῦντας, [d] εἰ δέοι στρατεύεσθαι πρὸ τῆς χώρας, μισθοφόρυς εἶναι· νῦν δὲ τύς τε θυρωρὺς, καὶ τὺς σιτοποιὺς, καὶ τὺς ὀψοποιὺς, καὶ οἰνοχόυς, καὶ λυτροχόυς, καὶ παραλιθέντας, καὶ ἀναιρῦντας, καὶ κατακοιμίζοντας, καὶ ἀνιστάντας, καὶ τὺς κοσμητὰς οἳ ὑποχρίυσί τε καὶ ἐντρίβυσιν αὐτὺς, καὶ τὰ ἄλλα ῥυθμίζυσι· τύτυς πάντας ἱππέας οἱ δυνάσαι πεποιήκασιν, ὅπως μισθοφορῶσιν αὐτοῖς. Πλῆθος μὲν ὖν καὶ ἐκ τύτων φαίνεται, ὐ μέντοι ὄφελός γε ὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον· δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ τὴν χώραν γὰρ αὐτῶν ῥᾷον οἱ πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται. Καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τῦ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, [a] θωρακίσας δὲ καὶ αὐτὺς καὶ ἵππυς, καὶ ἓν παλτὸν ἑκάστῳ δὺς εἰς χεῖρα, ὁμόθεν τὴν μάχην ἐποιεῖτο· νῦν δὲ ὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι, ὔτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται.

quàm ut molliter sedeant. Bellica sanè studia quod adtinet, quì non in illis consentaneum fuerit, nunc prorsùs eos deteriores esse, quàm olim *fuerunt?* quibus superiori quidem tempore mos patrius erat, ut quotquot agros possiderent, equites inde suppeditarent, qui militatum irent: qui verò in præsidiis degerent, *si quidem aliquando* suscipienda esset pro defensione regionis expeditio, stipendiis militarent; at nunc et ostiarios, et panis, et obsoniorum opifices, et pocillatores, et balneatores, et qui *cibos in mensas* adponunt, et qui eos tollunt, et qui cubitum deducunt, et qui de somno excitant, et exornatores qui pigmenta eis illinunt infricántque, et cætera concinnè componunt; hos omnes in equites dynastæ retulerunt, ut stipendia sibi mereant. Et *hominum* quidem ex his *conflata* adparet multitudo, non tamen ullus eorum in bello est usus: quod quidem ex iis ipsis, quæ usu veniunt, manifestum est: nam illorum in agro faciliùs hostes quàm amici versantur. Enimverò cùm ferentariorum ordine Cyrus eos eximeret, ac tum ipsos tum equos armaret, et cuique daret in manum paltum unum, cominùs pugnam faciebat: nunc neque ampliùs missilibus pugnant, neque cominùs congressi rem gerunt.

nexu, lib. xi, c. 3, nonnihil, uti fit, mutata: nam pro ἐξ ἀδίκυ, habet ἐξ ἀδίκων, et τοῦτο ante αἰσχύνοντας prorsùs omittit.

d Εἰ δέοι στρατεύεσθαι, &c.] In libris plerisque distinctio ponitur post στρατεύεσθαι, quæ mihi quidem à Leunclavio rectiùs posita videtur post χώρας.

a Θωρακίσας δὲ, &c.] Vide quæ supra notavimus p. 357, not. 2.

Καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέῤῥα, καὶ κοπίδας, καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ἐπὶ Κύρου, τὴν μάχην ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσιν. Οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἅρμασιν ἔτι χρῶνται [a] ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποιήσατο· Ὁ μὲν γὰρ, τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν οὐδὲ γιγνώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἅρμασιν, [b] οἴονται σφίσιν ὁμοίους τοὺς ἀνασκήτους τοῖς ἠσκηκόσιν ἔσεσθαι. Οἱ δὲ, ὁρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι, οἱ μὲν, [c] ἑκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται· ὥστ' ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς φίλους ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. Ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν, οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἄνευ τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, οὔτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι.

Itidem pedites habent illi quidem, pugnam inituri, scuta, et copidas, et secures, perinde ac Cyri tempore; verùm nè illi quidem manum conserere volunt. Nec falcatos quidem currus ad eos ampliùs usus, quibus à Cyro destinati fuerunt, adhibent. Nam is aurigas honoribus auctos, et ad fortitudinem institutos habuit, qui gravem in armaturam impetum facerent: hi verò *Persæ* recentiores, cùm eos qui sunt in curribus nè quidem nôrint, inexercitatos arbitrantur pares futuros exercitatis. Faciunt verò illi quidem impetum, sed priùs quàm intra hostes penetrent, partim inviti decidunt, partim desiliunt; adeò ut ab aurigis destituti *currus et* jugales sæpenumerò plus amicis detrimenti adferant quàm hostibus. Cùm verò et ipsi intelligant, quales sint ipsorum adparatus bellici, cedunt *aliis*, neque quisquam ampliùs absque Græcis ad bellum se comparat, sive adeò ipsi bellum inter se gerant, seu contra eos Græci copias educant; sed etiam adversùs Græcos *non nisi* cum Græcorum auxiliis bella *sibi* suscipienda esse statuerunt.

a Ἐφ' ᾧ] Vide dicta p. 491, nota 4.

b Οἴονται σφίσιν, &c.] At ab his diversa longè tum veterum Persarum, tum Romanorum et instituta et fata adeò exstiterunt. Illi nempè probè intellexerunt, quantum (*Vegetii* sunt verba l. i, c. 13.) exercitatus miles inexercitato sit melior. *Nulla enim aliâ re videmus* (inquit auctor modò laudatus) *Populum Romanum orbem subegisse terrarum, nisi armorum exercitio, disciplinâ castrorum, usúque militari.* Sub initium Operis.

c Ἑκόντες] Ità MS. Bodl. et cæteri libri, quos vidi, omnes. Mihi verò reponendum videtur ἄκοντες: quod *Muretus* etiam, sive conjecturâ fretus, sive veteris alicujus libri auctoritate, monuit.

Ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἅπερ ὑπεθέμην ἀπειργάσθαι μοι. Φημὶ γὰρ, Πέρσας, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεστέρους περὶ θεοὺς, καὶ ἀνοσιωτέρους περὶ συγγενεῖς, καὶ ἀδικωτέρους περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν, ἢ πρόσθεν, ἀποδεδεῖχθαι· εἰ δέ τις τἀναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, [b] τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

Arbitror equidem me jam perfecisse, quod institueram. Quippe demonstratum aio, Persas, et *alios* Persis conjunctos, minùs erga deos esse religiosos, et erga cognatos magìs impios, et injustiores erga cæteros, et bellicis in rebus jam magìs instrenuos quàm priùs: quòd si quis contraria sententiæ meæ statuit, eorum facta modò consideret is, ea dictis à me testimonium dare comperiet.

b Τὰ ἔργα——αὐτὰ μαρτυρεῖ] Eadem prorsùs extat loquendi ratio Joh. x, 25. Τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν——ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

ADDENDA.

PAGE 1. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ, &c. Vulgarem Inscriptionem retinui, quam MS. Bodl. præstat: quidam libri repræsentant ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΟΚΤΩ.

Ibid. l. 5. *Aristides* in lib. περὶ ἀφελοῦς λόγου locum hunc sic repræsentat: κἂν ὁποσονοῦν ἄρχοντες διαγένωνται: scilicet, omissâ voce χρόνον. Hæc lectio *Leunclavio* probata est, *Stephano* non item: qui vocem illam in omnibus, quæ ipsi videre contigit, exemplaribus inveniri testatur; eam tamen subaudiendam sæpè relinqui observat, sed præcipuè genitivum χρόνου cum ἀφ᾽ οὗ, vel ἐξ οὗ, et cum ἐκ τούτου· interdum etiam adjici à Nostro, cum ἀφ᾽ οὗ, p. 12; cum ἐκ τούτου, p. 14. In aliis autem casibus vocem illam ellipsin etiam pati solere ostendit Cl. *Lamb. Bos* in libello de *Ellips. Græc.* Cæterùm hìc loci χρόνον retinendum censeo: neque enim quisquam, opinor, unius *Aristidis*, aut potiùs Rhetoris istius exemplaris, auctoritatem, omnium Operis hujus exemplarium fidei præferendam existimaverit. Sunt etiam, qui pro διαγένωνται reponant διεγένοντο. Sed non sunt audiendi; minùs enim ex Græcæ Linguæ consuetudine est διεγένοντο, præcedente particulâ κἂν: sed vel εἰ καὶ διεγένοντο, vel κἂν διαγένωνται huic linguæ familiare esse dicere notavit *Stephanus*.

Ibid. l. 6. Ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι, non καταμεμαθήκαμεν. Nostro mirè placuisse videtur hoc loquendi genus: cui quandam modestiæ significationem inesse fatendum est. Paulo post, p. 2, ἐδοκοῦμεν ὁρᾷν, non ἑωρῶμεν. Sic verò et *Oecon.* p. 495, ἐπεὶ γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ ὅτι, &c. In eodem lib. p. 497, πρότερον μὲν δεσπότας οἰκέτας οὐ δοκῶ χρηστοὺς καταμεμαθηκέναι. In eodem extremâ, p. 499, ἱκανῶς δοκῶ καταμεμαθηκέναι.

Ibid. l. 9. Pro πάντη omnes ferè libri veteres, quos *Stephano* videre contigit, habent πάνυ τι. Edit. *Florent.* πάνυ τι repræsentat. *Ald.* πάνυτι, quod constat quidem esse depravatum; sed utrùm ex πάνυ τι (vel potiùs πάνυτι, conjunctè scripto), an ex πάντη detortum sit, hoc verò incertum est. Quòd si πάντη loco sit movendum, pro eo reposuerim πάνυ τι potiùs quàm πάνυ τοι: cùm multo plures loci πάνυ τι quàm πάνυ τοι, non apud hunc Nostrum solùm, sed etiam apud cæteros scriptores Atticos habeant. Vulgatam verò lectionem idcirco retinendam duxi, quod in eodem jam versu Xenophon πάνυ adhibuerat.

Ibid. l. 9. In MSto Bodl. et aliis quibusdam, teste *Stephano*, antiquis exemplaribus πειθομένοις non exstat. Sed rectè eam vocem retinueris: neque enim voluisse Xenophontem dicere generaliter χρῆσθαι, sed χρῆσθαι πειθομένοις, ex sequentibus liquet; in quibus animantia bruta hominibus magis esse morigera dicit, quàm sint ipsi homines illis qui in eos imperium obtinent.

P. 2, l. 6. Apud scriptores Atticos τὸ ἐκεῖνος, cum suo substantivo sæpè reticetur ante artic. postposit. ornatûs et brevitatis gratiâ: plena sententia est, ἀντέχονταί τι ἀπ᾽ ἐκείνων πραγμάτων, ἀφ᾽ ὧν ἂν αὐτὰς, &c. Sic in Epist. ad *Heb.* v. 8, integrè diceretur: ἔμαθεν ἀπ᾽ ἐκείνων, ἃ vel ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε—et *Phil.* iv, 11, ἐν οἷς εἰμι,—pro ἐν ἐκείνοις scil. κτήμασιν, ἐν οἷς, &c.

Ibid. l. 8, Edit. *Ald.* pro νομέας perperam dat νομεῖς: quam cùm accusativi istius scripturam in depravato aliquo exemplari Xenophontéo deprehenderat *Helladius* ille apud *Photium* Bibl. p. 1590. Nostrum statim non satis idoneum esse Atticismi auctorem temerè pronunciavit.

Ibid. l. 9. *Stephanus* malebat τὸν νομέα cum ἀγέλην, ut cum ἀγέλας posuit τοὺς νομέας. Cui emendationi exemplar aliquod testimonium perhibere ait.

Ibid. l. ult. Μετανοεῖν μὲν οὕτω eodem modo dicitur, quo p. 310, ὥστε τὸν Κυαξάρην μεταγνῶναι ὡς ὑπὸ Κύρου, &c. Dicitur porrò μετανοεῖν illo in loco is, qui μετανοῶν ἐνθυμεῖται, seu διανοεῖται, i. e. *mutatâ sententiâ cogitat.* Ità ferè *Stephanus*; qui et Xenophontem ἀποφαντικῶς loquutum esse, ut interpretes voluêre, non putat; sed has voculas

μὴ οὐκ ᾖ, verbo μετανοεῖν, aut μεταγνῶσκειν, aut alii ejusmodi subjunctas, hominis ἀπορηματικῶς loquentis esse dicit: neque aliter intelligendum esse hunc locum, quàm si dixisset, μή ποτε οὐκ ᾖ τῶν ἀδυνάτων, &c. At oratio ἀποφαντικὴ μὴ εἶναι vel οὐκ εἶναι postulâsse. Cæterùm illa sermonis forma ἀπορηματικὴ, de re etiam, quam quis minime in dubium vocandam putet, optimè modestiæ Xenophonteæ convenit.

P. 3, l. 4. Καὶ ὅμως ἄδηλον, &c. Otiosa planè hæc et mendi suspecti sunt *Stephano*. At verò non modò librorum omnium consensu, sed auctoris etiam nostri consuetudine confirmata sunt. Ejusdem enim rei repetitionem ferè talem videas licet lib. i, p. 39, lib. vii, p. 383, lib. viii, p. 511.

Ibid. l. 10. Post ἀκούομεν *Stephano* subaudire placet, ἴδιον ἕκαστον ἄρχοντα ἔχειν: eam tamen probat interpretandi rationem, quam sequuti sumus; perinde videlicet ac Xenophon scripsisset, ἢ περὶ τῶν ἄλλων δὲ ὡσαύτως ἰδιῶν ἀκούομεν.

Ibid. l. 12. In MSto Bodl. et aliis quibusdam libris, quos vidit *Stephanus*, post ὡσαύτως additum est οὕτως, quod cæteri veteres codices non agnoscunt. Possit tamen hæc lectio ὡσαύτως οὕτως utcunque defendi, dicendo ἐκ παραλλήλου copulata esse hæc adverbia; sicut et τυχὸν ἴσως, πάλιν αὖθις, atque alia multa copulari videmus. Quin et p. 52, l. 9, pro ὡσαύτως, in MSto Bodl. necnon aliis quibusdam, teste *Stephano*, vetustis libris scriptum est ὡσαύτως οὕτως.

P. 5, l. ult. Οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ, &c. *Stephanus* ità hæc verba reddit: *Hæ autem leges publici boni curam ità videntur suscipere, ut à suo eam initio* (vel *capite*) *repetant*. Quasi diceret, has leges majore, quàm cæteras, providentiâ in publicorum commodorum curam incumbentes, inde hujus initium, unde necesse est (scil. à rectâ civium in tenerâ ætate institutione) sumere. Hic, eodem judice, sensus est, qui è nostrâ lectione elici non solùm potest, sed etiam debet. Porrò ait idem se aliquando suspicatum esse, Xenophontem verbo ἄρχεσθαι aliquid adjunxisse, et vel ἄρχεσθαι ὅθεν δεῖ, (sive ὅθεν δεῖ, ἄρχεσθαι) vel καλῶς ἄρχεσθαι, vel φρονίμως ἄρχεσθαι, vel tale quid scripsisse. Tandem aliam lectori commendat scripturam, quam ex vet. *Vincentii Obsopæi* libro et *Stobæo* elicuit; nimirum hanc: Οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι, οὐκ ἔνθεν ὅθεν ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται· vel ὅθεν περ ἐν ταῖς, &c. Huic certè scripturæ [f]ent vetusta *Gabrielii* exemplaria, quæ pro οὐχ ὁμοίως, &c. dant οὐκ ἔνθεν ὅθεν αἱ πλεῖσται πόλεις ἄρχονται.

P. 6, l. 3. *Gabrielius* in vet. exem[plari] pro ἐπιτάττουσι invenit ἐπειτα προστάττουσιν: quod et *Muretus* probat.

Ibid. l. 4. MS. Bodl. μηδεὶς ἐργάζεσθαι

Ibid. l. 7. De subitâ transitione [à] singulari numero ad plurativum [le]g[e] dicta ad lib. vii, p. 396.

Ibid. l. 7. MS. Bodl. et *Stobæus* [ha]bent ἐπιτίθενται. Sed nostram lectionem eâ commutare nolim. Nam ut ἐπιτιθέναι τιμωρίαν vel δίκην dicitur potiùs q[uàm] ἐπιτίθεσθαι, ità Xenophon haud dub[ium] est quin maluerit dicere ἐπιτιθέναι ζημίαν quàm ἐπιτίθεσθαι ζημίαν.

Ibid. l. 9. Non ἕσι legitur apud *Stobæum*, sed οἷον. Elegans autem est hoc loquendi genus, et cùm aliis auctoribus tum huic Nostro familiarissimum, τοιοῦτοι οἷοι, cum infinitivo, [et] etiam οἷοι sine τοιοῦτοι.

Ibid. l. 14. Pro πεπαιδευμένων *Leunclavius* rectiùs scribi censet παιδευομένων: quippe de *instituendis*, ex illius mente, non de *institutis*, hìc agitur. Nihil muto.

P. 7, l. 6. Non dubito quin hæc quæ parenthesi inclusa sunt, mendi suspecta multis jam fuerint, multis futura sint: sed ii tale omnium genus loquendi apud Platonem exstare sciant. Ità *Stephanus*. Rem sanè mihi gratissimam fecisset vir doctissimus, si phrasin istam Platonicam quo quis loco reperire posset, indicâsset. Forsan illum valuit, quem in *Phædro* notavi, scil. ubi dicit διελέσθαι μέρη, pro *dividendo facere partes*. Sed *Herodoti* exemplo meliùs, opinor, defendi posset loquutio Xenophontéa: is autem de consilio regis Lydorum fame laborantium verba faciens, l. i, c. 94, ἐπὶ δὲ ait, τὸν βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι, &c. pro—διελόντα Λυδοὺς πάντας εἰς δύο μοίρας.

Ibid. l. 9. MS. Bodl. et *Stobæus* hìc περιέχειν, at in versu proximè sequenti περιέχειν, habent. Atqui una est eadémque loci utrisque ratio: nec quid mutationis inducendum.

Ibid. l. 17. *Stobæus* perperam μανθάνουσι διάγειν: et lineâ proximè sequente ἐπὶ τούτῳ.

P. 8, l. 4. Pro οἷον εἰκὸς legitur etiam οἷον δὴ εἰκός. Sed particula ista ornatui tantùm servire hìc potest: illo autem οἷον aptius huic loco esse ἂν censuit *Stephanus*.

Ibid. l. 6. Μισοῦσι μὲν ἀλλήλους, &c. Lectionem, quam recepi, vetustorum etiam *Gabrielii* exemplarium auctoritate confirmatam tandem inveni.

P. 9, l. 1. *Stobæus* habet particulam

ᾗ ante τοὺς πρεσβυτέρους, non ante πειθομένους. Quam lectionem libenter cum *Stephano* sequor; alioqui enim legendo ᾗ πειθομένους videretur aliquid post ἰσχυρῶς desiderari, nimirum secundum ᾗ cum alio participio. Cæterùm occasionem huic transpositioni particulæ ᾗ dedisse videtur quod legitur proximè præcedenti versu καὶ πείθεσθαι.

P. 9, l. 6. Prô ἄρτον *Stobæus* habet ἄρτους, cui exemplaria quædam, *Stephanus* quæ vidit, adstipulantur: ille autem non ìtidem σῖτα legit (ut in iisdem scriptum est), verùm σῖτον.

Ibid. l. 9. Cùm præcedat ἓξ, scribendum putat *Stephanus* ἢ ἑπτὰ ᾗ δέκα. Sed alius exstat locus, p. 34, vulgatæ qui scripturæ fidem faciat.

P. 10, l. 1. Apud *Stobæum* scriptum est δέη τὶ ὑπερκοινοῦ.

Ibid. l. 2, 3. Pro ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν, &c. legitur etiam τὰς ἡμισείας φυλακὰς καταλείπει. In Edit. Flor. τὰς δὲ ἡμισείας, &c. At hæc particula δὲ aut expungenda est, aut præcedere oportet eam, quam in contextum recepimus, lectionem; ut utramque conjungendo, ità legatur, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς, τὰς δὲ ἡμισείας φυλακὰς καταλείπει. Vel, ut *Mureto* placuit, ὅταν δὲ ἐξίῃ ὁ βασιλεὺς, ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνὸς, τὴν μὲν ἡμίσειαν ἐξάγει τῆς φυλακῆς, τὴν δὲ ἡμίσειαν καταλείπει. Videtur tamen *Stephano* alterum horum esse supervacaneum, cùm alterum ex altero per consequens satìs intelligatur. *Ald.* Edit. pro φυλακῆς pessimè dat φυλακοῖς: *Stobæus*, φυλάς. Hæc autem scriptura (*Stephano* judice) ratione non caret; præsertim cùm dixerit initio p. 7, δώδεκα γὰρ ᾗ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται, et (quod magis ad rem facere videtur) dicturus sit, p. 11, αἱ δ' αὖ μένουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελετῶσαι, &c.

Ibid. l. 4. *Stobæus*, τόξα, ᾗ παρὰ φαρέτραν ἐν κολεῷ, &c.

Ibid. l. 9. Apud eundem post ἀληθεστάτη legitur αὐτοῖς.

Ibid. l. 13. MS. Bodl. pro θήγεσθαι habet θάλπεσθαι: sed omnino retinenda est vulgata lectio, non tantùm quod *Stobæi* auctoritate confirmetur, sed etiam quod ut hîc θήγεσθαι τὴν ψυχὴν, sic p. 82, τὰς ψυχὰς θήγειν: et p. 83, θήγειν τὸ φρόνημα. Quinetiam in *Oecon.* ἀκονᾷν τὰς ψυχὰς legimus; et lib. hujus Operis vi, p. 344, ὁ γὰρ λόγχης ἀκονῶν, ἐκεῖνος ᾗ τὴν ψυχήν τι παρακονᾷ.

Ibid. l. 15. Quidam liber, teste *Stephano*, particulam τὶ habet ante ἄπιστι, deinde τῶν ἐν τῷ πολέμῳ, absque participio παρόντων. In eodem, iis, quæ hîc interjecta sunt, omissis, sequitur ᾗ θηρῶντες ἐκ ἂν ἀριστήσειαν, ἂν μή τι δέῃ ἢ θηρίου ἕνεκα ἐπιματαμεῖναι, ἢ ἄλλως ἐθελήσωσι διατρίψαι περὶ τὴν θήραν· τὸ αὖ ἄριστον τοῦτο δεῖπνον. Cum hoc libro consentit ferè MS. Bodl.

P. 11, l. 8. Pro ἔχωσιν habet *Stobæus* ἐσθίωσι, quod mavult *Stephanus* ob sequens πίνωσιν. At nihil muto. *Ciceronis* certè auctoritate vulgata lectio munita est, *Tusc. Disp.* l. v, c. 34.

Ibid. l. 10. *Athenæus* hæc ità mutavit verba, duos, opinor, locos in unum commiscendo: Καὶ ὁ θαυμάσιος Ξενοφῶν, inquit, φησὶ ἡδὺ μὲν μάζαν ᾗ κάρδαμα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ, ἀρυσσάμενον ἐκ ποταμοῦ, διψῶντα πιεῖν, l. iv, c. 14. *Stobæus* autem nostræ lectioni adsentitur.

Ibid. l. 12. Habet ἐμάνθανον, et versu sequenti δημόσιοι τούτοις ἀγῶνες.

Ibid. l. 15. *Leunclavius* et *Portus* scribendum censent εὐπειστότατοι. Qua de re vide quæ notavimus, p. 87.

Ibid. l. 18. Post ἀρχαὶ apud *Stobæum* legitur πᾶσαι.

Ibid. l. ult. Apud eundem habes ἢ ᾗ ἄλλα ὅσα τάχους ᾗ ἰσχύος ἔργα ἐστί. At si nostram lectionem ἄλλο τι retineamus, (nec est cur rejiciamus) subaudiendum fuerit, inquit *Stephanus*, ἐκεῖνον ante ὅσα, quam subauditionem novam non esse apud hunc auctorem ostendent quæ in *Addendis* hisce notavimus ad p. 2, l. 6.

P. 12, l. 1, 2. Legenda aut saltem intelligenda hæc esse monet *Stephanus*, τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη. Sic infrà: Ἤδη γὰρ ᾗ ὁ Κῦρος διατετελεκὼς τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη ἐν τοῖς ἀνδράσιν ἦν.

Ibid. l. 8. Pro ἀγχέμαχα legitur apud *Stobæum* ἄγχιμα; sed nostra lectio in dubium revocari non potest; nam et p. 339 scriptum est, ὁμόσε ἰέναι σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχοις. Sunt autem ὅπλα ἀγχέμαχα arma, quibus εἰς χεῖρας συμμίσγομεν τοῖς πολεμίοις (ut verbis Xenophontis utar): at verò arcubus, jaculis, peltis, fundis, aliisque hujusmodi ὅτι προσωτάτω ταχθέντες μαχόμεθα, ut idem loquitur alicubi.

P. 13, l. 6. *Stephanus* scribendum putat ἐπάνειμεν: propereà quòd Noster ad hunc usque locum de se in plurali numero loquutus est. Locis huc citatis non est opus: peti possint ab hujus Operis proœmio, cum initio *Laced. Polit. Symposii*, necnon libelli περὶ προσόδων collato. Emendatio sanè hæc specie quâdam rationis niti videtur; sed exemplarium auctoritate caret.

P. 13, l. 13. Rectè Cl. *Jungermannus* νεανισκεύεσθαι in *J. Poll.* l. ii, *segm.* 20, pro νεανιεύεσθαι, quod ejus in locum irrepserat, reposuit.

Ibid. l. 14. MS. Bodl. Οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς ἐφήβοις. Quæ mihi placet lectio *Stephanus* etiam et *Leunclavius* pr

ex versione *Philelphi* αὖ reponendum censuerunt.

P. 13, l. ult. Apud *Stobeum* legitur διαλελυθότες.

P. 14, l. 2. Mavult *Stephanus* pluralem numerum neutrius generis μαρτύρια.

P. 15, l. 4. Ὁρῶν δὴ, &c. Interjectâ parenthesi longiusculâ, iterantur hæc ὁρῶν δὴ: sic et *Act.* vii, 35, iteratur τοῦτον, quâ de re vide Cl. *Blackwall, Class. Sacr.* p. 64.

Ib. l. 10. *Hermogenes* hunc locum citans scribit ὡς καλός μοι ὁ πάππος, ὦ μῆτερ. Sed tamen et continuò post initio orationis collocatur ὦ μῆτερ.

P. 17, l. 13. Suspicatur *Stephanus* non καταπλέα, sed πλέα scriptum fuisse; genitivum etiam, qui sordes significaret, præcessisse, ejúsque locum à præpositione κατ' fuisse occupatum.

P. 18, l. 7. Non μητέρα, sed πατέρα, legit *Philelphus:* perperam. Loquitur enim de honore, qui tum exhiberi soleret: exhiberi autem patri, qui aberat, non posset.

Ibid. l. 8. *Muretus* legendum putat, τοιαῦτα ἐποίει, ἕως, &c. quod equidem non improbo.

· Ibid. l. 13. Idem legit μηδὲν πω ὑποπτεύοντα, non μηδέπω.

P. 19, l. 13. *Gabrielii* etiam exemplaria habent ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς.

P. 22, l. 13. Mavult *Stephanus* ὁποίαν ἂν βούλῃ sicut pauld ante dixit ὁπόσους ἂν βούλῃ, et pauld post dicet, ὅσα ἂν βούλῃ, habentque hi loci futurum, sicut et ille: qui etiam in præcedenti versu eodem dictum est modo ὡς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς, cum futuro itidem. Mihi placet hæc emendatio.

Ibid. Eodem versu *Gabrielii* libri et *Muretus* nobis adsentiuntur de reponendo ἔπειτα τί τι, &c.

P. 24, l. 1. *Muretus* legit, καί τοι, φάναι, non τοίνυν.

P. 25, l. 1. Lege ψυχὴ, quam et MS. Bodl. exhibet. Quidam libri τύχη.

Ibid. l. 8. Edit. *Aldi et Juntæ* ante μαθόντα negativam habent particulam μὴ, quam rectè *Stephanus* sensum depravare censuit. MS. Bodl. (si tamen id dignum est de quo admoneam) habet ἀποπέμψαι.

Ibid. l. 12. MS. Bodl. ἀνεκτήσατο in contextu: in margine, ἀνήρτητο. Illud, opinor, à librario aliquo hujus explicandi gratiâ, margini primùm adscriptum fuit; deindè, genuinâ lectione rejectâ, in textum receptum. Verbum autem ἀνεκτήσατο eandem habere significationem, quam ἀνέλαβε minimè dubium esse sinunt cùm alii plerique loci, tum verò proximè sequentis paginæ linea 8va, ubi habemus ἀνεκτήσατο τὸν Ἀστυάγην.

P. 27, l. 2. Legimus apud *Stobæum* ἀλλὰ πρᾳότης τις ἢ φιλοστοργία, ὥς ἐπιθυμεῖν ἄν τις ἐπιπλεῖον ἀκοῦσαι αὐτοῦ. Sed omnino retinenda est nostra lectio: nam in hâc comparatione illud faciei προσώπου magis ἁπλότητι quàm πρᾳότητι respondere rectè censuit *Stephanus*. Quin et ἐπιπλεῖον eidem magis placet quàm ἔτι πλείω, quod alioqui mutandum esset in ἐπιπλεῖον: hoc enim potiùs quàm illud adverbialiter ponitur.

Ibid. l. 8. Postquam locum hunc emendâssem, *Leunclavium* tandem vidi mihi de eâdem articuli mutatione assentiri. Idem porrò dicit προπετῶς loco suo temerè motum eidem restitui debere hoc modo, τὸ πᾶσι προσπαίζειν προπετῶς, οὐκέτι ὁμοίως εἶχεν. Quod equidem non improbo.

Ibid. l. 11. Suspicatur *Stephanus* ὡς ante ταῦτα deesse. Lege scripta p. 119, not. 1.

P. 28, l. 4. Pro παρῄει *Stephanus* haud immeritò scribendum esse contendit, παρίει, à παρίημι quod sonat *prætereibat, à tergo relinquebat*; valet autem hic *superabat*. Video tamen à grammaticis, duplicem verbi παρίημι derivationem (scil. vel à παρὰ et εἶμι, vel à παρὰ et ἵημι) sequutis, παρῄει etiam reddi *præcedebat, superabat*.

P. 29, l. 2. Legitur etiam δυσχερῶν et δυσχερειῶν. Sed nostram lectionem satìs confirmat sequens accusativus δυσχερείας: quin et *Philelphus* eam sequutus est.

P. 34, l. 15. Pro πάντα ἂν ἐκπαιδεύει mavult *Stephanus* πάντη ἂν ἐξ ᾗ δίκαια. Sed vide modò dicta ad p. 9, l. 9.

P. 36, l. 7. Si scribas ἐκέλευσε conveniet cum ἀφῆκε. *Stephanus*.

P. 37, l. 1. *Leunclavius* locum sic restituendum et distinguendum ait ἐπιθυμούμενος οὕτως, ὡς ἐπεθύμει, αὐτοῖς ἐξαπατᾶσθαι. *Stephanus* ex conjecturâ ὡς ἄντι ἡδόμενος, sive ὅσον ἔχοι ἡδόμενος. *Canterus* οὕπω ἡδόμενος. Sed frustra tum se tum locum hunc torsisse mihi videntur viri eruditi.

Ibid. l. 10. *Hermogenes* legit ἐπὶ πατρῴων ἱππαρίων ὀχεῖσθαι, quod verbum cum ἄγουσι jungi, nisi interjectâ copulâ, non posse rectè observat *Stephanus*: alioqui in participium ὀχούμενοι mutandum esset, quod idem mavult. Porrò πονηρὰ ἱππάρια dicit eleganter (diminutivo ad majorem contemptum utens) eâdem formâ, quâ p. 247, l. 10, μοχθηρὰ ἀνθρώπια.

Ibid. l. 16. *Muretus* pro ἐπ' αὐτῇ legit ἐφ' αὐτῆς.

Ibid. In notis post *longa esse videatur*, adde: Nota sunt Senis Comici, qui dormire non poterat:

ΙΟΥ, ἰού.

Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τ᾽ νυκτῶν, ὅσον
Ἀπέραντον; οὐδέποθ᾽ ἡμέρα γενήσεται;

P. 38, l. 3. MS. Bodl. exhibet fut. 1, ἐλάσω. Sed nihil muto.

Ibid. l. 7. *Muretus* pro ἡγεῖτο ταχέως, reponit ἡγεῖτο τάξεως.

Ibid. l. 14. In libello περὶ ἑρμηνείας, qui *Demetrii Phalerei* nomen præfert, bis comparatio hæc citatur: prior locus ἄπειρος non habet, in posteriore reperitur: sed utrobique ἐπὶ κάπρον legitur, quod *Stephano* placet.

Ibid. l. ult. MS. Bodl. παυσομένας, et mox, p. 39, l. 1, προορμήσαντες: idem liber αὐτίκα, et l. 2, ἢ ἰσχυρὰν φυγὴν τοῖς πολεμίοις ἰσχυρῶς κατείχεν ἐποίει: omnino depravatè. Nec melius in quibusdam libris legitur φανὴν pro φυγὴν, et ἰσχυρὰν τὴν φυγὴν τοῖς πολεμίοις καθὼς εἶχεν ἐποίει.

P. 40, l. 11. MS. Bodl. ἐγεγένητο. *Stephano* magis placet ἐγένετο.

P. 41, l. 2. *Muretus* mavult ὁ πάλης τε ἄχθοιτο.

Ibid. l. 13. Vel referendum est hoc δηλῶν ad λέγεται, quod extrinsecus adsumatur (nam non minùs rectè dicitur λέγεται Κῦρος τοῦτο ποιῆσαι, quàm λέγεται Κῦρον τοῦτο ποιῆσαι), vel scribendum erit δηλοῦντα, si nempe hîc subaudienda ex præcedentibus essent illa duo vocabula αὐτὸν φασί.

Ibid. l. 14. Participiorum istorum conjunctio pleonasmum præ se fert haud vitio carentem: cui tamen geminum ferè suppeditat *Demosthenes* Olynth. iii, p. 38, ὁμοίως ἢ παραπλησίως ibi copulans. *Ammonius* quidem inter λαβεῖν et δέξασθαι distinctionem hanc statuit: λαβεῖν μὲν ἐστι, inquit, τὸ κείμενόν τι ἀνελέσθαι. Δέξασθαι δὲ, τὸ διδόμενον ἐκ χειρός. At non hic tantùm locus, sed et alia apud auctores multa frivolam esse hanc distinctionem ostendunt. Interpretes, excepto *Philelpho*, omnes Xenophontem ista tanquam synonyma conjunxisse hactenus existimârunt. Ipse potiùs cum *Stephano* crediderim λαβόντας dici simpliciter qui sumpsissent quod in manus tradebatur; at verò δεξαμένους, qui in accipiendo ea se grata habere, et beneficentiam ea tradentis agnoscere ostendissent.

P. 42, l. 2. *Gabrielii* exempl. ὡς οἱ θεῖοι, ἢ μὴ, &c.

P. 44, l. 1. Pro παρέσται αὐτοῖς *Muretus* legit αὖθις.

Ibid. l. 10. Sic in omnibus, quos vidi, libris scriptum est: quâ de re monendum censuit etiam *Stephanus*, quoniam cùm hîc dativo jungatur verbum ὑποπτεύσειν, p. 54, accusativo jungitur.

P. 45, l. 7. MS. Bodl. Ἰνδοὺς ἢ πρὸς Κᾶρας ἢ Κίλικας, &c. Et eo forsan modo scriptum à Nostro fuisse dicendum est; nisi mavis cum *Stephano* ἢ πρὸς Ἰνδοὺς δὲ ἢ Κίλικας.

P. 46, l. 5. MS. Bodl. παρασκευὴν τ᾽ συνισταμένου ἐφ᾽ ἑαυτόν.

Ibid. l. 6. MS. Bodl. et *Gabrielii* exempl. ἀντιπαρεσκευάζετο.

Ibid. l. 12. MS. Bodl. ἐν τοῖς τελείοις ἀνδράσιν ἦν: cui *Philelphi* suffragatur versio.

P. 47, l. 1. Hæc verba ἔδοσαν προσιλέσθαι ex scholio irrepsisse suspicatur *Stephanus*. Sed supervacaneam verborum repetitionem apud Nostrum reperiri novum non est. Vide, si libet p. 3, l. 5, p. 383, l. 10, p. 510, l. 12. Vel igitur in vulgata lectione adquiescendum, vel dica istis locis omnibus impingenda est. In MSto autem Bodl. sic se habet locus: Διακοσίων ἑκάστῳ τέσσαρας ἔδωκαν προσιλέσθαι, ἢ τούτους, ἐκ τ᾽ ὁμοτίμων· γίγνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι· τ᾽ δ᾽ αὖ χιλίων τούτων ἑκάστῳ ἔταξαν ἐκ τοῦ δήμου τ᾽ Περσῶν δέκα μὲν πελτάστας προσελέσθαι, δέκα δὲ, &c. Eandem etiam scripturam et ordinem verborum ex libris, quos ipse vidit, adfert *Stephanus*.

Ibid. l. 12. *Muretus* delendum monet illud ὑμᾶς, ut suavior exoriatur oratio: sed non audiendus est, cùm supervacanea pronominum repetitio sit Atticis scriptoribus perquàm familiaris.

P. 48, l. 4, 5. MS. Bodl. ἀλλ᾽ ὡς—εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφρανούμενοι: atque hoc sanè modo Noster aliàs loqui solet; ut p. 252, ἡ γὰρ ψυχὴ, ἔφη, οὐχ ὡς βουλεύσασα παρεσκεύασας, ἀλλ᾽ ὡς ποιήσουσα ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃς: et p. 413, οὕτω παρεσκευασμένοι εἰσιν, ὡς διαπραξόμενοι. Sed et p. 312, 313, junxit participio futuri temporis (accusativo absoluto utens pro genitivo), cùm scribit, ἀλλ᾽ ὡς τοὺς πεπυσμένους ὑφ᾽ ἑκάστου, δήλους ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν οὕτω παρασκευάζεσθε.

Ibid. l. ult. *Stephanus* scribere se malle ait, εὖ σπείρας ἢ εὖ φυτεύσας, cùm alioqui præsens tempus pro præterito accipere oporteat. Ut autem, inquit, de mutandâ hâc lectione cogitare audeam facit quod p. 53, l. 10, (ubi sermo hic repetitur) pro σπείροντας *Stobæus* legit σπείραντας. At cùm utrobique vulgata lectio librorum consensu nitatur, nihil muto.

P. 50, l. 8. *Muretus* legit πιστεύω τε, &c. *Gabrielii* exempl.—τῇ πείρᾳ τῇ ἡμετέρᾳ, ἢ, &c.

Ibid. l. 15. MS. Bodl. Ἀλλὰ μὴν ἢ ἐκεῖνο οἶμαι ὑμᾶς θαρσεῖν, &c. *Stephano* placet ante θαρρεῖν ponere infinitivum δεῖν, quod quidem repræsentant *Gabrielii* exemplaria. In iisdem legitur etiam τὰ τ᾽ θεῶν, in versu sequenti:—cui lectioni adstipulatur *Philelphus*.

P. 51, l. 7. In Edit. *Stephaniana* deest πάλρῴα, quam tamen vocem MS. Bodl. cæterique libri rectè præstant.

Ibid. l. 11, 12. Edit. *Flor.* ὡς οὐδὲν ἄλλο δύναντα τὰ τῶ, &c. At rectè se habet vulgata lectio, quam et MS. Bodl. et omnes, quos consulendi copia fuit *Stephano*, codices MSti confirmant.

Ibid. l. 18. Pro εἰης in MSto Bodl. edit. *Ald.* et *Flor.* legitur ἴης. Ex dictandi, opinor, more manavit error; cùm librarius vicinitate soni deceptus, hoc pro illo imperitè scriberet. Elegantissimâ autem illâ loquendi formâ usus est Noster, p. 22, l. 9.

P. 52, l. 3. MS. Bodl. pro ὅπως γ' ἄν, &c. habet ὧν ἂν ἵλεω οἱ θεοὶ ὄντες ἡμῖν συμβουλεύειν θέλωσιν, ὅσον δύναμαι κτλ τὸν σὸν λόγον διαλελῶ, &c. in margine ὁπότ' ἂν ἵλεω——διαλελέσω. *Stephanus* autem notat ea exemplaria, quæ ὁπόταν habent, etiam διαλελῶν habere. Malim vulgatam lectionem retinere, quam sequendo sic accipiemus, διαλελέσω ἐπιμελόμενος ὅπως ἂν οἱ θεοὶ ἵλεω, &c. ἐθέλωσι: quòd idem valebit, ac si dixisset διαλελέσω ἐπιμελόμενος τῶ τὰς θεὰς ἵλεως ἡμῖν ὄντας συμβουλεύειν ἐθέλειν. At si alteram illam lectionem, videlicet, ὧν ἄν, sequamur, subaudiendum erit ἐκείνων, ut fit διαπελέσω ἐπιμελόμενος ἐκείνων ὧν ἂν οἱ θεοὶ ἡμῖν συμβουλεύειν ἐθέλωσιν: quia dixerat illi pater, γιγνώσκων τὰ παρὰ τῶν θεῶν συμβουλευόμενα, τούτοις πείθεσθαι.

Ibid. l. 6. Pro πραχλικώτερος habent quidam codices, teste *Stephano*, πραγματικώτερος, sed non sine aperto mendo. Nam significare vult Xenophon illum, qui magis idoneus sit ad impetrandum, vel qui faciliùs impetret. Retineamus itaque πρακλικώτερος, ut perinde sit ac si dixisset παρὰ τῶν θεῶν ῥᾷδιον διαπράξασθαι, sicut alibi loquitur: et p. 53, dicit, contrarium significare volens, ἀπρακλεῖν et ἀτυχεῖν.

Ibid. l. 8. Citat hunc locum *Plutarchus* ἐν τῷ περὶ εὐθυμίας, p. 465: sed ejus sententiam duntaxat, non ipsa verba, proferens.

Ibid. l. 13. Edit. *Flor.* πρὸς τὰς θεὰς ὄντας ὅτως διακείμενος: quæ licèt mala sit lectio, bonæ tamen, *Stephano* judice, vestigia retinet: ex eâ enim, inquit, hanc facere possumus, ἥδιον μὲν ἔρχη πρὸς θεὰς, ὡς πρὸς φίλας σοὶ ὄντας ὅτω διακείμενος. Hanc autem lectionem ut pro bonâ habeat idem, faciunt quæ sequuntur. Πάνυ μὲν ὖν ὡς πρὸς φίλας μοι τὰς θεοὺς ὄντας ὅτω διάκειμαι. Neque tamen quam adfert ex conjecturâ lectionem itâ probat, ut alteram improbet: imò verò hoc addit, posse etiam retineri διακείμενος, cum cæteris quæ dixit: si nimirum itâ scribatur, ἔρχη πρὸς τὰς θεὰς διακείμενος, ὡς πρὸς φίλας σοὶ ὄντας ὅτω διακείμενος.

P. 53, l. 1. MS Bodl. habet πράξειν quod ex *Stobæo* etiam adlatum probat *Stephanus*: cùm infinitivi, inquit, cæteri sint præsentis itidem, non futuri temporis. nec eum movet particula ἂν ante δεῖσθαι, quippe quæ, nisi expungatur, in αὖ mutari possit. Hanc autem veram esse loci sententiam existimat, *Meministine quæ aliquando statuebamus de iis, quæ dii peritis rectiùs agere quàm imperitis dederunt*, vel *concesserunt?* In quâ interpretatione sequitur eam, quam reponendam censet, lectionem, scilicet ὅσαπερ, non ὡς ἄπερ, et verbum δεδώκασιν cum πράσσειν jungit, aliquod etiam vinculum ad hæc cum præcedentibus jungenda exteriùs adsumens: itâ enim vertit ac si scriptum esset—ἴδμεν καὶ περὶ ἐκείνων ὅσαπερ δεδώκασιν, &c. Lege quæ dicta sunt p. 52, not. 2.

Ibid. l. 5. MS. Bodl. μέμνημαι μέντοι τοιαῦτα, &c.

Ibid. l. 6. *Stobæus* habet ἢ οὐδὲ τὸ προστιθέντα αὐτῷ, ὡς οὐδὲ, &c.

Ibid. l. 8. A MSto Bodl. abest πρᾶξαι illud secundo loco positum: sicut et σῖτον, l. 11.

Ibid. l. 10. Apud *Stobæum* legitur σπείραντας, quod magis probat *Stephanus*, ut diximus adnotatione in l. ult. p. 48, quam consule.

P. 54, l. 4. *Gabrielius* ex suis etiam libris adfert ἐπίςασθαι.

P. 55, l. 13. *Muretus* pro νῦν legit νιν, et exponit αὐτὸν τὸν Κυαξάρην. A poëticis sanè vocibus Xenophon non abhorret, tamen vix adduci possum, ut credam eum hìc Doricè loquutum esse.

P. 56, l. 5. *Stephano* cum μή τι πάθη videtur subaudiendum potiùs ὑπὸ τῶν πολεμίων, quàm ὑφ' ὑμῶν.

Ibid. l. 13. Pro μᾶλλον *Stobæus* habet μάλιστα: apud eundem sequentium mox verborum et ordo et scriptura nonnihil mutantur.

P. 57, l. 1. Pro συςρατηγὸς, *Stobæus* habet πιςικωτάτας. In notâ de hâc voce, post—— *à πείθειν derivatum*, adde, Hoc sensu *Plato* in *Gorgia* ῥητορικὴν esse ait πειθὰς δημιουργὸν διὰ λόγων, deindè subjungit esse πιςικὴν, ὁ διδασκαλικὴν.

Ibid. l. 8. Legitur in edit. *Flor.* τὸν δ' ἔχοντα, &c. At tum MS. Bodl. tum cæteri libri editi rectiùs τὸ δ' ἔχοντα repræsentant.

Ibid. l. 10. MS. Bodl. πυρῆσθαι πιεζασθαι, ἔπειτ' ἀμελεῖν τὸ ποιεῖσθαι, &c. in margine vulgata comparet lectio, cum qua optime convenit quod statim sequitur, ἔπειτα ἀμελεῖν του πιεζειν.

P. 57, l. 17. Edit. *Ald.* habet [illegible]

μέμνησαι, at *Flor.* minimè sicut nec vetusti codices, *Stephanus* quos vidit.

P. 57, l. 17. Pro ὅτε MS. Bodl. dat ὅτι, quod *Stephano* placet, licèt illud quoque ferri posse fateatur.

P. 58, l. 9. Mutationi τῦ δέον in δεῆσον fidem faciunt quæ exstant p. 151,—παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευάζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεῆσον ἐπιδιώκειν, &c. *Muretus* legit, ὡς δεῆσον καὶ τούτων ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι.

Ibid. l. 10. MS. Bodl. ἐπήρου μου αὖ πάλιν εἴ τινας τέχνας ἐδίδαξεν, αἷς τὴν, &c. quam eo præsertim nomine lectionem probat *Stephanus*, quòd vocem ἕκαστα omittit: fatetur tamen idem illam alioqui modo tolerari posse, accipiendo pro ἐν ἑκάστοις.

Ibid. l. 11. *Gabrielius*, ἂν εἰ σύμμαχοι γένοιντο.

P. 59, l. 2. *Stobæus* habet τὸ τέλος et τί ποιεῖ. At in quibusdam exemplaribus, quæ vidit *Stephanus*, legitur ἢ τί ποιεῖ.

Ibid. l. 4. MS. Bodl. ἀπομεῖνομαι.

Ibid. l. 5. In margine MSti Bodl. legitur τί εἴη ὄφελος στρατηγία ταχθεῖσα, &c. ubi vox penultima in dandi casu scribenda esset στρατηγίᾳ.

Ibid. l. 7. MS. Bodl. εἰρημένας, et hoc sanè participium rectè convenit cum lectione p. 58, l. 11, annotatâ: adeò ut cui illa placet, eidem hæc displicere non debeat lectio.

Ibid. l. 9. Apud *Stobæum* legitur ἐπηρόμην: in editis quibusdam libris ἐπηρομένου δέ μου. Sed tum hæc, tum illa malè se habet lectio, vulgata rectè.

Ibid. l. 11. *Stobæus* non habet εἶναι post νομιζομένας, cum quo convenit MS. Bodl.

P. 61, l. 8. Legit *Stobæus* πολεμίοις κακὰ πορσύνουσαν, consentientibus MSto Bodl. et aliis quibusdam, *Stephano* quos videre contigit. Ac certè verbum hoc, alioqui ποιητικώτερον, usurpat Noster et infra, citra compositionem, p. 209, et 405. Idem *Stobæus* pro ἑαυτῷ habet ἑαυτοῖς, et pro ἄργον legit ἀργῶν: quibus de scripturis ei non adsentitur MS. Bodl.

Ibid. l. 12. *Stobæus* legit πλεῖστα γὰρ ἐσθίει ὁ στρατιά. *Brodæus*, πλεῖστα γὰρ ἔθνη στρατιὰ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμωμένη, ᾗ οἷς ἂν λάβῃ δαψιλέστατα χρωμένη. *Muretus* in quibusdam exempl. legi testatur ἐρχόμενα, quod verbum cùm planè nihil sit, ex eo factum esse putat ὁρμώμενα. Idem levi mutatione factâ, meliùs legi posse censet, ἀρχόμενα, ut hoc dicat Cambyses, *Milites solere quidem, ubi urget inopia, parvo ac tenui victu esse contentos: sed eosdem, ubi copia est, quasi exploratum habeant, fore ut nunquam posteà egeant, solitos largè ac liberaliter præsentibus ac paratis frui, nihil de futuro cogitantes: ideòque diligenter hoc imperatori ipsi providendum.*

P. 62, l. 1, 2. MS. Bodl. ὥστε ἔργοις ἀργεῖν δεήσῃ στρατιάν: in margine scribitur προσήκει.

P. 62, l. 8. MS. Bodl. ἀγῶνάς ἄν τις cui adstipulatur *Stobæus*. In eodem MSto paulò post ità legitur, μάλιστα ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι· ὥστε ἕκαστα, ὁπότε δέοιτο, ἔχειν, &c.

Ibid. l. 13. Reponendum *Stephano* videtur εἴς γε τὸ προθυμίαν; cui adsentior.

Ibid. l. 15. *Stobæus*, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη.

Ibid. l. 16. MS. Bodl. ᾗπερ, quod adverbialiter sumi potest pro καθάπερ. Legitur etiam, teste *Stephano*, οἷά περ, ut sit adverbium itidem.

P. 63, l. 3. MS. Bodl. εἴργεσθαι: rectiùs in margine φείδεσθαι. Ità Noster p. 70, μὴ φειδὼ διδάσκειν.

Ibid. l. 5. MS. Bodl. pro παρέρχωνται habet παρακέλευσιν.

Ibid. l. 11. *Gabrielii* exempl. Ἐπεὶ δή ἐν: nec aliter MS. Bodl.

P. 64, l. 12. Legitur etiam πάνυ τοι: et in quibusdam exemplaribus, teste *Stephano*, πάνυ, sine adjectione ullâ reperitur. Vide adnotationem in p. 1, l. 10.

Ibid. l. 15. Pro ἀνυσιμώτερον *Leunclavius* adfert ἀνυτικώτερον et ἀνυστικώτερον: quæ, quòd magìs usitata videantur, *Portus* ad marginem, receptæ vocis interpretandæ gratiâ, fuisse notata putat. Idem rectè vulgatam lectionem stabilire nititur adlato hoc *Plutarchi*, ἐν τῷ περὶ παίδων ἀγωγῆς, p. 2, loco: Καταμάθοις δ' ἂν ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια ᾗ πόνος ἐστί.

Ibid. l. 17. Citat hîc opportunè *Portus* elegantes *Æschyli* versus, de Amphiarao vate scriptos ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις: v. 598, et seq.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

P. 65, l. 13. MS. Bodl. βέλτιον πραχθῆναι, ἂν omisso; pro quo *Stobæus* habet ἂν, ut πραχθῆναι ἂν pro πραχθήσεσθαι acciperetur.

Ibid. l. 17. Apud *Stobæum* scribitur δῆλον ὅτι, distinctis verbis. Indicavimus autem alia quædam loca, in quibus cùm δηλονότι, conjunctim scriptum sit, meliùs divisè scriberetur δῆλον ὅτι.

P. 66, l. 3. MS. Bodl. ᾗ φοβούμενον.

Ibid. l. 9. Pro καρτερώτερον rectiùs scribi putat *Leunclavius* καρτερικώτερον. Καρτερικὸς autem Glossario vet. *Cyrilliano* est *tolerans*. Sic etiam Xenophon in primo *Memor.* p. 711, Edit. *Leunclav.* hoc usus est: πρὸς πάντας πόνους καρτερικώτατος. Hæc mihi placet emendatio.

Ib. l. 14. MS. Bodl. benè ὅ, τι ἂν —

cum quo consentiunt codices *Stephaniani*. Habet *Stobæus*, ὅ, τι ἂν πόθι ποιῆ.

P. 67, l. 13. Pro σὺ apud *Stobæum* legitur αὐ: sicut et apud eundem supra p. 66, l. 9, pro σὺ invenitur εὖ.

Ibid. l. 14. Tertiam personam εἴη, non secundam εἴης, *Camerarius* in suo vet. libro, Stephano auctore invenit. Sed particula τὶς interdum huic loquendi generi adhibetur: ut hìc etiam locum haberet post ἂν: ità scribendo, οἷος ἄν τις ἱκανώτατός τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἴη.

P. 68, l. 11. In *Ald.* et *Flor.* legitur δύνασθε, eodémque modo p. 67, l. 17. Quæ utrobique scriptura nullâ potest ratione defendi.

P. 70, l. 16. *Stephanus* deesse putat particulam δὲ post φανερὸς, aut certè post δυσχωρίαις: ut scribatur, καὶ φανερὸς δὲ ὢν οὐίας, &c. vel certè ἢ ἐν δυσχωρίαις δὲ αὐτοὺς γιγνομένους, &c. Ideò autem particulâ illâ opus esse arbitratur, quòd mutetur orationis forma; nec, ut dixit λαμβάνειν, referens ad μηχανῶ, ità etiam addat ὑποδέχεσθαι, sed ὑποδέξῃ.

P. 71, l. 2. *Muretus* legit ἢ ἡμᾶς τοῖς πολεμίοις, καὶ ἡμῖν τοὺς πολεμίους, πασχεῖν.

P. 72. l. 8. *Muretus* verbum εὐδοκιμεῖ semel positum satìs esse putat, atque adeò è priore loco delendum.

Ibid. l. 10. Idem hæc ità legenda putat, μηδὲν ἄλλο ἢ μελετήσῃς ἐπ' ἀνθρώπους τὰς μηχανὰς, ἃς ἢ ἐπὶ τοῖς πάνυ μικροῖς, &c. cui verborum ordini nonnihil favet MS. Bodl. Habet enim μηδὲν ἄλλο ἢ μελετήσοις ἐπ' ἀνθρώπους τὰς μηχανὰς, &c.

P. 72. Lege quæ exstant in lib. iii, *Memor*. p. 456, edit *Steph.*

P. 73, l. 2. *Muretus* legit, ἥλισκε τὰ παγίδια πρὸ τοῦ τὰ πτηνὰ φυλάττειν.

Ibid. l. 8. Ne quis οἱ λαγῶ pro communi οἱ λαγοὶ, i. e. οἱ λαγῶοι scribendum existimet, ut p. 76, ἵλεω pro ἵλαοι: audiendus erit *Eustathius*, qui hâc de re paucis ista tradit, λαγοὶ καὶ λαγὼ ἐπὶ εὐθείας πληθυντικῆς ἀμφότερα εἰσὶν ἐν χρήσει.

Ibid. l. 9. *Budæus* Comm. Gr. L. p. 46, ex *Demost*. exemplum adfert, in quo ἵνα cum indicativo juncta est; scil. ἐν ἐδόκει, ἀντὶ τοῦ ἵνα δέξαιμαι. MS. Bodl. dat. ἐμπεσὼν συνίδω: atque ità ferè *Gabrielii* exempl. Sed nihil mutandum.

P. 75, l. 3. *Muretus* mavult ἄλλος.

Ibid. l. 6. Idem, μάθε δέ μοι.

Ibid. l. 13. Idem legit ἰδιώται.

P. 77, l. 5. Idem, pro αὖθις, legit αὖ τοῖς.

Ibid. l. 10. MS. Bodl. εἰ ἄγοι στράτευμα: et, l. 12, δισμυρίους μέν γε.

P. 79, l. 9. MS. Bodl. ἐμβάλοι: et rectè quidem legeretur ἐμβάλλοι, ut p. 89, ὁπότε πορεύοιτο. Nisi fortè quis ἐμβάλλει retinere, sed οἴδεσθε in οἴεσθε cum *Mureto* mutare, malit.

P. 80, l. 5. MS. Bodl. σχεδὸν non habet: quod suspicioni locum dare possit, vocem illam ex scholio in textum irrepsisse. Me verò, quo minùs eam delendam moneam, impediunt exempla apud scriptores Atticos sanè crebra vocum ita παραλλήλως positarum veluti λίαν πάνυ, et πάνυ σφόδρα, item μάλα σφόδρα, πάλιν αὖθις, seu πάλιν αὖ, &c. quæ passim occurrunt.

P. 84, l. 7. Hæc omnia, καὶ εἴ τι χείρους ἡμῶν ἐστὶ, *Muretus* delenda censuit; quippe quæ redundent, et librorum consensu careant. Ea quidem non agnoscunt *Gabrielii* exemplaria. Per errorem forsan huc erant translata ex eo, quod paulò post sequitur: καὶ εἴ τι χείρους ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε.

P. 85, l. 16. In editis quibusdam libris et MSto Bodl. scribitur ἱκανὸς: at *Budæo* *Stephanó*que reponentibus ἱκανῶς haud invitus accedo.

P. 87, l. 7. *Leunclavius* tum πεμπαδάρχων hoc loco, tum quod infra legitur πεμπάδας, vitiosa esse arbitratur: hæc autem Xenophontéa esse statuit, scil. πεμπτάδας et πεμπαδάρχους. Sic enim scriptum in textu Xenophontis reperit lib. vii, Hist. Gr. p. 625, *edit. suæ*. Idem pro δεκάρχων reponendum δεκαδαρχῶν censet. In MSto Bodl. et aliis vet. cod. teste *Stephano*, nunc πεμπάδες exstat, nunc πεντάδες, item πεμπάδαρχοι et πεντάδαρχοι, δεκάδαρχοι et δέκαρχοι. Inter hæc verò postrema vocabula discrimen ejusmodi statuit *Leunclavius*, ut δεκάρχους intelligamus esse *decemviros*, quemadmodùm τρίαρχοι sunt *Dioni Cassio* et aliis, *principes triumviri* (de quibus sanè decemviris nihil hìc apud Xenophontem agitur): δεκαδάρχους autem, sicut *Hesychius* loquitur, τῶν δεκάδων ἡγεμόνας, *decuriarum duces, principes*, seu *præfectos*, qui huc pertinent. Librorum in his vocibus repræsentandis inconstantia tum à dictandi more, tum à scribendi compendiis facilè manare potuit. Pro δεκάρχων equidem libens reposuerim δεκαδαρχῶν: cætera locum, per me licet, teneant.

P. 87, l. ult. *Muretus* legit συστήσεσθαι.

P. 90, l. 6. *Muretus* et *Gabrielii* exempl. nobis de reponendo πράξαι pro πράξεις adsentiuntur.

Ibid. l. 14. *Muretus* delet ὅστε, et legit ἱκανὴν κατέχειν.

P. 92, l. 3. *Gabrielii* exempl. οἱ ἑταῖροι.

P. 93, l. 8. *Philelphus* legit περιφερεῖς: quod probat *Muretus*. Ipse malim cum *Stephano* περιφερεῖς, subaudiendo nomina-

tivum μάγειρος, ut paulò ante dictum fuit, ὅτε δὲ τὸ δεύτερον εἰσίω σπουδάσαν. *Ibid.* MS. Bodl. habet ἐν τούτῳ, pro τοιούτῳ.

P. 93, l. 11. *Muretus* mavult, οὐδὲν ἔτι δεῖσθαι.

Ib. l. ult. Idem, pro τοῦ ἐμβάπτεσθαι, legit τοῦ ἐμβάμματος.

P. 94, l. 8. Idem legit δυσκόλους. Sed lectio, quam recepimus, *Gabrielii* etiam exempl. auctoritate confirmata est.

P. 99, l. 4. MS. Bodl——εἶναι, ὃ τοῦ ἴσου τόν τε, &c.

P. 100, l. 2. Quidam libri habent ἴσον. At MS. Bodl. edit. *Steph.* et *Eton.* rectè ἴσαν exhibent.

Ibid. l. 10. Iidem libri, pro νῦν ἐμβαλεῖν, habent δεῖν ἐμβαλεῖν. Nos MStum Bodl. edit. *Steph.* et *Eton.* libenter sequuti sumus.

P. 101, l. 5. Pro τοιούτους ἀνθρώπους, οἷον καὶ νῦν ἤδη λέγω, *Leunclavius* scribendum arbitratur, τοιούτους ἀνθρώπους οἵους καὶ νῦν, &c.

P. 109, l. 7. Pro ἴσμεν, *Muretus* meliùs reponi posse putat ἴμεν.

Ibid. l. 9. Quidam libri, Μάλιστα, ὦ ἄνδρες, &c. Sed particulam δὲ MS. Bodl. *Gabrielii* exempl. et edit. *Eton.* rectè exhibent: eandem etiam *Stephanus* et *Muretus* recipiendam monuerunt.

P. 110, l. ult. Pro præsenti συναγοράζοντες, *Stephanus* reponendum censet futurum συναγοράσοντες.

P. 111, l. 6. Pro ἐς τὰς δεξιὰς *Stephanus* accusativum deesse censet, qui ad ἔχοντας referatur: scil. vel μάχαιραν vel κοπίδα vel σάγαριν. Mihi locus integer esse videtur.

Ibid. l. 10. *Gabrielius* etiam ex suis exempl. adfert ἐστιν οἱ.

Ibid. l. 16. *Stephanus* mavult βαλόντας.

P. 113, l. 1. ὕστερον in *Gabrielii* exempl. invenitur δεύτερον.

Ibid. l. 5. Edit. *Steph. Leuncl.* aliæque dant ἔτι δὲ οἱ, &c. Receptam lectionem confirmant MS. Bodl. *Gabrielii* exempl. et edit. *Eton.*

P. 114, l. 3. *Muretus* legit τῆς πρεσβύτης διδασκαλίας.

Ib. l. 7. MS. Bodl. habet καλίους.

Ibid. pro παρῇ, *Gabrielius* adfert παρίῃ.

P. 115, l. 11. *Muretus* legendum monet simpliciter, ὥσπερ ἔφη: et illud καὶ τῇ ἄλλῃ delendum.

P. 116, l. 3. Vulgò perperam scribitur ταῦτα. Emendationem nostram probant *Stephanus* et *Muretus*.

P. 118, l. 10. MS. Bodl. et *Gabrielii* exempl. ἐκεῖνου δὲ, εἰ δεῖσθε, ἐλθόντες, &c.

P. 120, l. 8. *Gabrielius* etiam adfert αὐτῷ.

P. 121, l. 15. Pro πολλάκις δὴ, *Muretus* legit πολλάκις ἤδη.

P. 122, l. 8. Idem legit ἤδη δύο ἡμέρας.

Ibid. l. 10. Ἀνίους optimè hîc accipi posse censet *Stephanus* pro ἀνήλθεις, i. e. *adscendas*: ideóque non dissolvi debere in ἂν ἴοις.

Ibid. l. 11. Legitur etiam ὅπου. MS. Bodl. εἶπου.

Ibid. l. ult. *Muretus* legit, πέμπων ἐπὶ τὸν Κυαξάρην ᾔτει.

P. 123, l. 2. Edit. *Leuncl.* aliæque, προσεληλυθότες. At rectè MS. Bodl. *Gabrielii* exempl. et editi quidam libri προσεληλυθότος.

P. 125, l. 10. In *Gabrielii* etiam exempl. invenitur λαβών.

P. 126, l. penult. *Gabrielii* exempl. τὸν θῆρα.

P. 131, l. 6. Edit. *Leunclav.* aliæque perperam προσσόντες exhibent: geminum huic errorem notavimus ad p. 122, l. ult.

P. 134, l. 2. *Stephano* placet, nec immeritò quidem, *Philelphi* lectio ἐδόκει.

Ibid. l. 16. Vide *J. Poll.* l. 7, *segm.* 50.

P. 139, l. 15. MS. Bodl. δασμὸν, quam lectionem expressit *Philelphus*. Sed nostram lectionem huic loco aptiorem esse satìs, opinor, liquet.

P. 140, l. ult. MS. Bodl. et *Gabrielii* exempl. dant αὐτοῖς. *Muretus* mavult αὐτῷ.

P. 142, l. 1. Lectio, quam recepimus, *Gabrielii* exempl. auctoritate confirmata est.

P. 143, l. 12. Eadem exemplaria dant etiam ἐμέλλησαν.

P. 145, l. ult. In iisdem exempl. reperitur ἀφρονεστέρας.

Ibid. *Stephano* judice, rectiùs legeretur παῦσαι. Sed neque quidquam vitii est in lectione vulgatâ, et auctoritate MS. Bodl. aliorumque librorum munita est.

P. 150, l. 1. Quidam libri μαλακίζονται. Sic p. 173, μαλακίζεσθε: et p. 199, μαλακισάμενοι.

Ib. l. 8. Legitur etiam ὀλίγοντο.

Ibid. l. 10. *Muretus*, pro ὀλίγου ἂν τὰ, legit ὀλίγιστα.

P. 151, l. ult. Quidam scribunt ἐρυμνόν τι.

P. 153, l. 8. *Flor.* edit. Χαλδαῖοι γοῦν, οἱ οὐδὲ ἐπαύοντο αὐτοῖς πολλοί, &c.

Ibid. l. 14. Legitur etiam ἀντεφήναμεν. Sed receptam lectionem rectè MS. Bodl. edit. *Eton.* et libri quidam alii repræsentant.

Ibid l. 15. *Muretus* legit, μὴ ἀποδιδόντες, οἱ καὶ ἀποδιδόντες.

P. 155, l. 3. Idem delet præpos. παρά.

Ibid. l. 11. In *Gabrielii* etiam exempl. receptam exstare lectionem inveni.

Ibid. l. 15. *Philelphus* pro ἂν legit αὖ: quod mavult *Stephanus*.

P. 156, l. 4, 5. *Gabrielii* quoque exempl. habent ὅτι, ante ὅπως. Vide quæ de istâ particulâ notavimus, p. 256.

P. 161, l. 9. *Gabrielii* exempl. τῶν χρημάτων.

Ibid. l. 11. Idem adfert etiam ἄγαντο

P. 165, l. ult. *Gabrielii* exempl. πολὺ γὰρ μᾶλλον ἢ, &c. nec aliter MS. Bodl.

P. 171, l. 5. *Muretus* legit προσυπισχνοῦνται: et locum sic exponit, Dii non tantùm pugnam commissum iri, &c. sed salutem præterea nobis atque incolumitatem pollicentur.

P. 173, l. 4. *Muretus* legit ἐφορμῶντες.

P. 175, l. 7. Suspicatur *Stephanus* legendum hìc potiùs esse ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦν: ut p. 216, habetur, οἱ μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν. Sed vulgatam lectionem satìs tueri videntur quæ exstant p. 174, l. 1, et 2.

P. 176, l. 10. *Gabrielii* etiam exempl. recepta lectio confirmata est.

P. 177, l. ult. In ejusdem exempl. exstat etiam δεῖ ante διαλεθῆναι.

P. 178, l. 7. Eadem exempl. habent αὐτοῖς.

P. 180, l. 10. Eadem exempl. ἐναντίους; et lin. proximè seq. ἁρμάτων.

P. 182, l. 2. *Muretus* legendum monet ἐξέκλιναν.

P. 184, l. 4. *Muretus* legit φυλακὰς δὲ, cum quo facit MS. Bodl.

P. 193, l. 5. Ἐνθυμηθέντες——et paucis interjectis————tandem l. 8——ταῦτα ἐνθυμουμένοις ἔδοξεν, &c. Hanc verborum constructionem perpendant velim ii, quibus nulla non displicet syntaxeos apud sacros scriptores usitata variatio.

P. 203, l. 10. *Gabrielius* etiam adfert ἀσυντονώτατα.

P. 205, l. 3. Idem καταλυθῆναι ἂν, διὰ, &c.

Ibid. l. ult. Idem ἀξιώσουσι, et lin. seq. συμφέροι.

P. 206, l. 5. Idem γιγνώσκω μέν. Ib. l. ult. τινὰ deest in *Gabrielii* exempl.

P. 207, l. 3. Pro ποτὲ legit που.

P. 211, l. 15. *Muretus* legit ἢ ἤδη.

P. 219, l. ult. *Gabrielius* διάγετε: et p. 220, l. 6, ἐντίθεσθε.

P. 222, l. 2. *Muretus* legit, ὥσπερ ὠμὸς ἦν καὶ ἀγνώμων.

Ibid. l. 12. Idem αὐτῷ.

Ibid. l. 13. Idem τῷ μηδ' εἰπεῖν.

P. 223, l. 11. Idem καλέσας ὁ Κῦρος τὰ, &c.

P. 227, l. 11. Idem ἦν τάδε εὖ, &c.

P. 229, l. 16. Idem. ἀπῆγεν.

P. 231, l. 12. *Muretus* legit ὅπη ἐπωλῆται. *Cùm ea vendiderint, alia adducunt, ubicunque nos castra metati erimus.*

P. 232, l. 5. Idem legit ἀλλήλων. Et *Gabrielius* ἐν τούτῳ αὖ.

P. 235, l. 9. Idem locum hunc sic legendum censet: ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις, τῶν ὠφελίμων ἕκαστον ἀνθ' ἑαυτοῦ καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα. Οἱ μὲν δὴ, &c. Voces τῶν ὠφελίμων sine causâ geminatas, et ex fine periodi delendas putat.

P. 237, l. 4. *Muretus* legit παρακαλέσαντας.

Ibid. l. 5. Idem legit εἶναι ἢ ὁ μὲν, &c.

Ibid. l. 9. Pro ἔτος, forsan legendum ἔτος.

P. 239, l. ult. *Gabrielius* adfert ἀλλοθρουμένους.

P. 240, l. 6. Idem οἱ μάγοι.

P. 241, l. 4. Idem ὁ ἀεὶ μάλιστα.

P. 242, l. ult. Ejusdem libri cum MSto Bodl. consentiunt.

P. 249, l. 5, 6. Ejusdem libri εἴ γε μὴν, &c.

Ib. l. 13. Idem adfert Ὑρκανίους.

P. 251, l. 3. *Camerarius*, teste *Stephano*, in suo legit exemplari συγγεγένηνται. At *Stephanus*, si ab ἐγγένηται discedendum sit, non minùs libenter ἐγγεγένηται legerit, quàm συγγεγένηνται.

P. 259, l. 1. *Muretus* legit συσσίτων.

P. 268, l. 9. Idem legit ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ, συνῇς.

P. 271, l. 4. *Gabrielius* adfert ὡς ἐκεῖσε sine δέ.

Ibid. l. 8. Idem ἦλθε: et l. seq. Κῦρε.

Ibid. l. 10. *Muretus* delet ὁ εὐνοῦχος, ut minimè necessarium.

P. 274. l. ult. *Gabrielius* etiam adfert δοκιμεῖ.

P. 277, l. 9. Idem ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἄγετε.

P. 284, l. 8. Ejusdem exempl. consentiunt cum MSto Bodl.

P. 288, l. 12. In ejusdem exempl. reperitur κοινωνήσεις.

P. 290, l. ult. *Muretus* vult ἐποίουν, pro ἐποίει.

P. 292, l. 16. *Gabrielius* etiam adfert ἢ εἰ νῦν, &c.

P. 297, l. 12. *Muretus* legit ἀναβαίνειν.

P. 305, l. 11. *Gabrielius* adfert τὸ εὖ ἥδειν.

P. 306, l. 11. In *Flor.* edit. aliisque illâ posterioribus legitur συσκευάσαντα, non συσκαλεσπασθέντα, ut in *Ald.* in vet. exempl. habetur.

P. 309. In notis, post exemplum ex *Aristotele* adlatum, hæc adde: Quin et Noster simili prorsùs modo loquitur ἀναβ. β'. p. 166. edit. *Steph.* ἐν τῷ πρόσ-

θεν χρόνῳ παρέχοντες ὑμᾶς αὐτοὺς οὐ ποιοῦν, i. e. *qui superioribus temporibus ipsius beneficia non fuissemus aspernati*.

P. 311, l. 13, 14. *Camerarius*, teste *Stephano*, παρεσόμεθα legit, quod cum βουλευσόμεθα convenit. *ibid*. MS. Bodl. πάντες non ante οἱ ἐπιτιμαί μοι, sed post βουλευσόμεθα habent.

P. 313, l. 1. Legitur etiam δύνας εἶναι οἷς ἂν, &c. Sed longè potiorem alteram scripturam existimat *Stephanus*, ut sit accusativus absolutus, more Attico, pro genitivo.

P. 322, l. 6. *Gabrielius* etiam adfert ἑαυτῷ.

P. 324, l. 9. Idem eundem servat vocum istarum ordinem, et καὶ post χρῶντας delet.

P. 327. In notis col. 2, post εἴθε, *utinam*, adde, Τὸ εἰ ἀντὶ τοῦ εἴθε καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ἐν χρήσει ἐστι. *Moschopulus*.

P. 329, l. 2. Commodè parentheseos nota una, judice *Stephano*, ante posterius εἶν, altera post οἶκοι poneretur.

P. 330, l. 8. Non per imprudentiam ἰδέτην hîc cum simplici ι positum fuit, sed ex aliquot veterum codicum auctoritate: cùm tamen alioqui scribi solet εἶδον, εἶδε, &c. cum ει in prosâ. *Stephanus*.

P. 338, l. 16. Legi ἀκοντίδια in suo vet. exempl. annotat *Camerarius*, tanquam contemptiùs loquente de hostium telis Cyro. *Idem*.

P. 343, l. 10. Non compositum χειρομύλας, sed simplex μύλας. *Camerarius* in suo vet. libro exstare ait.

P. 345, l. ult. *Lipsius*, ad *Senecæ* ep. 39. Xenophontéum γνωστῆρα cum Latinorum *notore* componit: eúmque adhiberi solere ait, *ubi de statu aut qualitate cujuspiam dubitatur*. Claris. *J. Pollucis* editor illos γνωστῆρας dictos existimat, qui res, de quibus agebatur, cognoscebant; ut de veritate, si quis falleret, testimonium dicere possent: junguntur itaque hoc loco ἐγγυηταῖς, ut utrique adeò rei confirmandæ sint adhibiti. Hanc interpretationem non improbo.

P. 352. l. ult. *Muretus*, pro εἰ οἱ, legit μὴ οἱ.

P. 355, l. 5. *Camerarius* ex vet. suo libro adfert προστάταις, pro πρωτοστάταις: sed hoc retinendum rectè putat *Steph.* præsertim cùm parvo intervallo præcesserit, acens. πρωτοστάτας.

P. 375, l. 2. *Camerarius* legit ἵπποις καὶ τροχοῖς.

P. 376, l. 12. In *Flor.* legitur θᾶττον ἴχοι ἢ τὰς, &c. ubi perperam ἴχοι ἢ pro σχοίη positum est. At verò *Aldus* rectè quidem ἴχοι in σχοίη mutavit, sed malè particulam ἢ retinuit.

Ibid. l. ult. *Longinus* libelli περὶ ὕψους § 25, hæc habet: Ὅταν γε μὴν τὰ παρεληλυθότα τοῖς χρόνοις εἰσάγῃς ὡς γινόμενα καὶ παρόντα, οὐ διήγησιν ἔτι τὸν λόγον, ἀλλ' ἐναγώνιον πρᾶγμα ποιήσεις: deindè in exemplum adsumit locum hunc Xenophontéum, quocum confer quæ apud *Virgil.* exstant *Æneid.* lib. xi, v. 637.

P. 377, l. 11. *Gabrielius* adfert τινὰ, καὶ, &c.

P. 381, l. ult. Video sanè in uno atque altero *Thucydidis* loco, vocem ὅπλα etiam ab *Æ. Porto* exponi, *statio*, in quâ militum manus pernoctabat: et in Versione, *locus*, ubi armati excubias agere solebant. Quare mihi jam amplectenda videtur à *Mureto* adlata interpretatio, nisi quis vocem istam aliter apud *Thucydidem* reddendam judicaverit.

P. 385, l. 6. *Muretus* legit ἐβουλόμην γ' ἂν, &c.

P. 390, l. 9. Idem ex veteribus libris adfert καὶ ἅμα πρόβατα: cum quibus convenit MS. Bodl.

Ibid. l. 10. Scriptum esse συνθέντας in suo exempl. dicit *Camerarius*: quod etiam retinere et interpretari maluit.

P. 392, l. 6. Idem ex illo exemplari adjicit πρὸς ἐμὲ post δύνασαι: de quâ adjectione ei non libenter adsentior, tum quòd necessaria non sit, tum etiam quòd Xenophontem potiùs dicturum fuisse putem δύνασθαί μοι, vel δύνασαι ἐμοί: hoc præsertim loco, ad vitandam præpositionis πρὸς repetitionem *Stephanus*.

P. 393, l. 4. Legitur etiam ἴδιο, et quidem adsentiente *Camerarii* quoque libro, ut ipse testatur *Stephanus*.

P. 399, l. ult. *Gabrielii* exempl. dant περιέστησε μὲν πρῶτον, &c.

P. 410, l. 5. Ἀκροθίνια selectam ex prædæ cumulo partem sonare docet Auctor Etymol. M. cùm ἀκροθίνιον exponit ἄκρον, τουτέστιν, ἄριστοι θῖνος, ἤγουν σωροῦ. Et passim, apud scriptores Græcos, eam obtinet significationem. Vide, si libet, quæ notavit Cl. *Clericus* in sect. 1. *Jo. Seldeni* Dissert. de *Decimis*.

P. 422, l. penult. *Gabrielii* exemplar. dant ἀμελεῖν.

P. 433, l. ult. *Muretus* ex vet. libris adfert πρῶτον μὲν ἦν.

P. 442, l. 1. Ex *Camerarii* libro deprompta fuit hæc scriptura; καὶ μεμελέτηκε σεμνῶς προ——

P. 461, l. 2. *Diadema* idem cum *cidari* fuisse censet vir. doctiss. Hadr. Relandus, in *Dissert. de Vet. Ling. Pers.* Hæc autem redimiculum erat, vel facia, quæ caput cingebat, et aliquando ipsi tiaræ superaddebatur. Vox ex Chaldaicâ כתרא quæ *cingulum, redimiculum, dia-*

δημα notat, derivata videtur: et hinc est, quod non Κίδαρις solùm sed et κίταρις et κίθαρις scribatur. Porrò *Diadematis* nomine auctores Græcos *Cidarin* designâsse, ex *Arriano* cum *Diodoro Sic.* collato constat; cùm quam ille lib. iv, c. 7. Κίδαριν Περσικὴν vocat, hic Περσικὸν διάδημα dicit, lib. xvii, p. 549. *Cidaris* quidem et *Tiaræ* vocabula promiscuè usurpari solent, utì ex Polluce, l. vii, *segm.* 58, et *Hesychio* liquet. At illa non tàm genus pilei est, quàm ornamentum pilei acuminati, qualis tiara erat. Indè verò forsan pileus ipse *Cidaris* adpellatus est, quòd maximam pileorum partem id ornamenti genus occuparet. Rectè *Lucianus* etiam in *Votis*, p. 880, et in *Piscatore*, p. 213, *tiaram* à *diademate* distinguit.

P. 484, l. 7. *Gabrielii* exemplar. ἀσέ-τας δὲ ἔτας.

P. 485, l. 3. *Stephanus* non indignam consideratione γραφὴν illam censet, quam *Camerarius* ex illo suo exemplari depromptam adfert, nempe φύλων, solo accentu à nostrâ differentem.

P. 486, l. 2. *Gabrielii* exemplar, ἔτων καὶ, omissâ particulâ δὲ.

P. 502, l. 12. *Stephanus* legit Ἐγὼ ἂν φιλῶ μὲν, &c. Sed MS. Bodl. et alii libri vulgatam rectè præstant.

P. 504, l. 3. Post πιστὰς *Stobeus* habet ἀσφαλεστάτους: quam scripturam ex iis, quæ præcedunt, esse factam, non autem Xenophontéam esse rectè censet *Stephanus*: cùm sequatur etiam ἀλλὰ τὰς πιστὰς absque illâ adjectione.

INDEX PRIMUS,

SIVE,

VOCABULORUM AD REM MILITAREM SPECTANTIUM

EXPLICATIO.

I. Arma tàm ad tegendum corpus quàm ad lædendum comparata.

'Ἀκόντιον. Hoc genus hastæ minimum brevissimumque fuit. *Hesychius*; Ἀκόντιον, δοράτιον, μικρὰ λόγχη.

Ἀσπὶς, *Clypeus*, viminibus aliquando contextus: unde dicitur ab *Hesychio* ἰτέα: item ex corio sæpè, nonnunquam etiam ex ligno confiebat. Vide *Archæol. Græc.* l. iii, c. 4.

Γέῤῥον aut γέῤῥα, *Scutum* erat quadratum, rhombum referens. Vox est origine Persicâ.

Δόρυ, *Lancea*, cujus hastile ligneum erat, ac temporibus Heroïcis vulgò fraxineum. Cuspis, Græcis αἰχμὴ, ex metallo aliquo fiebat. *Archæol. Græc.* ibid.

Θώραξ, duabus constat partibus, quarum una tergum, altera pectus tegebat. *Archæol. Græc.* ibid.

Θυρεὸς, oblongus erat, et introrsum ferè vergebat: videtur idem esse ac ἀσπὶς κοίλη ἐπιφερομένη, cujus meminit *J. Poll.* l. i, *segm.* 134. Vide *Leon.* c. v, par. 3, et c. vi, par. 25.

Κοπὶς, Referebat *Ensem Falcatum* Romanorum.

Μάχαιρα, *Gladium* nonnunquam, sæpiùs *cultri* majoris genus, quo cæsim, non punctim, feriebant, significat. *Hesychius*, Μάχαιρα, ξίφος καὶ παραζώνη, καὶ οἷς ἀποκείρεσθαι τὰ πρόβατα, καὶ ζῶα ἐρπετὰ πολύποδα. Lege *Hom.* Il. γ'. v. 271, et seq. ubi pro *cultro majore* sumitur, et apertiùs à ξίφει distinguitur.

Ξίφος, *ensis*, qui antiquitùs ab humero pendebat. Unde *Homerus*, Il. β'. v. 45.

Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον. *Archæol. Græc.* ibid.

Παλτὸν, *Suidas*, Παλτὰ, τὰ δόρατα, *Hesychius*——ἀκόντια, λόγχαι.

Σάγαρις ab *Hesychio* exponitur πέλεκυν μονόστομον. Amazonum, teste Xenoph. ἀναβ. l. iv, p. 194, gestamen erat.

Σφενδόνη, *funda*, ab incolis (ut quidam volunt) insularum Balearium inventa. Vulgares levitérque armati milites hoc armorum genere uti solebant. Vide notata lib. vii, p. 399.

II. Varia Militum nomina.

'Ἀκροβολισταὶ, qui ad manus haud veniebant, verùm missilibus hostes eminùs petebant. *Æli.* c. 2. *Arri.* p. 15.

'Ἱπποτοξόται, *Q. Curtio*, l. v, c. 4. sunt *sagittarii equites*. Ipsum vocabulum Græcum adhibet *Cæsar*, de B. G. l. iii, c. 4. Eo utitur et Hirtius, de B. Afr. c. 19. Et ipsum quidem nomen satìs indicat, quales ii fuêre milites: viz. *equites qui arcubus utebantur*. Æli. c. ii, Arri. p. 15.

Ξυστοφόροι (qui et δορατοφόροι, et κοντοφόροι nuncupantur) erant, qui ex equis hastis solis contisve cum hostibus cominùs pugnabant. *Arri.* p. 15. *Suid. Æli.* cap. 2. *Lexic. milit.*

'Ὁπλῖται, *gravis armaturæ* milites; thoracibus, clypeis sive scutis prælongis, item gladiis et hastis instructi. *Suidas*, *Arri.* p. 10. *Æli.* c. ii.

Πελτασταὶ, medium ferè locum inter τοὺς ψιλοὺς et τοὺς ὁπλίτας tenebant: quippe quorum armatura. *Æliano*, c. ii, et *Arriano*, p. 12, auctoribus, βραχυτέρα μὲν ἐστὶ τῶν ψιλῶν, κουφοτέρα δὲ τῶν ὁπλιτῶν, A minoribus autem clypeis, qui πέλται vocantur, nomen mutuati sunt. Πέλτη, autem, juxta *Suidam* et Auctorem Indicis vocum militarium, μικρά τις ἐστὶν ἀσπιδίσκη, καὶ κούφη.

Ψιλοὶ, *levis armaturæ* milites, qui tho-

race, clypeo, ocreis, galeâque destituti pugnabant, sagittis, spiculis, lapidibus fundísque, hostem eminùs lacessentes, ad rem verò cominùs gerendam minimè apti. *Arr*. p. 11, *Æli*. c. ii.

III. Variæ divisiones ac dispositiones Exercitûs, necnon etiam nomina Præfectorum et munia.

Στρατιὰ dicebatur totus exercitus, pedites equitésque complectens.

Μέτωπον, sive πρῶτος ζυγὸς, *frons*.

Πρωτοστάτης, sive ἡγεμὼν vocatur, qui primam in fronte cæterísque deinceps in locis, stationem obtinuit. *Æli*. c. vi, *Arri*. p. 21.

Ἐπιστάτης, qui post illum statim locum nactus est: adeò ut quilibet ordinis versus, τοῦ λόχου στίχος, ex *protostatis* et *epistatis* alternè collocatis compositus sit, *Arr*. p. 21. *Æli*. c. v.

Παραστάτης, qui in jugo alii adjungitur; ut cùm primus *Lochagus*, *Lochago* secundo à latere adstat; *Epistates* primus, *Epistatæ* secundo, atque sic deinceps. *Arri*. p. 23. *Æli*. c. vi. Ab *Orbicio* dicuntur παραστάται, qui rectâ lineâ ab unâ alâ ad alteram extenduntur.

Οὐρὰ, sive ἔσχατος ζυγὸς, postrema acies.

Οὐραγὸς, sive ὀπισθοφύλαξ, ejus dux; cujus erat agmen cogere, et curare nè ullus militum ex ordinibus cederet, aut ad hostes transfugeret.

Πεμπὰς agmen quinque militum erat.

Πεμπάδαρχος, ejus dux.

Δεκὰς, agmen decem militum.

Δεκάδαρχος, ejus dux: et sic de cæteris inferioris ordinis ducibus, qui ab agmine sive numero militum, quibus quisque præerat, nomina vulgò sortiebantur.

Λόχος, octo, aliquando decem, interdum duodecim, nonnunquam etiam sexdecim militibus constabat. Ità ferè *Æli*. c. iv, et *Arri*. p. 18, quorum uterque in ultimo acquiescit numero. At juxtà Xenophontem ipsum, lib. vi, p. 353, λόχος ἦν ἕκαστος εἰκοσιτέσσαρες. Interdum dicitur στίχος.

Λοχαγὸς, ejus dux.

Τάξις, apud hunc Nostrum viros centum complectebatur; quippe λόχοις quatuor constabat; λόχῳ verò unicuique Noster viginti quatuor milites, duce inter eos non numerato, tribuit: proinde, si suum cuique λόχῳ ducem adjunxeris, quatuor λόχοι centum virorum numerum, sive τάξιν, efficient.

Ταξίαρχος, ejus præfectus.

Κῆρυξ, qui imperatoris mandata vocè altâ proferebat.

Σύνταγμα, quas τάξεις, sive cc milites, complectebatur. *Ælian*. quidem, c. ix, huic agmini ducentos quinquaginta sex milites tribuit; quippe qui τάξιν agmen virorum cxxviii esse statuit.

Χιλιαρχία, mille virorum agmen: secundùm *Ælianum*, c. ix, mxxiv.

Χιλίαρχος, ejus profectus.

Μυριαρχία decem χιλιαρχίαις constat.

Μυρίαρχος, ejus præfectus.

Φάλαγξ, sumitur aliquando pro agmine viginti octo millium, aliàs verò, octo millium; sed perfecta φάλαγξ sexdecim millium trecentorum octoginta quatuor virorum numerum adæquabat. Varii alii numeri hoc nomine efferuntur, quòd non rarò usurpatur pro toto peditatu, et generatim pro quovis militum agmine. *Archæol. Græc*. l. iii, c. 6.

Μῆκος φάλαγγος, denotat longitudinem, aut primum phalangis ordinem, qui ab unius alæ extremitate ad extremam alteram porrigitur. *Ælian*. c. vii, *Arri*. p. 23.

Βάθος φάλαγγος, ejus est latitudo, quæ à fronte ad extremam aciem porrigitur. *Æli*. ibid. *Arri*. p. 24.

Ζυγοὶ φάλαγγος, dicebantur ordines in longitudinem dispositi.

Στίχοι, Versus, quorum desumpta est à latitudine mensura.

Ζυγεῖν dicuntur, qui recto ordine in longitudinem dispositi et inter se conjuncti consistunt. *Æli*. c. xxv, *Arri*. p. 25.

Στοιχεῖν——qui rectâ serie in latitudinem dispositi, et æqualia à *Lochago* ad *Uragum* inter se servantes spatia consistunt. *Æli*. c. xxv, *Arri*. p. 25.

Ἐπικαμπὴς φάλαγξ, Lunam dimidiam referebat, alis retrorsum versis, dum media acies in hostem tendebat, aut vice versâ. *Æli*. c. 46. *Archæol. Græc*. l. iii, c. 6.

Ὑπερφαλάγγισις, intelligitur, cùm utroque phalangis cornu hostes circundamus. *Ael*. c. xlix, *Arri*. p. 70.

Πύκνωσις, cùm acies rarior in spatium angustius contrahitur, secundùm longitudinem et latitudinem.

Πλαίσιον, dicitur phalanx, cùm ab omnibus lateribus acies instruitur figurâ oblongâ: cujusque longitudo latitudinem superat. *Arri*. p. 69. *Æli*. c. lxviii.

Πλινθίον, agmen, cujus figura quadrata est et æquilatera. *Æli*. c. 41. *Arri*. p. 69, *Plinthii* etiam oblongi meminit *Polyænus* l. iii, c. 10, § 7.

Ἐπαγωγὴ intelligitur de continuâ serie armatorum, qui in eandem figuram alii post alios sunt dispositi; atque ità faciunt iter, ut frons agminis subsequentis ad *uragos* præcedentis pertineat. *Æli*. c. xxxv, *Arri*. p. 65 et 66.

Παραγωγὴ est, cùm tota phalanx incedit,

ejúsque duces non secundum versus sed juga, vel à dextris incedunt (quæ dextra *paragoge* dicitur) vel à sinistris, et quæ dicitur sinistra. *Arri*. p. 66. *Æli*. c. xxxvi.

Ἐν μετώπῳ ἄγειν, &c. exercitum rectâ fronte et benè compositâ ducere.

Εἰς δύο λόχους ἄγειν, agmen in versus duo dispositum ducere.

Κλίσις ἐπὶ δόρυ, inclinatio, sive motus in latus dextrum, *Arri*. p. 54, *Æli*. c. xxiv, dextris quippe hastas regere solebant.

Κλίσις ἐπ' ἀσπίδα, est ad sinistram conversio: quòd clypeum eâ manu tenebant, *Arri*. p. 54, *Æli*. c. xxiv.

Μεταβολὴ, et duplex conversio manum versùs eandem, quâ tergum miles eò convertit, quò priùs adspectum direxerat. *Æli*. c. 24, *Arri*. p. 53.

Εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι, seu ἐπ' ὀρθὸν ἀποκαταστῆσαι, eò reverti, unde priùs sese moverat. *Æli*. c. 25, *Arri*. p. 57.

Ἐξελιγμὸς, erat exercitûs evolutio, in quâ singuli milites, alii post alios ordine incedentes à fronte ad tergum et vice versâ, necnon ab uno latere ad alterum migrabant. De evolutionum differentiâ, et modis quibus fiunt, vide *Æli*. c. 26, 27, et *Archæol. Græc*. l. iii, c. 4.

INDEX SECUNDUS,

IN QUO

RES MEMORABILES EXHIBENTUR.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

L

M

O

P

R

S

T

U

INDEX LOCORUM NOVI TESTAMENTI

à Xenophonte lucem fœnerantium.

COLLECT. GUL. BOWYER, TYPOGRAPH. MERITISS.

MATT.

MARC.

LUCAS.

FINIS.

EXCUDEBAT J. WATTS.

Operbutese, derir de prover fines

[illegible] vita

[illegible] [illegible] [illegible]

John A. Bakkeaure

June 15. 1823

Newbern No Carolina